ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. СВ. КЛИМЕНТА ПАПИ

EDITIONES
UNIVERSITATIS CATHOLICAE UCRAINORUM
S. CLEMENTIS PAPAE

Праці Греко-Католицької Богословської Академії
Opera Greco-Catholicae Academiae Theologicae

Том XXXVII-XXXIX Vol.

Проф. Д-р КОНСТАНТИН БІДА

Іоанікій Ґалятовський і його «Ключъ Разумѣнія»

Prof. Dr. COSTANTINUS BIDA

DE JOANNITIO GALATOVSKYJ EIUSQUE «CLAVI COGNITIONIS»

РИМ 1975 ROMAE

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. СВ. КЛИМЕНТА ПАПИ

EDITIONES UNIVERSITATIS CATHOLICAE UCRAINORUM
S. CLEMENTIS PAPAE

Documenta

1. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. I. Romae 1964, p. XXIV+350. $ 10.
2. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. II. Romae 1965, p. XX+360. $ 10.
3. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. III. Romae 1966, p. XVI+400. $ 10.
4. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. IV. Romae 1967, p. XIX+380. $ 10.
5. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. V. Romae 1968, p. XX+434. $ 10.
6. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. VI, Romae 1968, p. XVI+434, $ 10.
7. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. VII. Romae 1969, p. XVI+338. $ 10.
8. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. VIII. Romae 1970, p. XV+284. $ 10.
9. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. IX-X, Romae 1971, p. XX+1000. $ 20.
10. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. XI. Romae 1974, p. VIII+648. $ 15.
11. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Metropolita Andreas Šeptyckyj, vol. XII. Romae 1974, p. VIII+648. $ 15.
12. MONUMENTA UCRAINAE HISTORICA, collegit Dr. Alexander Baran, vol. XIII. Romae 1973, p. XII+281. $ 10.

Opera

1. WASYL LENCYK, *The Eastern Catholic Church and Czar Nicholas I*, Romae-New York 1965, p. XIII+148. $ 5.
2. О. д-р ІСИДОР НАГАЄВСЬКИЙ, *Історія Римських Вселенських Архиєреїв*, частина I. (Historia Romanorum Catholicorum Pontificum, pars I). Мюнхен 1964, стор. 363, $ 8.

ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. СВ. КЛИМЕНТА ПАПИ

EDITIONES
UNIVERSITATIS CATHOLICAE UCRAINORUM
S. CLEMENTIS PAPAE

Праці Греко-Католицької Богословської Академії
Opera Greco-Catholicae Academiae Theologicae

Том XXXVII-XXXIX Vol.

Проф. Д-р КОНСТАНТИН БІДА

Іоанікій Ґалятовський і його «Ключъ Разумѣнія»

Prof. Dr. COSTANTINUS BIDA

DE JOANNITIO GALATOVSKYJ EIUSQUE «CLAVI COGNITIONIS»

РИМ 1975 ROMAE

Проф. Д-р КОНСТАНТИН БІДА

Іоанікій Ґалятовський і його « Ключъ Разумѣнія »

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ І МОВИ XVII-ого СТ.
Ч. I

РИМ 1975 ROMAE

Esse-Gi-Esse - Roma

ВІД АВТОРА

Видання тексту Ключа Разумѣнія *І. Ґалятовського подиктоване великою потребою присвятити більше уваги українській літературі XVII ст. Хоч це століття дало великих письменників і цінну літературу, з якої користали інші слов'янські народи, воно залишається, зокрема в останніх десятиліттях, поза увагою українських дослідників.* Видання тексту цього важливого твору І. Ґалятовського дозволить дослідникам точніше зайнятись такими питаннями, які стосуються жанру української ораторської літератури середньої доби, мови, стилю і світогляду автора* Ключа Разумѣнія, *визначного представника української барокової літератури. Це видання дозволить також студентам української літератури розглянути ряд інших питань у ділянці нашої літератури і культури.*

Клясифікацію та інтерпретацію проповідей і гомілетичного трактату І. Ґалятовського зроблено майже повністю на основі першого видання Ключа Разумѣнія *з 1659 р. Розмір книги, який первісно виносив 27/19.5 цм., зменшено тут з технічних причин. У цитатах, поміщенпх у вступних статтях до цього видання, автор старався задержати первісний правопис тексту, пропускаючи букву ъ.*

Автор цих рядків почувається до обов'язку виразити глибоку подяку Їх Блаженству, Патріярхові Йосифові, Духовному Провідникові українців у світі, Ісповідникові Віри, Меценатові української науки та культури — за ласкаве включення цього видання до серії праць Українського Католицького Університету ім. св. Климента Папи у Римі.

Щиру подяку складаємо Бібліотеці Понтифікального Орієнтального Інституту за дозвіл покористуватися текстом Ключа Разумѣнія.

---

* Це відмічено ширше у розділі « Література Предмету », ст. CII-CIII.

ІОАНІКІЙ ҐАЛЯТОВСЬКИЙ

1. Життя

Про молодість Іоанікія Ґалятовського нічого невідомо, як невідомо нічого про молоді роки його видатних сучасників, Лазаря Барановича та Іннокентія Ґізеля. Дослідникам вдалось устійнити тільки головні моменти його життя від часу його студій у Києво-Могилянській Колеґії, у якій він сформував свій світогляд та здобув знання, що стало основою його літературної праці. Програма й система навчання Колеґії, основана Петром Могилою на західніх зразках і, у великій мірі, на західній богословській науці, вплинула на характер творчости Ґалятовського. У Колеґії, разом з Антонієм Радивиловським, Славинецьким, Сатановським і Симеоном Полоцьким, пізніше відомими постатями в історії літератури і Церкви, він пройшов клясу риторики під кермою талановитого Лазаря Барановича, якого заангажував як професора Колеґії Іннокентій Ґізель, тоді ректор цього важливого освітнього й виховного центру в Україні і, взагалі, у східній Европі. З часу студій у Колеґії датується велика дружба Барановича з Ґалятовським. Баранович оцінив усі добрі прикмети свого скромного та надзвичайного роботящого студента і став його приятелем та опікуном. В дійсності приязні Барановича завдячує Ґалятовський у великій мірі кар'єру професора, опісля ректора Києво-Могилянської Колеґії, а потім високий чин архимандрита Єлецького манастиря. Пройшовши шість нижчих кляс навчання (фару, інфиму, граматику, синтаксиму, поезію та реторику), в останніх роках Ґалятовський студіював схолястичну філософію та богословію. Згідно з тодішньою програмою у курсі філософії він пройшов логіку, фізику та метафізику. Теологічні дисципліни, пройдені Ґалятовським, тривали чотири роки, викладались з великою увагою та старанністю, і були основані на аристотелівській методі з усією її систематичністю. У них були помітні принципи теології Томи Аквинського. Освіта, здобута

в Колеґії, дала Ґалятовському знання великої кількости західноевропейських джерел і загальне знання різних дисциплін, передусім знання клясичної мітології та історії. Знання латинської мови, на яке кладено в Колеґії великий акцент, розкривало перед ним багату літературу Західної Европи. Грецькій мові не присвячувано тоді в Колеґії стільки уваги, що латинській, і, студіюючи грецьких клясиків, студенти Колеґії часто читали їх в латинському перекладі.[1]

Після закінчення теології Ґалятовський виїхав на Волинь, де прийняв монаший чин. В наслідок воєнних дій, які огорнули цю частину українських земель під час воєн Хмельницького, він переніся до спокійного Куп'ятицького манастиря біля Минська, у якому ігуменом став Л. Баранович, залишивши Колеґію, нечинну на початку воєн Хмельницького з поляками. У 1650 р. Барановича призначено ректором Колеґії і тоді він перевів Ґалятовського в Київ, призначивши його професором Колеґії. Коли у березні 1657 р., за благословенням київського митрополита, Сильвестра Косова, і апробуванням Богдана Хмельницького й генерального писаря, Івана Виговського, Л. Барановича хіротонізовано на єпископа Чернігівського та Новгород-сіверського, за його старанням Ґалятовський став ректором Києво-Могилянської Колеґії. На цьому високому пості він вклав багато енергії в організацію та відбудову Колеґії, знищеної у 1658 р. великою пожежою. Йому довелось працювати в роках великого неспокою, який сколихнув українським суспільством після смерти Б. Хмельницького. У 1658 р. Іван Виговський заключив з Польщею Гадяцький договір, нововибраний митрополит, Діонісій Балабан солідаризувався з політикою Виговського. Частини московського війська в Україні почали поводитись, як у ворожій країні, наводячи великі шкоди населенню. Великі шкоди потерпіли власності Київської Митрополії та Києво-Печерської Лаври. Іннокентій Ґізель, архимандрит Києво-Печерської Лаври, у своєму листі з 16 червня 1661 р. писав цареві: « Не можна описати обид та насилля, що їх зазнали в останніх часах обителі святої Печерської Лаври від воящтва в Києві. Загально відомо, що воно понищило маєтки та хутори..., поруйнувало церкви, понищило престоли, повикидало св. Тайни, пороздягало священиків, побило, порубало монахів, а інших повбивало. Наші люди, позбавлені свого добра, терплять нужду, інші позамучувані, ще іншим відрубано

---

[1] М. Марковський, *Антоній Радивиловскій...*, Кіев 1894, стр. 3.

руки й ноги, а ще інших побито на смерть... Нам відомо, що вояцтво чинить це за дозволом свого начальства... ».[2] Нічого дивного, що, видаючи свій *Ключ Разумѣнія* у 1659 р., Ґалятовський у закінченні свого твору писав: « Не дивуйся Чителнику тым помылкам, котрыися в той книзѣ знайдут, бо тая книга такого часу робилася, в котрый болш есмо утѣкали и на смерть нежели на книгу тую поглядали... ».[3] Але хоч така була ситуація, Ґалятовський, ідучи слідами свого покровителя, Лазаря Барановича, старався вдержати з Москвою добрі зв'язки, виклопочуючи царські « жалованнії грамоти » на манастирські та академічні маєтки. Таке ж становище супроти Москви зайняв в тому часі третій визначний представник української ієрархії, архимандрит Києво-Печерського манастиря, Іннокентій Ґізель. Незалежно від важких обставин, серед яких довелось йому працювати, Ґалятовський до 1665 р. старався розбудувати Колеґію та зберігати її права. В цих важких роках він працював теж над *Ключем Разумѣнія*, збіркою своїх проповідей, яка обіймає також першу в Україні гомілетичну працю, « *Наука албо способ зложеня казаня* ». В роках ректорства Ґалятовського, між роками 1662 і 1665, у Колеґії студіював Дмитро Туптало, опісля митрополит Ростовський, відома постать в українській літературі XVII ст.

По 1665 р., в часі воєн гетьмана Петра Дорошенка, Києво-Могилянську Колеґію збурено і відбудовано її щойно 1669 р. Це були роки у житті автора *Ключа Разумѣнія*, про які дослідники знають найменше. У 1665 р. Ґалятовський залишив пост ректора. Зі змісту його присвяти третього видання *Ключа Разумѣнія* єпископові, Арсенієві Желиборському, бачимо, що, залишивши Київ, Ґалятовський якийсь час жив у Львові.[4] Відомо, що з поручення Л. Барановича, який у 1666 р. став Чернігівським

---

[2] Акты южной и западной Россіи, т. V, .. 69, цитовано за М. Сумцовим *Иннокентій Гизель* « К исторіи южнорусской литературы семнадцатаго столѣтія », выпуск III, Харков, 1885, стр. 11.

[3] *Ключ Разумѣнія*, Київ, 1659, стр. 512.

[4] Зміст цієї присвяти звучить: « Гды под час небезпечный, под час внутренной войны домовой в отчизнѣ нашей, мнѣ от небезпеченства уходячому, не тылько в епархіи, але в келіи своей мешкане далесь, гды на сеймѣ варшавском пред наивысшим канцлѣром коронным и в Львовѣ пред ясновельможным воеводою русским добрыми словы меня припоминалесь, гды в намѣренном, а теперь юж совершенном дѣлѣ, на хвалу вельможному имени бозскому и родителцѣ бозской и святым божим руку помощи мнѣ подал... ».

архиєпископом і який був не тільки церковним, але й політичним діячем, їздив він у 1667 р. на Литву, щоб обговорювати з польськими кругами справу вибору на польський престіл царевича Алексія Алексієвича, в чому Баранович був зацікавлений.[5] Мабуть у 1668 р. брав Ґалятовський участь у переговорах гетьмана Дем'яна Многогрішного з московським князем Ромодановським,[6] в яких Баранович грав активну ролю. У 1669 р. Баранович призначив Ґалятовського ігуменом чернігівського Єлецького манастиря, задержуючи в цей спосіб біля себе свого вірного співробітника, дорадника і людину доброго теологічного знання, яким він помагав Барановичеві у його полемічний писаннях. Ґалятовський помагав Барановичеві також в адмініструванні чернігівської епархії.

В серпні цього самого року, за пильним старанням Барановича, переборовши труднощі зі сторони Київського митрополита, Нелюбовича-Тукальського та гетьмана Многогрішного, одержав Ґалятовський сан архимандрита. У своїй благословенній грамоті, врученій Ґалятовському з цієї нагоди, архиєпископ Баранович писав, що вибрав він на « високий сан архимандрита людину гідну, дуже заслужену, глибоко обзнайомлену із св. Письмом, добре вправлену у монашім житті, — поважного мужа, пречесного отця Іоанікій Ґалятовського ».[7]

Ставши чернігівським єпископом, а опісля архиєпископом, Баранович присвятив багато зусилля зорганізуванню і скріпленню своєї епархії, яка мала свою славну історію. За синів та внуків Ярослава Мудрого вона сягала від берегів Дніпра та Оки аж до берегів Осколя і Воронежа. В наслідок татарського лихоліття чернігівські єпископи перенесли свій осідок до Брянська, а опісля до Смоленська. При кінці XVI ст. Чернігівська епархія розпалась на дві частини: епархію Чернігівську й епархію Новгородську. На початку XVII ст. на Чернігівщині почали свою діяльність домінікани та францішкани, в руках яких опинились деякі церкви та манастирі. Перейнявши Чернігівську епархію, Баранович взявся до її впорядкування. Він відреставрував багато церков та манастирів. На протязі десяти років він побудував ряд нових манастирів, відреставрував та прикрасив багато церков, в чому дуже помогли йому

---

[5] Н.Ф. Сумцов, *Іоанникій Галятовскій* — К исторіи южно-русской литературы XVII ст., Харков, 1885, стр. 46.

[6] *Ibid.*

[7] Амвросій, *Историја россійской іерархіи*, 1815, VI, 504.

матеріяльно гетьман Дем'ян Многогрішний і чернігівський полковник, Василій Борковський.[8] Цей останній, відомий багатій, який зі скупости відмовився від гетьманської булави, яку князь Ґоліцин пропонував йому за десять тисяч рублів, і хоч в особистому житті не визначався надмірною гуманністю, на прохання Барановича і Ґалятовського дарував великі суми гроша на відреставрування Єлецького манастиря, що його мав збудувати ще князь Святослав, син Ярослава Мудрого.[9] Ґалятовський не тільки присвятив багато часу і зусилля відбудові цього манастиря, він зайнявся його історією. Дослідивши історію Єлецького манастиря, він написав свою *Скарбницу потребную і пожитечную всему свѣту*. Він зацікавив цим старинним манастирем гетьманів Многогрішного, а опісля Самійловича та вищу старшину. Гетьман Дем'ян Многогрішний своїми трьома універсалами з років 1669, 1670 і 1671 затвердив нові маєтки манастиря, і те саме зробив гетьман Самійлович у 1672 р. За намовою Барановича і з його рекомендаційним листом, у 1670 р. Ґалятовський їздив до Москви просити царя грошей на манастир. Як подає Амвросій у своїй *Исторіи Россійской Іерархіи*, поїздка архимандрита Єлецького манастиря увінчалась успіхом, бо одержав він в Москві 50 рублів, 7 фелонів з епитрахилями, 5 стихарів, 3 дискоси, звізду, копію, келих, срібну позолочену ложку, срібну кадильницю, срібний хрест, євангеліє та інші книги. Митрополит Євгеній подає іншу причину поїздки Ґалятовського до Москви. Він пише, що Ґалятовський їздив туди не з проханним, але на запрошення, тому що « слава про його велике богословське знання звернула на нього увагу російського царського двору, при чому відносить цю подію не до 1670 р., а до 1671. Хоч на основі листування Ґалятовського, що появилось в « Актах Южной і Западной Россіи », М. Сумцов, а опісля В.О. Ейгорн опрокинули думку митрополита Євгенія про причини і рік поїздки чернігівського архимандрита в Москву,[10] то немає сумніву, що в тому часі Ґалятовський був дуже добре відомий у Москві як автор збірника проповідей *Ключ Рузумѣнія* та включеного в нього першого у Східній Европі підручника гомілетики. У Москві, у присутності царя Алексія

---

[8] А.Л., *Генеральний Обозний Василій Каспарович Борковскій*, « Кіевская Старина », 1894, том X IV, стр. 534.

[9] К исторіи южнорусской литературы семнадцятаго столѣтія, выпуск I, *Лазарь Баранович*, Н.Ф. Сумцова, Харьков — 1885, стр. 18-21.

[10] *Рѣчи происнесенныя Іоанникіем Галятовським в Москвѣ в* 1670 *г.*, сообщ. В.О. Эйгорн, стр. IV, « Чтенія Д.И.Д.М.У. », 1895, кн. 4, IX.

Михайловича він виголосив один привіт цареві та одну проповідь, т.зв. « Поучение в неділю 20 по Сошествіи Святаго Духа », які зробили велике враження. Тексти цих проповідей розкішно оправлено, а копії їх рукописів поширювано по Москві. Цікаво, що мова цих проповідей зовсім інша, ніж мова тих, які поміщені у його *Ключі Разумњнія*. Хоч, складаючи їх, Ґалятовський щедрою рукою брав цілі сторінки з *Ключа Разумњнія*, він змінив їх українську мову на російську.[11] Невідомо, чи сам змінив він український текст уривків зі свого збірника, чи помогли йому в цьому ті його земляки що жили постійно в Москві, напр. Єпифаній Славинецький або Симеон Полоцький, з якими Ґалятовський переписувався.[12]

Зв'язок Ґалятовського з царським двором датується з 1658 р., коли він звернувся, як ректор, до царя за поміччю на відбудову Колеґії, знищеної пожаром. Ставши архимандритом, він часто просив царя помочі на відбудову Єлецького манастиря і на видання своїх творів.

Ставши архимандритом і знаною постаттю в Україні, він брав активну участь у важливіших церковних і політичних подіях того часу. Оце кілька епізодів з його діяльности. Він стрічав Александрійського патріарха, Паїсія, який у 1669 р., повертаючи з Москви до Єгипту, деякий час задержався у Чернігові. У 1672 р. він брав участь у виборі Івана Самійловича на гетьмана. Коли між архиєпископом Барановичем і ігуменом новгород-сіверського манастиря, Михайлом Лежайським, прийшло до спору, наслідком того, що Баранович прилучив частину дібр манастиря до своєї архиепархії, Ґалятовський разом з чернігівським полковником, В. Борковським, і суддею чернігівського полку, Василем Балдаковським, брав участь в комісії, що розглядала справу поділу дібр між Чернігівською архиепархією і новгород-сіверським манастирем; у 1677 р. він разом з Барановичем і іншими представниками духовенства підписався під присудом військового суду у Батурині, яким засуджено на смертну кару ніжинського попа, Симеона Адамовича, колись дуже впливового інтриганта на царському дворі, за доноси до царя на Л. Барановича і гетьмана Самійловича.[13] Смертну кару Адамовича опісля замінено засланням на Сибір.

---

[11] В.О. Ейгорн порівнює у своїй тут цитованій статті уривки з московських проповідей Ґалятовського з відповідними уривками з *Ключа Разумњнія* і також подає текст двох проповідей.

[12] В.О. Эйгорн, *ibid.*, стр. V.

[13] Н.Ф. Сумцов, *Лазарь Баранович*, стр. 151-158.

Але побіч усіх цих зайнять він присвятив свою головну увагу студіям, завдяки яким став він найбільше освіченою людиною свого часу, і літературній праці, яка ставить його вище понад його видатних сучасників, Лазаря Барановича, Іннокентія Ґізеля та Антона Радивиловського. Усе вказує на те, що Баранович готував Ґалятовського на свого наступника на Чернігівський єпископський престіл. Звичайно архимандрити Єлецького манастиря, такі як Ф. Углицький, а опісля І. Максимович, одержували сан архиєпископів. Але Ґалятовський не дожив до цього часу. Він помер 2 січня 1688 р., п'ять років перед смертю Барановича, свого приятеля та покровителя.

2. Літературна праця

Перша праця Ґалятовського появилась у 1659 р. в Києві, за його ректорства у Києво-Могилянській Колеґії. Це *Ключ Разумѣнія*, збірка його проповідей, що вийшла разом з його, першою в Україні і в східній Европі, гомілетичною наукою, яку він назвав *Наука албо способ зложеня казаня*. У 1660 р. вийшло в Києві окремим виданням доповнення до його *Ключа Разумѣнія*, назване автором *Казаня приданые до кныги «Ключ Разумѣнія» названои*. Це була збірка його нових проповідей, до яких автор додав також гомілетичні поучення, п.з. *Наука короткая албо способ зложеня казаня*. Перша збірка проповідей втішалась такою великою популярністю, що у 1663 р. появилось її друге, а в 1665 р. третє видання. Оба останні видання, що вийшли у Львові, різнились в дечому своїм змістом від першого видання. Цей перший твір Ґалятовського довго залишався настільною книгою священиків, які черпали з нього своє гомілетичне знання. Ім'я Ґалятовського зв'язане з ним нероздільно. Популярність цього збірника та гомілетичної науки, яка в ньому поміщена, поширилась поза Україною. У квітні 1669 р. Новгородський митрополит, Питирим, велів монахам Іверського манастиря перекласти *Ключ Разумѣнія* на російську мову і у вересні того ж року переклад був уже готовий.[14]

Проте, видавши свою збірку проповідей та *Науку албо способ зложеня казаня*, Ґалятовський більше не вернувся до ораторського жанру. Його дві проповіді, виголошені у Москві в 1670 р. і поши-

---

[14] И.А. Шляпкин, *Св. Димитрій Ростовскій и его время* (1651-1709), СПб. 1891, стр. 132.

рені там у відписах, постали принагідно і у більшості були повторенням уривків з *Ключа Разумѣнія*.

Як ректор найвищого освітнього центру в Україні і взагалі у східній Европі, а опісля як архимандрит і співробітник архиєпископа Барановича, він стрінувся з церковно-релігійними проблемами своєї доби, які колихнули народом і тоді написав він ряд полемічних творів; переживаючи зі своїм народом турецько-татарське лихоліття, він мусів відізватися на нього своїми працями, зверненими проти магометан; бачачи переслідування своїх земляків і своєї Церкви польським урядом, він мусів відповісти жалісним обвинуваченням. Усі ці праці, хоч вдягнені у схолястичну форму богословської науки, пульсують живчиком сучасного йому життя. У них зарисовані сучасні йому релігійні та суспільні проблеми. Після смерти таких великих культурно-релігійних діячів як Йов Борецький, Петро Могила і Сильвестер Косів, у другій половині XVII ст. він, разом з двома іншими сучасниками, Л. Барановичем та І. Ґізелем, станули віч-на-віч з проблемами своєї сумної доби. Саме тому відходить автор *Ключа Разумѣнія* від жанру схолястично-догматичних проповідей і звертається до богословсько-полемічних творів, які тепер становлять основну частину його літературної творчости.

Перший полемічний твір Ґалятовського, т.зв. *Biesiada Białocerkiewska,* хоч появився друком у польській мові щойно 1676 р., своєю ґенезою сягає 60-их років, коли Ґалятовський був ще ректором Києво-Могилянської Колеґії. У 1663 р. польський король, Ян Казимир, який в тому часі зайняв із своїм військом Правобережжя, один тиждень залишився у Білій Церкві. З цієї нагоди його канцлер, єпископ Пражмовський, запросив на прийняття також кількох вищих українських ієрархів, таких як І. Ґалятовський, Гедеон (Юрій) Хмельницький, Антоній Винницький та Адам Желиборський. Під час обіду відбулась дискусія між Ґалятовським і королівським проповідником, єзуїтом Адріяном Пекарським, на тему примату західної латинської Церкви. Ґалятовський був вдоволений із цієї дискусії, вважав, що він своїми арґументами збив тези Пекарського і тому надрукував зміст цієї дискусії. Праця появилась щойно кільканадцять років після дискусії мабуть тому, бо в 60-их роках польські війська часто займали українські землі, включно з Лівобережжям, і поява цього твору в тому часі могла наразити її автора на небезпеку.

Наступна праця Ґалятовського, яку можна зачислити до полемічної літератури, це його *Месія Праведивий*, який появився у дру-

карні Києво-Печерської Лаври в 1669 р.,[15] а в польській мові у 1672 р. в тій же самій друкарні.[16] Писав її автор після виїзду з Києва, перед 1667 р., у неспокійних роках гетьманування Брюховецького. У 1803 р. появився у Москві скорочений переклад цього обширного твору на російську мову. Перекладчик, Космодемьянський, не цитував імени Ґалятовського, а тільки відмітив на заголовній сторінці: « переклад з чужої мови ».[17]

Ґенезу свого твору вияснює автор у вступі до книжки. Тут він пише: « ...На сході, у Смирні (у 1666 р.) появився фальшивий месія, Сабета. Він захопив жидів своїми фальшивими чудесами і обіцяв вернути їм Єрусалим та Палестину, і визволити їх від підданства християнським народам... Жиди постили по кілька днів на тиждень, виголошували свіжо складену молитву, купались у прорубі в холодний час, через що деякі з них перестудились та померли. Днем і ніччю вони ходили в синагогу та молились, щоби скоріше прийшов їх месія. Вони стали сміятись над християнами і погрожувати їм... ».[18]

Поява Сабети знайшла відгомін також в інших творах в Україні. Під 1666 р. говорить про неї у своїм літописі Самуїл Величко. Ще перед появою *Месії Правдивого* кружляв в Україні твір про цю подію невідомого автора п.з. *Незвичайний початок і дивний кінець,* з якого Ґалятовський користав, пишучи *Месію.*

Ґалятовський дуже пильно приготовлявся до праці над *Месією.* Він студіював Івана Золотоустого, Тому Брюсельського, Цезаря Баронія та інших авторів. « Щоби довідатись, що жиди думають про Месію, пише він у вступі до свого твору, я їздив по різних містах і селах, навмисне провадив дискусії з ученими жидами про Месію, наводив докази на божественність Ісуса Христа і відкидав їх немудрі відповіді. Мені був приємний цей труд, хоч на те, щоб написати цей твір, я їздив по невигідних і небезпечних дорогах в Україні і в Литовськім княжестві, втратив багато здоров'я, нара-

---

[15] Повний заголовок твору: *Месія правдивий, Ісус Христос, Сын Божій, от початку свѣта през всѣ вѣки людем от Бога обѣцанный и от людей очекиванный и в остатныи часы для збавеня людского на свѣт посланый по пристью зась своем... от недостойного ієромонаха Іоаникія Ґалятовского, архимандрыты черныговского... показаный,* (друкарня Києво-Печерської Лаври), 1669.

[16] Повний заголовок твору: *Messyasz prawdziwy Jezus Chrystus, Syn Boży, od początku świata przez wszyskie wieki ludziom od Boga obiecany... od grzesznika Joaniciusza Galatowskiego... roku 1672 pokazany,* (Києво-Печерська Лавра), 1672.

[17] Н.Ф. Сумцов, *Іоанникій Галятовскій,* стр. 47.

[18] І. Ґалятовскій, *Мессія Правдивий,* стр. 45.

жував своє життя, а все те я терпів, ідучи за прикладом Ісуса Христа, Який так багато страдав для світа, а також в надії одержати царство небесне ».[19] Автор поділив свій твір на дві частини. У першій відмічує він докази, взяті із 50-ти старозавітніх пророцтв, що говорять про прихід Месії-Ісуса Христа; у другій - наводить 24 старозавітніх знаків і пророцтв Сивілл, які потверджують божественність Спасителя. Між цим твором Ґалятовського і його *Ключем Разумѣнія* є помітний зв'язок. В останньому, в проповіді на Господнє Преображення, говориться про старозавітні пророцтва про Ісуса Христа. У *Месії Правдивім* про ці пророцтва говориться дуже точно, між них вставлені богословські трактати про Св. Трійцю, воплочення Слова і ряд інших християнських догм. *Месія Правдивий* має догматичний але й полемічний характер. Автор наводить приклади жорстокости жидів, їх шпіонажі в час війни; він осуджує їх ненависть до християн-вихристів і говорить, як жиди відбирають християнам церкви.

Як відмічує Сумцов, хоч відношення Ґалятовського до жидів неприхильне, то все таки його відношення до них не було забарвлене нетерпимістю, як напр. у познанського єзуїтського проповідника, Томи Млодзяновського, який у своїх проповідях рекомендував насильне навертання жидів на християнську віру.[20] Немає сумніву, що у критиці жидівського населення у Ґалятовського відчувається відгомін тодішньої соціяльної ситуації в Україні, у якій частина жидівського суспільства, репрезентуючи інтереси польської шляхти на українських землях, накликувала на себе критику українського населення. Лагідна вдача автора виявляється у його підході до жидівської проблеми. У 24-ім пророцтві у *Месії Правдивім*, він відкидає насильне навертання жидів на християнську віру. « Навернення треба осягати лагідністю, милістю, дорогою читання Божого слова і його точного пояснення », пише він. З приводу такого підходу автора *Месії* до справи навернення Сумцов пише: « Дивно читати ці світлі слова у письменника XVII ст., у київського вченого схоляста. Віротерпимість і гуманність, яка виражена у цих словах, свідчить про високий моральний рівень Ґалятовського, що зумів під тяжким тягарем злісної і сухої схолястики заховати у глибині душі живе почування до людини ».[21] Характер

[19] Н.Ф. Сумцов, *Іоанникій Галятовскій*, стр. 50.
[20] *Op. cit.*, стр. 51-52.
[21] *Op. cit.*, стр. 53.

Ґалятовського-письменника проявився також у його відносно м'ягкому полемічному стилі, у якому тільки зрідка траплялись сильні слова. У тому відношенні він наближався до Л. Барановича, який любив лагідний тон у полеміці і його поручав іншим, як напр. у листі до Ґізеля, виражаючи свою думку про Ґізелеву працю *О Истинной Вѣрѣ*, він писав: « Добре заключення, але образливе; краще наслідувати Христа: 'навчіться від Мене, бо я лагідний і смирний серцем, і найдете спокій душам вашим' (Мат. 2,39) ».[22] Баранович і Ґалятовський становили виїмок, якщо йдеться про лагідний тон полеміки у XVII ст.[23]

У 1678 р. вийшла полемічна праця Ґалятовського *Stary Kościoł*, над якою автор працював майже сім років.[24] Її треба вважати відповіддю на книжку виленського єзуїта, Павла Бойми, *Stara Wiara*,[25] у якій автор дискутує питання походження Св. Духа і закидає православному духовенству, що між ним немає людей з доброю теологічною освітою. Чернігівський архиєпископ, людина дуже діяльна та енергійна, виступив проти писання польського єзуїта та інспірував Ґалятовського і Ґізеля відповісти на тези та закиди єзуїта. Відповідаючи Боймі, сам він написав працю в польській мові *Nowa miara starey wiary*, яка вийшла у Новгороді Сіверськім у 1676 р. і в якій він видвигає догматичне питання походження Св. Духа. Відповідаючи польському єзуїтові, Ґізель написав трактат *О Истинной Вѣрѣ*. Ґалятовський відповів працею *Stary Kosciół*, яку присвятив Л. Барановичеві і в якій також обговорює богословське питання походження Св. Духа. Своєю вартістю, доброю аргументацією і ясністю праця Ґалятовського перевищає трактат Барановича і Ґізеля. Вона цікава тим, що, присвячуючи її Барановичеві, Ґалятовський дає коротку біографію Чернігівського архиєпископа, а при

---

[22] *Op. cit.*, стр. 30.

[23] У противенстві до своїх сучасників, Антона Радивиловського, і до таких письменників старшого покоління, як Іван Вишенський та Петро Могила чи інших авторів того часу. Перейшовши працювати в Москву, Симеон Полоцький у свому *Жезлі Правленія*, написаному проти Никити Пустосвята, писав, що ціллю його твору є « стяти голову Ґоліятові, а його уда і все тіло віддати птицям і звір'ятам ». Подібні фрази були у стилі тодішніх полемістів.

[24] Повний заголовок праці:

Stary kosciół zachodni nowemu kościołowi rzymskiemu pochodzenie Ducha S. od Ojca samego, nie od Syna pokazuje.

[25] Повний заголовок цієї книжки є:

Stara wiara, albo jasne pokazanie, iż ci, co w niej trwają, starey wiary nie mają.

тому також говорить про головні фази свого власного життя, включаючи в цей спосіб у твір матеріял для своєї власної біографії і біографії Барановича. З трьох праць, праця Ґалятовського викликала найбільшу реакцію з польської сторони. У відповідь на неї невідомий автор написав свій трактат *Na stary kosciol zachodni*;[26] інший невідомий автор відповів своєю працею в латинській мові *Quaestiunculae super Dialogum primum*.[27] Т. Рутка у відповідь Ґалятовському написав *Goliat swojim mieczem porażony*.[28] Тон праці автора *Старого Костела* багато різкіший, ніж в його *Месії Правдивому*. У ній Ґалятовський виявляється завзятим полемістом, кращим від Барановича та Ґізеля. З приводу постійної співпраці Ґалятовського, Барановича і Ґізеля та інших діячів на релігійному та літературному полі, яка існувала між цими видатними постатями, не зважаючи на різниці їх характерів, Сумцов у своїй праці про Ґізеля пише: « Світлим і відрадним явищем у суспільнім житті України в XVII ст., передусім у другій половині того ж століття, була співпраця на науковому і літературному полі таких письменників, як напр. Лазар Баранович, Іннокентій Ґізель, Іоанікій Ґалятовський, Теодосій Софронич, Димитрій Туптало і Стефан Яворський. Ця літературна співпраця частинно походила з того, що всі ці письменники, включно з білорусином Симеоном Полоцьким, були питомцями одного й того ж самого освітньо-виховного центру, Київської Колеґії, вчились тут майже в цих самих роках, і після того, як вони вийшли у світ, їхнє положення було досить подібне... Те, що передусім повинно було викликувати духове єднання між українськими письменниками другої половини XVII ст. — це іскра національної української свідомости, яка ще не погасла. Вони різнились від росіян того часу досить різькою рисою самобутности. У духовнім відношенні ці перші нічого не запозичили від них, навпаки,

---

[26] Повний заголовок цієї праці звучить:

« Na stary kosciól zachodni » I. Galatowskiego ,wydany r. 1678, Qnestyjki albo krótkie pytania, zadane i rozwiązane. R. 1679.

[27] Повний заголовок звучить:

Quaestiunculae super Dialogum primum de processione Spiritus S. a Solo Patre formatae et resolutae a quodam Latino-Romano. R. 1682 .

[28] Повний заголовок звучить:

Goliat swojim mieczem porażony, to jest I. Galatowski arch. Jelecki przeciw pochodzenia Ducha S... y kosciołowi rzymskiemu piszący p. X. Theofila Rutkę s.J. Theologa refutowany i światu chrześcijańskiemu na widok podany. W Lublinie, 1689.

з приводу крайнього культурного убожества (в Росії), уділяли їм часть свого знання і були їх учителями. В дійсності вони мали причину гордитися своєю українською наукою і літературою, і кожний з них повинен був високо цінити представників цієї науки, коли і сам зачисляв себе до них. Передусім звідси походила моральна солідарність українських письменників, обмін думками та взаємна піддержка. Хоч яка слаба була в них національна свідомість, але все таки вона в них жевріла, загрівала їх, кріпила їх в духовно-моральнім відношенні...».[29] Як з Ґалятовським, так і з Ґізелем, Києво-печерським архимандритом, Баранович залишився у близьких, дружніх відносинах через ціле своє життя, і ця дружба датувалась ще з часу їхньої співпраці в Києво-Могилянській Колеґії. Чернігівський архиєпископ високо цінив Ґізеля як людину високого знання. Він часто звертався до нього за порадами і посилав йому свої твори, просячи поправити їх. Посилаючи до друкарні Києво-Печерської Лаври рукопис свого збірника проповідей *Труби Словес Проповідних* і *Лютню Аполлона*,[30] він просив Ґізеля виправити ці твори і викинути з них те, що непотрібне. Ґізель сповнив бажання Чернігівського архиєпископа, за що цей йому щиро дякував. Але впливи і поради були обосторонні. Це за інспірацією Барановича Ґізель, зрештою письменник не дуже плодовитий, написав свій трактат *О Истинной Вѣрѣ* і свою головну працю *Мир с Богом Человѣку*. Перед друкуванням своїх творів Ґалятовський висилав їх ще в рукописах для перевірки іншим авторитетним письменникам. Зробив він те з *Месією Правдивим*, якого ще перед появою у світ друком дав прочитати Барановичеві, Ґізелеві і Варлаамові Ясинському. Робив він те, хоч із своїх сучасників був людиною найбільш освіченою, визначався найбільше систематичним умом, глибшим від дещо поетичного і вразливого ума Лазаря Барановича і перевищував багато свого Чернігівського архиєпископа логікою та ясністю своєї аргументації.

У 1683 р. видав Ґалятовський у польській мові свій полемічний твір *Фундамента*.[31] Це було продовження полеміки з поль-

---

[29] Н.Ф. Сумцов, *Иннокентій Гизель*, стр. 20-21.

[30] Оригінальний заголовок твору Барановича звучить: *Lutnia Apollinowa każdey sprawie gotowa.*

[31] Повний заголовок звучить: *Fundamenta, na których łacinnicy jednośċ Rusi z Rzymem fundują, według rzymskiey teraźnieyszey wiary nowey, prawdziwemi odpowiedziami cerkwi wschodniej wywrócone y zniesione.*

ськими єзуїтами і дальша відповідь на критику цитованих невідомих авторів. Згідно з опінією Сумцова ця невелика праця є найвидатнішим твором української літератури другої половини XVII ст. У «*Фундаментах*, зокрема у першій чатині своєї праці, виявляє Ґалятовський велике знання історії свого народу, зокрема історії Церкви, обговорює історично-релігійні проблеми, починаючи від хрищення Руси. У другій частині обговорює він кривди, заподіяні українцям-православним польським духовенством, зокрема єзуїтським. Єзуїти не допускають православних до вищих кляс своїх колеґій, до філософії та теології, висмівують українське богослуження та києво-печерські мощі — він писав. В останній частині *Фундаментів* кидає він яскраве світло на переслідування православних українців поляками. Він говорить про королівські універсали, якими не допускається православних українців до вищих урядів, про нищення поляками церков, про передання бучацького манастиря орденові домініканів, про переміну церкви в Константинові на склад харчевих припасів, про передачу православної церкви у Мінську татарам, які перемінили її на мечет, і т.д. Твір Ґалятовського це в дійсності реєстр кривд, заподіяних поляками українському населенню. *Фундамента* це твір, який переходить межі релігійного-полемічного трактату, він пройнятий духом оскорбленого суспільника і патріота своєї доби. У відповідь на *Фундамента* не появився жодний твір зі сторони польської, мабуть тому, що тяжко було спорити з арґументами автора, виголошеними з великою ясністю і доказовістю.

Твори Ґалятовського, написані проти магометан, були відгуком на турецькі походи на українські землі, які почались тоді, коли гетьман Петро Дорошенко, зневірений у будьяку іншу розв'язку після Андрусівського миру, підписану у 1667 р. між поляками і росіянами, шукав рятунку у союзі з турками. У 1672 р. султан Мугамед IV, виповівши війну Польщі, зайняв Кам'янець Подільський. Того ж самого року, з поміччю козацьких військ, турки і татари облягали Львів і від його мешканців дістали великий окуп. Затрівожені союзом Дорошенка з турками та воєнними успіхами цих останніх, поляки заключили мир з турками у жовтні 1672 р., мир під Бучачем, зобов'язуючись платити їм щорічну данину і віддаючи їм Поділля. Недодержуючи умов договору, турецькі війська обсадили замки у Брацлаві і Ладижині. На Поділлі турки почали руйнувати церкви, перемінюючи їх на мечети і воєнні склади, грабити та нищити населення. Налякане населення Правобережжя почало масово переходити на Лівобережжя. У 1674 р. турки зай-

няли Чигирин, столицю Дорошенка. Київ готувався до оборони проти турецьких і татарських військ. У 1675 р. татари напали на Запорізьку Січ, але були погромлені. Життя країни проходило під постійною турецько-татарською загрозою. Зимою 1681 р. татари підійшли під Київ, забираючи людей в полон. Ще більші шкоди заподіяли вони у 1687 р., підійшовши під сам Київ, вбиваючи людей, а інших беручи в полон. У цих роках, як і в XVIII ст., від татарських спустошень терпіла ціла Слобідська Україна, що відбилось голосним відгомоном в українських народніх думах.

Сповняючи обов'язки київського митрополита, по смерті Діонісія Балабана, Л. Баранович у 1677 р. запросив на собор настоятелів головних манастирів, між ними І. Ґалятовського, архимандрита Єлецького манастиря, І. Ґізеля, архимандрита Печерського манастиря, Михайла Лежайського, архимандрита Новгород-сіверського манастиря, та інших, на якому обговорювано загрозливу ситуацію. У пастирських грамотах, виданих з цієї нагоди у 1677 р., а опісля у 1678 р., ієрархи старались піднести населення на дусі; переслано пастирське благословення; поручено служити молебні за побіду над турками і татарами і в цім наміренні постити та здержуватись від танців, ігор та музики.

В атмосфері цієї національної жалоби Ґалятовський написав у польській мові свій твір *Лебідь*, який спрямований проти магометан.[32] Твір появився у 1679 р. у Новгороді Сіверськім. Актуальну турецько-татарську проблему насвітлює автор через призму свого глибокого теоцентричного світогляду. Бог терпить магометан, бо ще не сповнилась міра їх гріхів. Він іспитує християн у твердості їх віри. В цей спосіб Господь також карає християнських володарів за їхні незгоди. Проте магометанство згине, згідно зі словами Баронія Туреччина буде покорена французами, а згідно зі словами Томи Брюсельського — русинами. Автор обговорює причини поширення магометанства. Ісламська віра поширилась при помочі меча, при по-

---

[32] Повний наголовок звучить:

Labędz z piórami swemi, z darami boskiemi Christus prawowiernemu narodowi chrześcijańskiemu łabędziowym piórem swej mądrości boskiey wypisuje przyczyny, dla których długo trwa na świecie secta mahometańska i dla których wiele narodów przyęli zakon Mahometów i dla których na wojnie mahometani szczęście mają, chrzescijan zwyciężają i miasta i państwa chrześcijańskie posiadają. Ten że łabędź Chrystus łabędziowym piórem swej nauki boskiey wypisuje fortele wojenne, którymi na wojnie Mahometanów swoich przeciw chrześcijan Mahomet pobudza, i fortele wojenne, któremi chrześcijanie Machometanów i każdego nieprzyjaciela swego na wojnie zwyciężyć mają, aby się od nieprzyjaciela obronić.

мочі навертання християнських дітей на магометанство і через прийняття цієї віри злочинцями, які втекли у магометанський світ.

Магометанські побіди у війнах з християнами приписує автор гріхам християн і ворожнечам між християнськими царями. Християнські народи, відмічує Ґалятовський, могли б висвободитись з ярма турецької неволі, коли б вони — греки, болгари, серби, боснійці, молдавани, волохи й інші порозумілись між собою, щоби визволитися з турецької неволі і звільнити від турків Христовий гріб та інші святі місця. Автор не забуває інтерпретувати деякі місця Корану, у яких навчається, що магометанинові належить та земля, на якій ступила нога його коня. Магометани здобувають побіди, бо Коран обіцює райську нагороду тим, що втратять життя в боротьбі за віру. Це завдяки цій науці Корану магометани побіджають — пише Ґалятовський. Цікаві стратегічні поучення архимандрита Єлецького монастиря. Він повчає, як побідити турків. Він цитує 40 прикладів, вибраних із Старого Завіту, з творів західньоевропейських та з польських істориків, на те, щоби повчити, як здобути побіду при помочі воєнних хитрощів, що їх він поручає християнам у боротьбі з турками і татарами. При цій нагоді він говорить про дерев'яного троянського коня, розказує, як дерев'яни вбили князя Ігоря, як Володимир Великий здобув Херсонес. При кінці свого твору Ґалятовський відмічує замилування магометан до чарів, при чому цитує один приклад, запозичений з польського перекладу *Визволеного Єрусалиму* Торквато Тасса. Інтересно відмітити концепцію Ґалятовського відносно альянсу слов'янських народів для боротьби зі спільним ворогом. Думка про союз слов'янських народів, навіть без огляду на віроісповідання, для боротьби з турками не була чужою українським письменникам того часу. Л. Баранович у своїй *Лютні Аполлона* говорить про конечність такого союзу українців з поляками і росіянами для спільної оборони проти магометан. Це були помітні політичні тенденції Ґалятовського і Барановича в тому часі, що свідчить про почування певного внутрішнього зв'язку зі західними слов'янами, незалежно від віроісповідної полеміки, і з південними слов'янами, які залишались під турецьким пануванням. Ці почування внутрішнього зв'язку були обопільні. Південні слов'яни сподівались, що Богдан Хмельницький звільнить їх з турецького поневолення. Переговори Хмельницького з турецьким султаном і його можливий плян прилучити до України Молдавію та Волощину — це були, можливо, початки реалізації цієї політичної концепції Хмельницького, яку він мусів змінити під впливом тодішніх політичних обставин.

Але *Лебедь* не був одиноким полемічним твором Ґалятовського, спрямованим проти магометан. У 1683 р., в друкарні Л. Барановича в Чернігові появився у польській мові його *Alkoran Mahometa*.[33] Як відмічує М. Костомаров,[34] у цьому творі автор говорить про життя і вчення Магомета. Твір має форму диспути і складається з дванадцяти частей. Українські ієрархи працювали в обличчі турецько-татарської небезпеки не тільки на літературному, але й на політичному полі. Л. Баранович, який завсіди репрезентував промосковську політику, хоч обстоював за автономією української Церкви, старався відвернути гетьмана Петра Дорошенка від його протурецької політики і радив покоритися цареві. За старанням Барановича було звільнено з московської неволі брата гетьмана Петра Дорошенка, Григорія, за що Дорошенко щиро дякував Чернігівському архиєпископові. Баранович старався також вплинути на Дорошенка через Йосифа Тукальського, говорячи, як писав він Тукальському, що « православній Русі без православного володаря жити не можна ».[35]

У своїх полемічних творах не поминув Ґалятовський і аріян, які від половини XVI ст. почали загортати щораз то більші круги у Польщі і яких, почавши від 1638 р., почато суворо переслідувати. Не зважаючи на суворі переслідування польськими урядовими й церковними чинниками, аріянство ще находило своїх прихильників на Литві і часом в Україні. Використовуючи ворожнечу мас у відношенні до аріян, польські єзуїти вказували на православних ієрархів як прихильників аріянства і кальвінізму. Це був один із засобів боротьби єзуїтів. У своїх *Фундаментах* Ґалятовський жаліється, що Кипріян Жоховський відкрито назвав його й архиєпископа Барановича аріянами.

З цього приводу написав Ґалятовський свій твір *Альфабет*, який появився друком в польській мові в 1681 р. в друкарні Бара-

---

[33] Повний наголовок твору звучить:
Alkoran Mahometa od (koheleta) Chrystusa zniszczony i w niwec obrócony.

[34] Н.И. Костомаров, *Русская исторія в жизнеописаніях*, II, 370.

[35] Ще у 1669 р., під впливом Барановича, післав Тукальський пишномовне письмо до царя, яке цікаве тим, що у нім є опреділення границь українських земель. Він просить царя володіти над православним руським народом, якого земля у її довжині сягає від Путивля за Перемишль і Самбір аж до Сянока, а у своїй ширині від Дністра до Двини і поза Двину. Ще у 1667 р. Ґізель звертався до Петра Дорошенка не входити в союз з бісурменами, а піддатися московському цареві.

новича у Чернігові, і присвячений гетьманові Іванові Самійловичеві.[36] Ціллю книжки було підкреслити дійсне становище української православної Церкви до аріянства і тим обезсилити фальшиві обвинувачення єзуїтів, звернені проти української православної ієрархії. У цьому творі перечислює автор імена єретиків і говорить про їх провини; вставляє він у свій твір богословські трактати про св. Трійцю, про божественність Ісуса Христа, про Страшний Суд, про іконопочитання, про св. Тайни і т.д. У своїй критиці єретиків Ґалятовський не вміє примінити доброго критерія відносно поняття єресі. Він включає до числа єретиків японців, китайців, мексиканців, Зороастра, Ксеркса, грецьких філософів і Макіявеллі. Демокрит попав на листу єретиків за його думку, що людська душа складається з чотирьох елементів: повітря, води, вогню і землі; Ксенофонт — за науку про вічність світа; Макіявеллі — за те, що ставив державу вище Церкви. Магометові, зображеному у вірному історичному світлі, присвячено тільки пів сторінки, а Лютерові ще менше. Ґалятовський ганить народні повір'я, які ще до його часу задержались у його народі: « Наші християни — пише він — і тепер в часі весілля або якоїсь іншої веселої нагоди згадують Ладо; в честь Купала надівають вінки на свою голову, опоясуються цвітами й травами, скачуть через вогонь і танцюють довкола нього і, взявшись за руки, співають купальні пісні... під празник Христового Різдва згадують Чура і у дворах виспівують розпусні пісні ». « Духовні — продовжує Ґалятовський у стилі середньовічного аскета — повинні викорінити ці забобони своїм навчанням, але їх не слухають; тому духовні повинні силою усувати ці забобони ».[37] Пишучи про єретиків, Ґалятовський при цій нагоді дає цікаві побутово-народні картини свого часу.

Критиці аріянства присвятив Ґалятовський ще одну свою працю. Це його *Софія-Мудрість*,[38] присвячена київському митрополитові Ґедеонові Святополк-Четвертинському, і видана у польській мові у 1868 р. у Чернігові у друкарні Свято-Троїцької Лаври. У цій

---

[36] Повний заголовок звучить:
Alphabetum rozmaitym heretikom niewiernym dla ich nauczenia y nawrócenia do wiary katolickiej.

[37] Н.Ф. Сумцов, *op. cit.*, стр. 78-80.

[38] Повний заголовок праці звучить:
Sophia mądrośc zbudowała sobie dom y ugruntowała siedm słupów... y mieszkając w tym domu, rozmaite na świecie czyni cuda przeciw arianów, heretyków y iuż wczyniła y przez... Joanicjusza Galatowskiego... światu objawiła.

невеликій праці вичислює автор чудеса, які свідчать про прогріхи аріян. Усі чуда, про які говорить автор, запозичені ним з Анналів Баронія.

Окремий жанр у літературній спадщині письменника становлять збірки чудес, які звичайно находили широкого читача і становили потрібний та цікавий матеріял для проповідників. Нічого дивного, що свій перший збірник чудес включив Ґалятовський вже в *Казаня приданые до книги « Ключ Разумѣнія » названої* з 1660 р., даючи йому заголовок *Чуда Пречистыя Богородицы нѣкоторыи з разных авторов зобраныи.* Помістив він його у збірнику своїх проповідей на те, щоби дати додатковий матеріял проповідникам, для яких *Ключ Разумѣнія* був призначений. Ідучи за духом свого часу, в якому в Україні почитання Богоматері дуже поширилось, що находить також повний вираз у проповідях Антона Радивиловського та Лазаря Барановича, Ґалятовський видав у Львові у 1665 р., у друкарні Михайла Сльозки, свій відомий збірник чудес, *Небо Новое.*[39] Про велику популярність цього збірника свідчать його чисельні видання. Його друге видання появилось у 1666 р. у Львові; третє у 1677 р. у Чернігові, з якого зробив переклад на російську мову Теофан, диякон звенигородського манастиря; з деяких джерел виходить, що це видання появилось також у польській мові;[40] інше видання *Неба Нового* вийшло 1699 р. у Могилеві. Перше видання *Неба* присвячене Анні Потоцькій, двоюрідній сестрі Петра Могили. Усі 445 чудес у збірнику ділить автор на 24 групи. Як відмічує Т. Рутка, Ґалятовський, складаючи свій збірник, користав переважно з латинських джерел і з таких авторів, як Анзельм, Сурій, Картаґен, Боетій та інші.[41] *Небо Новое* визначається багатством леґендарно-апокрифічного матеріялу і в тому відношенні праця Ґалятовського має важливе історично-літературне значення. Користаючи із західноевропейських збірників, автор включив у свій твір багато леґендарних та апокрифічних мотивів і тим переніс їх на український ґрунт. Немає сумніву, що деякі оповідання та леґенди,

---

[39] Повний заголовок збірника:

Небо новое, з новыми звѣздами сотворенное, то есть Преблагословенная Дѣва Марія Богородица з чудами своими. За стараньем найменшого слуги своего недостойного іеромонаха: Іоанікія Ґалятовского, Ректора и Ігумена Братства Кіевскаго.

[40] Гляди: « Українські письменники, Біо-Бібліографічний словник, том перший, стр. 281.

[41] Теорн. Rutka, *Herby abo znaki kościoła prawdziwego,* 1696, стр. 208.

що мають релігійне забарвлення, поширились в Україні через збірник Ґалятовського. В цей спосіб стають ясними деякі спорідненння між середньовічними німецькими оповіданнями про диявола з такими ж переказами в Україні. Зокрема цікавий збірник Ґалятовського для дослідників демонології.[42] Багатство леґендарних і апокрифічних мотивів було взагалі помітне в інших творах Ґалятовського, напр. в його *Ключі Разумѣнія* і в інших українських письменників того століття. Користування апокрифами було дуже популярне в Україні в XVII ст., його навіть поручалось монахам і їх розказувалось народові з церковних проповідниць. Хоч у Західній Европі цей жанр втратив свою популярність з приходом Реформації, в Україні його найбільше насилення припадає на XVII ст., а серед духовенства вони ще жили до кінця XVIII ст. Проте Захід не був одиноким джерелом апокрифічного матеріялу. Апокрифи приходили в Україну також з Греції та Болгарії, з візантійських апологетичних, екзеґетичних та історичних книг. Багато леґенд та апокрифів обіймала Палея і літописи. В Росії апокрифи не найшли догідної почви, бо стрінулись там з критикою духовенства. У Ґалятовського більшість апокрифічного матеріялу була західного походження. Апокрифи у збірнику *Небо Новое* можна поділити на апокрифи, зв'язані з життям Богородиці; апокрифи з мотивами античних Сивілл; сказаніє про царя сарацинського Амфілогія; апокрифи, зв'язані з почитанням воскресних і праздничних днів, з почитанням п'ятниці, з нерукотворними іконами Богородиці; апокрифи про позагробове життя і демонологічні мотиви.[43] Більшість апокрифів у *Небі Новім* зв'язана з життям Богородиці, Якої почитання на Заході прийняло форму великого культу і виразно виявилось у літературі та мистецтві. Найбільш поетичні леґенди середньовічного Заходу присвячені Мадонні. Цей культ Богоматері новою хвилею прийшов із Заходу на Україну і знайшов свій вираз в творах визначних українських письменників XVII ст. Антоній Радивиловський посвятив Богородиці велику збірку своїх проповідей *Огородок Маріи Богородицы,* Лазар Баранович написав у польській мові *Альфабет* в честь Матері Божої, Іван Максимович, пізніший Чернігів-

---

[42] Н.Ф. Сумцов, *Op. cit.*, стр. 44-45.

[43] И. Огіенко, *Легендарно-апокрифический элемент в « Небѣ новом » Іоанникія Галятовскаго, южно-русскаго проповѣдника XVII в.* « Чтенія в Историческом Обществѣ Нестора-Лѣтописца », книга XXIV, выпуск I (1914), отдѣя II, стр. 41-98.

ський архиєпископ, назвав свою працю *Богородице Діво*. І, очевидно, з почитанням Богоматері зв'язана також велика популярність апокрифічних мотивів, що відносяться до Її життя, отже мотивів, якими переповнене *Небо Новое* Ґалятовського. Але крім леґендарних первнів західнього походження, стрічаємо у Ґалятовського також і свої національні леґендарні мотиви.

Зацікавлення Ґалятовського різними галузями життя було теж і причиною різнородности жанрів у його літературній творчості. Після того, як став він архимандритом, присвятив він одну із своїх праць історії свого Єлецького манастиря. Без сумніву, вік та історія цього манастиря заслуговували на те. Побудований князем Святославом, сином Ярослава Мудрого, він був одним з найстарших в Україні і пережив усі фази історичного лихоліття. Ґалятовський старанно почав досліджувати його історію, вишукував згадки про нього у Патерику, в Єлецькім Синодику, він випитував старців про манастир і навіть звертався до потомків основоположника манастиря, Святослава Ярославича, — до князів Воротинських та Одоєвських, щоб розвідати про минуле Єлецького манастиря. У висліді своїх розшуків і досліджень у 1676 р., у Новгороді Сіверськім, він видав працю *Скарбница потребная і пожитечная всему світу*, яка обіймає історію манастиря, вичислює його архимандритів та говорить про чуда, зв'язані з Єлецькою іконою Богоматері. Праця присвячена гетьманові Іванові Самійловичеві, добродієві манастиря. *Скарбница* вийшла в одному виданні з *Бесідою Білоцерківською*.

Дві останні праці Ґалятовського свідчать про упадок його сили і занепад його ясної думки, якою він визначався, як у своїх проповідях, так і в своїх полемічних творах. У 1686 р. він видав у Чернігові свою невелику працю *Боги Поганскіе*.[44] Це праця переповнена віруванням у демонів, які спокушують та обманюють християн.

Остання його праця це *Души Людей Умерлых*.[45] Вона написана у подібному стилі, що попередня. Ряд есхатологічних міркувань

---

[44] Повний заголовок книжки:

Боги поганскіе в болванах мешкаючіе духове злые, тут же посполу их розмаитыи злости написани, жебы хрыстіяне правовѣрные могли от себя злых духов отогнати и подоптати и поплевати и силу их зламати и над ними тріумфовати.

[45] Повний заголовок звучить:

Души людей умерлых з тіла выходячіи отходят на три місця, иншіи до неба, иншіи до пекла, иншіи на мытарства.

про одинадцять небес, про побудову пекла, про боротьбу святих з дияволами за душу померлого, не є вислідом « сухої і беззмістовної науки в Києво-Могилянській Колеґії », як говорить Сумцов.[46] Вони повстали у пізній старості автора *Ключа Разумљніяі Месії Правдивого*, яка спрямувала його думку на речі далекі від життейських проблем і забарвлювала їх містичним подихом, що появився у нього при кінці життя. У своїм останнім творі кинув він світло на позагробове життя так, як він собі у своїм містично забарвленім світогляді його уявляв, перед своєю смертю, яка надходила.

Оце загальний огляд літературної спадщини Іоанікія Ґалятовського. У ній бачиться велике його знання і велику письменницьку рутину. Але маючи широке знання, Ґалятовський не визначався критичним умом. Ідучи за духом схолястичної школи, до якої він належав, він старався у своїх писаннях ніколи не виходити поза релігійну тематику і держався якось здалека від сучасних реальних питань свого народу. Вони у нього пульсували, пробиваючись злегка на поверхню, вони навіть були стимулами у його творчості, але він старався не давати їм видного місця у своїх творах. Тому можна дійсно говорити тільки про «відгомін сучасности» у його творчості.[47] За життя Ґалятовського відбувались політичні і соціяльні події, які глибоким резонансом відбились в історії його народу. Він працював і писав в добі, що починається смертю Богдана Хмельницького, а кінчиться початком панування гетьмана Івана Мазепи. Це була доба, в якій його батьківщина була предметом торгів політики польської та московської, в якому Москва закріплювала своє панування над його країною, в якому почалось безжалісне її нищення турками і татарами. Це був час, коли загострювався глибокий соціяльний конфлікт між козацькою старшиною і козацькою масою, коли його Церква втрачала автономію, діставшись вкінці під повну контролю московської патріярхії. До жодної з них автор *Ключа Разумљнія* не зайняв виразного становища. Може ще найсильніше акцентує він оборону своєї православної Церкви у своїй полеміці з польсько-латинським контрагентом. Вправді його полемічні писання проти магометан були викликані аґресією турецьких і татарських військ на землі його батьківщини, але до

[46] Н.Ф. Сумцов, *op. cit.*, стр. 81.

[47] Гляди працю Івана Огієнка, *Отголоски современности и мљстныя черты в Ключљ Разумљнія Іоанникія Галятовскаго, южно-русскаго проповљдника XVII ст.* « Русскій филологическій Вѣстник », том XXI (1914), стр. 539-550.

цієї проблеми підходить він як схоляст, стараючись цю тяжку, трагічну проблему задержати тільки у релігійній площині. Спокійний тон його протимагометанських полемічних творів стоїть у контрасті до розмірів народних нещасть, спричинених турецько-татарською аґресією і до розмірів терпіння його земляків. Те саме бачиться у його сучасника, Антона Радивиловського. Коли турецькі й татарські військa зайняли Поділля і захопили твердиню, Кам'янець Подільський, Радивиловський здобувся тільки на кілька патетичних рядків: « О плаканый наш живот на земли! якож ся не маєш бояти меча, который таковои ест сроґости, же не тылко от земли берет человѣки и скоты; але что найжалоснѣйшая, пренайсвятѣйшій сакрамент тѣла і крови Христовои в подоптан'е оборочает, церкви спаленю подает, образы святыи на перевозы оборочает ». (*Огородок*) Далекий цей спокій українських проповідників-схоластиків від патосу польських проповідників попередніх і тих часів, Скарґи, а опісля Млодзяновського та інших, які сміливо видвигали політичні й соціяльні проблеми своєї батьківщини. Дуже різниться від спокою Ґалятовського і Радивиловського патос польського проповідника, Млодзяновського, який на вид терпіння козацтва, яке боронило Кам'янець, і на вид жертв турецько-татарської неволі, у своїй проповіді кличе: « Płakało kozactwo, ięczal lud rycerski, po niewolniczu traktowany, wybili się, iakoby pozbyli frasunku tego ». « Rozumiem tak, że gdyby Pan Bóg nasz wszystkie łzy ludzi ubogich, po Polscze dla uciemiężenia i niesprawiedliwości wylane, w kupę zebrał, mógł by człowiek w nich utonąć. Miła Ukraino, czymżeś utonięła? Łzami ubogich. Miły Kamieńcu, czymżeś przepadł? Na łzach ubogich ludzi wpłynął do ciebie zawóy turecki ».[48] Хоч Україна для Млодзяновського це частина Польщі але глибоко гуманний тон у відношенні до козацтва й терплячого народу в нього незаперечний. Хоч у Ґалятовського, як і його сучасника Радивиловського, стрічається легку спробу огорнути старозавітні й новозавітні постаті своїм національним колоритом (у них Мойсей є завсіди « гетьманом ізраїльського народу»), хоч у своїм повчанні, як складати проповіді, автор *Ключа Разумѣнія* поручає своїм читачам молитву до св. Михаїла за гетьмана, в якій також проситься допомоги проти ворогів, що наступають;[49] хоч згадує він про « войну домову », яка

---

[48] М. Марковскій, *Антоній Радивиловскій, южно-русскій проповѣдник XVII в.,* Кіев 1894, стр. 40.

[49] *Ключ Разумѣнія*, 1659, стр. 494.

нищила його країну після смерти Хмельницького, і згадує про «волкох драпѣжных — турков, татаров и непріятелей инших отчызны нашей», хоч остерігає він, що царство небесне буде закрите перед тими, «кто мает достаток злота, срѣбла, грошій и иншых скарбів, а не викупует неволников з неволѣ», то всі ті слова є тільки далекою алюзією до реальної жорстокої політичної і соціяльної дійсности. Вони не стоять у жодній пропорції до ярких картин політичної ситуації у Скарґи, які він малював у своїх проповідях, ні до різького тону Млодзяновського, який у своїх проповідях накликував короля і свій нарід до згоди: «Królu Panie, milsza od króla, oyczyzno moia, zgoda, zgoda!» Безпосереднього звороту до своєї історії і до політичних проблем свого народу ні у Ґалятовського ні у його сучасників немає. Находячи стільки місця у своїх творах для картин з історії ізраїльського, грецького, римського, сирійського й інших народів, Ґалятовський майже не находить місця на картини історії своєї батьківщини. Покажчик імен у його *Ключі Разумѣнія* обіймає, на сотки чужих імен, тільки такі чотири імена, що мають зв'язок з історією його народу: *Олег, Рос, Русь, Оскольд*. Як думає М. Грушевський, це був політичний вплив могилянської школи, яка побіч позитивних, мала також і негативні сторінки, — яка, навертаючи до латинської середньовічної схолястики, не будила громадської думки ні національної свідомости. Як відмічує великий історик, одинокий підручник української історії, що вийшов друком з могилянського огнища, *Синопсис* 1674 р. «...напускав баламутства мішаниною подій українських і московських, зате оминав усе відродження, всю вікову боротьбу українського народу з польською навалою, всю історію козаччини, — отже позбавляв покоління українського громадянства якогонебудь політичного чи національного проводу».[50] Але чи вповні оправдана радикальна думка М. Грушевського? Чи не було інших причин такого слабкого тону в українських письменників того часу у трактуванні своїх національних проблем?

3. Культурний вплив на Росію

Все таки твори Ґалятовського були дуже популярні не тільки в Україні, вони розійшлися також по Росії, де, у XVII ст., видання

[50] М. Грушевський, *З історії релігійної думки на Україні*, Вид. друге, Вінніпеґ, Мюнхен, Дітройт, 1962, стр. 93.

українських авторів становили головну лектуру. Великою популярністю, як в Україні так і в Росії, тішився *Ключ Разумѣнія*. Опис бібліотек видатніших постатей у російському церковно-релігійному житті і бібліотек світських людей частинно дає уяву про поширення книжок Ґалятовського і взагалі українських видань у Росії.

В бібліотеці Павла, митрополита Сарського і Подонського, який помер у 1676 р., побіч книг західноевропейського походження, находився *Ключ Разумѣнія* і *Небо Новое* Ґалятовського — побіч таких книжок, друкованих в Україні, як: великий київський *Требник*, львівський і київський *Номоканон*, п'ять книг печерських *Октоїхів*, київські *Акафисти*, київський *Часослов*, печерський *Патерик*, *Острозька Біблія*, *Катехизис* Зизанія, два примірники *Зерцала Богословія* Транквіліона Ставровецького і *Меч Духовний* та *Труби Словес Проповідних* Лазаря Барановича. *Ключ Разумѣнія* і *Небо Новое* находились також у 1676 р. у книгозбірні воєводи Івана Мещеринова. Там побіч московських книг були ще такі українські видання, як: *Апостол*, *Псалтир*, *Новий Заповіт*, видані в Києві, *Острозька Біблія* і *Меч Духовний* Л. Барановича. У 1686 р. митрополит Сибірський, Павло, дарував Володимирському Рождественному манастиреві *Ключ Разумѣнія* Ґалятовського, *Труби Словес Проповідних* разом з толковим *Євангелієм Кирила*. Як вже згадано, Новгородський митрополит Питирим у 1669 р. велів монахам Іверського манастиря перекласти *Ключ Разумѣнія* на російську мову і прислати переклад в Новгород. За кілька місяців монахи зробили переклад і, відсилаючи його в Новгород, писали митрополитові: « Те, що неправильно переведено на російську мову, прикажи поправити, а ми, твої богомольці, краще перекласти не вміємо ».[51] В 1683 р. переведено з польського видання на російську мову *Лебедя* Ґалятовського і в тому самому році зроблено переклад його *Алкорану*. У Росії з *Ключа Разумѣнія* зроблено на початку 1690-их років короткий гомілетичний порадник. Поширення творів Ґалятовського серед росіян йде взагалі в парі з популярністю українських видань на Московщині.

В 1648 р. передруковано в Москві граматику М. Смотрицького.[52] У книгозбірні ігумена Костромського Богоявленського манастиря, Герасима, був рукописний примірник *Літосу* Петра Могили. Один

---

[51] И.А. Шляпкин, *Св. Димитрій Ростовскій и его время* (1651-1709), СПб. 1891, стр. 124-125, 128, 132.

[52] *Op. cit.*, стр. 121-131.

розділ з московської *Кормчої* книги з 1650 р., який говорить про Тайну супружества, взятий із *Требника* Петра Могили. В описі книг Суздальського манастиря з 1650 р. находиться *Учительнoe Євангеліє* Транквіліона Ставровецького. Московська Біблія з 1663 р. становить майже передрук *Острозької Біблії*. В 1661 р. переписано в Московськім Вознесенськім манастирі печерський *Патерик*. За приказом царя, у 1667 р. розіслано до всіх архиєпископів *Меч Духовний* Л. Барановича.[53] У 1668 р. цар Алексій Михайлович прийняв від Іннокентія Ґізеля його книжку *Мир с Богом Человѣку*, а решту одержаних примірників цієї праці велів продати. В описі Соловецького манастиря, зладженім по 1676 р., згадується про шість книг *Острозької Біблії*, три книжки толкових *Апостольських Діяній*, чотири примірники *Зерцала Богословія* Транквіліона Ставровецького, та *Номоканон*, *Октоїх* і *Часослов* київського видання. У Воскресенськім Новоєрусалимськім манастирі у 1680 р. були такі книжки київського видання: два *Євангелія*, *Апостол*, чотири *Часослови*, двадцять два *Псалтирі*, *Служебник*, сім копій *Нового Завіту*, *Лексикон* Памви Беринди, три примірники *Зерцала Богословія*, три примірники *Патерика*, два примірники *Цвітників* і т.д. В 1681 р., вмираючи, духовник Успенського манастиря в Александрові залишив по собі *Труби Словес Духовних* Барановича. В тому самому манастирі находились такі книжки українських авторів, як: *Мир с Богом Человѣку* І. Ґізеля, *Обід Духовний* Симеона Полоцького і *Меч Духовний* Л. Барановича. *Меч Духовний* находився також в Обнорськім манастирі, як це видно з опису цього манастиря з 1683 р. У заповіді єпископа Велико-устюжкого і Тотемського згадується такі книжки, як: *Патерик Печерський*, *Мир с Богом Человѣку* І. Ґізеля, *Небо Новое* І. Ґалятовського, *Обід Духовний* і *Вечеря...* Симеона Полоцького. У 1688 р. гетьман І. Мазепа та архимандрит Варлаам Ясинський післали князеві В. Ґоліцинові збірник проповідей А. Радивиловського *Вѣнецъ Христов*. У звідомленнях про Змієвський Нікольський Косицький манастир згадується про *Учительноє Євангеліє* Траквіліона Ставровецького, київський *Служебник*, *Требник* Петра Могили, *Мессію* Ґалятовського і *Мир с Богом Человѣку* І. Ґізеля. До останнього часу в манастирських бібліотеках у Росії було багато українських книг, які дістались туди в XVII ст.

---

[53] За одну книжку плачено по 3 рублі.

Цей короткий і зовсім неповний перелік українських книг у Московщині дає частинно уяву про інтенсивність культурно-релігійного впливу на російську Церкву і російського читача в тому часі.

Деякі твори українських авторів XVII ст. мали вплив також на російських раскольніків. У своїх наукових дослідах М. Сумцов знайшов більший рукопис, зладжений раскольніками, у якому находився *Меч Духовний* Л. Барановича і *Толковий Апокаліпсис*. Поміщення на початку рукопису тексту *Меча Духовного* разом із вступом Л. Барановича до цього твору як і цитати в самім *Апокаліпсисі* вказують на вплив української релігійно-полемічної літератури XVII ст. на літературу російських раскольніків XVIII-ого ст. Це був наслідок широкого поширення творів українських авторів по Росії, зокрема у центральній і північній Росії у першій половині XVIII ст., коли вищі місця церковної ієрархії зайняли тут українці, бувші питомці Києво-Могилянської Колеґії. Автор знайденого Сумцовим *Толкового Апокаліпсису* користувався передусім творами української релігійно-полемічної літератури XVII ст. У *Толковім Апокаліпсисі* є цитати із твору *Казанье св. Кирилла об антихристѣ и знаках его, с расширеніем науки проти ересей разных* пера Стефана Зизанія (вийшов у Вильні 1590 р.). Автор *Апокаліпсису* цитує твір Захарії Копистинського *Книга о вѣрѣ единой апостольской Церкви*, що вийшла у 1619 р. і також інший твір того самого автора — *Палинодія или оборона святой католической Церкви*. Автор покликується також на твори Транквіліона Ставровецького, автора *Учительного Євангелія*, *Зерцала Богословія* і *Перла Многоцінного*. Не поминув автор *Апокаліпсису* також згадки про *Месію Правдивого* І. Ґалятовського. Він скористав з початкових сторінок *Синопсису* І. Ґізеля, з *Вінця Вѣри* Симеона Полоцького, з *Каменя Вѣри* Стефана Яворського і навіть з *Показанія великого антихриста*, твору Теофана Прокоповича з 1735 р. Із згаданих творів вибрано автором переважно ті місця, у яких говориться про антихриста.[54]

У XVII ст. переведено на російську мову ряд західно-европейських творів, головно з мови латинської і частинно з польської. Між ними були книжки українських авторів, писані по-польськи. Цю перекладну російську літературу створили українці. Велику

---

[54] Н.Ф. Сумцов, *О влияніи малорусской схоластической литературы XVII в. на великорусскую раскольническую литературу XVIII в. и об отраженіи в раскольнической литературѣ массонства.* (Оттиск из журнала « Кіевская Старина »), Кіев 1896.

роботу на цьому полі проробив Єпіфаній Славинецький. Він переклав з латини такі твори: частину *Панегірика Траянові* пера Плінія Молодшого, *Ius graeco-romanum* Левенклявія, працю Атанасія Александрійського про псальми, та інші латинські твори. У 1657 р. в Новгороді Сіверськім Іван Армашенко переклав з латинської мови *Житів Макарія Римлянина.* У 1664 р. Ігнатій Біленевський переклав *Наслідування Христа* Томи Кемпійського. У 1666 р. Симон Азарьїн у Тройце-Сергієвськім манастирі переклав польську версію *Літосу* Петра Могили. Симеон Полоцький переклав у 1679 р. з латини *Сказанів о Магометі* єпископа Вінкентія, а теж виїмки з книжки Петра Альфонса. У 1685 р. зроблено переклад з латинської версії *Православного исповіданія віри.* Ще у 1617 р. в Чернігові зроблено переклад з латини Тита Лівія. Знайдено рукописний переклад творів Овідія, з 1709 р., зроблений з польської мови. Він належав до митрополита Дмитра Ростовського.

Цитовані тут відомості про перекладну літературу дають частинно поняття про ролю українських учених у ширенні західноевропейської літератури у Росії. У перекладах XVII ст., які повстали у великій скількості передусім вкінці того століття, бачиться літургічні й релігійно-моральні твори, але побіч них помічується теж твори історичні, юридичні, фізіологічні, медичні й інші твори західного походження.[55] Робітники пера, що вийшли з Києво-Могилянської Академії, були обзнайомлені зі західно-европейською літературою і у своїй літературній праці обильно покористувалися нею.

4. Західні основи освіти Ґалятовського

У працях І. Ґалятовського пробивається ясно його широке знання західної літератури. Він, і такі письменники того століття як Бронський, Смотрицький, Копистенський, Радивиловський, постійно вказують на джерела у своїх працях. Дуже систематично робить це Ґалятовський, покликуючись не тільки на церковних авторів, як це робить Баранович, але й на світських. Він знав таких старих клясичних римських авторів, як Овідій, Верґілій, Пліній Ціцерон, Сенека, Квінт Курцій, Валерій Флак, Флор і Евтропій, який був римським істориком і секретарем Константина Великого. Ґалятовському були відомі такі твори, як: *De vita contemplativa* Філона

[55] И.А. Шляпкин, *Св. Димитрій Ростовский и его время*, стр. 82-96.

(I ст. по Хр.), *Юдейська війна* Йосифа Флявія (I ст.), і твори Іренея Ліонського (II ст.). Працюючи над своїм *Месією Правдивим*, він користав з праці *Діялог з Трихоном*, пера християнського історика з IV і V ст., св. Юстина Мученика. Він взяв з цього твору всі арґументи на те, щоби доказати, чому християни відкинули закон Мойсея, і теж думки про воплочення і смерть Спасителя. Він був обзнайомлений з писанням Ориґена (III ст.), твором Гіпполіта *De nativitate Christi,* і з писаннями св. Єроніма. У своїм *Месії Правдивім* Ґалятовський вказує на *De cantico novo ad Catechumenos* св. Августина як на один із своїх головних джерел. У тому самому творі він згадує працю св. Августина про Рождество Христове, мабуть *De genesi contra Manicheos,* працю Флавія *Libellus fidei Theodosio imp. id petenti oblatus,* працю Йоана Кассіяна *Collationes Patrum,* твір філософа Боетія (VI ст.) *Adversus Eutychen et Nestorium de duabus Christi naturis*, працю Фортуната *Poematum libri II praemissa ad Gregorium Turonensem epistola dedicatoria.* *У Ключі Разумѣнія*, *Месії Правдивім* і *Небі Новім* помітне авторове знайомство з твором св. Григорія Турського (VI ст.) *Historiae sive annalium Francorum.* Ґалятовський згадує також трактат *De gloria Martyrum, lib. 2* того самого автора. У *Месії Правдивім* він покликується на твір Фульґенція *Ad Monimum.* Із західніх письменників XII-XV вв. йому був відомий Петро Альфонс (XII ст.), еспанський автор твору *Dialogus adversus Iudeos* і твори Петра Клюнійського, Ґраціяна, Анзельма Кентерберійського (XII ст.), Альберта Великого (XIII ст.). У творах Ґалятовського помітне знання св. Томи з Аквіну. У *Ключі Разумѣнія* і *Небі Новім* згадується *Speculum quadruplex historicum* Вінкентія з Бове (XIII ст.). У *Месії Правдивім*, *Фундаментах*, *Лебеді* і *Альфабеті* Ґалятовський користає з творів Томи Брюссельського. Одним з головних його джерел при праці над *Месією Правдивім* був твір Миколая з Ліра, або Ліpануса (XIV ст.), *Disputatio contra perfidium Iudaeorum* і його *Tractatus contra Iudeum quendam.* Ґалятовський добре знав европейську богословську й історичну літературу XVI і XVII ст. Він читав німецького історика й теолога Трітемія (XVI ст.) *De viris illustribus Germaniae* та історичні твори німця, Альберта Кранца (XVI ст.), про якого також згадується у *Треносі* Смотрицького. Знав він також твір французького автора, Жана Бодена, *La démonomanie des sorciers* (XVI ст.). У своїх полемічних протимусулманських творах він користав з праці про мусулман німецького історика Левенклявія (XVII ст.). У *Ключі Разумѣнія*, в *Лебеді* і в *Альфабеті* Ґалятовський покликується на італійського автора І. Ботера (кінець XVI ст.), якого твори у польськім перекладі Ленчиць-

кого появились п.з. *Relatiae powszechne abo nowiny pospolite*. Побіч св. Письма найчастіше користав Ґалятовський з твору Цезаря Баронія *Annales Ecclesiastici,* які появились у Римі між 1598 і 1607 р. У своїм *Месії Правдивім* автор говорить з пошаною про цього письменника, підкреслюючи, що користав він з повної латинської версії його великого твору. Бароній був популярний серед українських письменників XVII ст. На нього покликувались Захарія Копистинський у *Палінодії*, Петро Могила у *Літосі*, Симеон Полоцький у *Жезлі Правлінія* і Стефан Яворський у своїх проповідях. Ґалятовський був обзнайомлений передусім з польською, історичною літературою. Він покликується на літописця Длуґоша (XV ст.), Мєховіту (XVI ст.), Мартина Кромера (XVI ст.), Мартина Бєльського (XVI ст.) і його твір *Kronika wszystkiego świata,* на твір *Kronika polska* Матея Стрийковського. Він знав твори польських проповідників Петра Скарґи й Якуба Вуєка, на яких покликується також Захарія Копистенський у *Палінодії*. В *Небі Новім* і *Лебеді* згадується про твір Миколая Радзівіла *Peregrynacja abo pielgrzymowanie do Ziemie Swiętęj,* який появився у 1582 р. у польській, а в 1601 р. в латинській мові. Пишучи *Месію Правдивого*, він згадує польського автора Симона Сиренського (Simon Sirenius Sacranus), що писав про жидів. Вичисляючи частину творів, західноевропейських і польських, що ними Ґалятовський покористувався у своїй літературній праці, не цитуємо багатої літератури візантійської, а теж болгарської, з якої він користав. Немає сумніву, що знав він добре теж твори своєї літератури, хоч у своїх працях покликується передусім на *Патерик Печерський*, *Славено-руський Лексикон* Памви *Беринди* і *Синопсис* І. Ґізеля.[56]

Ґалятовський був найбільш освіченою людиною свого часу і своїм знанням перевищував своїх визначних сучасників, Лазаря Барановича, Іннокентія Ґізеля і Антона Радивиловського. Він знав краще від своїх сучасників західно-европейську теологічну літературу.

5. Заборона українських творів московською патріярхією

Хоч *Ключ Разумѣнія* і *Месія Правдивий* Ґалятовського тішились великою популярністю серед усіх східно-слов'янських народів, вони були заборонені на Московськім соборі у 1690 р., разом

---

[56] Н.Ф. Сумцов, *Іоанникій Галятовскій*, стр. 8-15.

з такими українськими виданнями того часу, як *Требник*, виданий в Києво-Печерській Лаврі, всі твори Кирила Транквіліона Ставровецького, *Літос* Петра Могили, *Мир с Богом Человѣку* І. Ґізеля, *Меч Духовний* і *Труби Словес Проповідних* Л. Барановича та *О Седми Тайнах* С. Косова. Це сталось тоді, коли після довгого періоду незалежности української православної Церкви, у 1688 р. цю Церкву підчинено московському патріярхові. Патріярх Іоаким, який сам постригся в ченці у Київськім Межигірськім манастирі, знав духові та культурні зв'язки України зі Заходом. Він бачив у релігійно-церковнім житті в Україні багато первнів західної Церкви. Як ворог Заходу й західної культури він старався усунути усі їх первні з Церкви в Росії та в Україні. Особливістю української православної Церкви в XVII ст., у противенстві до Церкви грецької та російської, була наука про час пресуществленія св. Дарів під час св. Літургії. Західна Церква прийняла та закріпила думку, що пресуществленія св. Дарів стається словами священика « Прийміте, ядіте... пийте от нея... » тоді, коли згідно з навчанням східної Церкви переміна хліба і вина у Тіло і Кров Спасителя відбувались під час молитви священика « ниспосли Духа твоего святаго ». Ця молитва була виключена з літургії західної Церкви у XIV ст., а на Флорентійськім соборі цю постанову проголошено як зобов'язуюче вчення Церкви. Українська православна Церква пішла за рішенням Флорентійського собору. Такі ієрархи, як Петро Могила, Сильвестер Косів, Лазар Баранович, Іннокентій Ґізель, Симеон Полоцький і Іоанникій Ґалятовський закріпили це вчення своїм авторитетом.

Існували теж інші західні впливи у богословській науці української православної Церкви XVII ст. Напр. у *Ключі Разумѣнія* Ґалятовський з великою точністю повторює навчання західної Церкви про інтерпретацію св. Письма. Він приймає почвірну інтерпретацію св. Письма, що її увів у VIII ст. Венерабіліс (Беда) і затвердив Тридентський собор, інтерпретацію, яка прийшла на зміну двох інших інтерпретацій, введених раніше Александрійською школою і школою Антіохійською. У *Проповіді на Воскресеніє Господне* Ґалятовський пише: « Чворакій єст сенс в Писмѣ святом: литеральный, моралный, аллеґоричный, и анаґоґичный ».[57] Це є, очевидно, вчення західної Церкви про *sensus litteralis, sensus tropologicus, sensus allegoricus vel typicus, sensus anagogicus.* Форми західної схоля-

---

[57] *Ключ Разумѣнія*, 1659, стр. 171.

стичної проповіді дуже вплинули на характер та оформлення проповідей Ґалятовського.[58] У своїх гомілетичних повчаннях в *Науці албо Способі Зложеня Казаня* Ґалятовський остаточно затвердив впливи латинської і польської проповіді в Україні, якої вчасний взірець дав Петро Могила у своїй проповіді *Крест Христа Спасителя и Кождого Человѣка* з 1632 р. Зв'язок України зі Заходом, який дуже посилився з приходом Петра Могили на київський митрополичий престіл, відбився у релігійному й культурному житті, в обрядовості української православної Церкви і в творах українських ієрархів. Це рішило про критику української православної Церкви московськими церковними кругами і спричинило великі обмеження, які зазнала ця Церква після підчинення її московському патріярхові в 1688 р.

В дійсності критика видань українських духовних письменників московською Церквою почалась багато вчасніше. Ще у 1627 р. рішено в Москві спалити цінне *Учительное Євангеліє* Кирила Транквіліона Ставровецького; в тому самому році відкинено *Катехизис* Лаврентія Зизанія, в якім згадувалось про чистилище, про св. Августина і св. Єроніма. Московські церковні круги на протязі XVII ст. ввесь час осуджували українські видання за те, що вони були основані на латинських джерелах і тому, що в них були елементи західної богословії. У 1669 р. Іннокентій Ґізель надрукував свій відомий твір *Мир с Богом Человѣку*, якого друге видання появилось у 1671 р. Знаючи добре ситуацію, він не цитував у ньому жодних латинських джерел, на яких в дійсності його праця була основана. Передбачуючи критику московських кругів, у передмові він звертається до читача з характеристичним проханням: « ...читателя молим, дабы аще что ново и странно в сей книзѣ мнѣтися ему будет, не абіе ся того ради отвращал и противленіем Церквы святой то напрасно именовал...; ибо аще что и новое здѣ обрѣталося, с вѣрою православною соглашается... Аще же что и от внѣшних учителей взято быти обрящется, молим, да того ради никто-же сего ученія возгнушается; ибо не токмо в иновѣрных, но и в еллинских ученіях иногда истинныя и здравому разуму служащія повѣсти, яко злато посредѣ блата, обрѣтаются ». Ці слова спрямовані не так до українського читача, який завжди користувався « внѣшними

---

[58] И.А. Шляпкин, *Св. Димитрій Ростовскіи и его время* (1651-1709), стр. 100-101.

учителями», чужими джерелами, але до російського, для якого все «внѣшнее», отже все західне, було несприятливе і повне єресі.[59]

У березні 1688 р. патріярх Іоаким зажадав від митрополита Гедеона Четвертинського, Варлаама Ясинського і Лазаря Барановича грамоти з точним поясненням рішень Флорентійського собору. На жадання Іоакима українські ієрархи відповіли виминаюче. У вересні того ж самого року зажадав Іоаким від них їхньої думки про час пресуществленія св. Дарів. Ієрархи зволікали з відповіддю, за що митрополит Гедеон дістав від Іоакима догану. Тоді коли митр. Четвертинський та архимандрит В. Ясинський під тиском патріярха погодились прийняти інтерпретацію східної Церкви відносно пресуществлення св. Дарів, Баранович, хоч у політичних справах завсіди репрезентував про-московську політику, обороняв правовірність концепції, прийнятої українською православною Церквою зі Заходу, вказуючи на її давню традицію також і в Східній Церкві, відмічуючи її існування в усіх книгах, друкованих у Києво-Печерський Лаврі за Єлисея Плетенецького, Петра Могили, Сильвестра Косова, Іннокентія Ґізеля. Патріярх відкинув арґументи Барановича. Не маючи дальшої відповіді Чернігівського архиєпископа на свою грамоту, він загрозив йому патріяршим судом з усіми його наслідками. «Аще и сам аз по благодати всесв. Духа власть имам с сыны моими преосвященными и боголюбивыми архіереи суд о тебѣ изнести; на ради вящшаго извѣщенія воспишу вся яже о тебѣ братіи начало пастырства нашего четырем святѣйшим патріярхам и вси о тебѣ купно суд достойный, к мѣрности нашея преслушанія и презорства твоего, ко св. же Церквѣ противленія изнесем» — писав патріярх старенькому Чернігівському архиєпископові. Діставши цього листа, Баранович, який мав тоді 95 років, покорився патріярхові, відповідаючи йому грамотою, 19 листопада 1689 р.: «Воспріим аз от святительства вашего седм хартій о пресуществленіи хлѣба и вина..., яко отцу сын и пастирю овца на глас желанія святыни твоей послушлив на тебе иду».[60]

Ґалятовський, який ніколи не визначався твердою поставою відносно вимог Москви, вже багато скоріше закинув західного походження і давню, прийняту українською православною Церквою, догму про пресуществлення св. Дарів, прийнявши догму, вимагану Москвою. Ще у своїй *Проповіді на Богоявленіє Господне*, поміщеній

---

[59] Н.Ф. Сумцов, *Іннокентий Гизель*, стр. 26-27.
[60] Н.Ф. Сумцов, *Лазар Баранович*, стр. 176-177.

у *Ключі Разумѣнія*, характеризуючи Тайну Євхаристії, він писав: «Третій Сакрамент єст Євхаристія, Тѣло и Кровь Христова, который сакрамент споминал Христос мовячи: аще не сиѣсте Плоти Сына человѣческаго и піете Крови єго, живота не имате в собѣ... Форма Євхарістіи суть Слова: Пріймѣте, и ядите, се ест Тѣло мое єже за вы ломимое, в оставленіе грѣхов...».[61] Але вже у своїм *Месії Правдивім* з 1669 р., пояснюючи 48 пророцтво, він пише про пресуществлення св. Дарів при словах священика: «сотвори убо хлѣб сей...» — в дусі навчання російської Церкви. У справах рідної церковно-релігійної традиції автор *Ключа Разумѣнія* був менше стійкий, ніж його приятель і покровитель Лазар Баранович. Це не спасло його двох найбільших творів перед проскрипцією московського патріярха.

---

[61] *Ключ Разумѣнія*, 1659 р., стр. 63.

КЛЮЧЪ РАЗУМѢНІЯ І. ҐАЛЯТОВСЬКОГО

1. Зовнішнє оформлення книги

Зовнішньому оформленню першого видання *Ключа Разумѣнія* присвячено багато уваги. Поява цього твору припадає на час інтенсивного розвитку українського книгодрукування. В тому часі Київ залишається головним осередком українського друкарства, хоч інтенсивно ще продовжують свою працю друкарні в західній Україні, а саме Львівська Братська друкарня, друкарня Михайла Сльозки у Львові, а опісля, починаючи з половини XVII ст., друкарня в Уневі. Видавничо-друкарська діяльність Києво-Печерської Лаври не зійшла на другий плян, коли Чернігівський архиєпископ, Лазар Баранович, заснував друкарню в Новгороді-Сіверськім, яку згодом переведено до Чернігова. Малюнку і граверства вчили в лаврській малярській школі а також в Києво-Могилянській Колегії. В наслідок того у другій половині XVII ст. появляється в Україні ряд визначних граверів, таких як: Інокентій Щирський, Никодим Зубрицький, Євстахій Завадовський, брати Леонтій і Олександр Тарасевичі та інші. Від 1656 р. до 1721 р. друкарня Києво-Печерської Лаври зберігала повну автономію, друкувала книжки без попереднього узгодження з московською духовною владою, хоч формально її підпорядковано московській патріярхії ще в 1689 р. Саме тому в тих десятиліттях з цієї друкарні вийшло не менше ніж 201 видання, а в тому 11 книг, друкованих латинською і польською мовами. Тут появилися твори тогочасних найвизначніших українських письменників, таких як: Лазар Баранович, Інокентій Ґізель, Антін Радивиловський, Стефан Яворський і Іоанікій Ґалятовський. Найбільшу увагу присвячувано зовнішньому оформленню книг релігійного змісту. Ці твори прикрашувано пишними титульними сторінками, заставками, кінцівками і художніми ініціялами. Це йшло в парі з духом часу барокка, який процвітав в Україні в другій половині XVII ст. Художні форти мину-

лих десятиліть, виготовлені в лаврській друкарні, були вже не привабливі і занадто спокійні. В духу барокка почато вимагати декоративної пишності, сильних ефектів, символічних і алегоричних мотивів. Про смак тогочасного письменника українського барокка можуть свідчити слова Лазаря Барановича у його листі до Варлаама Ясинського, в якому Баранович дає опис малюнку, придуманого ним для титульної форти свого твору *Трубы на дні нарочитые*. Він пише:

> « Я накреслив був до празничних проповідей велику форту, але тому, що вона була написана невиразно, її, як загадку, і не збагнули; тепер пишу ясно: Христос — книга живота, посередині вздовж книги — хрест; книгу держить спочатку Пресвята Богородиця Діва, усі ангели і святі, на пам'ять яких подано проповіді; розташувати їх в такий спосіб, як того вимагає живописне мистецтво, і цими зображеннями облямувати краї (форти) в такому порядку: вгорі книги зобразити Пресвяту Діву, яка приймає обома руками книгу; біля неї Архангела Михаїла та інших ангелів, які підтримують однією рукою Богоматір, а другою — книгу; по боках пророків — Йоана Хрестителя та Іллю; нижче — апостолів Петра і Павла; потім мучеників: Георгія і Димитрія; потім мучениць: святу Варвару і Параскевію, Йоакима і Анну в розумінні зачатія; потім святителів: Василія, Григорія, Златоустого і святих Миколая, Петра, Олексія та інших; під книгою преподобних: Антонія і Феодосія, що копають печери під землею... »[1]

У подібному бароккoвому стилі були виконані титульні форти двох великих творів Барановича, *Меча Духовного* і *Труб Словес Проповідних*. Виконані з великою старанністю, з пишними титульними фортами, заставками, кінцівками та ініціялами вийшли тоді з друкарні Києво-Печерської Лаври такі твори релігійного характеру як *Патерик Печерський* (1661 р.), *Огородок Богородиці* Антона Радивиловського (1676 р.), *Мінея Обща* (1680 р.), *Требник* (1681 р.), *Апостол* (1695 р.), *Євангеліє* (1697 р.). Ще на початку XVIII ст. з цієї друкарні вийшли такі пишні видання як *Тріодь Цвітна* (1702 р.), *Служебник* (1708 р.), *Євангеліє* (1707 р. і 1712 р.), *Часослов* (1713 р. та *Місяцеслов* (1718 р.).

---

[1] Я.П. Запаско, *Мистецтво книги на Україні в XVI-XVIII ст.,* Видавництво Львівського Університету, 1971, стр. 157-158.

Титульна форта першого видання *Ключа Разумњнія*, праця відомого в тому часі гравера Д. Євстратія, визначається саме цією декоративною пишністю, ефектовністю, символікою та алегоричністю мотивів, яка була притаманна українській книзі другої половини XVII ст. В дійсності цим першим виданням Ґалятовського починається доба великого мистецтва книжкової гравюри в Україні, яке на високий рівень піднесли в тому часі такі гравери, як Олександр і Леонтій Тарасевичі, Інокентій Щирський, Никодим Зубрицький, Данило Галяховський, Євстахій Завадовський та інші і яке було виявом високого рівня освіти і мистецтва в Україні в XVII ст.[2] В архітектурній композиції титульної сторінки твору Ґалятовського домінує зображення ключа, в якого ухо вписаний заголовок книги.[3] В композицію ключа вписана також цитата з євангелиста Луки (XI, 52) « Горе вамъ законникомъ, яко взясте ключь разумѣнія: сами не внидосте, и входящымъ возбранисте ». Ця цитата пояснює, чому назвав Ґалятовський свій твір *Ключем Розумњнія,* отже ключем знання. З однієї сторони ключа зображені труби, над якими поміщена цитата зі старозавітніх *Чисел* (X, 1-2) « Рече Господь Мойсею: сътвори себѣ двѣ троубы сребраны »; з другої сторони ключа поміщені скрижалі з цитатою з книги *Ісход* (XXXIV, 1): « Рече Господь Мойсею, глаголя: Истеши себѣ двѣ досцѣ каменны ». Ці малюнки ключа, труб і скрижалів зі заголовком книги і відповідними цитатами становлять центральну частину форти. З усіх сторін вони оточені символічними малюнками, звязаними з текстом Євангелія чи старозавітних книг. Вони виконані з великою старанністю і мистецьким смаком. Гравер не тільки дає точні деталі малюнку, він старається орнаментально оформити кожний малюнок. У горішнім правім куті він поміщує сіяча, який зображений на тлі широкого краєвиду. Над ним поміщена цитата з євангелиста Матея (XIII, 3): « Изыйде сѣяй да сѣетъ ». У протилежному лівому куті зображений вершник на коні з луком і короною на голові, а над ним цитата з *Одкровення* (*Апокаліпсису* VI, 2): « Видѣхъ и се конь бѣлъ и сѣдяй на немъ имѣяше лукъ ». Між сіячем і вершником — мистецька картина св. Трійці; Бог Отець та Ісус Христос держать корону над головою Богоматері, що клячить, а над короною св. Дух у виді голуба. Над ними цитата з Пісні Пісень (IV, 8) « Гряди от Лівана невѣсто, гряди

---

[2] Я.П. Запаско, *op. cit.,* стр. 154.

[3] Гляди стр. 1.

от Лівана, гряди, боудеши вѣнчанна ». По боках середньої кондиґнації — розмальовано по одній старанно виконаній колоні. Капітелі колон прикрашені орнаментом лілеї, самі ж колони оточені орнаментом. На правій колоні видніють слова цитати з першої книги *Царів* (VII, 21): « И постави столп єдин и нарече имя ємоу Іахоун ». На лівій колоні поміщена цитата з цієї самої глави першої книги *Царів*: « И постави столп вторый, и нарече имя ємоу Валос ».[4] По правій стороні внизу зображений Самсон, що вибирає мед з пащі мертвого левеняти. Для пояснення цієї картини поміщена цитата з книги *Суддів* (XIV, 8-9): « Се рой пчел во оустѣх львовых и мед. И изъя єго от оуст єго на роукоу свою, и идяше идый ». Внизу по лівій стороні, згідно зі словами книги *Суддів*, зображений Бог, що розколює скалу і у зв'язку з цим цитата з *Суддів* (XV, 19): « И разверзе Бог язвоу на челюсти, и изыде из нея вода ». Усі картини на титульній форті мають символічне значення. Вони точно згармонізовані з відповідними цитатами св. Письма. Комплект цих картин має пряме відношення до основного змісту та головної ідеї того твору, у якому Ґалятовський хотів дати духовенству ключ до знання, як складати проповіді, як розв'язувати теологічні проблеми і як голосити християнську науку, на якій, як на колонах святині, опирається християнська Церква.

Титульну форту змінено у двох дальших виданнях цієї книги, які появилися у Львові у друкарні Михайла Сльозки. У цих виданнях вона більше проглядна й менше складна. Тут основний композиційний концепт символічного ключа з вписаним в нього довгим заголовком книги задержано. Задержано, хоч у простішому виді, малюнок сіяча. Змодернізовано колони, які символізують вхід до святині. Усуваючи кілька інших малюнків та орнаментів, вставлено тут у титульну сторінку зображення меча, злиток срібла, каменя, молота хмар і дощу. У загальному позбавлено титульного аркуша пізніших видань *Ключа* барокової пишності, якою визначалася ця сторінка у його першому виданні. Не зважаючи на упрощення цієї титульної форти, передусім третє видання *Ключа* видане розкішно. У порівнянні з першим виданням у ньому находяться більші і гарніші заставки перед кожною проповіддю. У *Ключі* з 1659 р. ці заставки менші і звичайно вони поміщені тіль-

---

[4] В дійсності Ґалятовський, ідучи за старим численням, цитує тут третю книгу *Царів*. За новим численням це книга перша: цитує мабуть з пам'яті, бо першу цитату помилково відносить до глави третьої, а другу — до глави шостої.

ки перед першою парною проповіддю, другу проповідь такою заставкою не прикрашено. Деякі заставки і букви з віньєтками у третьому виданні є тотожні з тими, що находяться у другім виданні *Ключа* з 1663 р., але є тут теж багато нових, що свідчить про велику старанність, з якою видавано третє видання цього твору.

Не зважаючи на важкі воєнні часи, повні неспокою і страхіть, в Україні плекано культуру книжки, надаючи великого значення не тільки її змістові але і її мистецькому оформленню.

2. Видання « Ключа Разумѣнія »

Перше видання *Ключа Разумѣнія* вийшло 3 січня (ст. ст.) 1659 р. в друкарні Києво-Печерської Лаври. Оце його повний заголовок:

КЛЮЧЪ
РАЗУМѢНІА.
Сщенникомъ Законнымъ и свѣцкимъ
належачый
ѿ недостоиного Іеромонаха: Іѡанникіа Галятовскогѡ.
Ректора и Игумена монастыра Братского Кіевского.
ТУПОМЪ
въ с: вр: Чу: Лаврѣ Кіево Печерской.
Року ѿ Воплощ: Хва, ахнѳ.
Мца Гр: г дня.
Свѣту
поданый.

Це видання *Ключа* обіймає 32 проповіді, з яких 20 проповідей написані на « празники Господскіи », а 12 « на празники Богородичны ». Кожному Господньому і Богородичному святу присвячено по дві проповіді. Вони йдуть в такім порядку:

« Казанє на Рождество Христово » (5-19, 19-33 ст.); « Казанє на Обрѣзаніє Христово » (34-46, 47-57 ст.); « Казанє на Богоявле-

ніє Господнє » (58-72, 72-85 ст.); « Казанє на Стрѣтеніє Господнє » 86-98, 98-112 ст.); « Казанє на Вѣханіє Господнє » (113-127, 127-140 ст.); « Казанє на Страсти Христовы » (141-154, 154-170 ст.); « Казанє на Воскресеніє Господнє » (171-189 190-204 ст.); « Казанє на Вознесеніє Господнє » (205-221, 221-233 ст.); « Казанє на Сошествіє св. Духа » (234-251, 252-268 ст.); « Казанє на Преображеніє Господнє » (269-280, 281-296 ст.); « Казанє на Успеніє Пресвятои Богородици » (297-311, 311-332 ст.); « Казанє на Рожство Пресвятои Богородици » (333-347, 347-361 ст.); « Казанє на Покров Пресвятоѣ Богородици » (362-382, 382-400 ст.); « Казанє на Введеніє Пресвятои Богородици » (401-413, 414-428 ст.); « Казанє на Благовѣщеніє Пресвятои Богородици » (429-448, 448-462 ст.); « Казаніє на Воздвиженіє Честнаго Креста » (463-473, 474-486 ст.).

Порядок змісту *Ключа Разумѣнія* з 1659 р. такий: Після заголовної сторінки йде сторінка, на якій поміщене вияснення автора, чому свою працю назвав він *Ключем Разумѣнія.* Наступна і частина четвертої сторінки присвячена « Предмові до священников законных и свѣцких ». Далі на 240 листках (480 стр.) надрукований текст вище згаданих 32-ох проповідей. За ними поміщена, перша в Україні і взагалі у східній Европі, гомілетична наука, яку автор назвав *Наука албо способ зложеня казаня* (ст. 487-510). На передостанній сторінці вичислені усі проповіді, поміщені у книзі (ст. 511), а на останній поміщєний список помилок в цьому виданні, за які автор просить вибачення у читача.

Видаючи свій твір у 1659 р., Ґалятовський мабуть не мав заміру зараз же доповняти його іншими проповідями. Щонайменше він нічого про те не згадує у своєму першому творі. Мабуть побачивши велику потребу доповнити свій *Ключ Разумѣнія* новими проповідями, і маючи на увазі великий успіх, з яким прийнято його перший твір, вже в червні 1660 р. він видає доповнення до свого *Ключа,* яке появляється під заголовком *Казаня приданыи до книги Ключ Разумѣнія названои.* Цей новий твір Ґалятовського, який можна вважати другим томом його *Ключа Разумѣнія* з 1659 р., обіймає, як він відмічує у вступі до цього тому, « Казаня на Празники нѣкоторых Святых, жебы тым Святым в день их честь и Похвалу казаня повѣдаючи отдавано ». З огляду на інший характер проповідей збірника автор вважав потрібним доповнити свою першу гомілетичну науку, *Науку албо способ зложеня казаня* з 1659 р. і тому помістив у *Казанях приданых* додаткову гомілетичну науку, яку назвав *Наука короткая, албо способ зложеня казаня.* У ній наголошується правила для вибору тем і композиції проповідей

на неділі і празники святих. До цього тому включив автор *Чуда Пресвятой Богородици нѣкоторыи*. Вони, як підкреслює автор, поміщені тут, щоби проповідникам дати матеріял до їхніх проповідей на Богородничі свята.

Оце повний текст титульної сторінки цієї книги:

КАЗАНІЯ
ПРИДАНЫЯ ДО КНИГИ.
КЛЮЧЪ РАЗУМѢНІЯ.
Названои.
На с҃: Великомученика Геѡргіа.
На с҃тагѡ Архієрєа Николаа.
На с҃тыхъ Верховныхъ Ап҃лъ Петра и Павла.
На с҃тагѡ Пр҃рка Иліи.
На с҃тагѡ Іѡанна Кр҃тителя.
На с҃тагѡ Архистратига Михаила.
На Прп҃бна Ѿца нашего Антѡніа Печерскаго.
На Прп҃б: Ѿца на: Ѳеѡдосіа Печерскаго.
ТУПОМЪ.
В с҃: В҃: Чудотво: Лаврѣ Києвопечерской.
Року ѿ вопло: Хва, ахѯ. Мца, Іюня: дня к.
Свѣту
поданый.

За його титульною сторінкою поміщена « Предмова », в якій автор підкреслює ціль цього нового збірника своїх проповідей.

> «Длятого и я — пише Ґалятовський — написалем теперешніи казаня на празники нѣкоторых святых, жебы тым святым в день их честь и похвалу, казаня повѣдаючи,

отдавано, длятого зась тыи казаня до книги (*Ключ Разумѣнія*) названои належат, бо и тыи казаня як *Ключ* одомкнут тобѣ двери и до зложеня казаня иншого, на иншіи свята и неділѣ, єсли их будеш читати и уважати, бо до тых казаній придалем єще короткую науку албо способ зложеня казаня, при той же науцѣ наготовалем чуда нѣкоторыи Пресвятои Богородици, жебысь оныи апплѣковал до своєго казаня которое схочеш на якій колвек праздник Богородичин повѣдати ».[5]

Опісля ідуть празничні проповіді (стр. 3-246), при чому кожному святому присвячено дві проповіді з виїмком св. Теодосія і Антонія Печерському, яким присвячено по одній проповіді. Проповіді поміщені в такому порядку:

« Казанє на св. Великого Мученика Георгія » (стр. 3-16 і 17-29); « Казанє на св. Ніколая » (стр. 30-49 і 49-64); « Казанє на Святих Верховных Апостол Петра и Павла » (стр. 65-80 і 80-101); « Казанє на св. Пророка Иліи » (стр. 102-117 і 118-133); « Казанє на св. Іоана Крестителя » (стр. 134-149 і 150-169); « Казанє на св. Архангела Міхаила » (стр. 169-187 і 187-204); « Казанє на Преподобнаго Отца Нашего Антонія Печерского » (стр. 205-224); « Казанє на Преподобнаго Отца Нашего Теодосія Печерского » (стр. 225-246). Як бачимо, проповіді, поміщені у *Казанях приданых*, є довші від проповідей, друкованих у першому виданні *Ключа Разумѣнія*.

По текстах проповідей поміщена *Наука короткая, албо способ зложеня казаня* (стр. 247-264). Поміщуючи в першому виданні *Ключа* з 1659 р. свою гомілетичну науку, автор тільки дуже коротко говорить про спосіб, як компонувати проповіді на празники святих і на неділі. Присвячуючи свої *Казаня приданыи* виключно празникам святих, він вважав потрібним доповнити свою первісну гомілетичну науку солпіднішим поученням, як складати проповіді на празники святих. Цим матеріялом він і доповнює свою першу гомілетичну науку. Він також багато більше місця присвячує у своїй *Науці короткій* питанню композиції недільних проповідей.

На дальших сторінках надруковано *Чуда Пресвятои Богородици нѣкоторыи*. Їх усіх є 96 (стр. 265-295). Вони поміщені тут,

---

[5] Іоаникій Ґалятовський, *Казаня приданыи до книги Ключ Разумѣнія*, 1660, стр. 2.

як підкреслює Ґалятовський, щоби дати проповідникам матеріял для їхніх проповідей на Богородичні свята. Тільки частину своїх чудес взяв автор із своїх джерел, таких як Патерики і таких, що зв'язані з іконою Богоматері Києво-Печерської Лаври та іконою Куп'ятицького манастиря. Інші чудеса взяв Ґалятовський із західно-европейських збірників.

Після короткого звернення до читача, надрукованого по текстах *Чудес*, йде присвята твору Богові, Діві Марії і святим. Том кінчається листою помилок тих, яких автор не спостеріг і не виправив у *Ключі Разумѣнія*, і помилок у *Казанях приданых до книги Ключ разумѣнія названои*.

Автор і його сучасники вважали, що перше видання *Ключа* з 1659 р. і *Казаня приданыи до книги Ключ Разумѣнія названои*, хоч видані зовсім окремо, це дві частини цієї самої праці. У львівськім виданні *Ключа Разумѣнія* з 1663 р. ці два твори надруковані побіч себе в одному томі, хоч вони мають різну паґінацію. У третьому виданні *Ключа* у 1665 р. ці два твори Ґалятовського зовсім зливаються, вони навіть не розділені іншою паґінацією. Тому що *Ключ Разумѣнія* з 1659 р. і *Казаня приданыи до Ключа Разумѣнія* видано окремо в різних роках, і тому, що своїм заголовком, і змістом вони дуже споріднені, деякі дослідники думали, що *Казаня приданыи* є другим виданням *Ключа Разумѣнія* з 1659 р. Цю помилкову текстологічну інтерпретацію стрічаємо у таких дослідників, як М. Сумцов, Д. Климовський, М. Петров та деяких інших.[6]

Друге видання *Ключа Разумѣнія* вийшло в серпні 1663 р. у Львові, в друкарні Михайла Сльозки. Оце його повний заголовок:

Ключъ Разумѣнія свѧщенникомъ законнымъ и свѣцкимъ належачый, ѿ превелебнагѡ въ Хрⷭ҇тѣ Іѡанникіа Галѧтовского Ректора и Игумена Монастыра Братского Кіевского. Второе Тѵпомъ издаса сіа Кнїга за Привіла: его корол: мти, за благословеніемъ Стѣйшихъ Патріархѡвъ и Преосвѧщенныхъ Метрополитѡвъ Правосл: Во Львовѣ въ Тѵпографіи Михаила Слѡзки. Року ахѯг. Мцⷭ҇а Августа ӏі дна [7]).

---

[6] Иван Огієнко, *Изданія « Ключа Разумѣнія » Іоанникія Галятовскаго*, « Русскій Филологическій Вѣстник », том XIII (1910), стр. 276-277.

Це видання було багато менше поширене, ніж перше київське видання і тому для багатьох залишилось незнане. У ньому передруковується перше видання *Ключа* з 1659 р. і *Казаня приданыи*, при чому не виправлено помилок, які вкрались у ці видання. На основі цього можна припустити, що видавець зладив його без відома Ґалятовського, або, що автор, знаючи про друкування свого твору, сам не підготовляв його до друку, бо в іншому випадку автор, який визначався старанністю у редагуванні своїх творів, підготовляючи нове видання, був би виправив усі помилки у своїх двох перших текстах. Видавець, а не автор, присвятив цю книжку Гедеонові Четвертинському, єпископові Луцькому і Острозькому. Автор звичайно присвячував свої твори сильним цього миру.[7] Після присвяти, написаної видавцем, поміщена « Предмова до Священников законных и свѣцких, Авторова », яка є тотожня з передмовою, поміщеною в першім київськім виданні *Ключа*. Після головних текстів, які становлять точний передрук видань з 1659 р. і 1660 р., наступають два звернення до читачів, яких немає у двох згаданих попередніх виданнях. У першому зверненні проситься читачів прийняти цю книгу у такому виді, не осуджуючи її за похибки, які можуть в ній трапитися; у другому зверненні інформується читачів, що ця книга вийшла за володіння « короля Іоанна Казимѣря в Богоспасаемом Градѣ Львові » за благословенням Святійших Патріярхів і Преосвященних Митрополитів Православних. На марґінесах цього другого видання « *Ключа* », подано місця цитат з Псалтиря, чого не зроблено ні в виданні з 1659 р. ні в виданні з 1660 р. Тут змінено також дещо правопис тексту. Ці малі технічні зміни і додатки відрізняють друге видання *Ключа* від першого і від видання *Казань приданых*.

Третє видання *Ключа Разумѣнія* вийшло в 1665 р. В наслідок несприятливих обставин, зокрема в наслідок неприязної постави захистителя київського митрополичого престолу, Методія, Ґалятовський залишив пост ректора Києво-Могилянської Академії, і переїхав до Львова, найшовши приют в Арсенія Желиборського, єпископа Львівського, Галицького і Каменець-Подільського. Користаючи з вільного часу і за намовою своїх приятелів, він рішив доповнити свій твір новими матеріялами і видати його втретє. По-

---

[7] Иван Огіенко, *op. cit.*, стр. 279.

чато його друкувати вже мабуть при кінці 1664 р. у друкарні Михайла Сльозки, на другий рік у вересні видання було готове.

Повний заголовок цього видання звучить:

КЛЮЧЪ

РАЗУМѢНІЯ.

сщ҃енникѡм законникѡм и лаикѡм належачій. З поправкою и придатками, ѿ недостойнаго Іеромо: Іѡанникія Галятовско҃ Ректо: и Іг҃у: Бра҃: Кіевск: Ро ҂ахѯе.

Мц҃а Сеп: дня, л҃.

ВЪ ЛВОВѢ.

свѣту

поданый.

Тv: Михаила Слѡзки.

На другій сторінці поміщений герб родини Желиборських. Під ним надруковано вірш, у якому Ґалятовський у панегіричний спосіб пояснює герб. Цей вірш є рідким зразком його віршування, бо протилежно до своїх сучасників, Ґалятовський віршуванням майже ніколи не займався. Вірш звучить:

« Врагов Церкви Отчызны, Косы потынают
Волчыи, волкамися враги называют.
Длятого Косы тыи сут в червоном полю,
обляно кровю, врагов громячи сваволю.
За Крест воюют: Креста святого з врагами,
Желиборскіи, прето Крест єст з их Косами,
Митру Святительскую на Гелмѣ высоком,
и Пасторал уйзримо, ґды кинемо оком.
Не тьылко валечная Желиборских битва,
Помощ отчызнѣ чынит, але и молитва ».[8]

---

[8] Цитовано за І. Огієнком, *op. cit.*, стр. 285.

Після присвяти Желиборському йде *Предмова до священников и законников и ляиков,* яка, з виімком закінчення, є майже тотожня з передмовою, поміщеною у першому виданні *Ключа.*

По *Передмові* поміщено 64 проповіді. Вони поділені на пять частей і слідують в такому порядку: 1. дванадцять проповідей на деякі неділі, з передмовою (« Казаня на недѣлѣ нѣкоторыи »), 2. двадцять проповідей на свята Господні (« Казаня на праздники Господскіи »), 3. дванадцять проповідей на свята Богородичні (« Казаня на праздники Богородичны »), 4. шістнадцять проповідей на празники деяких святих (« Казаня на праздники нѣкоторых святых »), 5. чотири похоронні проповіді (« Казаня на погребѣ »). Ці останні попереджує передмова, у якій вичислені всі духовні і світські чини XVII ст. За текстами проповідей іде гомілетична наука, *Наука албо способ зложеня Казаня,* передрукована з першого видання *Ключа.* Книга кінчиться присвятою « Безначальному Богові, Діві Марії і всім святим ».

Це третє видання твору Ґалятовського значно поширене та поправлене. Автор додав до нього дванадцять недільних проповідей, чотири проповіді на празники святих: дві на св. Онуфрія Великого і дві на св. Йоана Богослова, чотири похоронні проповіді. Не помістив автор тут своїх двох проповідей, які були поміщені у *Казанях приданых* з 1660 р., а саме проповіді на преподобних Антонія і Теодосія Печерських. Автор переробив деякі свої старі проповіді, вставляючи в них нові розділи. В цей спосіб у цьому виданні його проповіді стали довші, ніж у попередніх виданнях. Недільні проповіді залишились незмінені. Вставки у проповідях видання з 1665 р. мають полемічний (вони спрямовані проти єретиків і невірних), або богословський і догматичний характер. Деякі місця в останньому виданні свого твору автор переставив або змінив.

Додаючи нові проповіді до останнього видання свого *Ключа,* Ґалятовський хотів дати повний матеріял на проповіді цілого року. Немає сумніву, що практичні потреби змусили його вставити туди й похоронні проповіді, яких не було в першому виданні, а про які він там говорив тільки у своїй гомілетичній науці. Відчував він також потребу доповнити свій твір недільними проповідями, які поминув зовсім у першому виданні, хоч в тому виданні говорить про них у своїм гомілетичнім трактаті. Заміну проповідей про св. Антонія і Теодосія Печерських, які були поміщені у *Казанях приданых* з 1660 р., двома проповідями про Іоана Богослова і Онуфрія Великого, можна пояснити тим, що автор старався дати

у виданні з 1665 р. повний збірник проповідей, якими могли б користуватися священики у всіх церквах. Память про св. Антонія і Теодосія Печерських не святковано у всіх місцях. Память їх величаво святковано в Києві, де вийшло перше видання *Ключа,* а менше у Львові, де вийшло його третє видання. З цієї причини вигідніше було вставити у це видання проповідь на празник Івана Богослова, якого пам'ять святковано у всіх церквах. Включення проповіді про св. Онуфрія треба мабуть мотивувати тим, що на передмісті Львова находився манастир, який був присвячений цьому святому. Можливо, що Ґалятовський жив або проповідував у ньому.[9]

Пишучи нові проповіді до свого третього видання *Ключа,* Ґалятовський покористувався матеріялом з його першого видання. Хоч він усунув з останнього видання дві проповіді про Антонія і Теодосія Печерських, він взяв з них усі приклади до своїх нових, передусім до недільних проповідей. Те саме відноситься також і до других проповідей. Тому його нові, передусім недільні, проповіді не зовсім оригінальні, вони побудовані на матеріялі *Ключа* з 1659 р. і на *Казанях приданых* з 1660 р. Мабуть автор не мав часу і, перебуваючи в новім середовищі, не мав також і джерел для підшукання нового матеріялу.

Чотири похоронні проповіді, включені в останнє видання *Ключа,* побудував автор згідно зі своєю власною гомілетичною наукою. У порівнянні до його недільних проповідей вони досить оригінальні, якщо йдеться про підбір прикладів, але своєю композицією і тоном не відрізняються від інших. Вони написані у тому самому схолястичному стилі, вони мають однаковий підкреслений панегіричний характер, яким визначалися проповіді цієї доби і який Ґалятовський поручає у своїй *Науці албо способі зложеня казаня.*

Гомілетична наука, поміщена в третьому виданні Ключа, не перероблена. Автор тут майже механічно з'єднав тексти *Науки албо способу зложеня казаня* з першого видання *Ключа* і *Науки короткої...* в *Казань приданых* з 1660 р.

У виданні *Ключа* з 1665 р. Ґалятовський зовсім пропустив *Чуда Пресвятой Богородици,* які поміщені у другому виданні цього твору, до якого видавець Сльозка включив їх з *Казань приданых.* Пропущення цих *Чудес* треба пояснити тим, що саме в цьому році Ґалятовський видав збірник чудес *Небо Новое,* до якого включив ці свої твори.

---

[9] Иван Огієнко, *op. cit.,* стр. 295.

3. Гомілетичний трактатіо

У свому гомілетичному трактаті *Наука албо способ зложеня казаня*, включеному у перше видання *Ключа Разумѣнія* з 1659 р., Ґалятовський обговорює ряд питань, що стосуються композиції проповіді, вибору теми, знання проповідника, яке йому потрібне у підготовці проповіді і говорить про спосіб, як зацікавити слухача проповіддю. Він розгортає ці питання у відношенні до проповідей на « господські празники » і до недільних та похоронних проповідей. Ось головні думки автора у його *Науці*:

Проповідь складається з трьох частин. Перша частина це *ексордіум*; автор характеризує її як « початок, в котором казнодѣя приступ чинит до самои рѣчи, которую мает повѣдати и ознаймует людем пропозыцію свою, постановленіє умыслу своєго, що постановил и умыслил на казаню мовити, и показати, о чым хочет казанє мѣти, и просит Бога албо Пречистую Дѣву о помоч и людей о слуханє ».[11] Отже в першій частині намічується тему проповіді. Другу частину проповіді становить *наррація*, у якій розгортається ту тему, яку заповіджено у *пропозиції*. Це головна і найбільша частина, вона становить суть проповіді і до неї пристосовується першу і кінцеву частину проповіді. Третя частина — це *конклюзія*, в якій « казнодѣя припоминает тую реч, которую повѣдал в *наррацыи* и напоминает людей, жебы оны в такой ся речи кохали, єсли будет тая реч добрая, єсли зась злая, напоминает людей, жебы ся такои речи хронили ».[12] Усі частини мусять об'єднуватися однією темою. Ці основні принципи композиції голошеної ним проповіді ілюструє Ґалятовський своїми проповідями, покликуючись на відповідні місця у *Ключі Разумѣнія*.

Він старається подрібно пояснити, як будувати кожну частину проповіді. Найраще ввести головну тему вже в *ексордіум* — радить він — як це він зробив у своїх двох проповідях на Успення Пресвятої Богородиці, одначе можна « ексордіум учинити з подобенства якого, албо з прикладу », як це зробив він у своїй проповіді на Страсті Христові. Подібно теж і конклюзію можна « учинити з подобенства якого », як це він зробив у своїй проповіді на Стрітення Господнє, або « з прикладу якого », як це він зробив

---

[10] *Ключ Разумѣнія,* 1659, стр. 487.
[11] *op. cit.,* стр. 487.
[12] *ibid.*

у своїх проповідях на Успення Пречистої Богородиці. Часом в *ексордіум* проповідник може себе понизити, приписуючи собі недосконалість, слабість та незнання, зокрема цей спосіб поручається тоді, коли треба говорити про щось величнє, напр. коли проповідник хоче говорити про Бога, св. Трійцю або Пречисту Діву, як він це зробив у своїх проповідях на Рождество Пресвятої Богородиці і на Благовіщення Пресвятої Богородиці. Перед *наррацією* треба просити Бога про поміч, а людей треба просити « о слухане ». В дійсності, вживає Ґалятовський при кінці *пропозиції* шабльонну форму, яка у більшості звучить так: « прошу Христа Бога о помоч, ласк ваших о слуханье », а в проповідях на Богородичні свята: « прошу Пречистую Дѣву о помоч, ласк ваших о слуханье ». У проповідях на празники святих відповідно зміняється форма звернення. Але крім цих шабльонних форм, якими звичайно кінчається його перша частина проповіді, іноді трапляються у нього в цьому місці такі молитовні звернення як: Христе Боже наш, который пришолесь з неба на землю для збавеня людского и обрел себѣ мешканье в стайнѣ Вифлеемской, и отпочинок в жлобѣ, прійди дня нынѣшняго до мене на помоч, бо и я земля естем, и учини себѣ в мнѣ мешканье, душа моя грѣшная будет тебѣ стайнею Вифлеемскою, сердце мое жлобом тебѣ будет, бо если ты Господи устнѣ мои отверзеши, то и уста моя возвѣстят хвалу твою. Просилем Христа Бога о помоч, прошу и ласк ваших о слуханье ».[13] Є у Ґалятовського і такі форми як: Нехай тая мова будет на честь святым верховным Апостолам Петру и Павлу (або іншим святим), ласкам вашим на пользу душевную ».[14] Трапляються у нього і такі закінчення в *пропозиції*, у яких підкреслює він неспроможність свого слова у прославленні божеськости Богоматері як. напр. « Будь земле каламаром, будь небо папѣром, будьте звѣзды пюрами и пишите цноты и добродѣтели Пречитой Дѣвы, нигды выписати не можете всѣх цнот и добродѣтелей, которыми Пречистая Дѣва душу свою пріоздобила ».[15]

Тему проповіді — відмічує автор *Науки* — можна поділити на части, іншими словами можна увести у *наррацію* кілька подібних тем, як він сам зробив це у проповіді на Христове Воскресення. Це не впливає на *ексордіум* ні на *конклюзію*.

---

[13] *Ключ Разумѣнія,* 1665, л. 72.
[14] *op. cit.,* л. 355.
[15] *op. cit.,* л. 97.

У недільних проповідях радить Ґалятовський хвалити такі чесноти як покора, піст і милостиня, а ганити зарозумілість, гнів, заздрість, лакімство і п'янство. На празники святих треба хвалити того святого, якого память в цьому дні святкується. Тут місце вичислити всі добрі вчинки і чесноти того святого, а при тому можна вказати на спосіб, як « доброго доступити, а злого ся ухоронити ». Щоби зацікавити людей проповіддю в неділю чи свято, можна обіцяти їм, що вони почують про те, чого ще ані не бачили ані не чули і як приклад цього вказує на свою власну проповідь на Покров Пресвятої Богородиці, у *пропозиції* якої він обіцяв показати « дивную и неподобную реч », а саме, як Пречиста Діва зважила вогонь, зміpила вітер і завернула назад проминулий день. Проповідь можна зробити інтересною, коли пояснювати у ній якесь імя, напр. говорити про те, що імя Бога походить від багатства, тому що Бог багатий в милосердя, в мудрість; можна пояснити, що « недѣля мовится от недѣланія, бо в той день недѣлати нѣчого, хиба тылько Богу молитися належит ». У свято Володимира можна пояснювати його ім'я як володаря миром, у свято Василія — говорити, що Василій означає король, бо в дійсності Василій панував над своїм тілом і над своїми тілесними пристрастями. У недільних проповідях поручає автор брати теми з Євангелія, яке було читане на Службі Божій, а на звичайні свята можна брати теми з Мойсеєвих Книг, з Давидових Псальмів, зі Соломонових Приповідок, з якого Пророка або Апостола, або з Євангелія чи Апокаліпсису чи взагалі взяти якусь тему зі св. Письма, і в цій проповіді прославляти також того святого, якого пам'ять святкується. Коли трапиться так, що несподівано треба говорити проповідь, а не можна знайти теми у св. Письмі, тоді можна взяти тему з якогось св. Отця чи учителя Церкви, з Тропаря, з Кондака, з Антифона чи взагалі з якогось церковного гімну.

Відмічує Ґалятовський, що проповідь може і не мати теми, як це було у творах таких Отців Церкви як Василій Великий та Іван Золотоустий. Це, очевидно, відгомін давньої української проповіді, притаманної Учительним Євангеліям.

Проповідь належить виголошувати так, щоби усі люди зрозуміли її, бо це поручає також апостол Павло. Проповідник мусить старатися, щоби його наука годилась з наукою Христа і Церкви, бо в іншому випадку проповідник погубить душі людей. Все, що голоситься у проповіді, треба засвідчувати св. Письмом або творами Отців Церкви. Треба також заохочувати людей слухати проповіді. Найкраще заповідати проповіді з неділі на неділю, напр.

у квітну неділю заповісти, яка буде проповідь на Страсті Христові; треба найближчу проповідь заповісти так, щоби розбудити зацікавлення людей, напр. заповісти, що на другу неділю роздаватиметься шати, а коли нарід прийде на другу неділю на проповідь, тоді проповідник пояснить, що шати — це чесноти, без яких ніхто не може увійти до неба.

Автор звертає увагу читача на те, що « ведлуґ розмаитого сенсу многіи и розныи речи єдным ся именем называют », як напр. в одній з його проповідей « Цоркою Сіонскою » називається і жидівська синагога і християнська Церква і побожна душа і Пречиста Діва. Але і навпаки, « єдна реч многими и розными именами называєтся », як напр. в його проповіді на Обрізання Господнє Син Божий називається такими різними іменами: « Аз єсмь иже єсмь », Господь Саваоф, Восток, Алфа и Омеґа, Ісус Христос. Отже Ґалятовський повчає, що слова у проповіді мают символічне значення.

При кінці цієї частини своєї *Науки* з підкресленням говорить він, що проповідник мусить багато читати, щоби знаходити у своїй лектурі матеріял до проповіді. Він поручає читати Біблію, життя святих, і таких Учителів Церкви як: Василій Великий, Григорій Богослов, Іван Золотоустий, Атанасій, Теодорит, Іван Дамаскин, Єфрем та інші. Крім того треба читати « гисторіи и кройники о розмаитых панствах и сторонах, що ся в них дѣяло и тепер що ся дѣет, треба читати о звѣрох, птахах, гадах, рыбах, деревах, зѣлах, камѣнях и розмаитых водах, которыи в морю, в рѣках, в студнях и на иншых мѣстцах знайдуются, и уважати их натуру, власности и скутки ». І радить він проповідникам: « тое собі нотувати до своеи речи, которую повѣдати хочеш, до того читай казаня розмаитых казнодѣов теперешнего вѣку и их наслѣдуй. Єсли тые книги и казаня будеш читати, знайдеш в них достатечную матерію, з которои можеш зложити казане на хвалу Божію, на отпор геретиком, на збудоване вѣрным и на спасеніє души своєй ».[16] У широкому об'ємі рекомендованої лектури, в який входить не тільки релігійна література але також і різні галузі світської літератури, бачимо в автора широке зацікавлення життям.

Другу частину своєї гомілетичної студії присвячує Ґалятовський теорії похоронної проповіді і тому й дає їй заголовок: *Наука албо способ зложеня казаня на погребъ.* В *ексордіум* похоронної проповіді треба говорити про те, що смерти не можна уникнути,

---

[16] *Ключ Разумѣнія,* 1659, стр. 498.

або сказати про короткість людського життя, або про марноту світа, якому люди так дуже служать. У *наррації* треба прославити померлого за те, що він заховав свою православну віру до кінця свого життя, за те, що був милосерний у відношенні до убогих, що давав їм милостиню, що робив пожертви на церкви, манастирі і шпиталі; за те, що приймав у свій дім подорожніх, пілігримів, викуповував невільників з поганської неволі, за те, що був покірний, побожний і часто очищував своє сумління сповіддю і св. Причастям, за те, що заховував пости, що ставав в обороні своєї Церкви і батьківщини і працював для своєї Церкви та батьківщини. У *наррації* можна також згадати родину померлого і його рід, підкреслюючи, що це дуже старий рід, бо має вже кількасот, тисячу або й більше років; можна згадати, що з цього дому вийшли достойні духовні або світські люди; можна згадати, що цей рід споріднений з іншими старинними достойними родами. При цій нагоді треба пояснити герб цього роду. У *конклюзії* треба попращати від померлого всіх, що беруть участь у похороні, усіх приятелів, прохаючи їх при тому, щоб вони простили йому, якщо він їх колись образив, і щоб вони своїми молитвами, милостинею чи іншими жертвами просили Господа за його душу. Прецизуючи точніше свою концепцію похоронної проповіді, Ґалятовський цитує ряд тем, які він пропонує брати до цих проповідей, і при тому вказує, як з цих тем будувати проповіді, як пристосувати до кожної з цих тем *ексордіум, наррацію* і *конклюзію*. Напр. беручи цитату з першого Послання св. апостола Павла до Коринтян: « Преходит бо образ мира сего », автор радить підкреслити у *наррації*, що світ є змінливий і нестійкий так, як хамелеон і тому померлий, знаючи це, не прив'язував уваги до цього світа, « хранился свѣта, не дуфал єму, але в єдном Богу покладал надѣю свою и єдному служил Богу ». У *наррації* треба вказати, як померлий служив Богові, які добрі діла робив. « В конклюзыи учини пожеґнане », радить автор.

Як у проповідях на неділі і свята, так і в похоронних проповідях можна показати людям якусь нову річ, « можеш показати зброю, панцыр справедливости, тарчу вѣры, шишак збавленія и меч духовный..., которою зброєю умерлий человѣк, ґды жил на свѣтѣ, боронился от неприятелей душных » — радить Ґалятовський. Можна взяти концепт проповіді також з гербу померлого, на якім може бути меч та інша зброя; можна тоді інтерпретувати цю зброю у символічний спосіб, як це робив св. апостол Павло, який говорив: « Облекшеся в бронь правды, воспріймѣте щит вѣры,

шлем спасенія и меч духовный єже єст глагол Божій». Можна на похоронній проповіді вказати на дві брами, на одну широку, яка провадить до пекла — ця брама означає гріх — і на другу вузьку, яка провадить до неба — а ця брама означає добрі вчинки. І тоді проповідник мусить сказати, що померлий ішов вузькою брамою, бо робив добрі вчинки, і що, ідучи цією вузькою брамою, він увійде до неба. Цей концепт легко можна зв'язати з гербом померлого, бо часто на гербі зображені брами. Можна взяти концепт проповіді також із шолома, який звичайно зображений над гербом, можна взяти концепт також і з «шлахетсва албо з прозвиска, як ся кто по шляхецску зовет»; напр. «Бронѣцкій» тому так називався, бо боронив батьківщину і Церкву перед неприятелями, «Любомѣрскій» тому так називався, бо любив мир і старався погоджувати незгідливих людей, йдучи за Христовою наукою: «Блаженні миротворці, блаженні ті, що чинять спокій». Коли померлий називався Стефан, тоді треба пояснити, що Стефан означає корону, і тоді, відмічує автор, «покажеш людем корону, которую умерлый человѣк албо с квѣтов албо з дорогого камѣня собѣ учинил, дорогим зась камѣням и квѣтами розмаитыми розмаитыи цноти єго будеш называти». Ім'я померлого завжди дає добрий матеріял для його похоронної проповіді. Напр. коли померлий називався Мойсей, тоді зі слів «Мойсей же взыйде на гору Божію» (Ісход, 19) належить зробити тему. В *ексордіум* треба сказати, що колись Мойсей, «гетман ізраільскій», вийшов на Синайську гору, де Господь дав йому закон, а тепер «зацне урожоный пан Мойсей имярек» вступив на небесну гору. У *нарраціï* треба величати чесноти померлого, завдяки яким він увійшов на небесну гору. При цій нагоді треба відмітити, задкя яких чеснот померлі ідуть до неба, вказуючи на те, що саме померлий Мойсей визначався такими чеснотами. А в конклюзіï треба сказати, що «отходячи з свѣта на гору небесную пан Мойсей имярек жеґнает тебе благочестивый Єпископе албо преосвященный Метрополито, жеґнает вас, священники, законники, и просит вас о молитву, жеґнает вас братія, сестры и всѣ пріятели, и прочая».

Проповідник мусить вважати на те, в якому віці чоловік помер. Якщо він помер у старому віці, тоді тему проповіді треба оснувати на цитаті: «Вѣнец хвален старости в путех же праведных обрѣтается» (Приповідки, 16,31), а якщо у дитинячому віці, тоді тему треба оснувати на словах: «Аще не обратитеся и будете яко дѣти, не внійдете в царство небесноє» (Матей, 18,3). У проповіді на похороні старого чоловіка проповідник може підкреслити, що

щасливий це був чоловік, бо він собі зробив вінець з чеснот, про який Соломон говорить: « Вѣнец хвален старости ». У *наррації* можна сказати, що померлий має тепер своє місце між святими, між покірними, між милосерними, бо він сам був милосерний, даючи вбогим милостиню, має місце між терпеливими, бо він сам був терпеливий, має місце між послушниками, бо він сам був послушним Богові і старшим від себе. Якщо говориться проповідь над гробом дитяти, тоді належить сказати, що щасливі ті, які вмирають так молодо, бо вони йдуть до Бога, бо сказав Христос: « Аще не обратитеся и будете яко дѣти, не внійдете в царство небесное ». У *наррації* треба вказати, як жити, щоби бути безгрішними як діти.

Ґалятовський радить вибрати різні теми на похорони людей різних станів і професій. Іншу тему треба вибрати на похорон священика, іншу — на похорон воїна, іншу — на похорон невісти, а ще іншу на похорон панни. А вибравши відповідну тему, опісля в *наррації* треба сказати, що священик жив так, як священикові належить жити, воїн чинив свою повинність, невіста жила так, як належить жити богобойній невісті, а панна чинила все те, « що здобит стан паніенскій ». Проповідник повинен вичитувати у книгах і занотовувати собі, як повинні жити люди різних станів, і у своїх проповідях, відповідно до стану небіщика, хвалити його спосіб життя та вчинки. « Повѣдай на своем казаню — радить він — же той человѣк чинил тоє все, що на єго стан, на єго кондицію, на єго гонор приналежало, чинил тоє все, що єго повинност была чинити ». Тут автор вказує на деякі свої проповіді на Господські і Богородичні свята, з яких проповідники можуть розвинути свої теми до похоронних проповідей. Концепт похоронної проповіді — продовжує він — можна також взяти з часу, коли чоловік помре. Коли хтось помре у понеділок, тоді можна сказати, що Бог тому його забрав із світа в понеділок, щоби його душу ангели взяли до неба, тому що понеділок це ангельський день. Коли хтось помре на Христове Вознесення, то можна сказати, що тому Бог взяв його зі світа в тому дні, щоби його душу сам Христос забрав до неба, бо тоді сам Христос вступив зі землі до неба і взяв зі собою душі святих Отців, пророків і старозавітніх патріярхів, яких випровадив з пекла по своїм воскресенню.

Концепт похоронної проповіді можна взяти теж і з місця похорону. Напр. якщо тіло померлого ховають в церкві святих апостолів Петра і Павла, тоді автор радить сказати: « Шасливый єст той человѣк умерлый, же єго тѣло погребено в церкви святых верховных апостол Петра і Павла, бо апостол Павел душу єго на мы-

тарствах от злых духов оборонит мечем, з которым его малюют, апостол зась Петр одомкнет ему двери до неба ключами, которыи дал ему Христос мовячи: « Дам ти ключа царствія небесного ». Якщо тіло померлого ховається в церкві Покрови св. Богородиці, тоді радить автор сказати так: « Пречистая Діво, в церкві Твойого Покрова померлий вибрав собі місце, покрий його всі гріхи, що він їх, як людина, вчинив, покрий омофором своїм душу його, яка тепер знаходиться в дорозі..., покрий його омофором своїм в останній день від страшного рішення, що його зробить Христос, Твій Син, у відношенні до грішників, кажучи: « Ідіть від мене прокляті в огонь вічний ».

Кінчаючи свою працю, Ґалятовський дає своїм читачам такі поради: Читати книги і все, що добре в них читач вичитає, повинен собі його занотувати і вжити у своїй проповіді. При тому треба звертати увагу на те, хто чинив, що чинив, на якому місці, чому, в який спосіб і коли. Якщо проповідник читатиме книги і якщо читаючи їх, звертатиме увагу на вгорі цитовані питання і буде вважати на обставини, серед яких події відбувались, і якщо буде з цього всего черпати концепти, тоді легко зложить проповідь на неділю, на свято, на похорон чи на проповідь, виголошену з будь-якої іншої нагоди. Бо властиво, підкреслює автор, у такому випадку, проповідь можна побудувати на кожнім слові, з кожного слова можна зробити багато концептів. Відповідаючи на питання *хто*, можна створити такі концепти: Христос — король над королями, Пан над панами, Бог і Сотворитель всего світа, про якого написано: « Цар царем і Господь господем »; відповідаючи на питання, «що» чинив, треба сказати: Терпів муки і смерть взяв від чоловіка, що його сам своїми руками вчинив з болота і т.д. В подібний спосіб інтерпретує автор відповіді на всі інші питання, такі, як: « на якім місці », « з ким », « чому », « в який спосіб » і « коли ».

Оце основні принципи автора першого українського гомілетичного трактату, що появився в добі посилених західних культурних впливів на Україну. Немає сумніву, що в ньому видно виразні елементи західної схолястики, що Ґалятовський стояв під впливом польської літературної школи в ораторському жанрі. Він утверджує новий тип проповіді, введеної Петром Могилою. На місце давньої гомілії, що її суть полягала у безпосередній і прямій християнській моральній науці, яка стояла осторонь будь-яких формальних постулятів, прийшла проповідь схолястичного типу, у якій акцентувалось формальні аспекти, що іноді затемнювали

глибину християнського морального поучення. У новій проповіді пропагується певний композиційний шабльон з її поділом на три частини, з точною інструкцією, як будувати кожну з цих частин, як і з яких джерел вибирати теми проповідей, які теми брати до уваги в недільних, похоронних чи інших проповідях. Ідучи за польськими схолястичними проповідниками цієї доби, Ґалятовський радить притягати слухачів до слухання проповіді обіцянкою розказати їм нову і незвичайну річ. « Можеш повабити людей до слуханя — пише він — ґды любо в недѣлю, любо в свято будеш им на казаню обѣцати якую новую реч показати, которои оны невидали и нечували, ґды им обѣцатимеш показати на казаню якую дивную и неподобную реч, читай першое мое казане на покров Пречистои Богородици, там я в пропозыцыи дивную и неподобную рѣч обѣцалем показати, же Пречистая Дѣва зважила огонь, змѣрила вѣтер и завернула назад день прешлый, потым тое в нарраціï показалем ».[17] Польські проповідники старались притягнути увагу простолюддя т.зв. « концептами », чи видумками. Звичайно це були питання, по яких йшли нецікаві або й банальні відповіді. Навіть один з найкращих польських проповідників, Скарґа, забавляв слухачів таким « концептами ». Відповідаючи на питання, чому Христос накормив людей в пустині тільки хлібом, він казав, що в пустині Христові тяжко було найти птиці чи інше м'ясо. Передусім інший польський проповідник, Млодзяновський, любив забавляти своїх слухачів надзвичайними « концептами ». В одній із своїх проповідей він пише: « Zwyczajem wniesiony obowiązek, że gość powinien nowiny powiadać. Po przywitaniu i oświadczeniach afectu, pierwsze pytanie, co słychać? Poczuwam się i ja w tym, że gościem jestem na tej katedrze, więc nowiny powiadać będę ».[18] Треба відмітити, що концепти польських проповідників іноді були забарвлені сатиричним тоном, яким часто визначались вже проповіді середньовічних проповідників на Заході і в яких нерідко говорено досить безцеремонно навіть про святих. У тому відношенні Ґалятовський не пішов за польськими і західними проповідниками. Його твори видержані у поважному тоні, він обмежується тільки до регули показувати речі « дивныи » і « неподобныи ». Як у польських проповідників, так й у Ґалятовського поручається панегіричний тон, зокрема у похоронних проповідях. « В нарраціи выхва-

---

[17] *Ключ Разумѣнія*, 1659, стр. 491.

[18] М. Марковскій, *Антоній Радивиловскій,* Кіев 1894, стр. 36.

ляй умерлого человѣка вылѣчаючи его цноты и добрыи учинки... можеш хвалити фамилію або дом его, от старожитности, же то ест старожитный дом... », радить автор. Панегіризм був притаманний тодішній польській літературі і він мав не малий вплив на автора *Ключа Разумѣнія*. Вплив системи і духа життя в тодішній Річипосполитій помітний у Ґалятовського і там, де він поручає відзначувати походження умерлого з доброго і старого роду, де він радить брати тему проповіді з гербу людини, якій присвячена проповідь. У гомілетичних поученнях Ґалятовського багато теоретичного та формального. Іноді здається, що, акцентуючи формальний аспект, автор відходить від суті речі. Так треба думати, читаючи його повчання, як можна створити тему похоронної проповіді на основі деяких зображень на гербі померлого, зображень, які механічно асоціюється з відповідними місцями св. Письма. « Єсли на гербѣ будет стрѣла — пише він — учини тема: « Положи мя яко стрѣлу избранну и в тулѣ своєм сокры мя » (Исаія, 49). ...Єсли схочеш мовити о стрѣлѣ, назови в Ексордіум человѣка стрѣлою, которую Бог з вшехмоцности своєѣ як з луку на свѣт выпускает и до неба керует... але часто тая стрѣла летит до пекла, ґды человѣ зле живет на свѣтѣ... ». В подібний спосіб радить він вибирати тему на основі часу, в якому чоловік помер, або на основі місця, на якому чоловік відійшов з цього світа.

Ця припадковість у виборі теми, орудування символами, побудованими на припадковій асоціяції матеріяльних і духових понять, а не на мистецькім та органічнім асоціюванні образів та думок, яке бачимо у давніх ораторських творах, відрізняють новий тип української проповіді, писаної під впливом західних літературних течій, від проповідей митрополита Іларіона, Кирила Турівського та авторів Учительних Євангелій, що творили у стилі давньої візантійської літературної школи.

4. Проповіді І. Ґалятовського

Ораторський жанр має в українській літературі свою довгу традицію. Найкращі взірці давньої української літератури запрезентовані у цьому жанрі. *Слово о законі і благодаті* митрополита Іларіона київського і проповіді Кирила Турівського говорять про вибагливий смак та естетику слова авторів цієї історичної доби. Численні збірники оригінальних та перекладних проповідей, такі як *Златоструй, Маргарит, Златоуст, Ізмарагд* та інші залиша-

лись популярними на протязі віків. Читач шістнадцятого століття ще читає *Слова* Кирила Турівського у рукописнім збірнику *Пролога,* в *Учительнім Євангелії* що походять з XVI ст. Про цього великого мистця слова згадує ще у свому *Літосі* Петро Могила. Про замилування читача до ораторського жанру у XVI ст. свідчить велике число *Учительних Євангелій,* складених на взір *Учительного Євангелія* Калліста, якого переклад з грецького на слов'янське зроблено не пізніше, ніж на початку XV ст. У XVI і на початку XVII ст. українська проповідь не мала устійненої форми. Залишаючись своїм корінням у середньовічній традиції, вона базувалась на творах староукраїнських проповідників, Отців Церкви і на поученнях *Учительних Євангелій.* Проповідник звертав увагу не так на форму своєї проповіді, як на її зміст. У тому стилі писав своє *Учительноє Євангеліє* Кирило Транквіліон Ставровецький, предтеча української барокової проповіді. Хоч у повчаннях Ставровецького находяться деякі цитати з латинських авторів, і помітний у них деякий подув нового стилю, він ще належить до т.зв. греко-слов'янського періоду, що тривав в Україні до приходу Петра Могили на київський митрополичий престіл. Гомілії Ставровецького зв'язані з господськими празниками і пам'яттю святих, визначаються багатим змістом, у них помітне старання передусім пояснити зміст св. Письма і дати моральну науку. Противлежно до проповідників другої половини XVII ст. Ставровецький не підкреслює композиційної схеми ані не зраджує замилування до реторичних прикрас. Голошення християнської істини у найбільш зрозумілій формі, це основна ідея автора *Учительного Євангелія.* Він черпає матеріял до своєї проповіді ще з греко-слов'янських джерел, серед яких переважали твори Івана Золотоустого та інших Отців Церкви. До того самого періоду українського ораторства належать такі попередники і сучасники Ставровецького, як Стефан Зизаній Тустановський, його брат, Лаврентій Зизаній, Л. Карпович, М. Смотрицький і Тарасій Земка.

Відкривши дорогу культурним і літературним впливам Заходу та побудувавши систему навчання в Києво-Могилянській Академії на західних взірцях, Петро Могила започаткував новий період в українському ораторському жанрі. Подув літературних, впливів Заходу змінив зміст та форму проповіді. Могила дав перший взірець ораторства нового типу у своїй проповіді *Крест Христа Спасителя і кождого человѣка,* з 1632 р., увівши до неї, згідно з новим літературним кодексом, композиційний поділ на такі частини, як *ексордіум, наррація* і *конклюзія.* Новий концепт проповіді затвер-

див Ґалятовський у своїй гомілетичній студії *Наука албо способ зложеня казаня,* виданої разом з його *Ключем Разумѣнія.* З цього кодексу правил, а ще більше з самих проповідей Ґалятовського, як і з творів його сучасника, проповідника Антона Радивиловського, прозирає інший дух, новий тип гомілетичного жанру. На зміну простоти, і безпосередности *Учительних Євангелій* приходить вченість з усією формальною скомплікованістю, іноді з далекою від реального життя концепцією голошення християнської науки. Прийнявши чужу форму і чужі літературні принципи, український проповідник старається сполучити цю форму зі своїм змістом в органічну цілість. Але не завжди йому це вдається. Ідучи за новими правилами гомілетичної науки, горливо плеканій у Києво-Могилянській Академії, він творить інший тип проповіді. З одної сторони у ній акцентується вченість та богословське знання проповідника, з другої — у ній зредукований нерв життя, проблеми дня заховані за вуалем формальності та символічно-алегоричної образності; реальне життя відбивається у ній тільки далеким і рідким відгомоном.

* * *

У своїх проповідях автор *Ключа* зраджує типічний для нього теоцентричний світогляд. Як у середньовічних авторів, так й у Ґалятовського Бог займає центральне місце у його світогляді і творчості. Усі явища життя, усі життєві події насвітлені у нього з релігійної точки зору. До кожного чину чоловіка пристосовані релігійні критерії. Кожна історична подія інтерпретована як вияв Божої волі і як реалізація Божих замірів. Ґалятовський, типічний представник української культури XVII ст., залишається ще під непереможним впливом т.зв. есхатологічної концепції історії, притаманної християнським письменникам з часів св. Августина.[19] Згідно з цією концепцією історія людства є тільки свідоцтвом реалізації пророцтв, виражених у св. Письмі. Історія — це сума подій, у яких виражається постійна боротьба між царством Божим і царством цього світа, між « civitas Dei » і « civitas terrena ». Кожний людський чин, кожний акт людини і суспільства оцінюється з точки погляду релігії. Згідно з цією концепцією св. Письмо, а не записані історичні факти є універсальною, повною і завершеною історією людства. Уся людська мудрість, людські діла, усе людське

---

[19] RUDOLF BULTMAN, *Geschichte und Eschatologie,* Tuebingen, 1959.

знання підпорядковані принципам, вираженим у св. Письмі. Св. Письмо є єдиним основним джерелом, яке інспірує Ґалятовського та формує його проповіді. На св. Письмі він основує усю свою науку, з нього він черпає усі докази на віродостойність голошених ним принципів християнського життя. Кожний прояв людського життя, особистого, суспільного чи національного оцінює автор *Ключа Разумѣнія* згідно з наукою св. Письма. Кожна сторінка *Ключа Разумѣнія* переповнена цитатами зі св. Письма, якими Ґалятовський ілюструє свою догматичну чи моральну науку і якими доказує правильність своїх думок. Це була звичайна метода того часу, розворушеного релігійними спорами за правдивість догми християнської віри. У свому гомілетичному трактаті Ґалятовський настоює на тому, щоби проповідник навчав згідно з наукою, голошеною Христом і Отцями Церкви. Він вважає це одним з найважливіших постулятів християнської проповіді. « Постерѣгай — пише він — жебы наука в твоєм казаню згажалася з наукою Христовою, апостолскою, святых Отців и всеѣ Церквы Православнои, бо єсли ты на казаню не такоѣ вѣры будеш учити, якую Церков заховуєт, и єсли инших учинков будеш научати, не тых, котрыє Церков кажет заховати, мѣсто нагороди вѣчнои, одержиш от Бога каранє вѣчноє — бо злою наукою своєю не збудуєш людей, котрыи тебе слухают, але зопсуєш и душѣ их погубиш, ведлуг приповѣсти Христовои: Єда может слѣпец слѣпца водити? не оба ли в яму впадетася?»[20] Автор *Ключа* настоює на цитуванні св. Письма, яким треба доказувати привильність і достовірність своєї християнської науки. У зв'язку з тим у своїм гомілетичнім трактаті він пише: « До того, що мовиш на казаню, доводи того Письмом Святым з Библѣи албо свѣдоцтвом св. Отца якого, Учителя Церковного, албо прикладом албо подобенством албо яким колвек доводом потверди и подопри свою мову, то вдячнѣйшая твоя мова будет людем, которыи тебе слухают и вѣритимут тому, що мовиш, і ґды будеш мовити що на казаню, а того чим не доведеш, скажут люде, же то неправда и твои вымыслы... ».[21]

Але поминувши велику богословську ерудицію, яку бачимо у його творах, і його принцип проповідувати науку Христову згідно з навчанням Христа та Отців Церкви, Ґалятовський в дійсності дуже свобідно поводиться із Св. Письмом і пояснює його так, як

---

[20] *op. cit.,* стр. 494-495.
[21] *op. cit.,* стр. 495.

йому потрібно у даному ідейному контексті. На те дозволяє йому загально прийнятий на заході принцип, що св. Письмо має почвірний сенс, а саме « литералный », « моралный », « аллегоричный » та « анаґоґичный », принцип що його автор *Ключа* перейняв із західної науки і який пояснив у своїй проповіді на Воскресення Господнє.[22] Цю почвірну інтерпретацію св. Письма бачимо у західно-европейських проповідників, між іншими її увів також у свої проповіді середньовічний англійський проповідник Роберт Рипон [23] у 1400 р. Ще у вчасному середньовіччі прийняли її західні проповідники, коли говорили в інтерпретації св. Письма про sensus litteralis, sensus allegoricus vel typicus, sensus tropologicus, sensus anagogicus. Наслідуючи цих проповідників, Ґалятовський пише: « Літералный сенс належит до гісторіи самои; моралный належит до обычаюв добрых, которыи повинна душа наша заховати, и до злых, которых ся повинна душа наша хронити; аллеґоричный належит до Церкви воюючои, которая на земли знайдуєтся; анаґоґічный зась сенс належит до Церви тріумфуючои, которая знайдуєтся в небѣ. На приклад Ієрусалим, ведлуг сенсу лѣтеральнoго, єст мѣсто столечноє в землѣ жидовской, в котром Ієрусалимѣ Христос умер за грѣхи наши. Ведлуг сенсу моралного Ієрусалимом называєтся душа побожная, бо як в Ієрусалимѣ мешкали царѣ Ізраілскіи, так в души побожной мешкаєт Христос, Царь славы. Ведлуг сенсу аллеґоричного Ієрусалим єст Церков воюючая, которая знайдуєтся на земли, бо як на Ієрусалим воівали розмаитыи неприятелѣ... так на Церков святую на земли воюют три неприятелѣ душныи: свѣт, тѣло и діавол. Ведлуг сенсу зась анаґоґічного, Ієрусалимом єст Церков тріумфуюча, которая в небѣ знайдуєтся... Сенс литералный єст ясный, бо як написано писмо, так и розумѣємо; сенс зась моралный аллеґоричный и анаґоґичный єст закритый, бо иначей треба єго розумѣти и тлумачити...[24] Цю інтерпретацію св. Письма виразив Роберт Рипон у такій лякoнічній формі:

« Littera gesta docet; quid credas, allegoria;
Moralis, quid agas; quo tendas, anagogia ».[25]

---

[22] *op. cit.*, стр. 171-204.

[23] G.R. Owst, *Literature and Pulpit in Medieval England*, New York, Barnes & Noble, Inc., 1961, p.p. 58-59.

[24] *Ключ*, 1659, стр. 172-173.

[25] G.R. Owst, p. 59.

Приймаючи такий принцип у розумінні св. Письма, західні середньовічні проповідники створювали своєрідні алегорії, символи і поняття, що їх бачимо також в українських проповідників 17 ст. які наслідували західних проповідників. Маючи таку свободу в інтерпретації Старого і Нового Завіту, Ґалятовський користав з неї не в меншій мірі, ніж його попередники у середньовічній літературі Заходу. Звідси походять дивні символи, алеґорії й неприродні порівняння, якими він вщерть переповнює свої ораторські твори. Характеристична під цим оглядом є його друга проповідь на Богоявлення Господнє, у якій він вичислює причини, чому Христос христився в Йордані. « Перша причина єст для которои Христос крестился, жебы постановыл нам Сакрамент Крещенія » — пише він і вказує на три роди хрищення. Одні люди христяться своєю покутою, другі люди христяться своєю кров'ю як напр. « Александра, жена Діоклитіянова муки за Христа терпѣла, на той час мовила святому Георгію: не єстем окрещенна. Отказал св. Георгій: Кров твоя будет тебѣ Крещеніем ». Ще інші христяться водою і Духом і так, відмічує автор, христяться всі православні християни. Христос христився також, « жебы загасил водою огонь гнѣву и пожадливости телеснои в человѣку ». А третя причина задля якої Христос христився, це « жебы утопил в воду Фараона », якого автор утотожнює з « цербером пекелним, бо як Фараон, кроль Єгипетскій — пише він — з войсками своими на конях и на возах узброєнных гонил за Ізраилтянами, так цербер пекелный з войсками своими пекелными наступуєт на христіян и хочет их погубити ».[26] Четверта причини, задля якої Христос христився, це те, « жебы перепровадил чрез Іордан крещенія з свѣта до неба народ христіянскій, яко неґдысь перепровадыл чрез Іордан Ісус Наввин люд Ізраільскій... ».[27] Христос також христився, « жебы вытягнул з воды веліорыба пекелного и забыл оного, котрый людей пожирал, яко неґдысь Товія з рѣки названои Тіґри вытягнул рыбу великую и забыл оную, котрая была выплынула на берег и хотѣла пожерти єго ».[28] І додає автор: « слушне дух злый веліорыбом названый, бо веліорыб має на собѣ пюра, котрыи высоко подносит, ґды плывати хочет, и дух злый маєт в собѣ гордост высокую, за которую зопхненый єст з неба до пекла; веліо-

---

[26] *Ключ Разумѣнія,* стр. 78.
[27] *op. cit.,* стр. 78.
[28] *op. cit.,* стр. 78.

рыб маєт на собѣ луску твердую, и дух злый маєт в собѣ затвердѣлость великую, же не хочет Богу упокоритися и поклонитися ».[29]

Як шосту причину хрищення Христа в Йордані цитує Ґалятовський « оздоровлення шкідливих і ядовитих вод », даючи при тому таке пояснення: « яко пророк Іелисей в Єріхонѣ уздоровил воды ядовитыи, насыпавши в них соли з начиня нового; Єрихоном называєтся свѣт, водами ядовитыми называются люде злыи... »[30] Христос христився і тому, щоби вкинути у воду розслабленого чоловіка, який не мав нікого, хто вкинув би його у воду, коли раз у рік у воді цієї сажавки зрушувалась вода. І в такий своєрідний спосіб інтерпретує автор асоціяцію хрищення Христа з цитованим угорі місцем із св. Письма: « Хорый той человѣк значил грѣшного человѣка, бо всѣ люде грѣшніи сут хорыми, любо на тѣлѣ сут здоровыми, але душа их єст для грѣхов хорая. Сажавка презначала Крещеніє святоє... Длятого теды Христос крестился, жебы вкинул в сажавку крещенія святого человѣка разслабленнаго, то єст: грѣшнаго ». Як восьму й останню причину хрищення Христа цитує Ґалятовський волю Христа своїм хрищенням очистити воду. Цю свою думку він пояснює так: « Бо Христос очистил всѣ чтыри елемента, очистил огонь, ґды показался во огнѣ Мойсеови на горѣ Сінайской; очистил повѣтре, ґды през повѣтре вступил з землѣ до неба; очистил землю, ходячи по ней и дотыкаючися єи своими ногами; очистил Христос воду, ходячи по мору и крестячися в рѣцѣ Іорданской ».[31] Оце один з численних прикладів свобідної та своєрідної інтерпретації св. Письма у Ґалятовського. Це метода, яка була притаманна тодішній схолястичній школі і Ґалятовський, як і його сучасники, послуговувались нею досхочу. Кожне місце як і кожне слово у св. Письмі пояснювалось само по собі, без уваги на контекст, на думку, зв'язану зі змістом відповідного місця. Таке свобідне трактування богословського матеріялу бачимо передусім на свята Богоматері. У проповіді на Успення Пресвятої Богородиці автор *Ключа* повчає, що Христос мав дві шати, « єдну шитую, которую жолнѣре пошарпали подчас муки Христовои; другую Христос мѣл шату тканую, о которую жолнѣре кидали ліосы, кому бы мѣла зостатися », і продовжуючи цей мотив, підкреслює, що « Пречистая Дѣва маєт шату, ткану з розмаитых

---

[29] *op. cit.,* стр. 79.
[30] *op. cit.,* стр. 81.
[31] *op. cit.,* стр. 83.

ниток ». « Першая нитка — каже він — є лняна...; лен значит умертвеніє и терпеніє, бо його мочат, сушат, трут, бют; мѣла и Пречиста Дѣва умертвеніє, бо умертвяла тѣло своє постами, молитвами, поклонами, неспанєм, читанєм книг и розмаитыми працами, служачи Богу день и нощ... ».[32] Друга нитка у шаті Богородиці була вовняна, « Вовна значит невинност и чистост — пояснює автор — для того Христос показался св. Іоанну Богослову в обявленю з бѣлыми волосами як вовна, бо Христос єст невинный и чистый... Єст и Пречистая Дѣва невинна, бо жадного грѣху не учинила и без первородного ся грѣха зачала и уродила... ».[33] Третя нитка в шаті Богородиці є шовкова, бо, каже автор, « єдваб значит покору, бо єго робит робак, которым ся Христос покорный называєт, мовячи: « Аз єсм черв а не человѣк », и Пречистая Дѣва єст покорная, бо будучи маткою Божією, мовила: « Се раба Господня ».[34] Четверта й остання нитка, з якої Богородиця вшила собі шату, є золота « Золото значит мудрост, пояснює автор, бо мовит Церков святая в Пѣснях Пѣсней до Христа: « Глава єго — злата глава »... длятого ся мудрость золотом называєт, бо в золотѣ кохаются люде великіи, монархове и потентатове, и оноє у себе ховают... Кохалася Пречистая Дѣва в мудрости Небесной, которая в небѣ мѣсце маєт и людей до неба провадит... ».[35]

Символіка, зв'язана зі шатою Богоматері, потрактована в апокрифічному тоні. У подібному стилі написана друга проповідь на Покров Пресвятої Богородиці. Нав'язуючи до Об'явлення св. Івана, в якому говориться про смока, що переслідував жінку, якій було дано два крила, автор відмічує, що Богоматір мала два крила, отже віру і добрі вчинки, тоді коли Її переслідував Ірод. « Маєт Пречистая Дѣва в крылах своих перо орлеє », пише автор і цитує історію з орлом, який взяв з колиски молоденького Авреліяна, заніс до каплиці та поклав на вівтарі. Те, що вчинив орел, чинить також і Пречиста Дѣва, бо вона цих дітей, отже людей щирих, покірних провадить до небесної каплиці — пише Ґалятовський. « Маєт Пречистая Дѣва в крылах своих перо ґрифово — пише він —; ґриф маєт в собѣ двоякую натуру, спереду подобный єст орлови, а стылу подобный лвови, и Пречистая Дѣва двоякую маєт натуру:

---

[32] *op. cit.,* стр. 299.
[33] *op. cit.,* стр. 303.
[34] *op. cit.,* стр. 307.
[35] *op. cit.,* стр. 309.

материнскую и девическую, єст Маткою бо породила Христа, Сина Божого, єст и Дѣвою, бо, породивши Христа, дѣвіцства своєго не нарушила... ».[36] Має Пречиста у своїх крилах також і лебедине перо. Лебідь перед смертю жалісно співає і Пречиста Діва перед своєю смертю дуже сумувала, бо не бачили свого Сина, Христа. Має Пречиста у своїх крилах журавлине перо; бо так як журавлі є чуйні під час сну, так і Пречиста була дуже чуйна до богослужби та молитви. Вичисляючи далі такі пера в крилах Богоматері як перо бузька, фенікса, голуба, ластівки та інші, Ґалятовський у притаманний собі спосіб зв'язує чесноти Богоматері з прикметами поодиноких птиць.

Інтерпретуючи зовсім свобідно релігійні поняття і факти, він уводить у проповіді багато апокрифічного, легендарного, а навіть фантастичного матеріялу. Напр. порівнюючи смерть Юлія Цезаря зі смертю Христа, він відмічує, що Брутус, Кассіюс та інші сенатори завдали Цезареві двадцять три рани, а жиди, розпинаючи Христа, завдали Йому пять тисяч чотириста сімдесять пять ран.[37] У другій проповіді на Благовіщення Пресвятої Богородиці, називаючи Богородицю небом, автор розказує про одинадцять небес. Найнижче небо це те, на якому спочиває місяць. Місяць впливає на ріст людей, під його впливом діти стають дорослими людьми. Так і Пречиста Діва робить малих дітей великими. Друге небо це те, на якому спочиває планета Меркурій. Хто вродиться під цією планетою, має гарну вимову. І Пречиста Дѣва є тим небом, бо і Вона дає людям гарну вимову. Венус спочиває на третім небі. Хто родиться під цією планетою, стає милосерним. Пречиста Діва є також тим небом, бо Вона чинить людей охочими до добрих діл. На четвертім небі є сонце, яке дає людям усі змисли як це робить і Пречиста Діва. На п'ятім небі є планета Марс, яка робить з людей хоробрих лицарів так, як Богородиця. Шосте небо підтримує планету Юпітер. Люди, що родяться під цією планетою, є сильні та дужі. Пречиста Діва є також і тим небом, бо вона робить людей дужими і сильними. Сьоме небо піддержує Сатурна, який робить людей розумними. Так і Богородиця робить людей розумними. Восьме небо, на якому є всі звізди, називається твердю. Усі звізди на цьому небі — це дари св. Духа, що їх має і Пречиста Діва. Дев'яте небо називається кришталеве, бо воно є прозоре. І Пречиста

---

[36] *op. cit.,* стр. 386.
[37] *op. cit.,* стр. 151.

Діва є кришталевим небом, бо як кришталь запалює стрільний порох, так і Богородиця запалює божою любовою людей грішних. Десяте небо називається « першоє рушаючеєся »,[38] бо воно найперше рухається і порушує за собою інші неба. Богородиця є також тим небом, бо Вона перша почала Христові служити, знаючи, що він є Син Божий. Одинадцяте і найвище небо — каже автор — « єст Емпірейскоє, котроє єст Маєстатом Божим ».[39] Концепція одинадцяти небес, з якими зв'язується чесноти Богоматері — чужа науці Отців Церкви і вченню християнської Церкви взагалі. Це не перешкоджало авторові побудувати на цій концепції одну зі своїх проповідей, присвячених Богоматері. В апокрифічно-легендарних мотивах, якими переповнені ораторські твори Ґалятовського, треба вбачати не тільки тенденцію автора видвигати речі, яких люди « не видали и не чували », але також і його бажання конкретизувати абстрактні речі й поняття, пояснити речі « несотворенныя » речами « створенными ». Ця риса західних середньовічних ораторів найшла вираз у проповідника українського барокка.

У Ґалятовського помітне стремління конкретизувати абстрактні й духові поняття на те, щоби подати їх слухачам у найбільше зрозумілій формі, — прикмета, яка домінує у середньовічних проповідників західної Европи. У своїй другій проповіді на Преображення Господнє він підкреслює, що тіла грішників на Страшнім Суді будуть погані, чорні, сині, жовті та бліді (« бо грѣх барзо єст шпетный и душу и тѣло человѣчоє шпетит »), а тіла святих заховаються в найкращій формі і будуть тривати вічно; тіла святих тоді стануть такими швидкими, що святий зможе за одну хвилину перейти кілька тисяч миль і кожний з них « может за одну мѣнуту от всходу солнца на заход стати ». Тоді святі стануть також такі сильні, що один святий може побідити великі ворожі війська, може гори перевернути і покрушити скали і затрясти землею. Тіла святих стануть також такі « сyптелныи », що можуть ввійти до міста через закриту браму, можуть ввійти в дім через закриті двері.[40] У своїй другій проповіді на Покров Пресвятої Богородиці, поручаючи погорджувати благами цього світа, автор пояснює, чому апостол Петро міг ходити по поверхні моря, а ізраїльтяни, втікаючи з Єгипту, мусіли йти по дні моря. Так було — каже автор —

---

[38] Це т.зв. « Primum mobile ».
[39] *Ключ,* 1659, стр. 450-460.
[40] *op. cit.,* стр. 288-290.

бо ізраїльтяни були обтяжені золотом, сріблом та іншими речами, які забрали з Єгипту, а апостоли були легкі, бо кинули свої доми, всі багатства і пішли за Христом.[41] У Ґалятовського помітна прикмета вдягати абстрактні і духові поняття у матеріяльну одежу. На його думку « теолог говорит о вещах несотворенных », але ці « вещи несотворенныя » — каже він — треба робити зрозумілими і простими. І саме тому в нього бачимо постійне стремління пояснювати речі « несотворенныя » речами « створенными ».[42] У цьому відношенні автор *Ключа Разумѣнія* іде за принципом, який він з наголошенням відмічує у своєму гомілетичному трактаті: « Старайся жебы всѣ люде зрозумѣли тоє, що ты мовиш на казаню... єсли будеш слово Божоє проповѣдати, а нѣкто єго не зрозумѣєт, себе самого будеш проповѣдати и выславляти а не слово Божоє; Псалмиста зась мовит: Не нам, Господи, не нам, но Имени Твоєму дажд славу ».[43]

* * *

Проповіді, поміщені у *Ключі Разумѣнія*, не легко клясифікувати за їхніми головними темами. Ледве чи можна вповні прийняти клясифікацію деяких дослідників, які ділять ці проповіді на схолястичні, догматичні, моральні, похвальні і полемічні. У більшості, у цих проповідях виступають прикмети, притаманні кожній із цих груп. Напр. у своїй першій проповіді на Рождество Христове,[44] побудованій за принципами схолястичної гомілетики, автор обговорює догматичне питання вочоловічення Сина Божого, ілюструючи свій виклад рядом прикладів і зображень, притаманних схолястичній системі викладу. Нав'язуючи до слів пророка Давида, який говорив про птицю, що знайшла собі сховище, в яке поклала свої пташенята, Ґалятовський порівнює птицю з Христом, а її сховище (храмину) з тілом Христовим, « в котором Церков святая положила птенца своя, то єст христіян вѣрных... ». Підкреслюючи, що у Христі з'єднані дві природи, природа Божа і людська, він порівнює Христа до чоловіка, « который маєт в собѣ двѣ науки, філософію и теолоґію, двоякіи чинит учинки, яко філософ дишкурує о речах створеных, а яко теолоґ дишкурує о

[41] *op. cit.*, стр. 395.

[42] И.И. Огієнко, *Проповѣди Іоанникія Галятовскаго*, « Сборник Харьковскаго Историко-Филологическаго Общества », том XIX (1913), ст. 403.

[43] *Ключ*, 1659, стр. 494.

[44] *Ключ*, 1659, стр. 5-19.

речах нестворених[45]». Продовжуючи свою догматичну науку, він відмічує: «Єст подобенство зєдноченя Божого з человѣком: мѣч в похвах. Бо як мѣч похвами ся окрывает, так Божеская натура человѣчою ся окрыла; мѣч страшнѣйшій єст нежели похвы, и Бог далеко страшнѣйшій от человѣка». По ряді таких порівнянь, що їх мали у своїм арсеналі тодішні схоластичні оратори, та по обговоренні догматичного питання воплочення Христа, автор виголошує моральну науку, взиваючи слухачів до прославлення Бога за його добродійсва, виявлені людському родові, і до добрих вчинків, до чистоти, тверезости, і до праці. Так отже в одній проповіді поєднані елементи схоластичні, догматичні та моральні. Сильний у ній також елемент похвальної проповіді, який виражається у прославленні Бога. Перша проповідь Ґалятовського на Богоявлення Господнє[46] має догматичний характер. У ній обговорюється св. Тайну Хрищення, Миропомазання, Евхаристії, Покаяння, Священства, Супружжя та Оливопомазання. Починаючи свій виклад про св. Тайни, Ґалятовський, у стилі тодішньої гомілетики, не може поминути символічного порівняння християнської Церкви з «прибытком», що його збудував Мойсей Богові. «Прибытком єст Церков христіянская», а умивальниця, «з которои священники умывалися, ґды мѣли входити до прибытку, жебы офѣры чинили» — це св. Хрищення. І далі слідує типічне для схоластичного ораторського жанру розчленування понять на часті, що їх постійно зв'язується зі символічними зображеннями. «Видѣл пророк Захарія золотый лихтар — пише автор — на котором было сѣм лямп, Лихтар значит Церков, сѣм лямп значат сѣм Сакраментов, которіися в Церкви знайдуют... Крещенія матерія єст вода, форма сут слова... Матерія Миропомазанія єст олива змѣшаная з балсамом и з иншыми олѣйками пахнучими..., форма сут тыи слова..., пожитки миропомазанія можемо зрозумѣти з старого закону... Матерія Евхарістии єст хлѣб пшеничный квасный... тоєѣж Евхаристіи матерія єст вино змѣшаноє трохи з водою длятого, бо на крестѣ з боку Христового выплынула кровь и вода... Форма Евхарістии сут тыи слова... Пожиток Евхарістии єст, бо кто поживает тѣло и кровь Христову, той доступит живота вѣчнаго...». Розчленування понять і стандартний поділ на часті з їх символічною асо-

---

[45] И.И. Огіенко, *Проповѣди Іоанникія Галятовскаго,* «Сборник Харьковскаго Историко-Филологическаго Общества», том XIX (1913), стр. 403.

[46] *Ключ,* 1659, стр. 58-72.

ціяцією з матеріяльними зображеннями, чи з відповідними словами св. Письма — це схематичний прийом автора *Ключа Разумѣнія,* застосований ним звичайно там, де він пояснює питання догматичні чи інші аспекти християнської науки. Тяжко знайти у цьому випадку розмежування між проповіддю схолястичною і догматичною. Автор не поминає у цій проповіді й елементу морального. Після пояснення усіх св. Тайн, він закликає слухачів заховувати любов до ближніх, бо любов це дійсний знак християнської Церкви [47]. Так отже найменше елементи трьох типів проповідей єднаються у проповіді на Богоявлення Господнє, яка в основі має догматичний характер.

Деякі проповіді мають більше опреділений характер. Деякі з них, своїм характером, зближені до богословсько-догматичних трактатів. Напр. друга проповідь на Сошествіє св. Духа має характер трактату про св. Трійцю. Автор відмічує, що не легко пояснити існування одного Бога у трьох Особах Божих. « Якже можемо познати Пренайсвятѣйшую Тройцу, поневаж Єи не видимо? » запитує він. « Можемо познати през сродки видымыи », відповідає він і вичислює ці три середники. Перший середник до пізнання св. Трійці є філософічний, другий теологічний, а третій — пророцький і патріярший [48]. Філософічний доказ на існування св. Трійці можна знайти у слові *буття* (бытност), « бо тоє слово маєт в собѣ три властности: маєт єдност, маєт правду, маєт и добро. Так и Бог маєт в собѣ три Персоны, єст в Бозѣ Отец, єст Сын, єст и Дух Святый, а яко тыи три властности называются бытностю, єдност єст бытност... » [49] — пояснює автор. Пристосовуючи філософічний критерій, можна пізнати св. Трійцю також при помочі сонця; сонце визначається трьома речами: круглістю, світлістю і теплотою; так і в Бозі є три особи: Отець, Сын і Дух Святий. По ряді таких доказів на існування св. Трійці Ґалятовський переходить до теологічних доказів. « Теолоґове през писмо познавают Пренайсвятѣйшую Тройцу, ґды читают..., же под час крещенія Христового в рѣцѣ Іорданской Дух святый показался в постатѣ голубином; Сын показался в тѣлѣ людском, Отец показался в голосѣ мовячом: « Се єст Сын мой возлюбленный о немже благоволих » — пояснює автор.[50] Теологи пізнають св. Трійцю також і по словах,

---

[47] *Ключ Разумѣнія,* 1659, стр. 71.
[48] *op. cit.,* стр. 254.
[49] *op. cit.,* стр. 254.
[50] *op. cit.,* стр. 258.

що їх сказав Христос до апостолів: « Шедше научите вся языки, крестяще их в имя Отца и Сына и святого Духа » і по словах апостола Павла: « Ніктоже Бог ин, токмо єдин »,[51] і таких як: « Благодать Господа нешего Ісуса Христа и любов Бога Отца и причастіє Святаго Духа буди со всѣми вами ». І пояснює автор: « ...през тоє писмо познавают Пренайсвятѣйшую Тройцу в єдином Божествѣ, бо на инших мѣсцах апостол кладет: перше Отца, потым Сына, на остатку Духа святого, а тут где мѣл положити Отца, там положил Сына, где мѣл положити Сына, там положил Духа святого, даючи знати, же три Персоны Божскіи сут себѣ ровныи, єдино Божство и єдину владу мают ».[52] Обговоривши теологічні докази на існування св. Трійці, Ґалятовський починає аналізувати « пророцькі » чи « патріярші » докази. Пророки і патріярхи пізнавали св. Трійцю через знаки. Такий знак існував вже на початку світа, бо коли Господь хотів вчинити чоловіка, тоді Він сказав: « Сотворим человѣка по образу нашему и по подобію » і ці слова сказав Отець до Сина і св. Духа.[53] А вдягнувши Адама й Єву у шкіряну одежу, сказав: « Се Адам бысть яко єдин от нас » і ці слова сказав Бог до Сына і св. Духа.[54] Після цитування інших доказів на існування св. Трійці, взятих зі св. Письма, Ґалятовський пояснює, що, хоч є три Особи Божі, Бог є один. Він пише: « Три Персоны Божскіи єдну мают моц, єдну повагу и єдну зацность, бо Отец єст Бог, Сын єст Бог и Дух Святый — Бог; Отец — Господь, Сын — Господь и Дух Святый — Господь; Отец — створитель, Сын — створитель, Дух Святый — створитель... Тая тылько єст межи божскими Персонами розница, же Отец єст ни от кого, Сын зась и Дух Святый от Отца суть; Отец єст ни рожденный, ни сотворенный, ни учиненый: Сын зась єст пред вѣки от Отца рожденный... и Дух Святый пред вѣки єст от Отца самого походячій ».[55] Оце типічна релігійно-догматична проповідь Ґалятовського. У проповідях цього типу автор *Ключа* зраджує велике знання св. Письма; він з легкістю вибирає відповідні цитати зі Старого й Нового Завіту, якими він підсилює свої тези чи догми християнської релігії. У проповідях цього типу він часто відходить від схолястичної методи розчленування понять на части, від дивних порівнянь та сим-

---

[51] *op. cit.,* стр. 259.
[52] *op. cit.,* стр. 261.
[53] *op. cit.,* стр. 264.
[54] *op. cit.,* стр. 264.
[55] *op. cit.,* стр. 266.

волів. Ці проповіді набирають характеру теологічних наукових викладів, виголошених в залі Києво-Могилянської Академії.

Інші проповіді помітно вирізняються тоном моральної науки. До них належить друга проповідь на Квітну Неділю, т.зв. Казане второе на Вѣханіє Господнє.[56] Нав'язуючи до факту, що Христос в'їхав до Єрусалиму на ослиці та на осляті, і підкреслюючи, що у цім треба бачити символ навернення двох народів, жидів і поган, на одну християнську віру, автор без жодних схолястичних розважань, притаманних більшості його проповідей, переходить до моральної науки. « Вшелякои кондиціи и вшелякого стану люде могутся якои колвек цноты от Христа научити — починає він. Могутся от Христа учити панове свѣта того, Князѣ, Кролѣ, Царѣ и Цесарѣ, бо Христос єст Паном всего свѣта... Чогож ся мают панове от Христа учити? Маются учити покоры, бо Христос был покорный, вѣжджал до Іерусалиму на ослици, не вѣжджал шестьма коньми, не вѣжджал кароцами злоцѣстыми, рыдванами бучными..., для того, жебы панове свѣта того, монархове, и потентатове покорнє єдным конем, єдною коляскою часом ѣздили » — пише він. Нав'язуючи до факту, що Христа вітали діти при його в'їзді до Єрусалиму, він робить заключення, що Христос дозволяв вітати себе малим дітям, « жебы панове свѣта того припускали до себе людей убогих, подданых и дѣтей маленьких ».[57] Якщо б тепер прийшов Христос на світ — пише він — Він ганив би людей за те, що вони не допускають до себе вбогих, підданих і малих дітей « и мают варту у дверей и в брамах, жебы нѣкого не пускано ».[58] Далі спрямовує він свою моральну науку до людей військової професії. « Могутся от Христа учити рицери, гетманы, полковники и всѣ люде военныи... Чогож ся мают рицери от Христа учити? нехай учатся нѣкому кривды не чинити, бо Христос, будучи рицером, нѣкому кривды не чинил, нѣкого не зневажал, нѣ бил, нѣ лаял, нѣ шарпал чужих маєтностей » — пише Ґалятовський. Слова його є відгомоном його военних неспокійних часів і соціяльної ситуації в Україні. Якщо Христос тепер прийшов би на світ, він ганив би тих воїнів, які кривдять людей, які захоплюють чужі добра і пустошать майна інших — пише він. Повинні і судді вчитися у Христа справедливости, « жебы справедливе судили кождого человѣка,

---

[56] *op. cit.*, стр. 127-140.
[57] *op. cit.*, стр. 129.
[58] *op. cit.*, стр. 129.

богатого и убогого, знаемого и незнаемого, жебы не глядѣли нѣ на подарунки нѣ на приятелство, бо Христос справедливе будет всѣх людей в остатный день судити ».[59] Не поминає автор мовчанкою і священиків, єпископів, архиєпископів і патріярхів, які повинні вчитись від Христа співчуття і уваги до духових потреб чоловіка. Передусім священики повинні жити так, щоби давати добрий приклад людям. Монахи повинні наслідувати Христа у збереженні таких чеснот як досмертна чистота, добровільне убожество і послух. Наслідуючи Христа, учителі повинні самі чинити те, чого вчать інших. « Научают людей учителі — пише автор — жебы ходили до церкви, выстерѣгалися пянства, не были пышными и нѣ ским не гнѣвалися, — нехайже и сами нелѣнуются до церкви ходити, нехай не упиваются, нехай пыхи и гнѣву выстерѣгаются. Научают людей, жебы не подавали погорщеня, жебы выстерѣгалися вшетеченства, чужоложства и вшеляких грѣхов, — нехайже и сами не подают людем погорщеня злыми своими поступками... ».[60] Рідко трапляються в автора *Ключа Разумѣнія*, мотиви, які мають таке безпосереднє відношення до його сучасности. Тон безпосередности і щирості домінує у цій проповіді.

У подібному морально-дидактичному тоні вдержана його друга проповідь на Воведеніє Пресвятоє Богородиці.[61] Ґалятовський повчає, щоби вчитися від Богородиці покори, якої дуже потрібно передусім зарозумілим монархам і потентатам цього світу. Нав'язуючи до Об'явлення св. Івана, в якому св. Іван бачив звізду, яка, впавши з неба, затроїла води у ріках і джерелах, він пише: « так люде, пышныи монархове и потентатове свѣта того, котрыи ся называют звѣздами, для своєи пыхи от неба отпадают в рѣку огнистую, котрая на Страшном Судѣ будет течи пред Маєстатом Христовым... ».[62] Від Богородиці треба людям вчитися вдячности супроти Господа Бога, любови до Христа, любови до свого ближнього. « Любимож и мы ближнего своєго, кождого христіянина, ратуймо єго в нещастю, в утрапеню и чого потребуєт от нас учинѣмо для него тоє, бо всѣ христіяне богатыи и убогіи, паны и слуги, потентатове и неволники сут нашими ближними и братією нашею, поневаж всѣ єдного Отца маємо Бога... ».[63] Приємно вражають

---

[59] *op. cit.,* стр. 131.
[60] *op. cit.,* стр. 137.
[61] *op. cit.,* стр. 415-428.
[62] *op. cit.,* стр. 418.
[63] *op. cit.,* стр. 424.

читача ці слова проповідника доби жорстоких воєн і соціяльної несправедливості. З них говорить душа людини глибоких моральних принципів, — людини, якої житейські події не збивають з твердого грунту християнської етики.

Не тільки у моральній проповіді, згаданій вгорі, бачимо глибші почування автора *Ключа Разумѣнія.* У проповіді на Страсті Христові Ґалятовський відходить від звичайної своєї форми схолястичної проповіді, від догматично-богословського викладу. Його звичайно спокійний тон міняється, набираючи драматичного звучання. Зображуючи розпяття і терпіння Христа, він виявляє свої глибокі почування, яких ми не бачили у його інших ораторських творах. При тому міняється і його стиль, який набирає сильного драматично-ліричного забарвлення. Цей стиль повний реторичних питань та окликів, майже відсутніх у його інших проповідях; він повний звукових та словесних анафор. Говорячи про розпяття Христа, він знаменито орудує контрастами і гіперболями: тут його безпосередній зворот до слухача набирає тону безпосередности та щирости. Він не говорить тут до розуму слухачів, але до їх почувань. « Чи не страшно чоловікові бити Христа по лиці, від якого гори як віск топніють, на яке Серафими не сміють глядіти і закривають лиця свої крилами? — питається він. Ґалятовський тут рядом контрастів уміє підсилити драматизм ситуації і глибину почування. « Вислухав Христос людські прохання, прийшов на світ і показав людям лице своє. І яку люди честь і яку шану чинять Христові? Б'ють його по лиці за те, що Він показав їм своє обличчя... Один з воїнів копієм проколов йому ребра... Глядім на руки Христа, побачимо, що вони прибиті цвяхами... Христе Збавителю, чи за те руки Твої до хреста прибили, що Ти в руках своїх держиш весь світ? Глядім на ноги Христові, побачимо, що вони цвяхами до хреста прибиті... глядім на тіло Христове, побачимо, що все тіло Христове бичами і різками збито, зранено і окровавлено... »[64] — кличе він. У кінцевих словах автора помічається глибокий ліричний тон. « Нарисуймо на пам'яті своїй город, який є біля Єрусалиму за Кедрійським потоком, бо в тім городі Христа піймали і зв'язали; нарисуймо на пам'яті своїй двір Анни і Каяфи, бо там Христа по лиці бито і очі йому заплювано; нарисуймо на пам'яті своїй двір Ірода, бо там над Христом чинили наругу... нарисуймо на пам'яті своїй єрусалимський ратуш, бо в ратуші роздягненого

---

[64] *Ключ,* 1659, стр. 142-153.

Христа різками і бичами при стовпі бито, в ратуші вінець терновий на голову Христа вложено..., говорячи: Радуйся царю юдейський ». « Нарисуймо на пам'яті своїй гору Голготу, бо на ній Христа чотирьома цвяхами до хреста прибито, там і бік Христовий копією відкрито, там Христа жолчею кормлено і оцтом поєно... ».[65] Так могла писати людина чутлива на терпіння і кривду, людина глибокого релігійного почування і проповідник, обдарований літературним талантом. Усі ці прикмети притаманні Ґалятовському, проповідникові та письменникові, дарма що часто вони затемнені стандартом і схолястичною формою тодішньої проповіді.

Ґалятовський писав свої проповіді майже народною мовою, у якій помітній вплив мови польської, передусім у лексиці. Серед діяпазону мовних і стилістичних варіяцій цієї доби, у якій Л. Баранович, І. Ґізель, С. Яворський та Дмитро Туптало писали слов'янщиною східно-слов'янського типу, автор *Ключа Разумѣнія* пише мовою найбільш зрозумілою для тодішнього українського суспільства. Це є продовження традиції нашої літератури XVI ст., у якому народна мова почала здобувати право горожанства у всіх літературних жанрах. У своїм зверненні до читача автор *Ключа Разумѣнія* пише:

« Чителнику ласкавый, Ключем назвалем тую книгу, бо тут напысаны казаня, на котрыи поглядаючи, священніки могут собѣ иншии казаня учинити и повѣдати; тут же написаный способ учиненя и повѣданя казаня, за чим тая книга слушне ся Ключем называєт, поневаж священником до казаня двери отмыкаєт... ».[66] Тоном щирости і безпосередности повіває з цих слів. У виборі народної мови треба бачити у Ґалятовського шукання глибшого зв'язку з читачем, якому могла бути чужою форма, а іноді і зміст нової проповіді, затвердженої його авторитетом. Цій мові Ґалятовський старається надати гідність і повагу, які відсутні у мові пізніших українських псевдоклясиків, авторів травестій та пародій.

5. Ґалятовський — виразник доби барокка

Літературне барокко в Україні видало ряд визначних письменників, які залишили глибокий слід у таких літературних жанрах як віршована поезія, повість, драма, епос, трактат, літописання

---

[65] *op. cit.*, стр. 153-154.
[66] *Ключ,* 1659, стр. 2.

і проповідь, яка у 17 ст. належала до найважливіших літературних ґатунків. Серед таких визначних проповідників, які належать до цієї епохи, як Кирило Транквіліон Ставровецький, Мелетій Смотрицький, Л. Карпович, а опісля Антоній Радивиловський, Лазар Баранович, Дмитро Туптало, Стефан Яворський і Теофан Прокопович, визначне місце займає Іоанікій Ґалятовський як теоретик творів ораторського жанру. Як у своїм гомілетичнім трактаті, так і в своїх проповідях він виявляє риси, типічні для доби барокка. У нього — як уже відмічено — виразний теоцентричний світогляд, отже поворот до середньовічної концепції світа та людського життя. В усіх його творах питанню Бога й релігії присвячено найбільше місця. В основному це є головний ідейний стрижінь усієї його літературної творчости. Проте поворот до середньовічного теоцентризму не виключає в нього елементів та мотивів, що їх зактуалізувала доба ренесансу. У проповідях Ґалятовського власне й заакцентована синтеза середньовічного і ренесансу, — що становить основну прикмету барокка. Основною прикметою всіх ораторських творів Ґалятовського є символіка, якої головне джерело лежить у його теоцентричнім світогляді, — а символіка це центральна ідея барокка. У нього часто виступає тема позагробового життя. Автор *Ключа Разумѣнія* постійно займається питанням Бога, віри, духового життя, але при тому у нього сильна тенденція конкретизувати духові поняття та ідеї. У нього помітна любов до зображення конкретного, навіть до певного рода натуралізму — риса, якою барокко визначалось, даючи синтезу божого і земного — матеріяльного. При усій сукупності релігійно-богословських інтересів, Ґалятовський стоїть твердою ногою на землі, при усьому свому теоцентричному світогляді, він не кидає думки про земське життя, яким він цікавиться більше, ніж це могло б видаватися Згідно з духом своєї епохи він шукає за сильним враженням і за драматичним. Хоч обмежений прийнятою його добою схолястичною літературною манерою, він в дійсності є людиною широких зацікавлень, яка виявляє замилування до динамічного, антитези та гіперболі.

У загальному, у творах Ґалятовського, зокрема у його *Ключі Разумѣнія,* бачимо всі ці риси, які притаманні українському барокку: це велика перевага духовного елементу над світським, це спроба синтезувати та примирювати такі противоріччя як християнство з поганською античністю, зв'язувати духову тематику зі світською, конкретизувати поняття духові, які у Ґалятовського завжди вбрані у матеріяльну форму. Як деякі інші письменники цієї доби,

він не в'яжеться жодними правилами відносно мови. Коли такі його сучасники, як Лазар Баранович чи Іннокентій Ґізель вживали мови « церковноі » чи « слов'янської », тоді Ґалятовський так, як Антоній Радивиловський, пише майже народною мовою, якою ще до сьогодні говорить простолюддя у північно-західних областях України. Мова ця густо переплітана передусім лексичними польонізмами, як у багатьох наших письменників доби барокка. В автора *Ключа* виступає характеристична тенденція до широких тем і до універсалізму. У своїй *Науці албо способі зложеня казаня* він поручає проповідникам довгу листу різних лектур, що їх вони повинні студіювати, щоб брати з них теми до своїх проповідей. У цю листу він вписує не тільки Біблію, життя святих, твори таких учителів Церкви, як Василій Великий, Григорій Богослов, Іван Золотоустий, Іван Дамаскин, Атанасій, Теодорит, Єфрем та інші але також історичні твори та літописи, які говорять « о розмаитых панствах и сторонах, що ся в них дѣяло и тепер що ся дѣєт ». Він поручає читати « книги о звѣрох, птахах, гадах, рыбах, деревах, зѣлах, камѣнях и розмаитых водах, которыи в морю, в рѣках, в студнях и на инших мѣстцах знайдуются и уважати их натуру, власности и скутки, и тоє собѣ нотовати и апплѣковати до своєи речи ».[67] Як бачимо, Ґалятовський не зацікавлений тільки у християнській богословській тематиці, його зацікавлення йдуть в домену природознавства, біології, зоології, в домену студій історични творів. Всесторонній інтерес до життя був притаманний йому, як людині барокка. Доба барокка спрямовувала увагу людини іноді на зовсім протилежні дисципліни, найрізніші жанри, що починалися від містичної поезії а кінчалися трактатами, написаними не тільки на теологічні але і на природничі, музичні, філологічні та археологічні теми. Німецький єзуїт, Атанасій Кірхер, писав не тільки на богословські теми, він видав також природничі і археологічні праці, він старався розшифрувати єгипетські гієрогліфи, написав працю про Китай, винайшов гіпнозу, вигадав чарівний ліхтар, роздумував про мешканців інших планет і т.д.[68]

Широке знання різних ділянок життя і світа, що його Ґалятовський радив здобувати іншим проповідникам, він демонструє у своїх власних проповідях. Поза великим знанням св. Письма

---

[67] *Ключ*, 1659, стр. 498.

[68] Дмитро Чижевський, *Український літературний барок*, Нариси, частина третя, Прага 1944, стр. 46.

і богословських питань, яким автор *Ключа* імпонує дослідникам його творчости, він має енциклопедичне знання старинної та середньовічної історії. Численні місця у тексті його проповідей свідчать про те, що діяпазон його заінтересувань сягав поза домену богословії та історії; його цікавили явища природи; інтерес до людського життя та побуту прозирає з його проповідей. Це специяльно помітне тоді, коли він орудує паралелями, алегоріями, символами і прикладами, розгортаючи перед читачем богословські чи морально-дидактичні проблеми. На основі текстів у *Ключі Разумѣнія* можна зробити заключення, що після богословії історія була найбільш улюбленою його ділянкою. Немає сумніву, що, поручаючи у своїм трактаті читати « гисторіи и кройники о розмаитых панствах и сторонах », він сам робив це з великим замилуванням. Його проповіді рояться від цитування фактів з історії Греції, Риму, Єгипту Сирії, Мадярщини та інших европейських і не европейських країн, фактів, які він цитує для порівняння чи для контрасту, розгортаючи свої богословські чи моральні теми. Кілька разів він цитує ім'я Олександра Македонського, говорячи про те, як він здобував місто Тиру і який напис був на його короні; він часто згадує асирійців, ряд римських імператорів, римського сенатора Брута та інших членів римського сенату, асирійського вождя Голоферна, він покликується на римсько-жидівського історика Йосифа Флявія, автора популярної у середньовіччі *Юдейської Війни,* згадує угорську королеву Ринґу і т.д. Переводячи символічну паралелю між чеснотами Богоматері і дванадцятьма звіздами, що прикрашують Її корону, він цитує ряд звізд і в зв'язку з тим робить цікаві астроложні коментарі. Він говорить про такі звізди як « Фосфорус », « Гесперус », « Арктос », « Оріон », « Офіюхус », « Нодус Целестіс », « Комету », « Спѣка », « Лѣра », « Амалтея », « Кассіопеа », і « Андромеде ».[69] Покликуючись на середньовічних астрологів, автор *Ключа* вичислює одинадцять небес, а в зв'язку з цим також одинадцять планет, приписуючи кожній з них астрологічні властивості, широко дискутовані у середньовіччі та в добі барокка.[70] Не залишає він поза своєю увагою питань лінгвістичних, зокрема назвознавства. Він пояснює назви поодиноких народів Назва *християни* походить від імени *Христос,* як назва *ізраільтяне* походить від слова *Ізраіль* назва *асирийці* походить від слова *Ассур.* « Сло-

---

[69] *Ключ,* 1659, стр. 314-329.
[70] *Ключ,* 1659, стр. 449-460.

в'яне — пише він — названи от славы, же собѣ великую славу на свѣтѣ, воюючи учинили: поляци названи от поля, же в полю воюют; Русь названа от Роса князя, иншіи мовят, от россѣяня, же ся народ рускій широко на свѣтѣ россѣял » — пише автор.[71] Автор робить також багато орнітологічних завважень. Він говорить про орла, ґрифа, лебедя, журавля, бузька, голуба, мітичного фенікса, ластівку та інші птиці, вичислюючи їхні прикмети, деякі з них очевидно зв'язані з повірям його епохи.[72] Говорячи про божеські чесноти, порівнює їх автор з дорогими каменями, при чому називає ці камені по імені: пояснює вплив сонця на формування в землі дорогих металів — золота, срібла, цини, міді заліза, олова та інших.[73] Діяпазон життєвих інтересів Ґалятовського — широкий. Хоч він захований за формою богословської схолястичної проповіді, але автор зраджує його у своїх частих символічних зображеннях, паралелях та порівняннях.

Ґалятовський уводить у свої проповіді сильний елемент символізму який належить до основних ідей барокка. Це очевидно був наслідок глибоко вкоріненого в цій добі, як і в середньовіччі, погляду, що кожне буття у світі є тільки символом вищого, божественного буття, що немає нічого матеріяльного, за яким немає глибшого значення. Згідно з цим світоглядом в кожній речі і в кожній події цього світа треба бачити рефлекс вічного й абсолютного. Майже усі проповіді, поміщені в *Ключі*, композиційно побудовані на символіці. У тому відношенні Ґалятовський поступає згідно зі словами Сковороди, який у наступному столітті дасть таку характеристику символізму, говорячи про емблематичні твори: « Древніе мудрецы имѣли свой язык особливый, они изображали мысли свои образами будто словами. Образы тѣ были фиґуры небесных и земных тварей ».[74] Такими фіґурами — образами безнастанно послуговується Ґалятовський, говорячи про богословські, трансцедентальні речі. Він не вміє говорити про духові справи, не зображуючи їх конкретними образами. У проповіді на Стрітення Господнє він не говорить про божеські прикмети Спасителя безпосередньо, він робить це, вичислюючи всі дорогі камені, які символізують божеські прикмети Христа.[75] Вознісшись на небо,

---

[71] *op. cit.*, стр. 45.
[72] *op. cit.*, стр. 382-400.
[73] *op. cit.*, стр. 291.
[74] Дмитро Чижевський, *Український Літературний барок*, стр. 5.
[75] *Ключ*, 1659, стр. 99-110.

Христос залишив людям св. Церкву. Щоб сказати це, автор *Ключа* вживає образу тріюмфального в'їзду Спасителя до неба на колісниці; бо колісниця це символ Церкви, а чотири колеса колісниці це чотири чесноти, мудрість, хоробрість, повздержливість і справедливість. Поява св. Духа у виді голуба, вітру, хмари чи огненних язиків, як це відмічено у Біблії, дає авторові нагоду пояснити символічно усі вище згадані форми появи Третьої Особи Божої. Щоб вказати на чесноти Богоматері, автор говорить про звізди, які прикрашують Її корону, приписуючи кожній звізді прикмету, яку асоціює з божеською прикметою Богоматері. Щоби сказати про сім дарів св. Духа, автор розгортає перед читачем картину сімох колон. Хрест має чотири кінці — пояснює Ґалятовський — один кінець йде вгору, другий вниз, третій вправо, а четвертий вліво; той кінець, що йде вгору, відкриває нам небо, той, який йде вниз, збурив пекло, лівий кінець дає людям справедливим Божу ласку, а правий кінець дає грішним людям відпущення гріхів. Тому хрест бачимо всюди, де тільки поглянемо: коли чоловік молиться, піднісши руки вгору, робить хрест; коли риба пливе у воді, розвівши свої плавці, робить хрест; хрест робить і птиця, розкривши в леті свої крила; коли поглянемо зі сходу на захід і з півдня на північ, тоді побачимо хрест — відмічує Ґалятовський.[76] За усіми подіями, які зображені і в св. Письмі і в історії поодиноких країн і навіть у греко-римській мітології, криється глибший сенс божественного та абсолютного. Адам був вдягнений у шкіряну одежу на те, щоби пам'ятати про смерть (бо шкіру він зняв з мертвих звірят). Так і Христос, новий Адам, — пояснює автор *Ключа* — взяв на себе людське смертне тіло, щоби вмерти за людські гріхи.[77] Як Йосифові дав батько його, Яків, барвисту одежу, так і Христові дав Бог Отець барвисту одежу — окровавлене тіло, коли його мучено перед розпяттям.[78] Коли атенський король, Кодрус, довідався від богів, що те військо побідить, у якому буде вбитий король, він вдягнувся у звичайну одежу, щоби вороги не пізнали його і вбили, що і сталось. Так і Христос, король над королями, вдягнувся у звичайну одежу, людське тіло, щоби світ не пізнав його, коли Він хотів воювати з грішним світом і побідити його. Так і сталося, світ Христа вбив але Христос

---

[76] *op. cit.*, стр. 470.
[77] *op. cit.*, стр. 12.
[78] *op. cit.*, стр. 14.

побідив світ.[79] Як кажуть поети у своїх творах — пише Ґалятовський — Зевес зійшов з неба на землю і, взявши на себе людське тіло, приглядався людям, чи вони роблять добрі чи злі вчинки. Так і Син Божій зійшов з неба на землю у чоловічій постаті, щоби поглянути на людські вчинки.[80]

Стараючись зацікавити слухачів проповіддю, Ґалятовський, згідно зі своєю наукою, проголошеною у своїм гомілетичнім трактаті, і згідно з практикою тодішніх польських проповідників, обіцює слухачам говорити про надзвичайні і нечувані речі. Прикладом такої методи є його перша проповідь на Покров Пресвятої Богородиці. Говорячи про всемогучість Богородиці, він розказує, як Вона « зважила огонь, змѣрила вѣтер и завернула назад день прешлый ».[81] « Повабивши людей до слуханя » такою надзвичайною обіцянкою, автор переносить усю, здавалось би, неймовірну проблему, у площину релегійної символіки. « Огонь це Бог — каже він —; як огонь відділює одні речі від других, одні спалює, а другі залишає цілими, так на Страшнім Суді праведники будуть відділені від грішників; грішники будуть спалені огнем, а праведники нічого не потерплять і станути перед обличчям Бога. От цей огонь зважила Пречиста Дѣва, носячи його завсіди у своїм серці, пояснює автор. Огонь означає також і любов, яка мусить знаходитися в серці кожного чоловіка так, як знаходиться вона завсіди в серці Богоматері. Відповідаючи на питання, як Пречиста змірила вітер, автор знову і до цього питання примінює символічне пояснення. Вітер, каже він, це наше дочасне життя. Вітер часом холодний, а часом теплий, так і життя чоловіка — часом сумне а часом веселе, часом щасливе, а часом нещасливе. Згідно зі словами Христа: « Якою мірою міряєте, такою і вам виміряється » Пречиста Дѣва мірила вітер — це дочасне життя, бо знала, що воно коротке і проминає скоро як вітер. Вітром називається також і пуста слава цього світа і Пречиста Дѣва змірила цей вітер — пусту славу, « бо вѣдала, же слава прожная свѣцкая не долго триваєт, поки человѣк живет, єст славный, ґды умираєт, умираєт и слава єго ».[82] Пояснюючи свою думку, що Пречиста завернула вчорашній день, Ґалятовський знову вдається до символу. « Заворочаємо назад день прешлый, ґды собѣ припоминаємо добродѣйства Божскіи, которыи нам Бог

---

[79] *op. cit.,* стр. 16.
[80] *op. cit.,* стр. 1.
[81] *op. cit.,* стр. 364.
[82] *op. cit.,* стр. 373.

показал през всѣ дни прешлыи, от дитиных лѣт наших аж до сего часу и ґды за тыи добродѣйства дякуєм Богу и хвалим Єго », пояснює автор.[83] І завернемо вчорашній день, коли пригадаємо собі всі свої гріхи з нашого життя; тоді це буде навернення вчорашнього дня, що і вчинила Пречиста, « бо она любо жадного грѣха и поточного не учинила, єднак собѣ дни прешлыи не з невѣдомости, але з цноты своєи могла припоминати, як который день отправила, чи не нарушила в якій день ласки Божеи и найменшим грѣхом поточным ».[84] За надзвичайною новиною, якою проповідник старається притягнути увагу слухача, криється тільки символічне зображення релігійної та моральної науки.

У другій проповіді на Вознесення Господнє[85] говориться про тріюмфальний вхід Христа до неба і при тому порівнюється вхід Христа до неба з тріюмфальним в'їздом римських цісарів на Капітоль. « Монархове свѣта того под час тріумфу ѣздили на возах тріумфальных — пише автор — ...и Христос маєт воз тріумфальный, Церков Святую, народ христіянскій, бо Церков Псалмиста возом называєт... Чтыри кола в тым возѣ суть чтыри цноты головныи »...[86] Перше колесо це мудрість, друге колесо це « мужство », третє це « повстягливост », а третє це справедливість. Чотири Херувими, які тягнуть віз Христа до неба — це чотири євангелисти — пояснює автор. Як римські цісарі під час свого тріюмфального в'їзду прикрашували себе золотими шатами, так і « Христос маєт под час тріумфу своєго шату сличную, пренайсвятѣйшоє тѣло своє, которым як шатою приодѣл Божество своє... як тріумфаторове свѣтовыи здобилися коронами лавровыми и Христос наш тріумфатор, маєт на головѣ своей не єдну, але многіе короны »... Корона — це атрибут побідника, Христос є побідником, бо він побідив смерть і збурив пекло — пише автор. Як римські цісарі, в'їжджаючи тріюмфально, мали луки, так і Христос має тріюмфальний лук — хрест святий. Хрест називається луком, бо як колись Ісав вбивав звірята з лука, так і Христос цим луком — хрестом святим — поцілив чотирьох звірів, що їх бачив колись пророк Даниїл, а ці чотири звірі — це чотири королівства: королівство асирийське, перське, грецьке і римське.[87]

---

[83] *op. cit.*, стр. 374.
[84] *op. cit.*, стр. 381.
[85] *Ключ,* 1659, стр. 221-233.
[86] *op. cit.*, стр. 224.
[87] *op. cit.*, стр. 230.

Глибшого, божественного і абсолютного сенсу шукано не тільки за кожною реальною річчю, але за кожною подією, записаною у св. Письмі, в історії, чи навіть згаданою у грецькій мітології. Це мало великий вплив на форму та будову проповідей. В наслідок того проповіді Ґалятовського насичені символічною картинністю, паралелями та порівняннями. У тому відношенні Ґалятовський продовжував традицію середньовіччя, у якому на символіці були побудовані численні твори. Символіка Ґалятовського в ораторському жанрі має свою паралелю у символіці в інших жанрах української бароккової літератури, а саме в емблематичних і гербових віршах, що їх спопуляризував в західній Европі ренесанс і які опісля перейняла бароккова література. Українські письменники доби барокка не поминули мовчанкою цього модного тоді літературного жанру. Як свідчать досліди над бібліотеками тогочасних українських вчених і письменників, західними емблематичними збірками покористувалися Петро Могила, Антін Радивиловський, Єпіфаній Славинецький, Стефан Яворський і частинно Теофан Прокопович.[88] Ці західного походження збірки, були джерелом символіки не тільки в українських оригінальних емблематичних віршах, але також у барокковій проповіді. Елемент символіки в емблематичних віршах пригадує символіку у тодішньому ораторському жанрі. Хоч емблематичні вірші не мали того постійного релігійно-богословського забарвлення, що проповіді, все таки система символічної образности у них однакова.

Такий емблематичний вірш Т. Прокоповича, що заховався в рукописі з 1718 р. як напр.

« Храмина тѣла, юже смерть непостоянна
Раздрушает, от худой персти бѣ созданна.
Но иное есть жилище на небеси наше,
То дом мой, то покой мой, — се странница бяше.
Убо и о падежи сей не печалую,
Досуг бо в дом отчскій, странниц не требую »[89]

не тільки своїм паралелізмом, переведеним між річчю матеріяльною і духовою, але також під оглядом ідейним (життя дочасне — життя вічне) пригадує символіку автора *Ключа Разумѣнія.* Ті « фіґури », що їх так часто згадує Ґалятовський у своїх проповідях,

---

[88] Д. Чижевський, *Український літературний барок,* стр. 7-8.
[89] Цитовано за Д. Чижевським, *Український літературний барок,* стр. 10.

це знак символізації в добі барокка, яку вже бачимо у різдвяних віршах Памви Беринди з 1616 р. і яка надала специфічного характеру українській барокковій літературі.

Подібну символізацію, яку бачимо в барокковій проповіді та емблематичних віршах, стрічаємо також у т.зв. гербовній поезії, отже віршах до гербів осіб та високих родів. Ці вірші бачимо вже у літературній творчості Г. Смотрицького при кінці 16 ст.[90] Впливу гербовної поезії, отже поезії, в якій надавано символічного значення поодиноким елементам гербу, зазнала також й українська бароккова проповідь. Антін Радивиловський в одній із своїх проповідей пише виразно, що хрест « то наш клейнот, то герб шляхетства нашего ». Стефан Яворський вживає цього мотиву у своїх проповідях, говорячи, що « герб Христа » це « агнец ».[91] Не залишився поза впливом гербовної поезії і Ґалятовський. У свому гомілетичному трактаті він присвячує відносно багато місця поясненню, як компонувати похоронні проповіді на основі гербів померлих. Він повчає, як інтерпретувати символічно такі зображення гербу небіщика, як орел, стріла і вежа. Він пише: « Єсли умерлого человѣка по шляхецку называют орлом, положи тема: « Идѣже тѣло тамо соберутся орли »... Єсли хочеш мовити о вежѣ, назовеш Бога вежею... ».[92] Так отже ораторська бароккова творчість Ґалятовського зв'язана органічно з іншими жанрами української бароккової літератури. Ці жанри єднає символізм, що був основною ідеєю барокка.

У проповідях Ґалятовського бачимо один мотив, дуже притаманний добі барокка. Це синкретизм, сполучення християнства з античністю. Це дивна, але в тому часі плекана християнсько-мітологічна синтеза. Поганська мітологія стояла у дивній гармонії з християнством. Елементи античної культури, плеканої ренесансом і також середньовіччям, прийшли в Україну в добі барокка вже після того, як їх примирено з християнством. Цей синкретизм двох противорічних елементів найшов вираз у творах українського літературного барокка. Сильвестер Косів у свому Патерику з 1635 р. порівнює монахів Києво-Печерського манастиря зі Сатурном, Юпітером і Марсом. Елементи клясичної мітології знаходяться у творах Антона Радивиловського, Лазаря Барановича, Іннокентія Ґізеля, вони часто виступають у *Ключі Разумѣнія* Ґалятовського.

---

[90] *op. cit.,* стр. 33.
[91] *op. cit.,* стр. 41.
[92] *Ключ,* 1659, стр. 504-505.

Ґалятовський не рідко послуговується у своїх проповідях олімпійськими богами і мітологічними постатями у навчанні правд християнської віри. Це зовсім не противорічить його глибоким християнським почуванням. Взиваючи людей до любови свого ближнього і до любови Бога, він цитує характеристичний приклад з мітології. « Енеаш, князь троянскій, любил Анхізеса, отца своєго — пише він — бо ґды Троя горѣла и огонь огорнул отца єго, на той час Енеаш вскочил в огонь, и порвавши отца своєго, вынесл єго з огню на раменах своих. Любѣмож и мы Бога, Небесного Отца своєго... ».[93] Розказуючи у своїй проповіді на Христове Воскресення про збуренням Христом пекла і випровадження з нього душ святих, автор *Ключа* наводить таку паралелю з поганського мітологічного світу: « Так Христос поступил з смертю — пише він — як Геркулес з Какусом. Какус был то разбойник, который порвавши Геркулесово быдло, запровадыл до яскинѣ своєи, теды Геркулес вшедши до тоєи яскинѣ, самого Какуса забил булавою и быдло своє оттоль выпровадил. Так и смерть порвала была души святых Отцов, Пророков и Патріархов старозаконных и запровадила до яскинѣ своєи пекелнои, але Христос вступивши до тои яскинѣ, и душѣ святых Отцов оттоль выпровадил, и самую смерть поразил... ».[94] Червоною ниткою тягнуться в автора *Ключа* його порівняння з подіями та епізодами мітологічного світу. « Погане маліовали богов своих фалшивых з розмаитыми інсиґнѣями и з розмаитыми инструментами, Іовѣша маліовали з перуном, Плитона з берлом, Нептуна з трозубом, Геркулеса з булавою, Марса з ощѣпом, Меркуріуша з палцатом, коло которого два ужѣ обвинулися, Апполина маліовали з лютнею, Купидина з луком и з стрѣлами, инших богов маліовали з мечами, з секирами и з иншими инструментами. Православныи христіане, мы Христа правдивого Бога малюймо з крестом, бо з крестом Христос прійдет судити живых и мертвых »...[95] У другій проповіді на Рождество Пресвятої Богородиці бачимо характеристичне поєднання понать світа християнського і понять світа поганського. Розказуючи про ласки, якими Бог наділив Пречисту Діву, він підкреслює те, що Богоматір породила Христа як дівиця і в зв'язку з тим пише: « Пророковала о том и Сібѣлля Тибуртина, же Пречистая Дѣвица Христа породит, ненарушивши своєго девицтва, бо гды погане в Римѣ збудо-

---

[93] *Ключ,* 1659, стр. 218-219.
[94] *op. cit.,* стр. 176.
[95] *op. cit.,* стр. 472-473.

вали божницу, на той час пытали Сивѣллѣ Тибуртины, поки бы тая мѣла стояти. Отказала Тибуртина: « поки дѣвица сина породит », также ся и стало, бо поты Янусова божница стояла, поки Пречистая Дѣва Христа не породила, а скоро уродила Христа, зараз тая божница в Римѣ на землю упала ».[96] Наводить автор *Ключа* ще й інший доказ на дівицтво Богоматері, доказ — з поганського римського світу: Коли римський цісар, Октавіян, хотів називатися богом — пише автор — тоді Сивілла Тибуртина показала йому на небі дѣвицю, що держала на своїх руках дитятко і сказала: « Цей вівтар належить до Сина Божого ». І пояснює автор, що так сказала Сивілла, бо Пречиста Діва називається вівтарем, тому що, породивши Христа, Вона залишилась дівицею.[97] У *Ключі* стрічаємо цікаву паралелю між Зевсом і Христом. Як згадують поети — каже Ґалятовський — Зевес, найвищий поганський бог, зійшов з неба на землю і, взявши на себе людське тіло, приглядався, чи люди чинять добро чи зло, І Христос, правдивий Бог, — підкреслює він — зійшов з неба на землю, і, взявши на себе тіло людське, ходив по світі, приглядаючись, чи люди роблять добрі чи злі вчинки.[98] У проповіді на Благовіщення Пресвятої Богородиці відмічує автор, що, коли Юліян Апостата знущався над християнами, тоді, як це бачив св. Василій, Пречиста Діва казала Меркурієві вбити Юліяна. Меркурій вбив Юліяна невидимо копією на війні.[99] Навіть менше відомі постаті з грецької мітології находять відгомін в ораторських творах Ґалятовського. Він згадує Персея, сина Зевеса та Данаї, коли пояснює назву Андромеди, одної із звізд, з яких — згідно з його алегорично — символічною концепцією, Мати Божа зробила собі корону. « Дванадцятая остатняя звѣзда называется Андромеде, з которои Пречистая Дѣва корону собѣ учинила. Андромеде была панна, даная на пожарте веліорибови морскому, котрую Персеус вызволил от смерти и забил веліориба, потым названо звѣзду тым именем ».[100] Ще сильніший вираз знайшло це християнсько-мітологічне поєднання в інших творах Ґалятовського. Воно зокрема сильно заакцентоване у збірнику його чудес *Небо Новоє*.[101] В одному розділі цього збір-

---

[96] *op. cit.*, стр. 354-355.
[97] *op. cit.*, стр. 355.
[98] *op. cit.*, стр. 16.
[99] *op. cit.*, стр. 432-433.
[100] *op. cit.*, стр. 329-330.
[101] *Небо Новоє з новыми звѣздами сотворенноє...*, Львів, 1665.

ника, названому *Чуда Пресвятой Богородици межы поганами,* називає Ґалятовський римських поетів, які заповідали прихід Богородиці і царства Христового. У третім чуді, згаданім у цім розділі, він пише: « Вѣрґѣліуш поета, будучи поганином невѣрным, чи от доброго чи от злого духа наученный, написал о Пречистой Дѣвѣ и о цесарсвіи Христовом такіє слова: Юж вертаєтся и Дѣвица, вертаются Сатурновы царства ».[102] У наступному, четвертому чуді він пише: « Овѣдіуш вѣршописец, будучи поганином на выгнаню межы сарматами, написал о Пресвятой Богородици вѣрши, в которых богинею єи называєт, мовячи:

Вѣр тому, що я мовлю, в тым тя упевняю,
Же в сармацкой краинѣ, о тым добре знаю,
З неба ся тут зявило чудо, повѣдают,
През Богиню, котрую всѣ тут выславляют ».[103]

У дев'ятнадцятім чуді, поміщенім в цім розділі, автор пише: « В Рымѣ пред Рождеством Христовым был от Ромуля в палацу болван золотый поставленый з написом: Не упадет поки дѣвица породит. Так же ся стало, бо той болван упал на той час, ґды Пречистая Дѣва Христа породила ».[104] У першому розділі *Неба Нового* вичисляє Ґалятовський дванадцять чудес, у яких античні Сивіллі заповідають прихід на світ Христа та говорять про Богоматір, яка породить Спасителя. Усі ці Сивіллі — як відмічує автор — є натхненні у своїх пророцтвах Св. Духом. Всі вони, вичислені тут автором, такі, як Сивілла Персика, Либика, Делфика, Химерія, Самія, Кумеа, Геллеспонтика, Фриґія, Европеа, Тибуртина, були добре відомі у християнській середньовічній літературі Заходу, звідки перейняв їх Ґалятовський у добі нашого барокка.

Думку, що антична культура віджила тільки у добі ренесансу і що тільки з ренесансу прийняло її барокко, можна приймати тільки із застереженням. Відомо, що середньовічна візантійська культура була симбіозою культури християнської і культури античної і що в середньовічній західній Европі ніколи не завмер інтерес до Верґілія, Овідія, Ціцерона, Горація, Сенеки, Лівія чи інших латинських авторів. Деякі поезії Овідія та Верґілія інтерпретовано у християнському сенсі, що опісля відбилось зовсім виразно, як

---

[102] *op. cit.,* л. 52.
[103] *op. cit.,* л. 52.
[104] *op. cit.,* л. 56.

ми бачили вгорі, у збірнику чудес Ґалятовського, *Небо Новоє*. Сенеку прославлювано не тільки як представника старинної чесноти, але також порівнювано зі св. Павлом.[105] Поминувши різницю релігії, середньовічна людина не бачила культурної розламу між античною і своєю епохою. Клясичного міту вживано для релігійних зображень. Фрідеріка Барбароссу вважали таким імператором, яким був Августус чи Траян. Вправді підносились голоси проти поганського мистецтва, але в дійсності навіть у кругах духовенства воно втішалось популярністю. Вже на дворі Карла Великого почато плекати клясичну латинську літературу, яку опісля так широко спопуляризовав гуманізм. Імператор Отто III мріяв про перенесення своєї резиденції до Риму. На початку 12 ст. архиєпископ Туру, Гільдеберґ, писав латинські елегії про римські руїни і статуї, які він мав нагоду подивляти у Римі. Отже ще до доби Петрарки, який повністю спопуляризував клясичну латинську і частинно грецьку літературу, антична література і культура втішалась популярністю. Нічого дивного, що в літературному барокку часто виступають мотиви античної літератури; вони занесені сюди не тільки ренесансом, але і творами середньовічної літератури. Це була дорога, якою йшли частинно впливи античної літератури в літературні твори українського барокка, зокрема в твори Ґалятовського.

---

[105] Roberto Weiss, *The Renaissance Discovery of Classical Antiquity*, Oxford MCMLXIX, p. 1.

ЛІТЕРАТУРА ПРЕДМЕТУ

Наукові джерела про життя і літературну працю Іоаннікія Ґалятовського, не дуже багаті. Одна поважніша, хоч неповна біографія Ґалятовського, ряд статтей, розкинених по різних наукових збірниках, що обговорюють деякі аспекти його літературної праці, побіжні згадки про письменника в історіях української літератури, не задовольняють потреб дослідника цієї інтересної постаті і, у загальному, говорять про невелике зацікавлення середньою добою української літератури.

До поважніших студій над Ґалятовським належить праця М. Сумцова *Іоанникій Галятовскій* (*К исторіи южно-русской литературы XVII века*), друкована в « Київській старині »,[1] яка опісля, як другий випуск, увійшла у збірник праць Сумцова про Лазаря Барановича, Іоанікія Ґалятовського та Іннокентія Ґізепя.[2] Як згадує Сумцов у передмові до своєї праці про Л. Барановича, він зупинився над цими трьома письменниками, бо вони найменше досліджені, зв'язані глибокою приязню і споріднені однаковими літературними й політичними тенденціями. Свої досліди над Ґалятовським, Барановичем і Ґізелем Сумцов оснував на оригінальних текстах творів цих авторів, знайдених у бібліотеках Харківської Духовної Семінарії і Харківського Університету. Всі інші потрібні матеріяли знайшов він у Москві в бібліотеці та архіві Міністерства Закордонних Справ, у Музеї Румянцева, в бібліотеці « Общества исторіи и древностей россійских » та в бібліотеці Хлудова.[3]

---

[1] « Кіевская Старина », 1884, янв. кн. стр. 1-20, февр. кн. стр. 183-204, март кн., стр. 371-390, апр. кн., стр. 565-588.

[2] « К исторіи южнорусской литературы семнадцатаго столѣтія », выпуск I, *Лазар Баранович*, Харков, 1885 (стр. 1-183), выпуск II, *Іоаннікій Галятовскій*, Кіев 1885, (оттиски из I-IV кн. « Кіевской Старины », 1884 г.), выпуск III, *Иннокентій Гизель*.

[3] Н.Ф. Сумцов, *Лазар Баранович*, Предисловіе.

Як підкреслює він у своїй студії про Ґалятовського, недостача документальних джерел про цього письменника не дала йому можливості відповідно насвітлити його особистість ні обговорити його політичну діяльність у зв'язку з тодішнім положенням України.[4] На основі старанно зібраних матеріялів[5] автор зупиняється на важливіших моментах життя Ґалятовського і обговорює характер та генезу його літературних творів, залишаючи поза межами своєї уваги глибшу аналізу його творів. Він відмічує нерівну вартість творів письменника, низько оцінюючи його *Душі Людей Померлих* та *Мессію Правдивого*, признаючи велику вартість таким його творам як *Бесіда Білоцерківська* та *Фундамента*. Підкреслюючи негативний вплив західньоевропейської схолястики на Києво-Могилянську Академію, « внесену в українську освіту Петром Могилою »,[6] Сумцов відмічує її великий вплив на Ґалятовського. Не зважаючи на всі недостачі праці Сумцова, її треба вважати першою поважнішою студією над українською літературою XVII ст., після появи монографічних праць таких авторів як Пекарський, Голубев, Скабалянович і Завитневич. Крім того Сумцов опублікував ряд менших праць про Ґалятовського або таких, що кидають світло на його добу.[7]

Ряд своїх праць присвятив Ґалятовському Іван Огієнко, поміщуючи їх в наукових збірниках та журналах. До них належить його студія *Проповѣди Іоанникія Галятовскаго*.[8] В біографії, що відноситься до творчости Ґалятовського, це перша праця, яка займається аналізою його ораторського жанру. Автор говорить про композицію проповідей автора *Ключа Разумѣнія*, клясифікує ці

---

[4] Н.Ф. Сумцов, *Іоанникий Галятовскій,* стр. 2.

[5] Сумцов вказує на такі джерела своїх дослідів: Stary Kościół Ґалятовського, 1678; « Письма » Лазаря Барановича, изд. 2, 1865; Пам'ятники кіевской временной коммисіи для разбора древних актов, 1846 г. II, 223-226; Акты южной и западной Россіи, т. IX, XI, XII; недруковані письма Ґалятовського до царя, що переховуються в бібліотеці Московського Общества Историй і Древностий, під ч. 98; Исторіа русской іерархіи, Амвросія, в 6 томі; Историко-статистическое описаніе черниговской епархіи, арх. Филарета.

[6] Н.Ф. Сумцов, *op. cit.*, стр. 3.

[7] М. Сумцов, *Іоанникій Галятовський,* « Матеріяли до вивчення історії української літератури », т. I, Київ 1959, стр. 347-349. Н.Ф. Сумцов, *Обзор содержанія проповѣдей Іо. Галятовскаго,* Харков 1913; Н. Сумцов, *К библиографии старинных малорусских религиозных сказаній,* « Скорник Харьковскаго Историческо-Филологическаго Общества », т. 8, 1896, стр. 306-313.

[8] И.И. Огіенко, *Проповѣди Іоанникія Галятовскаго,* « Сборник Харьковскаго Историко-Филологическаго Общества », том XIX (1913), стр. 401-428.

проповіді на 1) схолястичні, 2) догматичні, 3) морально змісту, 4) похвальні й 5) полемічні. Він обговорює вплив схолястики на оформлення і характер проповідей Ґалятовського, вказує в них на апокрифічні й легендарні елементи (яким присвятив свою окрему працю), відмічує свобідне користування джерел автора *Ключа Разумѣнія*, підкреслює риси його гуманного християнського світогляду.

У своїй іншій праці Огієнко обговорює видання *Ключа Разумѣнія* Ґалятовського.[9] У цій вартісній студії автор по черзі обговорює всі видання найбільше популярного твору Ґалятовського. Він дає опис і зміст видання з 1659 р., говорить про *Казаня Приданыи* з 1660 р., причину писання цих додаткових проповідей і різницю між гомілетичною наукою, поміщеною у виданні з 1659 р., і тією, що поміщена у виданні з 1660 р. Опісля порівнює видання *Ключа Разумѣнія* з 1659 р. і *Казань Приданых* з львівським виданням *Ключа Разумѣнія* з 1663 р. В останній частині своєї праці автор говорить про обстановку, в якій повстало третє видання цього твору з 1665 р., дає опис цього видання, обговорює вставки, які туди увійшли та аналізує нові проповіді, вставлені до останньої версії твору. Вкінці він порівнює текст гомілетичних поучень Ґалятовського, поміщених у виданні 1665 р., з тими поученнями, які поміщені у попередніх виданнях *Ключа Разумѣнія*. Він також обговорює *Чуда Пречистыя Богородици*, поміщені у *Казанях Приданых* з 1660 р. і їх літературні джерела.

Наступна праця цього ж автора це *Отголоски современности и мѣстныя черты в «Ключѣ Разумѣнія» Іоанникія Галятовскаго, южно-русскаго проповѣдника XVII вѣка*.[10] У ній автор старається доказати, що думка про відчуженість української літератури XVII ст. від життя і національних проблем перебільшена у деяких авторів. Ґалятовський, відмічує він, відізвався у свому творі на дві важкі проблеми свого віку, на війни та релігійну боротьбу. Хоч у проповідях Ґалятовського немає цієї любови до своєї батьківщини, яку бачимо у творах польських проповідників, то все таки у нього помітне те ідейно — християнське спрямування, у якому відбиваються такі проблеми сучасности, як: загарбання чужих маєтків, погоня за маєтками та високими урядами, війни, і такі мі-

---

[9] И.И. Огієнко, *Изданія «Ключа Разумѣнія» Іоанникія Галятовскаго*, «Русскій Филологическій Вѣстник», том XIII (1910), стр. 263-307.

[10] И.И. Огієнко, *Отголоски современности и мѣстныя черты в «Ключѣ Разумінія» Іоанникія Галятовскаго, южно-русскаго проповѣдника XVII вѣка*, «Русскій Филологическій Вѣстник», том LXXI (1914), стр. 539-550.

сцеві черти, як: поширення забобонів, повір'я тощо. Ґалятовський відзивається на проблеми своєї доби настільки, наскільки дозволяють йому на те рямки тодішньої проповіді — каже автор.

Праця Огієнка про легендарно-апокрифічний елемент у *Небі Новім* І. Ґалятовського є найобширнішою його студією про цього письменника.[11] Вказавши на шляхи, яким приходили апокрифи в Україну, про що ширше говорить Сумцов у своїй праці *Очерки исторіи южно-русских апокрифических сказаній и пѣсень*,[12] автор підкреслює їх велике поширення в Україні, що найшло вираз у творах Ґалятовського, найбільше талановитого й популярного українського письменника XVII ст. Найбільше цих елементів у його *Ключі Разумѣнія* і збірнику чудес *Небо Новое*. Велика частина праці присвячена легендарно-апокрифічним елементам, зв'язаним з життям Богородиці. У другій частині своєї студії обговорює Огієнко пророцтва старинних Сивілл, які пророкують прихід Богородиці і християнства. Третя частина студії говорить про видіння сарацинського царя Амфілога, яке стало дуже популярним в Україні у XVII ст., і яке І. Франко включив у свої *Апокрифи і легенди*.[13] Дальші частини цієї праці присвячені апокрифічно-легендарним мотивам, зв'язаним з почитанням воскресних празничних днів, з почитанням п'ятниці, з нерукотворними іконами Богородиці і з позагробовим життям. В останнім розділі обговорюється демонологічні мотиви у *Небі Новім* Ґалятовського, які звичайно є західного і тільки деякі з них місцевого походження. Крім того Огієнко займається питанням освіти Ґалятовського,[14] виданнями *Неба Нового*[15] і відгомоном мотивів *Неба Нового* в літературі.[16]

---

[11] И.И. Огієнко, *Легендарно-апокрифическій элемент в « Небѣ Новом » Іоанникія Галятовскаго, южно-русскаго проповѣдника XVII вѣка,* « Чтенія в Историческом Обществѣ Нестора-лѣтописца », книга XXIV, выпуск I (1914), отдѣл II, стр. 41-98.

[12] Н.Ф. Сумцов, *Очерки исторіи южно-русских апокрифических сказаній и пѣсен,* Кіев 1888 г.; окрема відбитка з « Київської Старини » за 1887 р.

[13] І. Франко, *Апокрифи і легенди,* т. IV, стр. 99-102.

[14] И.И. Огієнко, *Научныя знанія в Ключѣ разумѣнія Іоанникія Галятовскаго южнорусскаго проповѣдника XVII вѣка,* « Лѣтопис Екатеринославской Ученой Архивной Коммиссіи », X.

[15] И.И. Огієнко, *Издания « Неба Нового » Іоанникія Галятовскаго. Из исторіи старопечатных книг,* Кіев, 1912 (« Искусство »).

[16] И.И. Огієнко, *Отраженіе в литературѣ « Неба Новаго » Іоанникія Галятовскаго, южно-русскаго проповѣдника XVII вѣка,* Воронiж « Филологическія записки », 1912.

У кількох дальших працях цей автор обговорює інші теми, що стосуються *Неба Нового, Месії Правдивого,* і *Душ Людей Умерлих.*[16a]

Питання впливів західноевропейської літератури на Ґалятовського частинно обговорюється у праці С. Шевченка *К исторіи « Великого Зерцала » в Юго-Западной Руси — « Великое Зерцало » и сочиненія Іо. Галятовскаго.*[17] Автор відмічує, що мабуть під впливом українських учених, серед яких *Велике Зерцало* було дуже популярне, цар Алексій Михайлович велів перекласти *Magnum Speculum Exemplorum.* У 1677 р. цей твір був частинно перекладений з польської мови на російську. Повністю перекладено цей твір на початку XVIII ст. У своїх творах українські письменники XVII ст. покористувались « *Великим Зерцалем* » у латинській і польській мовах. Ґалятовський так, як і його сучасник, Антоній Радивиловський, добре знав цей твір. Автор цитує 21 запозичень з цього твору у творах Ґалятовського. Найбільше найшов він їх у його *Небі Новім* (дванадцять), тільки три у *Ключі Разумънія* три у *Месії Правдивому,* один в *Alphabetum* та один у *Богах Поганских.* Крім цього твору, підкреслює автор, покористувався Ґалятовський *Анналами* Баронія, *Speculum Historiale* Вінкентія з Бове, і творами численних інших західно-европейських авторів.

Проповідями Ґалятовського, виголошеними в Москві, у 1670 р., займається В.О. Ейгорн.[18] Автор відмічує контроверсію в наукових джерелах у встановленні причини приїзду Ґалятовського

[16a] — *Небо Новое* Іоанникія Галятовскаго и *Звѣзда Пресвѣтлая.* « Университетскія Извѣстія », Київ, 1912 р. « Отчет об экскурсіи Семинарія Русской Филологіи в С. Петербургѣ », стр. 38.

— *Небо Новое* Іоанникія Галятовскаго в московских библіотеках. « Университетскія Извѣстія » за 1912 р. « Отчет об экскурсіи Семинарія Русской Филологіи в Москву », стр. 39, Київ.

— *Мессія Праведный* Іоанникія Галятовскаго. « Отчет об экскурсіи Семинарія Русской Филологіи в Москву », « Университетскія Извѣстія » за 1912 р., стр. 37, Київ.

— Изданія *Души Людей Умерлых* Іоанникія Галятовскаго. « Отчет об экскурсіи Семинарія Русской Филологіи в Москву ». « Университетскія Извѣстія», 1912, стр. 38, Київ.

[17] С. Шевченко, *К исторіи « Великаго Зерцала » в Юго-Западной Руси. — « Великое Зерцало » и сочиненія Іо. Галятовскаго* (реферат читанный в семінаріи проф. В.Н. Перетца), « Русскій Филологическій Вѣстник », 1909, 3-4 (том LXII), Варшава 1909, стр. 110-130.

[18] В.О. Эйгорн, *Рѣчи происнесенныя Іоанникіем Галятовским в Москвѣ в 1670 г.,* « Чтенія в Имп. Обществѣ Истории и Древностей Россійских при Московском Университетѣ », 1895, кн. 4, IX-13 стр. III-VI

до Москви. Проповіді, виголошені ним у Москві, мають, на його думку, історично-літературне значення з огляду на їх мову. Мова цих проповідей це не українська мова *Ключа Разумьнія* і *Неба Нового*. Хоч, приготовляючи ці проповіді, Ґалятовський щедрою рукою черпав з *Ключа Разумьнія*, то з мови цих проповідей усунув він незрозумілі для москвитян українські слова, а замінив їх відповідними російськими або церковнослов'янськими словами. Ейгорн залишає відкритим питання, чи переробив Ґалятовський мову цих своїх проповідей сам, чи помогли йому в цьому такі його близькі знайомі, як Єпифаній Славинецький, або Симеон Полоцький, які жили в Москві. Для порівняння мови автор наводить уривки з проповідей Ґалятовського, виголошених у Москві, та відповідні уривки з *Ключа Разумьнія* і повністю наводить текст його московських проповідей. Ейгорн присвятив питанню побуту Ґалятовського в Москві окрему статтю.[19]

В останніх роках появилася праця польського вченого, Веслава Вітковського, у якій автор обговорює мову творів І. Ґалятовського. Праця заслуговує на увагу. Після обговорення таких питань, як характер української літературної мови XVII ст., вплив польської мови на українську і український правопис в тому часі, автор дає точний огляд фонетики, морфології і складні літературних творів Ґалятовського.[20] Крім праці В. Вітковського у XX ст. не появилася жодна поважніша праця про мову творів українських письменників XVII ст. Піонером у дослідах над українською літературною мовою XVII ст. треба вважати Павла Житецького, який ще у 1888 р. у журналі « Кіевская Старина » помістив свою працю п.з. « *Очерк литературной истории малорусского наречия в XVII вѣкѣ* ». Ця праця появилась в українському перекладі у Львові в 1941 р.[21] До цінних праць у цій ділянці належить монографія М. Марковського, присвячена Антонові Ра-

---

[19] В.О. Эйгорн, *О приезде Иоанникия Галятовского в Москву в 1670 году*, « Чтенія в Имп. Обществѣ Исторіи и Древностей Россійских при Московском Университете » 1898, кн. 2 (протоколы).

[20] Wiesław Witkowski, *Język utworów Joannicjusza Galatowskiego na tle języka piśmiennictwa ukraińskiego XVII wieku*. Wyd. I., Kraków Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Oddz. w Krakowie, 1969. (Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellonskiego 211, Prace językoznawcze, zesz. 25).

[21] П. Житецький, *Нарис літературної історії української мови в XVII віці*, Українське Видавництво, Львів 1941.

дивиловському.[22] Обговорюючи у шостому розділі своєї праці мову Радивиловського, Марковський кидає світло на українську літературну мову того ж століття.

Численні довші чи коротші замітки про І. Ґалятовського і його творчість поміщені в окремих працях, історіях літератури чи енциклопедіях. Вони мають біо-бібліографічних характер, або подають загальну характеристику літературної творчости Ґалятовського, містять уривки з його праць, говорять про впливи, що їх зазнав письменник у своїй літературній праці, або про впливи Ґалятовського на інші літературні твори. Між ними є праці, які обговорюють питання перекладів св. Письма Ґалятовського або переклади його творів на інші мови. Обговорюючи бібліографію, не можна поминути теж і праць, які кидають світло на культурні, релігійні, політичні та соціяльні питання доби Ґалятовського. Для дослідника творчости письменника цінні відомості, поміщені у біобібліографічнім словнику українських письменників,[23] але, на жаль, у ньому поминений мовчанкою ряд важливих праць про Ґалятовського. Про автора *Ключа Разумѣнія* говорить польський дослідник, Александер Яблоновський, у своїй праці *Академія Київсько-Могилянська,* виданій у Кракові в 1900 р.[24]

Біо-бібліографічні відомості про автора *Ключа Разумѣнія* подані у біографічному словнику А.А. Половцова,[25] історичному словнику Евгенія Болховитинова,[26] в історії польської літератури М. Вішневського,[27] у православній богословській енциклопедії,[28] в енциклопедичному словнику Брокгавза и Ефрона.[29] Життя і твор-

---

[22] М. Марковский, *Антоній Радивиловскій, южно-русскій проповедник XVII в.,* Кіев, 1894, стр. 119-187.

[23] *Українські Письменники, Біо-Бібліографічний Словник,* том перший, Давня Українська Література (XI-XVIII ст.), уклав Л.Е. Махновець, відповідальний редактор акад. О.І. Білецький, Київ 1960.

[24] Aleksander Jablonowski, *Akademia Kijowsko-Mohilanska, Zarys historyczny na tle rozwoju ogólnego cywilizacyi zachodniej Rusi,* Kraków, 1900. (Materyały i opracowania, dotyczące wyższych zakładów naukowych w Polsce, V.

[25] *Русскій Біографическій Словарь,* Издан под наблюденіем предсѣдателя Императорскаго Историческаго Общества А.А. Половцова, том 8.

[26] Евгеній Болховитинова, *Словарь исторический...,* том I, стр. 228-232.

[27] M. Wiszniewski, *Historya literatury polskiej,* t. VIII, Kraków 1851, стр. 391-399.

[28] Ф. Титов, *Иоанникий Галятовскій,* « Православна богословска энциклопедия », т. VI, Пг. 1905.

[29] П. Владимиров, *Голятовский Йоанникий,* « Энциклопедическій словарь Брокгауза и Ефрона », т. 17, СПб, стр. 147.

чість Ґалятовського обговорюється у підручниках історії української літератури таких авторів як Н.І. Петров,[30] І. Франко,[31] П.М. Попов,[32] В.Н. Перетц,[33] О. Огоновський,[34] М. Возняк,[35] С. Єфремов.[36] Серед них окреме місце займає історія української літератури Д. Чижевського,[37] бо цей автор пристосував критерій літературного стилю в оцінці всіх літературних явищ і накреслює літературну сильветку Ґалятовського як письменника українського барокка.

Уривки з праць Ґалятовського знаходяться у Ф. Буслаєва,[38] С. Голубева,[39] В. Перетца,[40] М. Возняка,[41] і О.І. Білецького,[42] Хв. Титова.[43]

Цікаві праці таких авторів як В. Сімович та В. Перетц, які говорять про спроби перекладів у творах Ґалятовського. В. Сімович займається спробою перекладів св. Письма у творах Ґалятовського;[44] В. Перетц обговорює використання Ґалятовським у *Небі Новому* сказаній про Сивілл і питання їх перекладів.[45]

---

[30] Н.И. Петров, *Очерки из исторіи украинской литературы XVII и XVIII вѣков,* Кіев 1912.

[31] І. Франко, *Нарис історії українсько-руської літератури* до 1890 р., Львів 1910.

[32] П.М. Попов, *Замітки до історії українського письменства XVII-XVIII вв.,* Київ 1923.

[33] В.Н. Перетц, *Изследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI-XVIII вв.,* Ленинград 1926.

[34] О. Огоновський, *Історія літератури руської,* т. II, 2 вид., 1889.

[35] М. Возняк, *Історія української літератури,* том III, Львів 1921.

[36] С. Єфремов, *Історія українського письменства,* том I-II, Київ-Ляйпціґ 1919.

[37] Дмитро Чижевський, *Історія української літератури,* Українська Вільна Академія Наук в США, Нью Йорк 1956.

[38] Ф. Буслаев, *Заметки о старине и народности. Солнце в заточении.* Лет. рус. лит. и древн., том I, 1859, стр. 149.

Ф. Буслаев, *Историческая хрестоматия...*

[39] С. Голубев, *Описание и истолкование дворянских гербов южнорусских фамилий в произведениях духовных писателей XVII века.* « Труди Киевской Духовной Академии », 1872.

[40] В.Н. Перетц, *Новые труды по источниковедению древнерусской литературы и палеографии,* Унив. Изв., 1907, ноябр.

[41] М. Возняк, *Старе українське письменство...*

[42] О.І. Білецький, *Хрестоматія давньої української літератури...*

[43] Хв. Титов, *Матеріяли для історії книжної справи в Україні.*

[44] В. Сімович, *Спроби перекладів св. Письма у творах Й. Ґалятовського,* « Записки Наукового Товариства ім. Шевченка », т. XCIX, 1930, стр. 1-30.

[45] В.Н. Перетц, *Отчет об экскурсии Семинария русской филологии в С.-Петербург 23 февраля — 3 марта 1913 года.* — Унив. Изв. 1913.

Для дослідника постаті Ґалятовського та його літературної творчости важливі помічні праці, які містять матеріял, що стосується до епізодів літературної та церковно-релігійної праці письменника або насвітлюють його добу. До них належать праці Сумцова про Лазаря Барановича та Іннокентія Ґізеля (цитовані на стр. 1-2) і такі його праці, у яких він дає характеристику української літератури XVII ст.[46] та говорить про українських письменників XVII ст.[47]

Для студій над Ґалятовським більше значення має монографія М. Марковського, *Антоній Радивиловскій, южнорусскій проповѣдник XVII в.*,[48] праця І.А. Шляпкина *Св. Димитрій Ростовскій и его время* (*1651-1709*)[49] та праця М.С. Попова *Святитель Димитрій Ростовскій.*[50] Цінною є передусім праця Шляпкіна, бо в ній, крім доброго насвітлення доби, обговорюється також питання західно-европейських культурних і релігійних впливів на Україну та України на Московщину. До серії робіт про св. Димитрія Ростовського, важливих для дослідника Ґалятовського, належить праця Віссаріона.[51] Сюди належать також дві важливі праці М. Грушевського. Перша з них обговорює культурно-національний рух в Україні в XVI і в першій половині XVII ст., підкреслюючи в ньому велику ролю Києва.[52] Друга, починаючи від питання передхристиянського релігійного світогляду і християнізації Руси, ширше обговорює українське відродження XVI і XVII вв., його релігійну ідеологію, могилянську Церкву та релігійні течії в Українів XVII і XVIII в.[53]

До важливіших помічних праць належить також студія Ейгорна про зв'язки українського духовенства з московським прави-

---

[46] Н.Ф. Сумцов, *Характеристика южнорусской литературы XVII вѣка,* « Кіевская Старина », т. XI, січень 1885.

[47] Н.Ф. Сумцов, *О литературных нравах южнорусских писателей XVII ст.,* « Извѣстія Императорской Академіи Наук », 1906, СПб, т. XI, кн. 2.

[48] М. Марковскій, *Op. cit.*

[49] И.А. Шляпкин, *Св. Димитрій Ростовскій и его время* (*1651-1709*), СПб 1891.

[50] М.С. Попов, *Святитель Димитрій Ростовскій и его труды,* СПб 1910.

[51] Віссаріон (?), *Святый Димитрій, Митрополит Ростовский,* Москва 1849. (У виданні, що знаходиться в Орієнтальнім Інституті в Римі, автор не цитований. Це мабуть праця Віссаріона [Нечаєва]).

[52] Михайло Грушевский, *Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII в.,* Вид. друге, 1919.

[53] Михайло Грушевський, *З історії релігійної думки на Україні,* Друге видання, Вінніпеґ-Мюнхен-Детройт, 1962.

тельством в добі Алексія Михайловича[54] і його бібліографічна праця про книги київської та львівської типографії в Москві в третій чверті XVII ст.[55]

Крім того можна цитувати ще інші помічні праці до студій предмету таких авторів як: М. Костомаров,[56] О. Левицький,[57] М. Грушевський,[58] П. Пекарський,[59] В. Перетц,[60] Н. Петров,[61] А. Мацієвич,[62] С.П. Голубев,[63] А. Соболевский,[64] П.Н. Попов.[65]

Оце найважливіша, хоч зовсім не повна, бібліографія до студій над життям і творчістю Іоанікія Ґалятовського. Чисельно, здавалось би, вона багата, але у ній бачиться недостачі у дослідах над цим представником української літератури XVII ст. Найперше відмічується, що крім старшої студії М. Сумцова, немає у ній більших монографічних праць, які давали б достатоьно повну картину життя і творчости письменника. Досліди над Ґалятовським обмежені в більшості до поодиноких аспектів його життя

---

[54] В.О. Эйгорн, *О сношеніях малороссійского духовенства с Московским правительством в царствованіе Алексея Михайловича,* Москва 1894.

[55] В.О. Эйгорн, *Книги кіевской и львовской печати в Москвѣ в третью четверть XVII в.,* Москва 1894.

[56] Н. Костомаров, *Церковно-историческая критика в XVII вѣкѣ,* « Выстник Европи », т. II, апрель 1870.

[57] О. Левицкій, *Южно-русскіе архіереи XVI-XVIII в.,* « Кіевская Старина », январь, 1882.

[58] М. Грушевський, *Розвідки й матеріяли до історії України-Руси,* Львів 1905.

[59] П. Пекарскій, *Представители Кіевской ученности в половинѣ XVII столѣтія,* « Отечественныя Записки », 1862, II-III.

[60] В. Перетц, *К характеристикѣ общественных отношеній в Малороссіи,* « Извѣстія Отдѣленія русскаго языка и словесности Императорской Академіи Наук », СПб. т. VIII, кн. 2.

[61] Н. Петров, *Из исторіи гомилетики в старой Кіевской Академіи,* « Труды Кіевской Духовной Академіи », 1866, I.

[62] А. Мацієвич, *Польскій проповѣдник XVII вѣка іезуит Ф. Млодзяновскій,* « Труды Кіевской Духовной Академіи », 1870, IV, VII, IX-X, XII, 1871, II.

[63] С.П. Голубев, *Киевская Академия в конце XVII и начале XVIII столетий,* « Труды Кіевской духовной академии », 1901, No. 11.

[64] А. Соболевский, *Библиографические редкости,* « Чтенія в Историческом Обществѣ Нестора лѣтописца », кн. 16, вип. 4, 1902.

А. Соболевский, *Библиографическая редкость,* ЧОН, кн. 18, вип. 2, 1904.

[65] П.Н. Попов, « Грѣхи розмаитии », малоизвестное сочинение Иоанникия Галятовского, Кіев, 1915. (Відб. з 25 кн. « Чтен. в ист. общ. Нестора лет. »).

П.Н. Попов, *Замітки до історії українського письменства XVII-XVIII вв.,* I-III, « Записки Історично-Філологічного Відділу ВУАН, кн. IV, 1924.

та творчости. Епізодичність, яка помітна в науковій літературі про автора *Ключа Разумѣнія,* не дозволяє глянути на нього у повній перспективі. Крім студій І. Огієнка, у яких находимо текстологічні питання і аналізу таких творів, як *Ключ Разумѣнія* і *Небо Новое,* у бібліографії не находимо детальнішого опрацювання його інших творів. У більшості, в науково-критичній літературі про Ґалятовського домінує біо-бібліографічний аспект. Покищо поза увагою дослідників залишається таке важливе питання, як мово-стиль творів Ґалятовського. Залишається неопрацьованим питання його творів, писаних у польській мові. Студії над цими творами потрібні для повного та органічного погляду не тільки на тодішні церковно-релігійні проблеми, але й на політичний та суспільний світогляд письменника. Аналіза його *Фундаментів* могла б кинути на нього більше світла не тільки як на схоляста, але як на людину, яка жила проблемами свого часу. Тому що Ґалятовським займались переважно дослідники XIX ст. і початку XX століття, питання літературного стилю Ґалятовського, як представника української бароккової літератури, у дослідній праці майже поминуте. Крім Дмитра Чижевського, який кинув світло на нього, як на письменника українського барокка, обговорюючи його літературну спадщину разом з іншими письменниками нашого барокка,[66] інші дослідники не присвятили уваги питанню літературного стилю Ґалятовського. В останньому півстоліттю у науково-дослідній праці про письменника зроблено небагато. Багата література української середньої доби залишається майже поза полем уваги дослідників.[67]

Усі важливіші праці про Ґалятовського писані в російській мові. Із майже сімдесяти цитованих тут джерел, тільки мала скількість написана в українській мові, і їх у бібліографії творчости автора *Ключа Разумѣнія* треба зачислити до помічних джерел. Отже літературна спадщина Ґалятовського очікує поважніших праць в українській мові, — у мові, у якій він писав свої твори перед трьома століттями.

Недостача джерел, зокрема недостача оригінальних текстів творів Ґалятовського у західному світі, не дозволяє дослідникам,

---

[66] Дмитро Чижевський, *Історія української літератури.*

[67] До нечисленних виїмків належить тут докторська дисертація Володимира Сютика, « *Небо Новое* » *Йоаннікія Галятовського,* оборонена в Українськии Вільнім Університеті в Празі, 1943 р.

які працюють поза межами рідної землі, виповнити якслід прогалину в науковій літературі про автора *Ключа Разумѣнія*. Серед тих обставин видання текстів творів Ґалятовського, як взагалі текстів творів важливіших письменників XVII ст., є передумовою дальших наукових праць про українську літературу середньої доби.

КЛЮЧЪ РАЗУМѢНІЯ

КЛЮЧЪ
РАЗУМѢНІА
Свщенником Законным и Свѣцким
належачый
Ѿ недостойного Іеромонаха Іѡанникіа Галятовского,
Ректора и Ігумена Монастыра Братского Кіевского.
Тупом
Въ с[вя]т[ой]: в[е]л[икой]: ч[удотворной]: Лаврѣ Кіево Печерской.
Року Ѿ Воплощ: Хва, ахпа.
Мца Ге: дня.
Свѣтъ
подана

1

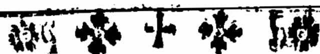

ЧИТЕЛНИКꙊ ЛАСКАВЫЙ,

Ключи называемъ тꙋю Книгꙋ для того, бо тꙋтъ написаны Казанѧ, на которїи поглѧдаючи свѧщенники, могꙋтъ собѣ иншїи Казанѧ ꙋчинити и повѣдати, тыжъ написаный способъ ꙋчиненѧ и повѣданѧ Казанѧ, затимъ тая Книга слꙋшнѣ Ключемъ называетъ, поневажъ свѧщенникомъ до Казанѧ двери отмыкаетъ. Ещє и для того Ключемъ называемъ тꙋю книгꙋ, бо если свѧщенники бꙋдꙋтъ онꙋю читати, и ведлꙋгъ оной бꙋдꙋтъсѧ справовати, могꙋтъ тымъ Ключемъ и себѣ и людемъ иншимъ двери до Неба отомкнꙋти.

Какоже вѣрꙋютъ егоже не ꙋслышаша, какоже ꙋслышатъ безъ проповѣдающагѡ. Рим: і.

Внимай себѣ и ꙋченїю и пребывай в нихъ, сїе бо творѧ и себе спасеши, и послꙋшающыѧ тебе. а Тимо: д.

Не вы бо бꙋдете глаголющеи, но Дꙋхъ Отца вашегѡ глаголѧй въ васъ. Матѳей. і.

Слꙋшаѧй васъ, мене слꙋшаетъ, и отметаѧйсѧ васъ, мене отметаетсѧ. Лꙋка, і.

ПРЕДМОВА

Предмова до свщенников законных новецких.

а Бж҃їю помоцїю написалем Казаня
на Праздники Гдскїє, Бгородичны, и на Воздви-
женїє Честнаго Крта, бо на той ча Хртїянє
вѣрныи наибарзѣй звыкли до Црквы на хвалу Бжую зби-
ратися, зачым потреба поняты на хвалу Бга Бжскїй, слушная
єсть людей вѣрных посилити покармом Дховным,
Словомъ Бжимъ, яко мовилъ Хс: Не о єдином хлѣбѣ
живъ будетъ члвкъ но о всяком глѣ исходящимъ из устъ
Бжїих, написалем и для того тии казаня, жебы свщенники
(не мовлю о тых которыи умѣютъ) самы собѣ на памя
и на свята могли учинити и повѣдати казаня, погля-
дати на мой, бо мовит Пррк Двд: Благовѣстите день
от дне спнїє Бга нашего, и такїй свщенникъ єсть выбранымъ
начинємъ Бжскимъ, котрый слово Бжоє проповѣдуєтъ.
Яко до Апла Павла мовилъ Хс, так и до того свщенника
мовит: любо мы того нечуємо, сосудъ избранъ мнѣ єсть сей
пронести Имя моє пред языки и Црми и снми Ізраилевыми,
бо кто проповѣдуючи слово Бжоє, невѣрного члвѣка,
еретика, жида, албо поганина наукою своєю наверне
на вѣру хртїянскую, албо хртїянина грѣшного отведет
от злых єго учинковъ, и наведетъ на дорогу покаянїя,
той великую одержитъ от Бга нагороду, так мовит Апл
Іаковъ: Обративый грѣшника от заблужденїя пути єго,
и спасетъ душу от смерти и покрыєтъ множество грѣховъ,
которыи за свщенники не проповѣдуютъ слова Бжого, не на-
ставляютъ людей, що мают они чинити жебы Неба доступили?
и того ся маютъ хранити, жебы ся пекла ухранили, такїи

свщенни-

сщенникѡ сꙋдѣ бъ кара́ти, да лѡ́гѡ мо́ен апⷭ҇лъ па́вел:
Го́реже мнѣ̀ а҆́ще небл҃говѣ́ствꙋи, ви́ндѣти те́ди ѧ та̑ ве-
ли́кꙋи потрі́бꙋ проповѣ́даа сло́ва бж҃гѡ, папитаа́ле и҆ спис-
вко́роцѣ, ꙗ҆къ могꙋ́тъ сщенници каꙁа́е ꙋ̆тини́ти да
спⷭ҇нїа своего а҆ли́дꙋскогѡ.

Влѣ́ꙁже (і҆с҃) въ є҆ди́нъ ѿ кора́блѣи и҆же бѣ̀ си́мѡнѡ,
моли̇̀ є҆гѡ̀ ѿ землѧ̀ ѿстꙋпи́ти ма́ло.

НЕ:НІ.ПОСО: ЕУЛІЕ, ЛУКА З: ЗІ.
ІС ХС

И҆ сѣдѣ ꙋ̆ча́ше и҆з кора́блѧ наро́ды. лꙋ́ка, є҃.

Каꙁа-

КАЗАНЄ НА РОЖДЕСТВО ХВО.

Бгъ явился въ плоти. а: Тимо: г.

Розмаиты знака показовался
Бгъ претым на свєтє людем,
так мовит Апостолъ Павелъ:
Многочастнє и многообразнє Евр: а.
древле глаголав Бгъ Ѿцем, Мωѵсеевє показался
Бгъ в купинє огненой, Ї натамъ показался
в столпє оболочномъ, Їаковє показался
в вихрє, Илии показался в вєтрє, Двдє
показался в шумє лужном, а нам теперъ
показался Бгъ в тєлє члчомъ, которое
взял на себе ѿ Пречтои Панны, так мовит
Апслъ Павел: Бгъ явился въ плоти, ѿзнаймовалъ ѿ тым Дхъ Стый людемъ, же мєл
Снъ Бжий взяти на себе натуру члчую,
бо мовит Дхъ Стый в Пєснахъ Пєсней:

Осiий

Ся книга [illegible] называемая, Святого Спаса монастыря Млауловского. Ключ[illegible]

Се сый стоѧше за стѣною нашею, пре-
глѧдаѧ оконцемъ, прогладаѧ скрозѣ
ψлмѣ на ѕ. пѣ: мрежу. Стѣною называетсѧ тѣло чл҃чее,
которое Хс҃ взѧлъ на себе, и затым люде
немогли видѣти Божества Хв҃огω, далѧтогω
мовили жиды до Хрⷭ҇та: нако ты чл҃къ сый
творишин себе Бг҃а? Оконцемъ и мрежею на-
зываютсѧ смыслы наши, которыисѧ в Тѣлѣ
Хвом знайдуют, ω называеть ωто Дх҃ъ Ст҃ый
и презъ Пророка Двда, же мѣлъ Снъ Бж҃ий
взѧти на себе натуру чл҃чую, Бо написалъ
13 Пррк Двдъ: нкω птица ωбрѣте себѣ храмину,
и горлица гнѣздо себѣ, идеже положи птенца
п. ѿ: ада на. на ψал пг своѧ. Птицею называетсѧ Хс҃, храминою
естъ тѣло, которое Хс҃ Снъ Бж҃ий взѧлъ
на себе, Горлицею называетсѧ Црковь Стаѧ,
гнѣздомъ естъ тоежъ Тѣло Хво, в котором
Црковь Стаѧ положила птенца своѧ, то естъ
хртиан вѣрных, кормачи их Тѣлом Хвым, и
поѧчи Кровию егω. Обѣцую теды ласкам
вашим на том Казанию показати подобенства,
з которых зрозумѣет можемо, ѧк Бгъ знатурою
чл҃чою зъедночилсѧ? потым покажу фѣгуры, ко-
трыи презначали, же мѣлъ Бгъ взѧти на

себе

себѣ натꙋрꙋ чл҃чꙋю, и҆з ѡ҆нои з҆єдночинєнїѧ.
Хе Бж҃е нашъ, который пришолєсь з нб҃а на
землю длѧ збавєнѧ людского, и҆ ѡ҆бралєсь
собѣ мєшканє в Стаинѣ Виѳлеємской, и҆
ѿпочинок в Жлобѣ, Прїиди днѧ нн҃ѣшнєгѡ
до мене на помочъ, бо и҆ ѧ҆ землѧ єстемъ, и҆
ѹ҆чини собѣ въ мнѣ мєшканє. дш҃а моѧ
грѣшнаѧ, бꙋдетъ тебѣ Стаинєю Ви
ѳлеємскою, Серце моє жлобом тобѣ бꙋдет,
Бо єсли ты Гд҃и ѹ҆стнѣ мои ѿверзєши,
то и҆ ѹ҆ста моѧ восвѣстѧтъ хвалꙋ твою,
просимъ Ха Бг҃а ѡ помочъ, прошꙋ и҆ ласкъ
вашихъ ѡ слꙋханє.

Єст подобенство з҆єдночєнѧ Бж҃огѡ з чл҃ко,
Дш҃а и тѣло, бо ꙗкъ дш҃а з тѣлом з҆єдно- Є҆ч д. дл бѣѵ
чаєтсѧ, такъ Божескаѧ натꙋра, з чл҃чою на
тꙋроѧ з҆єдночнаѧ, з дш҃и и҆з тѣла стаєсѧ
єдна персона, єдинъ чл҃къ, такъ з Божскои
и҆ чл҃чои натꙋры стаєтсѧ єдна персона, єдин
Хс, дш҃а зацнѣишаѧ єстъ нижели тѣло,
бо дш҃а нєсмертєлнаѧ, а тѣло смертєлноє,
и҆ Божескаѧ натꙋра зацнѣишаѧ в Хѣ, нѣ-
жели чл҃чаѧ, бо натꙋра Божескаѧ в Хѣ былаѧ
нєсмертєлнаѧ, а чл҃вчаѧ смертєлнаѧ, межи

Дш҃єи и тѣломъ єстъ зєдночєнє истотноє,
а межи Божкою и чл҃вчою натꙋрою є҃ зєдночєє
ѵпостасноє, зєдночєнє Персоналноє, бо вторая
Ѵпостасєсъ, втораѧ Персона Бж҃скаѧ знатꙋрою
чл҃вѣчонєѧ зєдночила, Называєтсѧ таѧ
Ѵпостасїєсъ, таѧ Персона Словом Бж҃їмъ,
вєдлꙋгъ Є҃ѵлисты Їωанна: Словω Пл҃ть бы҃,
Называєтсѧ и Сн҃ом Бж҃їмъ, вєдлꙋ Ап҃ла Павла:
Єгда прїидє кончина лѣтомъ, послà Бгъ єди-
нороднагω Сн҃а своєгω раждаємагω ѿ Жєны.
Авгꙋ: сли ч д. Єстъ подобєнство зєдночєнѧ Бжогω з чл҃комъ,
Двѣ наꙋцѣ в єдномъ Чл҃вкꙋ, наприкладъ:
Фїлософїа, и Θεωлогїа, бо чл҃къ котрый
маєтъ в собѣ двѣ наꙋки, Фїлософїи и Θε-
ωлогїи, єстъ єдною пєрсоною, єдным
Чл҃комъ, Такъ Хс҃ любо маєт в собѣ двѣ
натꙋры, людскꙋю и Бжскꙋю, єднакъ єстъ
єдною Персоною, єдным Хмъ, Чл҃вѣкъ
который маєтъ в собѣ двѣ наꙋки, Фїло-
софїи и Θεωлогїи, двоѧкїи чинитъ ꙋчинки,
ꙗкω Фїлософъ дишкꙋрꙋєтъ ω рєчах створєных,
а ꙗкω Θεωлогъ дишкꙋрꙋєтъ ω рєчах нєство-
рєных; Бжских, и Хс҃ вєдлꙋгъ двоѧкои
своєи натꙋры, двоѧкїи чинитъ оучинки, ꙗко чл҃къ

лєжалъ

лежалъ в ꙗслехъ, але ꙗко Бгꙋ ємꙋ Звѣзда
слꙋжила, ꙗко чл҃вѣкъ знайдовалсѧ межи
пастꙋхами, але ꙗко Бꙋ ємꙋ Аггли спѣвали:
ꙗко чл҃вкъ былъ межи воломъ и ѡслом, але
ꙗко Бгꙋ ємꙋ кланѧлисѧ три Кролеве, и
подарꙋнки ѿдавали, ꙗко чл҃вкъ оуходи пред
Иродом до Єгvптꙋ, але ꙗко Бгъ оустрашил
болваны в Єгvптѣ, же на землю оупали и
покрꙋшилисѧ, гды Хс дойшолъ лѣтъ и
натой час двоѧкіє чинилъ оучинки, єдны
ꙗко чл҃вкъ дрꙋгіє ꙗко Бгъ, длѧтогѡ мовил
до людей, жебы наꙋчинки єгѡ Бжіи глѧ-
дѧчи вѣрили, же ѡнъ єстъ Бгомъ. Аще
мнѣ невѣрꙋєте дѣлѡмъ моимъ вѣрꙋите.
Єстъ подобенство зъєдноченѧ Бжого з чл҃вком,
Дерево малоє прищеплено до дерева великогѡ, Ѳома с Аквина дѣтини
бо натꙋра чл҃вѣчаѧ малаѧ прищеплена єст до чїа, г.
натꙋры Бжкои великои, малый єстъ чл҃вкъ кнѣга а
бо нѣчого єстъ противъ Бга, такъ мовитъ гл: а.
Ѱалмиста, Составъ мой ꙗко ничтоже
пред тобою, Бгъ за єстъ великій, бо мовитъ
тойже Ѱалмиста: Велій Гдь нашъ и велія
крѣпость єгѡ и разꙋмꙋ єгѡ нѣсть числа.
Єстъ подобенство зъєдноченѧ Бжого з чл҃вком,

Перстень ѡлованый з Діаменто(мъ), бо яко
з олова из діаменту стаеся єден перстє(нь),
такъ з Бжской и з чл҃вѣчой натуры стается
єдина Персона, єдинъ Хс. Олово значи(тъ)
чл҃вчую, а Діамент значит Бжскую натуру,
бо олово єсть поволное, латвося может
схилити. Діамент зась єсть твердый,
неможе(тъ) єго ни желѣзо, ни огонь скрушити,
такъ в Хѣ натура чл҃вчая была поволная,
где хотѣли онѹю люде нахиляли, але натура
Бжская была моцная, бо єи люде немогли
нѣчого учинити, чл҃вчую натуру плеихами
побивали и вжалобѣ клали, а Бжская натура
плеихами небыла побита и вжалобѣ нележала.
Чл҃вчая натура муки терпѣла, на Кртѣ была
прибита, умирала и в Гробѣ была положена,
а Бжская натура муки нетерпѣла, и на Кртѣ
небыла прибита, и неумирала, и в Гробѣ небыла
положена, бо Бгъ є неѿмѣнный вшелякіи речи
на свѣтѣ мусят ѿмѣнитися, а Бъ нѣгды
неѿмѣнится, ведлугъ Ѱалмисты: Вся яко
риза ѡбетшают и яко ѡдежду свиеши их и
измѣнятся, Ты же тойжде єси и лѣта твоя
неѡскудѣют. Єст подобенство з єдночина

Бжого

Бжогѡ з члвком, мечъ впохвахъ, бо ıакъ
мечъ похвами сѧ ѡкрываєт, такъ Бжскаѧ
натура, члвчоскаѧ натурою ѡкрылаѧ, мечъ
страшнѣйшїй єстъ нежели похвы, и Бгъ
далеко страшнѣйшїй ѿ члвка, бо мовитъ
Аплъ Павелъ: Страшно впасти в руцѣ Бга
жива. Єст подобенство з єдноченѧ Бжогѡ
з члвком. Лукъ з тативою, Лукъ значит
Бжскуи в Хѣ натуру, Татива члвчуи, бо
Лукъ Тативу насобѣ носит: такъ Бжскаѧ
в Хѣ натура носитъ насобѣ натуру члвчуи,
гды вложатъ тативу налукъ, выпущаютъ
знегѡ стрѣлы, котрые людей поражаютъ,
и Хс Снъ Бжїй гды взѧлъ насебѣ натуру
члвчуи, зоуст єгѡ выходили слова, котрїесѧ
стрѣлами называютъ, и многѡ людей не-
вѣрныхъ поразили, же в Ха оувѣрили, и єму
нетылко ıакѡ члвку, але ıакѡ Бгу служатъ
и кланаютсѧ. Такъ мовит Псалмиста до
Хрста: Стрѣлы твоѧ изъ ѡщрены силне,
людїе по тобою падутъ. Юж маєте ласки
ваши подобенства зкоторыхъ зрозумѣти
можемо, ıакъ Бгъ з Человѣкомъ з єдно
чилсѧ. Наступуютъ єще Фѣгуры, котрые

презна-

пренача́ли же мѣлъ Бг҃ъ взя́ти на себе натуру
чл҃чую из о́ноѣ зедночи́тнися. Была ѡ҆тымъ
Быт: г. Фігура на тотъ часъ, гды Адамъ оубраны
былъ в шаты скураные, же бы памяталъ
на смрть, бо тые скуры знятые были з быдля
мертвыхъ, и Хс҃ новый Адамъ взялъ на
себе шату скураную, тѣло людское смер
телное, бо мѣлъ оумерти за грѣхи людскії.
Отымъ ѡзнаймовалъ самъ Хс҃ Апостоломъ
мовячи: Преданъ будетъ Сн҃ъ Чл҃ческій Архи
ереѡмъ и Книжникѡмъ и ѡсудятъ егѡ и
оумертвятъ егѡ. Адамъ гды оубраный
былъ в шаты скуряные, смѣялся з него
Бг҃ъ мовячи, Се Адамъ бысть яко единъ
ѿ насъ. И Хс҃ гды оубрался в шату ску-
ряную в тѣло наше, смѣялися з него Жо-
нѣре Пилатовы, приклякаючи предъ нимъ
и мовячи: Радуйся Царю Іюдейскій. Была
ѡ҆тымъ Фігура и на той часъ, же мѣлъ
Быт: кз. Бг҃ъ взяти на себе натуру чл҃чую. Гды Іаковъ
оучинился Ісавомъ, взявши на себе шаты
Ісавовы, и ѡбвинувши руки и шію свою
козлими скурками. И Хс҃ взявши на себе
шаты Ісавовы, тѣло чл҃чое, оучинился чл҃комъ

веда́угъ

ведлугъ Апла Павла. Въ Образѣ Бжїи сы
не восхищенїемъ непщева быти равенъ Бгу,
но себе умалилъ зракъ раба прїимъ, въ по-
добїи члчтемъ бывъ и образомъ обрѣтесѧ
якоже члкъ. Іаковъ убравшисѧ в шаты
Ісавовы одержалъ Блгвенїе о Оца своего
Ісаака, жебы былъ Паномъ надъ братїею своею,
жебы ему всѣ народы служили и кланѧлисѧ.
И Хс гды взѧлъ на себе натуру члчую, далъ
ему Бгъ Оцъ такое блгвенїе, жебы Паномъ
былъ и на Нбѣ, и на земли, и на всемъ свѣтѣ.
жебы ему вси Аггли, всѣ люде, и все створенїе
служило и кланѧлосѧ. Такъ мовилъ самъ
Хс, Дасѧ мнѣ всѧка власть на Нбси и на
земли. Ѱалмиста зась мовитъ, Да по-
клонѧтсѧ ему вси Аггли его. На иншомъ
мѣстцу мовитъ: Обладаетъ о Морѧ до
морѧ, о Рѣкъ до конецъ Вселенныѧ, предним
припадутъ Едїопланe и враги его персть
полижутъ. Царїе Өарсистїи и островы дари
принесутъ. Царїе Аравитстїи и Сава дары
приведутъ. И поклонѧтсѧ ему вси Царїе
земстїи, всѣ ѧзыцы поработаютъ ему.
Бачиш отым фигуру, же мѣлъ Бгъ на себе

взѧти

Быт. лз. взяти натуру члчую, гды Іѡсифовѣ Іакѡвъ
Ѡцъ єгѡ справилъ шату взорнистую, бо
и Хр҃тови справилъ Бгъ Ѡцъ Шату взо-
ристую, тѣло члчее, на которомъ были розмаитїи
взоры, синїи, чорныи, и червоныи, гды Ха-
розками и бичами бито. Іѡсифову шату
ѡкрываваленную, ѡбачивши Іаковъ ѡцъ
єгѡ мовилъ, Риза Сна моєгѡ єстъ. Се Звѣръ
лютъ изъѣлъ єстъ єгѡ. И Бгъ Ѡцъ, гды
ѡбачилъ ѡкрываваленое Тѣло Хр҃тово ѿ
тирановъ ѡкрутныхъ, на той часъ мовилъ,
Риза Сна моєгѡ єстъ, Се Звѣръ лютъ изъѣлъ
єстъ єгѡ. Была ѡт тымъ Фигура и на той
часъ, же мѣлъ Бгъ взяти на себе натуру
Зах. г. члчую, гды Іс҃ Снъ Іѡседековъ ѹбраный былъ
в шаты шпетныи, бо Іс Хс ѹбраный былъ
в шату шпетную и пошарпаную, гды подъ
часъ мукъ єгѡ все тѣло было ѡшпетено и
пошарпано тернїємъ, копїємъ, гвоздми, и
иншими инструментами тиранскими, такъ
мовитъ Прркъ Ісаїа, Нѣстъ ѡбраза єму ни
славы, и видѣхомъ єгѡ и неимѣяше ви-
дѣнїя ни доброты, но видѣнїє єгѡ безчестно
ѹмалено паче сновъ члвѣческихъ. Іс Снъ

Іѡседековъ

Іѡседековъ потымъ оубраный былъ в шаты
пенкныи. И Іс Хс Снъ Бжій гды всталъ
з мртвых, на той час оубраный был в шату
пенкную, бо его тѣло зостало оубелены,
такъ мовитъ сам Хс до Бга Оца своего.
Растерглъ еси вретище мое и препоясалъ мя
еси веселіемъ. вретищемъ называется тѣло
Хво ѡшпетеное муками и смртію, которое
Бгъ Оцъ оучинилъ пенкное и веселое, гды
Хс всталъ з мртвых. Была ѡтым фигура
и оупогановъ, же мѣлъ Бгъ взяти на себе
натуру члчую, Кодрусъ Крол Аѳенскій, гды
хотѣлъ войну точити з неприятелями, на
той час боги поганскіи сказали, же тое
войско звитяжитъ в которомъ буде Кроль
забитый, довѣдавшися того неприятелѣ,
нехотѣли забіяти Кодруса Кроля Аѳенско.
Жолнѣровъ его забивали, а его самого
миняли. Щожъ оучинилъ Кодрусъ, убрался
в шаты простыи, жебы его неприятелѣ не
познали, и натой час былъ ѡт неприятелей
забитый, и заразъ неприятелское войско
ѡт его войска было звитяжено. И Хс Крол
надъ Кролми гды хотѣлъ войну точити

Матѳ. Гречкій. Анѳ. Аѳ. Сал. Об. Мз.

зсвѣто

з Свѣтомъ, на той часъ, жебы его Свѣт непозналъ, убралеся в шату простую, в тѣло наше, непознал тежъ Свѣтъ Ха, бо его забилъ, ведлугъ Еѵангелисты Іоанна, в мірѣ бѣ, и міръ тѣм бысть, и міръ его непозна. Щожъ затымъ пошло, же Свѣт Ха забил, тое пошло, же Свѣт от Ха есть звитяжоный, бо мовилъ Хс, азъ побѣдихъ міръ, имъ звитяжилъ Свѣтъ. Была отгымъ еще Фигура у погановъ, же мѣлъ Бгъ на Себе взяти натуру чл҃чую, повѣдаютъ Поетове в Фабулахъ своихъ, же Юпитер найвышший богъ поганскій зступилъ з Нба на земли, и взявши на Себе тѣло члвѣчее прохожалеся по Свѣту, приглядуючися, що люде чинятъ, чи доброе чи злое? И Хс правдивый Бгъ зступилъ з Нба на землю, и взявши на Себе тѣло члвѣчее ходилъ по Свѣту, приглядуючися, що люде чинятъ? чи добріи учинки? чи злый? але незнайшолъ жадного члвѣка, который бы чинилъ що доброе, всѣ были удалися на роспусты, на свободѣ. такъ мовитъ Ѱалмиста, Гдь съ Нбсе приниче на сны чл҃чія видѣти, аще есть разумѣвая

и҆ли вызыкали Ба, всѣ оуклони шася вкꙋпѣ
нипотребны быша, нѣсть творай благое нѣсть
до єдинагѡ. Немогꙋтъся теды на Страшном
Сꙋдѣ вымовити, предъ Хрⷭ҇томъ жиды и погане,
которыи єгѡ тылко за чл҃ка простого мают,
а нехотятъ тѣ признати, же ѡнъ єсть Бгъ,
поневажъ оу жидовъ и оу поганъ не было штом
фѣгꙋры, же мѣлъ Хс Сн҃ъ Бжіи взяти
на себе натꙋрꙋ чл҃чꙋю, и з натꙋрою чл҃вѣчою
зъедночити. Гды Апⷭ҇лъ Павелъ в Лістрехъ, Дѣя: ді
в мѣстѣ Ликаѡнском оуздоровилъ чл҃ка
хромого, которыи ѿ оурожения своего не моглъ
ходити, на той часъ люде видячи то чꙋдо,
мовили: же боги до нихъ пришли в тѣлѣ
чл҃вчомъ, и почали волати голосом великим,
бо з ни оуподобившися чл҃ком сниидоша к намъ,
и Павла называли Діи, а Варнавꙋ, Єрмиї,
и хотѣли имъ ѡфѣровати телцы в вѣнцах,
и заледво Апⷭ҇лы народъ ѿ тоеи ѡфѣры по-
гамовали. Православныи Хрⷭ҇тіяне, теперь
Праведныи Бгъ: Хс Збавитель нашъ пришол
до насъ, в тѣлѣ чл҃чомъ. С фѣрꙋ можъ мы
Хрⷭ҇тови Бгꙋ нашемꙋ хвалꙋ, Хвалѣмо єгѡ
за невымовные добродѣиства, которыи нам

ѿсвѣдча́єтъ, же на́съ створи́лъ, и҆ захо́вуєтъ
на свѣ́тѣ, и҆ борони́тъ ѿ всегѡ̀ зло́гѡ. Длѧ
того̀ мо́витъ Ѱалмі́ста: По́жри Бг҃ови же́ртву
хва́лы. О҆фѣ́руймо Бг҃у мл҃твы свои̑, мо-
лѣ́мсѧ є҆му̑ за́вше в҆ Цр҃кви, в҆ до́му, и҆ на ко́ждомъ
мѣ́сцу, Бо мо́витъ то́йже Ѱалмі́ста: Мл҃твы
моѧ̑ возда́мъ Гд҃еви пред всѣ́ми людми̑ є҆гѡ̑.
О҆фѣ́руймо Бг҃у оу҆чи́нки до́брыи, є҆сли́ смо
щѡ до́брое оу҆чини́ли, Бг҃у то́е приписуйме
не Собѣ̑, тре́ба ко́ждому чл҃вѣ́кови мо́вити:
Бг҃ъ то́е оу҆чини́лъ не а҆́зъ. Таки́й былъ А҆п҃лъ
Па́велъ, кото́рый над и҆́ншихъ А҆п҃лѡвъ ба́рзѣй
працова́лъ в҆ оу҆слу́гахъ Бж҃кихъ, є҆дна́къ то́е:
а҃. ко҃: ѳ҃і. Бг҃у приписова́лъ не Собѣ̑, бо мо́витъ: Па́че
всѣ́хъ и҆́хъ потруди́хсѧ, не а҆́зъ же но бл҃гть
Бж҃аѧ ꙗ҆́же съ мно́ю. О҆фѣ́руймо Бг҃у Срд҃це
своѐ, жебы̀ о҆́ное ѡ є҆ди́номъ Бг҃у мысли́ло,
а҆́не ѡ марностѧ́хъ земны́хъ, Бо мо́витъ самъ Бг҃ъ:
прит҃ кг҃ Да́жъ ми Сн҃е твоѐ Срд҃це: О҆фѣ́руймо Бг҃у тѣ́ло
своѐ, захову́ючи о҆́ное в҆ чи́стости и҆ в тре́звости,
оу҆мерщвлѧ́ючи По́стами, Покло́нами, и҆ пра-
цами, служа́чи Бг҃у дн҃ь и҆ но́щъ. Бо мо́витъ
рим: ві. А҆п҃лъ Па́велъ: Молю̀ оу҆бо ва́съ бра́тіє щедро́тами
Бж҃іими, предста́вите тѣлеса̀ ва́ша же́ртву живу,

ст҃у

сту, благоугодну Богови. Офѣруймо Богу себе самых з души и з тѣла, удалаючися ѿ свѣта и ѿдаючися Богу на услуги его, Певне Хс Бгъ прийметъ насъ до Неба яко Офѣру, и будетъ ѡ насъ тыи слова Соломонъ мовитъ: Яко бесплодну жертву прияти. Аминь. Прм: ѕ.

КАЗАНЄ В НА РОЖДЕСТВО ХВО.

Не ѿ Агглъ убо когда приемлетъ, но ѿ сѣмени Авраамля приемлетъ. Евр: в.

Двѣ натуры найзацнѣйшии Бгъ учинилъ: Агглскую и Члческую. бо и Аггла и Члка учинилъ на образъ свой и на подобенство. Такъ мовилъ самъ Бгъ: Сотворимъ Члка по образу своему и по подобию. Еднакъ не ведлугъ тѣла, але ведлугъ души Члкъ естъ образомъ Бжиимъ, бо Бгъ тѣла не маетъ, але естъ Дхъ. Такъ мовилъ самъ Хс: Дхъ естъ Бгъ, и Агглъ тежъ естъ Дхъ. Бо мовитъ Ѱалмиста: Творяй Агглы своя Дхи, и Душа Члчая естъ Дхъ. Бо мовитъ тойже Ѱалмиста ѿ людей, ѿимеши дхъ ихъ и изчезнутъ,

и вперет

и вперєсть свой возвратѧсѧ. Бгъ є невидимый,
и Аггла невидимый, и дша члчая невидимаѧ,
Бгъ несмртелный, и Аггелъ несмртелный, и
дша Члчаѧ несмртелнаѧ. Бгъ маєт розꙋм
и волю, и Аггелъ розꙋмъ и волю маєтъ. И
Дша Члчаѧ розꙋм и волю маєт. Ѡбѣдвѣ
тыи натꙋры ꙋпали былй прєзъ гордость,
Аггелъ хотѣлъ быти подобный Бгꙋ, бо мовилъ:
Ісаїа: ді. На Нбо взыйдꙋ и выше звѣздъ Нбныхъ по-
ставлю прєстолъ свой, и сѧдꙋ на горѣ вы-
сокѣ, на горахъ высокихъ, ѧже на сѣверъ,
взыйдꙋ выше ѡблакъ, и бꙋдꙋ равенъ вышнемꙋ.
Але за тꙋю гордость Аггла Бгъ стрꙋтилъ
з Нба до пекла. Такъ мовитъ Пркъ Ісаїа:
Какосѧ спаде съ Нбсе денница всходѧщаѧ
заꙋтра? Далѣй мовитъ: Нинѣ же въ адъ
снийдеши. И Члкъ хотѣлъ быти ровный
Бгꙋ. бо гды мовлено до негѡ: Бꙋдете ѧкѡ
бози, натой часъ Члкъ в Раю зѣлъ ѡвоцъ
з дерева заказаногѡ. Але Бгъ за тоє выгналъ
Быт: г. Члка з Раю. Бо написано: Изгна єгѡ Гдь Бгъ
из Раѧ пища дѣлати землю, ѿнеѧже взѧтъ
бысть. Теперь ласкꙋ свою Бгъ Члвѣкови ѿ
свѣдчаєтъ, бо єгѡ ꙋпалꙋю натꙋрꙋ взѧлъ

на себе

на Себѣ, Аггелови зась тоєи ласки Бг҃ъ нехотѣ
показати, бо єгѡ натꙋры невзѧлъ на Себѣ,
Тꙋ мови Апл҃ъ Павєлъ, не ѿ Аггелъ бо когда
прiємлєтъ, но ѿ сѣмени Авраамлѧ прiємлетъ.
Обѣцꙋю тєды ласкамъ вашымъ натымъ
Казанѧ показати Причины, длѧ которыхъ
взѧлъ Бг҃ъ на Себѣ натꙋрꙋ Чл҃чꙋю, не Аггелскꙋю?
Потымъ покажꙋ причины, длѧ которыхъ
Сн҃ъ Бж҃iй взѧлъ на Себѣ натꙋрꙋ Чл҃чꙋю, не
иншаѧ персона Бз҃каѧ, не Ѡц҃ъ а нѣ Дх҃ъ
Ст҃ый? Прошꙋ Хр҃а Збавителѧ ѡ помочъ.
Ласкъ вашыхъ ѡ слꙋханє.

Першаѧ причина єсть, длѧ которои Бг҃ъ взѧлъ
на Себѣ натꙋрꙋ Чл҃чꙋю не Аггелскꙋю, бо не всѣ
Аггели были згинꙋли, єщєсѧ ихъ многѡ зо-
стало, а Люде всѣ были оупали презъ грѣхъ
первородный, можемо тоє зрозꙋмѣти з при-
повѣсти Хрс҃товои. Кiй Чл҃къ ѿ васъ имый Лꙋ: єі.
Сто овецъ, и погꙋбль єдинꙋ ѿ нихъ, не ѡставитъ
ли девѧдесѧтъ и девѧть в пꙋстынѣ, и идетъ
въ слѣдъ погибшыѧ, дондеже ѡбрѧщетъ ю,
и ѡбрѣтъ возлагаетъ на рамѣ Свои радꙋѧсѧ?
Чл҃вѣкомъ называєтсѧ Хс҃, такъ мовитъ
Ѱалмиста: И зыйде Чл҃къ на дѣло Своє, и

Казане второе,

на дѣланїе свое до вечера. Девядесят и девя-
овецъ, значатъ девять хоровъ Ангелскихъ,
которых Хс зоставивши в Нбѣ; пришолъ
на землю шукати едной овцы заблужшей,
натуры члчой, котрая была през грѣхъ от
Бга отдалилася и блудила на свѣтѣ, такъ
мовилъ Псалмиста до Бга. Заблудихъ яко
овча погибшее, взыщи раба твоего. Знашол
Хс тую овцу заблуждшую, и вложилъ на
рамена свои, бовзял на себе натуру члчую,
ведлугъ словъ Апслских. Бгъ явился въплоти.
Можемо тое зрозумѣти и з другой припо-
вѣсти Хртовой: Кая жена имущи десять
драхмъ, аще погубитъ едину драхму, не
вжизаетъ ли свѣтилника и помететъ хра-
мину и ищетъ прилѣжно дондеже обрящетъ.
Жена значитъ вторую персону Бжскую, которая
зоставивши в Нбѣ десять драхмъ, десять
хоровъ Ангелскихъ, зступила на землю
шукати десятой драхмы погибшой, натуры
члчой, з свѣчею запаленою, з приказанми
Бжскими, бо мовит Псалмиста: Свѣтилник
ногама моима закон твой и свѣтъ стезям
моимъ. Знашла тую драхму вторая персона

Бжская

Бж҃каѧ, бо тѣломъ чл҃чымъ приодѣвалсѧ.
Ведлѹг Єѵ҃листы Іѡанна. Слово пло҃ быст.
Не бы҃ тєды Агг҃ли згинѹли, поневажъ ихъ
деввѧ҃ Хорѡ҃ в Нб҃ѣ зосталосѧ, а чл҃чаѧ натѹра
всѧ была згинѹла, котораѧ значитсѧ през
єдинѹ ѡвцѹ и пре єдинѹ драхмѹ погибшѹю,
и ѿ Ха҃ знайденѹю, можемо тоє зрозѹмѣт:
Из Ст҃гѡ Іѡанна Бг҃ослова, который видѣ Апока҃ бі.
на нб҃ѣ змїѧ великагѡ, з сема головами
и з десѧтма рогами, и хоботъ єгѡ ѿторже
третюю часть звѣздъ небесныхъ, змїємъ
называєтсѧ люциперъ пышный, Аггелъ
старшїй. Сѣм головъ значат сѣмъ грѣхов
смертелныхъ, пыхѹ, лакомство, ѡбжирство,
заздрость, гнѣвъ, лѣнивство, и вшетечн-
ство, в которых грѣхахъ люциперъ кохаєт.
Десѧ҃ рогѡв, значат десѧ҃ блюзнѣрства, противъ
десѧтеро приказанѧ Бж҃гѡ, звѣзды значат
Аггелѡвъ пышныхъ, которыи з люциперомъ
выпхнены з нб҃а до пекла, длѧтогѡ тєды Бгъ
взѧлъ нашѹ натѹрѹ чл҃вчѹю, не Аггелскѹю,
бо не всѣ Аггелы оупали, тылко часть ихъ
згинѹла, поневажъ мовитъ Ст҃ый Іѡаннъ:
Хоботъ єгѡ ѿторже третюю часть звѣздъ

небныхъ

не́мныхъ, лю́де за́сь всѣ́ бы́ли згину́ли, презъ
грѣ́хъ первоpо́дный. Тѣ́ мо́витъ А҆пл҃ъ Па́велъ:
Всѣ́ съгрѣши́ша и҆ ли́шени су́ть сла́вы Бж҃їя.
Друга́я причи́на е҆сть, для кото́рои взя́лъ Бг҃ъ
на себе чл҃вѣчую нату́ру, не А҆гге́лскую, бо чл҃вкъ
згрѣши́лъ з слабо́сти, маючи на собѣ тѣ́ло,
кото́рое ла́тво е҆го́ до грѣхо́въ привело. А҆гге́лъ
за́сь згрѣши́лъ з зло́сти, немаючи на собѣ
тѣ́ла, бо тро́якимъ спо́собомъ чл҃вкъ грѣши́тъ,
ПЗ а҆лбо з слабо́сти, а҆лбо з невѣ́домости, а҆лбо
з зло́сти, з слабо́сти грѣ́хъ е҆сть противъ
Бг҃а Ѿц҃а, бо Ѿц҃ъ называ́ется Всемогу́щїй.
З невѣ́домости грѣ́хъ е҆сть противъ Сн҃а,
бо Сн҃ъ Бж҃їй называ́ется му́дрый, з зло́сти
грѣ́хъ е҆сть про́тивъ Дх҃а Ст҃а́гѡ, бо Дх҃ъ
Ст҃ый называ́ется до́брый, кото́рый чл҃къ
з слабо́сти а҆лбо з невѣ́домости згрѣши́тъ,
ла́твѣй е҆му́ Бг҃ъ грѣ́хъ перебачи́тъ, гды
бу́детъ за него покутовати. Бо мо́витъ
Ψалми́ста: Грѣ́хъ ю҆ности моея и҆ невѣдѣнїя
моегѡ непомяни. Кто за грѣши́тъ з зло́сти,
противъ Дх҃а Ст҃а́гѡ, тако́му человѣ́кови
нела́тво Бг҃ъ ѿпу́ститъ грѣ́хъ е҆гѡ́.
Бо мо́вилъ Хрто́съ: Веля́къ грѣ́хъ и҆ хула̀

ѿпусти-

ѿпꙋститсѧ чл҃вкомъ, а҆ ижє на Д҃хъ хꙋла̀ не-
ѿпꙋститсѧ чл҃вкомъ. Противъ Д҃ха С҃тагѡ,
грѣхъ є҆стъ роспачъ, гды̀ чл҃вкъ роспачаєтъ
в милосердїи Б҃жомъ, и҆ вонтпитъ ѡ҆ своємъ
збавєнїи, вонтпитъ жебы̀ є҆мꙋ̀ Б҃гъ грѣхи̇
є҆гѡ̀ хотѣлъ перебачити, бо нєгодитсѧ ни-
комꙋ роспачати ѡ҆ милосердїи Б҃жомъ и҆ вонтпити
ѡ҆ своємъ збавєнїи, любобы найгрѣшнѣйшїй
былъ чл҃вкъ, нехай тылко жалꙋєтъ за грѣхи̇
свои, и҆ исповѣдаєтсѧ и҆хъ и҆ покꙋтꙋ за нихъ
чинитъ, перебачитъ є҆мꙋ Б҃ъ всѣ грѣхи є҆гѡ,
бо Б҃гъ є҆стъ милосердный и҆ милосердїи є҆гѡ нѣмашъ
конца̀, такъ мовитъ Ψалмиста. Щедръ
и҆ млтивъ Г҃ь, долготерпеливъ и҆ многомлтивъ,
не до конца̀ прогнѣваєтсѧ ниве вѣки враждꙋєтъ,
не по беззаконїємъ нашимъ сотворилъ є҆стъ
намъ, ни по грѣхомъ нашимъ воздалъ є҆стъ
намъ, ꙗкѡ повыстъ нб҃нѣй ѿ землѧ, ꙋтвердилъ
є҆стъ Г҃ь млть свою на боѧщыхсѧ є҆гѡ. Є҆лико
ѿстоѧтъ Востоцы ѿ Западъ, оудалилъ є҆стъ
ѿ насъ беззаконїѧ наша. Противъ Д҃ха С҃тго
грѣхъ є҆стъ, збытнаѧ дꙋфностъ, гды кто
на зьбытъ дꙋфаючи милосердїи Б҃жомꙋ, грѣшитъ
безпечне, и҆ мовитъ: милосердный є҆стъ Б҃ъ, перебачитъ

мнѣ

мнѣ грѣхи мои, нехай такій члвкъ пама-
таєтъ на справедливость Бжєю, бо справед-
ливый єсть Бгъ, и караєтъ такихъ людей,
которыи назбыт дуфаючи млрдію єгѡ, грѣшатъ
беспечне. Такъ мовитъ тоиже Ѱалмиста:
Гдь праведенъ сосѣчетъ выѧ грѣшникѡмъ. Противу
Дха стагѡ грѣхъ єсть, сопротивлєнєсѧ
ꙗвной правдѣ, гды кто бачитъ ꙗвную
правду, єднакъ єи противитъ, нехочетъ
признати, жетое такъ єсть, а неиначей.
Такіи были чорнокнижники Єгупетскіи, ко-
торіи противилисѧ Моѵсеѡви. Ведлугъ
в. тим. г. гл. г. Апла Павла: ꙗкоже Іанній и Амврій проти-
вистасѧ Моѵсеѡви, такоже и сіи противлѧ-
ютсѧ истиннѣ. Члвцы растлѣнныи оумомъ,
неискусны ѡ вѣрѣ. Противъ Дха стагѡ грѣхъ
єсть, сѣѧніє непріѧзни межи братіею, гды
кто сѣетъ непріѧзнь межи пріѧтелѧми, и
межи иншими людми, и дозвады ихъ при-
водитъ, же ѡны почнутсѧ вадити межи-
собою, гнѣватисѧ насебе, и наступати єдинъ
на другогѡ здоровье, которыи претымъ вели-
кую приѧзнь и любовь межи собою мѣли.
в. цар: зі. Такій былъ Ахитофелъ, которыи межи

Двдомъ

Двдомъ и Авесоломомъ сномъ єгѡ сѣѧлъ
неприѧзнь и давалъ Авесоломови злѹи радѹ,
ѧкъбы моглъ Двда ѡца своеі ѡ поразити,
и Королевство ѿнегѡ ѿнѧти. Противъ Дха
Стгѡ грѣхъ єстъ, затвердѣлость срца, гды
который чловкъ оучинивши грѣхъ, през долгій
часъ втомъ грѣхѹ валѧетсѧ, нежалѹетъ за
негѡ, несповѣдаетсѧ єгѡ, и непокѹтѹетъ
занегѡ. Такіи были жиды, которыи впавши
в балвохвалство, презъ долгій часъ втомъ
грѣхѹ валѧлисѧ, нехотѣли каѧтисѧ и ѿ
болвановъ до правдивогѡ Бга навернѹтисѧ,
либо ихъ напоминалъ Бгъ непоєднокроть,
жебысѧ каѧли и донегѡ навернѹли. Длѧ-
тогѡ мовилъ Бгъ до народѹ жидовскогѡ,
Жыла желѣзна выѧ твоѧ, и чело твоє мѣ- Ісаіа. мн.
дѧно. Противъ Дха Стагѡ грѣхъ єстъ,
злоє предсѧвзѧте, гды кто маєтъ волю
грѣшити, и старается ѡтоє, ѧкбы моглъ
грѣхъ ѧкій оучинити. Такій былъ Ісавъ,
который мѣлъ волю Іакѡва брата своєгѡ
забити, и старалсѧ ѡ такій способъ, ѧкбы
моглъ тогѡ доказати. Бо написано: Рече Ісав Бы: кз.
въ Оумѣ своємъ: Аще быша приспѣли днїе

смрти

смрти ѡца моєгѡ, дабыхъ оубилъ Іакѡва
брата своєгѡ. Длятого тєды Бгъ взялъ
насебѣ натȣрȣ члвчую не Агглскую, бо члвкъ
згрѣшилъ з слабости противъ Бга Ѡца.
Аггелъ зась згрѣшилъ з злости противъ Дха
Стгѡ. Третяя причина єстъ длякоторои
взялъ Бгъ насебѣ натȣрȣ члвчую не Агглскую,
бо аггелъ з своєи властнои волѣ згрѣшилъ а
члвкъ ѡшȣканый ѿ оужа. Бо двоякій грѣхъ
єстъ, єденъ нашъ властный, которій мы сами
чинимо, другій єстъ грѣхъ чужій, который
иншій члвкъ чинитъ, єднакъ и мы тогѡ
чужогѡ грѣха зостаємо оучастниками.
Наприкладъ, гды бы кто когѡ забилъ, албѡ
щѡ оукралъ, албо попєлнилъ вшетеченство,
албо иншій грѣхъ оучинилъ, а мы ємȣ благо-
словили тоє чинити, албо позволили, албо
росказали ємȣ, жебы тоє оучинилъ, албо про-
сили єгѡ ѡ тоє, албо радили ємȣ тоє, албо
примушали єгѡ до тогѡ, албо наȣчилисмѡ
єгѡ тогѡ, албо негамовалисмо єгѡ ѿ тогѡ,
могȣчи погамовати, албо похвалилисмѡ
ємȣ той оучинокъ, неганили и некарали єгѡ
затоє. Тєды либо кто иншій оучинилъ той

грѣхъ

грѣхъ, єднакъ и мы тогѡ чужогѡ грѣха
зостаємо оучастниками. Такъ мовитъ
Ѱалмиста: Ѿ чуждихъ пощади раба твоєгѡ.
Для тогѡ тєды взѧлъ Бгъ на себе натуру члчую
не Агглскую, бо ангелъ згрѣшилъ зволѣ
своєи, члвкъ зась згрѣшилъ з ѡшуканѧ,
которогѡ грѣха єстъ и ангелъ злый
оучастникомъ, поневажъ члвка ѡшукалъ
в оужа вступивши, и мовячи до члвка през
оуста оужевы. Четвертаѧ причина єстъ, для
которой взѧлъ Бгъ на себе натуру члчую, не
Агглскую, бо Аггл зацнѣйшїй былъ ѿ члка,
зачимъ повиненъ былъ барзѣй стєречисѧ
грѣха, бо кто зацнѣйшїй, маєтъ быти
цнотливѣйшїй, Латво тоє зрозумѣємо, же
Агглъ зацнѣйшїй былъ ѿ члка, бо првдный
Іѡвъ Аггловъ звѣздами, а члвка гноємъ
называєтъ, мовячи: Звѣзды нечисты сѹтъ Іѡ҃, кє.
предъ нимъ, колкоже паче члвкъ гнои сын и
сынъ єгѡ червь? Цнотливѣйшый маєтъ быти
духовный члвкъ ѿ свѣцкогѡ, жебысѧ свѣцкїи
люде з духовных вздовали, видячи ихъ
побожноє житїє, видячи ихъ цноты и до-
брыи оучинки, для тогѡ Хс духовным людей

назвалъ, Свѣтлостю свѣта, Мовячи: Вы
єсте свѣтъ міру, назвалъ ихъ Хс мѣстомъ
сѣдячимъ нагорѣ высокой, презъ которую
Мѳ: є. гору значитсѧ Црковъ Бжаѧ, Неможетъ
градъ сутаитисѧ верху горы сѣдячи. Назвал
ихъ Хс и свѣчею поставленною на лѣхтарѣ,
презъ который лѣхтаръ также црковъ Бжаѧ
значитсѧ, Ніхто незапалитъ свѣтилника и
поставляетъ єго подъ спудомъ, но на свѣ-
щницѣ и свѣтитъ всѣмъ иже въ храминѣ
суть. Нетакъ теды Бгъ ωбражаетсѧ, Гды
згрѣшитъ свѣцкій члвкъ, якъ ωбражаетсѧ
гды згрѣшитъ духовный, свщенникъ албо
законникъ, бо духовныи сутъ зацнѣйшіи ω(т)
людей свѣцкихъ, зачимъ маютъ быти
цнотлившіи, такъ и аггелы, понеж были за-
цнѣйшіи ω(т) члвка, мѣли быти цнотлившіи,
неповинны были грѣшити. Длѧ тоєи зась
причины Снъ Бжій взялъ насебе натуру
члвчую, неиншаѧ Персона Бжскаѧ, члвкъ пре
гавнѣ бо своє згрѣшилъ былъ и зопсовалсѧ,
ко кто грѣшитъ, южъ той розуму немаєтъ
и єстъ бестїєю нерозумною Ведлуг Ѱалмисты:
Члвкъ въчести сый неразумѣ, приложисѧ

Скотомъ

скотомъ несмысленнымъ и уподобися имъ. Сн҃ъ
Бж҃іи здѣсь єстъ мдрость, которую споминаєт
Соломѡн, мовячи: Премдрость вънисходящи Притч. а.
построися, зачимъ належало Сынови Бж҃ому
взяти насебѣ натуру чл҃вчую, жебы мдрость
Бж҃а направила чл҃вка, который былъ презъ
глупство своє зосповался, и для тоєи при-
чины Сн҃ъ Бж҃іи взялъ насебѣ натуру чл҃чую,
неиншая персона Бж҃ская, бо слушная речъ
была, жебы кто єстъ Сн҃омъ Бж҃ымъ, тожє был
и Сн҃омъ чл҃вчимъ, и тая Хс҃ называєтся, мовячи:
Єгда пріидет Сн҃ъ чл҃чкіи въславѣ своєи и вси
Ст҃ыи Аггли сънимъ, тогда сядет на Престолѣ
славы своєя, и съберутся пред нимъ вси языцы.
Єще и для тоєи причины Сн҃ъ Бж҃іи взялъ
насебѣ натуру чл҃чую, не иншая персона Бж҃ская,
жебы чл҃къ зосталъ Сн҃омъ Бж҃имъ такъ,
яко Сн҃ъ Бж҃іи зосталъ Сн҃омъ Чл҃чымъ, бо
вси люде которыи в Хр҃та вѣрують, суть Сн҃ами
Бж҃ими. Ведлугъ Єуаглисты Іѡанна: Дастъ Іѡан. а.
имъ ѡбласть Чадомъ Бж҃имъ быти вѣрующимъ
въ Имя єгѡ, иже не ѿ кровей, ни ѿ похоти
плотскія, ни ѿ похоти мужескія, но ѿ Бг҃а
родишася. На ѡстатокъ и для тоєи причины

Казанье второе.

Сн҃ъ Бж҃ій взялъ на себе натуру чл҃чую, не
иншая персона Бж҃ская, бо слушная была
речь, жебы Сн҃ъ Бж҃ій, который середній естъ
межи Бж҃ими Персонами, межи Ѿцемъ и
Д҃хомъ Ст҃ымъ, тойже былъ середній межи
Бг҃омъ и Чл҃комъ, якожъ и такъ естъ. Бо
мовитъ Ап҃лъ Павелъ: Единъ ходатай Бг҃у
и чл҃комъ, Чл҃къ Хс҃ Іс҃. Православныи хрстіане
выстерегаймо жъся пыхи, поневажъ за пыху
Ангела Бг҃ъ струтилъ з Неба до пекла, за пыху
и Чл҃века выгналъ з Раю. Выстерегаймося
грѣховъ ѿ помсту до Бг҃а волаючихъ, такій
естъ грѣхъ доброволное забойство. Бо гды
Каинъ забилъ невинне Авеля брата своего,
грѣхъ той волалъ ѿ помсту до Бг҃а. Такъ
Быт д. мовилъ Самъ Бг҃ъ до Каина: Гласъ крове брата
твоего вопіетъ къ мнѣ ѿ земля. Волаетъ
до Бг҃а ѿ помсту грѣхъ содомскій, такіи
грѣхи сутъ прожнованье, пѣятики, збытки,
немлрдіе на людей убогихъ, в згорженье Бг҃а,
и страшная нечистоть противъ прироженя.
тыи грѣхи волали до Бг҃а в Содомѣ, бо мови
Бытіе: ні. Бг҃ъ до Авраама: Вопль Содомскій и Гоморскій:
оумножися къ мнѣ, и грѣси ихъ велицы зѣло:

волаетъ

волаєтъ до Б҃га ѡ помсту. Оутрапеніє людей убогихъ, сиротъ, вдовъ, приходніовъ, и неволниковъ. Бо гды єгуптане трапили Іи҃лтяновъ, грѣхъ той волалъ ѡ помсту до Б҃га, такъ мовилъ Б҃ъ де Моуисеа: Вопль с҃нѡвъ Іи҃левыхъ пріиде къ мнѣ и азъ видѣхъ тугу ихъ, иже єгуптане стужаютъ имъ, волаєтъ до Б҃а ѡ помсту, задержаніє запласты слуга, наемникомъ, и роботникомъ, та мови Ап҃ла Іаковъ до людей богатыхъ, которыи задержуютъ заплату роботникѡмъ своимъ. Се мзда дѣлателей дѣлавшыхъ нивы ваша лишєны ѿ васъ вопіетъ, и вопленія жавшыхъ въ уши Г҃да Саваѡѳа внидоша. Выстерѣгаймеса и вшелакихъ грѣховъ, бо ѡни насъ до Б҃га недопускаютъ, такъ мовитъ Пррокъ Ісаіа: Грѣхи ваши разлучаютъ между вами и Б҃гомъ. Єсли будемо грѣховъ выстерѣгатися, Х҃с С҃нъ Б҃жій, который взялъ на себе натуру ч҃л҃чу, возметъ насъ всѣхъ до Н҃ба, Аминь.

Исхо҃ г҃. Іако҃ є҃. Ісаіа: н҃д.

Казаніє на ѡбрѣзаніє Хрⷭ҇о.

Єгда исполнишасѧ осмь дній, да ѡбрѣжꙋтъ єгѡ, и нарекоша имѧ ємꙋ Іс: Лꙋка, в.

Зли бы кто запыталъ, длѧ чогѡ Хс ѡбрѣзалсѧ? длѧ тогѡ: жебы выполнилъ старый закон, ѩко самъ мовитъ, не пріидохъ разорити законъ но исполнити. Обрѣзалсѧ и длѧ того Хс, жебы не ꙋчинилъ погоршенѧ жидом, которыи ѡбрѣзовалисѧ, бо мовит Хс: Горе чл҃кꙋ томꙋ имже соблазн приходит. Єще и длѧ тогѡ Хс ѡбрѣзовалсѧ, жебысмо вѣдали, иж онъ єстъ правдивымъ чл҃комъ, и правдивое взѧл на себе тѣло чл҃чое, бо были такіи еретики, которыи мовили, же Хс не мѣлъ на собѣ правдивогѡ тѣла, але змышленное. на ѡстатокъ, и длѧ тогѡ Хс ѡбрѣзовалсѧ, жебы скончилъ ѡбрѣзаніе, которое самъ постановилъ. Гды росказал Авраамови

Патріар-

Патріарсѣ старозаконному, жебы кождую плоть мужескую ѡбрѣзал. Мы теды Православніи Христіане: маемо ѡбрѣзовати грѣхи покутою стою ѿ сердца своегѡ, а тое ѡбрѣзаніе Старозаконное, у насъ христіанъ нѣчогѡ неважит, бо мовитъ Апостолъ Павел: Ѡбрѣзаніе ничтоже есть, и необрѣзаніе ничтоже есть, но соблюденіе заповѣдей Божіихъ. на другим мѣстцу мовит: Ѡ Христѣ бо Іисусѣ, ни ѡбрѣзаніе что может ни необрѣзаніе, но вѣра любовію споспѣшествуема. Гды Христа ѡбрѣзали, дали ему имя Іисус; так мовитъ и Евангелистъ Лука: Нарекоша имя ему Іисус; Ѡбѣцую я еще ласкавым вашим натым казаню показати иншіи имена, которыми Сынъ Божій называется, а тое учиню взявши тогожъ Христа Бога на помощъ;

Называется Сынъ Божій, азъ есмь иже есмь; Богды посылалъ Христос Мωѵсея до Фараѡна Царя Египетскогѡ, сказалъ ему тое имя свое. Азъ есмъ, иже есмъ; та, естемъ, которы естемъ; якобы мовилъ: та, естимъ, которы завше пред вѣки и пред створенем свѣта естє, бо Христос яко Богъ былъ пред вѣки, онъ выпровадилъ Израилтяновъ з Египту до Землѣ Исх. г.

ѡбѣцан-

ѡ҆бѣца́нноє. Потымъ взѧлъ на себе тѣло
чл҃чоє, и҆ мешкалъ межи людми на земли. Та́
мови прр҃къ Вару́хъ: Сей Бг҃ъ на́шъ невомѣнитсѧ
инъ кнємꙋ, ѡ҆брѣтѐ всѧкъ пꙋть хитрости
и҆ даде Іа́ковꙋ ѡ҆трокꙋ своємꙋ, Іи҃лю возлю-
бленномꙋ ѿ него. Потомже на земли ꙗ҆висѧ
и҆ съ чл҃вѣки поживе: тоєжъ мови и҆ Прр҃къ
Михеа: И ты Виөлеєме доме Єфраөа, є҆да
малъ єси ты, ꙗ҆кѡ быти тебѣ въ тысꙋщахъ
Іюдиныхъ, ѿ тебе бо и҆зыйдетъ старѣйшина,
ꙗ҆кѡ быти въ Кнѧзство въ Іи҃ли, и҆сходы же
єгѡ ѿ искони днїй вѣчныхъ: И для тогѡ Хс҃
называєтсѧ Азъ єсмь и҆же єсмь, а єстемъ
который єстемъ. Бо Хс҃ завше былъ предъ вѣки
посполꙋ з Бг҃омъ Ѿц҃емъ, и҆ не было жадного
часꙋ, и҆ жадной мѣнꙋти, которого бы часꙋ, и҆
которой бы мѣнꙋты, Хс҃ немѣлъ быти з Бг҃омъ
Ѿц҃емъ, самъ тоє Хс҃ ꙗ҆кѡ мꙋдрость предвѣчна
мовитъ: Гдь созда мѧ начатокъ пꙋтей
своихъ, прежде вѣкъ ѡ҆снова мѧ. Далѣй мовить:
Прежде всѣхъ холмъ раждаєтъ мѧ. на иншом
мѣстцꙋ мовить: Єгда полагаше морю вѣтрои
єгѡ и҆ воды непройдꙋтъ брегѡ єгѡ, и҆ крѣпкїи
творѧше ѡ҆снованїѧ землѣ, вѣхъ кнємꙋ

подоб-

подобна, Азъ бѣхъ радовашеся на всѧ днь,
веселѧхсѧ пред лицемъ єгѡ въ всѧко времѧ.
Тоеж мовит Єѵангелистъ Іѡаннъ: Вначалѣ бѣ
Слово, и Слово бѣ оу Бга, и Бгъ бѣ Слово:
Іаковы мовнаѧ: Вначалѣ, напочатку, пред
вѣки, посполу з Бгомъ Ѻцемъ, было Слово
Бжое Хс, и тое Слово єстъ, иншаѧ персона
нежели Ѻцъ, длѧ того мовитъ: Слово
бѣ оу Бга, тоестъ слово, єдно и нероздѣлное
Бжество маєтъ з Ѻцемъ и Дхомъ Стымъ.
Длѧ тогѡ мовит: Бгъ бѣ Слово. Называєсѧ
Хс, Гдь Саваѡѳъ. Бо видѣл Прркъ Ісаіа:
Серафимовъ, которіи хвалили Бга волаючи:
Стъ: Стъ: Стъ: Гдь Саваѡѳ, исполн всѧ землѧ Ісаіа ѕ
славы єгѡ. Длѧ тогосѧ Хс называєт, Гь
Саваѡѳъ, Панъ Воискъ, бѡ онъ воисками
завѣдуетъ, и дає тому воиску звѣтѧзтво
на неприятелми, которое Бгу мантсѧ и єгѡ
на помощъ взываєт. Дознали тогѡ Ізраилтѧне, Ісу нав: і.
которыи на воинѣ Бга напомоч взывали: Тєды
Бгъ на ихъ неприятелиовъ напущалъ градъ
каменныи з Неба, которыи забиял ихъ: Напущалъ Исхо: кг.
шершениовъ ядовитыхъ, которыи кусали ихъ.
Дознали тогѡ и Самаритѧне, которыи были

в облє_

в ѡблеженіи ѿ Ассѵрійчиков, а гды Бга ѡ ратунок
просили, перепустилъ Бгъ такій страхъ на
д҃ цр: з. войско Ассѵрійское вночи, же Ассѵрійчикове по-
кидавши наметы, конѣ, ѡслы, и весь ѡбозъ
свой, утекали, а нѣбо нѣкто ихъ небилъ.
в҃ мак: і. Дознал того и Маккавей, который на войнѣ
Бгу молилсѧ, тогды непріѧтелемъ єгѡ пока-
залисѧ пѧть мужей з Нба, на конѧх, которыи
Маккавеѧ и войско єгѡ боронили, а непрі-
ѧтелей забіѧли. Так и теперъ которыи люде
на войнѣ Бгу молѧтсѧ, тымъ даетъ Бгъ
звитѧзство над ихъ непріѧтелѧми. напу-
щаетъ на ихъ непріѧтелей албо град каменый
з Нба, албо шершеньовъ ѧдовитыхъ, албо
чинит такій страхъ в войску непріѧтелском,
же непріѧтелѣ покинувши ѡбозъ свой утѣ-
каютъ, албо посылает з Нба Агглов, ко-
торыи в ѡсобах мужеских, ѧкъ рицери на конѧх
сидѧчи вѣрныхъ и побожныи людей боронѧт,
а непріѧтелей громѧт. Непомагает зась Хс
на войнѣ тымъ людемъ, которыи не слушне,
без данѧ жадной причины воюют, бо ѿ таких
людей мовит Ѱаламиста, Раздруши ѧзыки
хотѧщыѧ бранеи, роспороши (Бже) поганов

кото-

которыи войны прагнꙋтъ. Непомагаетъ Хс
и тымъ людемъ, на войнѣ, которыи непокла-
даю надѣи в Бзѣ, але покладаю надѣю в силѣ
своей, албо въ орꙋжїи, албо в зброи, бо
Голїада, который покладалъ в тым надѣю,
Забилъ Двдъ на поединкꙋ, и мови до него: а. цр҃. з҃.
ты идеши нама въ орꙋжїи и въ бронахъ и
съ щитомъ, аз же идꙋ на тя въ имя Гда
Саваѳа. Непомагаетъ Бгъ и тымъ людем
на войнѣ, которыи переступꙋютъ приказанїя
Бжїи, грѣхов допꙋскаючися. Дознали того
Їнатане, которыи гды на войнѣ переступили
приказанїя Бжїи и грѣхъ попелнили, Натой часъ
пред неприятелми своими ꙋтѣкат мꙋсѣли.
Ведлꙋгъ Ѱаломнѣсты: Снове Ефремли напрѧ-
зающе и стрѣлѧюще лꙋки, возвратишася въ днь
брани, не сохраниша Завѣта Бжїя. Непо-
магаетъ Бгъ и тымъ людем на войнѣ, которыи
кривдꙋ людем чинятъ, Для того гды пытали
Жолнѣре Стго Їоанна Крстителя, щобы
мѣли чинити? Ѿказалъ имъ: никогоже
ѡбидите, ни ѡклеветайте и доволны бꙋдьте
ѡброки вашими. никомꙋ кривды нечините,
и ниѡскаржайте и контентꙋйтеся жолдами

вашими

вашими. Называєтсѧ Хс Востокъ, такъ
За ѕ. мовитъ Пррокъ Захаріѧ: Востокъ имѧ ємꙋ;
длѧ тогосѧ называє Хс Востокомъ, бо ꙗкъ
ѿ Востока походитъ свѣтлость, котораѧ
темности розганѧєтъ. Такъ Хс свѣтлостїю
Вѣры православной роспорошилъ темности
балвохвалства, котрыи были весь свѣтъ
ѡкрыли. Бо предпришествиѧ Хвымъ незнали люде
Правдивогѡ Бга, и сами собѣ розмаитыхъ
богѡвъ чинили. Халдейчикове, мѣли за Бга
Нбо, Слнце, Мѣсѧць, огонь, повѣтріє,
водꙋ, землю, и томꙋ створенню ꙗкъ Бгꙋ кла-
С: Іѡа Дама в Гнеѡ ѿ Зала Ісаф. нѧлисѧ. Єгуптѧне мѣли за боговъ Птахѡвъ,
Орла, ꙗстроба, крꙋка. Мѣли за богѡвъ
Бестїи: Пса, вока, телца, аспида, Смока,
Крокодила, и тымъ бестїамъ ꙗкъ Бгꙋ кла-
нѧли. Греки за и иншїи народы людей за
Боговъ мѣли: на Нбѣ бога мѣли Іовѣша,
113 на мори Нептꙋна, впеклѣ Плꙋтона, Войны
бога мѣли Марса, вымовы Меркꙋрїꙋша, лѣ-
карства Єскꙋлапѣꙋша, мꙋзыки Аполлѣна,
вѣтровъ Єолѧ, лѣсныхъ боговъ мѣли Сатыра,
и Сулвана, мудрости мѣли богиню Мѣнервꙋ,
мысливства Дїаннꙋ, збожа Церерꙋ, богатствꙋ

фортꙋ-

фортуну. Кождой речи, иншогѡ бога албѡ Богини мѣли. Ведлуг Апла Павла: Омрачися неразумное ихъ срце, Гляще ся быти мдры, ѡбезумѣша и измѣниша славу нетлѣнна Бга, въ подобіе образа тлѣннагѡ члвѣка, и птицъ, и четвероногъ, и гадъ. Пред приста Хвымъ мѣли люде за богѡвъ діаволовъ, которыи в болванахъ мешкали и людей мовою своею зводили, и люде тымъ болваном и діаволом, якъ Бгу кланялися и ѡфѣровали дѣти свои и в огнѣ палили: Ведлугъ Уламисты: Пожроша сны своя и дщеря своя бѣсовом, пролїяша кровь неповинную сынов своихъ и дщерей, яже пожроша истуканным хананїским. Тылко в Юдеской земли и въ Іилеской знали люде правдивогѡ Бга, якъ мовитъ Уламиста: Вѣдомъ въ Іудеи Бгъ въ Іили веліе имя єгѡ. Иншїи зась народы не знали правдивагѡ Бга: и были ѡкрыти темностями балвохвалства, але Хс свѣтлою вѣры православнои, весь тыи роспорошилъ темности. Для тогѡ мовитъ Апостолъ Павелъ къ Ефесеѡмъ: Бѣсте бо иногда тма нынѣже свѣтъ ѡ Гдѣ. Называется Хс

Ром. а.

Алфа и ѡмега, споминаєт тоє Имѧ Сты
Іѡаннъ Бгословъ въ Апокалѵпси, Богды
былъ навыспѣ Патмосѣ в день недѣлный,
в захвицени, на тот часъ чулъ за собою голо
Апо̃.а съ великїй, якъ трубы, Азъ єсмь Алфа
и Ѡмега. Язъ єстемъ Первый и Последнїй.
Для тогосѧ Хс называєтъ Алфа, Первый,
бо ѡнъ былъ першїй ѿ всегѡ створенѧ, былъ
перестворенїем свѣта, былъ предвѣки, такъ
мови Псалмиста: Гй прибѣжище бы на в ро
и родъ, прежде даже Горамъ небыти и созда-
тисѧ земли и вселеннѣй, ѿ вѣка и до вѣка
ты єси. Для тогожъ Хс называєтсѧ ѡмега,
последнїй: бо Свѣтъ и вшелакоє створенє
на свѣтѣ мусиѧ скончати, а Хс навѣки
будетъ тревати, нигды небудет конца мѣти.
Такъ мовитъ тожъ Псалмиста: Вначалѣ
Ты Гди землю ѡснова и дѣла рукъ твоихъ
суть неба, та погибнутъ, тыже пребываєши,
и всѧ яко риза ѡбетшаютъ и яко ѡдежду
свиєши ихъ и измѣнѧтсѧ, тыже тойжде
єси и лѣта твоѧ не ѡскудѣютъ. Называєтсѧ
и длѧ тогω Хс Алфа, и ѡмега, першїй и
последнїй. Алфа значитъ Бжство, ѡмега

значитъ

значит члчество Хво, бо Хс двѣ натуры вособѣ маетъ, Бжскую и члвѣчую, якѡ Бгъ оуродился прєдвѣки ѿ Ѡтца. Самъ тое Бгъ Ѡтцъ мовитъ до Ха. И чрева прежде денница родихъ тя. Якѡ члвкъ здесь оуродился Хс подлѣты ѿ Матки, такъ мовитъ Апалъ Павел: Егда пріидетъ кончина лѣтомъ, посла Бгъ Единороднагѡ Сна своегѡ раждаемагѡ ѿ жены. Называется Снъ Бжій Іс, которое имя дано Сынови Бжому еще прежде зачатіемъ егѡ Апстымъ гды народился Снъ Бжій ѿ Пречтои Панны, и ѡбрѣзался, натой часъ тымже именемъ егѡ названо, ведлугъ Еуангеліи Луки: Егдаже исполнишася ѡсмь дній да ѡбрѣжутъ егѡ, и нарекоша имя ему Іс: нареченное Агглом, прежде даже не зачатся вчревѣ. Іс вєврейскимъ языку значится Збавитель, бо Снъ Бжій збавилъ народъ людскій ѿ грѣха, ѿневоли шатанскои, и ѿмукъ пекелныхъ вѣчныхъ. збавилъ Снъ Бжій розмаитыхъ людей ѿрозмаитогѡ небезпе-ченства. Дозналъ тогѡ Мартиніанъ преложоный на жолнѣрами, вкоторогѡ церкву вшолъ былъ злый духъ: и мешкалъ внем

ймучилъ єи, тєды Мартиніанъ взывалъ
тоє ймѧ Іс, и зостала волнаѧ цорка єгѡ
ѿ злогѡ духа. Стый Іларіѡн тымъ ймєнє
Іс, ѿстрашилъ ѿсєбє нєпріѧтєлєй душныхъ,
бо єдногѡ часу нєпріѧтєлѣ душныи пока_
залисѧ стому Іларіѡну на кѡнѧ, и хотѣли
єгѡ кѡнми розтрутити, тєды ѡнъ заволалъ
Іс, и заразъ всєтоє воиско нєпріѧтєлскоє
зємлѧ розступившисѧ пожєрла. Стый Юліанъ
пустєлникъ взываючи тоє ймѧ Іс, забилъ
смока. бо гды єдногѡ часу йшолъ дорогою,
заступилъ єму смокъ надорозѣ, тєды ѡнъ
заволалъ Іс, и заразъ тои смокъ палъ на_
землю издохъ. Григоріи єпископъ Туронскій
тымъ ймєнємъ оулѣчилъ ѿца своєгѡ хорого,
бо написавши тоє ймѧ Іс, на таблицѣ дрєвѧнои,
подложилъ ѿцу своєму хорому подъ голову, и
заразъ ѿцъ єгѡ зосталъ здоровый. И тєпєръ
которыи люди внєбєзпєчєнствѣ просѧтъ ѡ
ратунокъ Іса, тыхъ людєй Іс Снъ Бжій
збавитъ ѿ вшєлѧкогѡ нєбєзпєчєнства, и ѿ
смрти, понєважъ тоє ймѧ Іс; значитъ Збавитєль.
длѧ тогѡ гды Снъ Бжій оуродилсѧ ѿ Пречистои
Дѣвы, мовилъ Аггелъ до пастырѡвъ: Родилсѧ

вамъ

вамъ днесь Спсъ, оуродилсѧ вамъ теперъ
Збавитель, Называетсѧ Онъ Бжій Хс:
щоесть в Грецкимъ ѧзыкꙋ значитъ Помазанецъ.
бо Хс єстъ Помазаный дхомъ Стымъ,
ꙗкѡ самъ мовитъ: Дхъ Гнь на мнѣ єгоже
ради помазамѧ. Хс, єстъ тоємѧ госпо-
дінтое, бо мнѡгіи люде ты имене называютсѧ.
Хртомъ называетсѧ Кро, Хрто называетсѧ
Сщенникъ, Хмъ называетсѧ и Прркъ. бо и
Кро православный, и Сщенникъ, и Прркъ,
Сꙋть помазанцами Бжіими, длѧтѡ мовитъ Бгъ
оустами Двдыми: Неприкасайтесѧ помазанным
моимъ и въ Прроцѣхъ моихъ нелꙋкавнꙋйте.
Ѿ Хрта названи сꙋть хртіане, ꙗкъ Ізлтѧне
названи ѿ Іилѧ. Асиріꙗчикове, названи ѿ
Асꙋра. Славѧне названи ѿ славы, жесобѣ ве-
ликꙋю славꙋ на свѣтѣ воинѣ ꙋчинили. Полѧцы
названи ѿ полѧ, же в поли воюю. Рꙋсь названа
ѿ Роса Кнѧзѧ, иншіи мовѧтъ, ѿ розсѣ-
ѧнѧ, жесѧ народъ рꙋскій широко насвѣтѣ
розсѣѧлъ, так и Хртіане названи сꙋть ѿ Хрта,
длѧтогѡ, же в Хрта вѣрꙋютъ. А найперше
названи сꙋ в Антіѡхіи, бо написано в Дѣѧніѧх
Аплскихъ: Быстъ же имъ лѣто цѣло собн-

113

дѣѧнⷭ҇ аі.

Г г ратисѧ

рѣгнєсѧ в црквн и оучити народъ многъ,
нарєцинижє прєжє в Антиохїи оучиники хртїанн.
Правоелавныи хртїанє, понєважъ ѿ Хрта взѧ-
ли есмо имѧ нашє, надѣймо жъ Хрта въ
оучинкахъ. Хс ѿбрѣзалсѧ тєлєснє, а мы
Исх. д. ѿбрѣзуймосѧ духовнє. Сепфора жона Моу-
Іис нав. е. сеша камєнємъ ѿбрѣзала сына своєго, и Іс
навиннъ Ізратѧновъ, каменными ножами
ѿбрѣзалъ. а мы покутою стою ѿбрѣзуймо
грѣхи ѿ срца своєго, бо камєнь твєрдый значи
покуту твєрдую. и Прркъ Іеремѣй кажєтъ
намъ ѿ срца грѣхи ѿбрѣзовати, мовѧчи
Ѿбрѣжтєсѧ Гу и ѿимѣтє прєпуцїа срцъ
вашихъ. бо ѧко в старомъ законѣ нєпо-
зволѧлъ Бгъ нєѿбрѣзаннымъ входити до
Іез. мд. церкви своєи и мовн: Всѣ сынъ иноплємєнный нє
ѿбрѣзанъ срцємъ и плотїю да нєвнійдєтъ въ
стынѧ моѧ. Такъ и тєпєръ которїи людє
нєѿбрѣзуютъ ѿ срца своєго грѣховъ покутою
стою, тымъ нєпозволитъ Бгъ внійти до
церкви трїумфуючєи, знайдуючєйсѧ в Нбѣ.
Которого дай намъ всѣмъ Хє Бє доступити.
Аминь.

Казанє

КАЗА́НЬЕ В҃, НА ѠБРѢЗА́НІЕ ГДНЕ.

Егда̀ исполнишасѧ ѻсмь днїй да ѡбрѣжꙋтъ его, и нарекоша имѧ̀ емꙋ Іс҃. Лꙋ: в.

гды Ха̃ ѡбрѣзано, на тотъ часъ дано имѧ̀ емꙋ Іс҃, штосѧ значитъ Збавитель. бо Хс҃ даетъ людемъ вѣрнымъ и побожнымъ збавленїе вѣчное. которое належитъ на ѡгляданю лица Бж҃го, богды с҃тыи бꙋдꙋтъ видѣти Бг҃а, на той часъ бꙋдꙋтъ мѣти збавленїе вѣчное и заплатꙋ вѣчнꙋю. такъ мовилъ самъ Хртосъ: Бл҃жени чт҃їи срдцемъ ꙗко ти Бг҃а ꙋзрѧтъ. И Апл҃ъ Іѡанъ мовитъ: Ꙋзримъ его ꙗкоже естъ, тоежъ мовитъ Апл҃ъ Павелъ: Видимъ ꙋбо нн҃ѣ ꙗкоже зерцаломъ въгаданїихъ тогдаже лицемъ ко лицꙋ. Ѻтое и Моѵсей просилъ Бг҃а мовѧчи: ꙗвимисѧ самъ ꙗвѣ и разꙋмнѣ дабыж видꙋтѧ. Ѻбѣцꙋю теды Людемъ вашимъ на тымъ Казанью показати, ꙗкими именами збавленїе нше называетсѧ, прошꙋ Ха̃ ѡпомоги, Люде ваши слꙋхаче.

Называетсѧ збавленїе наше Животомъ

вѣчнымъ

вѣчнымъ. такъ мовитъ єѵаглистъ Іѡаннъ: Сеже єстъ животъ вѣчный, да знаютъ тебе єдинагѡ Бга и єгоже послалъ єси Іс Хрста. длятогѡсѧ збавленїе наше ж. нестѡ вѣчнымъ называетъ. Бо гды стїи будутъ видѣти Бга, южъ небудутъ нигды умирати, але навѣки будутъ жити. Теперъ насвѣтѣ короткое житїе наше, и где далѣй, то коротшое ставаетсѧ. Бо предпотопомъ люде жили насвѣтѣ долго. Мадусалъ жилъ девѧть сотъ, шестдесѧт и девѧть лѣтъ. Потымъ гды почали люде грѣшити, уменшилъ Бгъ лѣта ихъ. Бо мовилъ: не има дхъ мой пребывати въ члвцѣхъ сихъ, зане суть плоть, будутъ же днїе ихъ лѣтъ сто двадцетъ. потымъ єще барзѣй уменшилъ Бгъ лѣта людскїи загрѣхи ихъ, бо мовитъ Ѱалмиста: Днїе лѣтъ нашихъ внихже семдесѧтъ лѣтъ, аще же всилахъ ѡсмдесѧтъ лѣтъ, и множае ихъ трудъ и болѣзнь. Але теперешнїи лѣта дополовицы Бгъ загрѣхи наши уменшилъ, длятогѡ мовитъ Ѱалмиста: Невозведи мене въпреполовленїе днїй моихъ. Любо бы тысѧчу лѣтъ жилъ члвкъ, и то короткое житїе єгѡ. Бо мовитъ

Ѱалми

Ѱалми́ста: Ты́сѧча лѣ́тъ пре ѡ҆чи́ма твои́ма
Гд҇и, ꙗ҆́кѡ дн҃ь вчера́шнїй и҆́же ми́мѡ и҆де.
Стара́ймо́жесѧ ѡ҆ цноты и҆ до́брыи ѹ҆чи́нки,
жебы́смо внб҃ѣ моглѝ жи́ти, понева́ж на землѝ
доча́сꙋ жи́вемо, а҆ внб҃ѣ навѣ́ки жи́ти бꙋ́демо.
Называ́етсѧ звавле́нїе на́ше Сла́вою, та́къ
мо́витъ Пр҃ро́къ Дв҃дъ: Насы́тꙋсѧ внегда̀
ꙗ҆ви́тмисѧ сла́ва твоѧ̀. Длѧтогѡ̀ звавле-
нїе на́ше Сла́вою называ́етсѧ, бо гды̀ Ст҃ыи
бꙋ́дꙋтъ ви́дѣти Бг҃а, на то́й ча́съ бꙋ́дꙋтъ
сла́вныи на́ нб҃ѣ, и҆ на́ землѝ, и҆ по всемꙋ Свѣ́тꙋ.
Вавѵло́нчикове стара́лисѧ ѡ҆ сла́вꙋ свѣ́цкꙋю, Бы҃ті: аі.
доча́снꙋю, бо бꙋдова́ли Вѣ́жꙋ высо́кꙋю, а҆ж по нб҃о,
жебы̀ со́бѣ сла́вное и҆мѧ̀ на свѣ́тѣ ѹ҆чини́ли,
а҆́ле и҆́хъ Бг҃ъ зато́е ска́ралъ, бо помѣша́лъ
и҆́мъ ꙗ҆зы́ки, же не зна́лъ є҆ди́нъ, що дрꙋгі́й
мо́вил. Стара́лсѧ ѡ҆ сла́вꙋ свѣ́цкꙋю Авесало́мъ,
бо за жи́вота своегѡ̀ збꙋдова́лъ Сто́лпъ,
жебы̀ лю́де ви́дѧчи то́й Сто́лпъ, є҆гѡ̀ припо-
мина́ли, А҆́ле є҆гѡ̀ Бг҃ъ зато́е ска́ралъ, бо вел- в҃ цр҃. иі.
тогѡ̀ Сто́лпа̀ заби́то Авесолѡ́ма и҆ впро́пасть
вки́нено. Вы́стерега́ймо́жесѧ и҆ мы̀ Сла́вы
свѣ́цкои про́жнои, доча́снои, жебы̀ и҆ на́съ
не ка́ралъ Бг҃ъ, ꙗ҆къ вавѵлѡ́нчиковъ, и҆ Авесоло́ма,

а҆́лесѧ

алеся стараймо ѡсла́вꙋ вѣчнꙋю небеснꙋю, ко-
трꙋю споминаетъ Ѱалмиста: Гь Бг҃ъ блгтъ
и славꙋ дастъ. Называетъся збавленє наше
Покоемъ, такъ мовилъ Хс҃: Возмѣте иго
мое (ярмо мое) на себе и навчитеся ѿмене
яко кротокъ есмь и смиренъ Сердцемъ,
и ѡбрящете покой Дꙋшамъ вашимъ.
Ярмо значитъ приказаня Бжїи, которыи
кто в Срдцꙋ своемъ маетъ и заховꙋетъ, той носитъ
ярмо Хво, и знайдетъ покой вѣчный дшѣ
своей. Для того збавленїе наше покоемъ на-
зываетъся, бо гды Стыи бꙋдꙋтъ видѣти
Бга, на той часъ бꙋдꙋтъ в нбѣ навѣки ѿпо-
чивати, по працахъ и трꙋдахъ своихъ,
которыи слꙋжачи Бгꙋ на свѣтѣ подеймовали.
Яко грѣшнїи люде, которыи нехотѣли добрыхъ
ѹчинковъ чинити живꙋчи на свѣтѣ, небꙋдꙋтъ
впеклѣ мѣти никгды покоя. бо написано
в Апокалипси: Неимꙋтъ покоя днь и нощь.
такъ Стыи люде, которыи на свѣтѣ слꙋжили
Бгꙋ, бꙋдꙋтъ в нбѣ навѣки по працахъ своихъ
ѿпочивати, можетъ такїй чловкъ ѹмираючи
мовити дшѣ своей: Блженъ пꙋть воньже
пойдеши дше, ѹготовася мѣсто покойно.

Назы-

называєтсѧ забавєє нше весєлємъ, таѧ мови Сты
Іѡаннъ Бгословъ въ Апокаліѱи: Радуимсѧ и весе-
лимсѧ, и дадимъ славу ємꙋ, ꙗкѡ пріиде бракъ Апо҃ѯ дı
Агнчи, бо пришло веселѧ бараново, то єстъ Хрстово, и
Жена єгѡ (Церковъ стаѧ) уготовала єстъ себе,
длѧ тогѡ забавеніє нше называєтсѧ веселіємъ,
бо гды стый видѣтъ будучи Хрста, который єстъ
Баранкомъ невиннымъ, натомъ часъ будучи съ Хрстомъ
веселитисѧ навѣки, нигды небудучи смутитисѧ,
тамъ мовитъ Ѱаммиста: Вовѣки возрадуютсѧ, и
веселитисѧ будутъ и похвалѧтсѧ ѡ тебѣ вси любя-
щіи имѧ твоє. То то веселє споминаєтъ Єѵангелистъ
Матфей мовѧчи: Царь єдєнъ учинилъ Снови своєму Ма кб,
веселє, а гды пришолъ ѡглѧдати сидѧчихъ, ѡбачилъ
тамъ чл҃ка немѣючого шаты весельной, и мовилъ до нєгѡ:
Друже какѡ вниидє сѣмо неимый ѡдѣѧніѧ
брачнаго: потымъ мовилъ до слугъ своихъ: Свѧзавше єму
руцѣ и ноѕѣ, возмѣте єгѡ и ввержѣте во тму
кромѣшнюю, тамъ будетъ плачъ и скрежетъ
зубомъ: Царъ єстъ Бгъ Ѡтецъ, который Хрстови
Снови своєму учинилъ веселє дочасноє на землѣ
з церкви Стой з народомъ хрстіанскимъ, и потымъ
вѣчноє веселє въ небѣ учинитъ, але дочасного на земли
веселѧ всѣ хрстіане заживаютъ длѧ вѣры, же в Хрста

вѣруютъ

вѣрꙋют любо иныи немаютъ шаты весѣлнои
добрых оучинковъ, длятого в днь ѡстатнїи Хс
гды прїидет свѣт сꙋдити, бꙋдет мовит до хрстїанина
грѣшного: Дрꙋже яко внїидесь сѣмо немаючи
ѡдѣянїя брачна, в нбѣ за вѣчного веселя тыи
тылко бꙋдꙋт заживат, которыи мают насобѣ
шатꙋ весѣлнꙋю добрыи ꙋчинки, длятого Апстл Павел
кажет в добрыи оучинки прїодѣтися мовячи:
Колос. г. Ѡблецѣтеся оубо якоже избранни Бжїи стыи
и возлюбленни, в мл: щедро, блгост, смирено-
мꙋдрїе, вкротость и долготерпѣнїе, котрыи зась
люде шаты весѣлнои добрых ꙋчинков насобѣ немают
тым кажꙋт, в ѡстатнїи днь связат рꙋцѣ и нозѣ,
и вкинꙋти в тмꙋ кромѣшнꙋю, где бꙋдет плач и
скрежет зꙋбом. Называется збавленїе наше црством.
та бꙋдет Хс на страшном сꙋдѣ доли де справедли-
вым мовит: Прїидѣте блгвеннїи Ѡтца моего на
слѣдꙋйте ꙋготованое вам црство ѿ сложенїя мїрꙋ.
длятогося збавленїе наше называет црством: бо
гды стыи бꙋдꙋт видити Бга; на то ча бꙋдꙋт вси
црями и бꙋдꙋт в нбѣ навѣки црствоват. та мови
стыи Їѡанъ в Апокалипси: Воцарятся во вѣки
Сꙋд. д. вѣком, Авимелех стараєся ѡ земное црство, бо семдесят
братовъ своихъ на едномъ камени забилъ,

жебы

жебы ѡнъ царемъ зосталъ, а не братъ иншій. Але єгѡ Бгъ затое скаралъ. Бо гды хотѣлъ вежу Ѳівецкую запалити, натой часъ една невѣста скинула з вежи оуламокъ каменя жорнового и скрушила єму голову ажъ до мозку. Старалсѧ ѡ земное цртво Авесоломъ, бо з властным ѡтцемъ своимъ Двдомъ точилъ войну, жебы могъ самъ царемъ зостати, але єгѡ Бгъ затое скаралъ, бо завислъ волосами на дубѣ, и трома ѡщепами былъ пробитый. Нестараймосѧ мы ѡ земное царство дочасное, жебы и насъ Бгъ нескаралъ смертію тою, ꙗкъ Авімелеха, и Авесолома. Але стараймосѧ ѡ црьство Нбное вѣчное. Бо мовитъ Хс: Ищѣте прежде цртвіѧ Нбногѡ и сіѧ всѧ приложатсѧ вамъ. Назывáетсѧ збавленіе наше Короною: такъ мовитъ Стый Ішаннъ Бгословъ въ Апокалѵпсисѣ: Держи еже имаши да никтоже пріиметъ вѣнца твоегѡ. Длѧ тогосѧ збавленіе наше называетъ Короною, бо ꙗкъ Римлѧне давали Лаврóвую Корону воинномъ, котрыи добре воевали на площу Марсовыхъ, и непріѧтелей звитѧжили, такъ и Бгъ даетъ корону вѣчную видѣніе Лица своегѡ тымъ людемъ, которыи войну точатъ з грѣхомъ

и звѣтяжаетъ егѡ, бѡ грѣхъ с кождым
члкомъ воюетъ, длятого мовитъ Псалмиста:
Стопы моя направи по словеси твоему, и
да не ѡдолѣетъ мни всякое беззаконие: Воюетъ
грѣхъ на члка ѡчима. Гды члкъ глядитъ
где непотреба, гды гляди на марностии свѣцкии
и заниманя ѹганяетъ, длятого мовитъ
Псалмиста. Ѿврати очи мои не видѣти суеты,
Воюетъ грѣхъ на члка ушима, Гды члвкъ
слухаетъ словъ ледачихъ, пѣсней шпетных,
Не слухай таких речий Псалмиста, бо мовит:
Быхъ яко глухъ неслышахъ. Воюетъ грѣхъ
на члвка устами, гды члкъ що злое мовит,
ѡсужаетъ когѡ, ѡбмовляетъ, албо лаетъ
кому, длятого мовит Апслъ Павелъ: Слово
гнилое да не исходит из устъ ваших. Воюетъ
грѣхъ на члвка руками, гды члвѣкъ береть
чужое, бьетъ когѡ невинне, албо кривду
кому чинитъ, ѡ таких мовит Псалмиста:
Имже в руках беззакония, десница их исполнися
мзды. Воюетъ грѣхъ на члка ногами, гды
члкъ ходит где непотреба, ѡ таких людех мовит
Соломонъ: Ноги бо ихъ на зло рыщутъ и
скоры суть на пролитие крове. Воюетъ грѣхъ

на члка

на члвка, и всѣмъ члонкамъ, такъ ѡрꙋжїемъ,
гды члкъ члонками своими що злое чинит,
далѧ того мови Апостолъ Павелъ: Ниже представлѧйте рим: ѕ.
оуды ваша ѡрꙋжїѧ неправды грѣхꙋ. Которыи
теды члвкъ грѣхъ звитѧжит, той бꙋдетъ
мѣти Коронꙋ вѣчнꙋю, котораѧ належитъ
на ѡглѧданѧ лица Бжогѡ. Называетсѧ
збавенїе наше пѣнѧзмъ, такъ мови Еѵангелиста
Матѳей: Члвкъ єденъ послал до виноградꙋ мѳ: к.
роботников наробoтꙋ, єдныи ѿ першой годинѣ,
дрꙋгихъ ѿ третой, иншихъ ѿ шестой, иншихъ
ѿ девѧтой, иншихъ ѿ ѡдиннадцатой, а гды
пришолъ вечеръ, всѣмъ давалъ ровнꙋю заплатꙋ,
по пѣнѧзи. Члвкъ єсть Хс: Виноградъ єсть
Црковъ стаѧ, в которой розмаитїи люде Бꙋ
слꙋжатъ, єдни починают слꙋжити Бꙋ ѿ першой
годинѣ, в детинномъ вѣкꙋ. Дрꙋгїи починают
слꙋжити Бгꙋ ѿ третей годинѣ, в хлопѧчомъ
вѣкꙋ. Иншїи починают слꙋжити Бꙋ ѿ шестои
годинѣ, в младенческомъ вѣкꙋ. Иншїи по-
чинаютъ слꙋжити Бꙋ ѿ девѧтой годинѣ,
в мꙋжескомъ вѣкꙋ. Иншїи починают слꙋжити
Бꙋ ѿ єдинадцатой годинѣ, на старость.
А гды прїйдетъ вечеръ: конец свѣта, на той

ча́съ да́стъ Хс҃ всѣ́мъ робо́тникѡ́мъ по пѣ́нѧзю,
то є҆́стъ всѣ́мъ лю́дємъ да́стъ тꙋ́ю є҆ди́нꙋ за-
пла́тꙋ, жєбꙋ́дꙋтъ ви́дѣти Бг҃а. Называ́єтсѧ
Лꙋ҃. ді҃ звавлє́нїє на́шє Вєчєрѧ: бо напи́сано: Чл҃вѣ́къ
нѣ́кїй сотвори́ вєчє́рю вєли́ю и҆ зва́лъ мно́гихъ: а҆лє
нєхотѣ́ли лю́дє и҆ти̂ на тꙋ́ю вєчєрю, є҆ди́нъ мо́ви:
Сєло̂ кꙋпи́лємъ, мꙋ́шꙋ ѡ҆гла́чити ѡ҆́ноє, мѣ́й
мєнє̂ за вымо́вного. Дрꙋ́гїй мо́вилъ: пѧть
сꙋпрꙋ́гъ воло́въ кꙋпи́лємъ, мꙋ́шꙋ и҆́хъ ви́дѣти.
Трєтї́й мо́ви: жєнꙋ̂ понѧ́лємъ длѧ того̂ нє-
могꙋ̂ и҆ти̂. Чл҃вѣкъ є҆́стъ Хс҃, такъ донєго́
мо́вилъ Пила́тъ Понтї́йскїй: Сє Чл҃къ. Вєчє́рѧ
є҆́стъ ви́дєнїє лица̂ Бж҃ого, на кото́рꙋю вєчєрю
Хс҃ всѣ́хъ лю́дє́й взыва́єтъ, мо́вѧчи: Грѧдѣ́тє
ꙗ҆́кѡ ѹ҆жє гото́ва сꙋ́тъ всѧ: А҆лє нєхотѧ́тъ
лю́дє и҆ти̂ на тꙋ́ю вєчєрю, нєстара́ютсѧ ѡ҆́тоє
жєбы̂ могли̂ ви́дѣти Лицє̀ Бж҃оє. Є҆ди́ни
ѹ҆свѣ́тѣ сѧ коха́ютъ и҆ свѣ́тови слꙋ́жатъ, а҆ такі́и
сєло̂ кꙋпꙋ́ютъ, бо сєло́ свѣ́тъ называ́єтсѧ.
Дрꙋ́гїи ѹ҆ пѧти̂ Смысла́хъ коха́ютсѧ, и҆́мъ
ИЗ выгожа́ютъ, а҆ такі́и пѧть сꙋ́прꙋгъ воло́въ
кꙋпꙋ́ютъ, бо пѧ́ма сꙋпрꙋ́гами воло́въ на-
зыва́ютсѧ пѧтъ Смысло́въ: Ви́дєнїє, Слыша́нїє,
ѡ҆бонѧ́нїє, смакова́нїє, и҆ дотыкнє́нїє. И҆нші́и

лю́дє

людє выгожаютъ тѣлꙋ своємꙋ, кохаютсѧ
в роскошахъ телесныхъ, а такіи женꙋ поминꙋтъ,
бо прє женꙋ тѣло значитсѧ. Немного тєды
людей бꙋдє в Нбѣ, болшє ихъ бꙋдє в пеклѣ.
немного ихъ бꙋдꙋ заживати вечєри Нбнꙋи,
болшє ихъ бꙋдетъ пити чашꙋ пеклнꙋи: которꙋю
єпоминаєт Ѱаммиста мовѧчи: огнь и жꙋпєлъ дꙋ
бꙋренъ часть чаши и, бо нехотѧтъ людє ити на
вечєрꙋ Нбнꙋю. Длѧтого Хс мови: мнози бо
сꙋть звани мало же избрани. Щож маємо
чинити, жебысмо доступити могли збавлєніѧ
вѣчного? Сегѡ дня єстъ Сто Ѡбрѣзаніе Хво,
и Стгѡ Василіѧ Великагѡ, который млтвою
ѡдомкнꙋлъ двєри до црквн, бо гды млилсѧ
з людми вѣрными Бгꙋ, на той часъ двери
замкненіи в црквн самисѧ ѡдомкнꙋли и звє-
ликимъ шꙋмомъ ѡворилисѧ. Ѡбрѣзꙋможъ
и мы грѣхи ѡколо Срдца своєгѡ покаѧніємъ,
сповѣдаючисѧ грѣховъ своихъ и жалꙋючи,
жесмо ѡными Маєстатъ Бжій ѡбразили.
до тогѡ млѣмосѧ Бгꙋ, то и мы Молитвою
ѡдомкнемо собѣ двери до Нба, и тамъ доступимо
збавлєніѧ вѣчногѡ, котороє належитъ на
ѡглѧданю Лица Бжогѡ. Аминь.

Казанїє на Бг͠оꙗвленїє Гд͠нє.

Прїйде Іс͠ ѿ Галїлєѧ, на Іѻрданъ къ Іѡанну кр͠титисѧ ѿнє. М:г.

Нєхо: длн.

Кгды збудова Моѷсей прибыто[к] Бгу намешканье, на той час оучинил ѿмыванницу з зверцадел бѣлоголовскихъ, з которой оумывалнїцы свѧщенники оумывалисѧ, гды мѣли входити до прибытку, жебы ѿфѣры чинили. Прибытокъ єст Црковъ хрстїанскаѧ, такъ мовит Духъ Стый в пѣснехъ пѣсней: Добры дщеры Ієрусалимскїѧ, ꙗко села Кидарска, ꙗко кожа Соломонъ. Оумывалница значит Крщенїє Стоє, бо который члкъ хочет внийти до прибытку црковного и ѿфѣровати себе самого Бгови навѣки, мает ѿмытисѧ Крщенїємъ Стымъ, бо хрстїаномъ з людми невѣрными и некрщенными не годитсѧ товариства мѣти, длѧтого мовит Ѱалмиста:

Сънечєс

Сонечестными несѧдꙋ. прибыткомъ назы-
ваетсѧ и Нбо, такъ мовитъ Ѱалмиста:
Коль возлюбленна селенїѧ твоѧ Гди силъ.
И дотогѡ прибыткꙋ небесногѡ кто хоче внийти,
маетсѧ перше ѡмыти втой Оумывалници
крщенїѧ стгѡ, бо жаденъ члвкъ невѣрный
и не крщенный неможетъ внийти до неба
Такъ мовилъ Хс: Аще кто неродитъсѧ
Водою и Дхомъ, неможетъ внийти в цртвїе
Бжїе: Маетъ теды Крщенїе свое великꙋю
похвалꙋ, поневажъ безъ крщенїѧ немогꙋтъ
людеи ни до цркви хртїанскои, ни до неба внити.
Маетъ крщенїе и длѧтогѡ похвалꙋ великꙋю,
жесамъ Хс крстилсѧ в рѣцѣ Іорданскои.
Якѡ мовитъ еѵанглистъ Матфей: Прїиде Іс
ѿ Галилеѧ на Іорданъ къ Іѡаннꙋ крститисѧ
ѿнегѡ, длѧтогѡ Хс крстилсѧ, жебы намъ
постановилъ Сакраментъ крщенїѧ, зтоеи
ѡказїи хочꙋ и мовити ѡвсѣхъ Сакраментахъ,
Ѿтаинахъ, которыи сꙋть знаки видомыи, ласки
Бжеи невидимои, бо презъ Сакрамента, презъ Таины
невидимо Бгъ ласкꙋ свою на дꙋшꙋ нашꙋ вливаетъ.
Обѣцꙋю теды ласкамъ вашимъ на тымъ Казанїи
показати, якаѧ естъ кождогѡ Сакраментꙋ

Матерїа

Матерїа, якая Форма, якій пожитокъ, прошꙋ
Ха ѡ̑помочъ, Ласки вашихъ ѡ̑слꙋхане.
Зах: д. Видѣлъ Пророкъ Захарїа золотый
Лихтаръ, на которомъ было семъ Лампъ.
Лихтаръ значитъ Церковъ, семъ Лампъ,
значатъ семъ Сакраментѡвъ, которїеся
в церкви знайдꙋютъ. Першїй Сакраментъ
естъ Крещенїе, котороє спомина Хсъ мовячи:
Иже вѣрꙋ иметъ и крестится спасенъ бꙋдетъ,
а иже вѣры неимаетъ ѡ̑сꙋжденъ бꙋдетъ. Крещенїа
Матерїа естъ Вода, Форма сꙋть слова тыє,
Крещаєтся рабъ Божїй, албо раба Божїа, въ има
Ѡтца, и Сына, и Стаго Дха. Пожитокъ
крещенїа естъ, когды чловѣкъ крестится, зо-
стаєтъ волнымъ ѡтъ грѣхꙋ первороднагѡ, в ко-
торомъ всѣ люде зачинаются и родятся, ведлꙋгъ
Ѱаломисты: Себо въ беззаконїихъ зачатъ есмь и во
грѣсѣхъ родила мя мати моя, и то пожиток естъ
крещенїа, бо кгто крестится въ Ха ѡ̑дѣвается.
такъ мовитъ Апостолъ Павелъ: Єлицы въ Ха
креститеся въ Ха ѡ̑блекостеся и то пожитокъ
крещенїа, бо кто крестится, зостаєтъ тѣломъ
Хвымъ, которымъ естъ церковъ Стая народꙋ
хрстїанскїй, ведлꙋгъ Апостола Павла: Мы всѣ

въ єдно

воєдино тѣ́ло кр҃сти́хомсѧ. И҆ то пожи́токъ
є҆́стъ кр҃щенїѧ, бо кто̀ кр҃сти́тсѧ томꙋ̀ нбо
ѿтворѧ́етсѧ, ꙗ҆́кω Хв҃ѣ нбо ѿтвори́лосѧ,
гды ѡ҆́нъ кр҃сти́лсѧ врицѣ̀ І҆ерда́нской, та́къ
мо́витъ Є҆ѵ҃ли́ста Матѳе́й: Кр҃сти́всѧ І҆с҃
взы́йде а҆́біе ѿ воды̀, и҆ се ѿверзо́шасѧ є҆мꙋ̀
нб҃са. И҆ то пожи́токъ кр҃ще́нїѧ, бо ꙗ҆́кω Дх҃ъ
Ст҃ы́й зни́шолъ на Хв҃а въ поста́тѣ голꙋби́ной;
гды Хс҃ кр҃сти́лсѧ, врѣцѣ̀ І҆орда́нской, та́к
и҆ тепе́р котóрый чл҃к кр҃сти́тсѧ, на того̀ Дх҃ъ
Ст҃ы́й схо́дитъ неви́димо и҆ мѣ́шкаетъ все́рдцꙋ
є҆гѡ̀, длѧ того̀ мо́витъ А҆по́столъ Па́велъ:
Посла̀ Бг҃ъ дх҃а Сн҃а своего̀ все́рдца на́ша вопїю́ща
А҆вва Ѻ҆те́цъ. Є҆ще и҆ то пожи́ток кр҃ще́нїѧ, бо кто
кр҃сти́тсѧ, то́й ста́етсѧ Сн҃омъ Бж҃їимъ,
ꙗ҆́кω Хс҃ гды кр҃сти́лсѧ въ І҆орда́ни, мо́вилъ
до него̀ Бг҃ъ ѿц҃ъ зъ нба: Се є҆́стъ Сн҃ъ мо́й
возлю́бленный ѡ҆ не́мже бл҃говоли́хъ, та́къ
и҆ тепе́ръ кото́рый чл҃вкъ кр҃сти́тсѧ, до того̀
чл҃вка мо́ви Бг҃ъ Ѻ҆те́цъ зъ нба: ли́бо мы го́лосꙋ
того̀ не чꙋ́емо, Се є҆́ст Сн҃ъ мо́й возлюбле́нный
ѡ҆ не́мже бл҃говоли́хъ. Дрꙋгі́й Сакраме́нт є҆́ст
Мѵропомаза́нїе, кото́рое спомина́етъ А҆по́столъ
Па́велъ мо́вѧчи: Помаза́вый на́съ Бг҃ъ и҆же

и҆ запе-

и҆ запечатаѣвый на́съ   Матері́а Мѵропо-
маза́нїа є҆стъ Ѡ҆ли́ва змѣшаная збалсамо̃
и҆ з҆и҆ншими ѡ҆лѣйкамы пахну́чими, кото́рую
є҆пі́скъ са́мъ пос҃ща́етъ и҆ дае́тъ с҃щенникомъ
для шафова́ня, Фо́рма є҆стъ тыи Слова:
Печа́ть да́ра Д҃ха С҃тгѡ, пожи́токъ Мѵро-
помаза́нїа є҆стъ, бо кгдо мѵро̀ є҆стъ пома́заный,
то́й стаетъсѧ моцнымъ и҆ оу҆зброеннымъ,
Рыцеромъ Хр҇то́вымъ, противъ вшелякимъ
поку́сам и҆ на҆ѣздомъ непрїятелѧ ду́шногѡ.
Таки́мъ былъ рыцеромъ Тимоѳе́й, до кото-
рогѡ мо́витъ А҆п҇лъ Па́велъ: Пострада́й ѧ҆кѡ
до́бръ вои́нъ Х҃въ. Пожи́тки мѵропомаза́нїѧ
мо́жемо зрозумѣти з҆ста́рогѡ зако́ну, бо
в҆ста́ро́мъ зако́нѣ, когѡ пома́зано ѡ҆ливою,
то́й зоста́лъ а҆лбо с҃щенникомъ, а҆лбо Кро́лемъ,
а҆лбо прроко́мъ. Пома́зано Ѡ҆ливою А҆а́рѡна,
те́ды ѡ҆нъ зоста́лъ С҃щеннико̃мъ найвышшымъ
старозако́ннымъ. Пома́зано Саула, те́ды
ѡ҆нъ зоста́лъ Кро́лемъ І҆з҃лскимъ. Пома́зано
Д҃вда, те́ды ѡ҆нъ зоста́лъ Кро́лемъ и҆ прро́комъ.
та́къ и҆ тепе́ръ, когѡ̀ Мѵро̀ пома́зуютъ, то́й
зостае с҃щенникомъ, бо можетъ себѐ самагѡ
Б҃гу ѡ҆ф҃ѣровати, зоста́етъ Кро́лемъ, бо

кроле́тъ

кролюєтъ на тѣломъ своимъ, на смыслами
и на пожадливостями телесными, зостаєт
и прркомъ, бо юнъ можетъ вѣдати таєм-
ницы Бжскіи, которыи прркомъ Бгъ ωбъявляє.
Третій Сакраментъ єстъ Еvхаристіа, Тѣло
и Кровь Хва, который сакраментъ споминаєт
Хс мовячи: аще не снѣсте Плоти Сна члвѣ-
ческагω и піете Крови єгω, живота не маете
в собѣ. Матеріа Еvхаристіи єстъ, Хлѣбъ
пшеничный квасный, бо самъ Хс хлѣбомъ
квасным тои сакраментъ ωтправовалъ,
якω написано: Пріимъ хлѣбъ благословивъ
преломивъ, и даяше оучникωмъ своимъ,
тоєжъ Еvхаристіи матеріа єстъ вино
змѣшаное трохи зводою, длятогω? бо
на Крстѣ з бокУ Хвогω выплынУла Кровь и
Вода. Гды бокъ Хвъ Копіею пробито, такъ
мовитъ Еуаглистъ Іωаннъ: Єдинъ ωт воинъ
Копіем ребра ємУ прободе, и абіе изыиде Кровь
и Вода. Форма Еvхаристіи суть тыи Слова.
Пріимѣте, и ядите, се єстъ Тѣло мое (Єv: Іωа: Зла: ω мнѣ. на к до тимо:)
єже за вы ломимое, въ ωставленіе грѣхωвъ.
Бо гды тыи Слова сщенник мовит, натои
часъ з хлѣба стаєтся Тѣло Хво, тоєжъ

Еvха-

Григор. Нїсскїй в мол. катих: глав. ...

Амврос. книг. д. ѡ сакрам. глав. д.

Еѵхаристїи Форма суть тыи Слова: Пїйте
ѿ неѧ вси Сїѧ есть Кровь моѧ, новагѡ за-
вѣта, ꙗже за вы и за многихъ изливаемаѧ
въ ѡставленїе грѣхѡвъ: Богды тыи Слова
мовитъ сщенникъ, натой часъ Вино в Кров
Хртову ѡбертаетсѧ. Пожитокъ Еѵхаристїи
есть, бо кто поживаетъ Тѣлѡ и Кровь Хву,
той в Хѣ, и Хс внемъ мешкаетъ. такъ
мовилъ самъ Хс: Ꙗдый мою Плоть и пїѧй
мою Кровь, въ мнѣ пребываетъ и азъ внемъ.
И то есть пожитокъ Еѵхаристїи, бо кто
поживаетъ Тѣло, и Кровь Хртову, той до-
ступитъ живота вѣчнагѡ, такъ мовилъ
самъ Хс: Ꙗдый мою плоть и пїѧй мою Кровь,
имать живот вѣчный. Четвертый Сакрамент
есть Покаѧнїе, которое споминаетъ Хртосъ
мовѧчи: ѡ Галилеѧнахъ побитыхъ ѿ Ирода,
Мнителн, ꙗкѡ Галилеѧне сїи грѣшнѣйшїи
паче всѣхъ Галилеѧнъ баху, ꙗкѡ такѡ
пострадаша, Ни глю вамъ: но аще непока-
етесѧ вси такожде погибнете. Покаѧнїѧ
Матерїѧ на три части дѣлитсѧ, бо кто
каетсѧ повиненъ мѣти скрухѹ срдчнѹю, так
мовитъ Ѱалмиста: Срдце сокрушенно

и сми-

и҆ смире́нно Бъ҃ не оу҆ничижитъ, дотогѡ҃ ктѡ҃ ка́етсѧ, пови́ненъ оу҆чини́ти Спове́дь доско-на́лꙋю, жебы҃ жа́дногѡ грѣха҃ не оу҆та́ҽаӕъ пре҃ сповѣдникѡ҃, то е҆мꙋ̀ Бъ҃ грѣхи҃ пре спове́дник ѿпꙋсти҃, такъ мови҃ Ѱалмиста: Ѝспове́мъ на́мѧ беззако́нїе мое Гдви, и҆ ты ѿпꙋстилъ нече́стїе срдца мое́гѡ. е҆ще кто ка́етсѧ, пови́не́ до́сыть за грѣхи҃ оу҆чини́ти, ꙗ҆кѡ чини́лъ до́сы҃ Закхей, который поло́вицꙋ маетносте свои́хъ роздалъ оу҆богимъ, и҆ кого чи́мъ оу҆-кри́вдилъ, вче́тверо е҆мꙋ̀ ѿ далъ тое, бо мо́вилъ до Хрⷭ҇а: Гдⷭ҇и, се полъ и҆мѣнїѧ моегѡ дай ни́щи҃, и҆ а҆ще когѡ҃ ѡ҆би́дихъ, четверицею воздамъ. те́ды Хⷭ҇ е҆мꙋ̀ грѣхи҃ ѿпꙋсти́лъ, и҆ да́лъ сп҃се́нїе мовѧчи: Дне́сь сп҃се́нїе до́мꙋ семꙋ̀ бы́сть. такъ ѝ те́перъ кто чинитъ до́сыть за грѣхи҃ свои, а҆́лбо пости́тъ, а҆́лбо поклоны бе́тъ, а҆́лбо ѧ҆лмꙋжнꙋ даетъ оу҆богимъ, а҆́лбо ѿправꙋетъ и҆́ншꙋю е҆питемїю, которꙋю е҆мꙋ̀ назнача́етъ Сповѣдникъ, такомꙋ чл҃кꙋ Хⷭ҇ ѿпꙋска́етъ грѣхи҃, и҆ дае́тъ Сп҃се́нїе, мо́вѧчи донегѡ҃: Дне́сь Сп҃се́нїе до́мꙋ семꙋ̀ бы́сть. Фо́рма Покаѧ́нїѧ сꙋ́ть тыи слова, кото́рїи мо́витъ Сщ҃енник до Спове́да́ючогосѧ: Ча́до проща́етъ тебѐ

ХС Бгъ невидимо насъ, бо прегтыи слова,
волным его чинит ѿ всѣхъ грѣхѡвъ, которыхъ
ѡнъ выисповѣдался. пожитокъ Покаянїя
естъ, бо кто каетсѧ грѣхѡвъ своих, любо бы
всѣ грѣхи оучинилъ, которїеся насвѣтѣ
знайдуют, перебачит ему Бгъ грѣхи егѡ,
если ѡнъ щире каетсѧ, и ѡбѣцуетсѧ южъ
больше грѣха нечинити, бо Бгъ естъ млсрдный,
нехочетъ смрти грѣшнагѡ члвка, але хочет
жебы ѡнъ каялсѧ, и навертался до Ба ѿ злои
дороги, тоестъ: ѿ злыхъ оучинкѡвъ, такъ
мовитъ самъ Бгъ: нехочу смрти грѣшника,
но якѡ ѡбратитисѧ ему ѿ пути своегѡ, и
живу быти ему. Естъ и то пожитокъ По-
каянїя, бо кто грѣшитъ, той естъ сыномъ
дїаволскимъ, такъ мовилъ ХС до жидовъ
которїи грѣшили: Вы ѿца вашегѡ дїявола
есте. Гды зась члвкъ каетсѧ грѣховъ своих,
жалуетъ занихъ и исповѣдаетсѧ ихъ, и досыть
чинитъ заних, стаетсѧ з Сына дїаволскагѡ
Сномъ Бжїимъ, и можетъ до Ба мовити:
Ѿче нашъ иже еси на нбсѣхъ. Пятый Сакра-
ментъ естъ Свѧщенство, которое споминает
Псалмиста мовячи: Свѧщенники егѡ ѡблеку

въ спнїе

въ свщєнїє. Матерїя Свщєнства єсть, вкла_
данє рȣкъ єпископскихъ на головȣ того, который
свщєнство прїймȣєтъ. форма здѣсь свщєнства
єсть Млтва, которȣю мовитъ єпкпъ: Бжєствєнная
блгть и прочая: бо гды тȣю млтвȣ мовитъ єпкпъ,
натой часъ члвкъ зостаєтъ свщєнникомъ.
Пожитокъ свщєнства єстъ, бо свщєнники людємъ
грѣхи ѿпȣщаютъ, которїи каютсѧ и испо_
вѣдаютсѧ грѣховъ своихъ, такъ мовилъ
Хс до свщєнниковъ: Имже ѿпȣститє грѣхи
ѿпȣстѧтсѧ: а имже дєржитє дєржатсѧ.
длѧтого свщєнникъ найвышшїй старозаконный
мѣлъ на Митрѣ золотȣю бляхȣ, накоторой
вырѣзаны были слова, СТО ГДВИ. бо свщєнники
людємъ грѣхи ѿпȣскаєтъ, и грѣшныѧ стыми
чинитъ, гды ѡныи каютсѧ и пєрєстаютъ
грѣшити. пожитокъ и то єстъ свщєнства,
бо свщєнники молѧтсѧ Бгȣ за всѣхъ людєй,
слȣхаючи Апла Павла, которїй мовитъ: Молю
ѹбо вы прєждє всѣхъ творити Молитвы,
молєнїѧ, прошєнїѧ, и благодарєнїѧ за всѧ члвки:
за Цра, и за всѧ иже во власти сȣть, да тихо
и бєзмолвно житїє поживємъ, въ всѧкомъ
благочєстїи и чистотѣ. Длѧтого Свщєнникъ

Старозаконный найвышшый носилъ нара-
менахъ своихъ два Камени Шмарагдовыи,
на которыхъ вырыты были Имена двана(д)цат
поколѣнъ Ізлскихъ, на єдномъ Шмарагдѣ
было именъ шесть, и на другомъ шесть,
жебы Свщенникъ приступивши до Олтаря
припоминалъ имена людскїи, и молился за них
Бгу. и то єсть пожитокъ Свщенства, бо
Свщенники научают людей вѣры, и учинковъ
добрыхъ, и такіи Свщенники дволикои чести
годны, ведлугъ Апла Павла: Іерєѣ Сугубыя
чести да сподоблятся паче же труждающїися
во словѣ и ученїи. Для того Свщенникъ най-
вышшый Старозаконный, мѣлъ на Рацы-
пєхотїєн оналѣ, написаныи, двѣ Слова, Урнмъ, и
Туммимъ, Наука и Правда. бо Свщенникъ
повиненъ людей научати цнотъ, и повиненъ
правду мовити, для того тоже Свщенникъ
найвышшїи старозаконный, покраях шаты
своей мѣлъ звонки золотыи, бо свщенникъ
маєтъ быти подобный звонови, звонъ по-
бужаєт людей до набоженства, так и свщенни
маєтъ людей до набоженства побужати,
повинен людей научати жебы до церкви ходили,

Бꙋся

Бѹдѧ мл́или, до́брїи ѹ҆чинкѝ чини́ли, и грѣхѹ́всѧ
хрони́ли. шестый Сакра́мент е҆стъ Малже́нство,
кото́рое вспоминаетъ Апⷭ҇лъ Па́велъ, мо́вѧчи:
Честенъ бра́къ и҆ ло́же несквѣ́рно, матерїѧ
Малже́нства сѹ́ть тыи Особы са́мы, кото́рїи
поймѹ́ютсѧ ѡ҆блюбе́нецъ и ѡ҆блюбе́нница, е҆ще
матерїа Малже́нства е҆стъ, зезволе́не ѡ҆блюбе́нца и
ѡ҆блюбе́нницы, гды ѡ҆ны зезволѧ́ютъ з собою
а҆жъ до смерти жити, и҆ е҆ди́нъ дрѹ́гогѡ за прї-
ѧтелѧ мѣ́ти. Фо́рма сѹтъ слова, а҆лбо зна́ки,
кото́рыми ѡ҆блюбене́цъ и ѡ҆блюбе́нница зезволе́не
свое пред свѧщенником выража́ютъ. Пожи́тки
малже́нства сѹ́ть ро́зныи: бо длѧ тогѡ Бгъ
постанови́лъ Станъ малже́нскїи, жебы чл҃вкъ
живѹ́чи на свѣтѣ мѣлъ помо́щника; такъ
мо́ви самъ Бгъ: Недобро быти чл҃кѹ е҆ди́номѹ,
сотворѣмъ е҆мѹ помо́щника. Постанови́лъ
Бгъ и длѧ тогѡ Станъ малже́нскїи, жебы
люде розмножа́лисѧ на свѣтѣ. Такъ мо́вилъ
Самъ Бгъ до А҆да́ма и Е҆vvы: Растѣтесѧ и
множѣтесѧ и напо́лнѧйте землю, и ѡ҆бладайте
е҆ю. Е҆ще и длѧ тогѡ постанови́лъ Бгъ Станъ
малже́нскїи, жебы чл҃вѣкъ мѧ́ючи женѹ свою
мо́глъ ѹ҆хранитисѧ грѣхѹ телесногѡ: вшете-

чєнства и чужоложства, такъ мовит Апслъ
Павєлъ: Блудодѣѧнїѧ ради кождо свою жєну
даима, и каѧжда жєна свой мужъ даима.
Сємый Сакрамєнт єсть Остатнєє Помазанїє,
котороє хорым людємъ отправуємо, споминаєт
той Сакрамєнтъ Апслъ Іаковъ мовѧчи:
Болит ли кто въ васъ да призовє Прєсвитєрѧ
црковныѧ, и да млтву сотворѧт над нимъ,
помазавше єго єлеомъ въ Имѧ Гнє. Матєрїа
Того Сакрамєнту єсть Олива самаѧ посвѧщєнна
от свщенниковъ. Форма зась замыкаєтсѧ
в той млтвѣ, которую мовѧтъ свщенники
помазуючи оливою хорого: Отчє Стый: врачу душам
и тѣло и прочаѧ: Пожиток того Сакрамєнту
єсть двоѧкїй, бо гды хорого єлеомъ помазуют,
и молѧтсѧ за нєго Бгу, можє хоры здоровымъ
зостати, до того грѣхи єму отпущаютсѧ.
такъ мовит Апслъ Іаковъ: Млтва вѣры
спсєтъ болѧщаго и воздвигнєтъ єго Гдь,
и аще грѣхи будєт имѣти отпустѧтсѧ єму.
правосланїи Хртїанє, тєпєр можємо зрозумѣти,
жє правдиваѧ єстъ црковъ наша, понєважъ
она заховуєтъ всѣ Сакрамєнта, которыи по-
становилъ Хс. и то єстъ знакъ правдивой

Цркви

Црк҃ви на́шеи, же ѿ в҃ѣры кото́рꙋю Црковъ
нш҃а захо́вꙋетъ; мно́го люде́и ѿстꙋпило, и ещѐ
пре(д) конче́нїем свѣта бо́лше и́хъ ѿстꙋпитъ.
Такъ мо́витъ Апл҃ъ Па́велъ: въ послѣднѧѧ
времена ѿстꙋпѧтъ нѣцыи ѿ вѣры, внимающе
дꙋхомъ ле́стнымъ, и ꙋче́нїем бѣсо́вскимъ.
И то знакъ правди́вои Црк҃ви на́шеи, же ѡна
знаи́дꙋетсѧ за́вше в преслѣдова́ню ѿ люде́и
невѣрныхъ. Бо мо́витъ Апл҃ъ Па́велъ: всѣ
хотѧ́щїи бл҃гочестно ѡ Хр҃тѣ Іс҃ѣ жити,
гони́ми бꙋдꙋтъ. И то знакъ правди́вои
Црк҃ви на́шеи, же ѡна е́стъ не звѣтѧжо́на,
любо неприѧтелѣ преслѣдꙋютъ Црковъ Бж҃ꙋю,
и хотѧ́тъ выкоренити наро́дъ Хр҃тїанскїи,
еднакъ нѣгды невыкоренѧтъ, бо мо́вилъ
Хс҃: вра́та адова не ѿдолѣютъ еи; бра́мы пе-
ке́лныи не звитѧ́жатъ еи. Бра́мами пеке́лными
называ́ютсѧ пога́не, ерети́ки, жиды и всѣ
лю́де невѣрныи, бо ѡны ꙗкъ бра́мы пеке́лнїи,
па́щеки свои, на Црковъ Бж҃їю ѿтворѧ́ютъ,
и хотѧ́тъ ѡнꙋю поглоти́ти. Ещѐ правди́вои
Црк҃ви знакъ е́стъ любо́въ, бо мо́вилъ Хс҃:
ѡ семъ позна́ютъ васъ ꙗко мои есте ꙋченицы,
аще имате любо́въ межꙋ собо́ю. Мѣи́може

межисобою любо, ꙗко заховꙋемо Сакрамента, которыи Хс постановилъ, Такъ заховꙋмо любовъ, которꙋю Хс кажетъ заховати. то всѣ народы признаю, же наша правдиваѧ естъ Црковъ, и бꙋдꙋтъ насъ правдивыми хртїанами звати, и самы до нашеи Црькви и до нашои вѣры бꙋдꙋтсѧ навoрочати, и доступꙋ посполꙋ з нами црквїѧ Нбного, Аминь.

КАЗАНЄ Б. НА БГОЯВЛЕНІЄ ГДНЄ.

Кртилсѧ Іс, вꙁыиде абїе ѿ воды, и Се ѿверзошасѧ емꙋ Нбса. Ма: г.

Озмаитым людем Нбо ѿтворѧлосѧ, Православныи хртїане, ѿворилосѧ Нбо Прркꙋ Ієзекїилевѣ, гды ѡн бꙋдꙋчи в неволѣ
Вавvлоскои, межи людми невѣрными, неѿстꙋпил ѿ вѣры своеи. Ѿворилосѧ Нбо и Отомꙋ первомчникꙋ Стефанꙋ, гды ѡнъ ѿ жидов терпѣл преслѣдоване за Ха, еднак Ха проповѣдал пред жидами смѣле, и наворочалъ ихъ до вѣры хртїанской. Ѿворилосѧ Нбо и Апостоловѣ Петровѣ, гды ѡнъ в Іопїи Бгꙋ молилсѧ.

Ѿвори-

Іез: а.
Дѣѧ: з.
Дѣѧ: і.

Ѿворилоса Нбо и Стмꙋ Іѡаннꙋ Бгословꙋ, Апок. д.
гды ѡнъ былъ выгнаный за вѣрꙋ хртїанскꙋю
на выспꙋ Патмосъ. Ѿворилоса Нбо и Хвн
Снови Бжомꙋ, гды ѡнъ кртилса в Рѣцѣ
Іерданской, такъ мовитъ Еѵанглистъ Матѳей:
кртилса Іс взыйде абїе ѿ воды, и се ѿверзо-
шаса ємꙋ Нбса. И теперъ щаслївїи тїи люде,
которыиса ѿкртили, и которыи Бгꙋ млиса
в Црквѣ, и накождомъ мѣстцꙋ. И котрыи
преслѣдованє терпа за Хрта ѿ людей невѣрныхъ,
єднакъ ѡны смѣле Хрта проповѣдꙋютъ, и
людей невѣрныхъ до Вѣры хртїанской на-
ворочаютъ. Щасливыи и тыи люде, которыи
мешкаютъ в неволѣ межи поганами, межи
геретиками, єднакъ ѿ вѣры православной не
ѿстꙋпꙋютъ, до секты геретицкой и до за-
бобоновъ поганскихъ. Щасливыи и тыи люде,
которыхъ выганаютъ з ѿчизны, з маєт-
ностей, и з домовъ за Вѣрꙋ хртїанскꙋю, бо
такимъ всѣмъ людемъ Нбо ѿворяетса, и
гды скончатъ житїє теперѣшноє дочасноє,
пойдетъ ихъ дша до Нба навѣчноє мешканє.
Ѡбѣцꙋю теды ласкамъ вашимъ на тымъ
Казаню показати причины, для которыхъ

Ѧс

Казане второе.

Хс҃ крстился в рѣцѣ Іѡрданской. прошу Х҃а ѿ помочъ, А лєкъ кашй слухане.

Першая причина єсть, для которои Хс҃ крстился? жебы постановилъ наⷨ Сакрамент Крщ҃енїя, бо тройкое єстъ крщ҃енїє, єдны
113 люде крстятся покутою стою, гды якій члвкъ невѣрный оувѣритъ в Х҃а, и жалуетъ за грѣхи свои, и хоче крститися, а нѣмашъ Сщ҃енника, которыйбы єгѡ ѿкрстилъ, поты^м той члкъ оумретъ, теды будетъ ѿкрщенъ покутою Стою, и поидє дша єгѡ до Н҃ба. такіи бывали в Црквѣ нашей ѿглашенныи, которыи готовалися до крщенїя Ст҃огѡ: и жаловали за грѣхи свои, тыи гды умирали, шли до Н҃ба, бѡ были ѿкрщены покутою Стою.
Бароні: ро: 1ік Такій былъ ѿглашенный Валєнтїнїян Цєсаръ, которы хотѣлъ ѿкрститися, и просилъ Ст҃го Амбросія Єпископа Медїоланскагѡ, жебы єгѡ ѿкрстилъ, а гды Стый Амбросій ѣхалъ єгѡ крстити, почулъ в дорозѣ, же умеръ Валентїнїянъ. Теды Стый Амбросій вѣрилъ, же Валентїнїянъ єстъ збавлены. Споминаєтъ тое крщенїє Іѡанъ Крститель, мовячи: той вы кр҃титъ Дхомъ Стымъ и огнемъ, натымъ

мѣсцу

мѣстцꙋ ѡгнемъ называетсѧ Пекꙋга Ст҃аѧ,
которои люде крⷭтѧтсѧ невѣрныи, гды жа-
лꙋютъ за грѣхи свои. Дрꙋгїи люде крⷭтѧтсѧ
кровїю своею, такъ крⷭтѧтсѧ Мⷱнники, бо
ѡни кровь свою за Хрⷭта розливаютъ, маемъ
ѡтымъ прикладъ, гды Алеξандра жена Дїо- кнжнкѡ. с: Гео.
клитїанова мꙋки за Хрⷭта терпѣла, натои ча
мовила Ст҃омꙋ Геѡргїю: неесте ѡкрⷭщенна.
Ѿказалъ Ст҃ыи Геѡргїи: Кровъ твоѧ бꙋдет
тебѣ Крⷭщенїемъ. Споминаетъ тое крⷭщенїе
самъ Хс мовѧчи до сынѡвъ Зеведеѡвыхъ:
можете ли чашꙋ пити юже азъ пїю, и Крⷭщенїемъ
крⷭщатисѧ: имже азъ крⷭщаюсѧ. Иншїи люде
крⷭтѧтсѧ водою и Дхомъ, такъ крⷭтѧтсѧ
вси Православныи хрⷭтїане которыи живꙋтъ
на свѣтѣ. Тое крⷭщенїе споминаетъ Апⷭлъ
Павелъ пишꙋчи к Титꙋ: спⷭсе насъ Банею паки
бытїѧ и ѡбновленїемъ Дха Ст҃ого. Дрꙋгаѧ
причина естъ длѧкоторои Хс крⷭтилсѧ,
жебы загасилъ водою огонь гнѣвꙋ и пожа-
дливости телесной члвѣкꙋ; бо гнѣвъ Ї.ꙋсъ
Сирахъ называетъ ѡгнемъ, мовѧчи: ꙗкова
вещь ѡгнѧ, тако и пламень разгоритсѧ, и
ꙗкова крѣпостъ бꙋдетъ свара, тако и гнѣв

разго-

розгорится. Запалялся гнѣвомъ Саулъ
Кроль Ізраилскій, бо гнѣвался неслушне на Двда
и хотѣлъ єгѡ забити, але той огонь кровю
а҃ цр҃: ла. єгѡ власною Бгъ загасилъ, бо Саула на войнѣ
постреляно и голову ємȣ ѹтято, и на той
часъ гнѣвъ кровю єгѡ былъ згашеный. Та
и теперъ которыи люде на когѡ гнѣваются
неслушне, и наступуютъ на єгѡ здоровье, нехай
сподѣваются, же ихъ сорома смертъ подкаетъ,
и кровю своєю власною загасятъ огонь гнѣву
своєгѡ. Для тогѡ Ѱалмиста неказже гнѣ-
ватися, мовячи: престани ѿ гнѣва и ѡставъ
ярость. Называетъ Ісусъ Сирахъ ѡгнємъ
пожадливость телесную, нечистость, бо мовитъ:
Въ добротѣ женстѣй мнози соблазнишася,
и ѿсея дружбы яко огнь разгаряєтся. За-
палялися тымъ огнемъ телесныи ѡлбримове,
бы҃: ѕ ѡ которыхъ читаемо в книгахъ бытія: Видѣвше
же Сынове Божіи дщеря члвча, яко добры суть,
и пояша себѣ жены ѿ тѣхъ, яже избраша.
Але той огонь телесный загасилъ Бгъ потопомъ, бо
всѣхъ людей затопилъ водами, которыи
грѣхъ телесный чинили. Такъ и теперъ ко-
торыи люде запалаются огнемъ телесным,

въ ѡста-

въ ѡ҆ста́тнїй дн҃ь бꙋ́детъ Бг҃ъ то́й ѡ҆го́нь пло́мѧ
пеке́лнымъ гаси́ти, бо мо́ви А҆п҃лъ Па́велъ:
Блꙋ́дникомъже и҆ прелюбодѣ́емъ сꙋ́дитъ Бг҃ъ.
вшете́чниковъ и҆ чꙋжоло́жниковъ бꙋ́детъ Бг҃ъ
сꙋди́ти. Тре́тѧѧ при́чина є҆́стъ, длѧ́ ко́тори
Хс҃ кр҃ти́лсѧ, жебы̀ оу҆то́пилъ в воде̑ Фа-
раѡ́на. Фараѡ́но называ́етсѧ це́рберъ пеке́лный,
бо ꙗ҆́къ Фараѡ́нъ Кр҃ль Є҆гѵ́петскїй збо́йцами Ісхо: дї.
свои́ми на ко́нѧхъ и҆ на во́захъ оу҆зброе́нныхъ
гони́лъ за Ї҆зра́ильтѧнами. Та́къ це́рберъ пеке́лный
збо́йцами свои́ми пеке́лными на́стꙋпꙋетъ на
хр҃тїѧ́нъ и҆ хо́четъ и҆́хъ погꙋби́ти. Ма́етъ
фарао́нъ Пеке́лный, ко́нѣ и҆ во́зы
люде́й невѣ́рныхъ, бо на лю́дехъ невѣ́рныхъ.
ꙗ҆́къ на ко́нехъ и҆ на во́захъ дїа́волы ѣ҆́здѧтъ
и҆ ѡ҆ными ꙗ҆́къ ко́ньми шале́ными и҆ во́зами
оу҆зброе́ными на хр҃тїѧ́нъ вѣ́рныхъ на́стꙋпꙋютъ,
и҆ и҆́хъ пре́слѣдꙋютъ. Бы́ли таки́ми ко́ньми
и҆ во́зами Садꙋке́и, фари́сеи, и҆ и҆́ншыи жи́ды
невѣ́рныи, бо на ни́хъ дїа́волы ѣ҆́здили, и҆
ѡ҆ными хр҃тїѧ́нъ вѣ́рныхъ пре́слѣдовали. Бы́ли
таки́ми ко́ньми и҆ во́зами, А҆врелїѧ́ны, доми-
цїѧ́ны, дїѡклецїѧ́ны, Ю҆лїѧ́ны и҆ и҆́ншыи
пога́не, ко́и на ты́хъ дїа́воли ѣ҆́здили и҆ ѡ҆нымъ

Хртїанъ вѣрныхъ преслѣдовалъ. Были такими
коньми и возами Арїане, несторїане, Апо_
ллинаристове, донатистове, и иншїи геретики,
бо и на тых дїаволи ѣздили и оными црков
Бжїи: народъ Хртїанскїй, преслѣдовали.
Такими коньми и возами суть и теперъ всѣ
люде грѣшныи, бо на всѣхъ людехъ грѣшныхъ,
якъ на коняхъ и на возахъ дїаволи ѣздятъ,
и оными якъ коньми шалеными и возами
узброенными, на людей добрыхъ цнотливыхъ
и побожныхъ наступуютъ, и ихъ преслѣдуютъ:
ведлугъ Псалмисты: Сїи на колесницахъ и Сїи
на конехъ, мыже въ Имя Гда Бга нашего при_
зовемъ, тыи спяти быша и падоша, мыже
востахомъ и исправихомся. Для того тедды
Хс крстился, жебы утопилъ въ водѣ фа
раона пекелного з кониками его, яко утопилъ
в морѣ червоно фараона Короля египетского
зо всѣмъ воискомъ его, в которомъ воиску
113 было людъ пѣшого двакроть сто тисячий,
а конного пятьдесятъ тисячей, ведлугъ
Іосифа Гисторика жидовского. Четвертая
причина єстъ, для которой Хс крстился,
жебы перепровадилъ чрезъ Іордань крщенїя,

з свѣта

Зсвѣта днеба, наро́д хрстїанскїй, ꙗко не́гды пере_
провади́л пре Іѡрда́н Ісꙋсъ Нави́н люд Ізраилскїй,
з Єгѵпту до земли ѡбѣцанои, гды Ізраилтане пере-
шли пре Іѡрда́н, наточа́с полꙗкалисꙗ и всѣ не-
прїꙗтелѣ, бо напи́сано: Ꙋклонишасꙗ мы́сли и и
ꙋжасошасꙗ, и не бꙗше в них смыслени ни єдинаго Ісꙋ нав. є.
ѿ лица сн҃ѡв Ізраилевых, и тепер которыи люде перешли
пре Іѡрда́н крщени сꙋт: ты люде божїе непрїꙗтелѣ
дꙋшныи, которыи зашли на люде наступꙋю, и хотꙗ
их поглотити, та мови Ап(осто)л Петръ до всѣх насъ:
Трезвѣтесꙗ, бодрствꙋйте, зане сꙋпостат ваш дїавол
ꙗко лев рыкаꙗ ходит, искїй кого поглотити. Пꙗтаꙗ
причина єст длꙗ которои Хс крстисꙗ, жебы вытꙗгнꙋл
з воды велїорыба пекелного и забил ѡного, которыи
люде пожирал, ꙗко не́гды Товїа з рѣки названои Тов: ѕ
Тїгрис вытꙗгнꙋл рыбꙋ великꙋю и забил онꙋю,
котораꙗ была выплынꙋла на бе́рег, и хотѣла пожерти
єго, ѡсобливе дꙋх злый велїорыбом названый, бо велїорыб
мает на собѣ пюра, которыи высоко поносит, гды
плывати хочет, и дꙋх злый мает в собѣ гордост высокꙋю
за которꙋю зопхнены єст з неба до пекла, велїорыб
мает на собѣ лꙋскꙋ твердꙋю, и дꙋхъ злый мает
в собѣ затвердѣлост великꙋю, же не хочет Бгꙋ ꙋпо_
коритисꙗ и поклонитисꙗ. Дозна́л того ст҃ый

Макарїй, Который млнлсѧ Бгу жебы прина[л] злогѡ духа до першои ласки своєи, мовил єму Бгъ, учини тоє, тылко нехай злый дух упокорится мнѣ, и ѡ прощенїє просит, потым показался злый дух стму Макарїю, и пыта[л]: що Бгъ ѡказал на єгѡ млитву? мовил єму стый Макарїй: ѡбѣцуєтсѧ Бгъ тебе знову принѧт до першои ласки своєи, тылко хочет жебыєсѧ упокорил Бгу и ѡ прощенїє єгѡ просил, алє злый дух нехотѣл Бгу упокоритисѧ, и ѡказалъ: Нехай нам Бгъ упокоритсѧ, бо намъ учинил крывду, длѧ тогѡ тєды Хртосъ Крестилсѧ, жебы з воды вытѧгнувши забилъ гордогѡ и затвердѣлогѡ белїорыка пекєлногѡ, который людей тамъ пожира[л]. Шестаѧ прїчина єстъ, длѧ которои Хс крстилсѧ, жебы уздоровил воды шкодливыи и ꙗдовитыи, ꙗкѡ пророкъ

д҃ цр҃: в҃ Єлисєй в Єрихонѣ уздоровил воды ꙗдовитыи, насыпавши в них соли значилѧ нового. Єрихономъ называєтсѧ свѣтъ, водами ꙗдовитыми называютсѧ люде злыи, такъ мовитъ Ѱалмиста: Избави мѧ ѡ ненавидѧщих мѧ и ѡ глубоких водъ, да непотопит мене бурѧ воднаѧ, ни да пожрет мене глубина,

нижє

ни́же Совєдє́тъ ѿмнѣ ровє́нникъ Оу́стъ
своѣхъ. Соль є́стъ на́ука добра́я, та́къ
мо́вилъ Хс҃ доучнє́й своѣхъ: Имѣйте со́ль
всєбѣ, начинямъ новымъ є́стъ Тѣло Хво,
вкоторо́ натура и на́ука Бж҃кая знайдуєся,
та́къ мо́витъ Хс҃ оустı Двдовыми: Бы́хъ
я́кѡ Сосу́дъ погу́бленъ. Длятогѡ тє́ды
Хс҃ Крєстилъся, жебы на Свѣтѣ я́къ
в Ерихо́нѣ, Вѡды ядовитыи, людей злы́
на́укою, я́къ со́ли оуздоро́вилъ, котрая на́ука
з оустъ Хвыхъ, я́къ со́ль значи́ла новогѡ
походи́ла, гды Хс҃ во́лалъ до люде́й злы́хъ:
Пока́йтєся, приближи́бося цр҃тво нб҃ное.
Сє́мая причи́на єст длякото́рои Хс҃ кр҃тися,
жебы вкинулъ в во́ду чл҃вка разслабле́ннагѡ,
кото́рый во́лалъ до Хрт҃а: Гн҃и чл҃вка неймамъ, Іѡан е.
да е́гда возмутится вода́ вовержемя вкупѣль.
жебысмо тое зрозумѣли, мае́мо вѣдати
же была в Ієрлимѣ є́дина Са́жавка, докото́рои
ко́ждогѡ року приходи́лъ А́ггль и пору́шалъ
во́ду, и гды натой часъ попорушєнии воды,
якій чл҃вкъ хо́рый в воду во́йшо, зоставалъ
здоровымъ. былъ тамъ є́динъ чл҃вкъ раз-
слабле́ный, то е́стъ паралѣжимъ заражє́ный,

Жг кото́рый

которыи тридцать и ѡсемъ лѣтъ хоровалъ
на тꙋю хоробꙋ, а не было жадногѡ чл҃ка мардна,
которыи бы егѡ вкинꙋлъ в саджавкꙋ, гды
а҃гглъ порꙋшалъ водꙋ. Длѧтогѡ ѡнъ до Х҃а
мовилъ: Г҃и чл҃вка не мамъ, да егда возмꙋ-
титсѧ вода, воверже(т) мѧ в кꙋпель. Хорыи
той чл҃вкъ значилъ грѣшнаго чл҃вка, бо всѣ
люде грѣшніи сꙋть хорыми, либо на тѣлѣ сꙋть
здоровыми, але дш҃а их є(сть) длѧ грѣхѡвъ хорая.
Саджавка презначала Крщ҃еніе ст҃ое, бо кто
ѡкрститсѧ водою, зостане волный ѡт грѣховъ,
которыисѧ хоробою дш҃евною называютъ,
ведлꙋгъ Ѱалмисты: Се бо въ неправдꙋ и зачатъ
болѣзнь и роди беззаконіе. Длѧтогѡ тєды
Х҃с крстилсѧ, жебы вкинꙋлъ в саджавкꙋ крще-
ніѧ ст҃гѡ, чл҃вка разслабленнагѡ, тоєсть:
грѣшнагѡ, которыи волалъ: Г҃и чл҃вка не мамъ,
да егда возмꙋтитсѧ вода, воверже(т) мѧ
в кꙋпель. Осмаѧ ѡстатнѧѧ причина єсть,
длѧкоторои Х҃с крстилсѧ, жебы ѡсвѧтил водꙋ,
бо Х҃с ѡсвѧтилъ всѣ чтыри Єлемента, ѡсвѧтилъ
Огонь гды показалсѧ во огнѣ Моѵсеови
на горѣ Сінайской. ѡсвѧтилъ Повѣтре, гды
презъ повѣтре вступилъ з землѣ до неба.

ѡсвѧтилъ

ѿсте́ла зе́млю хо́дячи поне́й и҆ до́тыка́ючися
є҆й своими нога́ми. ѿстилъ Хс҃ Во́ду хо́дячи
помо́ру, и҆ кр҇тячися в рѣцѣ І҆ѡрда́нской.
ви́дѣлъ А҆п҇лъ Петръ, Начи́ние накшта́лтъ Дѣѧн. і҃.
простирала ѡ҆бвязаное зачтыри кра́й и҆ зпу-
щеное з нб҃а на землю, вкоторомъ начи́нии
были Звѣ́ры, четвероно́гїи, и҆ га́ды, и҆ пта́хи,
и҆ чулъ го́лосъ, Петре закола́й и҆ ꙗ҆жъ. ѿказа́лъ
ѡ҆нъ: ника́коже Гд҇и, никольже ꙗ҆до́хъ всѧко
скве́рно и҆нечи́сто. и҆ по́чулъ зно́ву го́лосъ,
ꙗ҆же Бгъ ѡ҆чи́стилъ є҆сть, ты неоскве́рни, и҆
потымъ зно́ву то́е начи́ние взя́то до Нб҃а.
начи́ние то́е зна́читъ Цр҇ковъ хр҇тїанскую.
чтыри кра́и зна́чатъ чоты́рохъ Єѵ҃ли́стовъ.
Звѣ́ри четвероно́гїи, и҆ га́ды, и҆ пта́хи, зна́чатъ
розма́нтыи на́роды, жидо́въ, и҆ пога́новъ,
которїи гды наворочаю́тся до вѣ́ры хр҇тїанской
и҆ хотятъ кр҇ти́тися, ма́емо и҆хъ прїйма́ти,
и҆ негну́шаемося и҆ми, бо и҆хъ ѡ҆чи́стилъ Бгъ
ѿгрѣхо́въ презъ вѣ́ру, и҆ презъ кр҇щенїе ст҃ое.
даятого мо́влено до А҆п҇ла Петра: ꙗ҆же Бгъ
ѡ҆чи́стилъ є҆сть, ты неоскверни, слухаймо жъ
тыхъ сло́въ Бж҃скихъ, що Бгъ ѡ҆чистилъ и҆
ѡ҆святи́лъ, мы неоскверня́емо, ѡ҆чистилъ и҆

ѡ҆святи

ѡсвѧти Хс всѣ чтыри, Єлєментa, нєсквєр-
нѣмож мы ихъ грѣхами своими, бо грѣ-
шнїи людє сквєрнѧтъ грѣхами своими всѣ
єлємєнта, сквєрнѧтъ зємлю ходѧчи по нєй
ногами своими, сквєрнѧтъ водꙋ оумываючисѧ
єю и пючи єю, сквєрнѧтъ повѣтрє, бєрꙋчи єгѡ
в сєбє, и ѡддыхаючи имъ, Сквєрнѧтъ огонь
загрѣваючисѧ нимъ. Длѧ тогѡ на Страшном
Сꙋдѣ повстанꙋтъ на людєй грѣшныхъ всѣ
єлємєнта, и бꙋдꙋтсѧ над ними мстити, жє
ѡны грѣхами своими Бга ѡбразили, и ихъ
ѡсквєрнили. повстанєтъ на Страшном Сꙋдѣ
на людєй грѣшныхъ зємлѧ, бо розстꙋпитсѧ
под ними и пожрєтъ ихъ живыхъ, ꙗкѡ по-
жєрла Корєѧ, Дадана, и Авирѡна, проти-
вникѡвъ Бжїихъ. повстанє на людєй грѣшныхъ
вода, бо ихъ потопитъ, ꙗкѡ потопила
нєгдысь гигантѡвъ роспꙋстныхъ. повстанє
на людєй грѣшныхъ повѣтрє, бо ихъ бꙋдєтъ
грѡмами страшнти и градомъ вєликимъ
забїѧти, ꙗкїи громы и ꙗкїи градъ былъ нєгды
в Єгvптѣ, и забїѧлъ Єгvптѧнѡвъ, которыи
нєхотѣли слꙋхати Бга. повстанєтъ на людєй
грѣшныхъ огонь, бо ихъ спалитъ, ꙗкѡ спалилъ

Содомꙋ

Содо́мꙋ и҆ Гомо́рꙋ, которыи престꙋпа́ли при_
каза́нѧ Бж҃їи. повста́нетъ на лю́дей грѣ́шныхъ,
на Стра́шномъ сꙋдѣ́ все створе́нье, и҆ ве́сь свѣ́тъ,
и҆ бꙋ́детсѧ на ни́ми мсти́ти ѹ҆ра́зы бо́жскои
и҆ свое́и, бо лю́де грѣ́шнїи все створе́нье и҆ ве́сь
Свѣ́тъ ѡ҆скверни́ли грѣха́ми свои́ми, живꙋ́чи
на свѣ́тѣ, та́къ мо́витъ Соломо́нъ: Побо́ретъ Пре: е.
с ни́мъ мі́ръ на безꙋ́мныѧ, и҆ по́йдꙋтъ праволꙋ́чне
стрѣ́лы мо́лнїѧ, ꙗ҆́кѡ ѿ бл҃гокрꙋ́жна лꙋ́ка
ѡ҆́блачна на намѣ́ренїе перꙋ́тъ. Да́лѣй мо́витъ:
бо негодꙋ́етъ на ни́хъ вода́ мо́рскаѧ: рѣ́ки же
потекꙋ́тъ жесто́чае. проти́вꙋ тѣ́хъ ста́нетъ
дх҃ъ си́лы: и҆ ꙗ҆́кѡ бꙋ́рѧ раздѣ́литъ и҆́хъ.
Кото́рогѡ стра́хꙋ, и҆ по́мсты не да́й на́мъ Хрⷭ҇тѐ
Бж҃е дозна́ти, А҆ми́нь.

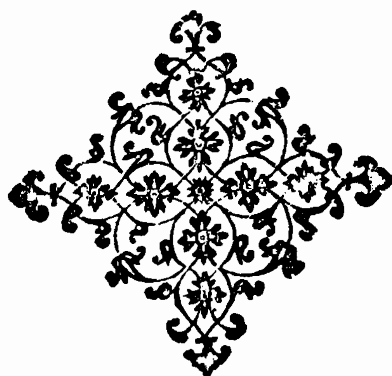

Каза́нїе

КАЗАНЇЕ НА СТРѢТЕНЇЕ ГДНЕ.

Тои прїемъ его на руку свои. Лука, в.

Мовилъ Хс: Не требуютъ здравыи врача, но болящїи. Врачемъ, Лѣкарем назвал Хс себе самого, болящими назвал людей грѣшныхъ, бо грѣшныи розмаитыи болѣзни маю. Пышныи суть опухлыми, бо чл҃ка опухлого надута естъ скура на тѣлѣ, а упышного мысл естъ надута и вынеслая. Мѣлъ тую пуханну Навходоносоръ, о котором написано: вознесеся срце его зѣло. Паралѣжем зараженыи суть лѣнивыи: бо чл҃къ паралѣжемъ зараженыи не можетъ рушити члонками своими, а лѣнивыи не можетъся рушити до црк҃ви, на млтвы, и до иншихъ добрыхъ учинковъ: на такого то Соломонъ волаетъ: доколѣ, о лѣнивче возлежиши когдаже от сна востанеши; скорчеными суть лакомыи, бо оныи мысль свою

до марно-

до ма́рности зе́мныхъ, до бога́тствъ нахили́ли, а ѿ Небесъ тогды не мыслятъ, на таки́х то людей Ангелъ посредѣ Неба летячи вола: Го́ре, го́ре, го́ре живущимъ на земли. на фе́брѹ хорѹютъ зазростливыи, бо я фебра людей ѿмѣняетъ, не падает лице их, та зазростливомѹ Ка́инови твоя спала, дала того мови Бгъ до него, бо чемѹ спаде лице твое. Трѹдова́тыми сѹть люде нечистыи, вшете́чники, и чѹжоложники, бо трѹдъ шпе́тит тѣло члчое, и нечистота шпетит тѣло члчое на бырзѣй. та мови Апслъ Па́велъ: Всякъ грѣхъ кромѣ тѣла есть, а блѹдящий въ свое тѣло блѹдит. Рѹкѹ сѹхѹю мают немлсрдныи, которыи не дают ялмѹжны ѹбогимъ рѹко́ю своею, бо мо́ви Іисѹсъ Сирахъ: Нищемѹ простри рѹкѹ свою. Кото́рыи злую рѣчъ за до́брую розѹмѣютъ, тыи сѹть хромыи на єднѹ но́гѹ. А кото́рыи злое чинят, тыи на ѡбѣ двѣ но́ги хро́мы, бо ихъ розѹм и воля злая. Такіи были пророки Ваа́ловы, до которыхъ мо́ви Ілия Ѳесвитянин: Доко́лѣ вы хра́млете на ѡбѣ двѣ пле́снѣ вашей. Глѹхи́ми сѹть тыи, которыи не слѹхают Сло́ва Бжого, гды ѡное проповѣдѹютъ, а ѡны в той часъ албо спятъ, албо розмовляютъ,

албо

Казанье.

якω з Цркви выходятъ, до такого мови
Үалмиста: Якω аспидъ глухій затыкаяй
уши свои иже неслышитъ гласа ωбаванцы.
Слѣпыми сутъ люде неправедливыи, котрыи
уганяются заподарунками и неправедливе
суда, бо имъ подарунки ωчи заслѣпляютъ,
длятогω мовитъ Бгъ до кождого судіи:
Ниже да возмутъ мзду, мзда бо ωслѣп-
ляетъ ωчи мудрыхъ. Нѣмыми сутъ люде
тыи, которыи неисповѣдаются грѣхωвъ
своихъ, бо мовитъ Апостолъ Іωанъ: Аще
исповѣдуемъ грѣхи наша, вѣренъ естъ и
истиненъ да ωставитъ намъ грѣхи, и ωчиститъ
насъ ω всякоя неправды. Пріимѣмо мы до себе
Хрста лѣкаря Нбного, а ωнъ нам ωпуститъ грѣхи,
которыися хоробою душевною называетъ,
понеже мови Хс: Нетребуютъ здравыи врача но
болящіи, гды Прчтая два з Іωсифомъ принесли
Хрста малеко до црькви, натотъ часъ Сімеωнъ Прѣтилъ Хрста
и взялъ нарукы свои, бо написано: Тотъ пріимъ его на
руку свои, и длятого нынѣшнее свято Срѣтеніе
называется, и тепер часто мы срѣтаемо Хрста,
которыи до насъ приходитъ, але нехочемо его до себе
поимовати, бо невѣдаемо якимъ способомъ, и якω часу

до насъ

до насъ приходитъ. Обѣцѧ̀нѣ те́ды ласка вашимъ на тымъ Казаню показати, ѧ҆кимъ способомъ, и ѧкогѡ часѹ приходитъ до насъ Хс, жебысмо єгѡ до себе прїймали, которогѡ прошѹ ѿпомочъ ласкъ вашихъ ѿслѹхане.

Першїй ра приходитъ Хс до на в Пренаисвѣтѣйшомъ Сакраментѣ Еѵхаристїи, подъ ѿсобою Хлѣба и вина, бѡ тамъ Хс єстъ речивисте: маємъ ѿ ты прикла, гды С: Василїй Великїй ѿправовал слѹжбѹ Бжѹю в Црквѣ, на той часъ єдинъ жидъ пришолъ до црквн: и видѣлъ Хⷭ҇а ѧкъ дитѧтко маленкое в Пренаисвѣтѣйшомъ Сакраментѣ Еѵхаристїи, которое дитѧтко С: Василїй на Олтари ножем рѡдробилъ вштѹки. Гды те́ды поживаємѡ Пренаисвѣтѣйшый Сакраментъ Еѵхаристїи, натой часъ Хс до насъ приходитъ и мешкаєтъ в Срцѹ нашемъ, и мы внемъ мешкаємъ. Такъ мовилъ самъ Хс: Ѧдый мой плоть, и пїѧй мою Кровь, вълмнѣ пребываєтъ, и азъ внемъ. Длѧтогѡ гды хочемѡ пожи_вати Пренаисвѣтѣйшый Сакраментъ Еѵхаристїи, Маємосѧ добре до тогѡ приготовати, по_виннисмо постити: Бгѹсѧ молити, и выспо_вѣдатисѧ всѣхъ грѣховъ своихъ, жебысмо годными

С: Грїгорїй въжитїи єгѡ.

годными ся стали приняти Хрта до себе,
в Пренаенѣйшом Сакраментѣ Евхаристіи,
бо кто негодне будучи в грѣхах то Сакрамент
пожываетъ, той на погибель себѣ и на муку
вѣчную его пожываетъ, да латого мовитъ
Апслъ Павелъ: да искушаетже члвѣкъ себе и
тако ѡт Хлѣба да ястъ, и ѡт Чаши да пиетъ.
Ядыйбо и піяй недостойнѣ судъ себѣ ястъ
и піетъ, не разсуждая Тѣла Гдня. Другій
к прм. с Іѡ: мп раз приходитъ Хс до нас в особѣ члвка
убогогѡ, дозналъ тогѡ Мартиріи законник,
который идучи до Манастыра знайшолъ на
дорозѣ члвка убогогѡ, хорого, трудоватогѡ,
который не могъ далѣй ити, щожъ учинилъ
Мартиріи? знявши з себе сукни, увинулъ
тогѡ члвка убогого трудоватогѡ, и вложилъ
на рамена свои и неселъ. А гды приходилъ
до дверей Манастырскихъ, той убогій члвкъ
и трудоватый зскочилъ з раме егѡ на землю:
и показался ему якѡ Хс, и мовилъ до негѡ
такіи слова: Мартиріи ты мене не встыдався
на земли, и я не застыдаюся тебе в Нбѣ.
Той мовячи: почалъ до Нба подноситися.
Якѡ теды Мартиріи законникови показался

Хс

Хс҃, в особѣ чл҃ка убогогѡ, трудоватогѡ,
Такъ и теперъ намъ показуетсѧ, и донесь
приходитъ Хс҃ в особѣ чл҃ка убогого, и
кто колвекъ чл҃ка убогого накорми, напои,
приѡдѣнетъ, той самого Хр҃а накормитъ,
напоѣтъ и приѡдѣнитъ, кто убогого прій-
мuетъ в домъ свой, той самого Хр҃а в домъ
свой прійметъ. Кто даетъ ялмужну убо-
гому, самому то даетъ Хв҃и, для тогѡ
на страшномъ сꙋдѣ будетъ Хс҃ мовити
до людей справедливыхъ: понеже сотвористе
единому сихъ братій моихъ меншихъ, мнѣ
сотвористе. Кто зась возгоржаетъ людми
убогими и ѿворочаетсѧ ѿ нихъ, той самым
Хр҃томъ возгоржаетъ и ѿ негѡ ѿвертаетсѧ.
Кто не пускаетъ убогихъ людей в домъ свой
и двери перед ними замыкаетъ, той самого
Хр҃а не пускаетъ в дом свой, и двери пред ним
замыкаетъ. Кто выганѧетъ з двору убогого,
и зневажаетъ егѡ, той самого Хр҃а з двору
своегѡ выганѧетъ, и егѡ зневажаетъ. Для
того на страшномъ сꙋдѣ будетъ Хс҃ мовити
до людей грѣшныхъ: понеже не сотвористе единому
сихъ братій моихъ меншихъ, ни мнѣ сотвористе:

Анаст: Бжи в:

Третїй разъ приходит Хс до насъ в млтвѣ,
Гды Стый Петръ Патрїарха Алеѯандрїйскїй
млился Бгу, на той часъ показался ему Хс
в шатѣ бѣлой роздертой, ѿ верхнего краю до
нижнего. Тєды Стый Петръ мовил: Кто ти
Спсе Ризу раздрал, ѿказал Хс, Арїє раздрал,
бо роздѣлилъ люд мой, который я собѣ
искупилем Кровїю своєю. Для того тоє мовилъ
Хс: бо Арїй наукою своєю заразливою, много
людей ѿлучилъ ѿ црькви Бжей, до секты своєй
еретицкой. И тая Шата надвоє роздертая
значила црковъ, надвоє роздѣленую. Млѣможеся
и мы Бгу, то Хс по часъ млтвы прїйдет
до насъ невидимо, в шатѣ бѣлой которая
значит славу вѣчную Небную. И приѡздобит
насъ тоєю Шатою барзо пєкною, которую
споминаєт Ѱаломиста мовячи: Гь воцрися и влѣ-
поту ся ѡблече, Пан Кролєвал, и в пєкно ся
приѡдѣл. Млѣмося Бгу з скрухою срдчною:
жалуючи за грѣхи свои, которымисмо Маєстат
Бжїй ѡбразили. Молѣмося немыслячи
иж ѡ жадныхъ марностях свѣцких, тылко
ѡ єдномъ Бгу. Млѣмося нєсмѣючися, нєроз-
мовляючи єден з другим, неморгаючи єден

на другого

на дрꙋгогѡ, бо Хс глѧдитъ на насъ, ꙗкѧ
мы молимо, ѡчима мыслѧчи, и где поглѧ-
даючи, и слꙋхаетъ млтвы нашеѣ, такъ мови
Ѵалмиста: Ѻчи Гдни на Првныѧ и ꙋши егѡ
въ млтвꙋ ихъ. Четвертый разъ приходитъ
до насъ Хс в преслѣдованю, гды терпимо пре-
слѣдованїе за вѣрꙋ Хртїанскꙋю. Дозналъ
тогѡ Апслъ Павелъ, которогѡ гды жиды пре-
слѣдовали за вѣрꙋ Хртїанскꙋю, на тотъ часъ
показалсѧ емꙋ Хс, и мовилъ: дерзай Павле, Дѣѧ: ке.
ꙗкоже благовѣстила еси ѿ мнѣ в Ієрлмѣ, тако
подобаетъ ти благовѣстити и в Римѣ. Бꙋдмо
и мы готовы терпѣти преслѣдованїе за вѣрꙋ
Православнꙋю, то и до на в преслѣдованю прїйде
Хс невидимо, и ѡборонитъ насъ ѿ тогѡ
преслѣдованѧ, и дасть намъ долгїе лѣта на
земли, и потымъ в Нбѣ збавленїе вѣчное,
бо мовитъ самъ Бгъ до тогѡ чл҃ка который
терпитъ за Ха преслѣдованє: Съ нимъ есмь въ
скорби, изьмꙋ и и прославлю и долготою днїй,
исполню и и ꙗвлю емꙋ спсенїе мое. Пѧтый
разъ приходитъ Хртосъ до насъ в розмовѣ
доброй, гды що доброе мовимо, дознали
тогѡ два Апли: Клеѡпа, и Лꙋка, которыи

и̂дꙋчи и̂з Іерл̃мꙋ, до Ємма́ꙋсъ. розмовлѧли
ѡ̂ рѣчахъ добры̀, ꙗ̂къ Хс̃ терпѣлъ ѡ̂крꙋтныи
мꙋки, и̂ ѹ̂меръ на кр̃тѣ за грѣхи̃ нш̃и, на то̃
ча́съ пришо́лъ Хр̃тосъ де́нихъ, и̂ шо́лъ з ними
в доро́зѣ, а̂ле ѡ̂ни є̂гѡ не могли̃ позна́ти,
бо напи́сано: Іс̃ приближи́всѧ и̂дѧше с ни́ма,
Лѹ҃:кд Ѻ̂чи́же є̂ю̂ держа́стѣсѧ да є̂гѡ̃ непозна́ста,
та́къ и̂ мы̃ розмовлѧи́мо ѡ̂ рѣчахъ до́брыхъ
ѡ̂ Хс̃ѣ збавители на́шемъ, ꙗ̂кѡ ѡ̂нъ терпѣ́лъ
вели́кіи мꙋ́ки и̂ ганебнꙋи по́днѧлъ см̃рть за-
грѣхи̃ нш̃и. розмовлѧи́мо и̂ ѡ̂ свое́й смр̃ти,
ꙗ̂къ ѹ̂мерти̃ ма́ємо, жебы́смо жили̃ до́бре на-
свѣтѣ и̂ грѣхо́всѧ хорони́ли, бо которыи лю́де
до́бре живꙋ́тъ, ве́длꙋгъ приказа́нѧ Бж̃огѡ,
ты́хъ до́браѧ смр̃ть потыка́єтъ, ве́длꙋгъ
Ѱалми́сты: Чтна̃ пре̃д Гд̃емъ смр̃ть препо̃дбныхъ
є̂гѡ̃. Которі́и за́сь зле живꙋ́тъ, ѡ̂бража́ютъ
грѣха́ми свои́ми Маєста́тъ Бж̃їи, ты́хъ зла́ѧ
смр̃ть потыка́єтъ, та́къ мо́витъ Ѱалми́ста:
Смр̃ть грѣшникомъ лю́та, розмовлѧи́мѡ
ѡ̂ Стра́шномъ Сꙋдѣ, бо та́мъ всѣ ста-
немѡ пе́ред Маєста́томъ Хв̃ымъ, и̂ бꙋ́демо
справова́тисѧ, ꙗ̂къ є̂смѡ̃ жили̃ на́ свѣтѣ:
чи зле? чи до́бре? та́къ мо́витъ А̂п̃толъ

Па́велъ

Павелъ: Всѣмъ бо намъ подобаетъ стати предъ сꙋдищемъ Хвымъ. Розмовлѧймо ѡ мꙋках пекелныхъ, жебысмо негрѣшили, бо грѣшніи люде на вѣки в пеклѣ бꙋдꙋтъ мꙋчитисѧ, нѣгды ѿтоль невыйдꙋт, такъ мовилъ Хс: Идꙋтъ сіи в мꙋкꙋ вѣчнꙋю. Розмовлѧймо ѡ нбѣ, жебысмо старалисѧ ѡ добрые оучинки, которыми бысмо достꙋпили нба, бо в нбѣ вѣчныѣ и невымовныи добра людем стымъ наготовано, ѡ которыхъ мовит Апслъ Павелъ: Око невидѣ, оухо неслыша, и на срдце члвкꙋ невзыйде, ıаже оуготова Бгъ любѧщим его. Если ѡ такихъ речахъ добрыхъ бꙋдемо роз-мовлѧти, пріидет Хс невидимо до насъ, и бꙋдетъ слꙋхати розмовы нашей, бо мовилъ самъ Хс: Идеже еста два или три собрани въ Имѧ мое, тꙋ есмь посредѣ ихъ. Шестый ѡстатній разъ приходитъ Хс до насъ на сповѣди, можемо тое зрозꙋмѣти з блꙋдна Сына, который ѿишолъ ѿ ѿца своего на сторонꙋ далекꙋю, и тамъ потратилъ всѣ маетности ѿцевскіи живꙋчи роспꙋстне, а гды навернꙋлсѧ знову до ѿца своего, и мовилъ: Ѿче согрѣших на небо и пред тобою, и оуже нѣсмь

досто-

достоинъ нарещися Сынъ Твой, сотвори мя
ꙗкѡ єдинагѡ ѿ наємникъ твоихъ . Тєды
ѿцъ ѡбачивши Сына своєгѡ навєртаючогося
поткалъ єгѡ, и принялъ єгѡ допєршои ласки
своєи , блудный Сынъ значитъ кождогѡ
члвка грѣшногѡ, бо кто грѣшитъ, ѿходитъ
ѿ Бга на сторону далекую, вєдлугъ Ѱалмисты:
Ибо оудаляющєися ѿ тєбє погибнутъ. и на иншомъ
мѣстцу: Далєчє ѿ грѣшникъ Спнїє . Гды
зєсь грѣшный члвкъ до Бга навєртаєтся .
жалуєтъ за грѣхи свои, исповѣдаєтся ихъ,
мовячи до Бга: Ѿчє согрѣшихъ на нєбо и прєд
тобою , и оуже нѣсмъ достоинъ нарещися
Сынъ твой , Сотвори мя ꙗкѡ єдинагѡ ѿ
наємникъ твоихъ. тєды Бгъ пошукаєт грѣшного
члвка, и приїмуєтъ єгѡ до сєбє, для тогѡ
мовитъ Бгъ прєз Пррока Малахїи до людєй
грѣшныхъ: Ѡбратѣтєся ко мнѣ и ѡбращуся къ вамъ.
Наворочаймо жъся прудко до Бга, исповѣдай-
мося грѣхѡвъ своихъ зараз, в которыхъ ся
знайдуємо, нєѡткладаючи Сповѣди днь за
дєнь, жєбы насъ смрть в грѣхахъ нєзаскочила,
бо написано: Помяни ꙗкѡ смрть нєумєдлитъ,
памятай (члвчє) жє смрть нєзабавится .

для тогѡ

для того цр҃ковъ наша чтыри посты в рокꙋ
постановила, жебы кождый члвкъ чтыри
разы в рокъ сповѣдалъся, и прїймовалъ Тѣло
и Кровъ Хвꙋ, а естли бы немогъ чтыри разы
того оучинити, для якои великои нꙋжды
и перешкоды, то принамнѣй разъ в Великїй
Постъ маетъся выисповѣдати, и причаститися
конечне, бо кто в рокъ ни разꙋ неисповѣдаетъся
ни причащаетъся, той неестъ хр҃тїянинъ, але
естъ поганинъ, и явно грѣшникъ, поневажъ
церкви неслꙋхаетъ, такъ мовилъ Хс: Аще же
и церковъ преслꙋшаетъ, бꙋди тебѣ якоже
языкникъ, и мытаръ. кажетъ намъ прꙋдко
до Бга наворочатися Ісꙋсъ Сирахъ, мовячи:
Немедли обратитися къ Гдꙋ, и неотлагай
дни ѿ дне, внезаапꙋ бо изыйдетъ гнѣвъ Гнь,
и во время мести погибнеши. Скоро мы до Бга
навернемося, и бꙋдемо сповѣдатися грѣхѡвъ
своихъ, заразъ и Бгъ до насъ навернится. и
ѿпꙋститъ намъ грѣхи наши, ведлꙋгъ Апла
Іакова мовячого: Приближитеся Бꙋ, и приближится
вамъ. Подобный естъ Бгъ зверцадлꙋ,
бо на зверцадло кто гладитъ, и оно гладитъ
на него, а кто ѿ зверцадла ѡбертаетъся, и

оно

ѡно ѿвертаєтсѧ ѿнєгѡ, кто зберцадау що
даєтъ, и ѡно єму даєтъ, такъ и Бг҃ъ, кто
що даѥ на цр҃кви, на монастырѣ, нашпиталѣ,
и Бг҃ъ єму даєтъ, кто до Бг҃а навертаєтсѧ,
и Бг҃ъ навертаєтсѧ донєгѡ, а кто ѿворочаєтсѧ
ѿ Бг҃а, и Бг҃ъ ѿтворочаєтсѧ ѿнєгѡ, кто
Бг҃а досєбє прїймуєт, и Бг҃ъ єгѡ прїймуєт досєбє.
прїймѣмо жъ и мы Хр҃ста Бг҃а своєгѡ досєбє,
в прєнаисвѧтѣйшом Сакраментѣ Єухаристїи,
в особѣ чл҃вка убогогѡ, в мл҃твѣ, в прислѣдованию, в доброй розмовѣ, и насповѣди
приходѧчогѡ до насъ. єсли мы прїймємо Хр҃ста
досєбє, и Хс҃ насъ прїймєт до цр҃ства нб҃ногѡ,
Аминь.

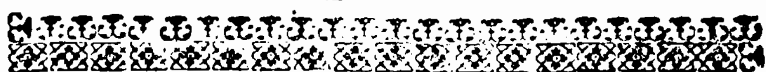

КАЗАНЄ В НАСТРѢТЕНЇЕ ГД҃НЕ.

Се лєжитъ сєй нападєнїє и навостанїє многим въ Їзраили. Лука, в.

Ѡбѣцалъ нѣгды Бг҃ъ положити въ Сіѡнѣ Камєнь многоцѣнный и краєугольный, жєбы нанєм людє вѣрныи фундованєсѧ, ко мовиє: Се Азъ полагаю въ ѡснованїє Сіѡнє Камєнь много-

цѣненъ

цѣнныи, избранъ краеуголныи честныи, и вѣрꙋючїи во непосты_
днеѧ, бы поднїала сѧ таѧ ѿсвѣтница Бжка, гды Хс
народилсѧ ѿ пречтои дв҃ы, бо Хс есть камень, нако_
торомъ вѣрнїи хрстїане фꙋндꙋю, а наболховаласѧ и не
вѣрство жидовское и ересїѧ и вшелѧкїе грѣхи прене
ѡпадаю, далѧтого Сїмеѡнъ правнїи взѧлъ Хрста малаго
вцркви на рꙋки своѣ, мовилъ до пречтои дв҃ы и до Іѡсифа:
Се лежит сей на паденїе и на востанїе многимъ во Іизраили.
Росказалъ Бгъ вѣтхимъ законѣ жебы невѣста по_
родивши сна не входила м҃ дней до церкви, бо была
нечистаѧ, по м҃ же днѧ жебы принесла сна своего до церкви
и дала длѧ ѡчищенѧ своего ѡфѣрꙋ баранка едного лѣт_
нѧго и голꙋбы, алибо в голꙋбцѣ, а жебы за породила
невѣста цорку, нїбы нѣ ей было входити до церкви п҃
дней бо была нечиста, по п҃ же днѧ повинна была цоркꙋ
свою принести до церкви и дати тꙋю ѡфѣрꙋ длѧ
ѡчищенѧ своего, и проч: Бца Хрста породивши, любо двою
чтою зостала во его без мꙋжа породила, ꙗко мовила сама
до Архггла Гаврїила: Како бꙋдетъ се и где мꙋжа не знаю
породила Хрста ѿ Дха Стаго, ꙗко мовилъ вѣчнѣ Аггелъ до
Іѡсифа: Рожденное бо вней ѿ Дха Стаго есть, една жебы
неꙋчинила жидомъ погоршенѧ престꙋпаючи старого закона,
и жебы навчила насъ послꙋшенства, была сама послꙋшна
приказанию Бжомꙋ, породивши Хрста принесла его
по четыредесѧти днехъ до церкви ꙗко дорогоцѣнныи

Камень

ка́менъ, жебы на то̂мъ ка́мени вѣ́рныѣ хрⷭтїане фу-
дова́лисѧ, а̂ недовѣ́рство жебы упада́ло, и̂ дѧла
ѡ̂ѳѣ́ру длѧ ѡ̂чищенїѧ своѐго, а̂нбо не потребова́ла
ѡ̂чищенїѧ бу́дучи дво̂ю чⷭтою, и̂ на то̂ чаⷭ Сѵмеѡ́нъ
вза́вши Х҃а мале́нко на ру́ки свои мо́вилъ: Се лежи́тъ
сей на паде́нїе и̂ на воста́нїе мно́гимъ въ Ї҆илѣ. Ви́дѣлъ
За: г. проро́къ Заха́рїа ка́мень, которы́й мѣлъ на собѣ сѣмъ ѡ̂че́й,
и̂ през то ка́мень значи́тсѧ Хрⷭтосъ, през сѣмъ ѡ̂че́й значи́тсѧ
ѡ̂па́рно Бж҃скаѧ, бо которо Хрⷭтосъ црко́вь свою на родъ хрⷭтїа
нскїй мае, и̂ вѣдае что кождому чл҃ку потре́ба, и̂ дае
ѥму тое, вѣдае Хрⷭтосъ все, не только що чинимо и̂ мовимо,
и̂ мыслимо, але що маемо чинити, и̂ мовити и̂ мыслити,
длѧ того мовитъ Ѱаломистъ: Несодѣланное мое видѣсте
ѡ̂чи твои, ѡ̂бѣцую теды ла́ска ва́шимъ на тымъ каза́ню
показа́ти, ꙗ̂ки́мъ ка́менемъ ѥ̂ Хрⷭтосъ, кото́рогѡ
прошу ѡ̂ по́мочъ, ла́скъ ва́шихъ ѡ̂слу́хаемъ.
Ѥ̂сть Хрⷭтосъ Карбу́нкуломъ, карбу́нкулъ мовитсѧ, а̂ Ка́бсне
ѿ у́глѧ ѡ̂гни́сто, бо ѿ себе ѡ̂гнѧ вночи не темности
свѣти́тъ, и̂ Хрⷭтосъ бу́дучи на земли свѣти́лъ на у́ки, и̂ прї
кла́дны жи́тїе своимъ, свѣти́въ темности ба́лвохва́лства,
въ темности невѣрства жидо́вского, въ темности ере́зїи и̂
грѣхо̂въ людскихъ, длѧ того мовитъ ѥ̂ѵа҃ӷлиⷭ Ї̂ѡа́ннъ ѡ̂ Хрⷭтѣ: Свѣтъ
во тмѣ свѣти́тсѧ, и̂ тма ѥ̂го не ѡ̂бѧла, ка́рбункулъ бо ро́нитъ людей
ѿ повѣтра, которїи ѥ̂ при собѣ маютъ, и̂ Хрⷭтосъ людей ѿ повѣтра
боро́нитъ, которыи доха́ ѣданѧ. не ѡ̂тра́тно пресⷮ,

Гды

Гды перепꙋстилъ Бгъ на лю́ди Ізлскїи повѣтре,
на то́й ча́съ Црь Двдъ просилъ Бга, жебы ѿ-
вернꙋлъ повѣтре ѿ лю́дꙋ Ізлскогѡ, а ѧжебы єго̀ в҃ цар҇ к҃д
самогѡ каралъ, бо мо́вилъ: Азъ є́см пастырь
зло сотвори́вый, а сїѧ ѡ́вца что сотвори́ша?
бꙋди рꙋка̀ твоѧ̀ на мнѣ. И выслꙋхалъ Бгъ
про́збы Двдо́вы, ѿвернꙋлъ повѣтре ѿ наро́дꙋ
Ізлскогѡ, та́къ и тепе́ръ, на кото́рꙋю сто́ронꙋ
повѣтре Бгъ перепꙋститъ, неха́й тыи лю́де
Хрта ѿ ра́тꙋнокъ про́сѧтъ, то Хс и́хъ ѿ тогѡ̀
повѣтра ѡборо́нитъ. Єсть Хс Іа́списомъ, Іа́списъ
ма́етъ такꙋю мо́цъ, же ѧ́дъ ѿганѧетъ,
и Хрто́съ ѿганѧетъ ѧ́дъ ѿ человѣка,
бо Апслъ Іѡ́анъ въ имѧ̀ Хво выпилъ ѧ́дови-
тꙋю трꙋти́знꙋ, котрꙋю є́мꙋ каза́лъ пи́ти
Домиціа́нъ Це́саръ Ри́мскїи, є́днак є́мꙋ тое
нѣчо́гѡ не зашко́дило. Та́къ и тепе́ръ є́сли
кто звѣ́рою невонтпли́вою въ и́мѧ Хво выпіетъ
ѧ́дъ, а́лбо трꙋти́знꙋ, нѣчо́го є́мꙋ тое не-
зашко́дитъ, бо мо́вилъ Хс: ѡ И́мени моє́мъ
а́ще что сме́ртно и спиитъ невре́дитъ и́хъ.
Іа́списъ застановлѧетъ кро́въ, и Хс а зажъ
кровѣ незастановлѧлъ, гды самы́мъ дот-
кнѣне́м шаты своєи, оулѣчи́лъ Невѣ́стꙋ кроко- щд҇: е҃.

точницу, котрая всѣ маетности свои роздала лѣкаром, а немогла своеи хоробы оулѣчити. Естъ Хс Шафѣромъ, шафѣръ взропъ выясняетъ, и Хс азажъ невыясняетъ взроку, гды тамъ многимъ людемъ слѣпымъ отворилъ очи? Отворилъ Хс очи члвкови слѣпорожденному, отворилъ и иному слѣпцеви, который веле Ерихону придорозѣ сѣдачи просилъ людей о ялмужну, отворилъ Хс очи двомъ слѣпымъ, которыи идучи за Хмъ волали: Помилуй насъ Ісе Сне Двдвъ. И теперъ которыи люде хорыи на очи, албо очий немаютъ, нехай оудаются до Ха, и волают донегω: Помилуй насъ Ісе Сне Двдвъ: то Хс выслухаетъ волания ихъ, и взрокъ имъ привернетъ и выяснитъ. Естъ Хс Хризолитомъ, Хризолитъ отганяетъ меланхолию, фрасунокъ, и чинит члка веселым, который его присобѣ маетъ, и Хс отганяет вшелякии клопоты, фрасунки, и меланхолии, от людей побожныхъ, и чинит ихъ веселыми, котрыи до Ха всвоим фрасунку оудаются. Оучинилъ Хс веселою блудницу, которая слезами ноги Хви омывала, и волосами отирала, бо отпустилъ ей грѣхи мовячи: Отпущаются тебѣ грѣси твои.

Оучинилъ

Оучинилъ Хс веселым и Апла Петра, который
былъ Ха три разы запрѣлся, и жаловал того
ревне плачучи, якω написано: Плакася горко.
тёды Хс перебачил ему той грѣхъ, и принял
егω знову на оуряд Апльскій, мовячи до него:
Паси овца моя, паси агнца моя, паси из-
бранныя моя. Такъ и теперъ которыи люде
в фрасунку знайдуются, нехай Хвѣ молятся,
и егω впамяти своей мают, то Хс оучини
ихъ веселыми, бо мови Псалмиста: Помянух
Бга и возвеселихся. Естъ Хс Берилломъ,
Бериллесъ чинит члвка воюючогω смѣлым,
же смѣле и безпечне знепріятелями ся по-
тыкаетъ, и вынамнѣня ихъ нелякаетъ,
кто егω присобѣ маетъ. и Хс смѣлыми
людей чинит на войнѣ, которыи Ха напомочъ
взываютъ, чинитъ Хс смѣлыми на войнѣ
Гетмановъ, Полковникωвъ, и иншихъ Рыцеровъ,
которыи Ха просят ωпомочъ. Оучинилъ Хс
на войнѣ смѣлымъ цря Двда, бо ωнъ смѣле
войну точилъ з Аммонѣтами, з Моавѣ-
тами, з Филистинами, з Сірыйчиками,
и з иншыми войсками непріятелскими, и
звитяжалъ ихъ, и тріумфовалъ надними

и вынамнѣй и́х неляка́лесѧ, длѧ того̀ напи́са:
Гдѣ просвѣще́ніе моѐ и Спаситель мо́й, кого́сѧ
оубою? Гдѣ защититель животу моему̀ кого́сѧ
оустрашу? Есть Хс гага́тком, гага́токъ
боро́нитъ ѿ оужа, бо его̀ оужъ боитсѧ и
оутѣка́етъ ѿне́го, длѧтого̀ Орелъ прино́ситъ
гага́токъ до своего гнѣзда̀, жебы та́м оужъ
невлѣзъ, и непоза̀ѣда́лъ дѣте́й его̀, и то́й
гага́токъ Хс Сна Бжого кто в срцу свое́мъ,
якъ вгнѣздѣ Орлѣмъ но́ситъ, мыслячи
ѡ Хтѣ оустави́чне, до тако́го члка неприступитъ
оужъ ядови́тый; грѣхъ, ѡ кото́ромъ Іисусъ
Сирахъ мо́витъ: Якоже ѿ лица̀ змі́ина бѣжи
ѿ грѣха̀, аще бо присту́пиши оугрызне́ттѧ.
длятого́сѧ грѣхъ оуже́мъ называ́етъ, бо якъ
оужъ вхо́дитъ до гнѣзда̀ Орлего, и дѣти Орлїѣ
заѣдаетъ, та грѣхъ вкрадаетсѧ до срца члвка его,
и члвка пло́ду духо́внаго, до́брыхъ оучинковъ
и цно́тъ позбавляетъ, бо любо бы члвкъ вше-
лякі́и мѣлъ цно́ты и до́брые оучи́нки, е́сли
е́денъ грѣхъ учи́нитъ, всѣ тыи цно́ты, и до́брыи
оучи́нки, нѣчо́го неба́жатъ, та́къ мо́витъ
Апслъ Іа́ковъ: Аще кто соблюдетъ весь за́конъ,
и согрѣши́тъ вединомъ, бы́ваетъ всѣмъ пови́ненъ.

Естъ

Єстъ Хс҃ Аметистомъ, аметистъ ѿганѧ́етъ
пѧ́нство, бо кто̀ є҆гѡ̀ при собѣ̀ ма́етъ, нелабо
мо́же оупи́тисѧ, и҆ Хс҃ пѧ́нство ѿганѧ́етъ,
бо ка́ждогѡ пѧ́ници, єслисѧ непока́етъ и҆ не-
перестанетъ оупиатисѧ, непрїйметъ до нба,
такъ мо́витъ Ап҃лъ Па́велъ: Пѧ́ници цр҃ствїѧ
Бж҃їѧ ненаслѣ́дѧтъ. длѧтогѡ Бг҃ъ пѧ́ницъ
непрїймꙋетъ до нба, бо все зло́е з пѧнства
похо́дитъ. Ное оупившисѧ вино́мъ засн҇ꙋ
и҆ ѡбнажи́лсѧ, и҆ на то́й ча́съ, Ха́мъ Сынъ
вла́сный з не́гѡ насмѣ́ѧлсѧ. Ло́тъ оупившисѧ,
з вла́сными цо́рками свои́ми попе́лнилъ грѣхъ
телесный нечистый. Голоферновѣ Гетма́новѣ
Асирїйскомꙋ пѧномꙋ го́ловꙋ оутѧ́то. Наба́л
оупившисѧ зневажилъ Цр҃ѧ Двд҃а, и҆ за то́е
хотѣ́лъ Двд҃ъ наба́ла загꙋби́ти, але Авигеѧ
Набалова жона Двд҃а перепросила. И тепе́р кто
зва́ды и҆ сва́ры чини́тъ, и҆ люде́й зневажаетъ?
пѧ́ница, кто сконѧ и҆ з мо́стꙋ па́даючи шию
ла́маетъ? пѧ́ница, кто на оу̓лицы в боло́тѣ
а̓лбо в калю́жы валѧ́етсѧ? пѧ́ница, кто
в розмаитыи грѣхи впада́етъ и҆ на́глою смртїю
перед часомъ оумираетъ? пѧ́ница, оу кого
волосы вырваны, по ѡчима сине, тва́ръ стрꙋ-

добатѣла и руки дрыжатъ? у панници, кого
з дому здвора ѿ людей выганѧют, выпыхают,
выводѧтъ, секуть, бьютъ и забиваютъ
панницу. Длѧтогω мовитъ Соломонъ:
Проклѧто панство. Єстъ Хс҃ Шмарагдомъ,
шмарагдъ любитъ чистость. бо котраѧ Панна
присобѣ шмарагдъ носитъ, поки єстъ Панною,
шмарагдъ зостаетъ вцѣлости. а скоро Панен-
ство утратитъ, заразъ шмарагдъ зламаетсѧ
надвое. и Хс҃ любитъ чистость, бо видѣлъ
Апо: ді Стый Апостолъ Іωанъ в Апокалѵпси Баранка:
Который стоѧлъ нагорѣ Сіонской, а знимъ
людей было сто чтырыдесѧт и чтыри Тысѧчи.
Баранкомъ называетсѧ Хс҃, Горою Сіонскою
называетсѧ нбо, Людей сто чтырдесѧтъ
и чтыри тысѧчи значатъ тыхъ, котрыи
заховали чистость Паненскую, бо ωни в нбѣ
з Хмъ знайдутсѧ, и где Хс҃ поступуєт,
и ωни заним поступуютъ. такъ написано
в Апокалѵпси: Сіи суть иже съ женами не
ωсквернишасѧ, зане дѣвственницы бо суть, сіи
послѣдуютъ Агнцу, аможе аще пойдетъ. любитъ
теды Хс҃ чистость, поневажъ люде котрыи
чистость Паненскую заховали; в нбѣ з Хмъ

знай-

знайдꙋется, нелюбитъ здѣ Хс людей не-
чистыхъ, которыи чинятъ грѣхъ телесный,
бо за грѣхъ телесный загꙋбилъ Бгъ свѣтъ
потопомъ, за грѣхъ телесный спалилъ Содомꙋ,
и Гоморꙋ ѡгнемъ сѣрчистымъ, за грѣхъ
телесный казалъ Бгъ Моѵсеѡвѣ князей Ізраилскихъ Числ. кє
повѣшати нашибеницахъ противъ Слнца,
за грѣхъ телесный казалъ Бгъ томꙋжъ Моѵсеѡвѣ
забіяти Мадіанитѡвъ, и звꙋрили всю землю
мадіамскꙋю, за грѣхъ телесный и востаніи
днь бꙋдетъ Хс людей сꙋрове сꙋдити, и пошлетъ
ихъ до пекла на мꙋки вѣчныи, такъ мовитъ
Апслъ Павелъ: Блꙋдникомъ и прелюбодѣемъ
сꙋдитъ Бгъ. вшетечникѡвъ и чꙋжоложникѡвъ
сꙋдитъ Бгъ сꙋдити. Естъ Хс Топазіѡномъ,
топазіѡнъ значитъ ѿмѣнꙋ щастя чело_
вѣчого. бо гды члвѣкъ нанегѡ глядитъ,
показꙋетъ члвка до горы ногами стоячого,
и Хс значитъ ѿмѣнꙋ щастя члвѣчого,
бо сегѡ дня члвка богатым, завтра ꙋбогим.
сего дня паномъ, завтра слꙋгою. сего дня
Потентатомъ, завтра неволникомъ чинитъ.
Для того мовитъ Ѱалмиста: Бгъ сꙋдія естъ
сегѡ смиряетъ и сегѡ возноситъ; Припо_

минайте

Казаніе второе.

минайте собѣ Капернаумъ мѣсто, которое
было высоко поднеслося наукою и чудами
Хртовыми. Поднеслося было богатствамъ
своими и товарами розмаитыми, которыи
до него купцы розмаитыи привозили и про-
давали. Потым єго тое щастіе ѿмѣнилося,
же не хотѣло Хртовѣ ѹпокоритися, не хотѣло
ѹ Хса вѣрити и покутовати за грѣхи свои.
Для того мовил Хс: И ты Капернаумъ иже
до Нбсъ вознесыйся, до ада снидеши. И тепер
кто єстъ богатый, маєтъ много злота,
сребра, грошей, шатъ, маєтностей, и для
того богатства в пыхѹ подноситса. Мовит
и до того члвка Хс, любо ѡнъ голосу того
не чуєтъ: и ты Капернаумъ иже до Нбсъ воз-
несыйся до ада снидеши. Кто єстъ Королем,
Царемъ, Княземъ, Гетманомъ, Воєводою,
албо иншыи Монархою и Потентатом на свѣтѣ,
и для тоєи прерогативы в пыхѹ подноситса,
иншыхъ людей низащо маєтъ. Мовитъ
и до того члвка Хс: И ты Капернаумъ иже
до Нбсъ вознесыйся до ада снидеши. Кто
єстъ и межи духовными преложоными якимъ,
Протопопом, Игуменом, Архимандритом,

Митро_

Митрополитон, Єп҃копомъ, Архієп҃копомъ,
Єѯархон, Патріархон, и далѣ того преложеньства
в пыхꙋ подноситсѧ, иншими людми взгор-
жаетъ, мовитъ и до того чл҃вка Хс҃: И ты
Капернаꙋмъ иже до Нб҃съ вознесыйсѧ, до ада
снидеши. Єсть Хс҃ Магнесомъ, Магнесъ
тѧгнетъ до себе желѣзо, єсли бы кого по-
стрѣлено кꙋлею желѣзною, а не могли з него
тоей кꙋлѣ вынѧти, албо єсли бы пострѣлено
кого стрѣлою, а зостало в немъ желѣзко ѿ
стрѣлы, и не могли єго вынѧти, нехай при-
ложатъ до тоей раны, до того пострѣлꙋ
Магнесъ, то ѡнъ вытѧгнетъ з тѣла кꙋлю
желѣзнꙋю, и гротъ желѣзный ѿ стрѣлы.
И Хс҃ потѧгаетъ до себе людей грѣшныхъ,
Которыхъ Пррк҃ъ Ієремій желѣзомъ называетъ
мовѧчи: Желѣзо, всѣ растлѣнны сꙋть. Длѧ того Ієр҃: є҃.
бо ꙗкъ желѣзо твердое, такъ и грѣшныи
люде сꙋть затвердѣлыє, нехотѧтъ слꙋхати
Бг҃а, и чинити приказанѧ єгѡ. Былъ такимъ
желѣзомъ тверды Фараѡнъ Крол єгѵпетскій,
которого напоминалъ Бг҃ъ, и розмаитыми
плѧгами каралъ, жебы выпꙋстилъ людъ Ізраилскій
з Єгѵптꙋ. Каралъ єгѡ Бг҃ъ скнипами, песьими

мꙋхами

мухами, саранчею. Каралъ его Богъ громомъ,
градомъ великимъ, и струпами, которыи
были на египтяна. Каралъ его Богъ дымомъ,
мглою, темностями и иншими плягами.
Еднакъ Фараонъ затвердѣлый былъ якъ
желѣзо: неслухалъ Бога, нехотѣлъ выпустити
нехотѣ Израилтяновъ з Египту. Ожесточаже сердце
Фараоново, и нехотѣ отпустити ихъ.
Такъ и тепере напоминаетъ Богъ людей грѣшныхъ,
и караетъ войною, голодомъ, повѣтремъ,
караетъ хоробами, припадками, саранчею
и иншими плягами, жебыся каяли и за-
ховали приказанья Божiи. Еднакъ люде
грѣшныи затвердѣлыи суть, якъ желѣзо,
нехотятъ Бога слухати, нехотятъ каятися,
и приказаня Божого заховати. Щожъ чинитъ
Богъ? Фараона непослушнаго и затвердѣлого,
утопилъ в мори червономъ, а людей грѣшныхъ,
которыи Бога неслухаютъ, и маютъ серце за
твердѣлое, топитъ Богъ в смолѣ пекелной,
тоестъ єды желѣзо, людей грѣшныхъ затвердѣлыхъ
потягаетъ Христосъ до себе, напоминаючи ихъ,
жебыся каяли, отъ грѣховъ отдалялися, и
жебы шли до Христа на банкетъ Небесный вѣчный,

который

который залежи наѡглажданю лица Бжогѡ.
Такъ мови Хс до людей грѣшных: Прїйдѣте прї: д.
и ядѣте мой хлѣбъ и пїйте вино, еже черпах
вамъ, ѡставите безумїе и живы будете, и
вовѣки воцаритеся. Споминал Хс едногѡ
члвка, который збудовалъ домъ свой на камени,
изышли дожди, и пришли рѣки, и повѣнули
вѣтры, и напали на домъ той и неупалъ, бо
былъ збудованый на камени. Споминалъ
Хс и другого члвка, который збудовалъ мѳ: з.
домъ свой на пѣску, изышли дожди, пришли
рѣки и повѣнули вѣтры, и напали на домъ той
и упалъ: бо былъ збудованый на пѣску.
Такъ тое маемо розумѣти, которыи люде
слухаютъ слова Бжогѡ, и заховуютъ ѡное,
тыи на моцномъ камени, на Хрстѣ домъ свой,
себе самыхъ будуютъ, зачим жадныи дожди,
рѣки, и вѣтры преслѣдованя немогутъ того
дому ѡбвалити, немогутъ тыхъ людей ѿ
Хра ѿлучити. Которыи зась люде слухаютъ
слова Бжого, а незаховуютъ его, тыи будуютъ
домъ свой, себе самы на пѣску, зачим дожди, рѣки,
и вѣтры, преслѣдованя латво той домъ ѡб-
валятъ, латво тыи люде почнутъ преслѣдованя ѿ

Ха

Казане второе.

Хр҇та ѿступать. Православныи хр҇тїане: слухамо и мы слова Б҃жого, гды ѡное проповѣдуют, и заховуймо ѡное, то и мы домъ свой, себе самыхъ збудуемо на моцномъ камени, на Хр҇тѣ. Зачимъ жадныи дожди рѣки, и вѣтры, преслѣдоватѧ немогут дому нашего ѡбвалити, немогутъ насъ ѿ Хр҇та ѿдалити. в Которогѡ мы вѣруемо, и можемо
Рим: н Ап҇толскїи слова мовити: Кто ны разлучит ѿ любве Б҃жїѧ, скорбъ ли, или тѣснота, или гоненїе, или гладъ, или нагота, или бѣда, или мечъ. И если ѿ Хр҇та не ѿдалимосѧ на земли, не ѿдалимосѧ ѡнегѡ и в Нб҃ѣ, Аминь.

Казане

КАЗАНЇЕ НА ВЪѢХАНЇЕ ГДНЕ.

Небо́йсѧ дщи Сїѡ́на се Цр҃ь твой грѧде́тъ.
Їѡа́нъ, вı.

Двѣ цо́ркви на свѣтѣ знайдꙋютъ Правосла́вныи Хртїѧне, є҆дна Цо́рка є҆стъ Сїѡ́нскаѧ, кото́рꙋю споминаетъ Є҆ѵⷢ҇листъ Їѡа́нъ мо́вѧчи: Небо́йсѧ дщи Сїѡ́на, се Цр҃ь твой грѧде́тъ, нелѧка́йсѧ Цо́рко Сїѡ́нскаѧ, се́то Кро́ль твой и҆де́тъ. Дрꙋгаѧ є҆стъ цо́рка Вавѵло́нскаѧ, кото́рꙋю споминаетъ Пррⷪ҇къ Двдъ мо́вѧчи: Дщи Вавѵло́нѧ ѡ҆каѧ́ннаѧ [цо́рко Вавѵлѡ́нска нищасливаѧ] бл҃же́нъ и҆же воздастъ тебѣ воздаѧ́нїе твое, є҆же воздала́ єси на́мъ. Бл҃же́нъ и҆же и҆ме́тъ и҆ разбіе́тъ младе́нца твоѧ ѡ҆ ка́мень. Царе́мъ є҆стъ Хс҃ Збавитель нашъ, такъ є҆го называе́тъ С: Їѡа́нъ Бгосло́въ в Апокалѵ́псисе мо́вѧчи: Цр҃ь царе́мъ, и҆ Гдь гдемъ. О҆тѣцꙋю те́-ы ла́скамъ ва́шимъ натымъ Каза́нїи

Н   пока-

покаꙁати, ꙗкаѧ то єст̃ цр҃ка Сіѡнскаѧ,
и Вавѵлонскаѧ? Потымъ покажꙋ причины,
длѧкоторыхъ, нєкажꙋт̃ ѧмѣтнєѧ Цорцѣ
Сіѡнской, гды до нєи приходитъ Хс҃ Цр҃ь
славы? которого прошꙋ ѡ помочъ, Ласкъ
вашихъ ѡ слꙋханє.

Церкви Сіѡнской называєтсѧ Сінагога
жидовскаѧ, бѡ жиды мєшкали на горѣ Сі-
ѡнской, которꙋю взѧлъ Дв҃дъ и збꙋдовалъ
тамъ замокъ, ꙗко написано в книгахъ цр҃тв.
в ц҃рѣ Пріѧтъ Дв҃дъ всѧ страны Сіѡна. Далєй
написано: и создалъ єгѡ градъ ѡкꙋколо. Гды
тєды Хс҃ приходилъ до Іер҃лимꙋ столечного
мѣста жидовского, натой часъ мовлєно до
Сѵнагоги жидовской: Нєбойсѧ дщи Сіѡнѧ
се Цр҃ь твой грѧдєт. Дрꙋгїй раз цєркви Сіѡнскои
называєтсѧ Цр҃ковь С҃таѧ, народ хр҃тіѧнскій,
бѡ хр҃тіѧне побожныи бꙋдꙋтъ навѣки жит̃
в Нб҃ѣ. которое Ѱаломиста Сіѡном называєт̃
мовѧчи до Хр҃та Сн҃а Бжогѡ: Жєзлъ силы по-
шлєтъ ти Гд҃ь ѿ Сіѡна, и ꙋдолѣєши посрєдѣ
врагъ твоихъ. Гды тєды Хс҃ приходитъ
до Цєркви хр҃тіѧнскоє, натой часъ мовѧтъ
до нєє: Нєбойсѧ дщи Сіѡна, сє Цр҃ь твой

грѧдєтъ

градетъ. Третїй разъ Цоркви Сїѡнскои
называетсѧ каждаѧ дша вѣрнаѧ и побожнаѧ,
бо мовитъ Дхъ Стый в пѣснахъ пѣсней,
до всѣхъ людей вѣрныхъ: Дщерѧ Сїѡнѧ Пѣс: г
[цоркви Сїѡнскїи] изыдѣте и видите цра ѦІ
Соломона, то єстъ Хрта, в вѣнцы, то єст
в тѣлѣ члвѣчом, вниммже вѣнча єго мати
в днь женитвы єго. [то єсть в днь воплощенїѧ
єгѡ] в который днь Снъ Бжїй взял на себе
натуру члчую, и з ѡною зедночилсѧ. Гды
теды якїй члвкъ вѣрный и побожный прїи-
ває Пречистѣйшое Тѣло, и Пречистѣйшую
Кровь Хртову в Сакраментѣ Єухаристїи,
под особою хлѣба и вина, на той часъ мова
до єгѡ душѣ: Небойсѧ дщи Сїѡнѧ се Царь
твой градетъ. Четвертый разъ Цоркви
Сїѡнскои называетсѧ Пречтаѧ Дѣва, бо як
в горѣ Сїѡнской мешкалъ Бгъ, ведлугъ
Ѱалмисты: Гора Сїѡн сїя, яже вселисѧ вней:
такъ и в животѣ Пречтои Дѣвы мешкал Хс
Бгъ пред девѧ мцей, гды мѣл ѡней уродитисѧ.
Гды теды Хс зступил з Неба до живота
Пречтои Дѣвы, жебы ѡней уродилсѧ, на той
часъ мовлено до ней: небойсѧ дщи Сїѡнѧ,

И в се

сє Царъ твой грядетъ. Вѣдайтє їжъ
іакая єстъ Цорка Сїωнская, треба єщє
мовити ω Цорцѣ Бавулонской. Цоркою
Бавулонскою называется Бавулонъ мѣсто
великоє, котороє знайдуется в землѣ Хал-
дейской, втымъ то бавулωнѣ мешкалъ
Данїил д. Кроль Навходоносоръ, который за пыхꙋ зостал
воломъ, и семъ лѣтъ травꙋ ѣлъ на пꙋщи.
втымъ Бавулонѣ скаралъ Бгъ Кроля Валтасара
смертю и оупадкомъ єгω кролевства, за
пянство и за начиня Црковноє, которого
ωнъ нешановалъ и Бгꙋ хвалы неωдалъ. Бо
гды пилъ вино начинямъ Црковнымъ з своими
Сенаторами, и неωдалъ хвалы Бгꙋ, натой
часъ в Палацꙋ показалася рꙋка чловѣчая на
стѣнѣ, котрая писала такїи слова: Мане,
зраховалъ Бгъ Кролевство твоє, Фекель,
звяжєный єстє на вазѣ, Фаресъ, роздѣлєно
єстъ Крꙋлевство твоє. тыѣ то Бавулωнчикове
часто бꙋрили ωгнемъ и мечемъ Ієрлимъ, и всю
землю Їлскꙋю, и провадили Їлтяновъ до
бавулонꙋ вневолю. Длятогω нарѣкаетъ на
бавулонъ Ѱалмиста мовячи: Дщи бавулона
ωкаянная, [Цорко Бавулωнская неща-

сливая

єли́вала] бл҃же́нъ и҆́же воздастъ тебѣ̀ воздаѧ́ніе
твоє̑, є҆́же воздала̀ є҆сѝ на́мъ. Бл҃же́нъ и҆́же
и҆ме́тъ, и҆ разбıе́тъ мла́нца твоѧ̀ ѡ҆ ка́мень.
Дрꙋгі́й ра́зъ цо́ркон вавꙋлѡ́нскою называ́єтсѧ
Свѣ́тъ. бо ꙗ҆́къ в Вавꙋлѡ́нѣ ме́шкали ѕвѣ́ры
ди́кїи, Гипокента́ѵри, сі́рени, ѣ҆́жеве. Та́къ
на свѣ́тѣ зна́йдꙋютсѧ лю́де злы́и, не́зб҃о́жныи
и҆ грѣ́шныи, кото́рыи длѧ свои́хъ злы́хъ
ѹ҆чи́нкѡвъ, называ́ютсѧ ѕвѣ́рми ди́кими,
Гѵпокента́врами, сі́ренами, ѣ҆́жами, бо
Са́мъ Бг҃ъ пога́нѡвъ и҆ лю́дей грѣ́шныхъ, ко́торыи
мѣ́ли наверну́тисѧ до вѣ́ры хрс҃тїѧ́нской, на-
зыва́єтъ ѕвѣ́рми мо́вѧчи: Бл҃гослова́тъ мѧ
ѕвѣ́рїе полетї́и, сі́рины и҆ дщеры пти́ча, ꙗ҆́ко
да́хъ въ пꙋ́стынѣ во́дꙋ. в Вавꙋло́нѣ терпѣ́ли
І҆н҃лтѧ́не вели́кое ѹ҆тра́пение, преслѣдова́ние,
нево́лю. И на свѣ́тѣ хрс҃тїа́не ме́шкаю в нево́лѣ,
в преслѣдова́нїи и҆ ѹ҆тра́пенїи, ме́жи пога́нами,
ме́жи ере́тиками, и҆ ме́жи и҆́ншими лю́дми
невѣ́рными, ѡ҆ кото́ромъ ѹ҆тра́пенїи ѡ҆зна́й-
мова́лъ Хс҃ А҆пс҃толо́мъ, мо́вѧчи: Въсплачетесѧ
вы́ и҆ возрыда́ете, а҆ мі́ръ возра́дꙋетсѧ. Зачи́мъ
и҆ мы́ мо́жемо на свѣ́тъ нарѣ́кати мо́вѧчи
доне́го: Дщи вавꙋлѡ́нѧ ѡ҆ка́ѧннаѧ, [цо́рко

И҆ г вавꙋлѡ́н-

кабулѡнская нещаслнвая] Блаже иже воздаст
тебѣ воздаяніе твое еже воздала еси нам.
Блаженъ иже иметъ и разбиетъ младенца твоя
ѡ камень. Наступуютъ еще причины, для
которыи никажу алкатися Церкве Сіѡнско,
гды днесь Хс Црь нашъ приходитъ, если
хочемо тое зрозумѣти; маемо вѣдати же
которымъ Бгъ частося людемъ показовалъ,
але кому кольвекъ показался, мусѣвся той
алкъ алкати. Мусѣвся алкати Ное
гды ему Бгъ показался: бо Ною вн показался
Бгъ з Потопомъ страшнымъ, з великими
водами, и згвалтовными дождами, которіи
и людей, и звѣрювъ, и птаховъ, и гадъ, и
весь свѣтъ затопили. Тако читаемо в книгах
бытія: Разверзошася всѣ источници бездны,
Быт: з и хлябы Нбныя ѿверзошася, и бысть дождь
на землю четыредесятъ дней, и четыредесят
нощій. Далѣй написано: Оумре же всяка плоть
движущаяся по земли, птицъ же и скотовъ,
и звѣрей, и всѣ движущееся на земли,
и всѣ члвци, и все еже имать дыханіе животно.
Мусѣвся алкати Моисей, гды ему Бгъ по-
казался, бо Моисееви показался Бгъ

з велика

З бли(с)кавицами, з громами, и з страшны(м)
голосомъ трубнымъ. Показался ему Бгъ
в огни великомъ на горѣ Сїнайской, такъ
же гора Сїнайская ѿ ѿгнѧ курилася, и выходи(л)
дым великїй, якъ з печи з горы Сїнайскои.
Такъ ѿтымъ Мωѵсей в книгах Исход мовит:
Въ утрени же днь быша гласы и молнїя, и Исход. ді.
ѿблакъ молнїянъ на горѣ Сїнайстѣй, и гласъ
трубный глашаше сильно зѣло. Далѣй
мовитъ: гора же Сїнайская куряшеся вся,
схожденїя ради Бжїя нани въ ѿгни. И восхож-
дашеже дымъ яко дым пещный, и ужасашася
всѣ людїе в полцѣ зѣло. Мусѣвся лякати
и Прркъ Илїя, кды ему Бгъ показался, бо Илїи
показался Бгъ з ѿгнем и з вѣтрам великими
которыи горы ворочали, камѣнье крушили, ѿ
которыхъ и земля тряслася, такъ мовилъ
до Илїи Аггелъ: Изыйди утро и стани пре(д)
Гдемъ въ горѣ, себо мимо ходит Гь, и се духъ г. Цр. ді.
велїй и крѣпокъ, растаяй горы, и сокрушаяй
каменїе прейдет пре(д) Гдемъ, и не вдусѣ Гдь, и
подусѣ трусъ, и не въ трусѣ Гдь, и по трусѣ
ѿгнь и не въ ѿгни Гь, и по ѿгни глас свѣта
тонка, и тѹ Гь. Мусѣвся лякати и Прро(к)

Іезекїи

Казанє.

Іез. а. Іезекіилъ, гды єму Богъ показалъся, бо Іезе-
кіилеви показался Богъ, на возѣ тріумфалномъ,
у которомъ запряжены были чтыри Херувими,
а кождый Херувімъ мѣлъ чтыри твари,
єдну человѣчую, другую телячую, третію львую,
четвертую орлиную. Такъ мовитъ Пророкъ
Іезекіиль, чтыри лица єдиному. Мусѣвъ ся
лякати и пророкъ Даніилъ, гды єму Богъ
показался, бо Даніилови показался Богъ
з тысячми тисячъ, и з тмами темъ Аггелов
Божѣновъ небесныхъ, такъ мовитъ пророкъ Даніилъ:
Тысяча тысячъ служаху єму, и тмами темъ
предстояху єму. Мусятъ лякатися и въ
останній день люде грѣшныи, гды Христосъ пріидетъ
судити живыхъ и мертвыхъ, бо на той часъ
пошлетъ Христосъ до пекла всѣхъ людей грѣшныхъ,
на вѣчныи муки, которыи розмаитыи знай-
дуются, ведлугъ розмаитыхъ грѣховъ.
Єстъ тамъ огнь неугасаючій, бо мовилъ Христосъ:
Огнь ихъ неугасаетъ, в тымъ огни будутъ
горѣти на вѣки люде нечистыи, вшете-
чники, и чужоложники, и люде гнѣвливіи,
бо они нечистости и гнѣвомъ запалялися,
будетъ тамъ зима лютая, же ажъ отъ зимна

будутъ

бꙋдꙋтъ грѣшнїи зꙋбами скреготати, такъ
мовилъ Хс҃: Тамо бꙋдетъ плачъ и скрежетъ
зꙋбомъ, тꙋю зимꙋ срогꙋю бꙋдꙋтъ тыи люде
терпѣти, котрыи непрїймꙋютъ в домъ свой
ꙋбогихъ, приходнѣвъ, и калѣкъ хорыхъ,
котрыи на ꙋлицы в гнои лежатъ и терпятъ
незносное зимно ѿ снѣгꙋ и морозꙋ, бꙋдетъ
тамъ товариство з дїяволами, бо мовити мает
Хс҃ на страшномъ сꙋдѣ до людей грѣшныхъ:
Идѣте ѿ мене проклятыи въ огнь вѣчный,
ꙋготованый дїяволꙋ и аггеломъ его,
тое товариство з дїяволами бꙋдꙋтъ мѣти
люде пышнїи, котрыи теперъ не хотятъ това-
рышитися з людми ꙋбогими, взгоржаютъ
ними и переносятъ ихъ окомъ своим, бꙋдетъ
тамъ робакъ сꙋмленя, котрый завше грызти
метъ чл҃вка грѣшногѡ, а нѣгды не бꙋдетъ
ꙋмирати, бо написано: червь ихъ не ꙋмираетъ,
тыхъ людей бꙋдетъ робакъ ѣсти и шарпати,
котрыи теперъ шарпаютъ чꙋжое доброе из-
ѣдаютъ, бꙋдетъ тамъ смродъ незносный
ѿ огня сѣрчистогѡ, бо написано: Огнь и жꙋпелъ
(сѣрка) дхъ бꙋренъ часть чаша ихъ, той
смродъ бꙋдꙋтъ тыи люде терпѣти, котрыи

кохаются

коха́ютсѧ въ пахнꙋ́чихъ перфꙋмахъ, зіолахъ,
и҆ да́лнихъ хвалꙋ бо́жкꙋю ѿпꙋска́ютъ, бꙋ́детъ
та́мъ ро́зпа́чь, и҆з ро́зпачи лю́де грѣ́шніи ра́дибъ
ꙋ҆мерти, а҆ле нѣ́гды непомрꙋ́тъ, бо напи́сано Взыщꙋтъ
чл҃вцы смерти, и҆ неѡ҆брѧщꙋтъ є҆ѧ̀, и҆ вождела́ютъ
ꙋ҆мрѣ́ти, и҆ бѣжи́тъ ѿ ни́хъ смерть. Тꙋ́ю ро́зпачь
бꙋ́дꙋтъ терпѣ́ти лю́де тыи, которыи за́вше
на свѣтѣ весе́литсѧ, банкетꙋ́ютсѧ, въ мꙋ́зыка́хъ,
въ та́нцахъ, и҆ въ кротофи́лахъ коха́ютсѧ, а҆
ѡ҆ Бз҃ѣ нѣ́гды немы́слѧтъ, бꙋ́детъ та́мъ тма̀,
бо мо́ви Хс҃: Свѧза́вше є҆мꙋ̀ рꙋцѣ̀ и҆ но́зѣ,
во́мѣтѣте є҆гѡ̀ и҆ вовержѣ́те во тмꙋ̀ кромѣ́шнюю.
в то́й тмѣ̀ бꙋ́дꙋтъ сидѣ́ти навѣ́ки, и҆ небꙋ́дꙋтъ
ѡ҆гла́дати лица̀ Бж҃іегѡ тыи, которыи непри-
пꙋска́ютъ до себѐ лю́дей, жебы̀ и҆хъ лицѐ ѡ҆гла́дали,
бꙋ́детъ та́мъ го́лодъ, бо мо́витъ Хс҃: Го́ре
ва́мъ насыще́нніи ны́нѣ ꙗ҆кѡ взалчете. То́й
го́лодъ бꙋ́дꙋтъ терпѣ́ти лю́де тыи, которыи
тепе́ръ голо́дныхъ нехотѧ́тъ корми́ти, бꙋ́детъ
та́мъ пра́гненіе ве́ликое, бо мо́витъ са́мъ Бг҃ъ:
Вы́же возжа́жете. То́е пра́гненіе бꙋ́дꙋтъ терпѣ́ти
лю́де, которыи пра́гнꙋчихъ непо́ѧтъ, бꙋ́детъ
та́мъ тѣснота̀, бо по́лно пе́кло бꙋ́детъ лю́дей
грѣ́шныхъ, є҆ды́нъ бꙋ́дꙋтъ наверхꙋ̀, дрꙋгіи

всерединѣ

ѡсередницѣ, иншїи насамомъ днѣ пекелном,
ꙗкѡ звыча гды кто повенъ мѣхъ насыпает
и завяжет егѡ, албо гды кто полну бочку
накладетъ рыбъ и зашпунтуетъ ей, такъ
Богъ все пекло людми грѣшными наполнит и
замкнетъ ѡное, жебы ѡтто грѣшныи люде
невыходили, бо на страшномъ Судѣ, гды
будет Хрс мовити до людей грѣшных: идѣте
ѡтмене проклятыи въ огнь вѣчный, на той
часъ земля под грѣшными людми роступится
ꙗкѡ роступилася под Кореѡмъ, Даданом,
и Авиронѡм, и упадут всѣ грѣшныи до пекла,
потым знову земля на свое мѣсце зыйдется
и ихъ покрыет, зачим в пеклѣ, ꙗкъ в скринѣ
железной тѣсной грѣшныи Люде будутъ
замкнени навѣки, ведлугъ словъ Хрстовых:
Идутъ сїи в муку вѣчную, тую тѣсноту
будутъ терпѣти люде, которыи теперъ чужїѣ
грунты, пляцы, и дворы ѡтнимуют, и собѣ
пространное а людемъ тѣсное мѣсце чинят.
Бо презщо кто грѣшитъ, през тое караный
будет, ведлугъ Соломона: Имиже согрѣ- Прич.
шиша, симиже и мучатся, тепер ласки ваши
зрозумѣете, длячого не кажутъ лякатися

цорцѣ

цо́рцѣ сіѡнской гды до неи Хс приходи,
Першаѧ причина є́стъ длѧкоторои мовѧт:
Небо́исѧ дщи Сіѡнѧ се Црь Твой грѧдетъ,
бо Хс Црь нашъ и́детъ до насъ не з пото́пом
страшнымъ, не з вода́ми великими, и не
з дожча́ми гвалтовными, котрыи свѣтъ
затопалиїъ. але и́детъ до насъ, з слеза́ми
обфитыми, котрыи трикроть плачучи за
Іѡа҃ а҃і. грѣхи наши вылива́етъ. Бо пла́калъ Хс на
Лꙋ ѳ҃і Лазаремъ оумерлымъ, Плакалъ на Іерлимом
з ѣданчы же є́гѡ мѣли в прꙋдком часѣ зборити.
Євр: є҃ Плакалъ Хс и в то́й ча́съ гды на крстѣ былъ
прибитый. Дрꙋгаѧ причи́на є́ст, длѧкото-
рои мо́вѧтъ, Небо́исѧ дщи Сіѡнѧ се Царь
твой грѧдетъ, бо Хртосъ Царь нашъ
и́детъ до насъ, не з о́гнемъ, ѿ которогѡ
кꙋритсѧ гора Сіна́искаѧ, и выходит дымъ
ıа з пѣчи з Горы Сіна́искои, и бꙋде на не з бли-
скавицами, не з громами и не з страшны голосо
трꙋбными, але и́детъ до насъ з вдачнымъ
спѣваниемъ, Ѡсанна Снꙋ Двдвꙋ, Блгословенъ
грѧдый во имѧ Гдне ѡсанна во вышнихъ.
Третѧѧ причина є́стъ длѧкоторои мовѧтъ,
небоисѧ дщи Сіѡнѧ се Црь твой грѧдет, бо

Хс

ХС црь нш҃ъ идет до на҃с не з вихрами, и не з вѣ-
трами великими, котрыи горы ворочают
и каменя кроуша, але иде до на҃с з квѣтноучим,
и спахноучими рожчками финиковыми.
Четвертая причина есть, для которои мова:
Небойся дщи Сiона, се црь твой грядет.
бо ХС црь нш҃ъ иде до на҃с не з тисячми тисяч,
и не з тмами темъ, и не з двана(д)цятма Леге-
ѡнами Аггловъ Рыцерошвъ нбныхъ. але идет
до на҃с з двана(д)цятма Апостолами покорными,
и тихими. Пятая причина есть для которои
мовитъ: небойся дщи Сiона се црь твой
грядетъ, бо ХС црь нш҃ъ идетъ до насъ не
на возах херувимских шоумячи, не на возах трiоум-
фалных, не на возах оузброеных, не на Лвахъ, не на
Тыгрысах, не на Елефантах, але идет до насъ
на покорной Ослици. Шестая остатняя
причина есть, для которои мова, небойся
дщи Сiона се црь твой грядетъ, бо ХС
Црь нш҃ъ идетъ до насъ, не для того жебы
соудилъ живых и мртвых, але иде для того,
жебы его люде соудили, идетъ до насъ не для
того жебы грѣшных людей ѡдослалъ до пекла
на вѣчныи моуки, и жебы ихъ каралъ смертю

вѣ́чною, але длѧ того̀ и҆де, жебы са́мъ терпѣ́лъ
мꙋ́кꙋ гане́бнꙋю и҆ смр҃ть понѧ́лъ ѡ҆крꙋ́тнꙋю на
кр҃тѣ за грѣхи на́ши, чи принѧли́жъ Хр҃та
жиды за Цр҃ѧ, и҆ за Кро́лѧ? не принѧли. бо
мо́вили: Не и҆маемы Царѧ то́кмѡ Ке́сарѧ.
Прїймѣ́можъ мы Х҃а до себе, бо Х҃с колатаетъ
въ се́рдце на́ше, напоминаючи на́съ, жебысмо ка́ѧ-
лисѧ и҆ сповѣда́лисѧ грѣхо́въ свои́хъ, и҆ переста́ли
грѣши́ти, и҆ волаетъ до на́съ: Пока́йтесѧ при-
бли́жи бо сѧ цр҃твїе нб҃ное. И҆ кто̀ ко́лвекъ не-
сповѣда́етсѧ грѣхо́въ свои́хъ? ꙋ того̀ зака́мненое
се́рдце, и҆ Х҃с до него̀ не прихо́дитъ, и҆ въ не́мъ
не ме́шкаетъ. кто̀ зде́сь сповѣда́етсѧ грѣхо́въ
свои́хъ? кото́рыми ѡ҆бразилъ Б҃га, и҆ перестаетъ
грѣши́ти и҆ покꙋтꙋетъ за то́е, то́й ѿтворѧетъ
Х҃ꙋ двери до се́рдца своего̀, и҆ Х҃с до се́рдца его̀
прихо́дитъ и҆ ме́шкаетъ въ не́мъ, бо мо́витъ
Апо҃: г҃ са́мъ Х҃с: Се стою̀ при две́рехъ и҆ толкꙋ, а҆ще
кто ꙋслы́шитъ гла́съ мо́й и҆ ѿве́рзетъ двери,
внійдꙋ къ немꙋ и҆ вечерѧю с ни́мъ, и҆ то́й со мно́ю.
Ка́ймосѧ и҆ мы Правосла́вныи Хр҃тїѧне,
и҆сповѣда́ймосѧ грѣхо́въ свои́хъ, кото́рыми есмо
Б҃га ѡ҆бразили, и҆ переста́нмо грѣши́ти, то
ѿтворимо Х҃ꙋ двери до се́рдца своего̀, и҆ прїйде

Х҃с

Хс҃ до ср҃ца на́шего, и҆ бꙋ́детъ в нем ꙗ҆кѡ цр҃ъ
в пала́цꙋ кошто́вно мешка́ти, а҆ ꙗ҆ко при́шедши
в до́мъ Закхе́овъ Хс҃, ѿпꙋсти́лъ Закхе́овѣ
грѣхи̑ мо́вячи: Дне́сь сп҃ні́е до́мꙋ семꙋ бы́ст҃.
Та́къ и҆ до ср҃ца на́шегѡ Хс҃ при́шедши, ѿпꙋ́сти́т
на́мъ грѣхи̑ на́ши мо́вячи: Дне́сь Сп҃се́ніє
до́мꙋ семꙋ бы́сть, А҆ми́нь.

КАЗА́НЄ В҃. НА В҆ЪѢХА́НІЄ ГД҃НЄ.

ѿбре́тъ Іс҃ Ѻсл҃ѧ всѣде на нѧ. Іѡа҃н: ві.

Напи́сꙋючи Єѵⷢ҇листове в҆ѣздъ Хрⷭ҇то́въ
до Іеⷭ҇лимꙋ, мо́вятъ: же Хс҃ ѣ҆халъ
на ѻ҆сли́ци и҆ на ѿсля́ти, бѡ напи́салъ
Матде́й: Приведо́ста ѻ҆слѧ̀ и҆ жрєбѧ̀, ма҃: ка
и҆ возложи́ша верхꙋ є҆ю ри́зы своѧ̀ и҆ всѣдѐ верхꙋ
и҆хъ. Правосла́вныи хрⷭ҇тїѧ́не, небеⷭ҇ таемницы
то́е Хс҃ оучинилъ. Пре́зъ ѻ҆сли́цꙋ значитсѧ
на́родъ Жидо́вскїй, кото́рый ѧжъ мѣлъ ѿ
Бг҃а да́нный зако́нъ и҆ жилъ по зако́номъ,
кото́рыйсѧ ꙗ҆рмо́мъ называ́етъ. Пре ѻ҆слѧ̀
значи́тсѧ на́родъ пога́нскїй, бѡ ꙗ҆къ ѻ҆слѧ̀
немѣло є҆щѐ на ка́ркꙋ свое́мъ ꙗ҆рма̀, та́къ на́родъ
пога́нскїй немѣлъ ѿ Бг҃а да́ного собѣ зако́нꙋ

которыйся в писмѣ стомъ ярмом называет, кедыбгъ Апстла Павла: Свободою убо єюже Хс
Галат. є
насъ свободи стойте, и непаки ко игу работы держѣтеся, волною которою Хс насъ увольнил стойте, и знову под ярмо неволѣ неподавайтеся. Длятогω теды Хс перше наѿеанц потомъ нашелянти ѣхалъ до Ієрслиму, бω мѣлъ два народы, жидовскїй и поганскїй, навернути до єдной вѣры хрстїянской, якω мовитъ Апслъ Павелъ: Єдинъ Бгъ, єдина Вѣра, єдино Крщенїє. то юж научилисемося, длячогω Хс над двохъ збѣрата? наѿеанци и наѿелянти ѣхалъ до Ієрслиму. Єще покажу ласкам вашим натымъ Казанїи, чогося можемо научити ωт Хрста? Которого прошу ω помочъ, Ласкъ вашихъ ωслуханє.

Вшелякой кондицїи и вшелякого стану люде, могутся якой колвекъ цноты ωт Хрста научити. Могутся ωт Хрста учити Панове свѣта тогω, Княжѣ, Кролѣ, Царѣ, и Цесарѣ, бω Хс єстъ Паномъ всегω свѣта, Такъ єгω называєтъ Стый Іωаннъ Бгослов, мовячи: Црь царемъ, и Гь господемъ, Кроль над Кролями и Панъ над панами. Чогожемся маю

пановє

Пано́ве ѿ Х҃а оу҆чи́ти? Ма́ютсѧ оу҆чи́ти поко́ры,
бо Х҃с бы́лъ поко́рны́мъ. вꙋ҆ѣ́жжалъ до І҆ерⷭ҇ли́мꙋ
на ѡ҆сли́цы, не вꙋ҆ѣ́жжалъ ше́стма ко́ньми,
не вꙋ҆ѣ́жжалъ каро́цами злоцвѣ́тыми, ры́два-
нами бꙋ́чными, ко́тчыми ѿка́залыми, для
того́ жебы пано́ве свѣ́та того́ Мона́рхове,
и҆ Потента́тове, поко́рне є҆дны́мъ ко́немъ,
є҆дно́й коля́ско́й ча́сомъ ѣ́здили. Гды Х҃с
вꙋ҆ѣ́жжалъ до І҆ерⷭ҇ли́мꙋ, поты́кали є҆го̀ дѣ́ти
є҆у҆ре́йскїи воля́чи: ѡ҆са́нна Бл҃гослове́нъ гряды́й
Цр҃ь І҆и҃левъ, ѡ҆са́нна въ вы́шнихъ. Для того̀
Х҃с позво́лилъ себѣ̀ дѣ́темъ ма́лымъ вита́ти
и҆ до себѐ прист҃ꙋпи́ти, жебы̀ Пано́ве свѣ́та
того̀ припꙋ́скали до себѐ люде́й оу҆бо́гихъ, пода́ныхъ
и҆ дѣте́й мале́нкихъ. Кгды А҆п҃столове непри-
пꙋска́ли дѣте́й малы́хъ до Х҃а, зга́нилъ и҆мъ
Х҃с то́е мо́вячи: Не возбра́нѣте дѣте́й при- Мѳ҃ ді
ходи́ти къ мнѣ̀, таковы́хъ бо є҆сть Црⷭ҇тво
Нбⷭ҇ное. Гды бы и҆ те́перъ пришо́лъ Х҃с на свѣ́тъ
видо́ме, зга́нилъ бы то́е Пано́мъ же ѡ҆ны̀ не
припꙋска́ютъ до себѐ люде́й оу҆бо́гихъ, пода́ныхъ,
и҆ дѣте́й малы́хъ, и҆ ма́ютъ ва́ртꙋ оу҆ двере́й, и҆
оу҆ бра́мы жебы̀ нѣ́кого не пꙋска́но. Мо́вилъ бы
до ни́хъ Х҃с: Не возбраните дѣ́темъ, пода́нымъ,

И людемъ ѹбоги҃ до себе приходити, Таковы
бо єстъ црство Нбноє. Могꙋтся ѡ Ха ꙋчитъ:
Рицери, Гетманы, Полковники, и всѣ люде
военныи, бо и Хс єстъ Рицеръ вѣчный,
такъ мовитъ до него Псалмиста: Препояши
ѡрꙋжїє твоє по бедрѣ твоєм сильне. Чогожъ ся
маютъ Рицери ѿ Ха ѹчити: нехай ѹчатся
никомꙋ кривды нечинити, бо Хс бꙋдучи
Рицеромъ, никомꙋ кривды нечинилъ, никого
незневажалъ, нѣбилъ, нѣлаялъ, нѣшарпалъ
чꙋжихъ маєтностей. Кгды пришолъ Хс до
єдного села Самарїйского, и неприняли єгѡ
тамъ люде, натой часъ два Апостолове Іаковъ
Лꙋ҃: ф҃. и Іѡанъ, хотѣли казати жебы огонь зступилъ
з Неба, и спалилъ тоє село, и мовили до Ха: Гди
хощешли ли речемъ да огнь снидетъ с Небесе и
потребитъ ихъ, але Хс згани тоє Апостоломъ
мовячи до нихъ: невѣста коєго дха єста вы.
Снъ бо Чловѣчєскїй неприиде дшъ чловѣчєских погꙋбити
но спасти. А теперъ гдыбы пришолъ Хс на
свѣтъ видомє строфовалъ бы тыхъ Воиновъ,
которыи людемъ кривдꙋ чинятъ, шарпаютъ
чꙋжїи добра, и маєтности пꙋстошатъ, мовилъ бы
до них Хс: не вѣсте коєго дха єсте вы. Снъ бо

чловѣчїй

чл҃вкїй непрїиде́ дш҃ъ чл҃вки погꙋбит̾ но спсти.
Могꙋтсѧ ѿ Хрс҃та оу҆чи́ти Сꙋдїи, бо Хс҃ естъ
Сꙋдїѧ справедли́вый, кото́рый в ѡ҆ста́тный
дн҃ь вве́сь свѣтъ бꙋде́ сꙋди́ти, так̾ мо́вит̾
Аплъ Па́велъ: Засвѣ́дителствꙋю же а҆з пред̾
Бг҃омъ и҆ Гдемъ нш҃имъ І҆с҃ Хрс҃то́мъ, хотѧ́щим
сꙋди́ти живы́мъ и҆ мр҃твым. Чогожъсѧ ма́ют̾
оу҆чи́ти ѿ Хрс҃та сꙋдїи? нехай́сѧ оу҆ча́т справедли́вости,
жебы справедли́ве сꙋди́ли ко́ждого чл҃вѣка,
бога́того и҆ оу҆бо́гого, зна́емого и҆ незна́емого,
жебы неглѧдѣ́ли нѣ на подарꙋ́нки нѣ на прї-
ѧ́телство, бо Хс҃ справедли́ве бꙋдет̾ всѣ́хъ
люде́й въ ѡ҆ста́тный дн҃ь сꙋди́ти, так̾ мо́вит̾
Ѱалми́ста: Прїи́де сꙋди́ти земли, сꙋди́ти
въ пра́вотѣ, и҆ лю́дем̾ пра́востїю. Постерѣга́л
справедли́вости І҆исꙋсъ На́вви́н Ге́тман І҆и҆лскїй,
бо гды е҆де́нъ жолнѣ́р А҆ха́ръ взѧ́л в Е҆рїхо́нѣ | Іис̾ на: з.
потае́мне ша́тꙋ Кармази́новꙋю, двѣ́стѣ
дра́хмъ срѣбра, и҆ на́чиннѧ золото́е, каза́л
е҆гѡ за то І҆исꙋсъ На́ввїнъ камѣ́нем̾ заби́ти.
Постерѣга́лъ справедли́вости Саꙋ́лъ Кро́ль
І҆и҆лскїй, бо гды е҆гѡ власный сн҃ъ І҆ѡана́ѳан
з невѣ́домости з̾ѣ́лъ трохи ме́дꙋ е҆дного дн҃ѧ,
в кото́рый ка́зано всѣ́мъ лю́демъ пости́ти,

тѐдаѐ

а҃ цр҃ ді тѐды Саўлъ власного сн҃а своєгѡ хотѣлъ
смр҇тїю за тоє карати, але єгѡ всѣ люде ѿ
просили и ѡборонили ѿ смр҇ти. и за тую спра-
ведливость Ісусу Наввїнови и Саўлови далъ
Бг҃ъ звѣтязство на непрїятелями. Такъ
и теперъ кто справедливости постерѣгаєтъ,
даєтъ ємꙋ Бг҃ъ звитязство на всѣми непрї-
ятелями дш҃евными и телесными, которыи
на него наступуютъ. Илїй за непостерѣгал
справедливости, бо некаралъ двох сн҃овъ своих
Офнѣ и Фінеѡса за грѣх телесный, и за
а҃ цр҃: д҃ кривду которую людемъ чинили. Тѐды Бг҃ъ
Илїя и сн҃овъ єгѡ скаралъ: бо сн҃овъ єгѡ
ѡбох на войнѣ забито, а ѡнъ самъ упалъ
з крѣсла на землю, скрушилъ хребет собѣ, и
ѿ тогѡ умеръ. Такъ и теперъ кто непосте-
рѣгаєтъ справедливости, некараєтъ злыхъ
людей за грѣхи, то Бг҃ъ самъ и тых людей,
и єгѡ самого в прудкомъ часѣ срогою смертью
скараєтъ, жебы тѐды и насъ некаралъ Бг҃ъ, за
несправедливость, повинны єсмо справедливе
судити, добрыхъ любити, а злых карати,
и недопущаймо богатым убогих кривдити и
зневажати, бо мовит Псалмиста: Судите

сиру

Си́рѹ и̂ ѹ̂бо́гѹ, смире́нна и̂ ни́щіа ѡ̂правда́йте,
и̂зми́те ни́щіа и̂ ѹ̂бо́га и̂з рѹки̂ грѣ́шнича и̂з-
ба́вите и̂. Мо́гѹтъ ся ѿ Хрⷭ҇та ѹ̂чи́ти сщ҃е́нники,
Епⷭ҇копове, А̂рхіепⷭ҇копове и̂ Патріа́рхове, бо
и̂ Хрⷭ҇то́съ е̂сⷭ҇т сщ҃енни́къ: ведлѹ́гъ поря́дкѹ Мелхі-
седе́ковогѡ, такъ мо́ви до него Ѱалми́ста:
Ты е̂си Іере́й вовѣ́ки: по чи́нѹ Мелхіседе́ковѹ.
Чогожъ ся ма́ютъ ѹ̂чи́ти ѿ Хрⷭ҇та сщ҃е́нники?
нехай ся ѹ̂ча́тъ чѹ́лости, бо Хрⷭ҇то́съ бы́лъ чѹ́лый,
для тогѡ напи́салъ Ѱалми́ста: Не воздрѣ́млетъ
ни ѹ̂сне́тъ храня́й Іи҃ля. такъ и̂ сщ҃е́нники
пови́нны бы́ти чѹ́лыми, ма́ютъ пи́лне стерегти
дѹ́шъ лю́дскихъ, жебы котораѧ дѹша за и̂хъ
недба́лствомъ не згинѹла. Ма́ютъ сщ҃е́нники
тогѡ пилнова́ти, жебы дитѧ не ѹмерло без
крщ҃е́ніѧ ст҃ого, и̂ жебы члвкъ якій не ѹмеръ
в грѣ́хахъ без испо́вѣди, и̂ без наст҃ѣ́йшогѡ Са-
краме́нтѹ, Тѣ́ла и̂ Кро́ви Хрⷭ҇то́вы, бо за кождѹю
дѹшѹ поги́бшѹю бѹдетъ Хрⷭ҇то́съ сѹди́ти и̂ кара́ти
сщ҃енникѡ́въ. Такъ мо́витъ самъ Бгъ през Прⷪ҇рка
Іезекі́иля до сщ҃енникѡ́въ: Взыщѹ ѡ̂вецъ свои́хъ
ѿ рѹкъ Па́стырскихъ. Хрⷭ҇то́съ жъ прикла́дне, та́же
всѣ з него до́брый прикладъ бра́ли, всѣ з него
бѹдова́лися, ведлѹ́гъ А̂пⷭ҇ла Петра: Хрⷭ҇то́съ постра́да

понасъ

по насъ, намъ ѡставалъ ѡбразъ да послѣдуемъ
стопамъ єгѡ, иже грѣха не сотвори ни ѡбрѣ-
теся лесть въ оустѣхъ єгѡ, иже оукаряемъ
противу не оукаряше, стражда не прещаше,
такъ и свщенники мають жити прикладне,
жебы з нихъ иншіи люде будовалися и жили
побожне, бо єсли свщенники живутъ побожне,
чинятъ добрыи оучинки, и иншыи люде гля-
дячи на нихъ добрыи оучинки чинятъ. а єсли
свщенники што злое чинятъ, то люде глядячи
на нихъ, єще барзѣй будутъ злое чинити.
такъ мовитъ Хс: аще свѣтъ тма, то тма
колми? Могутся ѿ Хрста оучити законники,
бо и Хс єстъ законникъ, поневажъ взгорждалъ
свѣтомъ: и всѣми марностями свѣцкими.
Взгорждалъ богатствами, титулами,
Гонорами, и нехотѣлъ быти Королемъ
Іѡан ѕ. земнымъ свѣцкимъ. бо гды єгѡ шукали люде
нѣкоторыи и хотѣли оучинити Кролемъ своимъ,
на тотъ часъ Хс скрылся, для тогѡ мовитъ
Хс до Пілата Понтійского: Црство моє нєсть
ѿ міра сегѡ, Кролевство моє не єсть ѿ свѣта того,
та и законники повинни взгорждати свѣтомъ
и всѣми рєчами свѣцкими, бо мовитъ Апостолъ

Іаковъ

Іа́кѡвъ: Иже бо восхощетъ дру́гъ быти мі́рꙋ, вра́гъ Бж҃їй быва́етъ. кто хо́четъ прїѧтелем бы́ти свѣтовѣ, то є҆стъ непрїѧтелемъ Бж҃їимъ. Чогожса ма́ютъ за́конники ѿ Хрⷭ҇та̀ оу҆чи́ти? ма́ютъсѧ оу҆чи́ти тро́хъ цно́тъ за́коннічихъ, безъ кото́рыхъ неможетъ за́конникъ бы́ти. Неха́йсѧ оу҆ча́тъ за́конники ѿ Хрⷭ҇та̀ чистости, жебы̀ захова́ли чи́стость а҆жъ до смр҃ти своей, и҆ помыслов нечи́стыхъ до себѐ не припꙋска́ли, бо Хⷭ҇ бꙋ́дꙋчи на земли̇, захова́л чистоⷭ҇ панїєнскꙋю а҆жъ до смр҃ти своєй, и҆ зали́цаⷧ҇ чистоⷭ҇ мовѧчи: Бл҃же́ни чи́стыи срⷣцемъ ꙗ҆кѡ тїи Бг҃а оу҆зрѧ́тъ. Ма́ютсѧ за́конники ѿ Хрⷭ҇та̀ оу҆чи́ти оу҆бо́жства доброво́лного, жебы̀ любо могꙋ́тъ што мѣти є҆днакъ нехотѣли мѣти, и҆ срⷣца до бога́тства не прикладали, бо Хⷭ҇ мохалсѧ в доброво́лном оу҆бо́жствѣ, и҆ зали́цалъ оу҆бо́жство доброво́лное мо́вѧчи: Бл҃же́ни ни́щїи дх҃омъ ꙗ҆кѡ тѣхъ є҆стъ цр҃тво нб҃ное. Ма́ютсѧ за́конники ѿ Хрⷭ҇та̀ оу҆чи́ти послꙋшенства, жебы̀ слꙋ́хали ста́ршого своєго ꙗ҆къ само́гѡ Хрⷭ҇та̀, и҆ нивчо́м ста́ршомꙋ своє́мꙋ небыли проти́вныи. бо и҆ Хⷭ҇ бы́лъ послꙋшным Бг҃ꙋ Ѿцꙋ своє́мꙋ, ведлꙋгъ

Ап҃ла

Апла Павла: Послушливъ былъ даже досмерти.
Якже законники могутъ тыѣ три цноты
заховати? чистость, убозство, и послушенство?
немаютъ в Свѣтъ з Монастыра выходити,
и межи свѣцкими людми волочити, бо мови
лк: ı. Хс приповѣсть: Члвкъ нѣкій схождаше ѿ
Іерлима въ Ерихонъ, и в разбойники впаде,
иже совлекше его и язвы возложивше ѿидош.
Члвкъ е законникъ, который гды выходи
з манастыра в Свѣтъ, выходитъ з Іерлима
до Ерихону, нехайже сподѣваетсѧ же впаде
межи разбойники пекелныи, которыи зовлекутъ
цнотъ его законничи, якъ з шатъ вызунутъ
и зранятъ душу его грѣхами, бо Псалмиста
грѣхи ранами называетъ мовячи: Возсмердѣша
и согнишася раны моѧ ѿ лица безуміа моего.
Могутсѧ ѿ Хрста учити Учтли, бо и Хс
естъ Учтель, такъ мовилъ самъ Хс до
Апостоловъ: Единъ бо вашъ Учтль естъ Хс.
Чогожсѧ мають учтли ѿ Хрста учити, нехайсѧ
учатъ того, жебы и сами тое чинили чого
иншихъ людей научаютъ, бо Хс чого людей
научалъ, тое исамъ чинилъ, признаваетъ
тое Еѵлистъ Матѳей мовячи: Начатъ Іс

твори-

творити же и оучити. Наоучаи людей оучт҃лю,
жебы ходили до цр҃кви, выстерѣгалися пїанства,
небыли пышными, и нѣкимъ негнѣвалися.
нехайже и сами нелѣнуются до цр҃кви ходити,
нехай неупиваются, нехай пыхи и гнѣву
выстерѣгаются, научаютъ людей, жебы не-
подавали погоршеня, жебы выстерѣгалися
вшетечества, чужоложства, и вшелякихъ
грѣховъ, нехайже и сами неподаютъ людем
погоршеня злыми своими поступками,
нехай оутѣкаю ѿ грѣховъ спросного телесного,
и ѿ вшелякихъ злыхъ оучинковъ, бо то есть
оучитель добрый, который и сам тое чинит,
чого иншихъ людей оучитъ, и такій будет
великим названый в цр҃твїи небном, сам тое
Хс҃ мовитъ: Иже сотворитъ и научитъ, сей
велій наречется в цр҃твїи небномъ. который
за учите иншихъ людей учи, а сам того нечинит,
гани тако Ап҃л Павел мовячи: Научаяй убо Рим: в.
иного себе ли неучиши, проповѣдаяй некрасти
крадеши, глаголяй прелюбы нетворити, прелюбы
твориши, гнушаяйся идолъ, святая крадеши,
иже в законѣ хвалишися, преступленіемъ закона
Бг҃а безчествуеши, имя бо Божое вами хулится

въ языцѣ. Написалъ Ѱалмиста: Вотрубахъ
кованых и гласо трубы рожаны, вострубѣте
пре царем Гдем. Трубами называюся учители,
котѡмы голосно якѡ трубы слово Бжіе про-
повѣдуютъ, и людей научают, слухаючи Бга,
который мовитъ: Якѡ трубу вознеси гла
Ісаі: н҃и свой. Трубами коваными, суть тыи люде,
котрые терпят для Ха преслѣдоване, утра-
пене, муки, бо их преслѣдоване якъ трубу
бьетъ, и куетъ. Трубами роговыми называюся
люде статечныи, котрыи статечне в вѣрѣ
Православной, в учинкахъ добрыхъ ажъ до
конца житія своегѡ тривают. бо рогъ значит
статечность, нелатвося сгинает и зламлет,
нехайже и учители будут трубами коваными
и роговыми, научают людей жебы терпѣли
за Ха преслѣдованье, нехайже и сами за Ха
терпять преслѣдоване и утрапене, то будут
трубами коваными, научают людей жебы
статечными были в вѣрѣ, и в цнотахъ,
нехайже и сами статечне трывают в вѣрѣ
Кафолической, и учинках добрых ажъ до смерти
своей, то будут трубами роговыми, и будут
Бга хвалити натрубахъ кованых и роговых.

ведлугъ

ведлугъ Ѱалмисты мовячогѡ: Вотрубахъ
кованыхъ и гласѡ трубы рожаны, вострубѣте
прєдъ царемъ Гдемъ. Гды Хс ѣхалъ на ѡслици
до Ієрлиму, натотъ часъ народы постилали ему
подъ ноги шаты свои, и рожчки Фіниковыи.
Шатои называетсѧ тѣло наше, бо ѡно якъ
шата душу приѡдѣваетъ, а якѡ шата вы-
тираетсѧ и псуетсѧ, такъ и тѣла наши слабѣютъ
и псуютсѧ. Самъ тое мови Бгъ оу Пррока
Ісаїи долидє: Всѣ бо вы якѡ риза ѡбетшаете. Ісаї.
Рожчками Фіниковыми называемсѧ добрыи
оучинки, бо добрыхъ и справедливыхъ людей
называетъ Ѱалмиста, деревами фіниковыми;
мовячи: Праведникъ якѡ Фініѯъ процвѣте.
Постилаймо жъ и мы подъ ноги Хртовы тыи
шаты, тѣла свои, кланѧймосѧ Хви Бгу
нашему, и оупадаймо предним на землю, споко-
рою великою изъ плачемъ, просѧчи: жебы намъ
перебачилъ грѣхи наши, которыми есмо его
ѡбразили, бо мовитъ Ѱалмиста: Прїидѣте
поклонѣмсѧ и припадѣмъ ему, и восплачемсѧ
предъ Гдемъ сотворшимъ нас. Постилаймо подъ ноги
Хви рожчки фіниковыи, добрыи оучинки
наши, нехвалѣмосѧ своими добрыми оучин-

Лꙋ҃: з҃і. ками, бо мо́вилъ Хс҃: А҆́ще всѧ повелѣ́ннаѧ
ва́мъ сотво́рите, глⷢ҇ѣте ꙗ҆́кѡ непотре́бныи є҆смы
раби҃ твои, ꙗ҆́жебо до́лжни бѣ́хомъ сотво́рити,
сотвори́хомъ. Всѧ́ ты́и ша́ты, тѣ́ла свои:
и҆ ро́жчки фіни́ковыи, до́брыи оу҆чи́нки на́ши,
бꙋ́демо Хвѣ подъ но́ги постила́ти, пе́вне
ꙗ҆́кѡ пришо́лъ Хс҃ до І҆ерли́мꙋ, та́къ прі́йдетъ
и҆ до срдⷣца на́шегѡ, и҆ бꙋ́детъ въ срцⷣꙋ на́шомъ
навѣ́ки жи́ти, А҆ми́нь.

Казанѥ на страсти Хв҃ы· Ѯн·

Видѣхомъ єгѡ̀ и не имѣ́аше видѣ́нїѧ ни доброты̀, но видѣ́нїе єгѡ̀ безчестно ѹмале́нно паче сн҃ѡвъ чл҃чєских, чл҃къ въ ꙗзвѣ сый, и ѹмѣ́ѧ терпѣ́ти мꙋкꙋ. Исаїа, нг҃.

Ускаржа́лсѧ не́гды Бг҃ъ на жидо́въ мо́вѧчи: Двое зло сотвори́ша лю́дїе мои̇, мене̇ ѡставиша и҆сточник воды̇ живы, и ископа́ша себѣ̀ кладе́нца разорена, иже съ держа́ти не бомогꙋ́т воды̀. Длѧ того́ то Бг҃ъ ѹскаржа́лсѧ на жидо́въ, бо ѡны̀ ѡставили Бг҃а жро́дло воды̀ живой, то́ єсть, жро́дло живота̀ вѣ́чного, а ѹдали́сѧ до болванѡв, которыисѧ називаю́т студнѧми зопсова́ними, и воды̀ живой, то́ є живота̀ вѣ́чного немаю́т, и немогꙋ́тъ людемъ да́ти, ꙗ҆кѡ Бг҃ъ дає́тъ. бо мо́вилъ Хс҃ до Самаритя́нки: Аще бы вѣ́дала єси даръ Бж҃їй, и кто́ єстъ гл҃ѧй ти да́ждь ми пити, ты бы

Іер҃: в

К҃г просила

просила оу него, и дал бы ти воду живу: Може
и тепер Хс оускаржатися на жидов и мо-
вити: Двое зло сотвориша люди мои, мене
оставиша источни воды живы, и ископаша
себѣ кладенца разоренны, иже содержати
невозмогут воды. Бо тепер жиды мучат
и забивают Ха, который есть Жродло воды
живои. Варавву злого разбойника вызволяют,
которыися може назвати студнею зопсо-
ваною, воды живои вовсѣ немаючою. Гды пытал
жидов Пілат Понтійскій, кого бы им
мат кз на Великдень ведлуг звычаю их увольнил
от смерти, кого хочете от обои отпущу вам?
Варавву ли, или Іса глемаго Ха? Отказали
жиды, не сего но Варавву. Оуважайте, як от
несправедливыи жиды! даровали животом
Варавву разбойника, который людей живота
позбавлял, а Хрста казали провадити на
смерть крестную, который людей от смерти
дочасной и вѣчной избавляет! Почали
волат до Пілата: Распни распни его. Обецуи
теды ласка ваша на тым Казаню показат,
якіи муки задавано Хви? которого прошу
о помочь, ласка ваша о слухане.

Єсли

Если хочемо вѣдати іак Ха ѡкрутне мучено,
гладѣмо на Голову Хву, ѡбачим, же терновым
вѣнцемъ поколота, такъ мовит Еуліетъ
Іѡаннъ: Воины сплетше вѣнецъ ѿ терніа
возложиша ему на главу. Гды згрѣшилъ
першый члвкъ в Раи, ѡбѣцал его Бгъ карат
терніемъ, мовячи: Проклята земля в дѣлѣх Быт. г.
твоихъ, въ печали снѣси ту вся дни живота
твоего, и терніе и волчецъ возрастит тебѣ.
Отожъ теперъ члвкъ мститса над Бгомъ,
бо Ха Бга своего вѣнцем терновым коронуєт,
Гды хотѣлъ Авраамъ офѣровати Бу Ісаака Быт. кв.
Сна своего, натой часъ показалъ ему Бгъ
в терніи баранка, которого взявши Авраам
офѣровалъ Бгу: и Хс есть баранко, такъ
его назвалъ Іѡаннъ Кртитель: Се Агнецъ
Бжій. Отож теперъ той Баранок знайдуетса
межи терніемъ, бо его терновым вѣнцемъ
укороновано. написалъ Прркъ Ісаіа: Виноград Ісаі: е.
бысть возлюбленному на холмѣ, на мѣстѣ сладкѣ,
и ѡграждениемъ ѡградихъ, и ѡкопахъ, и на
садихъ лозу избранну, и создахъ столпъ
среди его, и преточиліе ископахъ внем, и ждах
да сотворит гроздіе, сотвори же терніе. Виноградом

назы_

Казане,

называетсѧ народъ жидовскій, бо мовит
Прркъ Ісаїѧ: Виноградъ Гда Саваофа домъ
Ізраилевъ єст. ѡгражденїємъ є законъ, который
далъ Бгъ жидомъ, и ѡгородилъ ихъ тымъ
закономъ, жебы допоганъ непреходили, и
зними небратали. Лозой избранной на-
зываниєсѧ Свщенники, Кнѧжата, и иншыи
преложоныи жидовскіи. Столпомъ назы-
ваетсѧ црковъ Соломонова, которꙋю Бгъ
казал збꙋдовати. Предточилїємъ, тоєст, прасон,
называетсѧ Олтарь, накоторомъ ѡфѣры
Бꙋчинили. Гроздієм албо ꙗгодами, назы-
ваниєсѧ добрыи ꙋчинки, цноты. Терніємъ
зась назывантесѧ грѣхи, и злыи ꙋчинки.
Ꙋскаржаетсѧ теды Бгъ натой виноградъ,
на жидовскій нарѡд, же ѡнъ невыдалъ ꙗгодъ
добрых ꙋчинковъ, але выдалъ терніє, злыи
ꙋчинки, длѧ того мовилъ Бгъ: Ждахъ да
сотворитъ сꙋдъ, и сотвори беззаконіє и вопль
и неправдꙋ, на иншом мѣстцꙋ мови: и ждахъ
да сотворит гроздіє, сотвори же терніє. Може
и теперъ Хс ꙋскаржатисѧ на той виноградъ,
на жидовскій народъ, и может мовити: ждахъ
да сотворит гроздіє, сотворижє терніє: бо жиды

терновый

терновый вѣнецъ на головꙋ Хвы вложили.
Написалъ Ѱаломнѣста ѿ Хрттѣ: Славою и честїю
вѣнчалъ єси єгѡ. а теперъ мꙋсим мовити: не
славою и нечестїю вѣнчалъ єси єго; поневажъ
Хс вѣнецъ терновый не славный и нечестный
на головѣ носи, ѧкѡ мови Єѵангелистъ Ішаннъ:
Изыйде же вонъ Іс, нося терновъ вѣнецъ,
глѧдѣмо на лице Хво! ѡбачимо плюстю поби-
тое! такъ мови Єѵангелистъ Матѳей: Ѻвыже
за ланитꙋ оударниша, глаголюще: прорцы нам Хе
кто єсть оударей тѧ. Видѣлъ Пророк Ісаїѧ
Ба сѣдѧчого на Маестатѣ высоком, презъ которого
лицемъ Серафими крылами лица свои за-
крывали, такъ мови Пророкъ Ісаїѧ: Видѣхъ Га Иса: ѕ.
Саваоѳа сѣдѧщаго на Престолѣ высоцѣ и
превознесеннѣ, исполнь домъ славы єгѡ, и
Серафими стоѧхꙋ ѡкрестъ єгѡ, шесть крылъ
єдиномꙋ, и шесть крылъ дрꙋгомꙋ, двѣма
оубѡ покрываху лица своѧ, и двѣмаже ноги
своѧ, а двѣма летахꙋ, и возывахꙋ дрꙋгъ
къ дрꙋгꙋ глще: Стъ, Стъ, Стъ, Гь Саваоѳъ, исполн
всѧ земля славы єгѡ. Стый Ішаннъ Бгословъ
видѣлъ Ба сѣдѧчого на Маестатѣ великомъ
бѣломъ, презъ которого лицемъ Нбо и земля

оутекали

оутекали, и мѣстце не знашлосѧ ихъ. такъ
мови Ст҃ый Іѡаннъ в Апокалѵѱи: Видѣхъ
Апо҃к д҃ Прⷭ҇толъ велій бѣлый, и сѣдѧщаго на нем, емꙋже
ѿ лица бѣжа Нб҃о и землѧ, и мѣсто не ѡбрѣ-
тесѧ имъ. ѿ Лица Бж҃ого горы топнѣютъ,
такъ мови Прⷪ҇рокъ Дв҃дъ: Горы ıакѡ воскъ
растаѧша ѿ Лица Гдⷭ҇нѧ. Чи не страшножъ
чл҃вѣкови бити Хрⷭ҇та по лицꙋ? ѿ которого
лица горы ıакъ воскъ топнѣютъ? перед которым
Нб҃о и землѧ оутѣкаютъ? и на которое лице
не смѣютъ Серафими глѧдѣти, и крилами
лица своѧ закрываютъ? Зрадливыѣ сꙋть люде
на свѣтѣ, бо просили Хрⷭ҇та, жебы показал имъ
лице свое, и волали: Гд҃и Бж҃е силъ ѡбрати ны,
и ıави лице твое и спасены бꙋдемъ. Выслꙋхалъ
Хрⷭ҇тосъ прозбы людскои, пришолъ на свѣтъ, и
показалъ людемъ лице свое. Іакꙋюжъ люде
честь и ıакое пошанованє чинѧтъ Хрⷭ҇тꙋ? бютъ его
по лицꙋ затое, же ѡнъ показалъ имъ лице
свое, бїютъ его по лицꙋ, и вопрашаютъ его
глаголюще: прорцы, кто есть оударейтѧ. Глѧ-
дѣмо на бокъ Хрⷭ҇товъ, ѡбачимо же есть копїемъ
пробитый, такъ мовитъ Еѵⷢ҇листъ Іѡаннъ:
Единъ ѿ воинъ копїемъ ребра емꙋ прободе,

и абїе

и абїе изыйде Кровь и Вода. Гды ударилъ Моѵсей в камѣнь лѣскою, натотча з камени вода вытекла, ведлугъ Ѱалмисты: Порази камень и потекоша воды. И Хта Ѱалмиста называетъ каменемъ, мовячи: Камень егоже небрегоша зиждущїи, сей бысть мнѣ въ главу угла, штопъ в той камень ударено копїемъ, и вышла з него Кровь и вода. Ведле мѣста Дамаску намѣстцу набано Карсата, Сарацинъ стрелилъ до Образа Стого Ѳеωдора з луку: Гды стрѣла в раме ударила, кровь з образа пошла, и Хс є образомъ Ба Ѡтца своего, ведлугъ Апла Павла: Сый сїянїе славы Ѿча, и образъ упостаси его, ωтожъ тепер той образъ пробитъ копїемъ, з которогω Кровь и Вода выплынула. Гды Алеѯандеръ кроль Македонскїй добывалъ мѣста Туру, на той часъ єденъ жолнѣръ в єгω ωбозѣ крала хлѣбъ ножемъ, и гды хлѣбъ розрѣзалъ, потекла з хлѣба кровь, а презъ тое значилося, же мѣлъ Алеѯандеръ туру мѣста добыти презъ мечъ, и крови єгω ωбляти. Хлѣбомъ называетъся Тѣло Хво, такъ мовилъ самъ Хс: Хлѣбъ єгоже азъ дамъ, Плоть моя єстъ, юже азъ дахъ за

животъ

Исх. зі. (margin)

Баро: ро: гі. (margin)

Кедѣнпу, Кхціѣ: нии д. (margin)

живо́тъ мі́ра, ѿтожъ тепе́ръ то́й хлѣ́бъ,
Тѣ́ло Х҃во, розрѣ́зано Копі́єм, зачи́мъ вышла
з нєгѡ́ Кро́вь и́ вода. Глядѣ́ммо на Рꙋки Х҃вы,
ѡба́чимо же сꙋ́ть гвоздми пробиты, са́мъ
то́е Х҃с мо́витъ оустами Д҃вдовыми: Ископа́ша
рꙋ́цѣ мои. Х҃е Збавителю нш҃ъ, чи затое рꙋки
твои до крта жиды прибиля? жє ты в рꙋка́хъ
свои́хъ держишъ вве́сь свѣ́тъ; ве́длꙋгъ Ѱалмисты:
в Рꙋцѣ є҆гѡ̃ вси́ концы землѧ̃, и высоты
горъ того̃ сꙋть. чи затое рꙋки твои до крта
прибиля жиды? жє ты рꙋка́ми своими оучини́лъ
чл҃вка, ꙗкѡ мо́витъ Ѱалми́ста: Рꙋцѣ твои
сотвори́стѣ мѧ и создастѣ мѧ, чи затое рꙋки
твои до крта прибиля жиды? же ты рꙋками
своими выпровадилъ ихъ з неволѣ єгѵпетской, ꙗко
мо́ви тоже Ѱалми́ста: Изве́дшемꙋ Іилѧ
ѿ среды и́хъ, ꙗкѡ въ вѣ́ки мл҃ть єгѡ̃. Рꙋко́ю
крѣ́пкою, и мышцею высокою, ꙗко вовѣ́къ милость є.
чи затое рꙋки твои до крта прибиля жиды; жє ты
рꙋкамъ своими погроми́лъ непріѧтелей, которыи
на ни́хъ наступова́ли, ведлꙋгъ слова Мѡѵсеѡвы:
Де́сница твоѧ рꙋка Гдн сокрꙋшила враги, и мно-
жествомъ крѣпости твоеѧ сотерлъ єси супостаты.
несꙋшне то Х҃е Бж҃е, Створителю, и Искꙋ-

пи́телю

ителю нашъ, несл8шне жиды оучинили,
же за добродѣйства, которыи з р8къ твоихъ
ѡ весь свѣтъ маетъ; р8ки твои до Крта при-
били. волали нѣгдысь люде до Бга: Блгви ны
Бже Бже нашъ, блгви ны Бже. Ѡтож теперъ
Хс блгвитъ людей ѡбома р8ками, бо ѡбидвѣ
р8ки свои на крстѣ роспростеръ, написалъ Прркъ
Двдъ: Простретъ р8ки своѧ на воздаѧнїе.
Выполнилосѧ тое прроцтво, бо теперъ Хс
простеръ р8ки своѧ на воздаѧнїе, даетъ людем
ласк8 свою, и слав8 вѣчн8ю, ведлѣ Ѱалмисты:
Гдь Бгъ блгть и слав8 дасть. Мовилъ Хс:
Егда вознесенъ б8д8 всѧ привлек8 к себѣ. Длѧ-
тогѡ теды Хс р8ки свои на крстѣ роспростеръ,
бо всѣхъ людей притѧгаетъ до себе, жебы взѧлъ
ихъ до нба. Еще длѧтогѡ Хс на крстѣ р8ки
свои роспростеръ, каже Ѱалмиста Бв молитисѧ
поднесши р8ки до нба: В нощи воздвижите р8ки
ваша въ стаѧ. Ѡтожъ и Хс поднесши р8ки
до нба на крстѣ, молитсѧ Бг8 ѡтц8 своем8 за-
людей грѣшныхъ, жебы имъ перебачна грѣхи
ихъ, и мовитъ: Ѡтче ѡтп8сти имъ не вѣдѧтъ бо
что творѧтъ. Глѧдѣмъ на ноги Хртовы,
ѡбачимо же гвоздми с8ть до крта прибиты,

ко мо́витъ Хс҃: Нѣкопа́ша ру́цѣ мои̑ и но́зѣ
мои̑, Хс҃ нога́ми своими хо́дитъ по мо́ри,
та́къ мо́витъ Ѱалми́ста: Въ мо́ри шествїе
твое, и стеꙁѧ̑ твоѧ̑ въ вода́хъ мно́гихъ.
Хо́дитъ нога́ми своими Хс҃ на крыла́хъ вѣтрени́хъ,
ведлу́гъ Ѱалми́сты: Ходѧ́й на крылꙋ вѣтренню.
хо́дитъ Хс҃ нога́ми своими на о̑блокахъ,
ведлу́гъ тогожъ Ѱалми́сты: Полага́ѧй о̑блаки
на восхожденїе свое. До́пчетъ Хс҃ нога́ми
непрїѧтелей ду́шныхъ, дїаволовъ проклѧтыхъ,
которыиса наꙁыва́ю аспидами, васили́скам,
лва́ми, и змїа́ми. Та́къ мови Ѱалми́ста
до Хрⷭ҇та: на Аспїда и Василиска настꙋпиши и
попереши лва и змїѧ. Якже члкъ важнаса
привїѧти до крта ноги Хвы? которыи хода
по мо́рꙋ, на крылахъ вѣтрнихъ, на о̑блока,
и допчꙋтъ аспидовъ, василишковъ, лвовъ,
и смо́ковъ пекелныхъ. Члкъ повинен оупока
ратиса Хви, и до ногъ емꙋ кланѧтиса, бо
Хс҃ все створенїе покорилъ члвкови и поно́ги
его нахилилъ, ведлꙋгъ Ѱалми́сты: Всѧ
покори подъ но́ѕѣ его, ѡвца, и волы всѧ, еще
же и скоты полныѧ, птица небныѧ, рыбы
морскїѧ преходѧщїѧ стеꙁѧ морскїѧ. А ле

члкъ

чл҃вкъ нехочет Хв҃и ѹпокарятися, и ємѹ до
ногъ кланятися. Ѡвшем докрт҃а ноги Хв҃ы
прибиваетъ, глядѣмо єще на все тѣло Хв҃о:
ѡбачимо же все тѣло Хв҃о! бичами и розками
ѹбито, зранено, и ѡкривавлено: и жадного
члонкѹ нѣмаешъ цѣлогѡ, такъ мови Прр҃окъ
Исаїя: Ѿ ногѹ и до главы нѣсть в нем цѣлости.
Юлѣюша Цесаря Римскагѡ Брѹтѹсъ Касїюш Стрикѡ ли ѕи
и инишїє Сенаторове гды забили, натой часъ
Юлѣюшъ мѣлъ втѣлѣ свое ранъ штыхових
двадцатъ и трй. Ѡкрѹтнѣйшїи сѹт жидове,
во мордѹючи Хр҃ста Цесаря славы, задали ємѹ
ранъ пять тисячъ, чтыриста, семдесят,
и пять. Якже немаєт тмитися Слнце. Гды
затмилося Слнце справедливости Хртосъ
Збавитель нашъ, мѹками ѡкрѹтными? ко-
торыи самъ Хс тмою называетъ мовячи:
покрыла тма, якъ немаєтъ шарпатися
Завѣса црковная? Гды пошарпано коштовнѹю
завѣсѹ, Тѣло Хв҃о, закоторою завѣсою не-
могли жиды видѣти Бж҃ства Хв҃огѡ. дляТого
Хр҃ста простымъ члвѣкомъ называли, а Бгомъ
нехотѣли звати, мовячи: Нѣсть сей Ѡ Бга
чловкъ, якѡ сѹббѡтѹ нехранит. Якъ немаєт

тре́стнѧ землѧ̀? Где всѣ̀ ко́сти и҆ всѣ̀
чло́нки ростре́сено в тѣ́лѣ Х҃вомъ, кото́рое
Х҃с землею называ́етъ, мо́вѧчи: Прилпѐ
земли̇̀ д҃ша моѧ̀, ꙗ҆́къ немаютъ крѹши́тисѧ
ѡ҆по́ки? Где покрѹшено моцнѹю ѡ҆по́кѹ, Х҃а
С҃на Б҃жогѡ, на кото́рой ѡ҆по́цѣ цр҃ковъ ст҃аѧ
збѹдова́наѧ, такъ мо́витъ А҆п҃лъ Па́велъ:
Ка́мень же бѣ̀ Х҃с: ѡ҆по́ка бы́лъ Х҃с. ꙗ҆́къ
нема́ютъ ѿтворѧ́тисѧ гро́бы? Где̇̀ того̀
до гро́бѹ прова́дѧтъ, ѡ҆ кото́ромъ напи́сано:
Ѿтверза́ѧ и҆ никто́же затвори́, затверза́ѧ
Апо҃:г и҆ никтоже ѿверзетъ. ꙗ҆́къ немаютъ вставати
мр҃твыи, где межи мр҃твыми знаидѹетсѧ
той, который мо́вилъ: А҆зъ е҆смъ воскр҃нїе
и҆ живо́тъ, вѣ́рѹѧй в мѧ̀ а҆ще и҆ ѹ҆мре ѡ҆живе.
мо́вилъ Б҃ъ до прр҃ока І҆езекі́илѧ: Сы́нѹ члч҃ій
е҆зе: д. ѡ҆зми̇̀ себѣ̀ це́глѹ, и҆ положи пре лицем своимъ,
и҆ нарыси на ней мѣ́сто І҆ерл҃имъ, и҆ ѹ҆чинишъ
ѡ҆коло него̀ ѡ҆блѧже́нїе, збѹдѹешъ ба́шты,
высыплешъ ва́лъ, положишъ ѡ҆бо́зы, и҆ поставиш
тараны̀ вко́ло. Длѧ того̀ тое каза́лъ Б҃гъ
прр҃окови І҆езекі́илеви ѹ҆чини́ти, бо в прѹ́ком
ча́сѣ мѣ́ли непрїѧтелѣ ѡ҆блегти І҆ерл҃имъ, и҆
штѹрмова́ти до него̀ и҆ з бѹри́ти е҆гѡ. Це́глою

назы_

называетсѧ кождый чл҃къ, бо цеглꙋ з глины
робѧтъ, и чл҃къ з глины естъ ꙋчиненый,
дла того мовитъ Ѱаломиста до Бг҃а: Ꙗко
сосꙋды скꙋдельничӑ сокрꙋшиши ѧ. Ѧкъ начинѧ
глиналое покрꙋшенье ихъ. Нарысꙋймо жъ
мы на той цеглѣ, на памѧти своей мѣсто
Ієрлимъ, то обачимо ѧкъ окрꙋтне Хр҃та жиды
мꙋчили. Нарысꙋймо на памѧти своей огородъ,
который естъ ведле Ієрлимꙋ за потокомъ
Кедрскимъ, бо в тымъ огородкꙋ Хр҃та поймано
и звѧзано. нарысꙋймо на памѧти своей дворъ
Анниинъ и Каіафинъ, бо тамъ Хр҃та по лицꙋ
бито, и очи емꙋ запаловано. нарысꙋймо на
памѧти своей дворъ Иродовъ, бо тамъ з Хр҃та
насмѣвалисѧ, и на порꙋганье в бѣлꙋю шатꙋ его
ꙋбрано, нарысꙋймо на памѧти своей ратꙋшъ
Ієрлимскій, бо в ратꙋшꙋ обнаженого Хр҃та роз-
гами и бичами ꙋ столпа бито, в ратꙋшꙋ
венецъ терновый на головꙋ Хр҃ви вложено,
в ратꙋшꙋ тростиною по головѣ и палицами
бито, в ратꙋшꙋ наши дерство Хр҃та в червонꙋю
шатꙋ ꙋбрали, и приклѧкали перед нимъ, мовѧчи:
Радꙋйсѧ црю Іюдейскій. Нарысꙋймо на памѧти
своей ꙋлицы и брамы Ієрлимскіи, бо престали

Ха҃ звяза́ногѡ води́ли. Нарысꙋ́ймо напа-
мяти своей Горꙋ̑ Голго́ѳскꙋю, бо на то́й Ха҃
чтырма҃ гвозда́ми до кр҃та прибито, та́мъ
и Бо́къ Хв҃ъ копїєм ѿворено, та́м Ха҃ жо́лчю
ко́рмлено и о́цтомъ поєно, та́мъ вола́ли
на Ха҃: Аще Сн҃ъ єсть Бж҃їй, да снійдетъ
нн҃ѣ съ Кр҃та, и вѣрꙋемъ в него. Єсли на то́й
цѣ́глѣ, на па́мяти своей нарысꙋемо Їер҃лмъ
зе́мный, и бꙋ́демъ припомина́ти, якъ та́м
Ха҃ мꙋчили, прїйметъ на́съ Хс҃ за то́е до
Їер҃лмꙋ не́богѡ, которогѡ да́й на́мъ всѣ́мъ
Хе҃ Бж҃е достꙋпити, Аминь.

КАЗА́НЄ В҃. НА СТРА́СТИ ХВ҃Ы.

Давидъ: Аще єст болѣ́зни: якѡ болѣ́знь
моя. в пла́чꙋ Їеремі́енно. Глава, а҃.

В Мак: в. И́дѣли єдногѡ ча́сꙋ Їер҃лмляне
на повѣтрꙋ во́йска в золоты́х
Ша́тахъ, в Збро́и, в Панцы́рах,
в Прилби́цахъ, з Та́рчами, и
з меча́ми добытыми, котрыи ко́нми бѣгали
на повѣтрꙋ и з собо́ня потыка́ли, през то́е
бойско зна́чилося, же мѣ́лъ, Антїохъ Кроль

Перскій

Персскій прійти з войском до Ієрлимꙋ и спꙋсто_
шити єго, ани дей позабіати и скарбы церковныи
пошарпати, бω тоеся потымъ выполнило.
Правовѣрныи христіане, ωберне́мо и мы тепер
ωчи свои дш҃евныи на Ієрлимъ, ωбачимо там
юж не на повѣтрꙋ, але на земли войско жол_
нѣровъ Пилатовыхъ, которыи зъ фонарями,
з походнями, з ωрꙋжіем и з кіями пришли
до ωгородка Хр҃та имати, для того мовил
домови Хс: яко на разбойника ли изыйдете,
съ ωрꙋжіемъ и дреколми яти мя? глядѣмо
на Ієрлим, ωбачимо тамъ войско жолнѣров,
которыи звязавши Хр҃та; водят по брамахъ,
по ꙋлицахъ, по дворахъ, и по ратꙋшахъ
Ієрлимских, ωбачимо тамъ войско жолнѣров,
которыи смѣются з Хр҃та, мꙋчать єго, плюют
ємꙋ в очи, по лицꙋ бьютъ, за волосы торгают,
на земли валяют, вѣнцем терновым коронꙋют,
ꙋ столпа ωбнажившы біч꙼ꙋютъ, на крт҃ѣ ω_
кртꙋтне прибиваютъ, и забиваютъ. такъ
мовитъ Єѵанглистъ Матфей: Тогда воины
игемоновы: пріемше Іс҃а на сꙋдищи, собраша
нань все множество воинъ, и совлекше єго:
ωдѣяша єго хламидою червленою, и сплетше

вѣнецъ

вѣнецъ ѿ тернїѧ возложиша на главꙋ єгѡ,
и трость въ десницꙋ єгѡ, и поклоншеса нако-
лѣнꙋ предним рꙋгахꙋса ємꙋ, глаголюще: Радꙋиса
црю Їюдейскїй, и плюнꙋвши нань прїѧша трость
и бїѧхꙋ по главѣ єгѡ, и єгда порꙋгашаса
ємꙋ, совлекоша с него багрѧницꙋ, и ѡблекоша
єгѡ въ ризы єгѡ, и ведоша єгѡ на пропѧтїе,
кажетъ Хс и намъ на свои мꙋки глѧдѣти,
которыи ємꙋ задаютъ жолнѣре пилатовы и
жидовскїи, бо въ тыхъ мꙋкахъ великїй и
незносный боль Хс терпитъ, длѧ тогѡ
мовитъ до всѣхъ людей: Да видѧтъ аще єстъ
болѣзнь ꙗкѡ болѣзнь моѧ: Ѡбѣцꙋю теды
Людкамъ вашимъ на тымъ Казаню показати
причины, длѧ которыхъ великїй боль въ мꙋках
своихъ терпитъ Хс? Которогѡ прошꙋ ѿ
помочъ, людкъ вашихъ ѿ слꙋханє.

Першаѧ причина єстъ, длѧ которои Хс
великїй боль въ мꙋкахъ своихъ маетъ, бо Хс
бꙋдꙋчи старшимъ терпитъ ѿ меншогѡ, а право
не тылко людское, але и Бжое каже, жебы меншїи
Старшихъ шановали и повиновалиса имъ, такъ
мовитъ С. Апслъ Павелъ: Повинꙋйтеса наставникомъ
вашимъ и покарѧйтеса имъ, тыи бо бдѧтъ

ѿ дшахъ

ѿ душахъ вашихъ, аки слово водати хотѧще,
Оуважайте ласки ваши, чи не великій є҆ боль
ѿцеви? Гды его власный Снъ зневажаетъ,
лаетъ, и забиваетъ? чи не великій естъ боль
Панови? Гды его слуга мордуетъ,
поличкуетъ, и животъ его ѿтынмуетъ?
Чи не великій бо естъ Цареви? Гды его подданы
тручаетъ, на земли валѧетъ и здоровѧ по
збавлѧетъ? Мусите ласки ваши признати
же той боль великій, бо Старшій терпитъ
ѿ меншого. Дѧтого Бгъ самъ казалъ ѿца
и матку шановати, мовѧчи: Чти ѿца твоего
и матеръ. Апⷭлъ Павелъ каже слугамъ пана
шановати, бо мовитъ: Єлици сутъ подъ игомъ
рабы, своихъ гдⷭей всѧкіѧ чести дасподобаѧю.
Апⷭлъ засъ Петръ кажетъ Царѧ шановати,
мовѧчи: Царѧ чтѣте. Щожъ розумѣете чи
невеликій естъ боль Хрⷭтови? который будучи
Паномъ и Црⷭемъ всего Свѣта, будучи Створителемъ
и Бгомъ, терпитъ ѿ члвка, которого з болота
самъ оучинилъ своими руками, такъ мовитъ
Првдный Іѡвъ: Бреніе мѧ создалъ еси, в землиже
паки ѡбращаеши мѧ. Щожъ естъ члвѣкъ
противъ Бга; тое што муха противъ Орла,

мровка

мровка противъ Лва, робакъ проти слона,
бо ıакъ ѡрелъ муху, ıакъ Левъ мровку, ıакъ
слонь робака латво зотретъ, и з свѣта
згладит, такъ Бгъ члвка гды схоче заразъ
з свѣта згладит и в попелъ ѡбернет, ведлугъ
Ѱалмисты: Ѿимеш Дхъ ихъ и ищезнутъ
и в персть свою возвратѧтсѧ. Великїй боль
мѣлъ Моѵсей Гетманъ Їилскїй, гды на него
повстали, Корей, Даданъ, и Авїронъ, которыи
были подъ его владзою, и хотѣли его забити.
але затое Бгъ ихъ скаралъ, же землѧ подними
розступиласѧ и живыи ихъ пожерла. Великїй
бо мѣлъ Црь Двдъ, гды на него повсталъ Авесаломъ
Снъ его власный и войну з ним точилъ, и хотѣлъ
его з панства выгнати, и живота позбавити,
але его Бгъ затое скаралъ, же завислъ воло-
сами на дубѣ, и громадъ ѡщепами былъ про-
битый. Великїй боль мѣлъ и Прркъ Єлиссей,
д црс в гды з него хлопцѣ в Єрихонѣ шидили и
смѣѧлисѧ, але затое ихъ Бгъ скаралъ, бо
двѣ медведици з лугу выбѣгши четырдесѧтъ
и двохъ хлопцовъ розшарпали. Далеко болшїй
бо мѣетъ Хсъ, который будучи Створителем
и Бгомъ, терпитъ ѿ жидовъ шидерства,

насмѣ-

наємѣвника, лѧнѧ, банѕнѣрєва, и ѿкрꙋт-
ными мꙋки, єднак Хс̃ за тоє жидовъ нєкаже
ни земле пожерли, ни медведица шарпали,
и иншои ихъ ганєбнои смєртїю нєкараєтъ,
ѿвшємъ проси Ба Ѻц҃а своєгѡ, жєбы имъ
той грѣхъ пєрєбачи, бо мови: Ѻч҃е ѿпꙋсти
имъ нєвѣдѧт бо что творѧт. Длѧтогѡ то
Хс̃ чини, жєбысмо и мы пєрєбачали людємъ
кривды и оуразы свои, которыи ѿ нихъ маємо,
бо мовилъ Хс̃: Ѿпꙋщайтє аще что имате
на кого, да и Ѻц҃ъ вашъ иже єстъ на Нб҃сєхъ
ѿпꙋстит вам согрѣшєнїѧ ваша. Ащє жє ли бы
нє ѿпꙋститє члвкѡм согрѣшєнїй ихъ, ни Ѻц҃ъ
вашъ иже єстъ на Нб҃сєхъ ѿпꙋститъ вамъ
согрѣшєнїй вашихъ. Дрꙋгаѧ причина єст, длѧ
которои Хс̃ вєликїй боль в мꙋках своих маєт,
бо Хс̃ тєрпитъ мꙋкꙋ ѿ жидовъ, которым
показовалъ вєликїи добродѣйства, длѧ того
мовит Хс̃ ѹсты Двдовыми: Воздаша ми ꙁлаѧ
воꙁблагаѧ, и нєнависть ꙁа воꙁлюблєнїє. Ѹважайтє
ласки ваши! чи нє вєликїй єст боль? Гды кто
когѡ кормитъ, поитъ, ѿдѣваєтъ, оучит,
и промꙋєтъ на якїй гонор? а потымъ ѿ нєго
за тоє ѿнєсєтъ знєвагꙋ; правда жє то єстъ

боль

боль великїй, бо той члвкъ терпитъ за до-
бродѣйства, ктожъ може вымовити добро-
дѣйства? которыи Хс жидомъ показовалъ?
а зажъ то малое добродѣйство показалъ Хс
Исхо: ві. жидомъ, же ихъ выпровадилъ з неволѣ Египетской,
в которой ωны чтыреста и тридцать лѣтъ
знадовалися? а зажъ и то малое добродѣйство
показалъ Хс жидомъ, же ихъ ωборонилъ
ωтъ Амалика, Валака, Адонѣвезека и иншихъ
непрїятелей многихъ. А зажъ и то малое до-
бродѣйство показалъ Хс жыдомъ, же ихъ
впровадилъ до землѣ ωбѣцанной, и чинилъ
ихъ Кролями, здобилъ Пурпурами, и Коронами
Кролевскими? якуюжъ вдячность жиды по-
казуютъ Хсу за тые добродѣйства? даютъ
Ха въ клтовскїи руки, затое же Хс ωборонилъ
ихъ ωтъ рукъ непрїятелскихъ, кормятъ Ха жолчю,
и поятъ ωцтомъ. Затое же Хс ихъ кормилъ
на пущы Манною, и поилъ водою солодкою,
которая з камене вытекла. Обнажаютъ Ха
з Шатъ затое, же Хс здобилъ ихъ шатами
Пурпуровыми. Кладутъ на Ха Корону тер-
новую затое, же Хс ихъ здобилъ коронами
золотыми. Бичуютъ Ха оу Столпа затое,

же Хс

же Хс ихъ провадилъ з Єгипту до землѣ
ѡбѣцанной, в день столпомъ ѡболочнымъ,
а вночи столпом ѡгнистым. Прибивают Ха
на Крстѣ затое, же ихъ Хс промовлялъ на
Маестатъ Кролевскій. Пришолъ до Стого
Савы Пустелник Левъ, которому была влѣзла — мтфраст вжти: в:
трѣска в ногу, и великій боль чинила, бо нога
єгѡ была ѡпухла вынялъ тєды Стый Сава
трѣску з ноги Лвовой, и загоилъ єму ногу.
За которое добродѣйство Левъ служилъ Стому
Савѣ ажъ до смерти єгѡ, носилъ дрова, и
воду до целїи, и все чинилъ, що єму казано.
Єще єстъ прикладъ вдячности. Єденъ члвкъ
названый Фоасъ, ховалъ в дому своем смока,
кормилъ, и поилъ, потымъ єгѡ выпустилъ — Гросе ѿ вдячно и ѿзвѣ разсказ люде у рочене
на пущу. Трафилося потымъ же идучи той
члвкъ впалъ межи разбойники, котрыи єгѡ
хотѣли забити, тєды почалъ волати и
просити ѡратуно, щожъ оучинилъ смокъ:
почувши и познавши голосъ пана своєгѡ,
заразъ прибѣгъ и ѡборонил єгѡ ѿ разбойниковъ.
Горшїи тєды сутъ жиды ѿ бестїй нерозумных,
ѿ Лвовъ ѡкрутных, ѿ смоковъ ядовитых.
Поневажъ бестїи за добродѣйства, Лвы и смоки

М вдяч-

вдячно показуетъ. А жиды за добродѣйства
Ха мучили и забили. Третяя причина естъ,
для которой Хс великій боль вмука своихъ
маетъ; бо естъ невинный, и терпи невинне,
Самъ Пілатъ Понтійскій, который Хрта
судилъ, называлъ его невинным, мовячи:
Азъ никоеяже вины обрѣтаю въ члвцѣ семъ.
хотѣлъ Пілатъ Ха пустити, видячи: же онъ
естъ невинный, але жиды почали на Пілата
волати; аще сего пустиши нѣси другъ Кесаревъ,
Еслий того пустишъ, не еси приятелемъ Цесарскимъ.
бояся Пілатъ Ха судити, видячи его не-
мѳ: зі винность, для того взявши воду, умывъ
руки пред жидами, и мовилъ: Чистъ есмъ отъ
Крове Праведнаго сего; Щожъ жиды учинили?
почали волати: Кровь его на насъ, и на чадѣхъ
нашихъ. Гды забилъ Каинъ невинне Авеля
брата своего, и Каина такая смерть покарала,
бы: д. бо его Ламехъ забилъ в лѣсѣ стрѣлою, ро-
зумѣючи: же то звѣрь естъ. Для того мовилъ
Ламехъ: мужа убихъ въ язву себѣ; и Хрта
Гды забили жиды невинне, тымже способомъ
нагородилося имъ тое. бо Титусъ Сынъ
Веспезіяна Цесаря Римского, притягнувши

звойском

З войскѡмъ збурилъ Іерлимъ, и всю землю
жидовскую ѡгнемъ и мечемъ. Єдныхъ жидѡвъ Ѕлро: ов.
позабїялъ, други побралъ вневолю, и ѡтого
часу роспорошилисѧ жиды по розных сторонахъ
и землѧхъ, и утратили свое панство. Ѡзна-
мовалъ Хс ѡтым збуреню Іерлима, мовѧчи:
Не имам ѡстати здѣ камень на камени єже
неразоритсѧ. Четвертаѧ причина єстъ, длѧ
которои Хс великїи болъ вмукахъ маетъ,
бо Хс терпитъ за грѣхи всѣхъ людей, которыи
были ѡтпочатку свѣта, ажъ дотого часу, и
которыи теперъ знайдуютсѧ по всемъ свѣту,
и которыи будутъ до скончениѧ свѣта. призна-
ваетъ тое Пррокъ Іеаїѧ, мовѧчи: Тонже язвен
бысть грѣхъ ради нашихъ, и мученъ бысть
беззаконій ради нашихъ. Вѣдаете ласки ваши
гды кто попелнитъ єденъ грѣхъ; наприкладъ
вшетеченство, караютъ єгѡ затое дуже и мучатъ.
Кто зась попелнитъ два грѣхи, наприкладъ
вшетеченство, и забойство, того єще барзѣй
караютъ и мучатъ. А кто попелнитъ три грѣхи,
наприкладъ вшетеченство, забойство и сто-
крадство, тому єще болшыи задаютъ муки,
и срожшою єго караютъ смертїю. Далеко болшую

Казанье второе.

Хс терпитъ мꙋкꙋ, и болшїи боль маетъ.
бо Хс терпит не за єдинъ грѣх, не за десѧть,
не за сто, и не за тисѧчꙋ грѣхов, але терпит
за грѣхи всѣ, которыи перед тымъ были, и
потом бꙋдꙋт, и теперъ знайдꙋтсѧ на свѣтѣ.
бо Хс терпит за грѣхи всего народꙋ людского,
Іса: нг ведлꙋгъ Прорка Ісаїи: Сеи грѣхи наша понемаєть,
и ѡ нас поболѣ. Ꙋважайте люди ваши! якъ
тоєсть Хс милосрдный на народъ людскїи! же
самъ терпитъ за грѣхи людскїи; люде грѣ-
шили, а Хс терпитъ за грѣхи ихъ: мы тое
мѣлисмо терпѣти за грѣхи наши, и мꙋчи-
тисѧ в пеклѣ, и вѣчнои смертїи ꙋмирати,
але Хс такое намъ милосрдїе показꙋетъ, же самъ
терпит за грѣхи наши; жебысмо мы не терпѣли.
Самъ дал себе доброволне на мꙋки ѡкрꙋтныи:
жебысмо мы вѣчне в пеклѣ не мꙋчилисѧ. Самъ
ꙋмиралъ на крестѣ, жебысмо мы вѣчнои смертїи
а Пе: в не ꙋмирали. та мови Апостолъ Петръ, иже грѣхи
наша самъ вознесе на тѣлѣ своем на древо: да ѿ
грѣх избавльшесѧ правдѣ поживемъ, егоже ꙗзвою
исцѣлѣсте. Чи всѣ люде бꙋдꙋт в небѣ? же Хс за
грѣхи всѣх людей терпѣлъ мꙋки, и смерть поднѧлъ?
не всѣ, ꙗко лѣкаръ кгды наготꙋетъ лѣкарство длѧ

людей

андей хор҇ы, тын Іыако зо҇лант здоровый:
которын того лекарства заживант, и до
ранъ своихъ прикладан, а которын нехот҇а
того лекарства заживати, и прикладати
до своихъ ранъ, тын немогутъ здоровыми
зо҇стати. Так Хс҇ либо умеръ за всесь свѣтъ,
жебы всѣ люде были збавленыи, и доступали
Нба, еднакъ тын тылко Нба доступатъ,
которын вѣруют вХа, и заховуют приказа҇нѧ
его. А которын вХа невѣрѧ и приказанѧ
его не заховуют, тын Нба не доступатъ.
бо мовит Еуанистъ Іωанъ: Тако возлюби
Бгъ миръ, яко и Сна своего единородного
далъ естъ, да всѧ вѣруѧи вонь не погибнет,
но иматъ живот вѣчный. Пѧтаѧ причина
естъ, длѧ которои Хс҇ великїи боль блюкав
маетъ, бо Ха окрутнїи жиды муча, придают
ему раны на раны, и романтыи муки на него
вынайдуют, тамови Хс҇ до Ба Оца своего:
К болезни ѧзвъ моихъ приложиша, при-
ложи беззаконїе къ беззаконїю ихъ. на
иншим мѣстцу мови Обѧшаша болезни
смртныѧ, бѣды адовы обрѣтоша мѧ.
Многїи были на Свѣтѣ окрутныи тура-

ниѡбе, котрыи людей мучили. Окрутный
былъ Доменціанъ Цесаръ Римскій, бо
налявши в котелъ олею, поставилъ на огню,
жебы кипѣлъ, потымъ казалъ в котелъ
вкинути стого Еуанліста Іѡанна живого,
жебысѧ в олеи смажилъ. Окрутный былъ
Птоломей Кроль Египетскій, бо забилъ сна
своегѡ, и утявши ему голову, руки и ноги
замкнулъ в шкатулѣ, и послалъ матцѣ
своей заподарунокъ. Окрутный былъ Валтасаръ
Кроль Вавулонскій, бо ѡтца своегѡ Навходо-
носора умерлого розрубалъ натридцать штукъ,
и тридцати соколомъ далъ зъѣсти. Окрутный
былъ Вѣтолдъ кнѧзь Литовскій, бо обвинувши
члвѣка живогѡ в скуру медвежую, казалъ
вкинути межи псы, жебы егѡ розшарпали.
Окрутный былъ Ганнибалъ Гетманъ Карфагенскій,
Гробсе ѡ тирана бо з трупов члвчых учинилъ мостъ на рецѣ,
и презъ той мостъ провадилъ войско свое.
Окрутный былъ Фаларисъ, бо члвка живого
всадилъ в вола мѣдяного роспаленогѡ, жебы
волъ мѣдяный рычалъ такъ якъ живый.
Окрутнѣйшіи суть жидове надъ всѣхъ тыхъ
тирановъ, бо тыи всѣ тиранове, едну тылко

муку

мꙋкꙋ задавали, а жиды розмаитыи мꙋки
задавали Хв҃и: Головꙋ терніемъ покололи: Рꙋки
и Ноги гвоздми пробили, Бокъ Копіемъ ѿтво-
рили, и все Тѣло розками и бичами зранили,
такъ же всю Пренаисвѣтѣйшꙋю Кровь з Тѣла
Хв҃ого выточили. Повно Крви Хр҃товои въ
Огородкꙋ и на Горѣ Голгоѳской, Повно
Крвѣ Хв҃ои по Ꙋлицахъ, по Дворахъ, и по-
ратꙋшахъ Іерлимскихъ. Повно Крви Хв҃ои на
столпѣ, на Кр҃тѣ, на бичахъ, на розкахъ, на Копіи,
и на Коронѣ Терновой, повно Крви Хв҃ои на
рꙋкахъ, на ногахъ, и на сꙋкнахъ катовскихъ.
Чи не ꙋжаланетеся на Хр҃томъ православныи
хр҃тіане? видачи: же в Пренаисвѣтѣйшой Крвѣ
Хв҃ой, брыдкіи каты, рꙋки, ноги, и сꙋкнѣ
свои полощꙋтъ. Шестая остатная при-
чина естъ, для которой Хс великій боль
в мꙋкахъ своихъ маетъ, же Ха жиды якъ
злочинцꙋ якогѡ межи двома разбойниками
на Кр҃тѣ прибили, бо написано: Тогда распяша
с нимъ два разбойника, единаго ѿ деснꙋю,
а дрꙋгагѡ ѿшꙋюю. Для тогѡ то Хс прибиты
на Кр҃тѣ межи разбойниками, жебы выпол-
нилося пророчество Ісаино: Co беззаконными Іса: нг

въ мѣни-

въмѣнисѧ. ещѐ и длѧ того Хс҃ межи розбойниками на кр҃тѣ прибитый, бо Хс҃ завше собѣ середнее мѣсце обирает, посредъ учителей жидовскихъ, знашли Хр҃та в церкви Іерли́мской пр҃чтаа Дв҃а и Іѡсифъ, бо написано: Ѡбрѣтоста его в церкви сѣдѧща посредѣ учителей, и послушающа ихъ и вопрошающа ихъ. и по воскр҃сеніи своемъ Хс҃ былъ посредъ апл҃овъ, гдыи имъ показалсѧ, бо написано: Ста посредѣ ихъ и гл҃а имъ міръ вамъ. и ст҃ый Іѡаннъ бг҃ословъ видѣлъ Хр҃та в обѧвеню посредъ седми
Апо҃к. а. Свѣтилникѡвъ золотых, держачого в руцѣ правой сѣм звѣздъ, а з устъ его походилъ Мечъ з обоих сторонъ ѡстрый. през сѣмъ свѣтилниковъ золотыхъ, значатсѧ сѣмъ Церквей которые суть в Азіи, Ефескаѧ, Смирнскаѧ, Пергамскаѧ, Ѳіатирскаѧ, Сардійскаѧ, Филадел҃скаѧ, и Лаѡдікійскаѧ, межи которыми церквами Хс҃ сѧ знайдуетъ. Сѣмъ Звѣздъ значатъ семи Аггелѡвъ, которые стерегутъ тыхъ семи Церквій в Азіи. Мечъ значитъ Слово Бж҃іе, которое Хс҃ проповѣдалъ на свѣтѣ, научаючи людей вѣры православной, и учинковъ добрыхъ. такъ мовитъ Апл҃ъ

Павелъ: Мечъ дховный, єже єсть глъ Бжій.
И на страшном судѣ будетъ Хс посред людей
праведныхъ и грѣшныхъ, бо мовилъ самъ Хс
ѡсобѣ: Поставитъ ѡвца ѡдесную себе, а козлища
ѡшуюю, ѡвцами называются праведныи люде,
козлищами грѣшнїи. правицею называется
нбо: докоторогω Хс возметъ людей праведных,
лѣвицею называется пекло, докоторогω
Хс на страшномъ судѣ пошлетъ людей
грѣшных. Гды Хс ишолъ до Iерлиму, знашолъ
придорозѣ смоковницу, дерево фиговое,
але небыло натой смоковници ѡвоцωвъ,
тогды Хс проклялъ тую смоковницу, мовячи:
Да николиже ѿтебе плода будетъ въвѣки. Мат. ка
И заразъ таѧ смоковница усхла, так мовитъ
Єуангелистъ Матфей: Абїе иссше смоковница.
Смоковницею неплодною называется Сінагога
жидовскаѧ, до которой Гды Хс пришолъ,
незнашолъ у ней жадныхъ добрыхъ учинковъ,
которыйся ѡвоцами называют, божиды Ха
непрїнѧли: и неуверили внегω, але єгω ѡкрутне
на крстѣ прибили и замордовали, зачимъ
Хс проклялъ тую смоковницу, нарωд жидовскій,
мовячи: Да потребитсѧ ѿ книгъ живоныхъ,

и съ праведным

и непробными ненапишутся. Смоковницею
неплодною называєтся и кождый члвкъ грѣшный,
богды Хс пріидетъ судити в день остатній,
на той часъ оу людей грѣшныхъ незнайдетъ
жадныхъ цнотъ, жадныхъ добрыи оучинков,
которыися овоцами называютъ. Зачимъ
Хс проклинєтъ людей грѣшныхъ, и будетъ
до нихъ мовити: идѣте ѿ мене проклятыи
в огнь вѣчный: оуготованный діаволу и ангелом
его. Православныи христіане, небудмож мы
неплодною смоковницею, жебы и насъ Хс не
проклял, мѣймо овоцы духовныи, цнотлы,
и добрыи оучинки, мѣймо покору, захоймо
пост, молѣмося Бгу, даваймо ялмужну убогим,
и вшелякіи добрыи учинки чинѣмо, то Хс на
страшном судѣ назоветъ нас благословенными,
мовячи: Пріидѣте благословенніи ѿца моего на-
слѣдуйте, оуготованное вамъ царство ѿ сло-
женія міру. Дай намъ Хе Боже нашъ голосъ
той почути, Аминь

Казанье

КАЗАНЄ НА ВОСКРЕСНІЕ ГДНЕ.

Слнце восїѧет внощи, и Луна трищи на днь, и капле Кровь ѿ древа, и камень дастъ гласъ свой. Г: Ездра, Д.

Чворакїй є Сенсъ в Писмѣ стомъ; Литералный, Моралный, Аллегоричный, и Анагогичный. Литералный Сенс належит до Гїсторїи самой. Моралный належит до ѡбычаевъ добрыхъ, которыи повинна дша наша заховати, и до злыхъ: которыхъ ся повинна дша наша хоронити. Аллегоричный належит до црькви воюючой: которая на земли знайдуется. Анагогичный зась Сенсъ, належит до Црькви трїумфуючой, которая знайдуется в Нбѣ, на прикладъ Ієрлимъ, ведлугъ Сенсу Литералного. естъ мѣсто столечное в земли жидовской, в которомъ

Корнелїа Лапїде на пос: ап. пав: гл. зі.

Белармин ѿ слове бжом кни: г. глав: г.

Ієрлимѣ

Казанье,

Ієрлимѣ Хс оумеръ за грѣхи наши. Ведлуг
сенсу Моралного, Ієрлимо называется дша
побожная, бо якъ в Ієрлимѣ мешкали царѣ
Іудейскіи, такъ в дши побожной мешкае Хс
Црь славы. Ведлугъ сенсу Аллегоричногω,
Ієрлимъ естъ Црковъ воюючая, которая
знайдуется на земли, бо якъ на Ієрлимъ
воювали розмаитыи непріятелѣ, Селевія
Ідумейска, и Ісмаилите, Моавъ, и Агаряне,
Ψл: пв Гевалъ, и Аммωнъ и Амаликъ, иноплемен-
ницы съ живущими в Турѣ. Ибо и Ассуръ приде
с ними, быша в заступленіе сномъ Лотовы.
Такъ на црковъ стую на земли воюютъ трие не-
пріятелѣ душныи, свѣтъ, тѣло, и діаволъ.
для того мови Апслъ Павелъ до Тімофея:
Постражди яко добръ воинъ Хвъ: ведлугъ
сенсу зась Анагогичного, Ієрлимо естъ Црков
тріумфуючая, которая в Нбѣ знайдуется.
Видѣлъ той Ієрлимъ стыи Іωанъ Бгослов
апо: ка в Апокалипсіи, бо мови: Азъ Іωанъ видѣ
градъ стыи Ієрлимъ новъ сходящъ ω Бга
съ Нбси. Сенсъ Литералный естъ явныи, бо
якъ написано писмо, такъ и розумѣемω.
Сенсъ зась Моралныи, Аллегоричныи, и

Анагогич-

Анагогичны є закриты, бо иначе писмо стое
написано, иначе треба єго розꙋмѣти и тлꙋ-
мачити. Закриты єст сенс в тых словах:
Ꙗкѡ овча на заколенїе ведеся: и ꙗко Агнец
прямо стрыгꙋщемꙋ єгѡ безгласен. Бѡ того
немогл розꙋмѣти Евнꙋх Кандакїи црци
мꙋрїнской, дл того пытал Апла Фїлиппа,
ѡ ком то мовит Прркъ Ісаїя? чи ѡ себѣ самом?
чи ѡ ком иншом? тєды ємꙋ Фїлипп тое
протлꙋмачил, и сказал: жє тыи слова ѡ Хѣ
написаны, бо Хс на мꙋки и на смрт проважены
был, ꙗкъ овча на заколенїе, и ꙗк баран
противъ стрыгꙋчемꙋ єгѡ безгласен. Закриты
єст сенс и в тых словах, которыи мовил
Аггл Ꙋрыел до Прорка Ездры: Слнце взїйдє
в нощи, и лꙋна трищи на днь, и капле кровь
ѿ древа, и каме да глас свой. Бо неслыханая
то єст реч, жебы слнце в ночи свѣтило, не
слыханая и то, жебы мсць свѣтил в днь,
а єще три разы, неслыханая и то, жебы кровь
з дерева капала, неслыханая и то, жебы каме
выдавал голос. Овѣцꙋю тєды Ласкам
вашим на тым казаню показати, що
тыи значат слова? Хрта Збавителя

прошꙋ ѿ помочъ, Лаѧкъ вашихъ ѿ слꙋханье.

Слонце восїѧетъ в нощи.

Престый слова ѿзнаменовано, же мѣлъ Хс
ѿполночи встати змертвыхъ, бо Слнцемъ Ха
пррк Малахїа называетъ, мовачи: Возсїѧетъ
вамъ боѧщимсѧ имени моегѡ Слнце Правды.
длѧтогѡ Хс называетсѧ Слнцемъ, бо Слнце
вступꙋетъ в Паннꙋ, котораѧ знайдꙋетсѧ
в зодїакꙋ Небесномъ. и Хс вступовалъ до живота
Пречистои Дѣвы, гды мѣлъ ѿней ꙋродитисѧ.
За Їезекїи Крола Їилскогѡ вернꙋлосѧ Слнце
4 цар к назадъ, на десѧть лѣнѣй зегаровыхъ, бо на зегарꙋ
тѣнь вернꙋласѧ на десѧть лѣнѣй, и ажъ на де-
сѧтой лѣнѣи стала. и наше Слнце справед-
ливости вернꙋлосѧ назадъ, бо Хс зступилъ
з Неба на землю минꙋвши ѧкъ девѧть лѣнѣй,
девѧть Хоровъ Аггелскихъ, минꙋвши Серафими,
Херꙋвими, Престолы, Моцарства, Кнѧзства,
Власти, Панства, Архаггели, и Аггели, и ажъ
на десѧтой лѣнѣи тое Слнце стало. Бо Хс
Сынъ Божїй вземъ на себе натꙋрꙋ члчю. котораѧ есть
десѧтою лѣнѣею, по девѧти Хорахъ Аггелскихъ.
за часꙋ Їса Навгїна Слнце стало на Небѣ, и
стоѧло на едномъ мѣстцꙋ презъ цѣлый день,

потымъ

по́ты, поки побила̀ Іс҃ Навви́нъ всѣ̀ непрї́ѧтелѣ̀ своихъ, и̑ на то́й часъ є̑ди́нъ днь бы́лъ великїй, ꙗ̑кь два̀ дни, и̑ на́ше Слнце справедли́вости ста́ло на є̑дно́мъ мѣ́стцꙋ, гдꙑ Хс҃ бꙑ́лъ на Кртѣ̀ прибитꙑ, и̑ на то́й ча̑ всѣ̀ непрїѧтелѣ̀ Хв҃ы погромлєни и̑ звитѧжєны, на то́й часъ Хс҃ звитѧжи́ свѣ́тъ, бо вꙁгорди́лъ всѣ́ми ма́рностѧми є̑гѡ, тꙋ̀ мо́вилъ Хс҃ до А̑пл҃ѡ: А̑ꙁъ побѣди́хъ мі́ръ; ꙗ̑мъ звитѧжи́ свѣ́тъ. Нато́й часъ звитѧжи́лъ Хс҃ тѣло свое̑, бо ѿда́лъ о̑ное на мꙋ́ки и̑ на смрть, ꙁа грѣхи на́ши, такъ мо́ви Прркъ Ісаі́ѧ: То́йже ꙗ̑ꙁвенъ бы грѣхъ ра́ди на́ши; и̑ мꙋ́чен бы беꙁꙁаконї ра́ди на́шихъ. нато́й часъ Хс҃ звитѧжилъ дїѧвола, бо звѧꙁалъ є̑гѡ̀ в пеклѣ̀ ланцꙋха́ми вѣ́чной неволѣ̀, жебы лю́дем нешко́дилъ. Ѻ̑ꙁна̀мовалъ ѡ̑тымъ Хс҃ А̑пло́м мовѧчи: Ннѣ̀ кнѧ̀ мі́ра сегѡ̀ и̑ꙁгнан бꙋ́де вонъ. звитѧжи́ Хс҃ и̑ смерть, котрая на всѣ́ми людми кролева́ла, ведлꙋгъ А̑пла Па́вла: Царствова̀ смерть ѿ А̑да́ма да́же до Мѡѷсе́ѧ и̑ на несогрѣ́шши, по подо́бїю престꙋпле́нїѧ А̑да́мова. ꙗ̑кже то Хс҃ смерть звитѧжи́? понева́ж лю́де и̑ те́перъ оу̑мира́ю, ꙗ̑къ перетымъ ꙋ̑мира́ли.

Іеꙋ̑ на̑ ї

 звѣтѧ-

Звѣтяжи́лъ Хс смерть, же звѣри́лъ пе́клю кра́инѹ смерте́лнѹю, и выпровади́лъ ѿто́ль дѹши стыхъ ѿцо́въ, ко́торыи помєрли пред приєтємъ Хвымъ, такъ Хс поступи́лъ з смерти, якъ Геркѹлесъ

Вергилїа: кни: И. з Какѹсомъ. Какѹсъ былъ то ра́боинникъ, ко́торыи порва́вши Геркѹлесово бы́дло, запрова́дилъ до я́скинѣ своєи, те́ды Геркѹлесъ вшєдши до тоєи я́скинѣ, само́го Какѹса забилъ бѹлавою, и бы́дло свое ѿто́ль выпровадилъ. Такъ и смерть порва́ла была дѹши стыхъ Ѿцо́въ, Прро́ковъ, и Патрїа́рховъ старозако́нныхъ, и запрова́дила до я́скинѣ своєи пеке́лнои, але Хс вступи́вши до тои я́скинѣ, и дѹшѣ стыхъ ѿцо́въ ѿто́ль выпрова́дилъ, и самѹю смерть пора́зилъ, бо мо́вилъ Хс: Ка́ко мо́жетъ кто

Матѳ: вї. вни́ти в домъ крѣпкагѡ и сосѹды єго расхитити, аще не пе́рвѣе свѧжетъ крѣпкаго, и тогда домъ єгѡ расхититъ. Звѣтяжилъ Хс смерть и тымъ, же притеръ жа́ло смерти, которымъ ѡна лю́деи ко́лола и мори́ла. Якоеж то жа́ло? грѣхъ, Такъ мо́витъ Апслъ Па́велъ: Жа́ло же сме́рти грѣхъ. подо́бная смерть была Скорпїонови, Скорпїонъ ядови́тый, лю́деи жа́ломъ своимъ ко́летъ и ѹмо́ряєтъ, такъ и смерть жа́ломъ

своимъ

своимъ, грѣхомъ, душу людскую колола, и людей
морила. Цо жъ Хс҃ учинилъ? притеръ смерти
тое жало, грѣхъ, бо ѡмывъ насъ Пренайсвѣтѣйшою
Кровїю своею ѿ грѣховъ нашихъ, далъ намъ
Крщенїе стое, для ѡмытѧ грѣху первородного.
далъ намъ и покуту стую, для ѡмытѧ грѣховъ
учинковыхъ, єднак и Крщенїе и Покута, веру
моцъ ѡмыванѧ грѣховъ ѿ Крови Хвои, для
того мови ст҃ый Іѡаннъ Бгословъ в Апокалипси:
Омылъ насъ ѿ грѣхъ нашихъ Кровїю своею.
Звѣтѧжилъ Хс҃ смерть и тымъ же воскресилъ
людей умерлых, которых смерть была в моцъ
свою взѧла и вморила. Ꙗко и кретенскїй Гды
ему смок порвалъ Сына, натой час выꙁволилъ
Сына своего ѿ пащеки смочеи, бо забилъ смока
стрѣлою, без жадной шкоды Сына своего.
Такъ и смерть порвала была людей вѣрныхъ
пащекою своею, которых уморила. але Хс҃
выꙁволилъ людей з пащеки смертелной, бо
поразилъ смерть, и ихъ въскресилъ з мертвых
початъ муки и смрти своей, ведлугъ Еѵглиста
Матфеа: Многа телеса стыхъ усопшихъ
восташа, и вшедоша по воскресенїи єго въ ст҃ый
градъ, и ꙗвишасѧ многимъ. Єще звѣтѧжилъ

Валер: Фал: кни: а. Аргон.

Хс смерт и тымъ, же сам встал з мртвых,
бо смерть была вжала Ха в моцъ свою, гды
его оуморыла. такъ Хс поступил з смерти,
якъ Ихневмонъ с Крокодиломъ, гды Крокодил
Пат: кни и. гл кд пожрет Ихневмона звѣрятко малое, которое
знайдуется в земли египетской, натончас
Ихневмонъ ѣстъ и шарпаетъ внутрности
Крокодиловы и тымъ его оумораетъ, а потым
з него живый выходит. Так и смерт пожерла
была Ха, але Хс моцъ ей выкоренил, и самую
смерть оуморилъ, и самъ всталъ з мертвых
з великим триумфомъ, так мовил Аггелъ до
мр: ѕі. Мνроносицъ: Іса ищете Назарянина про-
пятаго, воста нѣсть здѣ, се мѣсто идѣже
положиша его. Слушне тогды Хс названый
естъ Слнце, поневажъ якъ Слнце посполитое
которое видимо на Нбѣ, под землю заходит,
и знову з под землѣ выходит. такъ и наше
Слнце справедливое, зашло было в подземныи
краи. Гды Хс былъ в гробѣ, далъ того мови
Ψалмиста: Слнце позна запад свой. потым
знову наше Слнце вышло з под земныи краев.
Гды Хс воста з мртвых, далъ то мови тойже
Ψалмиста: Воста Слнце, и возврашаетъ: Апловe

до Ха

до Х҃а по Воскр҃сенїи є҆гѡ, которыи были ѿ Х҃а
ѿбѣ́гли, гды є҆гѡ вѡгородкꙋ поима́но. такъ
мо́вит Є҆ѵ҃листа Ма҃ѳе́й: Тогда҇ оу҆ч҃ницы вси
ѡ҆ставивше є҆гѡ бѣжаша. Вос̾їѧ слнце и собра-
шаса: жиды невѣ́рныи, которыи до Х҃а на-
вернꙋлиса и҆ в него оу҆вѣрили. такъ мовитъ
Є҆ѵ҃листъ Іѡа́нъ: мнѡ́зи оу҆бо ѿ Іꙋдей при-
ше́дшїй к Марі́и, и҆ ви́дѣвше ꙗ҆же сотвори І҃с,
вѣровали вонь. Вос̾їѧ слнце и҆ собра́шасѧ:
пога́не ро́манитыи зовнѣгѡ свѣ́та, которыи
до Х҃а навернꙋлиса и҆ в него ꙋвѣрыли, для того
мо́вит Про҃къ Варꙋхъ до Црк҃ви Ст҃ой: Востани
Ієр҃ли́ме и стани на высо́цѣ, и погляда́й на
Восто́ки, и҆ виждь собра́на ча́да твоѧ ѿ Восто́къ
слнца до за́пада. Ꙋважа́ймо є҆ще, щото є҆ст?

Лꙋна трищи на днь;

Пре́тьии слова ѿзнаймова́но, же мѣла Црк҃о
Хрт҃їанскаѧ вѣрити в Пренаст҃ѣйшꙋю Трц҃ꙋ,
въ Ѻ҆ц҃а и С҃на и С҃тогѡ Дх҃а, бо Лꙋнои,
Мц҃емъ Дх҃ъ С҃тый в пѣснѧ пѣсней Црк҃овь
называ́є, мовачи: добра ꙗ҆ко Лꙋна, пѣкнаѧ
ꙗ҆къ Мц҃ь. для того ѧ Црк҃о Мц҃ем называє,
бо Мц҃ь береть ꙗ҆сно свои ѿ слнца, и Црк҃овь
стаѧ берет вси ꙗ҆сно, вси ѿздобꙋ, и вшелѧкїи

Варꙋ г҃

дары

да́ры Бж҃їи ѿ Хрⷭ҇а. такъ мо́витъ А҆пⷭ҇лъ Па́велъ
до ко́ждого чл҃вка: Что и҆́маши е҆́же нѣ́си е҆сѝ
взѧлъ. тоежъ мо́витъ и҆ Е҆ѵⷢ҇листъ І҆ѡа́нъ:
Іѡа҃: а. Ѿ и҆спо́лненїѧ е҆гѡ̀ мы всѝ прїѧ́хомъ. даѧ̃ого чл҃вче
ѿ пы́хъ неподнóсисѧ, и҆́ншими лю́дми непо-
го́рджа́й, е҆́сли ма́ешъ оу҆ себе то́е, чогѡ̀ и҆́ншїи
лю́де нема́ютъ, бѡ то е҆́стъ чꙋ́жое, Бж҃ое, не твое,
не ѿ себе́ то́е ма́ешъ, а҆ле ѿ Бг҃а тобѣ̀ да́но,
ѡ҆́номꙋ оу҆́бо даде пѧ́ть тала́нтъ, ѡ҆́номꙋже два,
ѡ҆́номꙋже є҆ди́нъ. е҆́сли ма́ешъ мꙋ́дрость, ѿ Бг҃а то
да́но тобѣ̀, такъ мо́витъ І҆с҃ Сїра́хъ: Всѧ́ка
І. сїра. а. премꙋ́дрость ѿ Гд҃а. е҆́сли ма́ешъ бога́тства, и҆ ты́и
ѿ Бг҃а тобѣ̀ да́ны, такъ мо́витъ Е҆клесїа́стесъ
Єкл. є. ѡ҆тчѣ: Да́стъ е҆́мꙋ Бг҃ъ бога́тства и҆ и҆мѣ́нїе.
е҆́сли ма́ешъ си́лꙋ, и҆ та́ѧ ѿ Бг҃а тобѣ̀ да́на,
такъ мо́витъ Ѱалмі́ста: Тоⷰ҇ да́стъ си́лꙋ и҆ держа́вꙋ
лю́демъ свои́мъ. Е҆́сли ма́ешъ звытѧ́жство
над непрїѧ́телѧми свои́ми, и҆ ѿдержа́лъ е҆си
зе́мли и҆́хъ, и҆ то́е ѿ Бг҃а тобѣ̀ да́но, та́къ мо́витъ
то́йже Ѱалмі́ста ѡ҆ І҆и҃атѧнахъ: Не ѡ҆рꙋ́жїемъ бо
свои́мъ наслѣ́диша зе́млю, и҆ мы́шца и҆́хъ
не спасе и҆́хъ, но десни́ца твоѧ̀ и҆ мы́шца твоѧ̀,
и҆ просвѣще́нїе лица̀ твоегѡ, ꙗ҆кѡ благоволи́лъ
е҆сѝ въ ни́хъ. Е҆́сли ма́ешъ ꙗ҆кі́й гоно́ръ, прело-

женство

жєнство, вл҃а, и҆ то ѿ Бг҃а тобѣ дано, такъ
мови Хс҃ до Пїлата Понтїиского: нємаши
власти ни єдиноѧ намнѣ, а҆ще не бы ти дано
Свышє. зачимъ непоносися впыхꙋ, иншимъ
людми непогоржай чл҃вче: который маєш ꙋ себе
тое, чого иншїи людє нємаютъ, бо то єстъ
Бжⷭ҇кое, нє твое, може Бгъ ѿ тебе тое взѧтъ,
и҆ дати комꙋ иншомꙋ, такъ мови Самꙋила
Прⷪ҇ркъ до Саꙋла Кроля Ізⷭ҇лского непослꙋшно:
Ѿѧ Гдь Црⷭ҇тво Ізⷭ҇лєво ѿ рꙋкꙋ твоєю днєсь, ч҃ є҃
и҆ дасть є҆ ближнємꙋ твоємꙋ. Мцъ гды єстъ
блѣдый, значитъ же бꙋдєтъ дожчъ. Гды є҆ чер-
воный, значитъ же бꙋдетъ вѣтеръ. Гды
єсть бѣлый, значитъ же бꙋдєтъ погода.
и҆ Цр҃ковъ ст҃аѧ єстъ Мцемъ блѣдымъ,
гды Хрⷭ҇тїанє припоминаютъ собѣ мꙋки
пекелныи вѣчныи, которыи грѣшнымъ
людемъ наготовано, и ѿ страхꙋ блѣднѣютъ,
и на той часъ мꙋсѧтъ мѣсто дожчꙋ слезы
з очей выливати, плачꙋчи и молѧчисѧ Бгꙋ,
жебы ихъ ѡборонилъ ѿ мꙋкъ пекелныхъ, такїи
былъ прⷪ҇рокъ Двдъ, бо мови: Слезами моими
постелю мою ѡмочꙋ. єст Црковъ ст҃аѧ мцемъ
червоныи, гды грѣшныи людє припоминаютъ

грѣхи.

грѣхи свои, которыми Бга ѡбразили, и вы-
даютсѧ за нихъ, и червонѣютъ ѿ встыдѹ.
на той часъ мѹсѧтъ чинити за грѣхи свои
покѹтѹ, котораѧ называетсѧ вѣтромъ,
длѧ того: бо вѣтеръ гды повѣне, здмѹхнетъ
порохъ з землѝ, такъ и покѹты стои вѣтеръ,
гды на тѹю землю началника повѣне, здмѹхне
з члка всѣ грѣхи, которыисѧ порохомъ называютъ,
и может ѿ нихъ мовити: Ꙗко прахъ егоже
возмѣтаетъ вѣтръ ѿ лица землѝ. Естъ
црковъ стаѧ мѣсѧцемъ бѣлымъ, гды хрстїане
покѹтою стою ѿмываютъ грѣхи свои, на той
часъ сѹмленѥ ихъ естъ чистое и бѣлое, ꙗко
мовитъ Ѱалмиста: Окропиши мѧ иссопомъ.
(то естъ: покорою стою) и ѡчищѹсѧ, ѿ-
мыеши мѧ и паче снѣга оубѣлюсѧ. Гды такъ
хрстїане сѹмленѥ свое оубѣлѧтъ, на той часъ
веселаѧ погода до срдца ихъ настѹпѹетъ, бо
ижъ веселѧтсѧ, же имъ Бгъ перебачилъ грѣхи
ихъ, и можетъ кождый з нихъ мовити до
Бга: возрадѹюсѧ и возвеселюсѧ ѡ млсти твоей,
ꙗко призрѣлъ еси на смиренїе мое, спаслъ еси
ѿ бѣдъ дѹшѹ мою, и нѣси мене затворилъ въ
рѹкахъ вражїихъ. Оуважаймо еще щото естъ

Ка́плетъ кро́въ ѿ дре́ва;

Презъ тыи сло́ва ѿзнаймова́но, же мѣ́ли
Хрⷭ҇та на дре́вѣ Крⷭ҇тномъ прибити, ꙗ҆́кѡ црⷦ҇ковъ
наша спѣва́етъ: О҆тре́блаженное дре́во, на не́мже
растѧ́жеⷭ҇ѧ Хрⷭ҇тосъ црⷭ҇ь и҆ Гдⷭ҇ь. и҆ на то́й ча́съ мѣ́ла
пренаисвѧтѣ́йшаѧ Кро́вь Хрⷭ҇това з дре́ва Крⷭ҇тного
ка́пати, та́кжеⷭ҇ѧ ста́ло. а҆́лбовѣ́мъ: чимъ
ка́пала кро́вь з дре́ва? гды́ Ру́ки и҆ Но́ги Хрⷭ҇товы
до Крⷭ҇та чтырма Гво́здми прибито, ꙗ҆́кѡ са́мъ
мо́витъ Хрⷭ҇тосъ: И҆скопа́ша ру́цѣ мои́ и҆ но́зѣ
мои́. чимъ ка́пала кро́вь з дре́ва и҆ на то́й ча́съ?
гды́ бо́къ Хрⷭ҇товъ Ко́пїемъ пробито? ꙗ҆́кѡ мо́витъ
є҆ѵⷢ҇лїстъ Ї҆ѡа́ннъ: Є҆ди́нъ ѿ воинъ Ко́пїемъ
ре́бра є҆мꙋ̀ прободе: и҆ а҆́бїе и҆зы́иде Кро́вь и҆ Вода.
ка́плетъ и҆ тепе́ръ кро́вь з дре́ва, бо и҆ тепе́ръ
знайдꙋ́ютсѧ на свѣтѣ́ та́кїи лю́де, которыи
Хрⷭ҇та распина́ютъ, та́кїи сꙋ́ть тѵра́нове, которыи
преслѣдꙋ́ютъ црⷦ҇ковъ Бж҃їю, мꙋ́чатъ и҆ забїꙗ́ютъ
хрⷭ҇тїанъ правосла́вныхъ, бо црⷦ҇ковъ є҆́стъ тѣ́ломъ
Хрⷭ҇товымъ, а҆ Хрⷭ҇тосъ є҆́стъ голово́ю црⷦ҇кви. вѣдлꙋгъ
а҆пⷭ҇ла Па́вла: Того да́де главꙋ̀ вы́шше всѣхъ црⷦ҇кве,
ꙗ҆́же є҆́стъ Тѣ́ло є҆гѡ̀, зачи́мъ кто преслѣдꙋ́етъ
црⷦ҇ковъ стꙋ́ю, котраѧ є҆́стъ Тѣломъ Хрⷭ҇товымъ,
тотъ са́мого Хрⷭ҇та преслѣдꙋ́етъ. да́лей тогѡ̀ гды

Са́влъ

Казанье,

Савелъ ѣхалъ з Ієрлиму до Дамаску хрстіан
забіѧти, мовилъ до него Хс з неба: Савле
дѣа: д Савле что мѧ гониши. такъ и теперъ кто
преслѣдует црковъ Бжію, хрстіанъ мордует
и забіѧетъ, мовитъ до него Хс з неба, або
ѡнъ голосу того не чуетъ, Савле Савле что
мѧ гониши. Распинаютъ Хрста и тыи люде,
котрыи негодне поживаютъ Пренайсвѧтѣйшое
Тѣло Хрстово и Кровь его, в Сакраментѣ
Еухаристіи под особою Хлѣба и Вина, дажто
мовитъ Апслъ Павелъ: Иже аще ѩстъ Хлѣбъ
сей или піетъ Чашу Гню недостойнѣ, повинен
будет Тѣлу и Крови Гни. ѩко немило было
Хрсту, гды его Іюда поцѣловалъ устами своими
зрадецкими брыдкими, такъ немило есть Хрсту,
гды его Тѣло и Кровь ѩкій члвкъ негодне
поживаетъ, бо и той члвкъ естъ Іюдою,
понеже ѩкъ Іюда негодными своими устами
Хрста цѣлуетъ, и его до Срдца своего пріймуетъ.
Распинают Хрста и еретики, котрыи его блюзнѧтъ,
называючи простымъ члвкомъ, бо ѩкъ прикро
Хрсту было на крстѣ слухати, гды его блюз-
нили небожныи жиды, мовѧчи: уа разорѧѧй
црковъ, и треми денми созидаѧй Спсисѧ самъ,

и снійди

и҆ сни́нди съ крⷭ҇та. такъ при́кро є҆́стъ и҆ те́перъ
Хⷭ҇ви слꙋхати, гды є҆го̀ блюзнѧтъ еретики
ꙋ҆ймꙋючи є҆мꙋ̀ Бж҃ество, и҆ называ́ючи є҆го̀ самымъ
тылко створе́нємъ: а҆ не створителемъ, є҆щѐ
распина́ютъ Хⷭ҇а всѣ̀ лю́де грѣшныи, котрыи
въ грѣхахъ сѧ кохаютъ, и҆ не переста́ютъ грѣшити.
Распина́ютъ Хⷭ҇а ошуке́ници, чꙋжоло́жники,
пѧницы, лихвѧри, забойники, похлѣбцы, драпѣжники.
Распинаю́тъ Хⷭ҇а чаровники, ворожби́тове, и҆ всѣ̀ люде
незбожныи, котрыи въ грѣхахъ сѧ занюрили,
бо ꙗ҆къ морде́рцы жидовскїи Хⷭ҇а бичами, роз-
ками, гво́здми, копїемъ, и҆ и҆́ншими и҆нстрꙋ-
ме́нтами зра́нили и҆ замордова́ли, такъ
грѣшныи люде грѣха́ми своими зада́ютъ ра́ны
Хⷭ҇ви, и҆ є҆го̀ распина́ютъ, ведлꙋ̀ мовѧчого А҆пⷭ҇ла
Павла до Гала́товъ, котрыи были согрѣшили:
и҆́мже пред̾ очи́ма І҆с Хрⷭ҇то́съ пре́жде написанъ
бы́сть, въ ва́съ распѧтъ, ѿто́жъ и҆ те́перъ капле́тъ Гал: г.
кро́вь ѿ дре́ва, понева́жъ и҆ те́перъ знайдꙋ́ютсѧ
насвѣ́тѣ, такі́и лю́де, котрыи Хⷭ҇а распина́ютъ,
ꙋ҆важа́ймо є҆щѐ, што то є҆стъ?

Ка́мень да́стъ гла́съ сво́й.

Престы́и Слова ѿзнаймова́нѡ, же мѣ́ли
невѣ́рныи лю́де в Хⷭ҇а оувѣ́ровати, и҆ є҆го̀ хвали́ти,

бо ка́менемъ называ́ютсѧ люде невѣ́рныи и҆
непослꙋ́шныи Бг҃ꙋ, такъ назва́лъ І҆ѡа́нъ кр҃титель
жидо́въ невѣ́рныхъ и҆ затвердѣ́лыхъ, мо́вѧчи:
Іѕ҃: л҃ѳ Мо́жетъ Бг҃ъ ѿ ка́менїѧ сего̀ воздвигнꙋ́ти
ча́да А҆враа́мꙋ, та́кже мо́вилъ и҆ са́мъ Бг҃ъ до жидо́въ
невѣ́рныхъ, презъ Прⷪ҇ро́ка І҆еꙁекі́илѧ: Ѿве́ргꙋ срⷣце
ка́менное ѿ пло́ти ва́шеѧ, и҆ да́мъ ва́мъ срⷣце
пло́тѧно, длѧ того̀ жидо́въ ка́менїемъ на
зва́но, бо ка́мень є҆́стъ тве́рдый, трꙋ́дно є҆го̀
скрꙋши́ти, такъ и҆ жыды̀ былѝ затвердѣ́лого
срⷣца, нехотѣ́ли въ Хрⷭ҇та вѣ́рити и҆ є҆го̀ за Мессі́ю
мѣ́ти, любо видѣ́ли же всѣ̀ Проро́цтва и҆
Фигꙋ́ры котры́и былѝ ѡ҆ Месі́и, наꙋ́чѣ выс
полнилисѧ. Прⷪ҇рокова́лъ ѡ҆ той затвердѣ́лости
жидо́вской И҆са́їѧ, мо́вѧчи: Ѡ҆делѣ́ло бо срⷣце
людей си́хъ, и҆ оу҆́шима свои́ма тѧ́жко слыша́ша,
и҆ о҆́чи своѝ смѣжи́ша, да некогда̀ ѡ҆чи́ма оу҆зрѧ́тъ,
и҆ оу҆́шима оу҆слы́шатъ, и҆ срⷣцемъ разꙋмѣ́ютъ,
и҆ ѡ҆бра́тѧтсѧ и҆ и҆сцѣли́ли и҆́хъ. Ка́мень невыдае́тъ
жа́дного пло́дꙋ, и҆ лю́де невѣ́рныи нечинѧ́тъ
до́брыхъ оу҆чи́нкѡвъ, котры́и А҆пⷭ҇лъ Па́велъ пло́домъ
дꙋхо́вны́мъ называ́етъ мо́вѧчи: Плоⷣ бо дꙋхо́вный є҆стъ
въ всѧ́кой блгⷭ҇ы́ни, и҆ пра́вдѣ и҆ и҆́стинѣ.
Ка́мень выдае́тъ и҆скры, гды є҆го̀ ѡ҆ньо оу҆да́ритъ, и҆ тое

ка́менїе

ка́меніе лю́де за̑твердѣ́лыи, ко́трыи пре́до́лгі ча̑
вгрѣ́ха́хъ бава́нтеся, нехота́тъ ка́ятися,
гды и҆хъ Бг҃ъ ѹ҆да́ритъ ꙗ҆кои пла́гои, хоро́бои,
небезпе́чне́ствомъ, на то́й ча́се ѡ҆ни̑ ка́ются,
сповѣда́ютъся грѣхѡ́въ свои́хъ, Срⷣце и҆хъ
затвердѣ́лое выда́етъ мл҃твы и҆ хва́лꙋ Бж҃ꙋю.
таќіи бы́ли жиды̑, ко́трыхъ гды Бг҃ъ ѹ҆да́ри
ꙗ҆кои пла́гои, гды и҆хъ пода́валъ вневолю́,
то Є҆гѵпта́номъ, то Мадїани́томъ, то
Фіали́стиномъ, то Сирі́йчикомъ, и҆ и҆ншим
непрїа́телемъ, ко́трыи забі́яли и҆хъ, и҆ роз-
ма́итыми спо́собами тра́пили, на то́й ча́съ
ѡ҆ни̑ до Бг҃а ѹ҆дава́лися, вызнава́ли предъ Бг҃омъ
грѣхи̑ свои̑, и҆ мл҃лися Бг҃ꙋ, жебы̑ и҆хъ з тоеи
нево́лѣ и҆ з того̑ ѹ҆тра́пеня вызво́ли, ве́длꙋгъ
Ѱалми́сты: Є҆гда̑ ѹ҆бива́ше и҆хъ, тогда̀ взы- Ѱа҃ ѡ҃з
ска́хꙋ є҆гѡ̑, и҆ възвраща́хꙋся, и҆ ѹ҆тренева́хꙋ
къ Бг҃ꙋ, и҆ помянꙋ́ша ꙗ҆кѡ Бг҃ъ помо́щникъ
и҆мъ є҆стъ, и҆ Бг҃ъ вышній и҆збави́тель и҆мъ
є҆ст. Ви́дѣлъ ст҃ый Іѡа́нъ Бг҃осло́въ вѡбъявле́нію
А҆гг҃ла, ко́трый взя́вши вели́кій ка́мень ꙗ҆къ А҆пⷪ҇к҃ ні
жерно́вый, вки́нꙋлъ вмо́ре, и҆ мо́вилъ: Тако
стремле́нїемъ воверже́нъ бꙋ́детъ Вавѵло́нъ
гра́дъ вели́кій. И҆ Хс҃ на стра́шномъ сꙋдѣ́ то́е

каменїе людей невѣрныхъ, затвердѣлыхъ,
Бгу непослушныхъ, и добрыхъ оучинковъ
нечинячихъ, вкинетъ вморе пекелное, и буде
доныхъ мовити: тако стремленїемъ воврежен
буде Вавvлонъ гра великїи. Православныи
Хртїане, вѣдаете же камень выдалъ голосъ,
бо многїи люде невѣрныи, и затвердѣлыи
якъ камень, в Хра оувѣрили, и єгѡ великимъ
голосомъ хвалятъ читаючи, и спѣваючи ємꙋ,
далѣ єгѡ мови Ψалмиста: ѿ восто слнца до
западъ, хвално имя Гне. Хвалѣмо жъ имы
Бга днѧ нынѣшнягѡ поча Трiумфалногѡ
змртвыхъ встанѧ Хвогѡ, бо написано: Сей
днь єгоже сотвори Гдь, возрадуемсѧ и воз-
веселимсѧ вонь. хвалѣмо Бга якожогѡ часу,
вдни и вночи, якѡ чинилъ прркъ Двдъ,
которыи мовитъ: Выну хвала єгѡ въ оустѣ
моихъ. Хвалѣмо Бга голосомъ великимъ,
бо мови Ψалмиста: Хвалѣте єгѡ вогласѣ
трубнѣ, хвалите єгѡ на Арфѣ, и на Гуслехъ,
хвалите єгѡ на Бубнѣ, и на Пищалцѣ,
хвалѣте єгѡ на Струнахъ, и Органехъ,
хвалите єгѡ на Цимбалахъ доброгласныхъ,
Є:ч дл Труба єстъ горло члвчое, Арфа Срце, Гусли

языкъ

ѧзыкъ, Бубенъ тѣло оумертвеное, Пищалка мысль, Струны жылы, Органы сами люде, албо составы людскїи, цимбалы Перси. Читаймо непѣвамо горло своимъ в церкви, и на которомъ мѣсцу, ѡтправуючи набоженство, то будемо хвалити Бг͠а во гласѣ трубнѣ, серце наше неха въ єдномъ Бг͠у кохаетсѧ, и ѧзыкъ нехай мовитъ речи добрыи, которыи належатъ на чтѣ Бг͠у и на збудованїе людское, то будемо хвалити Бг͠а на Арфѣ, и на Гуслехъ. оумертвимо тѣло свое Постами, Млтвами, Поклонами, и мысль наша нехай в небѣсѧ знайдуетъ, то будемо хвалити Бг͠а на бубнѣ и на пищалцѣ, жылы наши, и всѣ составы нехай працуютъ служачи Бг͠у, то будемо хвалити Бг͠а вострубнахъ, и органехъ. біймо перси свои млчнѧ Бг͠у, то будемо хвалит Бг͠а на цимбалахъ доброгласныхъ, єсли такою музыкою будемо хвалити Хр͠та Бг͠а наше, то гды скончаемо житїе наше теперѣшнее дочасное, ѡзметъ насъ Хс͠ до Нб͠а, жебысмо єгѡ тамъ поспολу з музыкою Аггелскою хвалили навѣки, спѣваючи: Стъ С͠: С͠: Гь Саваѡ, исполнь нбо и землѧ славы єгѡ, Аминь.

Сі[л]ѡ зла: С: Діод: на Ѱа: рн.

КАЗАНЄ В҃. НА ВОСКР҃НІЄ ХВО.

Iакоже воста Хс҃ ѿ мр҃твыхъ славою ѿчею, такѡ и мы въ ѡбновленїи жизни ходити начнемъ. Къ Римляномъ, Глава, ѕ.

Видѣлъ ст҃ый Іѡанъ Бг҃ослов Аггла зстѹпѹючогѡ з нб҃а, который былъ приѡдѣтый ѡблокомъ, Дуга

Апо: і. была на головѣ єгѡ, лице єгѡ было ясное якъ слнце, ноги были якъ стовпы огнистыи: держалъ в руцѣ своей Книгу ѿтворенѹю, и сталъ єдною ногою на земли, а другою на мори, и заволалъ голосомъ великимъ, якѡ Левъ рычитъ. През тогѡ Аггла значится Хс҃, тогѡ єгѡ называетъ пррокъ Ісаїа, мовячи: Великаго совѣта Аггелъ. Ѡблокомъ єстъ тѣло члчое, которымъ Хс҃ приѡдѣлъ Бжество свое, велугъ Апла Павла, мовячогѡ: Бгъ явисѧ въ плоти. Дуга значитъ покой, который далъ Хс҃ людемъ, бо мовилъ до Апстловъ: Миръ мой даю вамъ. Лице Хво ясное было якъ слнце, бо Хс҃ светилъ на свѣтѣ наукою своєю, и добрыми учинками, для тогѡ мовилъ: Азъ єсмъ свѣтъ мирѹ. Книгою называется Таемници

Бжїи

Бз҃кїи, котрыи Хс҃ ѡ҆крылъ людемъ, ꙗ҆кѡ
самъ мови до Бг҃а ѡ҆ц҃а своегѡ: Ꙗ҆вихъ имѧ
твое чл҃вкомъ. Ноги Хв҃ы подобныи стлпѡмъ,
значатъ А҆пловъ, бо ѡ҆нихъ написанѡ: А҆зъ
оу҆твердихъ стлпы єѧ. Ноги Хв҃ы подобныи
столпѡмъ ѻ҆гнистымъ, длѧтогѡ, бо А҆пл҃ове
проповѣдали слово Бж҃їе, которое ѻ҆гнемъ
называетъ: Раждежено слово твое ѕѣлѡ,
ѻ҆гнистое слово твое барзо, Сталъ Хс҃ єдною
ногою на земли, другою на мори, бо А҆пл҃ове
проповѣдали слово Бж҃ое жидѡмъ, котрыи
землею называютсѧ, же в земныхъ речахъ сѧ
кохаютъ. проповѣдали слово Бж҃їе и поганомъ,
которыи называютсѧ моремъ, же ꙗ҆къ море
были нестатечныи, такъ мовитъ А҆пл҃ъ Павел:
Оувѣрено бысть мнѣ благовѣстїе єже въ ꙗ҆зыцѣ,
ꙗ҆коже и Петрꙋ въ ѡ҆брѣзанїи. заволалъ Хс҃
голосомъ великимъ ꙗ҆кѡ левъ рычитъ, бо левъ
три днѣ и три ночи спитъ, потымъ ѡ҆чꙋтитсѧ.
такъ Хс҃ три днѣ, и три ночи былъ мр҃твыи
въ Гробѣ. потымъ всталъ з мр҃твыхъ, и вышолъ
з гробꙋ. длѧтогѡ ѡ Хрⷭ҇тѣ написано: Побѣди
левъ ѿ колѣна Іꙋдова. Ѻ҆знаимова и самъ
Хс҃ А҆пломъ, ѿ змр҃твыхъ вставши своимъ.

мовѧчи

мовачи: Аще зерно пшеничное па на земли
Іѡ̃: ві. не оумретъ, то едино пребываетъ, аще ли
оумретъ, многъ плод сотворитъ. Зерномъ
пшеничнымъ Хс̃ назвалъ себе самогѡ, бо якъ
зерно пшеничное Хс̃ оумерлый посеяный былъ
в земли, потым третегѡ дня всталъ змртвых,
и великій намъ плод: великую ласку и славу
вечную принесъ. Ѡзнаймовалъ Хс̃ и жидѡм
ѡ змртвыхъ встаню своє, мовачи: Разорите
Іѡ̃: в̃. церков сию и тремя днями воздвигну ю. Церковію
назвалъ Хс̃ Тѣлѡ своє, которое мѣли жиды
мучити и оуморити, але Хс̃ мѣлъ третегѡ
дня змртвыхъ встати, такъ мовитъ
Еѵ̃ангелистъ Іѡанъ: онъже глаше ѡ Црькви Тѣла
своегѡ. Ѡбецую ласкамъ вашимъ еще
на тымъ Казаню показати Фигуры, ко-
торыи презначали Хво змртвыхъ встанє.
потымъ покажу, якъ и мы змертвыхъ
встати можемо, Ха прошу ѡ помочъ, Ласк
вашихъ ѡ слуханє.

Презначалъ Хво змртвы встанє Адамъ,
Бы̃т. ві. в̃ который гды заснулъ, вынялъ Бгъ збоку
егѡ ребро, и учинилъ ему ѡблюбеницу Евву,
и Хс̃ гды заснулъ на Кртѣ: бокъ егѡ про-

бито

бито Копіем: Єдинъ ѿ воинъ копіемъ ребра
єму проколе, и абіе изыйде Кровь и вода, и
тоею Кровію ѿмывъ Хс церков свою, народъ
хртіанскі ѿ грѣхѡв, и учинил єє ѿнуи ѿблю-
беницею. для того мови Апл Павел до хртіан:
Обручихъ вас мужу єдиному дѣву чисту
представити Хви. Адамъ гды всталъ ѿ сну,
мовилъ до Євы: Се єсть кость ѿ костей моих,
и плоть ѿ плоти моея. и Хс новый Адам
гды з мертвых встал, може мовити до церкви
своей: Се єсть кость ѿ костій моихъ, и плоть
ѿ плоти моея. бо Апл Павел мовит до
хртіанъ: Не вѣсте ли яко тела ваша удове
Хртовы суть. Прознача́л Хртово з мертвы Бы: ѕ.
встане Ное, который гды упившися вином
заснулъ и ѿбнажився, на той час Хам сынъ
власный з него насмѣялся. Так и Хс гды
упоеный был чаши мук ѿкрутных, которой
чаши нехотѣлъ пити, бо мовил до Бга Ѿца
своегѡ: Ѿче аще возможно єсть да мимо
идет ѿ мене чаша сія. Гды тогды тоею чашею
Хс был упоеный, и на Кртѣ заснул ѿбнаженый,
на той час Хамъ, народъ жидовскій з него
смѣялся, мовячи: Аще Сынъ єсть Бжій да

снидет

сніиде ннѣ с Крта: и вверуем в него. Ное
Гды ωтснꙋ вста, проклял Хама Сына своего,
и каза емꙋ жебы служил братом своим, мовячи:
проклят буди Ханаан, рабом буде братома
своима. И Хс Гды встал з мртвых, проклял
того Хама, народ жидовскій, и роспорошил
по Свѣтꙋ, жебы розным народом служили.
и на страшном Судѣ буде до них мовити:
Идѣте ω мене проклятыи въ огнь вѣчный
оуготованный діаволꙋ и ангелом егω. Прєначал
нєхⷪ в Хбо з мртвых встание Іωсифъ, бо на Іωсифа
жона Пꙋтіфарова невинне инстиговала, и
за ей причиною всадили Іωсифа в темницꙋ.
и на Ха Сінагога жидовская невинне инсти-
говала, оуморила его и до гробꙋ впровадила.
Іωсифъ по трех лѣтех вышол з темници
и зостал паном всей земли Египетскоѣ. А
Хс третего дня, вставши з мртвых, зостал
Паном всегω Свѣта: бω мовил Сам до
Апостолов: Дастся мнѣ всякая власть на Нбси
и на земли. Прєзначал хбо з мртвых встание
Бы. л. д Моисей: бω Моисея в скринкꙋ вложили были
и засмолили, и Хс в гробѣ положеный был,
и запечатаный. Моисея вынято з скринки

живо

жико, который выпровадил з неволѣ єгѵпетскои
ѧзык Ізраилскїй, и Хс вставши з мртвых вышолъ
з гробу, и выпровадил з неволѣ пекелнои дшѣ
стых Отцов, Пророков, и Патрїархов старозаконных.
Длѧ того мовил Пророкъ Двдъ: Гди возвел єси
от ада дшу мою, спаслъ мѧ єси от нисходѧщих
в ров. Прєначал Хво з мртвых вставанє Самсон,
которого в Газѣ мѣстѣ облегали были Філи-
стинове непрїѧтелѣ єго в ночи спѧчого, и
хотѣли єго задержати, и з свѣта зглади́ти.
И жиды непрїѧтелѣ Хвы хотѣли Хрта в гробѣ
задержати, длѧ того сторожу тамъ постановили,
жебы стерегли Хрта. Самсона не могли задер-
жати фїлистинове, которыи были єго облегли
в Газѣ, бо Самсонъ о полночи от сну вставши,
выламал двери в брамѣ мѣской, и вложивши
на рамена свои, вынеслъ на гору высокую, котораѧ
єстъ пред Хевроном, и тамъ тыи двери покинул. сꙋд: ѳі.
И Хрта не могла сторожа жидовскаѧ в гробѣ
задержати, бо Хс о полночи встал з мртвых,
и вышол з гробу, и поламалъ брамы пекелныи,
и взѧл оттол дшѣ стых Отцов, Пророков и Патрїархов
Старозаконных, и запровадилъ ихъ до Нба.
которое называєтсѧ Горою ведлугъ Ѱалмисты:

Гди

Гдⷭи кто ѡбитаєт в жилищи твоєм, али кто
вселится въ Стꙋю горꙋ твою. Прєзнача Хво
з мертвыхъ встаніє Пророкъ Ієремей, которогѡ
Іюдаже вкинꙋли в ямꙋ глꙋбокꙋю, затоє, же
ѡчъ мовилъ имъ правдꙋ, непохлѣбовалъ,
Ієр: лн. и ѡзнаймовал имъ: же мѣлъ Кроль халдейскій
звѣрити Ієрлм и єдны люде вмѣстѣ мѣли
ѿмеча, дрꙋгіи зголодꙋ, иншіи споветра
померти. И хлажиды затоє до гробꙋ запро-
вадили, же Хс мовилъ имъ правдꙋ, ганилъ
ихъ злыи ѹчинки, непохлѣбовал имъ. Такъ
мовилъ Хс до Пілата Понтійского: Азъ насє
родихся и на сє пріидохъ, да истинꙋ глю.
Ієремѣю вынали знову с той ямы здорового,
в которꙋю были єгѡ вкинꙋли. и Хс вышолъ
з гробꙋ безжадной шкоды тѣла своєго, ведлꙋ
пророцства Двдва: неѡставиши дшꙋ моєя въ адѣ,
ни даси же Прпдобномꙋ своємꙋ видѣти истлѣнія.
Прєзначалъ Хво з мертвых встаніє, и Пророкъ
Даніил ді. Даніилъ: которого Вавꙋлончикове вкинꙋли
вровъ межи Львы, жебы єгѡ роширпали. и Хс
былъ положены вгробѣ, который ѡнъ называє
ровомъ мовячи: Положиши мя вровѣ преисподнем
втемнѣ и сѣни смертнѣ. был Хс межи Львами

ѡкрꙋт-

ѡкрꙋтными, межи Фарїсеами, межи Сад-
дꙋкеами, и межи иншими жидами, которыи
єго мꙋчили: и ꙗкъ лвы на него пащеки свои
ѡтверали и рычали, та мови Хс: ѡтверзоша
нами оуста своѧ, ꙗко левъ восхищаѧ и ры-
каѧ. Данїилъ зровꙋ вышолъ живый и здоровы,
нѣчого ємꙋ лвы нешкодили, и Хс вставши
змертвыхъ вышолъ згробꙋ, нѣчого ємꙋ тыи
лвы, жидове ѡкрꙋтныи незашкодили, для
того мови Хс оустами Двдвыми: Посла Бгъ
млть свою и истиннꙋ свою: и изъѧтъ дшꙋ мою
ѡтсреди скименъ, ѡтсредѣ лвовъ. Преначалъ
Хво змртвыхъ встанїе Пророкъ Їѡна, которого Іѡн: в.
пожерла была рыба намори, и Ха пожерла была
смерть на свѣтѣ, которымъ море называет Хс,
мовѧчи: оустами Двдвымъ. Прїидохъ въ глꙋбины
морскїѧ, и потопи мѧ бꙋрѧ. Їѡна три дни
и три ночи былъ в чревѣ рыбїомъ, потымъ
єго выкинꙋла рыба на берегъ живого. и Хс
три дни и три ночи былъ вгробѣ, потымъ
всталъ змртвыхъ и вышолъ згробꙋ, самъ тое мовилъ
Хс: Ꙗкоже бо бѣ Їѡна в чревѣ Китовѣ три
дни и три нощи, тако бꙋдетъ и Снъ члвчскїи в срдци
земли три дни и три нощи. Православныи

хр(с)тіяне, нѣж вѣдаете фѣгуры, которыи прена-
чали змертвых встане Хр(с)то, еще покажу: як
маемо ѡни змертвы встати, бо и межи нами
многіи люде знайдуются мертвыи, такими
суть люде грѣшныи, любо тѣло их живет
и здорово есть, але душа их есть мертва,
есть трупом шпетным, и в тѣлѣ як в гробѣ ся
знайдует, бо тѣло называет гробом Ѱаломиста,
мовячи: Гроб ѿверстъ гортань их. И Хр(с)тос
Мѳ: кг жидов назвал гробами мовячи: Горе вам
книжници и Фарисее и лицемѣрни, яко по-
добитеся гробом повапленом. Припомнѣте
собѣ Ласки ваши блудного Сына, который
гды навернулся до ѡтца своего, мовил до него
Лк: еі. ѡтец: Сн(ъ) мой сей мертвъ бѣ и ѡживе. чему то
ѡтец блудного Сына своего назвал мертвым,
а он еще не умирал? для того, бо Сын
блудныи, любо тѣло мѣл живое и здоровое,
але душу мѣл мертвую. Гды жил роспустне
и вшетечне, гды упіялся, слухал музыки,
пиянован танцов, и иншіи грѣхи чинил,
бо грѣхи душу забіяют; так мовит Пр(о)р(о)к
Іезекіиль: Душа яже согрѣшает, та умрет.
яко тогды блудныи Сын навернулся до ѡтца

своего

своегѡ, и҆ вызна̑ пре̑ним грѣхи свои, мовачи: ѻ҆́ч҃е согрѣших на Нб҃о и҆ пре̑тобо́ю, и҆ ѹже не̑сѣм достоинъ нарещися Сынъ твой, сотвори мя ꙗ҆ко є҆диного ѿ наемник твоих. та и҆ теперъ кождый чл҃къ грѣшный, которого дш҃а є҆ мертва, нехай навернетъся до Бг҃а млр҃дного ѻ҆ц҃а своегѡ, до которого мовимо: Ѻ҆́ч҃е нашъ, иже є҆си на Нб҃сех, и҆ нехай пре̑ Бг҃омъ, и҆ предъ свщ҃енникомъ вызнаетъ грѣхи свои на сповѣди, мовачи: ѻ҆́ч҃е согрѣших на Нб҃о и҆ пре̑тобою, и҆ ѹже не̑сѣмь достоинъ нарещися сын твой; сотвори мя ꙗ҆ко є҆диного ѿ наемник твоих. а҆ ꙗ҆ко блѹдный сынъ гды до ѻ҆ц҃а своего наверънѹлся, и҆ вызна̑ перѐ ним грѣхи свои, на то̀ часъ всталъ змертвый, бо мовил до него ѻ҆ц҃ъ: Сынъ мой сей мертвъ бѣ и҆ ѡжи́ве. такъ и҆ грѣшный чоловѣкъ гды навернетъся ѿ злои своеи дороги ѿ злыхъ своих ѹчинкѡ, до Бг҃а милосердного Ѻ҆ц҃а своегѡ, и҆ вызнаетъ пере̑нимъ и҆ пере̑ свщ҃енникомъ грѣхи свои на сповѣди, зжалемъ и҆ зплачемъ; той чл҃къ грѣшный встанет змертвый; бо є҆мѹ Бг҃ъ млр҃дный ѻ҆ц҃ъ ѿпѹстити грѣхи є҆гѡ, през свщ҃енники на сповѣди, ꙗ҆ко мовит Ѱалмиста: И҆сповѣмъ

 нама

на́мя беззако́нїе Гдⷭ҇и, и̂ ты ѿпꙋсти́лъ є̂си́
нечи́стїе срⷣца моегѡ. и̂ на на́той часъ Бг҃ъ,
мл҃рдный Ѡц҃ъ нашъ; бꙋдеⷮ до тогѡ чл҃вѣка
мо́вити невидимо: Сн҃ъ мой сей мр҃твъ бѣ
и̂ ѡ̂живе, Гды Хс҃ пришо́лъ вдо́м Іаи́ра А̂рхї-
сина́гога, въскреси́лъ ꙋме́рлꙋю цо́ркꙋ є̂го, мо́влячи:
Мк. е. Тали́ѳа Кꙋми; деви́це вста́нь. Прїйме́мо ж
и̂мы Хрⷭ҇та в Прена́свѣтѣйшомъ Сакраме́нтѣ Є̂ѵха-
ристїей до срⷣца своего, як до до́мꙋ Іаи́рового,
то Хс҃ въскреситъ дш҃ꙋ нш҃ꙋ оу̂ме́рлꙋю грѣха́мъ;
и̂ бꙋдеⷮ дш҃ѣ на́шей мо́вити: Тали́ѳа кꙋми,
деви́це вста́нь. Гды въ ѡ̂ста́тнїй дн҃ь за-
трꙋбитъ А̂рха́ггелъ, на то́й часъ всѣ люде
оу̂ме́рлыи встанꙋтъ з мр҃твыхъ; такъ мови
А̂пⷭ҇лъ Па́велъ: Вострꙋбитъ бо и̂ мр҃твїи въ-
ста́нꙋтъ, трꙋбою то́ есть называ́ется го́лосъ
Хрїста Сн҃а Бж҃ого: вставайте ме́ртвыи
и̂дѣте на сꙋдъ. Вто́й голосъ Хвъ почꙋвши
всѣ оу̂ме́рлыи вста́нꙋтъ змр҃твыхъ, самъ
то́е Хс҃ мо́вит: грядетъ часъ, вонже вси сꙋщїи
Iѡ. е. въ гробѣ ꙋслы́шатъ гласъ Сн҃а Бж҃їя: и̂ и̂зыйдꙋтъ
сотво́ршїи бл҃гая въ воскрⷭ҇нїе живота, а̂ со-
тво́ршїи злая въ воскрⷭ҇нїе сꙋдꙋ. Припомни-
наймо ж мы собѣ завше тꙋю страшнꙋю

трꙋбꙋ

трꙋбꙋ: голосъ хвъ, вставайте мертвыи,
идѣте на сꙋдъ, то дшѣ наши встанꙋтъ
змертвыхъ, котрыи ꙋмерали грѣхами, и
втѣлахъ нши҃хъ ꙗкъ вгробахъ знайдꙋютсѧ,
выпровадит Бгъ єдного часꙋ пррока Iезекіилѧ
вполе, котрое повно было костіи члвчихъ, Iезек. лз
а гды дхъ повѣнꙋлъ натыи кости, зараз
сталсѧ шꙋмъ великіи, почалисѧ кости до
костіи збирати, кождаѧ кость до своего
составꙋ, почали тыи кости жилы спаѧти,
почало нанихъ тѣло нарастати, почала их
скꙋра ѡкрывати, а гды зновꙋ повѣнꙋлъ на-
тых ꙋмрлыи дхъ, зараз всѣ тыи ꙋмерлыи
встали змертвыхъ, и стали наногахъ своихъ,
и показалсѧ гмѣнъ людеи великіи, в тых
словахъ, костми называютсѧ Iзраилтѧне,
такъ мовилъ самъ Бгъ до пррока Iезекіилѧ,
Сіѧ кости в весь домъ Iилевъ єсть, тыи
кости Iилтѧне запровадены были вневолю
Вавvлонскꙋю: ꙗк до гробꙋ, изтоеи неволѣ,
ꙗкъ згробꙋ мѣлъ их Бгъ выпровадити до
ѿчизны своеи, такъ мови самъ Бгъ: Азъ
ѿверзꙋ гробы ваша, изведꙋ ва ѿгробъ вашихъ,
людіе мои. и введꙋ вы в землю Iилю. и люде

 грѣшніи

грѣшнїи суть костми мертвыми, поневажъ
ихъ душу грѣхи оумориали, якъ мови пророк
Іезекїилъ: Душа яже согрѣшаетъ, та оумретъ,
и тыи кости; люде грѣшныи знайдуются
вгробѣ, бо знайдуются вневолѣ не вавулоской,
але шатанской. Аневолю самъ Богъ называет
гробомъ, мовячи до Іисраилтянъ: Азъ отверзу
гробы ваша, изведу вас отгробъ вашихъ людїе
мои, и введу вы в землю Іизраилеву. Щожъ маютъ
чинити люде грѣшныи? жебы змертвыхъ
встали, поневажъ суть костми мертвыми,
и вневолѣ шатанской, якъ вгробѣ ся знайдуютъ,
нехай люде грѣшныи молятся Богу,
жебы повѣнулъ нанихъ духомъ ласки своей,
и перебачилъ имъ грѣхи ихъ, которыми они
Бога образили, и душѣ свои оумориали, если
Богъ духомъ ласки своей повѣнетъ натыи
кости, на людей грѣшныхъ, заразъ станется
шумъ великїй, почнутся тыи кости; люде
грѣшныи рушати, заразъ повстану змертвыхъ
и выйду згробу своего, зневолѣ шатанскоя
и могутъ внїйти до неба, которое нашею есть
отчизною, естъ мѣстомъ вкоторомъ будемо
жити навѣки, такъ мовитъ Апостолъ Павелъ:

Неймамы

Не имамы зде пребывающагω града, но грѧ-
дущагω взыскуемъ. видѣ тое мѣсто небное
Стый Іωанъ Бгословъ въ ωбѧвлени, але барзо
пѣкное: бо в тым мѣстѣ улици золотыи,
муры Іаспісовыи, и дванадцать брамъ, Апо: ка
три брамы ѿ Всходу, три ѿ Заходу, три
ѿ Полудня, три ѿ Полночи. в томже мѣстѣ
знайдуетсѧ дванадцать фундаментωвъ,
на которыхъ написани имена дванадцати
Апостоловъ, в тыхъ словахъ улицами золотыми
называютсѧ люде Стыи, которыи в небѣ
знайдуютсѧ, бо их Бгъ на свѣтѣ якъ в печѣ
золото выпробовалъ, ведлугъ Соломона: Якω
злато в горнилѣ искуси ихъ. Муро Іаспісовы Прем: г
называетсѧ Хс, бо Хс якъ муръ, црковъ
Стую застуиуетъ, и борони ѿ вшелякогω
небеспеченства, такъ мовит пророкъ Захаріа:
Азъ буду ему глетъ Гдь стѣна огненна Зах: в.
ωкрестъ, а буду ему мовитъ Панъ муромъ
ωгнистым вколо. Дванадцатма брамами:
называютсѧ дванадцать Апостоловъ, бо якъ
брамы, такъ Апостолове провадили людей до
неба з всегω Свѣта наукои своеи: ѿ всходу,
ѿ заходу, ѿ полудня, и ѿ полночи, и може

ωкож-

ѡкождомъ Апостолѣ мовити: Сіи брата
Гдна пребнїи внійдꙋтъ внѧ. двана(д)цатма
фꙋндаментами, тыижъ дванадцатъ Апстлове
называнѧ, бо на нихъ Вѣрѣ, црковъ стала
збꙋдована, такъ мовитъ Апслъ Павелъ до
Ефесеѡ: Насдани бывше наѡсновании Апслъ.
Если теды встанемо змертвыхъ: и выйдемо
згробꙋ, зневолѣ непріятела дшногѡ, мо-
жемо внійти догѡ пресвѣтлогѡ Мѣста небесногѡ,
которогѡ дай намъ всѣмъ Хе Бже до-
стꙋпити, и тамъ зтобою на вѣки
жити, Аминь.

Казанє

КАЗАНЇЄ, НА ВОЗНЕСЕНЇЄ ГДНЄ.

Сей Іс вознесыйся ѿ васъ на Нбо, такожде прїидетъ; имже образомъ видѣсте єгѡ идуща на Нбо. Дѣяній: а.

Видѣлъ Їаковъ Патрїархъ старозаконный драбину высокую барзо, которая стояла на земли, верхъ єє Бы: кн дотыкался Нба, а презъ тую драбину Аггели зступовали з Нба на землю, и вступовали з землѣ до Нба. Учителѣ Црковныи тоєю драбиною называютъ родъ Хртовъ, бо якъ в драбинѣ знайдуются розмаитыи ступнѣ, такъ в родѣ Хртовомъ: ведлугъ натуры члвѣчои, знайдуются люде стану розмаитого, знайдуются Царѣ, Пррки, сщенники, и Патрїархи старозаконныи, которыхъ вылѣчаетъ Еуаглїстъ Матѳей в Главѣ первой, мовячи: Книга Родства Іс Ха Сна Двда, Сна Авраамля. Авраамъ роди Ісаака, Ісаакъ роди Іакова, Іаковъ роди Іуду и братїю єгѡ. Иншїи Учителѣ црковныи: драбиною называютъ Пречтую Дѣву, бо презъ нею, якъ презъ драбину Хс

Снъ

Сн҃ъ Бж҃ій зстȣпилъ з Нб҃а на землю, а якѡ
в драбинѣ знаидȣется стопнѣ розмаитыи,
ст҃аѧ Прч҃таѧ Дв҃а мѣла в ср҃ци своем цноты
розмаитыи, которыи ся стопнями называю,
ведлȣгъ Ѱалмисты: Восхожденія въ ср҃ци
своемъ положи. Ѡбѣцȣю теды Ласкамъ
вашимъ на тымъ Казанни показати стопнѣ,
презъ которыи можемо вст҃ȣпити з землѣ до
Нб҃а, жебысмо тамъ з Хр҃томъ могли навѣки
жити, поневажъ и Хс҃ вознеслся з землѣ
до Нб҃а, яко мовили два Аггли до Апл҃овъ, Се
Іс҃ вознесыйся ѿ васъ на Нб҃о, такоже пріидетъ,
имъ же образомъ видѣсте егѡ идȣща на
нб҃о. жебымъ тыѣ стопнѣ до нб҃а латвѣй
моглъ показати, Хр҃та Збавителя прошȣ ѡ
помоч, Ласк вашихъ ѡ слȣханье.

Першій стопень до Нб҃а естъ вѣра, бо без
вѣры не може члвкъ Бг҃ȣ подобатися, ведлȣг
Апл҃а Павла, безъ вѣры невозможно ȣгодити Бг҃ȣ.
ефе: д. Единъ Гд҃ь, едина вѣра, едино Крщ҃еніе,
Але тая едина вѣра трояко берется, бо
вѣримо вкого, комȣ, и що? Вѣра вкогѡ
належит до единогѡ Бг҃а, бо мы тылко вѣримо
в единого Бг҃а, а не вкогѡ инншогѡ, слȣхачи

Хр҃а

Ха: который мовит до оучнеи своих: Вѣрꙋйте
в Бга и в мнѣ вѣрꙋйте, Вѣра котораѧ: належит и до
Бга, и до Аггла, и до члвка, бо вѣримо не тылко
Бгꙋ, гды што мовит, але вѣримо и Аггловѣ и
члвковѣ, гды оны што мовѧт. Тꙋю вѣрꙋ спо-
миналъ Хс мовѧчи до Самаританки: Жено
вѣрꙋ ми ими, ꙗко грѧдет часъ, егда ни в горѣ
сей, ни в Ієрлмѣ поклонитесѧ Отцꙋ. Вѣра
што: належит до кождои речи, бо вѣримо, же
(зволеи Бжеи) кождаѧ реч можесѧ стати,
або неможе; тꙋю вѣрꙋ споминаетъ Хс, мовѧчи:
Аще имате вѣрꙋ ꙗко зерно горꙋшно, речете
горѣ сей прейди ѿсюдꙋ и прейде; то єднак
маємо вѣдати, же вѣрою самою неможетъ
члвкъ збавленїѧ достꙋпити: треба до вѣры
добрых оучинковъ, бо мовит Апслъ Іаковъ:
Якоже тѣло без дха мртво єсть, тако и вѣра Іаков. в.
без дѣлъ мртва єстъ. также и оучинки добрыи
без вѣры нѣчого неважатъ, либо бы члвѣкъ
постилъ, поклоны билъ, молилсѧ Бгꙋ, давалъ
ꙗлмꙋжнꙋ оубогим, и мѣлъ вшелѧкїи цноты,
вшелѧкїи добрыи оучинки; єсли небꙋдет мѣти
вѣры хртїанской, нѣчого емꙋ непоможетъ
тыи оучинки. мѣли жиды добрыи оучинки,

да закс-

до закону старого належачіе, ѡправовали
розныи церемоніи, забіяли быдло и ѡфѣро-
вали Бгу, але немѣли вѣры хртіанской, для
тогѡ немогли доступити збавленія, и тепе
недоступуютъ. Зачимъ Апслъ Павелъ мовитъ:
Гала в. Увидѣвши же яко неѡправдится члвѣкъ ѿ
дѣлъ закона, но тѣкмо вѣрою Іс Хртовою,
и мы въ Ха Іса вѣровахомъ, да ѡправдимся
ѿ вѣры Хртовы; а не ѿ дѣлъ закона. Дво-
якіи были люде на свѣтѣ перед пріштям Хбымъ,
едны погане, другіи хртіане; погане были
Егуптяне, Филистинове, Моавитове, Аммо-
нѣтове и иншыи народы: бо ѡны невѣрили
в Ха: которыи мѣлъ пріити на свѣтъ. Хртіане
зась были ѿ початку свѣта; Адамъ, Ное,
Іѡ зл: на і лв Лѡтъ, Мелхиседекъ; бо ѡны вѣрили в Ха,
который мѣлъ пріити на свѣтъ. Хртіане
Євг на в Гала были Авраамъ, Ісаакъ, Іаковъ, Моусеи.
Аарѡнъ, Іезекіиль, Даніилъ, и иншыи
Прроки и Патріархи старозаконныи, а нѣвш
тымъ именемся еще ѡны на той часъ незвали,
але речу самой правдивыи были хртіане, бо
вѣрили в Ха, которыи мѣлъ пріити на свѣтъ,
и прроковали ѿ пріштю егѡ. Прроковал ѿ пріштю

Хбомъ

Хр҇вомъ Аввакꙋмъ, мовячи: Бг҃ъ ѿ юга прійде,
и Стый ѿ горы присѣнныя части. Прр҇ковалъ
ѿ пришестю Хр҇вомъ, Ісаїя, мовячи: Се Бг҃ъ
нашъ судъ воздаст, той прійдетъ и спасетъ
насъ. Пророковалъ ѿ пришестю Хр҇вомъ и Двдъ,
мовячи: Снійде яко дождъ на рꙋно, и яко
капля каплющая на землю, Тыи всѣ люде пред
пришестем Хр҇вым, Гды умирали, шли до пекла,
але не на едномъ были мѣстцу, погане были
в геенне ѿгненной, где терпѣли муки, ко-
торую геенну споминаетъ ХС, мовячи: А иже
речетъ (брату своему) уроде, повиненъ естъ
геенне ѿгненнѣй. Хр҇тїане зась были найнишомъ
мѣстцу, которое называется Ѡхлани Ма҃ѳ. е҃:
пекелной, перетымъ тое мѣстце называно кни҃ дш҃
лономъ Авраамовымъ, где хр҇тїане жадной дшн и
муки не терпѣли, тылко Бг҃а не видѣли. ен поча
можемс тое зрозумѣти з приповѣсти Хр҇вой гл. ѕі.
ѿ богачу и Лазару убогимъ, бо мовилъ ХС:
Бысть же умрети нищему, и несену быти Агг҃лы Лꙋ. ѕі.
на лоно Авраамово, потымъ мовитъ: умре же
и богатый, и погребоша его: и въ адѣ возвед
очи свои сый въ мукахъ, и узрѣ Авраама
издалеча и Лазаря на лонѣ его. А гды ХС

пришолъ насвѣтъ, натои часъ Ѡцы стыи
впеклѣ, барзосѧ веселили, бо нам ѡтымъ
Корне: Алап: на и Іѡанна: ѡзнаймовано, же Хс на свѣтъ пришолъ: и
сподѣвалисѧ, же в прудком часѣ Хс зступит
допекла, и ѡтоль ихъ выпровадит, ѡзнайми
стымъ ѡцомъ в пеклѣ Сімеѡнъ праведный,
же Хс пришол насвѣт, бо гды оумеръ Сімеѡн
Лук. в. праведный, натои часъ пошол до пекла, и повѣда
тамъ стымъ ѡцомъ, же ѡнъ самъ Ха ма-
ленкогѡ видѣл, и держалъ єгѡ нарукахъ своих
в церкви Іерслимской. ѡзнаймил в пеклѣ стым
ѡцомъ Іѡанъ Крститель, же Хс пришолъ
Мат. ді насвѣтъ, бо гды казалъ Ирѡд стяти Іѡанна
крстителѧ, натои часъ Іѡанъ крститель пошол
до пекла, и повѣдалъ тамъ стымъ ѡцом,
же ѡнъ самъ Ха в трицати лѣтех видѣл,
и крстилъ єгѡ в рѣцѣ Іѡрданской, потымъ
Ст: Єван- ме: але зна: и С впи: на Апер: г гды оумеръ Хс на Крстѣ, загрѣхи нашы
натои час душа Хва зступила до пекла, бо мовит
Апслъ Петръ: Сущимъ в темницы, духомъ
сошедъ проповѣда. третегѡ дня вышол Хс
з пекла, и выпровадилъ ѡтоль души стыхъ
ѡцовъ, выпровадил душу Адамову, Ноєву,
Лѡтову, Мелхиседекову, и иншихъ Прркѡв

и Патріар-

и Патріархωвъ старозаконныхъ. и впровадил
ихъ до Раю земногω, где были з Хмъ презъ — Іреснн е гла: в.
чтыредесятъ дній, ажъ до Вознесенія Хва.
а гды Хс з земли вступовалъ до неба, натой — Никіфор книг, а. гнсто глав, ла
часъ бралъ з собою и душѣ стыхъ ωтцωвъ,
ведлѹ Ψалмисты: Восшелъ еси на высотѹ,
плѣнилъ еси плѣнъ. Для тогω выпровадилъ — Корнел ала на а дѣѧ:
Хс з пекла душѣ стых Ωтцевъ, Пррωковъ
и Патріархωв старозаконныхъ, и впровадил
до неба, бω ωни были хрістіане, мы естесмо
хртіане, же вѣримо в Хва; который юж при_
шолъ на свѣтъ, а ωни были хртіане, же вѣрили
в Хва, который еще мѣлъ пріити насвѣтъ,
и чекали ωхотне егω: такъ мовилъ самъ Хс
до Аплωв: Мнωзи пррцы и Црїе восхотѣша ви_ Лк: і.
дѣти яже вы видите; и не видѣша, и слышати
яже слышите; и не слышаша. Не выпровадилъ
зась Хс з пекла Египтянωв, Филистимω,
Моавѣтωвъ, Аммонѣтωвъ, и иншихъ на_
родовъ, бо ωни были погане, не вѣрили в Хва,
котрый мѣлъ пріити насвѣтъ. яко теды
перед пристамъ Хвымъ, которые люде в Хрта
вѣрили, и мѣли добрые ѹчинки, тые вы_
проважены з пекла, и пошли до неба, которые

Каза́нье,

за в Х҃а невѣ́рнаи, любо мѣли добрыи учинки, еднакъ впеклѣ зоста́влени, где до того часу терпятъ муки, и будутъ навѣки терпѣти, такъ и теперъ, попристи Х҃вомъ. которыи люде маютъ вѣру хр҃стїанскую правосла́вную, и учинки добрыи, тыи тылко гды умираютъ, идутъ до Н҃ба, Которыи зась маютъ учинки добрыи, а немаютъ вѣры хр҃стїанской Кадолической, тыи гды умираютъ, идутъ до пекла, бо мовитъ Ап҃лъ Павелъ: Безъ вѣры невозможно угодити Б҃гу. Другїй степень до н҃ба есть надѣя, бо безнадѣи неможетъ ч҃л҃къ збавленя доступити, ведлугъ Ап҃ла Павла: Уповані́емъ бо спасохомся, надѣею естесмо збавлени. Вкимже маемо надѣи покладати? непокладаймо надѣи своей вч҃лку, ни вродичахъ своихъ, ни в брату, ни вприятели, ни в пану, ни в войску великомъ, бо мовитъ Псалмиста: Ненадѣйтеся на князя и на сыны ч҃л҃чїя, в нихже нѣсть сп҃нїя. Непокладаймо надѣи вбогатствахъ, бо з такого ч҃л҃ка; будутъ люде справедливыи на страшномъ судѣ смѣятися, такъ мовитъ Псалмиста: Узрятъ праведници и убоятся, и о немъ возсмѣются

и рекутъ

и рекꙋть: Се члкъ, иже неположи Ба помощ-
ника себѣ, но оуповà на множество богатства
своегѡ, и возможе вѣдетѣ своей. непокладаймо
надѣи в лꙋкꙋ, вмечꙋ, и вйншомъ орꙋжїи,
бо мовитъ тоиже Ѱалмиста: Неналꙋкъ бо
мой оуповаю; и орꙋжїе мое не спасет мене. Не
покладаймо надѣи внелѣ своей великой, и
вкони доброму, бо мовитъ тоиже Ѱалмиста:
Не спасетсѧ цръ многою Силою своею, и исполин
(ѡлбрымъ) неспасетсѧ множество крѣпости
своеѧ, ложъ конь вспасеніе, въ множествѣ же
силы своеѧ неспасетсѧ. вкимже маемо надѣи
покладати; покладаймо надѣи свою в єдиного
Бгꙋ, во мовитъ Ѱалмиста: Блжень ємꙋже
Бгъ Іаковль помощникъ єгѡ, и оуповàніе
єгѡ на Гда Ба своєгѡ. Мѣймо такꙋю надѣю,
же бꙋдемо всѣ збавлени, и бꙋдемо всѣ внебѣ
длѧ вѣры своей, бо мы вѣримо в Ха правдивого
Бга, а Хс мовилъ: Иже вѣрꙋ йме и крстисѧ
спасенъ бꙋдетъ, а иже вѣрꙋ не имеет ѡсꙋжден
бꙋдетъ. Сподѣваймосѧ и далатогѡ, же всѣ
бꙋдемо в небѣ, бо Бгъ єстъ милосердный,
перебачит намъ грѣхи нши, єслисѧ покаем,
перестанемо грѣшити, и бꙋдемо за грѣхи

своѝ жаловати, исповѣдатисѧ ихъ, и покꙋтꙋ
за них чинити, бо Бг҃ъ нехочетъ смрти грѣшногѡ
чл҃вка, але хочетъ жебысѧ навернꙋлъ ѿ злои
своей дороги, ѿ злыхъ оучинковъ, и жебы
ѿдержалъ живот вѣчныи, такъ мовитъ самъ
Бг҃ъ през пр҃рока Езекїила: Нехощꙋ смрти
грѣшника, но яко ѡбратитисѧ емꙋ ѿ пꙋти
своего, и живꙋ быти емꙋ. Сподѣваймосѧ и
для тогѡ, же бꙋдемо всѣ в нб҃ѣ, бо Хс҃ вылялъ
кровъ свою пренайдорожшꙋю, и оумеръ на кр҃тѣ
за всѣхъ насъ, жебы ѿмывъ кровию своею
грѣхи наши, и жебысмо мы вѣчною смртїю
не оумирали, такъ мовитъ Ап҃лъ Павелъ:
грѣшникомъ сꙋщимъ намъ Хс҃ за ны оумре, комли
Рм: є паче ѿправданы бывше кровїю егѡ, спасемсѧ
им ѿ гнѣва. Сподѣваймосѧ и для тогѡ, же
бꙋдемо всѣ в нб҃ѣ, бо Хс҃ за нами причи_
нѧетсѧ в нб҃ѣ до Бг҃а ѿц҃а своегѡ, показꙋетъ
емꙋ раны свои, починеныи на рꙋкахъ, на ногахъ,
и в бокꙋ своемъ, и мовитъ до негѡ: Бж҃е Ѻч҃е:
для тыхъ ранъ моихъ змилꙋйсѧ над людми
грѣшными, перебачъ имъ грѣхи ихъ, бо
для тогомъ я тыи терпѣлъ раны, жебы люде
вѣчныхъ мꙋкъ нетерпѣли, наꙋчаетъ тогѡ и

Ап҃лъ

Ап҇лъ Павелъ: же Хс҇ за нами в нб҇ѣ причи-
няется до Бг҇а Ѻтц҇а своего, бо мовитъ: Хс҇ Рм: и.
Іс҇ оумерый паче же и въскресъ, иже єстъ
ѡдеснꙋю Бг҇а, и приповѣдꙋетъ ѡ насъ. сподѣвамося
и для того, же всѣ бꙋдемо в нб҇ѣ, бо причи-
няется за нами до Бг҇а пречтая Дв҇а матка
Бж҇ая, причиняются за нами Ап҇лы, Пр҇роки,
Мч҇нники, и всѣ ст҇ыи, же быся Бг҇ъ оумл҇рдил
на намъ, и перебачил на грѣхи нш҇и, которыми несмо
єгѡ Маестатꙋ Бжій ѡбражали, кто хочетъ
ѡ тымъ вѣдати? же ст҇ыи за на Бг҇ꙋ млт҇ся
и причиняются, нехай читаетъ в книгахъ
вторыхъ Маккавейскихъ, Главꙋ єі, знайдетъ
тамъ же Ѻный ст҇енникъ и пр҇рокъ Іереміи,
млт҇ился Бг҇ꙋ за люди Ізраилскіи, читаймо въ
Апокалиѱи Главꙋ є, знайдемо тамъ, же
ст҇ый Іѡанъ Бг҇ословъ видѣлъ в нб҇ѣ двадцат
и чотыри старцовъ, которыи держали в рꙋках
своихъ золотыи Фіялы, полныи Ѳvмі
аматовъ, которыи єсть Дvмиамата, значатся
млт҇вы ст҇ыхъ. Читаймо в Соборном по-
сланіи Петровомъ, в, Главꙋ а: знайдемо
тамъ, же ст҇ыи млт҇ся за насъ Бг҇ꙋ, бо тамъ
Ап҇лъ Петръ написалъ: Постараюся всегда

имѣти

имѣти васъ по моемъ исходѣ яже ѿ сихъ
память творити. Сподѣваймося еще и
далѣйшого жь все доступимо зъбавленія; и все
будемо в нбѣ, бо причинятся за нами
Аггли, жебы намъ Бгъ далъ ласку свою, маемо
ѿ тымъ прикладъ у пррока Захаріи в Главѣ а.
бо тамъ Агглъ причинялся до Бга за люди домъ
Ізлскимъ мовячи: Гдй Вседержители доколѣ
неимаши помиловати Ієрлима и градъ Іюдовъ,
яже презрѣ се седмое надесятъ лѣто. Третій
Ступень есть до нба любовъ, бо кто любовь маеть
той в Бзѣ мешкаеть; и Бгъ в немъ мешкаеть,
ведлугъ Апла Іоанна: Пребываетъ в любви
в Бзѣ пребываетъ; и Бгъ в немъ пребываетъ.
Двоякая есть любовъ, злая, и добрая.
Злая любовъ есть, гды кого любимо для
богатства, же у него повны шкатулы, коморы
и ѡборы, и сподѣваемося що ѿ него взяти,
бо такая любовъ нестатечная, поки чловкъ
богатый, поты все его любятъ, кланяются
ему, шануютъ его, милостивым паномъ
называютъ и служити ему хотятъ, а гды
чловкъ зостанетъ убогимъ, никто его не-
любитъ, негладятъ на него и незнаетъ его,

злая

злая и то любовъ, гды кого любимо для
пенкности, бо поки чл҃къ живы и здоровъ, пенкны
естъ, а гды оумретъ, тѣло его зопсуется
и гной шпетныйся оберне, зачим и любовъ
донегося ѿмѣни. злая и то любовъ, гды кого
любимо для грѣху, же з ним грѣхъ чинимъ,
албо позволяетъ намъ грѣшити, бо якъ
грѣха ненавидитъ Бг҃ъ, такъ и того чл҃вка,
который грѣшитъ, караетъ и гнѣвается на него.
для того мови Псалмиста: Лице же Гн҃е на
творящая злая, еже потребити ѿ земля
память ихъ. добрая за любовь естъ, гды кого любимо
и шануемо для мудрости: бо и сами можемося
ѿ него мудрости научити, и в потребѣ нашой
можемо ѿ него добрую пораду мѣти. добрая
и то естъ любовъ, гды кого любимо для цноты,
и конверсуемо з ним, бо и сами можемо для него
цнотливыми зостати. добрая и то естъ любовь,
гды кого любимо для приказаня Бж҃ого,
жебысмо оное заховали, и заховуючи живота
вѣчного доступили, бо если будемо в себѣ
любовъ мѣти, будемо в собѣ Бг҃а мѣти,
поневажъ сам Бг҃ъ любовію называется, ведлуг
Ап҃ла Іоанна: Бг҃ъ любы естъ, когож маемо

любити

любити; любѣмо Бга, бо мовил Хс: Возлю-
биши Гда Бга твоегѡ всѣмъ срцем твоимъ, и
всею дшею твоею, и всею крѣпостїю своею. Якже
маемо любити Бга? заховаймо приказаня
Бжїи, то будемо Бга любити, бо мовилъ
Іѡа дї. Хс: Аще любите мя заповѣди моя соблю-
дѣте, которыи тєды члвкъ приказаня Бжїи
заховуєт, той люби Бга, а кто приказаня
Бжого незаховуєт, то Бга нелюбит. Любѣмо
и ближнего своего кождого хртїянина пра-
вославного, ратуймо єго в утрапеню, в смутку
потѣшаймо, и даваймо єму руку помощи,
гды ѡна потребуєт; бо мовит Хс: Возлюбиши
искрнего своего яко себе самого. Любѣмо и
непрїятєлей своихъ, неѿдаваймо им злого
за злое, нетѣшимося з ихъ нещастя, и
млѣмося за нихъ Бу, жебы имъ Бгъ далъ
упаматане и наклонилъ срце ихъ к намъ;
и жебы пребачилъ имъ грѣхи ихъ, которыми
ѡни Бга ѡбразили; бо мовилъ Хс: любѣте
враги ваша, добро творѣте ненавидящим вас,
блвите клянущїя вы, и млтѣтеся за творящих
Клавдїанъ. вамъ ѡбиду. Енеашъ Князь троянскїй,
любилъ Анхїзеа ѡтца своего, бо гды Троя

горѣла

горѣла и огонь ѡгорнѹлъ ѿца єгѡ, на той
часъ Внеаш вскочилъ в огонь, и порвавши ѿца
своего вынеслъ єгѡ з огню на рамена своих.
Любѣмо ж и мы Бга Нбного Ѿца своєгѡ,
до которого мовимо: Ѿче нашъ иже єси на
Нбсѣх, и носѣмо єгѡ в срцѹ своемъ, мыслячи
о немъ оуставичне; бо мовилъ Товія до Сна
своєго; Въ всяже дни живота своєго въ оумѣ
да имѣеши Бга. Клеѡбѣсъ и Бѣтонъ два Цичєр
брата, любили матку свою, бо гды не было книг: 1.
коней, тєды ѡны сами в возъ запрягалися Квест: Тѹс
и везли матку свою до божници. Любѣмо ж кѹль:
и мы матку свою Црков Стѹю, которая на
породила духовне, през Крщеніе стое; и ратуймо
єи в кождой потребѣ, бо называєт ю Духъ
Стый Црков маткою; в пѣсни пѣсней мовячи:
Въведох ю в домъ мтре моея. Іоатане лю-
били Іерлм ѿчизнѹ свою, бо бѹдучи в Вавилонѣ
вневолѣ; Рысовали Іерлим на перстенях, жебы Алоѵзій
єгѡ маючи пред ѡчима завше припоминали; Новари
для тогω мови Псалмиста: Аще забудѹ тебе
Іерлиме, забвена бѹди десница моя, прилпни
языкъ мой гортани моему, аще не помяну
тебе. Вавилонъ называєтся свѣтъ, бо Ва

вѵлѡнъ

вуло́нъ зна́чи замѣша́нє; и҆ свѣ́тъ мо́жемъ
наз̾ва́ти замѣша́нємъ, бо на свѣ́тѣ вшє
ла́кїи рѣ́чи мѣша́ютсѧ; є҆дны па́нства кроле́вства,
и҆ Мона́рхїи повста́ютъ, дру́гїи оу҆пада́ютъ;
бога́тыи лю́де у҆бо́гими, оу҆бо́гїи бога́тыми,
слу́ги пана́ми, паны́ слуга́ми, нево́лники
Потента́тами, Потента́тове нево́лниками
ста́ютсѧ; вєдлу́гъ Ѱалми́сты: Бг҃ъ су́дїй є҆,
Сегѡ̀ смиря́є, и҆ сегѡ̀ возно́си. И҆ мы̀ на свѣ́тѣ
ѧ҆́къ в Вавулѡ́нѣ мешка́емо; любѣ́ мо́жъ и҆мы
Іерли́мъ Нб҃ный, бо то́ є҆стъ ѡ҆тчи́зна на́ша,
в кото́рой мы бу́демо на вѣ́ки жи́ти, и҆ ста-
ра́ймосѧ ѡ҆ до́брыи оу҆чи́нки, кото́рыми бы́смо мо́гли
Нб҃но́ Іерли́му досту́пити. Неха́й ко́ждый чл҃къ
мо́ви по̀зрѣ́вши на Нбо: А҆́ще забу́ду тебѐ Іерлиме,
забве́на бу́ди десни́ца моѧ̀, прилпни́ ѧ҆зы̀ мо́й
горта́ни мое́му а҆́ще не помѧну тебе. Соломѡ́н
г҃ цр҃. ї. Кроль Із҃лскій мѣ́лъ Мае́ста́тъ оу҆чине́ный з ко́стей
Слони́овы, до кото́рого тре́ба было и҆ти̂ пре́з
ше́сть сто́пней, а҆ на ты́хъ сто́пнѧхъ стоѧло
двана́дцѧть Львовъ золоты́х, з є҆дно́й стороны́
ше́сть, а҆ з дру́гой ше́. Мае́ста́то называ́етсѧ
Нбо; та мо́ви Самъ Бг҃ъ ѹ Прⷪ҇ка Іса́їи: Нбо
Престо́лъ мо́й. Львами называ́ютсѧ А҆по́столове,

бо ѧ҆́къ

бо ꙗкъ Лвы рыкомъ своимъ людій оустрашаютъ,
такъ Апⷭ҇толове Словомъ Бжїимъ людій грѣшныхъ
оустрашали. Дознала того Филиѯъ которого
Апⷭ҇лъ Павелъ оустрашилъ Словомъ Бжїимъ, бо
написано: Глющуже емꙋ ѡправдѣ и ѡвоздер- Дѣѧ҃ кд
жанїи и Сꙋдѣ хотѧщемъ быти, пристрашенъ бывъ
Филиѯъ. Знайдꙋютсѧ и стопнѣ до Маєстатꙋ
Нбного; три цноты Бгословскїи, которыи
споминаетъ Апⷭ҇лъ Павелъ: Нынѣже пребываютъ а҃ Ко҃ гı
Вѣра, Надеждa, Любы, трїе сїе: болшиже
сихъ Любы. Наслѣдꙋймо мы Соломона
Кроля Їзраилского, онъ ходилъ до Маєстатꙋ
своєго прес шесть Степней, а мы идемо през
три стопнѣ през Вѣрꙋ, Надѣю и Любовъ до
Маєстатꙋ Нбного. Которого дай намъ всѣмъ
Хрⷭ҇те Бже доствпити. Аминь.

КАЗАНЄ Е҃, НА ВОЗНЕСЕНЇЄ ГДНЕ.

Вз҃ыйде Бгъ въ воскликновенїи, Гдь въ гласѣ
трꙋбнѣ. Въ Ѱалмѣ, мѕ.

Вступилъ Хс днѧ нынѣшнего з Землѣ
до Неба, жебы тамъ ѿпочинꙋлъ по
працахъ и трꙋдахъ своихъ, которыи

подыймовалъ ѿ дитинныхъ лѣтъ своихъ ажъ
до смр҃ти, наворочаючи людей невѣрныхъ до
Вѣры, и грѣшныхъ до Покаянія; такъ мовитъ
самъ Хс҃: въ трудѣхъ ѿ юности моея. Вступилъ
Хс҃ и для тогѡ до Нб҃а, жебы учинилъ волю
Ѿц҃а своегѡ, бо Хрстови Бг҃ъ Ѿц҃ъ казалъ
вступити до Нб҃а, и сѣсти по Правицы своей,
такъ мовитъ Ѱалмиста: Рече Гдь Гдеви моему
сѣди ѿ десную мене, дондеже положу враги
твоя подножіе ногъ твоихъ. Вступилъ Хс҃
до Нб҃а и для тогѡ, жебы намъ послалъ Дх҃а
Стго, бо мовилъ Хс҃ до Аплѡвъ: Аще бо
не иду азъ Утѣшитель не пріидетъ к вамъ; аще же ли
иду послю егѡ к вамъ. И для тогѡ Хс҃ вступилъ
до Нб҃а, жебы намъ наготовалъ в небѣ мѣсце, бо такъ
мовилъ Хс҃ до Учениковъ своихъ: Иду уготовати
мѣсто вамъ; аще уготовлю вамъ мѣсто, пакы
пріиду и поймꙋ вы к себѣ, да идѣже есмь азъ
и вы будете. И для того пошолъ Хс҃ до Нб҃а,
жебы намъ показалъ до Нб҃а дорогу, бо не вѣдалъ
чл҃вкъ до Нб҃а дороги, и волалъ: Скажи ми Гди
путь вонже пойду. Еще и для того Хс҃ вступилъ
до Нб҃а, мовилъ самъ Хс҃: Смиряйся вознесется,
и Хс҃ смирився, бо мовитъ Апслъ Павелъ: Смирилъ

Себе

Себѣ послушавъ бы даже до смрти. Отож
теперъ Хс вознеслся высоко, бо вступилъ
ажъ до Нба Емпирейского и сѣлъ там, на
Правици Ба Отца своего, так мови Еуглст
Марко: Гдь убо по глаголаніи его к ним, воз-
несеся на Нбо, и сѣде ѡдесную Ба. Обецуи
теды Ласкавши[м] натым Казани показати,
з якимъ тріумфомъ Хс пошолъ до Нба, бо
Пррокъ Двдъ мови, же з тріумфомъ Хс вступи
до Нба. Взыиде Бгъ въ воскликновеніи Гдь
въ гласѣ трубнѣ. Жебымъ той Тріумфъ
лѣпѣй моглъ показати, Ха Збавителя
прошу ѿ помочъ, Ласкъ ваших ѿслухане.

Тріумфуючи Хс Збавитель нашъ поступуетъ
турнем Кролем, Цесаремъ, Монархом, и Потентатом
свѣта того. Цесарѣ Римскіи тріумфуючи
ѣздили до Капѣтолѣум божници Іовѣшовои,
котораѧ была названаѧ а Капѣте, ѿголовы, Сімон Маіолюс
бо гды тую божницу закладано, и на фун- ѿ трнх
даменты земли копано, знашли тамъ Капут, Рыкни
голову члвчю. и Хс тріумфуючи поступуетъ
до Капѣтолѣумъ Нбного, бо можеся Нбо
назвати Капѣтолѣум, а Капѣте, ѿголовы,
поневажъ в Нбѣ знайдуется Хс, которыи

Казанье второе.

е́стъ голово́ю Цр҃кви Ст҃ой, ве́длꙋг А҆пл҃а Па́вла:
Того̑ даде̑ главꙋ̀ вы́ше всеѧ̀ цр҃кви, ѧ҆́же е҆́стъ
тѣ́ло е҆ѧ̀ ѿ. Мона́рхове свѣ́та того̑ по часе
тріу́мфꙋ ѣ́здили на во́захъ тріумфа́лныхъ,
ѕо́лото̑м, сре́бро̑м, и҆ дороги́ми камѣ́нми при-
ѡ҆здо́блены̑х, та́къ чини́лъ Сеѡтри́съ Кро́ль
е҆гѵпе́тскій, гды̀ звитѧжи́ ч҃тырох Кро́лей,
вл ф гг все́хъ и҆хъ запрѧ́гъ в во́зъ тріумфа́лный,
и҆ на то́мъ во́зѣ сѣдѧчи ч҃тырма̀ Кро́лми ѣха̑.
И҆ Хс҃ ма́етъ во́зъ тріумфа́лный, цр҃квъ Ст҃ꙋю:
на́родъ Хрстїѧнскій: бо цр҃ковъ Ѱалми́ста
во́зомъ называ́етъ мовѧчи: Колесни́ца Бж҃їѧ
тма́ми те́мъ, тысѧща гоѣздꙋщїхъ, Гдь въни́хъ.
Чты́ри ко́ла въ ты̑м во́зѣ сꙋ́ть, чтыри цно́ты
голо́вныи. Пе́ршое ко́ло Мꙋдро́сти, гды кто
вѣ́даетъ приказа́нѧ Бж҃їи и҆ захо́вꙋетъ ѿны,
такъ мо́витъ Ї҆исꙋ́съ Сира́х: Вожелѣ́въ премꙋдрости
соблюдѝ за́повѣди и҆ Гдь ти ю҆ пода́стъ. Дрꙋгое
ко́ло мꙋ́жество, гды кто мꙋ́жне зсобо́ю самы́м
вое́тъ, и҆ себѐ само́го звѣтѧжа́етъ, нечи́нитъ
грѣха̀ до кото́рогѡ е҆гѡ̀ во́лѧ потѧга́етъ, и҆ на-
хнѧ́етъ. такі́й бы́лъ А҆пл҃ъ Па́велъ, мꙋ́жне
зсобо́ю самы́мъ вое́валъ, и҆ звѣтѧжа́лъ себѐ
само́гѡ, бо мо́витъ: Ꙋмерщвлѧ́ю тѣ́ло своѐ и҆

порабо-

порабощу є. Третее коло, повстагливост, гды кто повстагаетсѧ ѿвшелѧкого грѣха, повстагаетсѧ ѿ оучинков, ѿ слов, ѿ помысловъ злы, бо мови Апл Павел: ѿвсѧкіѧ вещи злыѧ ѿгрѣвайтесѧ. Четвертое коло справедливо, гды кто справедливе живетъ на свѣтѣ, доброе чинит, а злогосѧ хронит, ведлугъ Псалмисты: Уклонисѧ ѿ зла и сотвори благо. Длѧтогосѧ цнюты головныи колами называют, бо тыми четырма цнотами, иныи четырма колами црковь Стаѧ до неба поступуетъ, вты возѣ, запрѧжены суть четыри Херувими, которыхъ видѣлъ пррокъ Іезекіилъ. з четырма тварми. Стый Іоанъ Бгослов за тыхже Херувимов з єдной тваріи видѣл, єденъ Херувимъ мѣлъ тварь Члвчую, другій Телчую, третій Лвую, четвертый Орлую, пре тыхъ Херувимов значатсѧ четыри Єуанлисты, пре тварь члвчую значитсѧ Єуанлст Матфей, бо ѡнъ писалъ ѡвочловѣченіи Ха Сна Бжого, през тварь телчую значитсѧ Лука, бо ѡнъ писалъ ѡсвѧщенствѣ Хвом, и ѡ ѡфѣрахъ старозаконныхъ, где телцов свѧщенники Бгу ѡфѣровали, пре тварь Лвую

значитсѧ Марко, бо ѡнъ писалъ ѡвъскрнїю Хвомъ, же ıакъ левъ три дни и три ночи спитъ, потымъ встаетъ, такъ Хс три дни и три ночи былъ в гробѣ, потымъ воскресъ змертвы и вышол згробу. Претварь Орлиное значитсѧ Іωанъ, бо ıакъ Орелъ высоко лѣтаетъ, такъ ѡнъ писалъ ѡ высокомъ Бжествѣ Хвомъ, тыи тедı чтыри Херувими, чтыри Еуанӏсты, Возъ трїумфалный церковь Стую до неба провадатъ, бо которыи Хртїане науку чтырох Еуанӏстовъ заховуютъ, тыи неба доступуютъ. Цесари Римскїи початокъ трїумфу здобилисѧ шатой золотой, на которой повышиваны были квѣты памѧтыи, знаки звитѧства, и Хс маетъ початокъ трїумфу своегω, шату сличную пренаисвѧтѣйшое Тѣло свое, которыи ıакъ шатой приωдѣвалъ Бжество свое, бо гды вступовалъ Хс до неба, натой часъ Аггли волали: Кто се пришедый ѡ Едема червлены

Іса: ѯг

Ризы егω ѿ Восора, Едемъ значитъ землю, Восоромъ называетъсѧ Тѣло Христово, в которомъ ıакъ в Шатѣ сличной Хртосъ вступилъ з землѣ до Неба, длатогω зась Написано: Червленые ризы егω и,

бо гды Хрта тиранове мучили, зранили
и ѡкривавили, натой час ѿ власноеѧ Кривѣ
пренаесвѧтѣйшое тѣлω Хво зачервонѣло,
и названо єсть шатою червоною, в которой
Сты Іωан Бгословидѣ Ха. бо мови: Ѡблечен
вризу червлену кровію. Авхацеєсъ Гетманъ
Перскій забѣтажывши Колховъ, учинилъ
шату бѣлую якъ снѣгъ, на которой веерокую
тваръ Іωвѣша бога поганскогω, ѡколо єи
твари кролевскіи, и Гетманскіи вышилъ, и
написал золотом такіи слова: Носи, которыи
тебе носѧт. Таѧ шата значила речь посполи-
тую перскую, которую (вѣрилъ Авхацеєсъ) же
Іωвиш найвышшій богъ поганскій, и Кролѣ
и Гетманы, носѧт на рамена свои. Длѧтогω
натой шатѣ вышил ѡбразы ихъ, и написал,
носи которыи тебе носѧт, и Хс єст правдивы
Бгомъ, такъ мовилъ до негω Апслъ Θωма
Гдь мой и Бгъ мой. Єстъ Хс Кролемъ, бо
мовит самъ оусты Двдымы: Азже поставлен
єсмъ Црь ѿнегω, (а поставлен єстемъ кролем
ѿнегω) на Сіонском горою Стою єгω, єст
Хс Гетманом валечным, бо мови ѡнем
Ψалмиста: Гдь крѣпокъ и силенъ, Гдь

силенъ

силенъ въ бранехъ. Нарысꙋймо жъ ѝ мы Образ
Х҃а праведного Б҃га, Кроля, ѝ Гетмана,
ꙋ с҃рдцꙋ своемъ. ѝ напишемо такїи Слова.
Носи̂ который тебе̂ носитъ. Поневажъ Хс
натꙋрою нш҃ею члв҃чою ꙗкъ шатою приодѣлъ
Б҃жество свое̂, ѝ натꙋрꙋ нш҃ꙋ члв҃ѣчꙋю, ꙗкъ
шатꙋ насобѣ носит, трїꙋмфаторове свѣ-
товыи здобилися коронами лаѵровыми,
ѝ Хс҃ нш҃ъ трїꙋмфаторъ, маетъ наголовѣ
своей не ѥднꙋ, але многїе Короны, ѝ которы
видѣлъ ѥгѡ с҃тый Їѡанъ Б҃гослов в Апоꙗлѷѱис
Ап҃о д҃і комовитъ: Наглавѣ ѥгѡ вѣнцы многи.
Для тогѡ Хс҃ многїи короны маетъ наголовѣ
своей, бо многїи маетъ насобѣ Гоноры, ѝ
Титꙋлы. Маетъ Хс҃ коронꙋ Архїерейскꙋю,
бо мови̂т донегѡ Ѱалмиста: Ты ѥси Їерей въ
вѣки починꙋ Мелхїседековꙋ. Маетъ Хс҃
коронꙋ Кролевскꙋю, бо мовит ѡнемъ С҃тый
Їѡанъ Б҃гословъ: Ц҃ръ царемъ. ѝ Г҃дь Г҃демъ.
Кроль на кролми, ѝ П҃нъ на панами. Маетъ
Хс҃ Коронꙋ, которая належит звѣтяжцѡм,
бо ѡнъ звѣтяжилъ смрть. такъ мовитъ
А҃пслъ Павелъ: Сп҃сителя нш҃егѡ І҃с Х҃а, раз-
дрꙋшившагѡ ѹбо смрт, ѝ всїявшагѡ жизнь,

ѝ нетлѣ

и нетлѣнїе. Розмаитыи корѡны, розмаиты
звитяжцо́м давано, кто найперше до ѡбозꙋ
непрїятелского вскочил, и за єгѡ поводомъ
ѡбозъ непрїятелскїй знесено, томꙋ давали
Коронꙋ, на которой нарысованый былъ ѡбозъ,
кто найпершїй на морѣ под часъ битвы вскочил
на ѡкрꙋтъ непрїятелскїй, и за єгѡ поводом
непрїятелїовъ звитяжено, такомꙋ давали
Коронꙋ, на которой нарысованый был ѡкрꙋт.
Кто зась найпервѣй вскочилъ на мꙋръ, и за
єгѡ поводом добыли мѣста, такомꙋ давали
Коронꙋ на которой нарысованый былъ мꙋръ
ѡколо мѣста. И мы на Коронѣ Хвой нарысꙋмо
смрть звязанꙋю, и пекло звꙋренное, бо Хс
смрть звитяжилъ, и пекло звꙋрил. да того
мовит Апслъ Павелъ: Гдеж ти смрти жало, и
гдеж ти аде побѣда. Цесарѣ Римскїи гды
трїꙋмфовали, выставовали Лꙋки: трїꙋм-
фалныи, и Хс маетъ лꙋкъ трїꙋмфалный
Крстъ стый, который самъ оуста Двдыми
спомннаетъ мовячи: Положилъ єси лꙋкъ
мѣданъ, мышцамъ моимъ. И прркъ
Аввакꙋмъ мовит: Всядеши на коня твоя,
и ѣжденїе твое спснїе, напяцая напяцеши

лꙋкъ

Гроссїй ѿ Корѡ

ч Данаⷮ
на Ѱалѡ
зі.

ч Авва: г.

лукъ свой. На тымъ мѣсцу коними называются
Апостолове, бо оныи Христа в сердцу и въ устахъ своихъ
носили, проповѣдуючи его по свѣту, так
мови Апостолъ Павелъ: Мыже проповѣдуемо Христа
Распятаго. Лукомъ называется Крестъ, бо якъ
Быт: к҃з негдысь Исавъ звѣрята забиялъ з луку, такъ
Христосъ тымъ лукомъ Крестомъ святымъ поразилъ
чотырохъ звѣровъ, которыхъ видѣлъ
Дан: з҃ Пророкъ Даниилъ. Першій ѕвѣрь подобный
Львици, мѣлъ крыла орліи. Другій ѕвѣрь
подобный Медвѣдици, мѣлъ в пащецѣ три
ряды зубовъ. третій ѕвѣрь подобный Рыси,
мѣлъ четыры крыла, и четыры головы. Четвертый
ѕвѣрь страшнѣйшій отъ иншыхъ, мѣлъ зубы
желѣзныи, пазнокти мѣдяныи, и десять роговъ
на головѣ, межи тыми рогами выросъ малый
рогъ, который мѣлъ очи человѣчіи, и великіи
речи мовилъ, и войну точилъ з святыми, пока
не пришолъ судъ. Презъ тыи чотыри звѣрята
значатся четыри Кролевства. Львица значитъ
Кролевство Ассирійское. Медвѣдица значитъ
Кролевство Перское. Рысь значитъ Кролевство
Грецкое. Остатній застрашный звѣрь, значитъ
Кролевство Римское, которое на десять Кролевствъ

мастъ

мáетъ роздѣлитисѧ. Длѧтогó десѧ҃ рогóв
было наголовѣ ѿтогó звѣ́ра. Потымъ настáне
Антихрістъ, котóрый значитсѧ прерогъ малы — Данїил гл. з. ѕі.
з очима члвѣчими, изгонетъ тыхъ десѧти
Кролевъ; и бꙋдетъ великїи речи мóвити протѝ
Бгá, и стыхъ людéй, котрыи в Хá вѣратъ.
бꙋдетъ забїáти; потымъ настꙋпитъ страшный сꙋд. — Иеремїи гл. є.
ты теды четырохъ звѣрóвъ, четыры Кролевства.
Ассирійское, Перское, Грецкое, и Римское,
Поразилъ Хс Кртомъ. Длѧтого Кртъ на
зываетсѧ лꙋкомъ трїꙋмфалным, с котóрым видѣ
Хá стый Апслъ Іѡáнъ, в Апокалѷѱи,
бо мóвитъ: Имѣаше лꙋкъ; далѣй мóвитъ: И изыде
побѣждáѧ да побѣдитъ. Вышолъ зви
тѧжáючи, жебы звитѧжилъ. Цесарѣ Римскїи
Гды трїꙋмфовáли, натóй чáс здѣ стрѣлѧли,
на бꙋбнахъ бито, натрꙋбахъ грáно, и всѣ люде
великимъ гóлосомъ волáли Іѡ, Іѡ, трїꙋмфе:
Тóе чинилъ и Мѡѷсей Гетманъ Ізраилскїй, Гды
звитѧжилъ Фараѡна кролѧ Египетского:
и оутопилъ егѡ в Морѣ червонѡ, зовсѣми
воискáми егѡ. Натóй часъ трїꙋмфовáлъ,
испѣвáлъ пѣснь веселꙋю: Поимъ Гви слáвно бо
прослависѧ, Конѧ и всáдники вовергже въ морé: — Исхо гл. еі.

помощ-

помо́щни́ и покрови́тель бы́ти мнѣ̀ въ спⷭ҇нїе.
Зажива́ли тако́го трїу́мфу Саѹ́лъ Ца́ръ
Ізра́илскїй и Двⷣъ, гды заби́ Голїа́да ѿ ве́лерым
1 Цар҃ ні великого, на поеди́нку и вѣрочатанє до домⷪ
своⷭ҇, на то́й ча́съ змѣ́стъ Ізра́илскїи выхⷪди́ли
Па́нны, и Невѣ́сты, з бу́бнами и з гу́слями
на споткань Саѹ́ла и Двⷣа, и вола́ли вели́кїмъ
голосо́мъ. Побѣди Саѹ́лъ ты́сѧщъ: а Двⷣъ
тмы; звѣтяжи, Саѹ́л ты́сячу (неприѧтелеⷯ)
а Двⷣъ деся́тъ ты́сячи́. И по̑ ча́съ Хⷭ҇вогѡ
трїу́мфу вели́кїй кри́къ в нбⷭ҇ѣ зна́йдуетсѧ,
Дх҃ъ Стⷯы́й вола́етъ до А́ггловъ жебы ѿмыка́ли
бра́мы Нбⷭ҇ныи на при́сте Хⷭ҇во, и мо́витъ:
Возмѣ́тє бра́та кнѧзи ва́ша, и возмѣ́тєсѧ
бра́та вѣ́чнаѧ, и вні́йдетъ Црⷭ҇ь Сла́вы. А́ггли
пыта́ютъ? кто̀ є́стъ Се́й Ца́рь Сла́вы? ѿка-
зу́етъ Дх҃ъ Стⷯы́й? Гдⷭ҇ь Си́ламъ то́й є́стъ
Црⷭ҇ь Сла́вы. Гедео́нъ гды во́йну̀ то́чилъ,
з Мадїанѣ́тами, на то́й ча́съ пода́валъ
Суді з. жолнѣ́ромъ свои́мъ тру́бы рого́вые, зба́нки
гли́нѧные, а в збанка́хъ свѣ́чи бы́ли за-
па́леные, и постанови́лъ жолнѣ́ровъ свои́хъ
ѡколо во́йска Мадїа́мского, и каза́лъ и́мъ
в тру́бы тру́бити, зба́нки кру́шити, и свѣ́чи

в ру́ка

в рꙋка́х держа́ти. А гды тое жолнѣре ѹчинили,
великій страхъ палъ на во́йско Мадіамское,
и почали Мадіанѣтове сами межи собою войнꙋ
точи́ти, почали една́ дрꙋгих забія́ти, и
ѹтѣка́ти, тѣ́ды Гедео́нъ з жолнѣрами
своими гони́лъ за ними и ѡдержал славное
звитя́зство на Мадіанѣтами, бо ма́чи
з собою тылко триста жолнѣров, збил войска
Мадіамского сто и двадцать тисячий.
Православныи христіане крꙋшѣмъ и мы збанки
глиняныи ; тѣла свои, которыи сꙋ з глины
ѹчиненыи, крꙋшѣмо тѣла свои постами,
млтвами, поклонами, працами, не-
спанием, слꙋжачи Бгꙋ днь и нощъ. Мѣймо
в памяти своей свѣчꙋ запаленꙋю, огнь
вѣчный пекелный, которы грѣшным анде естъ
наготованый. Мѣймо в памяти своей и
трꙋбꙋ страшнꙋю, в которꙋю затрꙋбит Архагглъ
в днь ѡстатній, вставайте мертвыи идѣте
на сꙋдъ. Если тое ѹчинимо, ѡдержимо
славное звитязство на непріятелми дꙋшными,
которыи з нами воюютъ, и потымъ зви-
тязствѣ бꙋдемо з Хртомъ в Нбѣ навѣки
трїꙋмфовати, Аминь.

КАЗАНЄ НА СОШЕСТВІЄ С: ДХА.

Дх҃ъ Гдⷭ҇нь исполни вселеннꙋю. Премд: а҃.

бѣцалъ нѣгдысь Бг҃ъ, послати людемъ Дх҃а Ст҃гѡ, мовачи:
Іѡил г. през пррока Іѡила: Излію ѿ Дх҃а моегѡ на всѧкꙋ плоть. И
през пррока Ісаїи мовилъ до народꙋ Із҃льского.
Ісаі: м҃д Наложꙋ Дх҃ъ мой на племѧ твое. Выполнилас тая ѡбѣтница Бж҃скаѧ, бо не поеднокроть посылалъ Бг҃ъ на свѣтъ Дх҃а Ст҃гѡ, который в розмаитыхъ знакахъ показовалсѧ. Першїй разъ показалсѧ Дх҃ъ Ст҃ый в постатѣ Голꙋбиной на рѣцѣ Іѡрданской, гды Хс҃ Кр҃тилсѧ, такъ мовитъ Еѵлистъ Матѳей: Кр҃тивсѧ Іс҃ взыйде абїе ѿ воды, и се ѿверзошасѧ емꙋ нб҃са, и видѣ Дх҃ъ Бж҃їй исходѧ ꙗкѡ Голꙋбъ. Дрꙋгїй разъ показалсѧ Дх҃ъ
Матѳ на з҃і Ст҃ый в ѡблокꙋ, на горѣ Ѳаворской, гды Хс҃ перемѣнилсѧ, такъ мовитъ Еѵлистъ Матѳей: Ѡблакъ свѣтелъ ѡсѣни ихъ.

Третїй

Третій разъ показался Дхъ Стый в вѣтрѣ, гды наполнилъ домъ, в котором Апслове сидѣли, такъ мовитъ Апслъ Лука: Быстъ внезапну съ нбсе шумъ, яко носиму дыханію бурну и исполни весь домъ, идѣже бяху сидяще. Четвертый разъ показался Дхъ Стый въ языкахъ огненых, гды зышолъ на Апслы, так читаемо в Дѣяніях Апскихъ: Явишася имъ разделены языцы яко огнены, сѣде же на единомъ кождо ихъ, и исполнишася вси Дха Стга. Обѣцую тєды ласкамъ вашимъ натымъ казаню показати, для чого Дхъ Стый на свѣтѣ показался в тыхъ четырох знакахъ, в постатѣ Голубиной, в Оболоку, в вѣтрѣ и в языках огненыхъ. Дше Стый вѣдаю, же естесь добрый учитель: бо тебе Хс залецил, и хвалил пре Апслами мовячи: Утѣшитель же Дхъ Стый, егоже пос-летъ Отецъ въ Имя мое, той вы научитъ всему, пріиди нынѣ дня нинѣшнего Дше Стый до Срдца моего, и научи мене добре мовити, пріиди и до срдца слухачов моих, и научи их добре слухати, а затое Дше Стый, пѣвѣм Имя твое братія моя, и посредѣ Церкве

воспомо́та, присна́ем Дх҃а ст҃агѡ ѿ по́мочъ,
прошꙋ и ла́скъ ва́шихъ ѡ слꙋха́не.

Для ро́зныи причи́нъ показа́лсѧ Дх҃ъ ст҃ый в постатѣ Голꙋби́ной, называ́етсѧ цр҃ковъ ст҃а́ѧ; наро́дъ хрⷭ҇тїанскїй Голꙋби́цею, такъ мо́вит донеѐ Дх҃ъ ст҃ый в пѣснѣ пѣсней: Востани и прїйди ближнаѧ моѧ, добраѧ моѧ, голꙋби́це моѧ. Для того́ те́ды Дх҃ъ ст҃ый пришо́лъ до цр҃кви ст҃ой в постатѣ голꙋби́ной, вселѧ Цр҃ковъ голꙋби́цею называ́ет. Вола́лъ не́гды чл҃вкъ: Кто да́ст ми крыла́ ꙗкѡ го́лꙋбѣ, и полещꙋ, и почи́ю. Где жъ то хотѣлъ чл҃вкъ крылами голꙋби́ными летѣти? хотѣлъ летѣт до прибы́тковъ нбⷭ҇ныхъ, жебы там з Бг҃ом мо́глъ жити. бо мо́вилъ: Ко́ль возлюбле́нна Селе́нїѧ твоѧ Гд҃и Си́лъ, жела́етъ и скончева́етсѧ дш҃а моѧ въ дво́ры Гдⷭ҇нѧ, Срⷣце мое и плоть моѧ возрадоваста сѧ ѡ Бз҃ѣ живѣ. Для того́ те́ды Дх҃ъ ст҃ый показа́лсѧ в постатѣ голꙋбино́й, жебы крыламы голꙋби́ными занеслъ чл҃вка до прибы́тковъ нбⷭ҇ныхъ, до кото́рыхъ чл҃вкъ хотѣлъ летѣти. Ст҃ой Екатерине мч҃ници носи́ла голꙋби́ца по́кармъ, гды ѡна сидѣла в темни́ци за вѣрꙋ хрⷭ҇тїанскꙋю, для—

[illegible]

тогѡ

того и Дх҃ъ Ст҃ый показа́лся впоста́тѣ голу-
биной, жебы людей научалъ волю Бж҃ую и при-
каза́нья Бж҃іи чинити, бо то є҆стъ покармъ
дх҃овный, который душу чл҃вчую насыщаетъ,
такъ мовилъ Хс҃: Мое брашно є҆стъ, да сотворю
волю пославшаго мя. Гды мучено ст҃ую
Марину. за вѣру хртїанскую, на той часъ щита бжїй
голубица надъ нею лѣтала з короною золотою,
для того теды и Дх҃ъ Ст҃ый, показался
на свѣтѣ впостатѣ голубиной, жебы намъ
далъ корону живота вѣчного, которую всѣмъ
вѣрнымъ людемъ Хс҃ дати ѡбѣцуетъ, мовячи
до кождого чл҃вка: Буди вѣренъ до смерти и
дамъ ти вѣнецъ живота. Для розныхъ причинъ
показался Дх҃ъ Ст҃ый и въ ѡблоку, показался
негдысь Бг҃ъ Моѵсеови въ ѡблоку, бо на-
писано въ книгахъ Исхо: Сниде Гь въ ѡблацѣ.
для того теды и Дх҃ъ Ст҃ый въ ѡблоку по-
казался, бо Дх҃ъ Ст҃ый тойже є҆стъ Бгъ,
который показался Моѵсеови. Предъ скончє-
нїемъ свѣта прїйдутъ на свѣтъ Илїя и Енохъ,
и позабїяетъ ихъ Антїхрїстъ, и будутъ
тѣла ихъ три днѣ лежати непогребеныи на
улицы, потымъ воскреситъ ихъ Бгъ, и вступятъ

	донба пре оболокъ, такъ мови Стый Іωанъ
Апо. аі	Богословъ въ Апокалипси: Взыйдоша на нбо на облацехъ, далтогω теды Дхъ Стый показался въ оболокꙋ, жебысмо ймы пре той оболокъ могли вствпити донба, и тамъ з Бгомъ жити, оболокъ вылнваетъ зсебе дочъ и землю покропляет, бо пара вѣлгот-ная, котрая выходитъ зводы, поноснея напов'ѣтре, и тамъ въ оболокъ в'ѣлготный и водннстый ωбертаетсл, ωчом Ѱалмиста мовит: темна вода въ облаце воздꙋшных, потымъ той оболокъ вдочъ ωбертаетсл, иназемлю спадаетъ, далтогω теды Дхъ Стый показалсл въ оболокꙋ, жебы на Срца наши вылялъ якъ дочъ, ласкꙋ свою, бо мови Апслъ Павелъ: Любы Бжіл излілсл в Срца наша Дхомъ Стымъ данным намъ. въ оболокꙋ родлтсл Блискавицы, Грωмы, и Перꙋны. богды сꙋхꙋю итеплꙋю ексгаляцію, парꙋ з в'ѣлготный и зимный ωколо оболокъ
Пакв. кни. в. гл. мг	ωточит, натой часъ ексгаляціл пара сꙋхая шꙋкаючи мѣстца, которы бы могла выйти з оболока собѣ противногω; стираетсл з оболокω, и справꙋетъ грωмы, потымсл

тая езгаляція, Пара сѹхая запаляєтъ, и Сенек:
справѹєт блискавицы, на ѡстатокъ таяжъ книг: в.
езгаляція, пара сѹхая; Гды запалившися Квест
на земли з ѡболока выпадаєтъ, на той часъ натѹр.
перѹномъ стаєтся. Блискавицами и громами
называются ѹчителе цр҃ковныи, бо ꙗкъ
блискавица ꙗсностїю своєю темностїи розганяє,
и ꙗ гро людє ѹстрашаєтъ, такъ ѹчителѣ
цр҃ковныи наѹкою своєю темныи грѣхи людскїи
розганяютъ, и ѹстрашаютъ людей грѣшныхъ,
припоминаючи Мѹки пекелныи, вѣчныи,
котрыи грѣшнымъ людемъ наготованы,
называетъ и Ѱалмиста ѹчителей цр҃ковныхъ
блискавицами, мовячи: Ѡсвѣтиша молнїа
егѡ вселеннѹю. Ѡсвѣтили блискавицы егѡ
в весь свѣтъ. С҃тый зась Іѡанъ Бг҃ословъ
ѹчителей называетъ громами мовячи въ
Апокалиѱи: Гл҃аша Седмъ громовъ гласы Апо: і.
своими. Перѹнами называются Пастырове,
бо ꙗкъ перѹн людей забиваєт, та҃ Пастырове,
Еп҃кове, Архїеп҃кѡпове, и Патрїархове
клятвою своєю людей злыхъ и непослѹшныхъ
забїяютъ. такїй былъ Ап҃лъ Павелъ, которы
мовитъ: Аще не любитъ Гд҃а нш҃егѡ Іс Хр҃а, да

бѹдетъ

бꙋдетъ проклѧ҃, маранаѳа. длѧтогѡ̑ тедꙑ
Дх҃ъ ст҃ый показалсѧ в оболокꙋ, бо ꙗкъ
оболокъ справꙋетъ блнскавицы, громы
и перꙋны. так Дх҃ъ ст҃ый справꙋет оучтаси,
котрыисѧ называю҃ блнскавицами и громам҃.
Справꙋет Дх҃ъ с҃: и пастырѡ҃, котрыисѧ перꙋ-
нами называю҃, длѧ розныⷯ причин҃. Показалсѧ
Дх҃ъ ст҃ый в ветре, ветеръ маетъ такꙋю
власност҃, же вѣючи ѿлꙋчаєт половꙋ ѿ доброгѡ
насенѧ, ѿ пшеницы. Половою называютсѧ
злыи и грешныи люде, пшеницею и добрым
насенѧмъ сꙋть добрыи, и побожныи люде,
ꙗкъ мовлено до Х҃а: Гд҃и не доброє ли семѧ
сеѧлъ єси на селѣ своемъ, ѿкꙋдꙋ оубо имать
плевелы. длѧтогѡ̑ тедꙑ Дх҃ъ ст҃ый пока-
залсѧ в ветре, бо ꙗкъ ветеръ, такъ и Дх҃ъ
ст҃ый ѿлꙋчаетъ половꙋ; злыхъ людей, ѿ
доброго насенѧ, ѿ людей побожныⷯ. Добрыⷨ
был насенемъ Ное и жона єгѡ, и три сыны
єгѡ, и жоны сн҃овъ єгѡ, бо жили побожне.
Иншїи за всѣ люде были половою, бо жили
незбожне. ѿлꙋчил тедꙑ Дх҃ъ ст҃ый половꙋ
ѿ доброго насенѧ, бо Ноѧ з жоною, з сынами,
и з жонами сн҃ѡвъ єгѡ заховал в целости.

а иншихъ

и иныхъ всѣхъ людей загубилъ потопомъ, Добры
былъ наставникъ Лотъ, и жона его и двѣ цорки его,
были добрыми Бга, Содомляне зась были подобію,
бо не мѣли в серцу своемъ страху Бжого, Отлучилъ
тѣды Дхъ Стый половину ѡ доброго наставника, бо
Лота з жоною и з дочками его выпро_
вадилъ з Содомы, а содомлянѡ загубилъ ѡгнемъ
серчистымъ. Добрымъ былъ наставникомъ Двдъ, бо былъ Быт: ді.
послушный Бгу, подобный былъ Саулъ, бо не хотѣлъ слу_
хати Бга, Дхъ тѣды Стый, ѡлучилъ половину ѡ
доброго наставника, бо Саула струтилъ з Маестату
Королевского и з свѣта згладилъ, а Двда посадилъ
на Тронѣ Королевскомъ. Добрымъ былъ наставникомъ
Мытникъ, бо былъ покорный, подобный былъ Фарисей,
бо былъ пышный, Дхъ тѣды Стый ѡлучилъ
половину ѡ доброго наставника, бо мытника прїнялъ
до неба, а Фарисея послалъ до пекла. Вѣтръ е выво-
рочаетъ дерева высокїи, Тополѣ ѡказалыи,
Теребенты распанылыи. выворочаетъ вѣтеръ Лавры
квѣтнучїи, Кипрїсы пахнучїи, выворочаетъ
Дубы Васанскїи, Кедры Ливанскїи, для того
и Дхъ Стый въ вѣтрѣ показался, бо и Дхъ
С: выворочаетъ и выкоренаетъ з свѣта людей
пышныхъ надутыхъ и высокомыслныхъ, которыхъ ся

деревами

23

дєрєвами высокими называєтъ, Дєрєвомъ
высокимъ называєтъ чл҃ка пышного пр҃ок
Дв҃дъ мовячи: Видѣхъ нєчєстиваго прєвоз-
носящася и выся́щася яко Кєдры Ливанскія.
алє тоє дєрєво зараз Дх҃ъ ст҃ый вывєрнулъ
скорєня, бо мовитъ тойжє Пр҃окъ Дв҃дъ:
И мимо идохъ и сє нєбѣ и взыскахъ и нє ѡ-
брѣтєся мѣсто єгѡ, Высокимъ дєрєвомъ
назва и пр҃окъ Даніилъ пышного Навходо-
носора Кр҃ля Вавулѡнского, бо мовилъ:
Дан҃ д҃. Сєдѣ срєдѣ зємлѧ и высота єгѡ возвєличися
зѣло, и досязаше до нб҃є, алє и тоє дєрєво Дх҃ъ
ст҃ый вывєрнулъ, бо тамъ заволано з нб҃а:
Посѣцѣтє дубъ и ѡбіитє вѣтвія єгѡ, и ѡ-
брушитє листвіє єгѡ, и расыпаѣтє плодъ єгѡ.
Вѣтєръ валѧє будинки, домы и вєжи, маємъ
ѡ тымъ прикладъ оу Пр҃вднагѡ Іѡва, бо тамъ
вѣтєръ ѡбвалилъ домъ в которомъ сыны и цорки
Іѡвовы банкєтовалися и всѣхъ ихъ позабиялъ,
такъ мовилъ до Іѡва вѣстникъ: Внєзапу вѣтръ
Іѡ҃ а҃. вєликъ найдє ѿ пустыня, и коснуся въ четыри
оуглы храмины, и падє храмина на дѣтєхъ твоихъ
и оумроша, Домомъ называєтся кождый чл҃вкъ,
бо мовитъ Ап҃лъ Павєлъ: Аще зємная наша храмина

тѣла

тѣла разорится, Созданїє ѿ Бг҃а имамы,
храмину нерукотворенну вѣчную на нб҃сєхъ.
Для того теды Дхъ Ст҃ый показался въ вѣтрѣ,
бо и Дхъ Ст҃ый валяєтъ тыи домы: людей,
гды ѡни умираютъ, ведлугъ Ѱалмисты: Кто
єстъ чл҃къ иже поживетъ и не узрит Смерти?
Але неоднаково Дхъ Ст҃ый тыи домы валяєтъ,
єдныи прудко, другїи нѣ. которыи люде грѣхов
выстерегаются и заховуютъ приказаня Бж҃їи,
Тыи непрудко умираютъ, долго живут на свѣтѣ,
ведлуг Соломона мовячого: Сим бо образом
поживеши много лѣт, и приложатся лѣта
животу. Которыи зась люде в грѣху кохаются,
не заховуют приказаня Бж҃ого, тыи прудко
умираютъ, не долго живутъ на Свѣтѣ, так
мовит Ѱалмиста: Не ревнуй лукавнующим ниже
завиди творящим беззаконїе, зане яко трава
скоро изсшут и яко зелїе злака скоро ѿпадут.
Вѣтер маєт такую моцъ, же трясет землею,
бо гды задер вѣтер в ясскинѣ и в печери земныи,
а потым хочет выити и не знайдет мѣстца,
которым бы могл з ясскинь по земли выити
наверхъ, на той час вѣтеръ ходит з великим
импетомъ по печерахъ земныхъ, шукаючи

Сенє: ѿ натꙋ: кни 6 глав: бı. чет: кн: мєтı

мѣстца

мѣстца, которымъ бы моглъ з земли наверх
выйти, и ѿ того вѣтрнего импету и порушенѧ,
землѧ рушаетсѧ и трѧсесѧ, землею є кождый
чл҃къ, тая мови єя Бг҃ до першого чл҃вка: Землѧ
єси, и в землю пойдеши. Назывантесѧ вы
Ассирїйчикове, головою золотою, а Бг҃ до
кождого з васъ мови: Землѧ єси и в землю
данїил в. пойдеши. Назывантесѧ вы Персове, руками,
раменами и персями сребрными, а Бг҃ и з вас
до кождого мови: Землѧ єси и в землю пойдеш.
Называтесѧ вы Грецы, чревом, и лядвями медя_
ными, а Бг҃ мови и з вас до кождого: Землѧ єси,
и в землю пойдеши. Называтесѧ и вы Римлѧне,
ногами желѣзными, а Бг҃ мови до кождого
з вас: Землѧ єси и в землю пойдеши. Длѧтого
теды Дх҃ Ст҃ый показалсѧ в вѣтрѣ, бо и
Дх҃ Ст҃ый, гды прийдетъ в печеру земную,
до Срд҃ца чл҃вчого, рушаетъ и трѧсетъ тую
землю; чл҃ка, побужаетъ чл҃ка до покаѧнїѧ,
побужаетъ до скрухи, до набоженства, до
мл҃рдїѧ, побужаетъ до цнот и до вшелѧких
добрых учинковъ, длѧтого мови Ѱаломиста
до Бг҃а: Дх҃ правъ ѡнови въ утробѣ моей.
Длѧ розных причинъ показалсѧ Дх҃ Ст҃ый

и въ газы_

и въ ѧзыкахъ ѡгненныхъ. Поставилъ негдысь
Бг҃ъ Херувима передъ Раемъ з мечемъ ѡгнистымъ,
жебы стерегъ дверей Райскихъ, и никого не-
припуска до древа живот҃ного, пред҃стави Херувим
и пламенное ѻружїе ѡбращающееся хранити Быт: г.
пу́ть древа жизни. Раемъ называетсѧ церковъ
ст҃аѧ, бо читаемо в книгахъ Бытїѧ, же
насадилъ Бг҃ъ Рай на Востоцѣ. такъ и церковъ
правдиваѧ на Востоцѣ знайдуетсѧ, з раю
выходѧтъ четыры рѣки, Фисонъ, Геонъ, Быт: в.
Тигрисъ, Ефратесъ, которыи водою своею
людей напаваютъ, и в церкви ст҃ой знайдуетсѧ
четыри еv҃листы, Матфей, Марко, Лука,
Іоаннъ, которыи наукою своею, слово Бж҃іимъ,
душъ людскїи напаваютъ, бо Соломонъ водою
называетъ слово, мовѧчи: Вода глубока слово
въ сердци мужа. длѧтого тедды Дх҃ъ ст҃ый
показалсѧ въ ѧзыкахъ ѻгненныхъ, бо и Дх҃ъ
ст҃ый стережетъ того Раю, церкви ст҃ой, ведлугъ
Ѱалмисты: Не воздремлетъ ни оуснетъ хранѧй
Іи҃лѧ. Называетсѧ слово Бж҃іе ѻгнемъ.
такъ написано в Апокалѵѱи ѡ Илїи и Енохоу:
Ѻгнь исходитъ и з оустъ ею и пожретъ враги
ихъ. и ст҃ый Василїй великїй, гды в церкви

Оу пропо-

цвѣтн. ѿ жит. с. Ефрем. проповѣдалъ слово Бж҃іє, на тойчасъ ст҃ый
Ефремъ видѣлъ ѡгонь выходѧчій з оустъ
ст҃ого ѿ Василіа, для тогѡ теды Дх҃ъ ст҃ый
показалсѧ в ѧзыкахъ огненныхъ, жебы
Ап҃лѡмъ подалъ ѡгнистыи слова, которыми
бы ѡны моглѝ грѣхи людскіи, ꙗкъ терніє
палити, бо Ѱалмиста грѣхъ терніємъ на-
зываєтъ мовѧчи: Єгда оунземи тернъ без-
Дѡ на Ѱал. л҃а. законіє моє познахъ и грѣха моєгѡ несокры.
видѣлъ Ап҃лъ Іѡанъ в нб҃ѣ пред престоломъ Бж҃иимъ
Апо. д. сем свѣщниковъ горѧщихъ, презъ которыи значатсѧ
семъ даровъ Дх҃а ст҃гѡ, Дх҃ъ премдрости и
смысла, Дх҃ъ совѣта и крѣпости, Дх҃ъ ви-
дѣніа и бл҃гочестіа, Дх҃ъ страха Бж҃іа.
для тогѡ теды Дх҃ъ ст҃ый показалсѧ в ѧзыкахъ
ѡгненныхъ, бо дары Дх҃а ст҃гѡ показуютсѧ
в огни, зачимъ и Любви ст҃омѹ третей персонѣ
Бжской належало в огни показатисѧ, жебы
причина з скѹткомъ згажала, видѣлъ тойже
Ап҃лъ Іѡанъ в нб҃ѣ Аггла, который взѧвши
Апо. и. золотую кадилницу, наполнилъ огнемъ
з олтарѧ, и высыпалъ той огонь на землю.
Кадилница золотаѧ єстъ Тѣло Хр҃тово, бо
в кадилници знайдуютсѧ ѡкоца, та втѣлѣ

Абовѣм

Хр҃томъ окна знайдуютсѧ, на руках и на ногах
гвоздми починеныи, єа то є Хс мови: Ископаша
руцѣ мои и нозѣ мои: Знайдуєтсѧ окно,
и в боку Хр҃томъ Копїєю учиненоє: Єдинъ ѿ
воинъ Копїємъ ребра єму прободе. Огнємъ
называєтсѧ любовъ которую Хс показалъ
намъ, же умеръ за грѣхи наши, такъ мови
Апо҃лъ Павелъ до всѣхъ на: Ходите волюбви,
якоже и Хс возлюби насъ и предастъ себе
заны, длѧтогѡ теды Дх҃ъ С҃тый показасѧ
в языка огнены, бо якъ Хс показа намъ
любовъ великую, та и Дх҃ъ С҃тый великую любовъ
намъ показуєтъ. частосѧ Бг҃ъ людє вогнѣ
показовалъ, Моуѵсєови показалсѧ Бг҃ъ въ
купинѣ ѡгненной, людъ Іа҃скїй провадилъ
з Єгупту до земли ѡбѣцаной вночѣ столпом
огненнымъ, Законъ дававъ Ізра҃лтѧномъ,
на горѣ Сінайской ѡгне палаючой, пророкови
Данїилови показасѧ на маєстатѣ огнистом,
которыи стоѧ накола огнистых, длѧтогѡ
теды Дх҃ъ С҃: показасѧ в ѧзыка огненны,
бо Дх҃ъ С҃тый тоиже єстъ Бг҃ъ, которыи перетым
въ огнѣ показовавсѧ, Хс прїйдетъ з ѡгнем
судити живыхъ и мртвыхъ, такъ мовитъ

Ψа́лмиста: О҆гнь предни́мъ возгори́тся и҆
ѡ҆кре́стъ е҆гѡ̀ бꙋ́ря зѣ́лнаѧ, призове́тъ нб҃о
свы́ше и҆ зе́млю разсꙋди́ти лю́ди своѧ҃. Бꙋ́детъ
передприше́ствїемъ Хв҃ымъ ве́сь свѣ́тъ о҆́гнемъ
чи́ститися, бꙋ́детъ горѣ́ти Нб҃о, Землѧ̀ и҆
всѣ̀ е҆леме́нта, такъ мо́витъ А҆пл҃ъ Пе́тръ:
в Петр. гл҃. г. землѧ̀ же, и҆ ꙗ҆́же на не́й дѣ́ла сгоря́тъ, на и҆́шомъ
мѣ́стцꙋ мо́вит: Нб҃са же́гома разоря́тся,
и҆ сти́хїѧ ѡ҆паля́ема раста́етсѧ, ты́мъ о҆́гнемъ
в бе҃ свѣ́тъ переполѣро́уется и҆ прекра́снѣйшїй ста́нетъ,
землѧ̀ бꙋ́детъ прежроче́ста, ꙗ҆́къ шкло, вода̀
ꙗ҆къ кришта́лъ, нб҃а бꙋ́дꙋтъ дале́ко прекра́снѣйшїи
не́желли те́перъ е҆́стъ, Звѣ́зды бꙋ́дꙋтъ ꙗ҆́сныи
ꙗ҆́къ мцъ, Мцъ ꙗ҆́къ Слнце, а҆ Слнце се́мъ
разъ бꙋ́детъ ꙗ҆снѣ́йшее, нѣ́желли те́перъ е҆стъ,
та мо́вит Стый І҆ѡа́нъ Бгосло́въ в А҆покали́Ψи:
пс҃: ка Ви́дѣхъ Нб҃о но́во и҆ зе́млю но́вꙋ, пе́рвое бо нб҃о
и҆ землѧ̀ пе́рваѧ преидо́ша и҆ мо́ря нѣ́стъ ктомꙋ,
для того тѣ́ды Дх҃ъ Стый показа́лся в ѧзы́кахъ
ѡ҆́гненныхъ, бо Дх҃ъ Стый то́ежъ, е҆дно и҆ не-
раздѣ́лное Бж҃ство ма́етъ з Хс҃мъ Снмъ
Бж҃їимъ, и҆ для того е҆́дного Бж҃ства назы-
ва́ется Дхо́мъ Хв҃ымъ, ꙗ҆кѡ мо́ви А҆пл҃ъ Па́велъ:
А҆́ще кто Дх҃а Хв҃а не и҆́маетъ, се нѣ́стъ е҆го́въ.

назы-

называе҃ Дх҃а ст҃го Бг҃омъ, и Пр҃рокъ Двд҃ъ,
мовачи: Дх҃ъ Гдн҃ь въ мнѣ гл҃а, и слово его
на языцѣ моемъ, гл҃етъ Бг҃ъ Із҃левъ мнѣ. в҃ црк
Называе҃ Дх҃а ст҃го Бг҃омъ, и Ап҃лъ Петръ,
когды Ананіа з Сапфирою жоною своею
продали роли, и затаили часть грошей тых,
которыи обѣцали отдати Бг҃у роли продавши,
тогды Ап҃лъ Петръ мовилъ: Ананіе почто
исполни сатана ср҃це твое солгати Дх҃у ст҃му, дѣѧ҃ е҃
и утаити от цѣны села, далей мови: Несолгал
чл҃вѣкомъ но Бг҃у. Называетъ Дх҃а ст҃го
Бг҃ом и Ап҃лъ Павел, мовачи: Разделеніа же а҃ ко҃ вı
дарованіемъ суть, а тойже Дх҃ъ, и разделеніа
служеній суть, а тойже Гдь, и разделеніа
дѣйствомъ суть, а тойже Бг҃ъ, дѣйствуяй
вся въ всѣхъ. Можемо Дх҃а ст҃го Бж҃ство
познати и з того, же онъ есть створитель,
створилъ Н҃бо, такъ мовитъ Ψалмиста:
Словом Гн҃имъ н҃бса утвердишася, и Дхом
устъ его вся сила ихъ. Можемо Бж҃ство
Дх҃а ст҃го и оттоль познати, же Дх҃ъ ст҃ый
есть вседы, якω мови тойже Ψалмиста
до Бг҃а: Камо пойду от Дх҃а твоего? Мова
Македоніане, же Дх҃ъ ст҃ый не есть Бгом,

але створенемъ, бо проситъ занасъ вздыханми невымовными, ведлугъ Апостола Павла: Самъ Дхъ ходотайствуетъ ѿ насъ воздыханіи неизъглаанными, ѿказуемо мы, же тыи слова Апостолскіи такъся маютъ розумѣти, Самъ Дхъ проситъ, зана вздыханми невымовными, то естъ, Дхъ Стый справуетъ, жемы просимо Бга вздыханьи невымовне, жебыся Бгъ умилосердивъ нанами и далъ намъ тое, чого потребуемо, мовятъ знову Македоніяне, же Дхъ Стый неестъ Бгомъ але створенемъ, бо невѣдаетъ всего, поневажъ довѣдуется всегѡ и глубокостей Бжіихъ, ведлугъ Апла Павла: Дхъ бо вся и спытуетъ, и глубины Бжія. ѿказуимо мы натыи слова Апскіи: Дхъ всегося довѣдуетъ и глубокостей Бжскихъ, то естъ: Дхъ Стый справуетъ, же мы довѣдуемося вшелякихъ речій и глубокихъ таемницъ Бжскихъ, ещеся инначей тыи слова могутъ розумѣти, Дхъ всегося довѣдуетъ и глубокостей Бжскихъ, то естъ: Дхъ Стый вшелякіи речи вѣдаетъ и глубокіи таемници Бжскіи, албовѣмъ Бгъ вѣдаетъ Срдца и утробы лкскіи, длятогѡ

Римл. 8: ѿ Дхъ кни 1 ро: д.

Іѡаннъ Злат: на а Кор в.

мови

мовит Фалмиста: Испытаяй срца (довъдуни-
ния срца) и утробы Бже. в якомже члвку
мешкает Дхъ Стый, можемо тое зрозумъти
сподобенства, гды зякогω дому выходит
дымъ, мовимо, же в том дому знайдуется
огонь, такъ в котором члвку знайдуется
плод духовный, ѡт Апла Павла зрахованый и
выписаный: Любы, Радость, Миръ, Долготер-
пънїе, Блгость, Млрдїе, Въра, Кротость,
Возержанїе, в тымъ члвку мешкает Дхъ
Стый, а в котором члвку нъмаш ты плодов
духовныхъ, в ты члвку нъмашъ Дха Стго.
Правоелавныи хртїане, мъймоеъ мы всъ тые плод
духовный; любов до Бга и до ближнаго, мъймо
радость духовную, миръ зо всъми людми и
долготерпънїе, мъймо Блгость, Млрдїе,
Въру, Кротость и возержанїе, то и в нашом
срцу будет Дхъ Стый мешкати, и можемо
з Апломъ Павломъ мовити: Посла Бгъ Дха Сна
своегω в срца наша вопїюща, Авва
Ѡтцъ. Аминь.

Гал: е.

Гал: д.

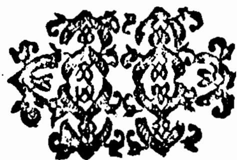

Казанїе

Казаніе в. на сошествіе с: дха.

Неви́димая бо е́гѡ ѿ созда́нія мі́ра, творе́ніи помышля́ема ви́дима су́ть. Ри́м: а.

Написа́лъ Соломѡ́н в при́повѣстяхъ; три ре́чи суть мнѣ тру́дныи: доро́га о́рла на повѣтру, доро́га у́жа на ка́мени, и̂ доро́га Кора́бля на́ мори. Православныи хр̃тїяне: ла́твыи то су́т речи, кото́рыи Соломѡ́нъ тру́дными называе́тъ, бо пре́з доро́гу Кора́бля на мори, значи́тся Рождество Хво, ѿ Прчтои Дѣвы. Презъ доро́гу у́жа на ка́мени, значи́тся Хр̃тово зму́ртвы вста́ніе. Пре́з доро́гу о́рла наповѣтру, значи́тся Вознесеніе Хр̃тово. Труднѣйша́я у на́съ е́ст вѣстїя ѿ тро́х Персо́нахъ Бж̃кихъ, бо не мо́жемо тро́ Персо́нъ Бж̃ки́х зрахова́ти. Три Персо́ны су́т в Бз̃ѣ, а̂ е̂ди́нъ Бг̃ъ е̂стъ, не трѝ Бг̃и. Не могла́ зрахова́ти тро́ Персо́н Бж̃ки́х А̂дем, бо мо́вила, же не ма́шъ жа́дноѝ персо́ны Бж̃кои, и̂ нѣма́шъ Бг̃а, такъ мо́ви Ѱаалмиста: Рече безу́менъ в се́рдци своемъ нѣ́стъ Бг̃а. Не могла́ зрахова́ти тро́ Персо́н Бж̃кихъ

Амвр: на ла́гри Лѣра́н та́же

Блабохва́л-

балвохвалци, бо мовили же много є Персон
Бжки и много є боговъ, та мови Ѱалмиста:
Вси бози языкъ бѣсове, всѣ боги поганскіе
діаволы. Немогли зраховати трох Персонъ
Бжскихъ Манихеи, бо мовили же два боги
знайдуются, єденъ злый, который старый
законъ постановилъ. другій добрый, который
постановилъ новый законъ. Мы за вѣримо,
же єденъ Бгъ єстъ: не два боги; бо мовитъ
Сам Бгъ в книгах Девтерономіон: Видите,
видите, яко азъ єсм Бгъ, и нѣст инъ, развѣ
мене. Єдинъ єст Бгъ, а той добрый, не злый,
бо мовилъ Хс: Никтоже благъ, токмо єдин
Бгъ. Немогли зраховати трох Персон Бжских,
Савеліане, бо мовили, же єдна тылко персона
єстъ в Бжствѣ, которая называєтся Отцем,
и Сыномъ, и Духомъ Стымъ. Мы за так
вѣримо, же єдинъ Бгъ єстъ в трох Персонах,
и три Персоны в єдномъ Бзѣ, и тыи Персоны
межи собою мают рожницу, иншій єст Отецъ,
иншій Сынъ, иншій и Духъ Стый. Якже
можемо познати Пренайсвятѣйшую Троицу, по_
неважъ єи невидимо? можемо познати пре
сродки видимыи, учиненыи, бо мови Апостолъ

Павелъ

Павел: Невидимаѧ бо єгѡ ѿ созданїа мїра;
твореньми помышлѧєма видима сꙋть. Обѣцꙋю
теды Ласкам вашим на тым Казаню показати
Сродки оучиненыи видимыи, през которыи
можемо поѧти в єдном Бжествѣ невидимо;
Трцꙋ невидимꙋю, которꙋю прошꙋ ѡпомоги,
Ласкъ вашихъ ѿ Слꙋханє.

Три Сродки сꙋть оучиненыи видимыи, през
которыи можемо поѧти Трцꙋ невидимꙋю,
Єдинъ Сродо єсть Фїлозофскїй. Дрꙋгїй
Ѳеѡлогїцкїй, Третїй Прроцкїй и Патрїаршїй.
Сродо Фїлозофскїй єсть створенє, бо Фїлозо-
фове през створенє познаваю Пренаисвѣтѣйшꙋю
Трцꙋ. Познаваю Фїлозофове Пренаисвѣтѣйшꙋю
Трицꙋ през Слово, Є Н О Ъ, Бытность, бо тое
Слово: бытность, маєт всобѣ три власности:
маєт єдно, маєт правдꙋ, маєтъ и добро. Та
и Бгъ маєт в собѣ три Персоны, єсть в Бжествѣ
Ѡтецъ, єсть Снъ, єст и Дхъ Стый, а ѧко
тыи три власности называютсѧ бытности,
єдность єсть бытность, Правда бытность, и Доброт
бытность, єднакъ не три бытности сꙋть,
але єдна бытность єсть. Та и три Персоны Бжскїи
называютсѧ Бгомъ, Ѡтецъ єсть Бгъ, Снъ Бгъ,

и Дхъ

и Дх҃ъ ст҃ый Бг҃ъ; єднакъ не три Бг҃и сꙋть,
але єдинъ Бг҃ъ єстъ. Познавали філюзофове
Пренаст҃ѣйшꙋю Тр҃оицꙋ, пре дш҃ꙋ члвчꙋю, которая
маєт в собѣ три моци, роснꙋчꙋю, чꙋючꙋю, и
розꙋмѣючꙋю. та и в Бз҃ѣ знайдꙋнтся три
Персоны, Ѿц҃ъ Сн҃ъ и Дх҃ъ ст҃ый. дш҃а
члвѣчая любо маєт в собѣ три моци, єднак
не три дш҃и сꙋт, але єдна дш҃а єст, та и в Бз҃ѣ,
любо сꙋть три персоны, єдна не три Бг҃и сꙋт,
але єдинъ Бг҃ъ єст. Познавали філюзофове Пре-
наст҃ѣйшꙋю Тр҃оицꙋ пре слнце, котрое маєтъ
в собѣ три речи, кꙋгло, свѣтло, и тепло,
так в Бз҃ѣ знайдꙋнтся три Персоны, Ѿц҃ъ
Сн҃ъ и Дх҃ъ ст҃ый. Слнце любо маєт в собѣ
три речи, єднакъ не три слнца сꙋть, але
єдно слнце єст, та и в Бз҃ѣ, любо знайдꙋнтся
три персоны, єднакъ не три Бг҃и сꙋть, але
єдинъ Бг҃ъ єст. Познавали Філюзофове прена-
ст҃ѣйшꙋю Тр҃оицꙋ, пре дꙋгꙋ, котрая показꙋ-
ется на ѡболоках, бо дꙋга маєт в собѣ три
фарбы, синюю, зеленꙋю, и червонꙋю, такъ
и Бг҃ъ, маєт в собѣ три персоны, єст в Бз҃ѣ Ѿц҃ъ
Сн҃ъ и Дх҃ъ ст҃ый. Дꙋга любо маєт в собѣ три
фарбы, єднакъ не три дꙋзѣ сꙋть, але єдна

дꙋга

дѹга є҃сть, та и҆ Бг҃ъ, либо мае̑тъ в себѣ три Персоны, є҆днакъ не три Бг҃и сѹтъ, а҆ле є҆динъ Бг҃ъ є҆стъ. Познаваю Філософове Пренаст҃ѣйшѹю Троцѹ пре вродѹ, гды з є҆дного жродла два строумени вытѣкаю, бо ѿцъ є҃сть жродло, скоторого два строумени выходѧ҃тъ, Сн҃ъ и҆ Дх҃ъ ст҃ый. а҆ ꙗко жродло и҆ строумени сѹть є҆дной водой, є҆днѹ маю натѹрѹ, так три персоны Бж҃екїи сѹть є҆дным Бг҃омъ, є҆днѹ и҆стномаю, бо ѿцъ родѧчи Сн҃а; даетъ є҆мѹ тоежъ Бж҃ество, которое самъ мае̑тъ, такъже и҆ Дх҃а ст҃ого и҆спѹ-скаючи, даетъ є҆мѹ тоежъ, є҆дно и҆ нераздѣлное Бж҃ество, которое да Сн҃ови, и҆ которое самъ всобѣ мае̑тъ. Познаваю Філософове Пренай-ст҃ѣйшѹю Троцѹ пре дерево, гды з є҆дного корена двѣ лѣторосли выростаю; бо ѿцъ є҆стъ корень, з которого выростаютъ двѣ лѣторосли, Сн҃ъ и҆ Дх҃ъ ст҃ый. Корень и҆ лѣто-росли, сѹть є҆динымъ деревомъ, є҆днѹ маю натѹрѹ, та̑ три Персоны Бж҃екїи, сѹть є҆динымъ Бг҃омъ, є҆дно є҆стество маю; поневажъ Сн҃ъ родѧчисѧ и҆ Дх҃ъ ст҃ый походѧчи, тоежъ, є҆дно, и҆ нераздѣлное берѹтъ ѿ ѿц҃а Бж҃ество, которое самъ ѿцъ в собѣ мае̑тъ. Корень першїй є҆стъ,

нѣжъ

нѣж лѣторосли; и межи Бжскими Персонами
Отцъ першій естъ ѿ Сна и Дха Стого, бо
Отцъ Сна роди презрозꙋмъ свой, гды пона-
ваетъ Отцъ себе самого, натой часъ стаетсѧ
Отцевскій образъ, Отцевское Слово ꙋмное,
который образъ, албо которое Слово назы-
ваетсѧ Сномъ Бжимъ. Дха Стого за през
волю свою Отцъ испꙋскаетъ, гды себе самого
любитъ Отцъ, натой часъ стаетсѧ Отцевскаѧ
любовъ, котораѧ называетсѧ Дхомъ Стымъ,
гды еднакъ мовимо, же Отцъ першій естъ
ѿ Сна и Дха Стого. Маемо вѣдати, же
таѧ першость не естъ ведлꙋгъ натꙋры албо
истности, кгды тылко ведлꙋгъ порѧдкꙋ
албо ведлꙋгъ рожаю в Бжествѣ, албо ведлꙋгъ
мысли людской, а речꙋ самой завше предъ
створенем Свѣта, превѣкни посполꙋ з Бгомъ
Отцемъ, былъ Снъ и Дхъ Стый, и небыло
жадного часꙋ, и жаной мѣнꙋты, которого бы
часꙋ и которой бы мѣнꙋты былъ Отцъ безъ
Сна и Дха Стого, бо завше превѣкни Бгъ
Отцъ зналъ и любилъ себе самого, зачимъ
завше превѣкни посполꙋ з Отцемъ былъ Снъ,

Беллар: кни. в. ѿ Хтѣ гла. ді. и ѕі.

Іѡ: де кобтѣ кни. а. гла. і.

ꙋ поневаж

Казанє второє.

поневажъ Снъ на той ча родитсѧ, гды Оцъ
себе самого познаваєтъ, и забыше пре вѣки
посполу з Оцемъ былъ Дхъ стый,
поневажъ Дхъ стый натой ча походитъ,
гды Оцъ себе самого любит. Православныи
Хртїане вѣдаєте южъ с родо Фїлозофскїй;
створенє, наступуєтъ с родо Феѡлоцкїй;
Писмо, бо Феѡлоґове пре писмо познават
Пренастѣйшую Трцу; гды читаю Феѡлоґове,
же по часъ Крщенїа Хвого в рѣцѣ Їордаско,
Дхъ стый показалсѧ в Постатѣ голубино,
Снъ показалсѧ в тѣлѣ людско, Оцъ по-
казалсѧ в голосѣ мовачомъ: Се єстъ Снъ
мой возлюбленный ѡнемже благоволих. Пре тоє
писмо познаваю Пренастѣйшую Трцу, гды
читаю Феѡлоґове, же по часъ перемѣненїа
Хвого на горѣ Фаворской, показалсѧ Дхъ
стый в оболоку, Снъ показалсѧ такъже
в тѣлѣ члвѣчом, Оцъ показалсѧ в голосѣ
мовачо: Се є Снъ мой возлюбленны ѡнемже
благоволихъ; тогѡ послушайте. И пре тоє
писмо познаваю Пренастѣйшую Трцу, гды
читаю Феѡлоґове и тыи слова, которыи

мови

мо́вилъ Х҃с до А҆п҃лов: Ше́дше научи́те вся
ꙗ҆зы́ки, Кр҃тя́ще и҆хъ въ И҆мя Ѻ҆ц҃а и҆ С҃на Мѳ҃ к҃и
и҆ С҃то́го Д҃ха. И҆ пре́тыи слова̀ познава́ютъ
є҆ди́наго Б҃га в тро́х Персо́нах, и҆ три Персо́ны
в є҆дно́мъ Б҃зѣ, бо там каза́лъ Х҃с лю́дей
Кр҃ти́ти, въ И҆мя є҆ди́но, не в и҆мена мно́гїи,
для того́, же три Персо́ны Б҃жїи маю́т є҆ди́но
И҆мя Б҃жїе, є҆дны́мъ сут Б҃гом, не мно́гими
бога́ми. Гды чита́ю Ѳеоло́гове и҆ тыи слова̀,
кото́рыи напис̑алъ А҆п҃лъ Па́вел: Ни́ктоже Б҃ъ а҃ Ко: и҃
и҆нъ, то́кмо є҆ди́нъ, и҆бо а҆ще и҆ сут гл҃емыи
бо́зи, и҆ли на н҃бси и҆ли на земли̂, ꙗ҆коже сут
бо́зи мно́зи, и҆ госпо́дїе мно́зи, но на́мъ є҆ди́нъ
Б҃гъ Ѻ҆ц҃ъ, и҆з него́же вся и҆мы в него, и҆ є҆ди́нъ
Г҃ь І҆с҃ Х҃с, и҆мже вся и҆мы тѣмъ, и҆ є҆ди́нъ
Д҃хъ С҃тый, в не́мже вся́ческая и҆мы в нем.
И҆ през то̀е пи́смо познава́ют Пре҃с҃тую Ѥ҆ди́ную
Тр҃цу в є҆дно́мъ Б҃жествѣ, бо ту̀тъ написа́лъ
А҆п҃лъ Па҃ве: Ни́ктоже Б҃ъ и҆нъ, то́кмо є҆ди́нъ,
а҆ гды мо́вит: Ѥ҆ди́нъ Б҃ъ Ѻ҆ц҃ъ, не ѿдаля́ет С҃на
ѿ того̀ Б҃жества, ꙗ҆ко те, гды мо́вит: Ѥ҆ди́нъ Г҃ь
І҆с҃ Х҃с, не ѿдаля́ет Ѻ҆ц҃а ѿ того́жъ Г҃дства,
бо є҆сли́бы ѿдаля С҃на ѿ Ѻ҆ц҃е́вского Б҃жества,

Б҃ъ и҆ ѿц҃а

и҆ Ѿц҃а ѿ Сн҃овскогѡ Гд҃ства, были́бы два Бг҃и;
и҆ два гп҇дїе, але̑ А҆п҇толъ непозволяетъ двохъ
бгѡвъ, и҆ двохъ гп҇дей быти, гды мовитъ:
Є҆ди́нъ Бг҃ъ, є҆ди́нъ Гдь, и҆ Дꙋхови ст҃омꙋ,
любо тыхъ сло́въ не приписано: Бг҃ъ и҆ Гь, є҆днакъ
Дх҃ъ ст҃ый є҆стъ Бг҃мъ и҆ Гдемъ, бо тꙋ, припоми:
наючи А҆п҇лъ многихъ богѡвъ поганскихъ фалшивыхъ,
противъ многимъ тымъ богѡмъ фалшивымъ,
кладетъ є҆ди́ногѡ правди́вогѡ Бг҃а Ѿц҃а,
и҆ є҆ди́ногѡ Гд҃а І҆с҃ Х҃а, и҆ посполꙋ є҆ди́ногѡ
Дх҃а ст҃гѡ, мо́жемо зрозꙋмѣти, же Дх҃ъ
ст҃ый є҆стъ Бг҃омъ и҆ Гд҃мъ, и҆ з тыхъ словъ
А҆п҇лскихъ: Вне́мже вся́ческая, и҆мы внемъ,
в тыи слова: и҆з негоже, и҆мже, внеже, значатъ
є҆дно и҆ нераздѣлное троихъ Персѡнъ Бжескихъ
дѣйство; взглядомъ створенꙗ, зачимъ
три Персѡны Бжескїи маютъ є҆дно и҆ нераздѣлное
Бжество, поневажъ маютъ є҆дно и҆ нераздѣлное
дѣйство. Гды читаю Ѳеѡлогове и҆ дрꙋгїи
2 Ко: гі слова, которыи написалъ А҆п҇лъ Павелъ: Блгть
Гд҃а нш҃егѡ І҆с҃ Х҃а, и҆ любовь Бг҃а Ѿц҃а, и҆ при-
частїе ст҃гѡ Дх҃а, бꙋди со всѣми вами. И҆
престое писмо познаваютъ Пренаисвятѣйшꙋю

Трцꙋ

Трцу в єдином Бжствѣ, бо найнишых
мѣсцах Апл кладет: Перше Оца, потым
Сна, наостатку Дха Стго, а тут где
мѣл положити Оца, там положил Сна, где
мѣл положити Сна, там положил Дха
Стго, дачи знати, же три Персоны Бжскїи
суть себѣ ровныи, єдино Бжство и єдину владзу
мают. Гды читают Ѳеологове и тыи слова,
которыи написал Апл Іоанн: Трїе суть Іѡа. є.
свѣдителствующїи на небеси, Оцъ Слово и Ст:
Дхъ, и сїе трїе єдино суть, през тыи слова
познавают Пренайсвятѣйшую Трцу в єдином
Бжствѣ, бо там написано: сїи трїе єдино
суть, для того, же три Персоны Бжскїи суть
єдиным Бгом, не трома богами. Гды
читают Ѳеологове тыи слова, котрыи на-
писал Екклезїастесъ: Верв треплетеный не- Еклез: д.
скоро расторгнется: шнуръ втрое плетеный
нелатво зорвется, и през тыи слова поз-
навают Пренайсвятѣйшую Трцу в єдином
Бжствѣ, бо шнуръ любо втрое плетеный,
єднак єден шнуръ єсть, не три шнуры
суть, так в Бзѣ, любо знайдуются три

Персоны, єднакъ єдинъ Бгъ єстъ, не три
Бги суть. Гды читаютъ Ѳеологове тыи
слова, которыи знайдуются у пророка Ісаіи:
Гдь послалъ мя и Дхъ єгѡ, и престыи слова
Ісаии познаваютъ Пренайсвятѣйшую Троицу,
бо тыи слова мовитъ Хс Снъ Бжій, которого
послалъ на свѣтъ для збавленія людскогѡ
Ѿцъ и Дхъ Стый, якѡ Дхъ Стый любо
Сна посылаетъ, єднакъ Снъ ѿ Дха Стгѡ
народился, такъ и Снъ любо посылаетъ Дха
Стгѡ, якѡ самъ мовилъ до учнєвъ своихъ:
Уне єстъ вамъ да азъ иду, аще бо не иду азъ,
утѣшитель неприйдетъ къ вамъ, аще же ли
иду пошлю єгѡ вамъ, єднакъ Дхъ Стый
ѿ Сна не походитъ, бо иншая єстъ речъ
посыланє, иншая похожене, посыланє є полѣты
достворенія, похожене зась єстъ превѣки и
пре створенямъ. Гды читаютъ Ѳеологове
тыи слова, которыи написалъ Ѱалмиста:
Кѵрил. Помазатя Бже Бгъ твой єлеемъ радости.
Іерусал: престыи слова познаваютъ пренайсвятѣйшую
на Ѱал. Трцу, бо тыи слова мовитъ Ѱалмиста до Бга
мд. Сна, такимъ способомъ: Помазалъ тебе Бже

Сну

Сн҃у, Бг҃ъ Ѡц҃ъ твой, єлеѡмъ радости,
то єстъ: Дх҃омъ Ст҃ымъ. Гды читаютъ
Ѳеолоѡгове и другїи слова, котрыи написал
тойже Ѱалмиста: Востани славо моѧ,
востани ѱалтыри и гусли, востану рано. Чтд: на Ѱал: нѕ.
И престое писмо, познавають пренайсветѣйшую
Троицу, бо тое было розмова всей пренайсвѣтѣйшои
Троици, Бг҃ъ Оц҃ъ мови до Хр҃та Сн҃а своегѡ,
умерлогѡ и въ гробѣ положенногѡ: Востани
славо моѧ. Дх҃ъ Ст҃ый мовилъ: Востани
ѱалтири и гусли, а Хс҃ Сн҃ъ Бж҃їй ѿказалъ:
Востану ранѡ. Православныи хр҃тїане вѣдаете
южъ сродокъ Ѳеолоѡгицкїй, писмо ст҃ое,
наступуетъ сродокъ Пр҃роцкїй и Патрїаршїй,
Фигура, знакъ, бо Пр҃роки и Патрїархи, през
Фигуры, през знаки, пренайсвѧтѣйшую Троцу
познавали, былъ знакъ пренайсвѧтѣйшои
Троци, напочатку свѣта, гды хотѣлъ Бгъ
учинити чл҃ка, натой часъ мови: Сотворим
чл҃ка, по образу нашему и поподобїю, тыи слова
мовилъ Ѡц҃ъ до Сн҃а и Дх҃а Ст҃гѡ, далѣй
написано: Сотвори Бг҃ъ чл҃вка по образу Бж҃їи Бы: а.
сотвори єгѡ, бо три Персѡны Бж҃скїи суть

єдины

ѐдны́мъ Бг҃омъ, нетрома̑ Бг҃а́ми. Бы́лъ зна̑къ
Пренаи́ст҃ѣ́йшей Тр҃цы и̂ на то́й ча́съ, гды Бг҃ъ
оу̂бра́вши А̂да́ма и̂ Е̂ѵу, в ша́ты скура́ными,
Бы г҃. мо́ви: Се А̂да́мъ бы́сть ꙗ̂ко ѐди́нъ ѿ на́съ.
Ты́и сло́ва мо́вилъ Ѡ҆те́цъ до Сн҃а и̂ Дх҃а
ст҃о́го, дла того̑ зде́сь напи́сано: Рече Бг҃ъ,
бо три Персо́ны Бж҃ескі́и су́ть ѐдны́мъ Бг҃омъ,
нетрома̑ бога́ми. Былъ зна̑къ Пренаи́ст҃ѣйшей
Тр҃цы, и̂ на то́й ча́съ, гды лю́де будова́ли ве́жу
Вавѵлѡ́нскую, бо на то́й ча́съ мо́вилъ Бг҃ъ:
Бы а҃і. Пріи́дѣте и̂ сше́дше смѣси́мъ тꙋ и̂ ꙗ̂зы́ки и̂хъ.
Ты́и сло́ва мо́ви Ѡ҆те́цъ до Сн҃а и̂ Дх҃а ст҃: дла того
напи́сано: и̂ ѿту́ду расѣѧ и̂хъ Гдⷭ҇ь по лицꙋ
всеѧ̀ землѧ̀, бо три Персо́ны Бж҃ескі́и су́ть ѐди́нымъ
Гдⷭ҇емъ; Пано́мъ, нетрома̑ Гдⷭ҇ами; Пана́ми. Былъ
зна̑къ пренаи́ст҃ѣйшей Тр҃цы, в ѐдно́мъ Бж҃ествѣ,
и̂ на то́й ча́съ, гды ся три А̂гг҃лы пока́зали
А̂вра́мови, оу̂ ду́ба Мавре́йскаго, бо А̂враа́мъ
тро̂хъ А̂гг҃ловъ назва́лъ ѐдны́мъ Гдⷭ҇емъ, мовачи:
Бы и҃і. Гдⷭ҇и а̂ще ѡ̂брѣто́хъ бла́годать предъ лицемъ твои́мъ,
немини раба̑ своего, дла того тое А̂враа́мъ
мо́вилъ: Бо три Персо́ны Бж҃ескі́и су́ть
ѐдны́мъ Го́сподемъ, нетрома̑ Гдⷭ҇ами.

былъ

Былъ знакъ пренаст҃ѣйшои Трцы и натои
ча, гды прркъ Исаїа видѣлъ Серафимовъ Иса: ѕ·
хвалѧщихъ Бга, и волаючихъ: Стъ, Стъ,
Стъ Гдь Савафѡдъ, длѧтогѡ Серафими
три разы мовили Стъ, бо хвалили прена-
ст҃ѣйшую Трцу, першїй разъ мовили, Стъ
Ѻцъ, другїй разъ мовили: Стъ Снъ, третї
разъ мовили: Стъ Дхъ, длѧтогѡ зась
мовили: Гдь Савафѡдъ, бо три Персѡны
Бжкїи суть єдиными Гдемъ, не трома Гдами.
Былъ знакъ пренаст҃ѣйшои Трцы, и натои
часъ, гды през Мωѵсеѧ казалъ Бгъ Ізл҃тѧномъ
ѿлꙋчити три мѣста ѡколо Іѡрданꙋ, и три Чи҃: лє·
мѣста в земли Хананейской, длѧ оутѣчки,
єсли бы кто когѡ забилъ нехотѧчи,
а оутѣкъ, до которогѡ колвекъ з тыхъ трохъ
мѣстъ, жебы волнымъ зосталъ ѿ смрти,
и пренайст҃ѣйшаѧ Трца, боронитъ ѿ смрти
дочасной и вѣчной людей грѣшныхъ, которыисѧ
донеи оутѣкаютъ, тыи три мѣста єднꙋ
мѣли моцъ, повагꙋ и зацность, и три Персѡны
Бжкїи, єднꙋ маютъ моцъ, єднꙋ повагꙋ,
и єднꙋ зацность, бо Ѻцъ єстъ Бгъ, Снъ

Бгъ,

Бг҃ъ, и҆ Дх҃ъ ст҃ы́й Бг҃ъ, О҆ц҃ъ Гд҇ь, Сн҃ъ
Гд҇ь, и҆ Дх҃ъ ст҃ы́й Гд҇ь, О҆ц҃ъ створитель,
Сн҃ъ створитель, и҆ Дх҃ъ ст҃ы́й створитель,
О҆ц҃ъ всемогꙋ́чїй, превѣ́чный, нескончо́ный,
и҆ неѡ҆граничо́ный, Сн҃ъ всемогꙋ́чїй, Пре-
вѣ́чный, Нескончо́ный и҆ неѡ҆граничо́ный,
и҆ Дх҃ъ ст҃ы́й, Всемогꙋ́чїй, Превѣ́чный, Не-
скончо́ный, и҆ Неѡ҆граничо́ный, тая́ тылко
е҆стъ межи Бж҃кими Персо́нами, розни́ца,
же О҆ц҃ъ е҆стъ ни ѿкого, Сн҃ъ за и҆ Дх҃ъ С҃:
ѿ О҆ц҃а сꙋ́ть, О҆ц҃ъ е҆ст ни рожденный, ни
Сотворе́нный, ни ꙋчине́ный. Сн҃ъ за е҆стъ
превѣ́чне ѿ О҆ц҃а рожденный; такъ мовитъ
Бг҃ъ О҆ц҃ъ до Хр҃та Сн҃а своего: И҆з чрева прежде
денни́ца роди́хъ тя. и҆ Дх҃ъ ст҃ы́й превѣ́чне е҆стъ
ѿ О҆ц҃а самого походя́чїй; такъ мовилъ
Іѡ҃: е҃і Хс҃ до А҆п҃ловъ: Е҆гда же прїидетъ Ꙋтѣшитель
е҆гоже а҆зъ послю вамъ ѿ О҆ц҃а, Дх҃ъ и҆стинный,
и҆же ѿ О҆ц҃а и҆сходитъ, той свѣдительствꙋетъ
ѿ мнѣ. Гды хотѣлъ Моѵсей приступити
до Бг҃а, который показался е҆мꙋ в Кꙋпинѣ
И҆схо҃ г҃ О҆гненной, казалъ е҆мꙋ Бг҃ъ и҆ззꙋти
обꙋвь з ногъ, мовячи: И҆ззꙋй сапоги ѿ ног

твоихъ

твоихъ, мѣстобѡ нанемже ты стоиши
земля ста єстъ. Обувъ называєся тѣло
наше, бѡ ꙗкъ обувъ покрываєт ногу, такъ
тѣло душу чловѣчую ѡкрываєт, ѡбувъ бываєт
учиненый зскуры быдлячей, и тѣло чловечое
подобне єст, скурѣ быдлячої, бѡ маєт в собѣ по-
жадливости быдлячїи, бестїялскїи, для того
мови Ѱалмиста: Скотъ бых ѹ тебе. Изъзуимо
ймы той обувъ; тѣло свое, ѡкинмо ѡт себе
пожадливости телесныи быдлячїи, бестїялскїи,
ѡкинмо ѡт себе пыху, нерозумѣнимо ѡ собѣ
много, и непогорждаймо людми иншими,
бѡ мовитъ Апостолъ Іаковъ: Гдь гордымъ
противится смиреннымъже даєтъ благодать.
ѡкинмо ѡт себе лакомство, непрагнѣмо чужого,
бѡ написано: Непожадай ближнего твоего ѡ
нѣвола, нѣ осла, анѣ жадной речи, которая
єгѡ єсть. ѡкинмо ѡт себе ѡбжирство, бѡ
затое каралъ Бгъ Ізраилтяно, так мовитъ
Ѱалмиста: Єще брашну сущу въ устѣх их,
и гнѣвъ Божїй взыйде на Ізраиля и убий мно-
жайшия их. ѡкинмо ѡт себе зазрость, бѡ
ѡ зазрослывых людех написано: Горе имъ

ꙗкѡ

Казанє в насш: С Дх҃а.

ꙗко въ пѹть Каинов ходиша. Ѿкинмо ѿ себе гнѣвъ, бо мовитъ Апⷭ҇лъ Павелъ: Слн҃це да незайдетъ въ гнѣвѣ вашемъ. Ѿкинмо ѿ себе лѣнивство, нелѣнѹймосѧ до цр҃кви ходити, Бг҃ѹсѧ молити и добрыи оучинки чинити, бо ѡ лѣнивыхъ написано, всѧкоѡ древо не творѧщее плода добра посѣкаєтсѧ и въ огнь вмѣтаєтсѧ. Ѿкинмо ѿ себе пожадливости телесныи, нечистыи, бо мови Апⷭ҇лъ Павелъ: блѹдници и прелюбодѣйници црⷭ҇твіѧ Бж҃іѧ неи наслѣдѧть, вшетечники и мѹжоложники Кролевства Бж҃го не ѡдѣдичать. Если ѿкинемо ѿ себе всѣ пожадливости телесныи, быдлѧчіи, бестіалскіи, на той часъ з зѹемо ѿ вѹвъ тѣло свое и можемо приступити до Бг҃а в Троци единого, и бѹдемо жити в Нб҃ѣ з Пренайсвѣтѣйшей Троцеи, з Ѿцемъ и Сн҃омъ и Дх҃омъ Ст҃ымъ, въ вѣки вѣкомъ, Аминь.

КАЗИ.

КАЗАНЇЕ НА ПРЕѠБРАЖЕНЇЕ ГНЕ.

Ѩвишасѧ имъ Мѡѷсей и Илїа с нимъ глаголюща

Матѳей, зі.

Ѕ Слибы кто запыталъ, чему подъ Преѡбраженїѧ Хрїста показалисѧ на горѣ Ѳаворской, Мѡѷсий и Илїа з Хртомъ розмовлѧючїи? длѧ тогѡ, жебысмѡ вѣдали, ижъ Хс єстъ правдивый Бгъ, который живыми и мртвыми владнє, бо Илїи живому, Мѡѷсеѡви умрлому, казалъ до себе ставитисѧ, показалисѧ и длѧ тогѡ. Мѡѷсей и Илїа на горѣ Ѳаворской подъ Преѡбраженїѧ Хрїста, жебы научили Апостолов вѣрити, ижъ Хс маетъ муки терпѣти, смрть подъѧти, и третєгѡ днѧ з мртвыхъ встати, бо Мѡѷсей на горѣ Ѳаворской до Хрїста мовилъ: Гдї, ѧмъ презначалъ муки и смрть твою, гдымъ заръзалъ баранка и ѿфѣровалъ Бгу, бо и ты невинный баранку будешъ невинне ѿ жидовъ забитый, и на Кртѣ себе самогѡ за грѣхи всегѡ свѣта Бгу Ѡтцу будешъ

Ст: Дєо Фїлапт на зі м

Ф ѿфѣро-

ѿвѣровати, Илїа зась мовит до Ха҃: Гд҃и ıам
презначалъ твоє змртвыхъ востанє, гдым
въскресилъ змртвыхъ сына єдной вдовицы
в Сарефѣ Сидонской, и дла того ѿказалисѧ
Моѵсей и Илїа нагорѣ Фаворском почас Пре-
ѡбраженїа Хва, жебысмо вѣдали, ижъ Хс
ѿба два законы постановилъ, старый и новый,
бо зстарого закону, впровадил нагору Фаворскую
пророкѡвъ Моѵсеа и Илїю, зновогѡ закону,
впровадилъ Аплѡвъ, Петра, Іакѡва, и Іѡана.
Мѳ҃ ѕ҃і. Пыталъ Хс Аплѡвъ, когобы єгѡ люде розу-
мѣли быти; когомѧ глтъ члвци быти Сна
члчка? ѿказали, ѡвы убо Іѡана крстителѧ,
иныи же Илїю, другїи же Іеремїю, или єдина
ѿ прроков, показалисѧ теды Моѵсей и Ілїа
нагорѣ Фаворской и дла того почас пре-
ѡбраженїа Хва, жебы Аплѡве вѣдали, ижъ
Хс не єстъ Іѡанъ крститель, ни Илїа, ни
Іеремїй, ани жаденъ пророкъ, але єстъ Бгъ и
Гпнъ всѣхъ пророкѡвъ, бо всѣ Пророки ѡ Хѣ
пророковали, такъ мовитъ Хс до Клеѡпы и
Лук҃ кд҃. Луки: Ѡ несмысленная, и косная срдцемъ,
єже вѣровати ѡ всѣхъ, яже глаша пррѡци,
не сїя ли подобаше пострадати Хѵ, и внити въ

славу

Славꙋ своиͯ начеⷩ ѿ Моѵсеа и ѿ всеⷯ Прроⷦ, сказаше има и ѿ всеⷯ писаній, яже ѡнеⷨ. З того ѡказаня, ѡбецꙋю ласка вашиⷨ нат ы Казаню показати роматыи ѿ Хе пррочства, з которы зрозꙋмети можемо, же Хс ест правдивый Месіѧ, которы мелъ прийти на свет, з тыже прроцтв можемо ѿказати жидомъ невѣрнымъ, котрыи невѣрꙋют, жебы Хс бы Мессіею, мы засъ можемо жидѡ Пророцтвами тое показати, же Хс естъ Месіѧ правдивый, бо Хс выполнилъ всѣ пророцтва, котрыи были ѡ Мессіи, жебымъ тыи пророцства латвеи моглъ показати, Ха Ба прошꙋ ѡ помоⷭ, ласк вашиⷯ ѡ слꙋхане.

Щоколвекъ Хс чинилъ, ѡ всеⷯ тыхъ ѹчинкаⷯ Хвыⷯ были пророцтва, едны ꙗвныи, дрꙋгіи закрытыи. Михеа пророкова ѡ тыⷨ, же мелъ Хс ѹродитисѧ въ Виѳлееме, бо мови: И ты Виѳлеемъ земле Іюдов, ничимже менши еси въ владкаⷯ Іюдова, из тебе бо изыдеⷮ вождъ, иже ѹпасет люди моѧ Інлѧ. Было и ѡ ты пророцтво, же мелъ Хс пред Иродоⷨ ѹходити до Египтꙋ, бо мовит самъ Бгъ пре пророка Іѡсія: ѿ Египта возва Сна моего. Мѳ: в.

Ісаїа пророкова̃ ѡтым, же мѣлъ Хс̃ давати
слѣпымъ ѡчи, глухимъ слухъ, безногимъ
нѡги, и нѣмымъ мову, бо напис̃: Тогда̃
ѿверзутсѧ ѡчи слѣпымъ, и уши глухихъ
услышатъ, тогда̀ скочитъ хромый ѧкѡ
єлень, и ѧсенъ будетъ ѧзыкъ гугнивыхъ.
Іерє: ла Іеремѣѧ пророкова̃ ѡты, же мѣлъ Хс̃ старый
закѡ скончити, который далъ жидѡмъ,
гды ихъ выпровадил з Єгипту, а мѣ̃ новый
законъ хртіанскій постановити, бо напис̃:
Се днїе грѧдꙋ, глетъ Гдь, и завѣщаю домꙋ
Ілевꙋ и домꙋ Іюдинꙋ, завѣ̃ нов, непозавѣтꙋ
иже завѣщахъ ѿцемъ ихъ, въ днь воньже
поѧвшꙋми за рꙋкꙋ ихъ извести ѧ ѿ землѧ
Зах: аі Єгипетскіѧ. Захарїа пророкова̃ ѡто, же мѣл
Хс̃ проданый быти, за трицатъ сребренникѡ,
бо напис̃: Поіѧша тридесѧ̃ сребреник цѣнꙋ
цѣненнагѡ, єгоже цѣниша ѿ сынѡ Ілевъ,
и даша ѧ на селѣ скꙋделничи, ѧкоже сказа̃
Ісаїа н мнѣ Гдь. Ісаїѧ пророковалъ ѡтым, же мѣлъ
Ха рожками и бичами ѡбнаженнагѡ бити,
мѣли поличковати, и на лице єгѡ плювати,
бо мови самъ Хс̃ през Ісаїю: Хребе̃ свой далъ
на раны, и ланиты на заушеніе, лица же своегѡ

неѡклатих

не ѡбрати ѡтстꙋда запасанія. Двъ прророкова
ѡтым, же мѣли рꙋки, и ноги Хвы; гвоздми
до Крта прибити, бо мови самъ Хс оустьі
Двыми: Ископаша рꙋцѣ мои, и нозѣ мои.
было и ѡтымъ прроцтво, же мѣли жолнѣре
єднꙋ шатꙋ Хвꙋ пошарпати, а ѡ дрꙋгꙋю киддати
лосы, бо мови Хс през тогожъ Двда: Раздѣ-
лиша Ризы моѧ себѣ и ѡ ѡдежи моей меташа
жребіѧ. было и ѡтымъ прроцтво, же мѣли
Ха Жолчю кормити, и Оцтомъ поити, бо
мови самъ Хс през Двда: Даша вснѣдь мою
желчъ и в жаждꙋ мою напоиша мѧ оцта.
Было и ѡтым прроцтво, же мѣлъ Хс з мертвых
встати якъ ѡ сна, бо мови Хс: Азъ оуснꙋх
и спахъ и востахъ, яко Гдь застꙋпит мѧ.
Было и ѡтом прроцтво, же мѣлъ Хс зстꙋпити
до пекла, и выпровадити ѡтоль дшѣ стых
Оцовъ, Прроковъ, и Патріярховъ староза-
конныхъ, которыи Ха ѡчекивали, бо мови
Ѱаломиста: Изведе их из тмы, и сѣни смертныя.
было и ѡтом прроцтво, же мѣлъ Хс встꙋпити
до нба, бо мови тойже Ѱаломиста: Взыйде
на Хероним, и летѣ возлетѣ на крилꙋ вѣтренню.
тоюжъ явныи прроцтва показалемъ ѡ Хѣ,

настꙋпꙋютъ єще прроцтва закрытыи, ко-
торыи треба тлꙋмачити. Іаковъ Патріарха
старозаконный пророковалъ ѡ тымъ, же мѣлъ
Бытіа мд. Хс прійти на свѣтъ, бо мовилъ: Прійдетъ
желаніе холмѡ вѣчныхъ, прійдетъ пожаданіе
пагорковъ вѣчныхъ, пожадаемъ называется
Хс, бо єгѡ жадали всѣ стыи Ѡцы, Прроки
и Патріархи старозаконныи, которыи назы-
ваются Пагорками вѣчными, для тогѡ:
бо ѡни цнотами своими, добрыми оучинками
и стобливости, перевышаютъ иншихъ людей,
и в нбѣ навѣки бꙋдꙋтъ перевышшати. Исаіа
пророковалъ ѡ тымъ, же мѣлъ Хс ѿ чистои
Двы оуродитися, бо написалъ: Изыйдетъ
Исаіа: аі Жезлъ из Корене Іессеова, и Цвѣтъ про-
цвѣтетъ, выйдетъ рожчка из корена Іессеового
и квѣтъ заквѣтнетъ. Рожчкою єсть Пречистая
Два, ѿ которои Сличный квѣтъ Хрстосъ
оуродился ненарꙋшивши єѣ Девства, якѡ
квѣтъ ненарꙋшаєтъ рожчки, гды ѿ нея вынникаєтъ.
тойже Ісаіа Пррковалъ ѡ тымъ, же мѣлъ Хс быти
покорным, немѣлъ взгорждати людми грѣшными
и в вѣрѣ недосконалыми, бо написалъ: Трости
Ісаі: мв сокрꙋшенныя несломитъ, и лнꙋ запаленого не-

згаситъ

згасит. тростїю сокрушеною называетсѧ члвкъ
грѣшный, Лно запаленый єст члвкъ недоско-
налый в вѣрѣ. Кто тєды члвка грѣшного и
в вѣрѣ недосконалого научаєт, потѣшаєтъ
и до збавленѧ приводит, той трости сокру-
шенной нєламлєт, и лну запаленого нєгасит,
кто зась грѣшного члвѣка и недосконалогω
в вѣрѣ нєвспомагаєт, до збавенѧ неприводит,
але взгоржаєт ими, той тростїнну сокрушенную
ламлєт, и ленъ запаленый гасит, нєзламалъ и
Хс трости сокрушенной, и лну запаленого
нєзгасилъ, бω нєвзгоржалъ розбойниками,
вшетєчницами, ѧвно грѣшниками и въвѣрѣ
недосконалыми, але припускалъ ихъ до себе и
научалъ вѣры и учинкωвъ добрых, и вшелѧкими
способами до збавенѧ ихъ приводилъ, длѧ
того мовилъ Хс самъ ω собѣ: Прїиде бω Снъ
члвчески взыскати и спасти погибшаго. Іеремѣа
Пррковалъ ω тымъ, же мѣли Хрта на Крстѣ
прибити; бω написалъ: Прїидѣте вложимъ Іере: лı.
древо въ хлѣбъ єгω, в тых словахъ деревомъ
называєтсѧ Крстъ, Хлѣбомъ называетсѧ
Хс, бω мовилъ азъ єсмь хлѣбъ животный
сходѧи с Нбсе, гды тєды Хрта на Крстѣ

прибито

прєбито, на той ча вложено древо въ Хлѣбъ єгѡ. Было и ѡтымъ Пророцтво, же мѣлъ Хс навернути до вѣры хртїанской погановъ і жидовъ, и мѣлъ Сакрамента в цркви постановити, и мѣлъ Пророковъ и Апловъ зобрати, бо мовилъ Іаковъ Патрїарха старозаконный, Той чаянїе ꙗзыкомъ; привязая къ виноградꙋ осля своє, и виниичїю ѡсличи своє, и сперет ризы своя виномъ, и въ кровии грозновѣ ѡдеждꙋ свою, веселы очи ємꙋ ѿ вина, и бѣлы зꙋбы єгѡ паче млека. Виноградомъ єсть црковь стая, до которой Хс осля народъ поганскїй; вѣрою ꙗкъ шнꙋромъ мѣлъ привязати. Виницою

Бытїя. мд.

матицею єсть сама Хс, бо до себе самомъ мѣлъ привязати ослицꙋ народъ жидовскїй. Ризой єсть Тѣло Хртово, которое Хс мѣлъ ꙗкъ ꙋ винѣ ꙋ крови своє мыти. Одежда єсть Црковъ стая, которꙋю мѣлъ Хс Сакраментами, ꙗкъ кровїю ꙗгодною ѡмыти, бо написано: Омы насъ ѿ грѣхъ нашихъ Кровїю своєю. Очима называютъся Прркы, бо ѡны видѣли далекїи пришлыи речи, и Пророковали ѡ пристю Хртовомъ, и да того веселилися, же мѣлъ Хс прїйти на свѣтъ, ꙗкѡ написано:

Веселы

Бѣ́лыи о҆́чи є҆мꙋ̀ ѿ вина̀. Зꙋба́ми называ́нѧ
А҆п҃толове, бо ѡ҆ны̀ наꙋча́ли люде́й, же и҆жъ
пришо́лъ Х҃с на свѣтъ, и҆ пропов҆ѣда́ли на
свѣ́тѣ Сло́во Б҃жїе, ко́тороеса мле́ко называ́є,
дла то́гѡ напи́сано: Бѣ́лы зꙋ́бы є҆гѡ̀ па́че
мле́ка. Было и҆ ѿ ты́мъ Пр҃ро́цтво, же мѣ́лъ
Х҃с ѿки́нꙋти ѡ҆фѣры Старозако́нныи, ко́торыи
Їꙋдеа́не Б҃гꙋ ѡ҆фѣрова́ли: волы̀, козлы̀, ба-
раны, о҆́вцы, го́лꙋбы, го́рлицы, воро́бки, и҆
збо́жа; и҆ мѣ́лъ на себѐ взѧ́ти тѣ́ло чл҃вѣ́чее,
и҆ ѡ҆́ное на Кр҃тѣ̀ за грѣхи̇̀ людскїи ѡ҆фѣровати,
ꙗ҆ко мо́витъ Х҃с С҃нъ Б҃жїй до Б҃а Ѿ҃ца своего:
Же́ртвы и҆ приноше́нїѧ невосхотѣ́лъ є҆си, тѣ́ло же — Ѱа҃ л҃д.
съверши́лъ ми є҆си, всесожже́нїѧ и҆ ѡ҆ грѣсѣхъ
невзыскалъ є҆си, тогда̀ рѣхъ: Се прїидꙋ, въ
главизнѣ кни́жнѣ пишетъ ѡ҆ мнѣ̀ сътво-
ри́ти во́лю твою̀ Б҃же. Дла то́гѡ Х҃ртосъ
ѿки́нꙋлъ Старозаконныи ѡ҆фѣры, бо ты́ми
ѡ҆фѣрами немогли люде грѣхѡ́въ своихъ
згладити, та́къ мо́ви А҆п҃лъ Па́велъ: Невозмо́жнобо — Євре҃ї.
крови ю҆нчей и҆ ко́злей ѿпꙋща́ти грѣхи; зачи́м
Х҃с ѿки́нꙋлъ Старозако́нныи ѡ҆фѣры, и҆
взѧ́вши на Се́бе тѣ́ло лю́дское, ѡ҆фѣрова́лъ
Се́бе само́го Б҃гꙋ Ѿ҃цꙋ на Кр҃тѣ за грѣхи всего

Свѣ́та

свѣта, тал мови тойже Апⷭ҇лъ Павеⷧ҇: Ѿємлєⷮ҇
первое, да вто́рое поставитъ, ѿнєйжє волѣ
ѡсщєни єсмы, приношєнїєⷨ҇ Тѣла Іс҃ Хрⷭ҇това
єдиною. Было и ѿтымъ Прⷪ҇рцтво, же мѣлъ
Хс҃ муки терпѣти за грѣхи наши, и умерши
знову воскреснути и до Нб҃а вступити, бо мовиⷮ҇
самъ Хс҃, оустыⷨ҇ Дв҃двымы: Уподобихся
ѱа҃: ра҃. Нєясыти пустынной, быхъ ꙗкѡ нощный
Вранъ на нырищи, бдѣхъ и быхъ ꙗкѡ
птица ѡсобяющаяся на здѣ. Презъ Нєясыта
значится мука Хрⷭ҇това, бѡ Нєясытъ
NB иначей Пелѣканъ єстъ птаха напущи єгѵпетскоⷪ҇,
которому гды ужъ дѣти позаѣдаєтъ, тєды
ѡнъ носомъ роветъ перси свои ажъ до крови, и
кровю дѣти свои покропаєтъ и ѡживляєтъ,
тал и людей вѣрныⷯ҇ которыи суⷮ҇ дѣтми Бж҃ими,
ꙗко написано: Даⷭ҇ имъ ѡбласⷮ҇ чадоⷨ҇ Бжїимъ
быти вѣрующыⷨ҇ въ имя єгѡ. Тыи дѣти по_
заѣдалъ былъ оужъ пєкелный дїяволъ про_
клятыи; ѡкоторомъ написано: Змїй сєй єгожє
создаⷧ҇ єси ругатися єму. Щожъ Хс҃ учинилъ?
позволилъ Копїєю Перси свои пробити, и вылялъ
Кровь свою на тыи дѣти; на народъ людскїй,
и ѡживилъ ихъ, бѡ которыи люде поживаютъ

Прєнаⷭ҇тєє

Пренаст҃ѣйшое Тѣло и Кровь Хву, тыи до-
ступуют живота вѣчного; та мовил Сам
Хс: Ядый мой Пло и пїяй мой Кровь има
живот вѣчный. През ворона ночного зна-
чится Воскрніе Хво; бо ворон вночи вылѣ-
тует згнѣзда своего и по свѣту лѣтае,
та Хс ѡполночи встал змртвых, и вышол
згробу звеликою славою, бо жолнѣре которыи
Хта в гробѣ положеного стерегли, барзо по-
лякалися, и пришедши до Ierлиму, ѡзна-
мили тое Архїереом жидовским; ведлуг
Еуангелїи Мфдея: нѣцїи ѿ кустодїа пришедше
в град возвѣстиша Архїереом вся бывшая.
През Птицу албо воробя значится Возненіе
Хртово, бо воробей высоко себѣ гнѣздо чини
на даху; и та мешкае. Так Хс высоко вступил
з землѣ аж до Нба Емпїрейского; и там
сѣл на Правици Бга Ѻтца своего, ведлуг
Апла Павла: Сѣде ѿ деснуи Пртола Вели-
чествїя на высоких. З тых теды Працтов
явных и закрытых, можемо жидом и всѣм
людем невѣрным показати, же Хс ест
правдивый Мессїя, который мѣл прийти на
свѣт для збавленїя людского, поневаж

на Хртѣ

на Хрⷭ҇тѣ̑ всѣ тыи Прⷪ҇роцства споленилися, которыи были ѿ Мессїи. Еще естъ и ѿтым Прⷪ҇роцство, же маетъ Хс҃ судити все Свѣтъ, бо мовилъ Іѡанъ Кртⷭ҇ите: Емуже лопата
Мѳ: г. в руцѣ его, и ѿтребитъ гумно свое, и соберет пшеницу в житницу свою, плевы же сожжет ѿгнемъ неугасаемымъ. Лопатою называется Страшный судъ, который Хс҃ буде ѿправовати, гумном е Свѣтъ, пшеницею суть вѣрныи и Првⷣныи люде, которых ѿзмеТ Хс҃ до спѣжарнѣ Нбⷭ҇ной, и будет до них мовити на страшном судѣ: Прїйдѣте благословенныи Ѿца моего наслѣдуйте уготованное вамъ црⷭ҇тво Нбⷭ҇ное ѿ сложенїя мира. Половою суть невѣрныи и грѣшныи люде, которыи на страшном судѣ Хс҃ пошле до пекла, жебы там на вѣки в огнѣ горѣли; и буде до них мовити: Идѣте ѿ мене проклятыи въ огнь вѣчный уготованый дїяволу и Аггеломъ его, ѿ которого огня заховай нас Хе Бже, Аминь.

Казанє в. на Преображеніє Гднє.

Просвѣтися лице єгω ӕкω слнце, ризы же єгω быша бѣлы ӕкω свѣтъ. Мат: зі.

Казалъ Бгъ єдногω часу Прркꙋ Ієремїи внїйти в домъ гончарскїй, агды тамъ пришолъ, знайшолъ гончара, который робилъ на колѣ (Іє: ні.) начиння глиняное, агды тое начиння зопсовалося, ωнъ з тоеюжъ глины оуробилъ иншое начиня, ӕкое ємꙋ подобалося. Православныи хртїане, коломъ єстъ свѣтъ, такъ єгω называєтъ Ψалмиста, мовячи: Гласъ грома твоєгω въ колеи. для тогося свѣтъ коломъ называєтъ, бω коло єстъ ωборотное и нестатечное, такъ и свѣтъ єстъ ωборотный и нестатечный, поднесетъ члвка на гоноръ высокїй, потымъ єгω надолъ кинетъ, и розобьетъ. Поднесло было тое коло Голоферна высоко, на Гетманство Ассирїйское, (Іюдиѳ. ді.) потымъ єгω надолъ кинꙋло, бо Голоферновы головꙋ оутято, и в Ведꙋлїи на мурѣ завѣшено. Поднесло было тое коло Седекїи высоко, (д. цр: ка.) на Кролевство Іилское, потымъ єгω надолъ кинꙋло, бω Седекїи поймалъ Навходоносоръ

Казанье второе.

Кроль Вавулонскій, и выдлупивши єму ѡчи
звязалъ єгѡ ланцухами, и запровадилъ до
Вавулону в неволю. Поднесло было тое коло
высоко Валенса, на Цесарство Грецкое, потымъ
Стриковскій ли, лі. єгѡ надолъ кинуло, бо Валенса Готтове на
войнѣ поразили и живого огнемъ спалили.
Поднесло было тое коло высоко, Олеха, на
Князство Древлянское, потымъ єгѡ надолъ
кинуло, бо Олехъ на войнѣ звитяженый,
Стриковскій ли рл. гды оутекалъ пред неприятелями до єдногѡ
замку, през мостъ высокій, натой часъ и иншии
люде оутекаючи и тиснучися зопхнули єгѡ
змосту, и сами падаючи єгѡ привили и оу-
душили. И теперъ нехайся не обезпечаетъ жаденъ
чл҃вкъ, которого поднесло до горы тое коло,
бо прудко будетъ подъ коломъ, прудко свѣтъ чл҃вка
зрадитъ, богатого оубогимъ, Пана слугою и
Потентата неволникомъ оучинитъ. Длятого
мовитъ Апостолъ Павелъ: Проходитъ бо ѡбразъ мира
сегѡ, переминаетъ кшталтъ Свѣта тогѡ.
Глиняны начиня, натымъ колѣсѣ чл҃вкъ,
бо чл҃ка оучинилъ Бг҃ъ з глины; длятого себе
до Гончаря приробнываетъ Бг҃ъ, мовячи до
Іеремиовъ: Яко бреміе в руку скуделничу,

Тако

Тако́вы до́ме Їнле́въ в ру́ку мои́. Пѣ́уется
то́е гли́нѧное на́чинѧ, гды чл҃вкъ оумира́е҃,
але Бг҃ъ зно́ву з тоеи гли́ны, и҃ншое на́чинѧ
въ ѡ҃стан҃їи дн҃ь оу҃чини҃, бо на҃то́и ча҃ всѣ лю́де
встан҃у змр҃твы, и҃переменѧ́тсѧ, ве́длугъ
А҃п҃ла Павла: Вси́же и҃змѣни́мсѧ воско́рѣ,
вомгнове́нїи ѻ҃ка. Ѻбѣцу́и те́ды Ла́скам
ва́шим натым Ка́заню показа́ти, ѧ҃къ лю́де
з мр҃твы вста́вши переменѧ҃сѧ, Хс҃ Бг҃ пришо҃
ѡ҃по́мочъ, Ласкъ ва́ши҃ ѡ҃слу́хане.

З двохъ часте́и е҃стестве́нныхъ чл҃вкъ е҃ст
зло́жены, е҃дна҃ ча҃ е҃стъ дш҃а, дру́гаѧ тѣ́ло,
ѡ҃би́дввѣ тыи части́ в лю́дех грѣ́шны и҃ ст҃ы
перемѣнѧ́тсѧ, гды лю́де вста́ну з мр҃твых,
грѣшны лю́деи тѣ́ла бу́ду шпе́тныи, чо́рныи,
си́нїи, жо́втыи, блѣ́дыи, су́хїи и҃брыдкїи
ѧ҃къ тру́пъ гнилы́и, дш҃ѣ за грѣ́шны лю́дей
бу́ду шпе́тныи та ѧ҃къ шпе́тны грѣхъ, бо
грѣхъ ба́рзо е҃ шпе́тны, и҃ дш҃у и҃ тѣ́ло чл҃вчое
шпе́тит; ве́длугъ А҃п҃ла Па́вла, кото́ры мо́ви
ѡ҃ лю́дехъ грѣ́шныхъ: Ѻскверни́сѧ и ум и Тит: а.
со́вѣ҃, на дру́ги мѣ́стцу мо́ви: Ѻчи́стим 2 ко з
себе ѿ всѧ́кїѧ скве́рны пло́ти и҃ ду́ха. перемѣ-
нѧсѧ дш҃ѣ и҃ люді́и ст҃ых, бо тепе́ръ дш҃а Бг҃а

небачи́т, поки в тѣлѣ на свѣтѣ знайдуется;
а в Нб҃ѣ бачити будетъ, такъ мовилъ Хс҃:
Бл҃жени чистїи срдцемъ, ꙗко тыи Бг҃а узрятъ.
мовитиметъ кто, же неможетъ члвѣкъ
видѣти Бг҃а, бо написано: Бг҃а никтоже видѣ
нигдеже; ѿказуют на тое Учителѣ церковныи,
же неможная рече Бг҃а видѣти; на семъ свѣтѣ,
другїи ѿказуют, же неможная Бг҃а видѣти;
очима телесными, иншїи ѿказуютъ, же
неможная видѣти Бг҃а; способомъ неприроженымъ,
иншїи ѿказуютъ, же неможная видѣти
Бг҃а; такъ досконале, ꙗко досконале Самъ Бгъ
Себе види, будут тедыи Стыи Бг҃а видѣти
не на семъ але на ономъ Свѣтѣ; не телесными
але душевными очима, не прирожоными але на
прирожоным способомъ, буду видѣти Бг҃а не так
досконале, и зуполне, ꙗкѡ досконале и зу-
полне Самъ Бгъ себе видит; бо Стыи любо видѣ-
тиму Бг҃а ведлугъ егѡ истности, любѡ ви-
дѣтиму единую истностъ Бжскую в трох персонах,
и три персоны в единой истности Бжской, една
Іѡа Дамаско: кни. а. г. ѕ. немогут Бг҃а ѡграничити и поняти розумомъ
своимъ, немогутъ вѣдати, що есть Бгъ? Бгъ за-
то досконале и зуполне Себе види, же всегѡ

себе

Себе, єсли єст но Свои поимѹєт и ѡграничаєт,
и вѣдаєт, що онъ єстъ? іако написано в Апо-
калипси: Имый имѧ написано, єже никтоже
вѣсть, токмо онъ Сам. Перемѣнаѧсѧ души чп. ді.
Стыхъ, бо будут подобныи Богови, даже того
же бачитимут Бга якъ єст. Признаваєтъ тое
Апстлъ Іѡаннъ мовачи: Подобны єму будем,
и оузрим єго іакоже єст, мовитимє кто, же
неможет члвкъ подобный быти Бгу, бо написано:
Гди Бже Силъ кто подобенъ тебѣ? натое ѧ
ѡтказую; неможет члвкъ подобный Бгу быти,
ведлугъ єгѡ истности неѡграничоной, жебы
такуюж истност мѣлъ неѡграничоную, якую
маєтъ Бгъ, котораѧ по всему свѣту и за
свѣтом на несконченыи мѣстцах знайдуєтсѧ,
може єднакъ члвк подобный быти Бгу, ведлуг
даровъ Бжихъ, которых єму Бгъ оудѣлит.
Может члвк подобный быти Бгу ведлуг ласки и
славы Бжіи, которую дасть Бгъ члвкови, бо
мовит Фалмиста: Гдь Бгъ блгть и славу даст.
Можемо тое зрозумѣти з желѣза, гды
кто вложит желѣзо в огонь, тое желѣзо стане
подобное огню, бо та роспалисѧ и станетъ
горѧчое и ясное, якъ огонь. Так и Стыи гды

будут мешкати з Богомъ, и на ѡбличче Божое глядѣти, будут подобныи Богови, бо такуюж будут мѣти пiенкность и велможность якъ Богъ. Можемо тое зрозумѣти из вина, гдыбы кто у великое начиненье налял вина повно, потымъ бы у тое вино малуи кропелку воды влялъ, тая вода станет подобная вину, бо такiи же запах, и смак, и колоръ буде мѣти, яко вино. Так святыи могутся назвати кропли водни, а Богъ называется Океаносомъ вина, зачимъ святыи будут подобныи Богови, бо будут мешкати з Богомъ, и в Бозѣ, и Богъ в нихъ мешкати будет; яко самъ мовит: Вселюся в них и похожду. Перемѣнятся и тѣла святыхъ, бо теперъ тѣла святыхъ суть сказителныи, непрудкiи, грубыи и темныи, а гды встанут з мертвыхъ, будутъ тѣла ихъ нескасителныи, прудкiи, субтелныи, и ясныи, перемѣнятся тѣла з сказителных в нескасителныи, бо мовит Апостолъ

а҃ ко҃ е҃і Павелъ: Сѣется въ тлѣнiе, востаетъ в нетлѣнiе. Теперъ тѣла людскiи суть сказителныи, бо в человѣку четыры елемента войну з собою точат, з которых естъ человѣкъ зложеный, огонь воюет з водою, воздух воюет з землею,

и дал-

и далтоей незгоды и войны внутрнеи люде
умираи и тѣла ихъ псуются, бо мови Хс:
Всяко црство раздѣлившееся на ся запустѣет, Мѳ: ві.
и всяк градъ или домъ раздѣливыйся на ся
не стане. Втѣлѣ за стыхъ тыи елемента
будут мѣти межи собой згоду, и покой,
не будутся иже собѣ противными и з собой войны
точити; бо мови Апслъ Павелъ: Постщимся Евре д
убо внійти въ оно покойще, и дал тоей
згоды и покой, тѣла стыхъ будут нескази-
зителныи. еще и далтого теперъ люде уми-
раю, и тѣла людскіи псуются, бо теперъ люде
фрасуются, працуютъ и хоруютъ, Тѣла за
стыхъ будут нескасителныи, и нѣгды не-
будут умирати, бо стыи в Нбѣ небудутся
нѣ фрасовати, нѣ працовати, нѣ хоровати;
тамови с: Іоа Бгословъ в Апокалипси: Ѿиме Апока
Бгъ всяку слезу ѿ очію ихъ, и смрти небуде
ктому, нѣ плача, нѣ вопля, нѣ болезни
небуде ктому, яко первая мимо идоша.
Можемо тое зрозумѣти з подобенства,
Неба некоторыи глядимо, иже през многю
тысячей лѣтъ, ѿ створения своего трываю,
една ся непопсовали, и нѣгдыся непопсуют,

вєдлугъ ѱалмисты мовѧчогѡ: Постави ѧ҃
въвѣкъ и въвѣкъ вѣка. Такъ и тѣла ст҃ыхъ,
навѣки будутъ трывати, и нѣгды сѧ не попсуютъ.
Можемо тое зрозумѣти, из другого подо-
Двтр: кд. бенства, гды шли Ізраилтѧне з Єгупту до
землѣ ѡбѣцанной, на тот час мешкали
чтырдесѧтъ лѣтъ на пущи, єднакъ ихъ
нѣ ѡбувъ, нѣ шаты не зопсовали, бо тое Бгъ
заховалъ в цѣлости. Тако тоже Бгъ тѣла
ст҃ыхъ вѣчными часы в нєсказителности за-
хова́етъ. Перемѣнѧтсѧ тѣла ст҃ыхъ з непрудкихъ
в прудкїи, бо тоть ст҃ыи прудкїи будутъ, же
може ст҃ый за єдну минуту килка тисѧчей
миль перейти, можетъ за єдну минуту ѿ
всходу слнца на заходъ стати, Можетъ
за єдну минуту з Нба на землю зступити,
и з землѣ на Нбо вступити, для тоей пруд-
кости, Пррк Ісаїа, видѣй ст҃ыхъ до Єленѧ
прировнывает мовѧчи: Тогда скочитъ хромый
ѧко Єлень, для того ст҃ыи будутъ прудкїи, бо
будутъ дужїи; вєдлугъ Апла Павла: Осѣєтсѧ
въ немощи, встаетъ в силѣ. Дужїй былъ
Самѱонъ, бо самъ єденъ щокою ѡслею забилъ
тысѧчу жолнѣровъ фїлистинскихъ, такъ и

Ст҃ыи

ст҃ыи дѹжи бѹдѹт, же єденъ ст҃ыи може,
не знимонѣтъ воиска непрїѧтелскїи побити,
бо дает Хс ст҃ымъ моцъ над вшелѧкими
народами; Са тое Хс мови: Соблюдающемѹ
дѣла моѧ до конца, да ємѹ власть на ѧзыце,
и ѹпасет ѧ жезломъ желѣзны, и ѧко сосѹды
скѹделничиа сокрѹшатсѧ. Та ст҃ыи бѹдѹтъ
дѹжи, же єденъ ст҃ыи може горы поворочати,
скалы покрѹшити, и землю затрѧсти.
Анзелмъ здѣсь оучитель заходнїй мови: же
та ст҃ыи дѹжи бѹдѹт, ижъ єденъ ст҃ыи
можетъ весь свѣтъ, ѧкъ банкѹ шклѧнѹю
скрѹшити и зопсовати, и длѧ тоей моци
своей бѹдѹ ст҃ыи прѹдкїи, бо кто дѹжїй,
можетъ прѹдко скочити. Еще и длѧ тогѡ
прѹдкїи бѹдѹтъ ст҃ыи, бо бѹдѹ легкїи, та
мови С: Іѡаннъ златоѹстый, ѿ тѣла ѹ вел_
беннo: Тончайшое и легчайшое бѹде и моцное
по воздѹхѹ ѣздити. Легкїй бы Ап҃лъ Петръ,
бо ходилъ по морю. Легкїй былъ и Пр҃ркъ Ілїа,
бо ѣздилъ ѡгнистыи возом, и ѡгнистыми
конми наповѣтрѹ; та и ст҃ыи бѹдѹ легкїи,
же и по мори могѹт ходити, и на повѣтрѹ
ѣздити, и длѧ тоей легкости своей, бѹдѹт

Іѡ҃ зла. на а. ко: ві. ма і ді. н҃ ча в.

прѹдкїи

прꙋдкїи, бо кто легкїи, той може ходити
прꙋдко. Переменяєтся тѣла стыхъ; з грꙋбы
в сꙋптелныи, бо теперъ неможет члвкъ для
грꙋбости своєи внїити до мѣста, хиба ємꙋ
брамꙋ ѿ домкнꙋ, неможе внїити до двора, и
в дом, хиба ємꙋ ѿтворят двери, а гды стыи
з мертвых встанꙋт, тѣла их бꙋдꙋтъ такъ
сꙋптелныи, же могꙋтъ внїити до мѣста през
брамꙋ замкненꙋю, могꙋт внїити до двора и в дом
през двери затвореныи, и на страшном сꙋдѣ
гды Хс бꙋдет мовити до людей справедливых:
Прїидѣте блгсвенныи Ѿца моего наслѣдꙋйте
оуготованное вам црство ѿ сложенїя мирꙋ,
на той час стыи якъ Орлы полетят до Нба
Емпѣрейского навышшого, жебы там з Бгом
навѣки црствовали, и през весь неба проникнꙋт;
там мовит Пррк Аввакꙋм: Воспергꙋтъ яки орелъ
готов на ядь: и Хс мовит ѡ себѣ само: И деже
бꙋдет трꙋпъ, тамо соберꙋтся орлы. Можемо
тое зрозꙋмѣти з перꙋна; перꙋнъ мает такꙋю
моц, же проходит през тѣло, и кости в члвкꙋ
крꙋшит, ненарꙋшивши тѣла; проходит презъ
похвы, и меч в похвах крꙋшит, ненарꙋшивши
похов, так и тѣла стыхъ бꙋдꙋт сꙋптелныи,

же могꙋт

же могꙋтъ пре́з мꙋры, пре́з стѣны, и пре́з двери
замкне́ныи проходи́ти. Мо́жемо тое зро_
зꙋмѣти из слнца, слнце мае такꙋю моцъ,
же справꙋетъ в земли, золото, сребро,
цѣнꙋ, мѣдь, желѣзо, ѡлово и иншыи крꙋшцы,
бо тепло слне́чное прохо́дит пре́з поры земныи;
и въ внꙋтрностѧх земны крꙋшци справꙋетъ,
такъ и тѣла стых бꙋдꙋтъ сꙋпте́лныи,
же могꙋтъ накшталтъ тепла слоне́чного,
пре́з поры земныи проника́ти, и всю землю на
вылетъ проходи́ти. длѧ того тѣла стыхъ
бꙋдꙋт сꙋпте́лныи, бо бꙋдꙋт подобныи дховн,
ве́длꙋгъ Апла Па́вла: Сѣетсѧ тѣло дшевно
въстае́тъ тѣло дховно. яко те́ды дхъ ест
сꙋптелный, же кꙋды хоче проходитъ, дхъ
идѣже хоче дышетъ. такъ и тѣла стыхъ
бꙋдꙋтъ сꙋпте́лныи, же кꙋды схотѧт стыи
бꙋдꙋт проходи́ти. Перемѣнѧтсѧ тѣла стых
з темныхъ в ясныи, гды змертвых встанꙋт,
бо мо́витъ Аплъ Па́велъ: Сѣетсѧ в нечесть,
въстаетъ въ славꙋ, тое ж мо́вит и мꙋдрецъ,
Въ время посѣщенїѧ их восїѧютъ. бꙋдꙋтъ
тѣла стых ясныи якъ Слнце, якъ Звѣзды,
якъ Блискавица, якъ Искры, бо мови́т сам

Хс:

Хс: Тогдá прáведницы просвѣтѧтсѧ ꙗкω Слнце
въ црствїи Ѡца ихъ, Апл Пáвелъ мовитъ:
Звѣздá бо звѣздѣ розниꙋетъ въ славѣ,
такоже и воскресенїе мертвыхъ. прркъ Іезекїил
Іезе: а мовитъ: Течахꙋ и ѡбращахꙋсѧ, ꙗкω видѣнїе
Везеково, петꙋповали и ѡборочалисѧ (свѣтїи,)
накшталтъ блискавицы. Соломонъ зась
Иерм: г мовитъ: Ꙗкω искры по стеблїю потекꙋтъ. гды
Мωѷсей розмовлѧлъ з Бгомъ на горѣ Сїнайской,
натой час лице Мωѷсеєво ѿ лица Бжого так
стало ꙗсно, же боѧлисѧ Їзраилтѧне до Мωѷсеѧ
приступити и на лице егω глѧдѣти, зачим
Мωѷсей закрылъ лице свое заслоною, жебы
Исхо, лд. могли Їзраилтѧне нанегω глѧдѣти, и з нимъ
розмовлѧти. Так и стыхъ тѣла бꙋдꙋтъ
ꙗсныи, ѿ лица Бжогω, бо стыи навѣки
бꙋдꙋтъ в нбѣ з Бгомъ жити, и глѧдѣти
на лице Бжое, ведлꙋгъ Апла Павла: Видимъ
оубо нинѣ ꙗкоже зерцаломъ вогадáнїихъ,
тогдаже лице къ лицꙋ. можемо зрозꙋмѣти
з Аггловъ, ꙗкъ тѣла стыхъ перемѣнѧтсѧ,
Аггльскаѧ натꙋра єсть несказителнаѧ, бо Аггли
113 ведлꙋгъ всходних Оучителей сотворени сꙋть
перестворенїемъ свѣта, а ведлꙋгъ заходнихъ

Оучителей

оучителей, сотворенни суть напочатку свѣта,
една ажъ до того часу трвали нескажителныи
и навѣки будут трвати, Ангели суть прудкіи,
бо где замыслитъ Ангелъ, заразъ там станет,
гды Аввакумъ пророкъ, в земли жидовской
неслъ покармъ роботникомъ на поле, на тои Дан: ді
часъ порвалъ его Ангелъ за волосы, и постави
заразъ в Вавулонѣ, жебы тамъ дал ести
Пророку Даніиловѣ, который былъ в ровъ
межи Львы вкиненый, Ангели суть оуптеныи,
бо Ангелъ долидеи в дом приходить, през стѣну
и през двери замкненыи, гды Апостола Петра Иродъ
всадилъ в темницу, на тои час Ангелъ пришолъ Дѣян: ві
до Петра в темницу, през двери замкненыи.
И што его выпровадилъ: двери ему отворивши,
Ангелская натура есть ясная, бо Ангелъ Муро-
носицамъ на Гробѣ Хвом показался ясный,
якъ Блискавица, и в шатахъ бѣлыхъ якъ
снѣгъ, ведлугъ Евангелисти Матфея: Бѣже зракъ Мат: кн
его яко молнія, и одѣяніе его бѣло яко
снѣгъ, яко тѣды Ангелская натура есть не-
сказителная, прудкая, оуптелная и ясная,
такъ и тѣла Святыхъ будут нескажителныи,
прудкіи, оуптелныи и ясныи, бо Святыи, гды

ѿ встану

встанут змртвых, будут подобныи Аггломъ,
та мови Хс до садукеѡв: въ Воскрніє ѡни женя-
Щла: кв ся, ни посагаю, но яко Аггли Бжіи на нбси суть.
можемо зрозумѣти из Хвого Тѣла, якъ
сты тѣла перемѣнятся. Тѣло Хво е неска-
зитеное, бо ся Хс уродил ѡпрчтой Двы, нѣж
много е лѣт, еднак Тѣло Хво, и в Нбѣ по
правици Бга Ѡтца, и на земли в пренаістѣйшом
Сакраментѣ Еухаристіє нескаженое пребываєт,
Тѣло Хво было прудкое, бо Хс прудко вступил
з земли до нба, и чверт годины небавился всту-
пучи до нба, до которого премногоѡ бы тисячей
лѣт члкъ тепер ити мусѣл. Тѣло Хво было
субтелное, бо Хс гды уродился ѡпрчтой Двы,
натот час проникну през тѣло, яко проникаєт
промень Солнечный през шкло, бо Хс уродившися
ѡпрчтой Двы панієнства ей ненарушил. Гды
Хс встал змртвых, натот час проникну през
камень гробовый, бо вышол з гроба, ненарушивши
печатей гробовых. Гды Апостолы по Воскрніи
Хвомъ; в едномся дому зобрали, натот
час Хс двери проникну, бо пришол до Апслѡв през
двери заключеныи, Гды Хс вступил з земли
до нба, натот час проникну през всѣ Нбса, и сѣл

на

на правицы Ба Ѿца своего, на найвышшом небѣ
Ѥмпѣренском. Тѣло Хво было ясное, гды Хс
перемѣнилсѧ на горѣ Фаворской, на той час про-
свѣтисѧ лице єгѡ якѡ слнце, ризы же єгѡ
быша бѣлы якѡ свѣт, яко теды Хво Тѣло
єсть неисказителное, прудкое, субтелное и ясное,
так и тѣла стых будут неисказителныи, пруткїи,
субтелныи и ясныи, бо стыи гды з мертвых
востанут, будут тѣла их подобныи Тѣлу Хвому,
так мови Апл Павел: Ждем Га нашего Іс Ха, фїлп г
иже преѡбразит тѣло смиренїѧ нашего, якѡ
быти тому сообразну тѣлу славы єгѡ.
Православныи Хртїане, поневажъ Хс на горѣ
Фаворской перемѣнилсѧ, и всѣ люде в дн ѡстатнїй
встанувши з мертвых перемѣнятсѧ, треба и нам
сегѡ дня перемѣнитисѧ, кто єсть пышный?
нехай будет покорный, то тот перемѣнилсѧ. Кто єсть
гнѣвливый? нехай будет ласкавый, то тот пере-
мѣнилсѧ. Кто єсть немилосердный на люде убогих?
не дает им ялмужны, нехай будет млрдный,
то той перемѣнилсѧ. Кто єсть ѡбжирца? нехай будет
постником, то той перемѣнилсѧ. Кто єсть пяница?
нехай кохаєтсѧ в трезвости, то тот перемѣнилсѧ.
Кто єсть вшетечный и чужоложный? нехай покинет

той спросный нечистый ѹчинок, и покутует за-
него, то той перемѣнился. Кто єст лѣнивый до
церкви и молитвы? нехай будет охочий до набо-
женства, то то перемѣнился, ктося в грѣхах
яких колве кохаєт; нехай перестанет грѣшити,
и исповѣдаєтся грѣхов своих и покуту за них
чинит, то то перемѣнился. Каже и Пророк Давид,
жебысмо з злых на добрыи перемѣнялися; ко
мови до кождого чловѣка: уклонися от зла и сотвори
благо. Єсли ся з злых на добрыи перемѣнимо; певне
яко взял Христос Апостола Петра Іакова и Іоанна;
на гору Фаворскую, так и нас озмет на гору
небесную, которую споминаєт Псалмиста, мовячи:
Кто взыйдеть на гору Господню или кто станет
на мѣстѣ святом єго, неповинный руками и
чистъ сердцемъ. Апостолъ Петръ мови до Христа на
горѣ Фаворской: Господи, добро нам здѣ быти.
такъ и мы єсли з злых на добрыи перемѣним-
мося, будемо до Христа в небѣ мовити: Господи, добро
нам здѣ быти, здаж то Христос Богъ нам, жебысмо вси собои
могли там в небѣ розмовляти, Аминь.

Казань

КАЗАНІЄ НА УСПЕНІЄ ПРСТОИ БЦИ. рмѕ

Предста Црца ѡдеснꙋю тебе в ризы позлащенны ѡдѣѧна Преꙋкрашенна. Ѱа: мд.

Есан бы кто запыталъ; кого то Ѱалмиста Црицею называетъ? Маемъ ѿказати; же Црцею есть Црков Стая; народ хртіанскі, бо црковъ в Нбѣ, навѣки бꙋдет црствовати. Теперъ на свѣтѣ знайдꙋются люде ꙋбогін, слꙋги и неволники; а в Нбѣ бꙋдꙋтъ всѣ богатыми, панами и царѧми, такъ мовитъ Соломѡнъ: Пріимꙋт црствіе красоты и діадимꙋ Прее доброты ѿ рꙋки Гдня. Тая теды Царица Црков тріꙋмфꙋючая знайдꙋется в Нбѣ по Правици Бжой; для того мови Ѱалмиста: Предста Црца ѡдеснꙋю тебе. Дрꙋгая Црца есть Пртая Дба, бо ѡна црствꙋетъ и на Нбѣ и на земли; и надъ людми и надъ Аггелами; и все

Ѡ г створена

створєнє єй служб. Гды тєды Пречистая Дв҃а
по часѣ Успєнїя своєго пошла зъ зємлѣ до нб҃а,
на той час стала по правици Бж҃ой; для того
мовит Ѱаломиста: Прєдста Ц҃рца ѡдєсную тєбє.
в҃ цр҃ д҃і. Пошла нєгды Ѳєкунитянина нєвѣста до Цр҃я
Двда причинятися за Авєсалома, убравшися
в шаты жалобныи. И Пречиста Дв҃а пошла до нб҃а
жєбы тая причинялася прєд Бгомъ за людми
грѣшными, пошла убравшися в шату золо-
тую, так мовитъ Ѵаломиста: Прєдста Ц҃рца
ѡдєсную тєбє, в ризы позлащєнны ѡдѣяна
Іѡ҃ д҃і. прєукрашєнна. Хс мѣлъ двѣ шатѣ, єдну
шитую, которую жолнѣрє пошарпали по часѣ
муки Хвои. Другую Хс мѣл шату тканую,
ѡ которую жолнѣрє кидали Лѣсы, кому бы
мѣла зостатися; и Пречистая Дв҃а маєт шату
утканую зъ розмантыхъ ниток, которыи
нитки на Ласка вашы на ты казани ѡбѣцую
оказати; прошу Пречистую Дв҃у Бц҃у ѡ помоч,
Ласкъ вашихъ ѡ слуханє.

Пєршая нитка єст лняная, з которой Пречистая
Дв҃а шату собѣ уткала; Лєнъ значитъ
умєртвєнїє и тєрпєнїє, бо єгѡ мочат, сушат,
трут, бьют; мѣла и Пречистая Дв҃а умєртвєнїє,

бо умєрт-

бо оу҆мертвлѧ́ла тѣ́ло своѐ, по́стами, мл҃твами,
покло́нами, неспа́нємъ, чита́нємъ книгъ и҆
розма́нитыми пра́цамы слꙋжачи Бг҃ꙋ дн҃ь и҆ нощ҃,
могла̀ Прⷭ҇таѧ Дв҃а тыи слова мо́вити: Се
трꙋдъ є҆сть предо мною́ вы́нꙋ, дондеже вни́йдꙋ въ
Стылаш Бж҃їе. Наслѣдова́ли Прⷭ҇тꙋю Дв҃ꙋ
мно́гїи лю́де ст҃їи, ко́рїи розма́нитыми спо́собами
тѣ́ло своѐ оу҆мертвлѧ́ли, лежа́ли нагїи на снѣ́гꙋ,
ходи́ли во о҆стры́хъ волосѧни́цахъ, ѡ҆перѣзова́лисѧ
по го́ломъ тѣ́лѣ поворо́зами, ланцꙋха́ми и҆
поѧ́сами желѣ́зными. Марїнїа́нъ пꙋстынникъ
жебы оу҆мертви́лъ тѣ́ло своѐ, вско́чилъ во о҆гонь,
ко́торымъ дꙋже спали́лсѧ. Єѵа́грїй цѣ́лꙋю но́чъ
въ стꙋдни зи́мнѡй сидѣ́лъ, Бенеди́ктъ кача́лсѧ
нагїи по о҆стрѡмъ те́рнїи, Мака́рїй Алеѯандрі́йскїй
сидѣ́лъ ве длесь боло́та напꙋсты́ни шесть мѣ́сѧцей,
где є҆го̀ комарѣ̀ велики́и и҆ ѡ҆сы жа́ла́ми своими
коло́ли, Иларїѡ́нъ би́въ пѧ́стами пе́рси своѝ,
Аплъ Па́велъ нѣ́гды не про́жновалъ, за́вше
працова́лъ, а҆́лбо ро́билъ наме́ты, а҆́лбо пропо-
вѣда́лъ Сло́во Бж҃їе, оу҆мертвлѧ́лъ и҆ всѣ̀ Аплⷭ҇толове
тѣ́ло своѐ хо́дѧчи по свѣ́тꙋ, пропо́вѣдꙋючи
Сло́во Бж҃їе, наꙋча́ючи лю́дей вѣ́ры и҆ оу҆чинкѡвъ
до́брыхъ, ведлꙋгъ роска́за́нѧ Хрⷭ҇то́вого: Шедше

наꙋчи́те

научите всѧ ꙗзыки: длѧтогѡ гды Прчтаѧ
Два мѣла оумерти, натой час вси Апостолове
Дїонї Ареопа з далеких и з розмаитых сторонъ принесены
ѡ Бо: были на Ѡболоках до Прчтон Двы; на погребенїе,
имена бо ꙗкъ Прчтаѧ Два, так и Апⷭлове тѣло свое
оумертвлѧли, оумертвлѧимо и мы тѣло свое,
бо написано: Оумертвѣте оуды ваша сꙋщаѧ
на земли, то и мы гды бꙋдемо оумирати,
прїйдꙋ до наⷭ невидимо Апⷭлове, и погребꙋтъ
тѣло наше. Мѣла Прчтаѧ Два терпенїе, бо
терпѣла длѧ Хрⷭта великїй боль и великое небе-
печенство: а закъ Прчтаѧ Два не была внебе-
печенствѣ, гды з Хртомъ Снмъ своимъ
пере Иродомъ оуходила до Егѵпту? а за не была
в небеспеченствѣ, гды Иродъ Хрⷭта шꙋкаючи Ново-
рожденнагѡ позабїѧлъ въ Виѳлеемѣ всѣ
дѣти? а закъ Прчтаѧ Два и болю не мѣла?
Лꙋ: д. гды Хрⷭта хотѣли жиды скинꙋти з горы в На-
Iѡ: и. зарефѣ, и гды хотѣли каменем забити
в церкви Iерлимской? а за не мѣла Прчтаѧ Два болю
великогѡ и на тон час, гды поглѧдала на ве-
ликꙋю мꙋкꙋ и на ганебнꙋю смерть Хрⷭта Сна
своего, ѡ котором болю пророковалъ Сїмеѡнъ,
Лꙋ: в. мовлѧчи до Прчтон Двы: Тебѣже самой орꙋжїе

дшꙋ

душу пройде: оружіе называется боль великій,
который мѣла душу Прчстой Дѣвы проразити
по часу муки и смерти Хвой, мѣймо ж и мы
терпѣніе, гды нас Бгъ навѣжаетъ яким колве
утрапенемъ: войною, голодом, повѣтремъ,
хоробами, припадками, фрасунками и иншими
плагами, бо для того навѣжаетъ насъ Бгъ
утрапенем, досвѣдчае статечности нашей,
чи будемо хвалити Ба, так у нещастю якъ
у щастю. Досвѣдчал Бгъ статечности првного
Іова; побралъ ω него мастности и дѣти, и Іωвъ а.
навѣдилъ его убозством и хоробою, еднак
Іовъ былъ статечный, хвалилъ Ба и у щастю
и у нещастю, мовячи: Гдь даде Гь и взятъ,
буди имя Гдне блвенно во вѣки. И за тую
статечно Іовови да Бгъ знову сыны и дорки,
здоровье и богатства болшіе в двое нѣжели
передтымъ мѣлъ. Так и мы если будемо статечне
хвалити Ба и щасливого и нещасливого часу,
да нам Бгъ добра двоякіи, дочасныи и вѣчныи,
земныи и нбныи. Навѣжае нас Бгъ и для того
утрапенем, бо любит нас якъ ωтцъ дѣтей своих
и карае нас на семъ свѣтѣ за грѣхи нш, караемъ
дочасным, жебы на ωном свѣтѣ не каралъ муками

пекел-

пеклянними вѣчными, тА мови Соломон:
Прї г. Єгожебо любит Гдь того и наказꙋєт, и бьєтъ
всякаго сна ѿцъ єгоже прїемлє. Навѣжаєт
на Бгъ и длятогѡ ꙋтрапєнє, жебысмо Бга
незапоминали; бо люде вроскоша ꙋдаютсѧ
нароспꙋсты и Бга запоминают; а гды нанихъ
прийде ꙋтрапенє, натои чаѡны перестанутъ
грѣшити, и до Бга ꙋдаютсѧ. Такій былъ
Їнатяне, ѡкоторых мови Ѱалмиста: При_
близишасѧ до врат смертных и возваша къ Гꙋ
внегда скорбѣти им. Єще и длятогѡ: навѣжаєт
на Бъ ꙋтрапенє, жебысмо боши ѿдержали
заплатꙋ в Нбѣ за свои терпливо; тА мови
Іак. а. Аплъ Іаковъ: Блжєнъ члвкъ претерпѣвый искꙋ_
шенїє, зане искꙋшенъ бывъ прїимет вѣнецъ
жизни. и Прчтая Два за своє терпенїє при_
няла вѣнє живота вѣчного; бо гды ꙋмерала,
натои чаѕ сам Хс взявши дшꙋ єи несъ на
рꙋках своих до Нба намешканє вѣчное, и теперъ
которы, члкъ терпи на свѣтѣ ꙋтрапенє, гды
ꙋмираєт, прїимꙋєт Хс дшꙋ єго до нба, и пнѣстꙋєт
нарꙋках своих, ведлꙋ Соломона: Првных дша
врꙋцѣ Бжїи и неприкоснеся их мꙋка. Другая
питка єстъ бојная, зкоторои Прчтая

Два

Два шату собѣ оуткала, вовна значитъ
невинность, и чистость, для того Хс по-
казался Стому Іωанну Бгослову, в обявленю Апо: а.
збѣлыми волосами якъ вовна, бо Хс естъ
невинный и чтый, такъ мови Апслъ Петръ:
Несотвори грѣха ни обрѣтеся лесть въ оустѣхъ
егω. Естъ и Пречтая Два невинна, бо жадногω
грѣху неучинила и безъ первородногося грѣха
зачала и оуродила, для тогω мови до нея Духъ
Стый въ пѣсн пѣсне: Вся еси добра, ближня
моя, и порока нѣстъ в тебѣ; Вся еси пѣнкная
пріятелко моя, и змазы нѣмашъ в тебѣ.
Маетъ великую похвалу невинность, бо гды
Адамъ першій члкъ былъ невинный, слухали
егω звѣри и птахи, которымъ онъ имена Быт: в.
подавалъ, и безпечне з Бгомъ розмовлялъ,
и в Раю мешкалъ, а гды згрѣшилъ, нехотѣли
егω звѣри и птахи слухати, и боялся з Бгомъ
розмовляти, бо почувши голосъ Бжій скрылся
межи дерево райским, потымъ выгналъ Бгъ
егω з Раю. И Пречтая Два естъ невинная,
для тогω ее звѣри и птахи слухаютъ, и
мешкаетъ в Раю небномъ и безпечне з Хмъ
розмовляетъ, бо гды мѣла оумерти, на той час

Хс

Хс пришол днєи и взывалъ єѣ до нба мовѧчи:
Прїиди близнаѧ моѧ, добраѧ моѧ, голубицє
моѧ, ѡна казала Прчтаѧ Два: готово срце моє Бє,
готово срце моє. И теперъ который члвкъ
єстъ невинный, немаєтъ на собѣ грѣха, гды
будетъ умирати, прїидє Хс до того члвка
и кажє єму ити зсобою до нба, мовѧчи дши
єгѡ: Прїиди ближнаѧ моѧ, добраѧ моѧ,
голубицє моѧ. Ѡкажє тои члвкъ: Готово
срце Бжє, готово срце моє. Маєтъ Прєчтаѧ
Бца чистость дєвичєскую, бо ѡна прє ржством
Хвымъ была Двою и породивши Ха Двою
зостала, далѧтого гды мѣла умерти,
показалсѧ єи Аггелъ з розчкою палмовою,
єпїфа. которую принєсъ з Раю, и ѡзнаймилъ єи
часъ; в который умерти мѣла, и казалъ
тую розчку нести на погребѣ прє марами,
бо таѧ розчка квѣтнучаѧ; значила єѣ
Дєвство квѣтнучоє, и теперъ которыи
люде чистость Двичєскую заховуютъ, тымъ прє
смрти показуютсѧ Аггелы; з розчками пал-
мовыми, и ѡзнаймуютъ часъ, в который
умерти маютъ, а то єстъ рѣчъ вєликаѧ, бо
жаденъ члвкъ часу смрти своєи нєвѣдаєтъ.

дал-

далекого мови Ψалмиста: Скажи ми Гдн
кончину мою? и число дней моихъ кое естъ.
Якже могу панны заховати свое паненство,
нехай наслѣдуютъ Пречтую Дву, котрая
завшеся в дому знайдовала, в дому еѣ
знайшо Аггелъ Гавріилъ, который ѡзнай-
мовалъ ей, же мѣла Ха породити, бо на-
писано: Вшедъ к ней Аггелъ, в дому застали Лук: а.
пречтую Дву и три царѣ, котрыи принесли
дары Хви, по часѣ нароженя его, бо написано:
Пришедше в храмину видѣша ѡтроча с Маріею Мат. в.
мтрію его, нехайже и теперъ панны сидятъ
в дому, то буде паненство ихъ квѣтнути,
нехай собѣ припомнятъ Дину дорку Іакова
Патріархи старозаконнагѡ, котораѧ гды
в дому сидѣла, зоставала панною, а гды вышла Бытія: лд
з дому глядѣти на невѣсты Сіхемскіи,
порвалъ еѣ Сіхемъ и згвалтилъ, такъ и
теперъ панны если будутъ сидѣти в дому,
будутъ зоставати паннами, а гды будутъ
выходити з дому и прохожатися по двора,
по улицахъ, гды будутъ пиановати игрища,
музыки, танцовъ, утратятъ свое паненство,
бо на такихъ мѣстцахъ, много естъ ловцовъ,

Ц котрыи

котрыи нам паненство свѣтки заставамъ,
Гды пришолъ Аггелъ до пречтои Дѣвы ознай-
мовати ей, же мѣла Хрта породити, на той
часъ она злякалася, бо написано: Смутися
Лук. а. о словеси его. Стый Андрей епископъ Критскій
С. Андре. Крит. на Бл. мовитъ, же для тогося злякла, розумѣла же
злый ангелъ в особѣ добрего ей показался,
и хотѣлъ ей спокусити тая, якъ уже Евву
Стый Амвро: на а Лук. в Раи спокусилъ. Стый Амвросій за мовитъ:
для тогося злякла пречтая Дѣва, же обачила
Аггела в особѣ мужеской до себе приходячого,
бо Панна которая повинна мущинзныхся лякати,
и розмовы з нимися выстерѣгати, учитеся панны
от Пречтои Дѣвы на свѣтѣ житъ, мущинзныхся
лякати и розмовыся з ними выстерѣгати, то
будетъ паненство ваше квѣтнути, и покажеся
вамъ Аггелъ пред смертю з рожчкою пальмовою и оз-
наймитъ часъ, в который умерти маете.
Третяя нитка естъ едвабная, з которой
пречтая Дѣва шату собѣ уткала, едвабъ
значитъ покору, бо его робитъ робакъ,
которымся Хсъ покорный называетъ, мовячи:
Азъ есмъ червъ а не чловѣкъ, и Пречтая Дѣва
естъ покорная, бо будучи маткою Божіею,

мовила:

мо́вила: Се раба Гдна, ѿто Слѹжебница
Па́нская, а́нде пышныи называ́ніа титѹ-
ла́ми велики́ми, Са́поръ Кро́ль Пе́рскій на-
зыва́еса братомъ Слнца и Мца, Пи́ррѹсъ
Кро́ль Е́пиро́тскій, называ́лъ себе О́рло́мъ,
а Сена́торѡвъ крылами свои́ми, А́ттила
Кро́ль Венге́рскій, называ́есѧ бичъ Бжій и стра́х
свѣта. Пречтаѧ Два за покорнаѧ малымъ
себе титѹломъ называ́ла, бо мо́вила: Се раба
Гнѧ, ѿто Слѹжебница па́нская, е́два́бъ
е́стъ ма́ккій, ла́тво е́гѡ где хо́чеш поверне,
а́ле е́стъ мо́цный, трѹдно е́гѡ ѹрвати, и
поко́рный члвкъ е́стъ пово́лный, все ѹчинитъ
щохо́чешъ, а́ле е́стъ мо́цный, бо немо́жет
е́гѡ жа́денъ пышный непрїѧтель збитѧжитъ,
а́ле са́мъ ѿ поко́рнегѡ збитѧженый бѹдетъ,
Дозна́лъ тогѡ Констатин Копроним пышный, Баро: ро ѱѯє·
кото́рый нехотѣлъ пречтон Двы поко́рнои
шановати и близни е́е, называ́ючи простои
невѣстои ѧкъ и́ншыи, а́ле збитѧженый е(ст)
ѿ пречтои Двы, бо е́гѡ скарала пречтаѧ Два
хоробои Карбѹнкѹломъ, и пре смерти волалъ,
же е́гѡ живогѡ на ѡгонь пекелный вѣчный
ѿда́но, и теперъ которыи а́нде сѹтъ пышныи,

нехотѧ пречⷭ҇тои Дв҃ы покорнои шановати,
и блюзнѧт еѣ, нехаи сподѣваютсѧ, же ихъ
срогою хоробои Пречⷭ҇таѧ Дв҃а скарает и
на огонь вѣчныи пекелныи ѿдошлет. Четвертаѧ
остатнаѧ Нитка ест золотаѧ, з которои
пречⷭ҇таѧ Дв҃а шатꙋ собѣ оуткала, золото
значит мдрⷭ҇ть, бо мовит Црквъ стаѧ в пѣснѧ
Пѣс. є Пѣснеи до Хр҃а: Глава его злата глава: же
Хс҃ маетъ в собѣ натꙋрꙋ и мдрⷭ҇ть Бж҃ію, вѣ-
даетъ все, такъ мовит до него Ап҃лъ Петръ:
Гд҃и ты всѧ вѣси, ты вѣси ѧко люблю тѧ,
длѧтогосѧ мдрⷭ҇ть золотомъ называетъ,
бо в золотѣ кохаютсѧ люде великіи, Монархове
и Потентатове, и оное оусебе ховают, такъ
и в мдрⷭ҇ти люде зацныи, Паны, Кнѧзѣ, и
Црⷭ҇ѣ кохаютсѧ, и люде мдрыхъ присобѣ мѣваю,
шанꙋютъ и слꙋхаю порады ихъ, признаваетъ
тое Екклезіастесъ мовѧчи: Мꙋжъ премдръ
оугоденъ бꙋдетъ велможам, и пречⷭ҇таѧ Дв҃а
кохаласѧ в мдрⷭ҇ти, але не всвѣцкои, бо свѣцкаѧ
мдрⷭ҇ть, Философіа, Астрологіа, Арифметика,
Математика, и кожаѧ наꙋка такаѧ ест
глꙋпствомъ оу Бг҃а, ведлꙋгъ Ап҃ла Павла:
а Кор. г Мꙋдрост бо мира сего бꙋиство оу Бг҃а естъ.

коха-

коха́лася Пре́чтая Дв҃а в мд҃рости Не́бной: которая в нб҃ѣ мѣсце маєтъ и лю́дей до неба прова́дитъ, мѣла пречтая Дв҃а бо́язнь Бжїю, бо написано: Зачало премд҃рости, Стра́хъ Гнь. мѣла пречтая Дв҃а, добрыи ѹчинки, жила побо́жне, бо мо́витъ Ап҃лъ Іаковъ: Кто премд҃ръ и ху́догъ въ васъ, да покажетъ ѿ доб(ра)гω житїя дѣла своя, мудра є́стъ пречтая Дв҃а, бо люде мд҃рости наѹчаетъ, которыи є́нея млятъ, дознатъ то в Костантинополи сты́ Рома́нъ, которы нѣчогω неумѣлъ, але бы набожны до пречтой Дв҃ы, тедыемѹ спачомѹ въ снѣ показалася, пречтая Дв҃а, и дала з́ѣсти картку зви́тую, которую з́ѣлъ Стыи Рома́нъ, а гды ѿнеу ѡчкнулся, зостал такъ мд҃рымъ, же инши́ людей перевышалъ мд҃рости, и теперъ которыи люде хотя́тъ быти мд҃рыми, нехай млятся пречтой Дв҃ѣ, а ώна имъ може́тся въ снѣ показа́ти, и дасть ка́ртку зви́тую, з́ѣсти, которую з́ѣвши зоста́нутъ мд҃рѣйшими ѿ и́ншихъ людей. Юстиніанъ Цесаръ грецкїй, мѣлъ на шатѣ своей вырїтыи мѣста, з́амки, провѣнцїи, и монарховъ ѿсебе зголдованы, и Пречтая Дв҃а, на своей Шатѣ з́нитокъ,

Іак҃в г.

вжнїс Ромаи.

то єсть; з ниток ѹткано, може нарыковати
мѣста, замки, провѣнціи, и монархов
розмаитых, бо пречтои Дв҃ѣ вшелякіи на
свѣтѣ мѣста, замки, провѣнціи, и монархове
голдуют, и кланяются, так Црков наша
Рапсь. спѣвает: Припадают Црїе; Фронто мѣла
шату, в которуи гды ѹбралася, жаное оружїе
немогло єгω рушити и разити, и пречтая
Дв҃а такую собѣ шату з розмаитых нитo,
то єсть; з розмаитых цнот ѹткала,
которую кто на собѣ мает, жаное оружїе
єгω нерушит, оружїем называнея грѣхи,
бо грѣхами як стрѣлами, мечами, и иншим
оружїем душу людскую дїаволы забивают,
Єфе. 5. для тогω мови Апл Павел: Да возможете
вся стрѣлы раженыя лукавагω угасити.
тоеж мови Ісус Сирах: Меч обоюду
Сир. 21. остръ всякω беззаконїе, ранѣ єгω нѣсть
исцѣленія, ѹчинѣможе ймы собѣ шату с ты
ниток, з которых пречтая Дв҃а ѹчинила,
мѣимо в шатѣ своей нику лняную, Терпѣнїе
и ѹмертвенїе. мѣимо нитку вовняную,
Невинно и чисто, мѣимо нитку єдвабную,
покору, и нику золотую, мость, то и нась

втои

в тои шатѣ жаное оружіе непріятелей видомы и невидомых ранити неможе, а яко пречтаѧ Дв͞а в той шатѣ пошла до неба и стала направици Бжои, такъ и мы гды скончимо житіе нш͞е теперешнее, дочасное, дша нш͞а якъ црица, котораѧ на тѣломъ и на пожадливостѧми телесными црт҃вуетъ, пойдет до неба в шатѣ з тых ниток оутканой, и станет направици Бжои, и будетъ пророкъ Двдъ до Бг͞а мовити: Предста црца ѡдесную тебе вризы позлащенны, ѡдѣѧна преукрашенна, Аминь.

Казаніе в͞, на Оуспеніе Пр͞тои Бци.

Знаменіе велие явися на Нб͞си, Жена ѡблечена въ Слнце, Луна поногама еѧ, и Венецъ ѿ двоинадесѧ звѣздъ на главѣ еѧ. Апо: ві.

Невѣста котрую видѣ в небѣ стый Іѡанъ Бгословъ; значитъ Црковъ Кафолическую, бо ее Дхъ Стый в Пѣснях пѣсней, такъ называет мовѧчи: Градн ѿ Ливана невѣсто, гради ѿ Ливана. Слнцемъ естъ Хс, такъ мовит Бгъ презъ

пророка Малахіи: Воссіаетъ вамъ боящимся
имени моегω Слнце првдное, втое Слнце не-
вѣста естъ оубрана, бо Црковъ наклѣщеніи
в Ха ωболоклася, такъ мовитъ Апалъ Павелъ:
Елицы въ Ха крестистеся, въ Ха ωблекостеся,
Мцем называются геретики, бо Мцъ маетъ
на собѣ макулы нѣякіи, та геретики, маютъ
на собѣ макулы ереси, невѣрства завзятости
и инныхъ грѣхωвъ многихъ, той Мцъ,
маетъ невѣста подъ ногами, бо Црковъ Кафо-
лическая звитяжаетъ всѣхъ геретикωвъ,
и допче ихъ ногами своими. дванацатма
звѣздами суть дванацать Апалове, которы
Црковъ науку заховуетъ и здобится ими,
якъ короною коштовною; з дванацати звѣздъ
оучиненою. Другій разъ тая невѣста, которую
видѣлъ в небѣ Стый Іωанъ, значитъ пречтую
Бцу, бо ωна почавъ Оуспенія своегω, пошла
з землѣ до неба навѣчное мешканє, Слнцем
естъ Дхъ Стый, бо якъ Слнце моцю своею
справуетъ Перлы в морѣ, такъ Дхъ Стый
моцю своею справилъ дорогоцѣнную Перлу.
тѣло Хво, в животѣ пречтой Дв̃ы, котрая
моремъ называется, бо еѣ Имя: Мрія;

значи

значитъ Море, в то́е Слн̃це невѣста е́стъ
оу́брана, бо гды прч̃таѧ Дв̃а мѣла Хр̃та
зачати, на то́й часъ зышолъ на не́и Дх̃ъ
Ст҃ый, и̑ ѿточи́ ѥ́й моцы своею, ıакъ промѣнѧми
Слн̃ечными, та мови до не́и Архагг̃лъ Гавріи̑лъ:
Дх̃ъ Ст҃ый найдетъ на тѧ, и̑ Сила
вышнѧгѡ ѡ̑сѣни́т тѧ, Мц̃емъ называетсѧ
свѣтъ, бо мц̃ъ е́ст ѿмѣнный и̑ нестатечный
часомъ вповнѣ, часомъ е́гѡ половица, а̑ часо(м)
невидати, такъ свѣтъ е́стъ нестатечный
и̑ ѿмѣнный, то веселый, то смꙋтный, часом
спрѧжетъ ıаковы, по ты е́го внѣвечъ ѡ̑бертает,
можемо свѣтови тыи слова приписати:
Безꙋменъ, ıакѡ Лꙋна и̑змѣнѧетсѧ, той Іс̃ꙋ сн̃р кѕ.
мц̃ъ маетъ невѣста под ногами, бо прч̃таѧ
Дв̃а свѣтомъ згорждаетъ, и̑ допчетъ е́гѡ
ногами своими. Двана́дцатма звѣздами
называютсѧ двана́дцатъ цнотъ, з которыхъ
прч̃таѧ Дв̃а Коронꙋ собѣ оу̑чинила, и̑ ѡ̑ною сѧ
приѡздобнала, да ж того сѧ цноты звѣздами
называютъ, бо ıакъ звѣзды нб̃о, та цноты
дꙋшꙋ чл̃вчꙋю здобѧтъ. Астрологове роз-
маитыи звѣзды, розмаитыми и̑менами
называютъ, бо и̑ самъ Бг̃ъ даетъ звѣздам

и̑мена

оу которого гды нестало в Монастыру пшеницы,
казалъ взяти остатокъ муки и поставити
в начинии на олтари пред Пречистою Дѣвою, тогды
на другий день за причиною Пречистое Дѣвы прийшло
до монастыря з Кипру тридцать окрутовъ
збожемъ наладованныхъ, и теперь в которой
сторонѣ знайдуется голодъ, нѣмаш пшеницы,
албо иншего збожа, нехай тамъ инде удаются
до Пречистой Дѣвы, просячи ее о ратунокъ, а она
имъ дастъ достатокъ вшелякого збожа, же могут
подчасъ голоду выживленье мѣти, бо вѣдаетъ
Пречистая Дѣва же то естъ учинокъ милосердный:
голодного накормити, длятого мовилъ
Товия до сына своего: Хлѣбъ твой съ алчными
Тов: д. и стребующими ежде. Девятая звѣзда
з которой Пречистая Дѣва Корону собѣ учинила,
называется: Лѣра, Лютня, Лютня значит
згоду, бо гды на Лютнѣ струны згожаются,
выдаютъ вдячную гармонѣю, которой мило
слухати, тая в которомъ дому приятелѣ,
вмѣстѣ и в Кролевствѣ обывателѣ з собою
згожаются и вкупѣ живутъ, тая згода
самому Богу подобается, длятого мовит
Псалмиста: Се нынѣ что добро или что красно,

но

и҆мена, вєда́ѵ Ѱа́ламисты: А҆щита́ѧй мно́-
жєство звѣ́здъ и҆ всѣ́мъ и҆мъ и҆мена нарица́ѧй.
Ѻвѣ́цꙋю те́ды и҆ ѧ҆ ла́скамъ ва́шимъ на ты́мъ
Каза́ньи показа́ти, ꙗ҆ки́мисѧ и҆мена́ми
называ́ютъ тыи звѣ́зды, с ко́торыхъ прчтаѧ
Два коро́нꙋ собѣ оучини́ла, прошꙋ прєчтꙋю
Дв҃ꙋ Бц҃ꙋ ѡ҆ помо́чь, ла́скъ ва́шихъ ѡ҆слꙋха́нє.

Пе́ршаѧ звѣ́зда называ́етсѧ Фо́сфорꙋсъ,
Денни́ца, з ко́торой прєчтаѧ Два Коро́нꙋ
собѣ оучини́ла, денни́ца пока́зꙋєтсѧ на то́й
часъ, гды но́чъ оустꙋпꙋєтъ, а҆ днь настꙋпꙋєтъ,
и҆ прчтаѧ Два в то́й часъ оуроди́ласѧ и҆ пока-
за́ласѧ на свѣ́тѣ, гды но́чь ста́рого зако́нꙋ мѣ́ла
прєчъ оустꙋпи́ти, а҆ днь но́вогѡ зако́нꙋ хри-
стїа́нскогѡ мѣлъ настꙋпи́ти, бо ста́рый за́конъ
но́чꙋ, а҆ но́вый дне́мъ А҆пс҃лъ Па́велъ называ́етъ
мо́вѧчи: Но́щь пре́йде, а҆ днь прибли́жисѧ
длѧ тогѡ є҆стъ но́вый зако́нъ днемъ, а҆ ста́рый
былъ но́чи, бо в старомъ зако́нѣ зна́ки тылко
былї ла́ски Бж҃їи, а҆ в но́вомъ сама́ѧ є҆сть
ла́ска Бж҃аѧ, тамъ шли лю́де з Е҆гу́птꙋ до
землѣ ѡ҆бѣца́ной, а҆ тꙋ́тъ и҆дꙋ́тъ з землѣ
до нб҃а, тамъ перешли прєзъ мо́ре Червоное,
а҆ тꙋ́тъ перехо́дѧтъ прєзъ во́дꙋ крщє́нїѧ

тамъ

тамъ былъ палацатъ Мωѵсеовъ, который
чинилъ чуда, а тутъ естъ Кр҃тъ Хв҃ъ, который
чуда чинитъ, тамъ давалъ Бг҃ъ людемъ з неба
Манну ѣсти, и воду з камена пити, а тутъ
Хс҃ кормитъ людей пренайсвѣтѣйшымъ тѣломъ
своимъ, и поѣтъ пренайсвѣтѣйшою Кровію своею,
тамъ были пророки, которыи сподѣвалися
насвѣтъ приствѧ Хв҃а, и ωзнамовали людемъ,
же мѣетъ Хс҃ на свѣтъ пріити, а тутъ были Апостолове,
которыи видѣли Хс҃а и ωзнаймовали людемъ,
же юж Хс҃ пришолъ насвѣтъ, тамъ казалъ
Бг҃ъ Ї҃натѧномъ выкоренити семъ народωвъ Іс҃х. ка
поганскихъ, Хананейскій, Хетфейскій, Ієвейскі,
Аммореискій, Ферезейскій, Гергесейскій,
Евусейскій, а тутъ кажетъ Бг҃ъ хрстіаномъ
выкоренити семъ грѣхωвъ смертелныхъ, Пыхъ,
Лакомство, Обжирство, Зайздрость, Гнѣвъ,
Лѣнивство, и Вшетеченство, бо Іудѣане до-
земли ωбѣцанои немогли внійти, поки не-
выкоренили тыхъ семи народωвъ поганскихъ,
такъ мы христіане неможемо внійти до неба,
поки невыкоренимъ ωтсебе семи грѣховъ смертелныхъ,
длятого ωтѣды старый законъ ночу, а новый
днемъ называется, бо тамъ были знаки

ласки

ласки Бж҃ей, а тꙋт самая єсть ласка Бж҃ая,
ᾱ ко҃ і такъ мови Ап҃лъ Павелъ: Сїя же вся ѡбразы
прилꙋчахꙋся ѡнымъ писанаже быша внака-
занїе наше, внихже концы вѣкъ достигоша.
Дрꙋгая звѣзда, которꙋю пр҃тая Дв҃а коронꙋ
собѣ ѹчинила, называєтся: Гесперꙋсъ, зоря
вечерняя, которая ввечоръся показꙋєтъ.
вечеромъ называєтся конецъ житїя людскогѡ,
такъ мови Ψалмиста: Изыйде чл҃къ надѣло
свое, и на дѣланїе свое до вечера, и пр҃тая Дв҃а
показꙋєтся людемъ побожнымъ в вечери,
при концы житїя ихъ. Дознала тогѡ єдна
Григо҃ Дїал҃ Кни҃ д. гл҃: зі. девица названая Мꙋза, которꙋю напомѣнꙋла
пр҃тая Бц҃а, жебыся выстерѣгала жартовъ
и смѣховъ, єслибы хотѣла достꙋпити неба,
ѹчинила тое Мꙋза, щоєй казано, нѣгдыся
несмѣяла, ни жартовала, а гды єй пришло
ѹмирати, показалася єй пр҃тая Бц҃а, и
казала єй ѕсобою ити до неба, тогды рекла
Мꙋза, ωто Пани идꙋ, ωто пани идꙋ, тое
рекши ѹмерла. Слꙋхаймо и мы пр҃той Бц҃ы,
выстерѣгаймося жартовъ, гды Филистинове
жарты чинячи з Самψона, смерти имъ тое
сꙋд҃: ѕі нагородилося, бо Самψонъ взявши два

стоолпы

столпы̀ затрѧ́съ и҆ ѡ҆бвали́лъ, до́мъ кото́рый
стоѧ́лъ на ты́хъ Столпа́хъ, и҆ заби́лъ ки́лка
ты́сѧчей люде́й, кото́рыи в то́мъ до́мꙋ жа́рты
стро́или. и҆ те́перъ, кото́рые лю́де жа́ртамисѧ
ба́вѧтъ, а҆ до́брыи заба́вы ѡ҆пꙋ́скаютъ, не́хай
сподѣ́ваютсѧ, же и҆́хъ а҆́лбо до́мъ при́бьетъ,
а҆́лбо и҆́ншаѧ на́глаѧ смр҃ть потка́етъ, вы-
стерѣга́ймосѧ и҆ смѣ́ховъ, бо мо́вилъ Хс҃:
Го́ре ва́мъ смѣ́ющимсѧ, ꙗ҆́кѡ возрыда́ете. Е҆сли
бꙋ́демо жа́ртовъ и҆ смѣ́ховъ выстерѣга́тисѧ,
пока́жетсѧ и҆ на вече́ри, прико́нченїю живота̀
на́шего прест҃аѧ Дв҃а, и҆ ѡ҆́зметъ на з собо́й
до Нб҃а. Тре́тѧѧ звѣзда̀, з кото́рой
прест҃аѧ Дв҃а коро́нꙋ собѣ̀ оучини́ла, назы-
ва́етсѧ: А҆́рктосъ, Во́зъ не́бный, та́ѧ звѣзда̀
пока́зꙋетсѧ на сторонѣ̀ полно́чной: прекото́рꙋю
зна́чатсѧ грѣхи̇, бо та́ѧ сторона̀ є҆́стъ зи́мнаѧ,
ма́етъ в собѣ̀ вѣ́тры, снѣ́ги, моро́зы,
кото́рыи тѣ́ло чл҃вчое зно́блѧтъ, и҆ ѡ҆ смр҃ть
припра́вꙋютъ: и҆ грѣхи̇ сꙋ зи́мныи, бо дш҃ꙋ
чл҃вчꙋю зно́бѧтъ и҆ припра́вꙋютъ ѡ҆ смр҃ть вѣ́чнꙋю,
длѧ того̀ и҆ Дх҃ъ Ст҃ы̀ называ́етъ грѣхи̇ зимо́ю,
мо́вѧчи: Зима̀ пре́йде, до́ждь ѿи́де и҆ про́йде Пѣ҃с ѕ҃
в себѣ̀, цвѣ́ты ꙗ҆ви́шасѧ на земли̇, зимо́ю и҆

дожчемъ грѣхи, цвѣтами цноты называючи,
земаєю є҆ чл҃къ, который гды перестанетъ грѣшити;
а҆ почнетъ добре жити, натой часъ зима и҆
дождъ ѿходитъ, а҆ цвѣты показуютсѧ на землѣ,
и҆ пречтаѧ Дв҃а показуетсѧ на сторонѣ полъ_
ночной, бо показуетсѧ людемъ грѣшнымъ
и҆ причинѧетсѧ занимѝ до Хр҃та Сн҃а своегѡ.
Дозналъ тогѡ Θеѡфилъ: который запрѣдалсѧ
былъ Хр҃та и҆ пречтой Дв҃ы, а҆ гды затое поку_
товалъ и҆ оудалсѧ до пречтой Дв҃ы; просѧчи єѣ,
жебысѧ занимъ причинила до Хр҃та Сн҃а своегѡ,
показаласѧ ємꙋ пречтаѧ Дв҃а; и҆ мовила: якъ
щпа: вкн: в я маю за тобою причинѧтисѧ до Сн҃а моегѡ,
которогѡ ты запрѣлсѧ? тогды Θеѡфилъ ѡбачивши
пречтую Дв҃ꙋ и҆ почувши голосъ єѣ; єще барзѣй
почалъ Пречтой Дв҃ѣ молитисѧ и҆ постити и҆
плакати, жебысѧ занимъ до Хр҃та Сн҃а своегѡ при_
чинила, потымъ знову показаласѧ ємꙋ пре_
чтаѧ Дв҃а; и҆ ѡзнаймила, же юж покута єгѡ
была принѧта, и҆ теперъ который чл҃къ впадетъ
в якійкольвекъ грѣхъ, нехай затое покутуетъ, и҆ ꙋдаєсѧ
до пречтой Дв҃ы з постомъ и҆ плачемъ просѧчи єѣ
ѡ причинꙋ до Хр҃та Сн҃а єѣ, тогды ємꙋ пречтаѧ
Бц҃а покажесѧ, и҆ ѡзнаймитъ, же юж покута

єгѡ

его̀ принята и грѣхи ему̀ ѿпущены, бо Бг͠ъ
есть милосердный, ѿпуститъ чл͠вѣкови
грѣхи̑, гды чл͠вкъ перестанетъ грѣшити и
будетъ затое покутовати, длятогѡ̀ мовитъ
Бг͠ъ: Нехощу смерти грѣшника; но яко ѡбра-
титися ему̀ ѿ пути своегѡ и живу быти ему̀.
Четвертая звѣзда; з которой Пречтая Дв͠а
Корону собѣ̀ учинила, называется; Ѻрїѡн,
Коса, тая звѣзда показуется на сторонѣ̀
полудневой, которая значитъ добрыи учинки,
бо сторона полудневая есть теплая и пожиточ-
ная чл͠вкови, и добрыи учинки суть теплыи,
бо душу чл͠вѣчую загрѣваютъ, и пожиточныи ей
чинятъ, длятого мовитъ Дх͠ъ С҃тый в Пѣснѣхъ
Пѣсней: Востани Сѣвере и гряди Юже; и
повѣй въ ѡградѣ моемъ; в тые вѣтре полу- Пѣс. д.
ночный и прїйди вѣтре полудневый и повѣни
въ ѡгородку моемъ, Ѻгородкомъ называется
душа чл͠чая, з которой кажетъ Дх͠ъ С҃тый вѣтрови
полуночному, грѣхомъ уступити; а наступити
вѣтрови полудневому, добрымъ учинкамъ, и
Пречтая Дв͠а показуется на сторонѣ полу-
дневой; бо показуется людемъ маючимъ добрыи
учинки, Дозналъ того Ап͠лъ Іаковъ Сн͠ъ

Звездешовъ: который мѣлъ добрыи оучинки,
а гдыбы в Гишпаніи в мѣстѣ Цезаравгустѣ,
Калли Пап ω прем. е — и фрасовалася, жета немногω: тылко дева
чл҃вко навернулъ до Хр҃та: показалася ему
Прч҃тая дв҃а и потѣшила егω быты фрасунку,
мовячи до него: за живота немного маешъ
оучинковъ, але по см҃рти много буде мѣти.
И теперъ который чл҃къ мае добрыи оучинки,
тому Прч҃тая дв҃а показуется и в фрасунку
егω потѣшае; бо то е оучинокъ марныи:
смутного потѣшити, длятого мови Ап҃лъ
Павелъ: Утѣшайте малодушныя. Пятая
звѣзда: зкоторон Прч҃тая Дв҃а Корону собѣ
оучинила, называется: Офіухусъ, оужа дер-
жачій; и Прч҃тая дв҃а, оужа пекелного держит
в моци своей, которому стерла голову през
Хр҃та сн҃а своего; та мовилъ сам Бг҃ до оужа
в Раю: Тω тебе вандетъ главу: якобы мовилъ
Хс҃ который народился ω Прч҃тон дв҃ы, зотретъ
голову твою, Ужемъ называется чл҃къ хитрыи;
бо оужъ хитре спокушалъ Евву в Раю, гды
казалъ ей оурвати и зѣсти овоцъ з дерева
заказаного; натом часъ мовилъ до нея: Будете
Быт: г. — яко бози, алетыми словами ωшукалъ Адама

и Евву

и Єву, бо гды з'єли оwвоц з дерева заказаного,
выгнано ихъ з раю. Адамъ, который спо-
дѣвался быти Богомъ, зосталъ не богомъ,
и Єва которая хотѣла быти богинею; зостала
небогою, такъ и хитрый чловѣкъ оwшукуетъ людей,
иншое до людей оустами мовитъ, а иншое
в сердцу мыслитъ, оwтаких то мовит Псалмиста:
Съ дѣлающими неправду не погуби мене,
глаголющими миръ съ ближними своими; злая
же въ сердцы своихъ. Гды покинулъ Ааронъ
лѣску свою пред Фараоwном Королем Египетскимъ,
лѣска єгw оwбернулася в оужа, оучинили тое Исх з
и чорнокнижники Египетскіи, покидали свои
лѣски, которыи в ужѣ оwбернулися, але ужъ,
который сталъ з лѣски Аароновои; всѣ тыи
оужѣ пожерлъ. Такимъ оужемъ єст чловѣкъ
гнѣвливый, бо оwнъ иншыи людей пожираетъ,
которыхъ албо маетности, албо здоровья,
албо живота позбавляєт; такийто гнѣвливый
мовит до чловѣка: Пойди с нами, причастися Притч а.
крови, покрыем же в земли мужа праведна; без
правды, пожрем же єгw, якw адъ жива,
Іаковъ Патріарха Старозаконный назвалъ Бы мѳ
Дана Сна своєго оужемъ, мовячи: да буде

Ирїней Кни: е. Феорит: Кн: е. на Быт:

Да́нъ змі́й на распу́тїи; да́ж то́го. бо з Да́нового
поколѣ́нѧ ма́є оу́родитисѧ Антихристъ,
кото́рый пре́ скончене́мъ свѣ́та прїйде и бу́дет
лю́демъ вѣ́рным ꙗкъ оу́жъ шко́дити, бу́дет
хрⷭ҇тїѧнъ му́чити и забїѧ́ти, жебы Хрⷭ҇та за-
прѣ́лисѧ, а єго́ при́нѧли за Хрⷭ҇та, але не до́лго
бу́де пано́вати на свѣ́тѣ, тылко полчва́рта
ро́ку, бо напи́сано: Да́сѧ в ру́кꙋ єго́ до времене,
и вре́мену и пол вре́мени, вре́мѧ значит єди́н
ро́къ, времена два ро́ки, пол времени пол року,
з чого стаетсѧ полчва́рта Року, и тепе́ръ
кото́рыи лю́де шко́ду чинѧт хрⷭ҇тїѧно́мъ, тыи
сꙋт оу́жа́ми, зачи́мъ всѣ тыи оу́жѣ, лю́де
хи́трыи, гнѣвливыи и шко́дливыи неха́й спо-
дѣ́ваютсѧ; же им Пречⷭ҇таѧ Дв҇а зо́трет головы,
ꙗко ѡ́перла го́ловꙋ оу́жеве́ пеке́лномꙋ, хи́тромꙋ,
гнѣвли́вомꙋ, и шко́дливомꙋ. Ше́стаѧ звѣзда
з кото́рой Пречⷭ҇таѧ Дв҇а Коро́нꙋ собѣ оу́чинила,
называ́єтсѧ; Но́дꙋс Целестїс, Оу́зелъ не́бный,
Оу́зелъ зна́читъ тру́дно, бо єго́ тру́дно ро-
звѧза́ти, и Пречⷭ҇таѧ Дв҇а з неба ве́ликꙋю тру́дно-
сти зада́єт непрїѧ́телем, кото́рыи на хрⷭ҇тїѧнъ
вѣ́рных насту́пꙋют, Дозна́лъ того Феѡ́доръ
бра́тъ Ира́клїѧ Це́сарѧ Гре́цкого, кото́рый

Данїил з.

во́йнꙋ

воиню точилъ з Персами, тогды его непрїя- Г. аро́к:
теле Прчтая Дв҃а з неба великую трудность ро Хрс.
учинила, бо за ее млтвами, великїй град
з неба спалъ на Персо, и много их воиска поби,
и катон ча Персове были от Феодора звитя-
жены, и теперъ которыи люде в домъ, албо
на воинѣ просят обратъно Прчтуи Дв҃у, жебы
их от непрїятелей боронила, учини Прчтая
Дв҃а з неба великую трудно и непрїятелем, може
их градом позабїяти, албо огнем спалити,
албо иншои смерти поразити, и звитязство
наними; Хрстїяном верным дати, бо Прчтой
Дв҃е Хс свѣта створитель былъ послушны,
ведлугъ Еуглисты Луки: Бѣ повинуяся има, Лук: в.
далеко барзѣй Прчтой Дв҃е естъ послушное
тое створене: огнь, градъ, снѣгъ, голотъ,
духъ буренъ творящая слово его. Осмая
звѣзда з которои Прчтая Дв҃а Корону себѣ
учинила, называется; Комета, мѣтла, тая
звѣзда гды покажеся, пренача отмѣну и
упадо якого панства, албо Кролевства, и
Прчтая Дв҃а презначала упадокъ панства
Велзевулового, бо Велзевулъ пекелный передъ
пришествиемъ Хвымъ пановал на свѣтѣ, незнали

перстым

перестали люде правдивого Бга, и мѣли за Бга
Веелзевула пекелного и иншихъ дїяволовъ за
боговъ мѣли и имъ ся кланяли, та мовитъ
Ψалмиста: Всѣ бози языкъ бѣсове; всѣ боги
поганскїи дїаволы, але Хс звѣрилъ тое панство
Веелзевулово, бо выкоренилъ зъ свѣта болваны,
в которыхъ мешкали дїяволы и на свѣтѣ па-
новали; а нащепилъ вѣру Хрстїянскую; ѿко-
торого звѣреня, ѿзнаймовалъ Хс Апостоломъ
мовячи: Нынѣ Князь мира сего изгнанъ будетъ
вонъ, Наслѣдовали Пречистая Два Пророковъ,
которыи дивными способами ѿзнаймовали
звѣреня и ѿмѣну якого панства, албо Кро-
Ісаи к левства. Исаїя ходилъ нагїй и босый, ѿзна-
мучи Египтяномъ и Ефїопляномъ, же и нагихъ
и босыхъ мѣли Ассирїйчикове в неволи провадити.
Іер кз. Іеремѣя носилъ на шїи своей лацухи и ѿкови,
ѿзнаменуючи розным народомъ, же мѣлъ ихъ
Навходоносоръ Кроль Вавулонскїй в лацухахъ
и в ѿковахъ провадити в неволю до Вавулону.
Іез е Іезекїиль взявши мечь ѿголилъ собѣ голову
и бороду; и роздѣлилъ тыи волосы на три части,
едну часть мечемъ посѣкъ, другую на огнѣ спалилъ,
третюю на вѣтеръ пустилъ, Третїи волосы

значи-

значи́нанєм Ізраи́лтѧнє, кото́рыѧ мѣлъ Бг҃ъ розъ-
ма́нтыми пла́гами за грѣхи кара́ти, є́дны
войно́ю, а то́ю значи́лъ мечь, дру́ги голодо́м
и повѣ́трєм, а то́є значи́лъ о́гонь, а и́нших
мѣ́лъ пода́ти в нєволю, а то́ю значи́лъ вѣ́тєръ.
Ахі́а зна́вши з сєбє шату́ роша́рпалъ на два-
на́дцѧть ча́стє, и да́лъ дєсѧть ча́стєй Ієровоа́мови,
а собѣ двѣ ча́сти зоста́вилъ, притоє ѡзна́мовалъ,
же мѣ́ло на двоє роздѣли́тисѧ Кролє́вство
Ізраи́лскоє. Дєсѧть поколѣ́нѧ мѣли быти при
Сама́рїи. а двѣ поколѣ́нѧ мѣли зоста́ти
при Ієрусали́мѣ, та и Прчтаѧ Дв҃а гды пришла́
з Хрто́мъ Сн҃омъ своим до Єгу́пту, на то́й
ча́с в Єгу́птѣ попа́дали на зє́млю всѣ бо́лваны
и покрушилисѧ, в кото́рых болва́нах мєшкали
дїѧ́волы и людє́й мо́вою своєю зводили, а пре
то́є значи́лсѧ оупа́докъ на свѣ́тѣ па́нства
дїѧ́волского. Ѻсмаѧ звѣзда́ з кото́рой
Прчтаѧ Дв҃а Коро́ну собѣ оучини́ла, назы-
ваєтсѧ: Спѣ́ка, Ко́лосъ, Ко́лос даєтъ людє́м
збо́жа длѧ их пожи́влєнѧ, и Прчтаѧ Дв҃а
даєт збо́жє людє́мъ побо́жным, кото́рыисѧ
до нєи оутєка́ют. До́зналъ того Сты Ѳєѡдо́р
є́динъ Архима́ндрита на сторона́х виходѧчи,

оукото-

Г҃ Цр҃: а҃і

Грнго: презвит: кн: ѕ

но єже жити братїи вкупѣ, и Пречтая Дѣва любит згоду, бо людей до згоды приводит, Гды стый Курил Патрїарха Алеѯандрїйскїй гнѣвался несл8шне на Стого Іоанна Златоустагω Патрїарх8 Константинополскогω, и ω нем зле розумѣлъ и мовил, Пречтая Дѣва их привела до згоды, бо показалася въ снѣ стом8 Курилл8 и напомнила єгω, жебы на Стгω Іωанна златоустагω не гнѣвался, и теперъ которыи народы немаютъ згоды, гнѣваются и войн8 з собою точатъ, просѣмо Пречтую Дв8, жебы их привела до згоды, выслухаетъ Пречтая Дѣва прозбы нашеи, учинит згод8 и покуй межи тыми народами незгодливыми и гнѣвливыми, бо которыи люде иншихъ людей незгодливых до згоды приводятъ и миръ межи ними чинятъ, хвалит таких Хс, мовячи: Блжени муротворци. Десятая звѣзда називается: Амалтеа, з которой пречтая Два корону собѣ учинила, Амалтеа была то невѣста, которая Іωвиша бога поганскогω молоком кормила, потым тое имя звѣздѣ дано, и пречтая Дѣва кормила молоком Хрста

правди-

Грацїа: книг: дї глав: ки

правдивогѡ Бг҃а Гды єгѡ породила, мовлено до Хрⷭ҇а: Блаженно чрево носившее тѧ и сосца, ихже єси ссалъ. єсть тєды пречтои Двы блаженно чрево и блажена сосца, поневажъ ѡна въ чревѣ своемъ Хрⷭ҇а носила, и сосца; перси єи Хсъ ссалъ, любѣмы мы людеи оубогихъ и в Срⷣци своемъ ихъ мѣимо, то бꙋдемъ Хрⷭ҇а въ чревѣ своем носити, спомагаимо ѧлмꙋжною людеи оубогихъ, то бꙋдетъ Хсъ сосца наши ссати, бо Хсъ до нас приходитъ в ѡсобѣ члвка оубогогѡ, дознаалъ
Іѡ дїа бжнⷭ҇е
того Стыи Григорїи Папа Римскїи, доко-торогѡ пришолъ Хсъ в ѡсобѣ пелгрима оубо-гогѡ и былъ оу негѡ на ѡбѣдѣ, єсли тєды бꙋдемъ людеи оубогихъ любити и в Срⷣцꙋ свои мѣти, бꙋдемо Хрⷭ҇а въ чревѣ своем носити, єсли бꙋдемо ѧлмꙋжною людеи оубогихъ спома-гати, кормити и поити, бꙋдетъ Хсъ сосцы наши ссати, зачимъ блаженно чрево наше бꙋдетъ которое Хрⷭ҇а носило, и блаженна сосца наши бꙋдꙋтъ, которыѣ Хсъ ссалъ. Ѻдинацатаѧ звѣзда, зкоторои пречтаѧ Дв҃а коронꙋ собѣ оучинила, называєтсѧ: Кассїѡпеа, таѧ звѣзда здаєтсѧ сѣдѣти на маєстатѣ, и пречтаѧ Дв҃а сидитъ на маєстатѣ Нбномъ, бо Хсъ

нбо

Нбо Маестатомъ называетъ, мовячи: Побѣжа-
ющемꙋ дамъ емꙋ сѣсти съ мною на Прстолѣ Апо: г
моемъ, ꙗкоже и азъ побѣдихъ и сѣдохъ съ
Ѡцемъ моимъ на Прстолѣ егѡ, Кто звитяжитъ
(грѣхъ) дамъ емꙋ сѣсти зо мною на
Маестатѣ моемъ, ꙗко и я звитяжилемъ
и сѣлемъ з Ѡцемъ моимъ на Маестатѣ егѡ,
и Прчтая Дѣва грѣхъ звитяжила, бо жадного
грѣхꙋ нетылко смртелного, але и поточного
неꙋчинила, для того ей Хс далъ мѣсце на
Маестатѣ Нбномъ, гды пришла Версавїя г Цар: в
до Соломона сына своегѡ, Цръ Соломонъ
пошановалъ Матку свою, поткалъ еѣ и
посадилъ ведле себе на Маестатѣ, и Прчтая
Дѣва Мтка Хва гды пошла до Нба почасъ
оуспенїя своегѡ, Хс Прчтой Дѣвѣ Мтцѣ Кѡвал: Ѻлнеа:
своей оучинилъ пошанованье, поткалъ еѣ, и
посадилъ з собою на Маестатѣ Нбномъ, бо
Хс и самъ тое приказанье заховуетъ, которое
далъ людемъ: Чти Ѻтца твоегѡ и Матеръ.
Двадцятая ѡстаняя звѣзда называется;
Андромеде, з которои Прчтая Дѣва Коронꙋ
собѣ ꙋчинила, Андромеде была Панна даная
на пожарте Белїерниковы морскомꙋ, которꙋю Персеусъ

Казанье второе.

выбавилъ ѿ смрти и забилъ велерыба, потым наказ-
вано звѣзды пламене, и Прчтую Дв҃у выбавилъ
Хс ѿ смрти второи, которая людей якъ велерыба
пожирала, бо Прчтая Дв҃а второи смрти
неумирала якоже мовити: Жива буде дша
моя и восхвалитъ тя; Небылемъ тое зрозу-
мѣли, маемо вѣдати, же тройная естъ
смрть, першои смртю умирае тѣло члвчее,
второи умирае дша члвчая, Третеи умн-
рае весь члвкъ, тѣло умираетъ, гды дша
ѿнего ѿходитъ, дша умираетъ, гды ласка
Бжая ѿнеи ѿдаляется, весь члвкъ умирае,
гды ѿ свѣта ѿдаляется и свѣтомъ згоржаетъ,
Першею смртю умираютъ всѣ люде и грѣшныи
и Стыи, бо ѿ кожого тѣла дша ѿдаляется,
для тогω мовитъ Праведный Іωвъ: Вѣмъ
Іωв: л. якω смрть мя нетретъ, домъ бо всякому
смертну земля, второи смрти грѣшныи
люде тылко умираютъ, бо ѿ грѣшнои дшѣ
ласка Бжая ѿдаляется. Стыи засъ люде
второи смрти неумираютъ, бо ѿ ихъ дшѣ не
ѿдаляется ласка Бжая, такъ мови Стыи
Іωанъ в Апокалипси: Побѣждаяй неиматъ
вредитися ѿ смерти вторыя. Третеи смрти

умираютъ

оумираютъ законники и пустелники, бо wны
ѿ свѣта ѿдаляются и свѣтомъ взгорждаютъ, и
wны суть правдивые оумерлыми, бо суть ра-
спяты свѣтовѣ, и свѣтъ имъ єстъ распятый:
Такій былъ Апостолъ Павелъ, который мовитъ:
Мнѣ весь мір распяся и я всемꙋ мірови, Умерла Гала. ѕ
и Пречистая Дѣва третею смертю, бося ѿ свѣта
ѿдаляла и свѣтомъ згорждала, умерла и першою
смертю, бо єѣ душа ѿ тѣла была ѿдалилася,
але второю смерти Пречистая Дѣва не умирала,
бо ѿ єѣ душѣ не ѿдалилася ласка Божая,
для того мовилъ до нея Ангелъ Гавріилъ: Не бойся
Маріамъ, обрѣте бо благодать ѿ Бога. Александеръ
Кроль Македонскій мѣлъ на Коронѣ своей
написаныи такіи слова: Мнѣ всходъ, заходъ,
полудень и полночь голдуетъ, и Пречистая Дѣва
може на своей Коронѣ з звѣздъ оучиненой
тыи слова написати: Мнѣ всходъ, заходъ,
полудень, и полночъ голдуетъ, бо Пречистой
Дѣвѣ кланяются всѣ чтыри части свѣта, и
хвалятъ єй спѣваючи: Обрадованная радуйся,
с тобою Господь, подающи мірови велію милость.
Августъ Цесаръ Римскій мѣлъ на Коронѣ
своей написаны такіи слова: Ѿ васъ, на васъ,

за васъ, якобы мовилъ до Сенаторов своих: от васъ есте Цесаре обраный, на васъ естемъ болшой годности учтоный, за васъ тежъ застановлялися, з неприятелями воюи, и здоровя свое подали в небезпеченство, и Пречистая Два може тыи слова на своей Коронѣ з звѣздъ учинено написати: От васъ, на васъ, за ва, бо можетъ Пречистая Два мовити до людей вѣрных: От васъ я маю пошановане и похвалу, на васъ есте болшой годности учтона, за ва те Хвы Снови своему молюся: жебы он перебачил ва грѣхи ваши, и жебы ва далъ Црство небесное, которого дай нам всѣмъ Хе Бе доступити, Аминь.

Казанье

КАЗА́НЄ, НА РОЖТВО П͡РТОИ Б͡ЦИ.

Премꙋдрость созда̑ себѣ̑ Храмъ и҆ оу҆тверди столпъ се́дмъ. При́тча, д҃.

Ре́двѣчна́я Мꙋдро҃ Бж҃ая (Хс҃) збꙋдова́ла себѣ до́м дла мешка́ня Црковъ ст҃ꙋю, бо Црко домо́м называ́є Са́м Бг҃ мо́вячи: Да́м ключъ до́мꙋ Двда на ра́мѣ є҆гѡ, Ключе́м є҆ст Ісаі: кв
Кр҃тъ ст҃ы́й, который Хс҃ несъ на ра́мена́х своихъ на Горꙋ Голго́фскꙋю, Ключе́м є҆ст и҆ вѣдомо пи́сма Ст҃о́го, которꙋю мают преложо́ныи Црко́вныи, та́ мо́вилъ Хс҃: Горе ва́м Лꙋ: аі
законни́кѡм, ѩко взѧсте клю́ч разꙋмѣ́нїѧ, Са́ми не вни́досте и҆ входѧщи́м возбранисте. Є҆ще̑ Ключе́мъ є҆ст и҆ мо́цъ ѿпꙋщаня грѣхо́въ, которꙋю Па́стырове црко́вныи маю́тъ, такі́и ключи̑ ѡбѣцѧлъ Хс҃ да́ти А҆плови Петро́ви, мо́вячи: Да́мъ ти ключа̑ црств҃іѧ Нб҃ного, Се́м
Столпо́въ в Црквиъ є҆ст; се́мъ Сакраме́нтовъ, Ма: ѕі
бо се́мъ Сакраментами; ѩкъ столпа́ми Црковъ ст҃аѧ, вспира́єтсѧ. Дрꙋгі́и до є҆стъ

прчтаѧ Два Бца, бо то до збудовала юбѣ длѧ мешканѧ Мудрость Бжаѧ (Хс,) гдысѧ Прчтаѧ Два уродила, той до в пѣснѧхъ пѣсней споминаетъ Дхъ Стый мовѧчи: Прекладн дому нашего Кедровїи, и столѧ
Пѣс: а Купарисныѧ, Преклади Кедровїи значатъ девицтво ненарушоное; Прчтои Двы, бо Кедръ завше лѣтѣ и зимѣ квѣтнетъ, такъ девицтво Прчтои Двы и пред Рожтвомъ Хртвымъ квѣтнуло, и по Рожествѣ квѣтне. Стелѧ Купарисныѧ значитъ славу Прчтои Двы, бо Купарисъ есть древо пахнучее, которого запахъ далеко чути, та и славу Прчтои Двы в далеких сторонахъ чуютъ, бо есть слава и на небѣ и на земли и по всемъ свѣту знайдуетсѧ. Семъ столповъ в тымъ дому в Прчтой Двѣ, есть семъ даровъ Дха Стого, которыи столпы а ѡсвѣцуючи Ласкамъ вашимъ натымъ Казании показати, прошу Прчтую Дву Бцу ѡ помоч, Ласкъ вашихъ ѡслуханє.

Першїи Столпъ в тымъ дому в Прчтой
Бы: ді Двѣ знайдуетсѧ; Солѧный, в которыисѧ жона Лютова ѡбернула, соль зописованыи речи направуетъ, на прикладъ, гды почнетъсѧ

писати

псовати рыба, а ѡнѹю посолѧтъ, тѐды ѡна ѿ соли направитсѧ и небѹдетсѧ псовати, и Пртаѧ дѣва зопсованыи рѣчи направѹетъ, доказалъ того Стый Іѡаннъ Дамаскинъ, которомѹ гды невинне ѹтѧто рѹкѹ, ѡнъ взѧвши оутѹю рѹкѹ приложилъ натое мѣстце где была, и молилсѧ Пртой дѣвѣ пре Образомъ еѣ, жебы егѡ рѹкѹ оулѣчила, тѐды Пртаѧ дѣва Стомѹ Дамаскинови рѹкѹ залѣчила, же стала тая здорова якъ перше была, и теперъ кто немаетъ рѹкъ, або ногъ, нехай молитсѧ Пртой дѣвѣ, а ѡна выслѹхаетъ млтвы егѡ, да емѹ рѹки и ноги; и вшелѧкїи члонки, которых ѡнъ немаетъ, Соль значитъ Наѹкѹ, длѧтого мовитъ Апслъ Павелъ: Слово ваше да бываетъ всегда въ благодати солїю растворено, и Пртаѧ дѣва маетъ тѹю соль, наѹкѹ, бѡ наѹчила Стго Кѵрїака выстерегатисѧ еретиковъ, показавшисѧ емѹ, которѹю гды просилъ до келїи нехотѣла итти и мовила: маешъ непрїѧтелѧ моего в келїи своей, пришовши С: Кѵрїакъ до келїи знашолъ книги Несторїѧ еретика, который блюзнилъ Пртѹю дѣвѹ, нехотѧчи еѣ звати Бцею, и зрозѹмѣлъ же тое естъ непрїѧтель

Пртой

Іѡан патрїа: Іерусал: вкн: е

Іѡ мосх кни: С ω кні г гл мѕ

Казанѥ.

Пречтон Дѣвы, для которого непошла ѡна до
єгѡ келїи, и заразъ тыи книги спалилъ,
Выстерегаймосѧ и мы Геретиковъ и книгъ
ихъ оу себе недержимо и нечитаймо, што
знимы товарищнѧ; и книги и оу себе ховае, до
Таког Пречтаѧ Дѣва непоидет, бо ѡн неприятелѧ
єѣ оу себе маѥ, для тогѡ и Апостолъ Павелъ каже
Тит: г. геретиковъ хронитисѧ, мовачи: Еретика
чловѣка по первом и втором наказанїи ѡрицаисѧ.
Другїи столпъ в тымъ домꙋ; в Пречтои Дѣвѣ
Исх: гı знаидуетсѧ; Ѡсобленыи, которыи провадилъ
Їзраилтѧнѡв з Египтꙋ до землѣ ѡбѣцанной,
и Пречтаѧ Дѣва провадит людей з свѣта до неба,
ӕкъ з Египтꙋ до землѣ ѡбѣцанной, Дознал
Баро: ро: тѯѕ. того Їѡанъ Патрикїи на сторонахъ заходнѣ,
которыи немаючи потомства з жоною своею,
ѡддалъ всѣ богатства свои Пречтои Дѣвѣ, и
церковъ на єѣ имѧ выставилъ, Тѣды Пречтаѧ
Дѣва пресмерти показаласѧ имъ, мовачи: Вы
мене земныи дочасныи богатствъ дѣдичкою
оучинили на земли, а ѧ вам лѣпшїи вѣчныи
богатства оу Сна своего оупросила, поидѣте
замною долѣпшогѡ вашъ домꙋ в проважꙋ,
и теперъ которыи люде маютъ за Патронкꙋ

Пречтꙋю

Пречтую Дву, на чест ей Церкви выставуютъ
и ѿдаютъ ей свои богатства, ты людемъ
Пречтая два пред ихъ смртю показуеся и бере
ихъ до неба, мовячи до нихъ: вы менѣ земныхъ
дочасныхъ богатствъ делникои оучинили на
земли, а я вам лѣпшїи вѣчныи богатства
оупросила оу Сна своего, подѣте зо мною до
лѣпшого вѣ домꙋ впроважꙋ, Столп ѡболочный
боронилъ Їзраилтянов ѿ непрїятелей, бо гды
Єгуптяне за ними гонили, на той час столпъ
ѡболочный сталъ межи ѡбозомъ Їзраилскимъ и
Єгупетскимъ, и за тымъ столпомъ не могли
Єгуптяне Їзраилтяновъ видѣти и ихъ по-
разити, и Пречтая два боронитъ людей вѣрныхъ
ѿ непрїятелей, Дозналъ того Пелагїй Кроль
Гишпанскїй, который крылъся в горахъ — Баро: ро ѱні.
з войскомъ своимъ пред Сарацинами, поручалея
Пречтой двѣ, а гды Сарацины почали на тую
ꙗскинню кидати камѣня; гдеся крылъ Пелагїй,
камѣня назадъ ворочалося за млтвами
Пречтои двы и Сарацинов самыхъ забѣгало,
и теперъ которыи люде либо в дому, либо на
войнѣ поручаются Пречтои Бцы, ты ѡна ѡборонитъ
ѿ всѣхъ непрїятелей, которыи на нихъ наступуютъ.

кꙋлѣ

ку́лѣ, стрѣлы, и̂ и̂ншое ѡ̂ру́жїе непрїятелское
на и̂хъ самы́хъ ѡ̂берне́тся, ведлу́гъ Ѱалми́сты:
Ѻ̂ру́жїя и̂хъ вни́йду въ ср҇ца и̂хъ и̂ лу́цы и̂хъ
сокрушатся. Третїй столпъ знайдуется
у ты́хъ дому у Пр҇чтои Дв҇ѣ: Ѻ̂гни́стый, кото́рый
Исх҇ г҇. у ночи́ провади́лъ Ї̂илтя́нω̂ до земли ѡ̂бѣ-
ца́нной, бо якъ столпъ ѡ̂гнистый свѣтилъ
у те́мности ночный, тая Пр҇чтая Дв҇а свѣтитъ
цно́тами свои́ми и̂ до́брыми у́чинками межи
людми́ невѣ́рными и̂ грѣ́шными, кото́рыхъ
А̂п҇лъ Па́велъ тмо́ю называ́етъ, мовя́чи: Бѣсте
бо и̂ногда тма, нн҇ѣже свѣтъ ѡ̂ Гдѣ, мо́ви
Мѳ҇ кє Хс҇: Подо́бно е҇ Цр҇тво нб҇ное десяти дѣва́мъ,
кото́рыи вышли на споткане ѡ̂блюбе́нца своего,
пя́ть было мудры́, а̂ пя́ть нерозу́мны, му́дрыи
взяли́ зъ свѣти́лниками е̂лей, и̂ незагаси́ли и̂хъ
свѣтилники, нерозу́мныи зась взяли свѣ-
ти́лники без е̂лею и̂ погасили и̂хъ свѣти́лники,
десять дв҇ъ, значи́тъ Црковъ ст҇ую, бо мо́ви
А̂п҇лъ Па́ве: Ѻ̂бручи́хъ васъ е̂диному му́жу
дв҇у чту́ представити Хв҇и, мд҇рыми дв҇ами суть
побо́жныи хр҇тїане, нерозу́мными су грѣшныи
люде, которыися у цр҇кви Бж҇ой знайду́ютъ.
свѣти́лники значатъ вѣру, е̂лей значи́тъ любо́вь,

кото́рую

которыи добрыи хр҃тіане при вѣрѣ маютъ,
и длѧ тыи ѿ свѣтилники ихъ завше свѣтѧт,
злыи зась хр҃тіане в свѣтилникахъ єлею не-
маютъ, бо немают любви при вѣрѣ, и длѧ того
свѣтилники ихъ гаснутъ, єстъ мдраѧ и
прч҃таѧ Дв҃а, бо ѡна мѣла в свѣтилникꙋ
єлеи, то єст, мѣла при вѣрѣ любов, длѧ того завше
свѣтила цнотами и добрыми оучинками,
ведлугъ науки Хвои: Такѡ да просвѣтитсѧ
свѣт вашъ пред чл҃вки, ꙗкѡ да видѧт добраѧ
ваша дѣла, и прославѧт ѿца вашего иже єст
на нб҃сехъ, и ꙗко мдрꙋю дв҃ꙋ Прстꙋю Бцꙋ взѧлъ
Хс҃ до нба на вѣчное веселе. Четвертыи Стоѡлп
знаидуетсѧ втымъ домꙋ в Пречтой Дв҃ѣ
Дымозыч, ѡ котором написано вкнигахъ
Сꙋдеи Глава к: Ꙗвисѧ огнь исходѧ ѿ града Сд҃: к.
и Стоѡлпъ дымен, дымомъ называетсѧ
житіє нш҃е дочасное, такъ мовит Ѱалмиста:
Ищезоша ꙗкѡ дымъ дніе мои, дымъ єстъ
прикрыи чл҃вкови, неможе єгѡ чл҃вкъ терпѣти,
мусит сѧ хоронити, и житіє теперешнее дочасное
многимъ людемъ єстъ прикрое, длѧ тогѡ
многіи люде побожныи прагнули барзѣи
смерти, нежели жити на свѣтѣ. Прикро было

житіє

житїе дочасное, пророку Илїи, бо утекаючи
пред Езавелею окрутною, просил Бга о смерть,
г҃ цр҃ дї мовячи: Возми нн҃ѣ от мене душу мою Гди.
Прикро было житїе дочасное и пророку Iонѣ,
бо гды усхла над ним Тыква, которая за-
слоняла его от упаленя Слнчнаго, и почало
Iона д҃ его барзо палити Слнце, на тот час мовил:
Унѣ мнѣ умрети нѣгли жити. Прикро было
житїе дочасное и пророку Двдѣ, бо гды жил
межи людми злыми, хитрыми, здрадливыми, и
кламливыми, на тот час волѣл умрети, нѣжели
межи такими людми жити, и мовил: Увы мнѣ
яко пришествїе мое удалися. Прикро было
житїе дочасное и пречстой Двѣ, бо она погля-
даючи на окрутную муку и смерть Хву,
великїй боль в срцу мѣла, и мовила до Ха
тыи слова: Сну мой сну мой, (Iсе) кто ми
даст смерть в тебе мѣсто. Прикро ест житїе
дочасное и тепер пречстой Двѣ тых людей,
которыи зле живут на свѣтѣ, споминѣте
Барон. г҃о уо҃д себѣ Зенона Цесаря грецкого роспустного,
который жил вшетечне, и гды у едной
невѣсты взял дорку на свою роспустность,
тая невѣста просила Бга о помсту; и Пречстую

Дву

Дв҃ꙋ ѡ помоч, Показалаѧ ѥй Прч҃таѧ Дв҃а.
и мовила: Южъ бымъ тое оучинила, але ми
рꙋка̄ е҆гѡ̄ недопꙋскаєтъ, бо Зенѡ живꙋчи
вшетечне давалъ ѧмꙋжнꙋ велики оубоги,
длѧтогѡ прч҃таѧ Дв҃а мовила, южъ бымъ
тое оучинила, Скарала бымъ е҆гѡ за ро-
спꙋстность, але ми недопꙋскаєтъ рꙋка̄ е҆гѡ,
которой даєт ѧмꙋжнꙋ, ѧкѡ теды Зенона
Цесара Грецкогѡ роспꙋстное житїе прикро было
прч҃той Дв҃ѣ, так теперъ прикро ей житїе
п выхъ людей, котрыи зле и роспꙋстне живꙋт
на свѣтѣ, прикро єстъ житїе ваше прч҃той
Дв҃ѣ, вшетечники и чꙋжоложники, прикро
єстъ житїе ваше прч҃той Дв҃ѣ, анхварѣ
чаровники, ворожбитове, прикро єстъ житїе
ваше Прч҃той Дв҃ѣ досадители, пѧницы,
драпѣжники, бо звами Ап҃лъ Павел товариства
мѣти и ѣсти некажетъ: Писахъ вам непри-
мѣшатисѧ, аще нѣкїй бра̄ именꙋем бꙋдетъ а҃ ко҃е
блꙋдни, или лихоимец, или идолослꙋжите, или
досадите, или пѧница, или хищникъ,
стаковыми ниже ѧсти. Пѧтый Столпъ
знайдꙋетсѧ втымъ домꙋ впрч҃той Дв҃ѣ
Желѣзный, который спомина Бгъ мовѧчи

Іере҇ л. до пр҇рока Іеремѣи: Дахъ тя днесь въ Градъ
твердъ и въ Столпъ желѣзный, для того
пр҇рока Іеремѣи назва Бг҇ъ столпо҇м желѣзны҇м,
бо з нимъ многіи люде войну точили, една
его якъ столпа желѣзного не вытяжили и
непорушили, але ѿ него были звытяжени,
такъ мовилъ Бг҇ъ до Іеремїи: Люди земстїи
бранятися на тя и непремогутъ, из пречтою
Дв҇ою многїи люде невѣрныи войну точили,
нехотячи ей шановати. еднакъ ей якъ
столпа желѣзного непреконали. але сами
ѿ нея поражени зостали, Дознать того Несторій
Барон: ро҇ у҇л҇ѕ еретикъ, который нехотѣлъ пречтой Двы
называти Бц҇ею, тогды его пречтая Два за-
тое скарала, же ему языкъ который пречтую
Дв҇у блюзнилъ, робаки росточали, пред смрти
его, и теперъ которыи люде блюзнятъ
пречтую Дв҇у языкомъ своимъ и нехотятъ
ѡной шановати, нехай сподѣваются, же
пречтая Два напуститъ нанихъ робаковъ,
которыи не тылко языкъ, але все тѣло и҇х
живыхъ будутъ точити. Шестый Столпъ
знайдуется в том Дому в Пречтой Двѣ
Сребрный, ѡ которыхъ столпахъ написано

у Пѣснѧхъ пѣсней: Носилникъ сотвори собѣ
Царъ Соломѡнъ ѿ древесъ Ливанскихъ, столпы Пѣс. г.
єгѡ сотвори сребрѧны, Сребро называетсѧ
Слово Бж҃ое, вєдлугъ Ѱалмисты: Словеса
Гн҃ѧ словеса чи҃ста сребро разжежено, и Пр҃чтаѧ
Два в тымъ сребрѣ в Словѣ Бж҃омъ кохаласѧ,
бо гды Слово Бж҃ое проповѣданѡ, ѡна
того пилне слухала и в Ср҃цу своемъ ховала,
такъ мовитъ Єѵангелистъ Лука: Мт҃и же єгѡ Лук. в.
соблюдаше всѧ гл҃ы сїѧ в Ср҃ци своемъ, але
теперъ нехотѧтъ люде слухати Слова Бж҃го,
бо гды почнутъ Слово Бж҃ое проповѣдати,
ѡны з церкви утѣкаютъ, нехай собѣ тыи
люде припомнѧтъ Єѵтиха, гды Ап҃лъ Павелъ
в Троадѣ мѣстѣ проповѣдалъ Слово Бж҃ое;
вночи на высокомъ будинку, натой часъ єденъ
маднцъ Єѵтихъ слухаючи Слова Бж҃іегѡ заснулъ Дѣѧ к.
и упалъ на землю з ѡкна и забилсѧ насмерть,
и теперъ которыи люде спѧтъ албо розмовлѧютъ, албо з церкви утѣкаютъ натой
часъ. гды Слово Бж҃ое проповѣдуютъ, нехай
сподѣваютсѧ, же ихъ ѧкъ Єѵтіха срогаѧ
и наглаѧ смерть поткаєтъ, бо Ап҃лъ Іаковъ
кажетъ слухати Слова Бж҃гѡ и чинити тое,

чогѡ Слово Бж҃ое оучитъ, бываютъ творци
слова; нетолко слышатели. Семый ѡстаный
Столпъ знайдуетсѧ втѣмъ Домѣ; в Пр҃тчой
Дв҃д Нб҃сный, ѡ которыхъ столпах мовитъ
прв҃дный Іѡвъ: Столпы нб҃ныѧ движшасѧ
Іѡв҃ кѕ и простерѣшасѧ ѿ запрещенїѧ егѡ,
Столпами нбесными называютсѧ Аггелы,
бо ѡни вспираютъ црковъ Бжїю, котораѧ нбомсѧ
называетъ, стерегутъ и боронѧтъ хрстїанъ
вѣрныхъ ѿ всегѡ злого, ведлугъ Ѱалмисты:
Аггломъ своимъ заповѣстъ ѡ тебѣ сохранитисѧ
вовсѣхъ путехъ твоихъ, длѧтогосѧ црковъ
нбомъ называетъ, бо нба завше знайдуетсѧ
впорушенїи, ѡбертаютсѧ доколо, и црковъ
Стаѧ знайдуетсѧ впорушенїи, бо хрстїане
терпѧтъ насвѣтѣ оутрапенїе, преслѣдованїе,
длѧтогѡ мовитъ Апслъ Павелъ: Многими скорбми
подобаетъ намъ в црство Бжїе внїити, Нба
Іоа̃ мѳ [illegible] ѡбертаютсѧ противными ѡборотами, бо нбо
называное першее рушаючисѧ, тѧгнетъ ихъ
на Заходъ, Аггелы зась тѧгнутъ на Всходъ,
и црковъ противными ѡборотами ѡбертаетсѧ,
бо хрстїанъ тѣло тѧгнетъ назадъ, до марностей
земных, дочасныхъ, тѧгнетъ до роскошей

телесных

телесныхъ и до пекла, дша зась тагне людей
доросконшй вечныхъ нбныхъ, такъ мовит
Апл Павелъ: Плоть пожадаетъ на дхъ и
дхъ на плоть. Нба вѡстатнїй днь перестанꙋ
ѡбертатися, южъ навѣки бꙋдꙋт стояти, Счмбр книг в. гл кѕа.
на єдной стронѣ бꙋдетъ стояти Слнце, а
на дрꙋгой Мцъ, и црковъ на страшнѡмъ сꙋдѣ
пойдетъ до нба на вѣчный ѿпочинокъ, бо
мовитимет Хс до людей вѣрных и добрых:
Прїйдѣте къмнѣ вси трꙋждающїися и ѡбре-
мененнїи, и азъ ꙋпокою вы: тое нбо, црковъ
стꙋю, народъ хрстїанскїй спираетъ прчтая
Два, бо ратꙋетъ хрстїанъ побожныхъ в ихъ
потребѣ, которыи єи запатронкꙋ маетъ.
Дознала того Єѵфимїя Девица, которая Язвеца прикладъ гл зв, при дi
собѣ носъ и гꙋбы ѡбрѣзала, жебы могла за-
ховати чистостъ паненскꙋю, тєды єи Прчтая
Два показалася и єѣ оулѣчила, и теперъ ко-
торыи людъ заховꙋютъ трояку чистость, паненскꙋю,
вдовинꙋю, и малженскꙋю, ты прчтая Два по-
казꙋется и оулѣчаетъ ихъ хоробꙋ и раны,
бо Апл Павелъ хвалит чистость паненскꙋю
мовячи: Непосягшїя печется ѡ Гднихъ, какѡ
оугодити Гдви, да єстъ ста и тѣломъ и

ЩIг дхомъ

дх҃омъ, хвалит Ап҃лъ Павел чистоⷮ вдовинꙋю,
и кажет такїи вдовы шановати, котрыи
живꙋтъ в чистотѣ: Вдовица почитай сꙋщаѧ
истинныѧ вдовица, хвалитъ Ап҃лъ Павелъ
и чистость Малженскꙋю, гды мꙋжъ з жоною,
и жона з мꙋжемъ живет вѣрне и незрадливе,
чтнъ Бракъ и ложе нескверно, мовилъ Хс҃:
Домъ мой, домъ мл҃твы наречетсѧ, бо в домꙋ
Бж҃омъ в Црк҃ви, повинни люде Бг҃ꙋ мл҃итисѧ,
несмѣѧтисѧ, нерозмовлѧти, такихъ
выгналъ Хс҃ бичемъ з црк҃вы Соломѡновои,
Iѡ҃а в҃. которыи тамъ торгъ чинили и розмовлѧли,
и теперъ гдыбы пришолъ Хс҃ до црк҃ви видоме,
выгналъ бы всѣхъ людей з црк҃ви бичемъ,
котрыи тамъ торгъ чинѧтъ, повѣдаютъ
едны другимъ, що продали, що кꙋпили,
що чинили, и где бывали; и пр҃чтаѧ Дв҃а естъ
домъ мл҃твы, бо ѡна молиласѧ Бг҃ꙋ живꙋчи
на земли, и гды на горѣ Оливной мл҃иласѧ
и кланѧласѧ, на той часъ дерева Оливныи
кланѧлисѧ посполꙋ з пр҃чтою Дв҃ою; что ѥи
выражаючи, деревами называютсѧ люде, та
мовилъ еденъ чл҃къ до Хрс҃та, которомꙋ
ѿтворилъ Хс҃ ѡчи: Вижꙋ чл҃ки ꙗкѡ древеса

ходѧща

ходѧщіа, и҆ ст҃ый Іѡаннъ кр̃титель мовилъ:
Оу҆жебо и҆ сѣкира при корени древа лежитъ,
древомъ называетсѧ чл҃къ, Сѣкирою є҆стъ
смр̃ть, котораѧ тое древо; человѣка
потинаетъ, каланимосѧжъ и҆ мы пр̃чтой
Дв̃ѣ, чтьє є҆й выражаючи ѧкъ дерева олибныи,
молѣмосѧ є҆й, бо и҆ ѡна молитсѧ в небѣ за на
Бг̃у, жебы намъ перебачилъ грѣхи н҃ши,
которыми є҆го ѡбразили, и҆жебы
намъ далъ цр̃тво нб̃ное А҆минь.

КАЗАНЄ В҃, НА РОЖТВО ПР̃ТОЙ БЦ̃И.

Сотвори мнѣ величіе Силный: Лк̃: а҃.

Написал Пр̃рокъ Дв̃дъ: Безна безнꙋ призываетъ въ гласѣ хлѧбій твоихъ. Оучителѣ цр̃ковніи толмачачи тыи слова мовѧтъ, жеґды Хс̃ на Кр̃тѣ до Бг̃а Ѿц̃а волалъ: И҆ли и҆ли лима савахѳани, Бж̃е мой Бж̃е мой чемꙋсь мѧ ѡставилъ, на той часъ безна безнꙋ призывала, бо Хс̃ є҆стъ безна и҆ Бг̃ъ Ѡц̃ъ є҆стъ безна мꙋдрости, силы, и҆ добръ вшелѧкихъ. Дрꙋгіи оучителѣ мовѧтъ, жеґды грѣшный чл҃къ Бг̃а проситъ, (Ѳ: а҃ д҃ а҃: на ѱа҃: ма.)

жебы

жебы̀ ему̑ перебачилъ грѣхи его̑ и мовитъ:
Помлу́й мя Бж҃е, по велицей млти твое́й, и
по множеству щедро́тъ твои́хъ, очисти беззако́нія
моя, на той ча́съ бе́здна бе́здну призываетъ,
бо чл҃къ есть бе́здна грѣхо́въ, а Бг҃ъ есть бе́здна
млрдія, прчтая Дв҃о и̑ бе́зною тебе называю.
бе́зною называю и себе самого, ты еси бе́здна
цнотъ и вшелякихъ даровъ Бжихъ, бо мо́вила
еси: Сотвори мнѣ величіе Сильный, учинилъ
мнѣ великіи речи мо́цный, и здесь естемъ
бе́здна неумѣетности и недолужности, бо не
умѣю и немогу̑ тебе хвалити такъ, яко при-
належитъ, дня нинѣшнего теды, бе́здна
бе́здну призываетъ, бо я бе́здна неумѣетности
и недолужности, призываю тебе на по́мочъ
прчтая Дво бе́здно цнотъ, и вшелякихъ даровъ
Бжихъ, жебы̀ мнѣ помогла себе самую хвалит,
по часъ Славнаго Рж҃тва твоего, покажу
теды ласкамъ вашимъ на тымъ Каза́нью
великіе речи, которыи учинилъ Бгъ моцный,
Прчтой Двѣ, яко сама мовитъ: Сотвори
мнѣ величіе Сильный, прошу прчтую Дв҃у
Бцу̑ о помочь, ласк вашихъ прошу о слуханье.
Перша́я речь великая, кото́рую учинилъ

Бг҃ъ

Бгъ пречистой Дв҃ѣ, же єстъ ѿ Бга дарная высокимъ
оуроженємъ, Кролевскимъ и Свщенническимъ, бо
пречистой Двы, ѿцъ Іѡакимъ былъ з дому
Двда Кроля Ізраилского, ѡ чимъ свѣдчитъ Стый
Іѡаннъ Дамаскинъ, Матка зась пречистой Двы Іѡ. Дамаскин: кни: д. гл: єі
Анна, была з дому Аарона найвышшого
Свщенника Ізраилского, ѡ чимъ свѣдчитъ Стый
мчникъ Ипполитъ, Хвалятся люде высокимъ
оуроженємъ, єденъ хвалится, же ся оуродилъ Иппол. Кни б. глав: г
в дому Княжомъ, другій хвалится же ся оуродилъ
в дому Кролевскомъ, албо Цесарскомъ, иншій хвалится
же ся оуродилъ ѿ Воеводы, ѿ Гетмана, албо
ѿ иншого члвка на свѣтѣ славного и великого,
такій былъ Апостолъ Павелъ, который хвалился
высокимъ оуроженємъ, мовячи: Евреи ли суть,
и азъ, Ізраилите ли суть, и азъ, Сѣмя Авраамле ли в Ко. аі
суть, и азъ, для того тое мовилъ Апостолъ Павелъ,
бо ѡнъ оуродился з народу Еврейского, з по-
колѣня Ізраилского, и з насѣня Авраамового,
может и пречистая Два высокимъ оуроженємъ
хвалитися и может мовити: Кто єстъ з дому
Кролевского, и я єсте, кто єстъ з фамиліи
Свщеннической, и я єстемъ, кто єстъ з крови
Двдовой и Аароновой, и я єстемъ. Другая

великая

Казанье второе.

великая ре(чь), которую учинил Бгъ пречтой Двѣ, же
ѿнарожена єстъ ѿзнаменя родичом ей Іѡакимовѣ
Зачатие чтой стыя Анны. и Аннѣ през Аггла, бо Іѡаким знайшов Анну
жону свою з тоею новиною в церкви Іерлмской
в золотых ворота(х), же ѡна мѣла породити
Цорку, а тое Іѡакимовѣ ѿзнаймил Аггелъ,
же мѣл тая знати жону свою з тоею новиною,
ѿзнаймилъ Бгъ Авраамови, же Сарра жона
его мѣла породити Сна Ісаака, ѿзнаймил
Маноевѣ, же жона его мѣла породити Сам-
псона, ѿзнаймилъ Захарии же жона его
Елисаведа мѣла породити Іѡанна крстля,
такъ Іѡакимовѣ ѿзнаймилъ Бгъ, же жона
его Анна мѣла породити пречтую Дву, которая
мѣла зостати маткою Бжею. Третяя речъ
великая, которую учинил Бгъ пречтѣй Двѣ,
же єст высволил ѿ грѣха первородного, бо пречтая
Два безгрѣха первороднагѡ зачалася и уро-
Быт. г. дила, ıакѡ земля з которои старый Адам
учиненый, была чистая, непроклятая,
такъ земля пречтая Два, з которои новый
Адамъ Хс уродился, была чтая и грѣхом
первородным проклятым непомазана. Пренача-
ло тое зачатие матки Бжои Корабе Ноевъ,

бо

когды потопъ былъ насвѣтѣ, натой часъ
затопилъ всѣхъ людій, и звѣровъ, и птахѡ,
и гадъ, и горы, єдного тылко незатопилъ Бы҃ ꙁ.
Кораблѧ Нѡєвого, такъ грѣхъ первородный,
каждогѡ зарази чл҃вка, єдной тылко прчтон
Дв҃ы недоткнꙋлсѧ. Значила тоє зачатїє
матки Бжон Црковъ Соломѡнова, которꙋю г҃ Црс ѕ
гды бꙋдовано, ни молотомъ, ни Секирою,
ни жадным начинемъ неколатано, нечꙋти
там было жадногѡ стꙋкꙋ и жадногѡ колатаѧ,
так гды прчтаѧ Два зачаласѧ и вродилаѧ,
нечꙋти там было ѡгрѣхꙋ первородном, Можемо
зрозꙋмѣти тоє зачатїє матки Бжеи, и Сꙋд҃ ѕ
з рꙋна Гедеоновогѡ, когды по всей земли
была сꙋша, на рꙋнѣ Гедеоновом небыла сꙋша, алє
была Роса, та на всѣх людє знайдꙋєтсѧ грѣхъ
первородный, вєдлꙋгъ Ѱалмисты: Сєбо въ
беззаконїихъ зачатъ єсмъ и въ грѣсє роди мѧ
мти моѧ, а напрчтон Двѣ небыло грѣхꙋ пер-
вородногѡ, алє была ласка Бжаѧ, длѧтогѡ
мови до неи Аггелъ Гавріилъ: Радꙋйсѧ ѡбра-
дованнаѧ Гдь стобою, витай ласки повнаѧ
Гдь стобою, Стыхъ словъ Аггелски можемо
зрозꙋмѣти тоє зачатїє прчтон Двы, гды

начине

начи́нье повное будетъ Ѻ҆а́нвы, ю҆жъ тамъ
трудно водꙋ або що иншое влати, бо нѣма
мѣстца, такъ и въ пречтой Дв҃ѣ немаетъ
мѣстца нетылко первородный, але жаде грѣхъ,
поневажъ ѡна єст повна ласки Бж҃еи. Четвертая
речъ великая, которую учинилъ Бг҃ъ пречтои
Дв҃ѣ, же ѿней дивным способомъ уродился
Хс҃ Снъ Бж҃ій, бо пречтая Дв҃а Х҃а безъ мꙋжа
породила, для того г҃ды ѿзнаймовалъ єй
Архаггелъ Гавріилъ, же мѣла Х҃а породити,
ѿказала ѡна, како будетъ се и҆дѣже мꙋжа
не знаю? чтырма способами члвкся родитъ,
першій разъ родился ѿ ѿца и матки, тымъ
способомъ всѣ люде родятся, другій разъ
члкъ родился без ѿца и без матки, та уродился
Адамъ, бо єгѡ Бгъ з землѣ улѣпилъ. третій ра
члвкъ родился ѿ ѿца безматки, та уродилася
Євва, бо єи учинилъ Бгъ з ребра Адамова,
четвертый разъ члвкъ родился ѿ матки без-
ѿца, такъ уродился Хс҃ ѿ пречтои Дв҃ы, бо
ѡна безмꙋжа Х҃а породила, фигꙋровала пречтую
Чис: зі Дв҃ꙋ лѣска Аронова, которая будучи сухою
дивным способом закввѣтла и ѡвоцъ выдала,
такъ Матка Бж҃ая будучи Двою чтою, дивным

способом

спо́собомъ в҆ животѣ своемъ ба́рзо пі҃е́нкный
О҆́воцъ Х҃а С҃на Бж҃огѡ зача́ла и҆ породи́ла.
Фигꙋрова́ла пр҃чтꙋю Д҃вꙋ Гора, ѿ кото́рой бе́з
желѣ́за ѿтя́тый бы́лъ ка́мень и҆ покрꙋши́лъ
болвана̀ з҆розмаи́ты кр҃ꙋщовъ ꙋ҆чи́неногѡ,
Гора̀ є҆стъ пр҃чтая Д҃ва, ве́длꙋгъ Ѱалми́сты:
Гора̀ Бж҃ая, гора̀ тꙋ́чная, гора ꙋ҆сыре́нна,
вскꙋ́ю непщꙋ́єте го́ры ꙋ҆сыре́нныя, гора̀ ю҆же
бл҃говолѝ Б҃гъ жи́ти в нє́й, Ка́мень є҆стъ Х҃с,
ве́длꙋгъ А҆п҃ла Петра̀: Кнє́мꙋже приходя́щє
ка́мени жи́вꙋ ѿ чл҃къ ꙋ҆бѡ ꙋ҆ничиже́ннꙋ ѿ Б҃а
же и҆збра́ннꙋ, чтнꙋ, и҆ са́ми ꙗ҆кѡ ка́менїє живо
зи́ждитеся в храмъ дх҃овенъ, ѿ тое́й тє́ды горы̀,
ѿ пр҃чтои Д҃вы, бе́з желѣ́за: бе́з мꙋ́жа, ѿтя́тый
ка́мень, тоє́сть: Х҃с ꙋ҆роди́ся и҆скрꙋши́лъ свѣтъ,
кото́рый болвано́мъ называ́єтся, же ꙗ҆къ болва́нъ
зве́рхꙋ пі҃є́нкный, свѣтъ на нє́мъ зло́то,
а҆лбо сре́бро, ве́длꙋгъ Ѱалми́сты: И҆дѡли ꙗ҆зы́къ
Сре́бро и҆ зла́то, а҆ внꙋ́трь болва́нъ є҆стъ про́жный,
та́къ свѣтъ зве́рхꙋ здає́тся бы́ти пі҃є́нкный,
здо́битъся зло́томъ, сре́бромъ, бога́тствами,
а҆ внꙋ́тръ свѣтъ є҆стъ про́жный, для того̀
мо́витъ Єкклезїа́стєсъ, же по̀д сл҃нцемъ на свѣтѣ
сꙋєта̀ сꙋє́тствъ и҆ всѧ́ческая сꙋєта̀, про́жность

Ѣ про́жно.

прожностей и все прожность. Патам речъ
велкая, которꙋю ꙋчинил Бгъ Пречтой Двѣ,
же ѿродившисѧ ѿ неи, заховал ей при Двцтвѣ,
бо пречтаѧ Два Хрста породивши ненарꙋшила
своегѡ Девицства, ѡчым пророковал Исаіѧ
мовѧчи: Се Дваѧ въчревѣ зачнетъ и родит
Сна, и нарекꙋт имѧ емꙋ Еммануил. Пророковал
ѡтомъ Іезекіиль, же мѣла пречтаѧ Два Хрста
породивши ненарꙋшити своегѡ Девицства,
бо написал: Тая врата заключена бꙋдꙋтъ, и
Іезекіил м͠д. не ѿверзꙋтсѧ, и никтоже пройдет ими, якѡ
Гдь Бгъ Іилевъ внидет ими, вратами на-
зываетсѧ пречтаѧ Два, бо през неи якъ през
врата пришол Хс з неба на землю, длѧтогѡ
зась написано: Тая врата заключенна бꙋдꙋт
и не ѿверзꙋтсѧ, бо пречтаѧ Два Хрста породивши
мѣла непокаляною Двою зостати, и вынайтѣй
девицства своегѡ ненарꙋшити. Пророковала
Матѳ. Вѵѳкні и л. елв. ѡтомъ и Сивиллаѧ Тибꙋртина, же Пречтаѧ
Дваа мѣла Хрста породити ненарꙋшивши своегѡ
Девицства, бо гды погане в Римѣ збꙋ-
довали божницꙋ, Ѥнꙋсовѣ богови своемꙋ
фалшивомꙋ, натой часъ пытали Сивиллѣ
Тибꙋртины, поки бы тая мѣла божница

стоѧти

стояти! ѿказала Тибуртина: поки Дѣвица
Сна породитъ, такжеся и стало, бо поты
Ійнусова божница стояла, поки Пречтая
Дѣва Ха непородила, а скоро юродила Хрта,
зараз тая божница в Римѣ на земли юпала,
пррокова̀ла и повтори ѿты сневѣлая Тибур-
тина пррочица поганская, же мѣла Пречтая
Дѣва Ха породити ненарушивши своего дѣвиц-
ства, бо гды Ѡктовіанъ Цесаръ Римскій
хотѣлъ звати ся бого, сневѣла Тибуртина
показала ему на небѣ Дѣцу держачую на рукахъ
своихъ дитятко, и мовила: Той олтаръ естъ
Сна Бжого, да того Сивилля показала
Дѣцу держачую на рукахъ своихъ дитятко,
бо Пречтая Бца мѣла Ха породивши чтои Дѣвою
зостати и Ха на рукахъ своихъ держати, да того
тую ж Дѣцу Олтаремъ Сна Бжого Сивилля
назвала, бо якъ Олтаръ бынамнѣйся ты
ненарушаетъ, же нанемъ Хс Снъ Бжій въ
пренаистѣйшо Сакраментѣ Евхаристіей подъ
ѡсобои Хлѣба и Вина знайдуется и ѡфѣ-
руется, та Пречтая Дѣва, або Ха Сна Бжого
в животѣ своемъ носила и породила, една бынамнѣ
ты дѣвицтва своего ненарушила. Фігурова̀ла

пречтѹи Дв҃ѹ Кѹпина Моѵсеова, котораѧ
Ісх҃о г. ѡгнемъ горѣла а неспаланалаеѧ, так и Пречтаѧ Два
в животѣ своим Х҃а С҃на Бж҃огѡ носила ѡ ко-
торомъ Ап҃лъ Павелъ мови: Бг҃ъ нашъ ѡгнь
поѧдаѧй єстъ, єднакъ тымъ ѡгнемъ не-
спаланала, бо породивши Х҃а не нарѹшила своєго
дѣвицтва. Фѣгѹровали пречтѹю дв҃ѹ Клещи
Ісаи ѕ Ісаины, которыи Оугль горѧчїй держали, єднакъ
тымъ оуглемъ не спалили и не зопсовали, так
и пречтаѧ два Оугль горѧчїй Х҃а С҃на Бж҃его
в животѣ своемъ носила, єднакъ тым оуглемъ
не спаланала, бо Х҃а породивши не нарѹшила своєго
дѣвицтва. Шестаѧ речъ велиаѧ которѹю
оучинилъ Бг҃ъ Пречтой Дв҃ѣ, же єє оучинилъ
приѧтелкою своею, бо Пречтаѧ Два є приѧтелкою
всеи Пресвѧтѣйшой Троици, Бг҃ѹ Ѿц҃ѹ єстъ
Цоркою, такъ мовитъ до неѣ Бг҃ъ Ѿц҃ъ:
Слыши дщи и виждь и приклони оухо твое,
Бг҃ѹ С҃нѹ єст матко, бо С҃на Бж҃его породила,
так мови Ап҃лъ Павелъ: Єгда прийде кончина
лѣта, посла Бг҃ъ єдинороднагѡ С҃на своегѡ
раждаема ѿ жены; Бг҃ѹ Дх҃ови Стомѹ єстъ
ѡблюбенницею, бо Дх҃ъ Стый силою своєю
оучинилъ тѣло Хв҃о в животѣ Пречтоѣ дѣвы

Звлаєнои

зволеное и самое Крвѣ є҃, та мови Агг҃л
въ сне до Іѡсифа: Рожшеесѧ в ней ѿ Дх҃а
Ст҃а є҃: мовилъ Хс: Аще всотворит воли Ѿц҃а
моего иже є҃ на небесехъ, той брат мой и сестра Іѡа. ві
и Мт҃и ми есть, и пречтаѧ Два чинила воли
Бж҃іи, заховала приказанѧ Бж҃іи, далтого
Мт҃кою Хвою зостала, чинѣмо и мы воли
Бж҃іи, заховаймо приказанѧ Бж҃іи, То и мы
вси зостанемо пріѧтелѧми Бж҃ими, кгды
зна будет брато Хвымъ, кождаѧ невѣста
буде сестрою Хвою, кождаѧ панна будетъ
Мт҃кою Хвою, а то ре великаѧ, великаѧ
є҃ ре быти пріѧтелем Пана, Кролѧ и Монархи
земного, щожъ розумѣете? ѧкъ великаѧ
ре быти пріѧтелем Хра Бга, который є҃ Панъ
на панами, Кроль на кролми, ведлуг Стгѡ
Іѡанна Бгослова: Црь црем и Гь господе.
Сѧмаѧ ре великаѧ которуи оучинит Бъ Пречтой
Двѣ, же ей жадного небеспеченства не кажут
ѡбавѧтисѧ, бо мови до неѣ Агг҃л Гавріил:
Не бойсѧ Маріамъ ѡбрѣте бо блгть ѿ Бга,
Пррк Двдъ за мови: Бойтесѧ Га вси стыи
егѡ ѧко нѣ лишенѧ боѧщимсѧ егѡ, чемуж
то всѣмъ стымъ кажу боѧтисѧ, а Пречто

Казанье.

Двѣ мовлено, жебысѧ нѣчого неѡбавлѧлъ,
єсли тое хочемо зрозумѣти, маємо вѣдати,
же єще предъ створенємъ свѣта, предвѣки на-
значилъ Бг҃ъ єдныхъ людей до неба, которыхъ
вѣдалъ же мѣли быти добрыми, другихъ назна-
чилъ до пекла, которыхъ вѣдалъ же мѣли быти
рм͠і и. злыи, ведлугъ Ап҃ла Павла мовѧчого: Ихже бо
предувѣдѣ тѣхъ и предустави, сообразным
быти, образу Сн҃а своєгѡ якѡ быти ємꙋ
перворожденꙋ въ многихъ братїи, можемо тое
зрозумѣти з двохъ братовъ, Ісава и Іакѡва,
которыи єще были ненародилисѧ, а нижъ Бг҃ъ
Ісава ѿкинꙋлъ Іакѡва оуподобалъ и мовилъ:
Іѡ з͠лат. Дсофи. Дсодрі. над рм Іакѡва возлюбихъ Ісава же возненавидѣхъ,
бо вѣдалъ, же Іакѡвъ мѣлъ быти добрый,
а Ісавъ мѣлъ быти злый, найбарзѣй Бг҃ъ
глѧдитъ на конецъ житїѧ людского, єсли
чл҃къ през увесь вѣкъ свой будет жити добре,
а пред смертю зопсуєтсѧ и почнет грѣшити,
тогѡ Бг҃ъ пред створенємъ свѣта назначилъ до
пекла, єсли зас чл҃къ през всѣ лѣта свои будет
жити зле и роспꙋстне, а перед смертю покаєтсѧ
и выспов ѣдаєсѧ грѣхѡвъ своихъ, того Бг҃ъ
пред створенємъ свѣта назначилъ до Неба, бо

написано

написано: Претерпѣвый до конца той спасенъ
будетъ, и Хс҃ мовит: буди вѣренъ до смерти и дамъ ти
вѣнецъ живота, длятого тѣды мусѧтъ боѧтисѧ
Стыи, поки живут на свѣтѣ, бо невѣдаютъ
запевне, где им мѣстце назначено, чи в небной
сторонѣ, чи в пекелно, мусѧтъ боѧтисѧ
Стыи жебы пред смертю в якій грѣхъ не впали
и неутратили короны вѣчноѣ, которуи собѣ
през весь вѣкъ свой заховуючи приказанѧ
Бж҃іи заслужили, бо написано: Мнѧйсѧ а ко҃ і.
стоѧти да блюдетъсѧ да не падетъ, и
Хс҃ мовит: Держи еже имаши да никтоже апо г
пріиметъ вѣнца твоего. Пре҃чтаѧ два за нею
блюласѧ жадного грѣха и певна была Короны
своеѣ, певнаѧ была, же ей мѣстце в небѣ на
значено, бо мѣла ласку Бж҃ую, котораѧ ей
от вшелякого грѣха заховала, длятого мовил
Аггелъ Гавріилъ до Пре҃чтоѣ Дв҃ы: Небойсѧ Маріам
обрѣте бо благодат от Бг҃а. Осмаѧ остатнѧѧ рѣч
великаѧ которую учинилъ Бг҃ъ Пре҃чтой Двѣ, же ей
воскресилъ зъ мертвыхъ, и взѧлъ з тѣломъ
до неба, бо гды Пре҃чтои Дв҃ы тѣло Апостолове
в гробѣ положили, пошли третегω днѧ
до гробу глѧдѣти Пре҃чтои Дв҃ы. але не

знашли

Зна́шли єи тѣла в гро́бѣ, Тє́ды мо́вили ст҃ыи
Ѿц҃ы же захова̑ Бг҃ъ тѣло Прч҃тои Дв҃ы пред
людмѝ, тⷶ ꙗкъ захова̑ тѣло Моѷсе́єво, бо гды̀
Деѵтр҃о: лд. Моѷсе́й оу҆ме́ръ и҆ поло́жено є҆го̀ в гро́бѣ, за́разъ
Бг҃ъ захова̑ тѣло Моѷсеєво пре людмѝ, тⷶ же ѿ
тѣлѣ є҆го жаде́нъ члк҃ до се́ѧ часꙋ̀ невѣдае, а то́ се ѹчинѝ
Бг҃ъ для того́, жебы̀ не впа́ли І҆и҃лтѧне в балво-
хва́лство, жебы̀ не мѣли Моѷсе́ѧ за Бг҃а и҆ не-
кла́нѧлисѧ є҆мꙋ̀ ꙗкъ Бг҃ꙋ, бо ѡ҆ны̀ склонныи
былѝ до балвохва́лства, Розꙋмѣли тє́ды
є҆дны̀ ст҃ыи ѿц҃ы, же тѣло Прч҃тои Дв҃ы за-
хова́лъ Бг҃ъ пере людмѝ та ꙗкъ захова́лъ тѣло
Моѷсе́єво, дрꙋгі́и за̑ розꙋмѣли, же Прч҃таѧ
Дв҃а встала зъ мр҃твыⷯ и҆ взѧта до Нб҃а з дꙋше́ю
и҆ тѣломъ, ꙗкъ Хс҃ вста́лъ зъ мртвыⷯ и҆ встꙋпилъ
до Нб҃а, тꙋю дрꙋгꙋю сенте́нцїю принѧла̀ всѧ
цркоⷡ наша, бо мѣ̑ Хс҃ и Прч҃таѧ Дв҃а зъ мр҃твыⷯ
воскрⷭнꙋти, ведлꙋ̀ Прⷪрцтва Дв҃дового: Воскрⷭни Гд҃и
въ поко̀и твой ты и҆ Кѵѡтъ ст҃ынѧ твое́ѧ, Кѵѡтомъ
называетсѧ прч҃та̑ Дв҃а, бо Кѵѡтъ гды впрова́дили
А҆зотчикове въ божни́цꙋ до Даго́на Ба своего фашивого,
а҃ црⷭ: е натой часъ Даго́нъ болва́нъ А҆зо́тскій передъ
Кѵѡтомъ Бж҃імъ оупа́лъ на землю и҆ была̀ є҆мꙋ
ѿтѧ́та голова̀ и҆ ѡ҆бѣ двѣ рꙋки, та̑ и Прч҃тꙋю

Дв҃ꙋ

Д҃ву умерлуи, гды Апⷭ҇толове несли до гробу,
еден жидъ прибѣгши хотѣлъ зопхнути
з мар на землю тѣло Прчⷭ҇тоѣ Д҃вы, але ему
зара невидимо были ѿтяты ѡбѣ двѣ руки,
ѩко тогды Хс҃ третегѡ дня встал з мертвых
и вступилъ до Н҃ба, тако и той Кивотъ Бж҃ій;
Прчⷭ҇тая Д҃ва третегѡ дня встала з мертвых,
и з душею и з тѣломъ до Н҃ба естъ взята.
Юж вѣдаете же учинилъ Бг҃ъ моцныи великіе
речи Прчⷭ҇той Д҃вѣ; ѩко сама мовит: Сотвори
мнѣ величіе сильный, и Прчⷭ҇тая Д҃ва тепер чинит
людемъ великіи речи. Дозналъ того ст҃ый Григор: Пресв: Бѣсѣ: ѳ:
Ѳеѡдоръ еден Архимандрита на всходѣ,
которому з нѣ люде дали выпити трутизну,
а гды захорѣлъ и мѣлъ умерти, показалася
ему в хоробѣ Прчⷭ҇тая Д҃ва, и сказала ему
причину для ѩкоѣ хоруєт, и вызволила его
ѿ хоробы тоеѣ и ѿ смерти, бо онъ мѣлъ за Патронку
Прчⷭ҇тую Д҃ву, и ей завше молился. Молѣмося
и мы Прчⷭ҇той Д҃вѣ и за Патронку еѣ мѣймо,
то и нам великіи речи ѡна учинит, если наступит
на нас ѩкая хороба, и смерт, покажеся нам
Прчⷭ҇тая Д҃ва в хоробѣ нашой и ѡнуи улѣчит.
и ѡборонит нас ѿ смерти дочасное и вѣчнои. Аминь.

Каза҃.

Казан͡ь на Покровъ Пр͡стоѣ Б͡ци.

Изважи ми огнѧ тѧгота, или измѣры дыханія вѣтра, или возврати во спѧтъ днь иже мимо иде. Г Ездра Д.

Слышне Агг͡лъ Гавріилъ назвалъ Пр͡чтую Дв͡у благословенною межи невѣстами, мовячи: Бл͡венна ты въ женахъ, бо що колвекъ знаменитого якіѣ невѣсты учинили, тое все учинила Пречистая Дв͡а.
Суд: д. Іаиль была вдячная, бо Сисарѣ Гетманови Мадіамскому спячому гвоздъ молотомъ в голову вбила, и на той часъ сон его з смерти змѣшался, и Пр͡чтая Дв͡а есть вдячная, бо скрушила голову Сисарѣ пекелному пре Хр͡та
г Цар: і. Сн͡а своего. Царица Савская была мудрая, бо пришла до Іерусалиму слухати мудрости Соломоновоѣ, и принесла ему подарунки, золото, дорогое камѣнѧ, и пахнучіи зѣла, и Пр͡чтая Дв͡а есть мудрая, бо пошла до Іерусалиму Н͡бного слухати мудрости Б͡жоѣ, и понесла Б͡у великіѣ дары цноты своѣ, которыи зѣло суть

дорогимъ

дорогимъ камѣнимъ и пахнꙋчими зѣлами
называнїа. Есѳиръ была мардная, бо гды Есѳ. г҃.
Артаξерξесъ Кроль Перскїй, хотѣлъ выгꙋбити
всесъ народъ Їюдскїй, натой часъ Есѳиръ
пошла на Палацъ до Крола, просити его,
жебы не гꙋбилъ людꙋ Їюдеиско, и дла е[г]о пробы
не гꙋбилъ Кроль Їюдатанино, и Пречтаа Два
естъ мардная, бо пошла на Палацъ Небесный
причинатися до Бга, которыйестъ Кролемъ
всего Свѣта, жебы онъ не затрачалъ за
грѣхи народꙋ людского, и дла е[г]о причины
не затрачаетъ Бгъ людей грѣшных. Анна Про- Лꙋкї в҃.
рочица была чтаа, побожна и повстагливаа,
бо по смерти мꙋжа своего жила осмдесятъ
и четыри лѣта при Цркви в чтоси, выставичне
постила и Бгꙋ моли лаа, и Пречтаа Два была
чтаа, побожнаа и постница, бо от детины
лѣтъ своихъ, ажъ до конца живота своего,
жила в чтости, в постѣ и в матвахъ, естъ теды
Пречтаа Два блгнаа межи всѣми невѣстами,
поневажъ що колвекъ знаменитого якіе
невѣсты учинили, тое и она оучинила, не-
доказали за того иншыи невѣсты, чого
доказала Пречтаа Два, збавнаа огонь,

змѣрнаа

змѣрила вѣтеръ, и заверну́ла наза́дъ днь
прешлый, неподнавѣа того чини́ти и прркъ
Е́здра. бо гды мо́вилъ до него Агглъ Урі́илъ:
Изва́жи ми огнѧ тѧгость, или измѣри ды-
ханіе вѣтра, или возврати всепѧтъ день
иже мимо иде, Отказалъ Прркъ Ездра,
Єда ли сѧ члвкъ сотвори́, а́жажъ тое учи-
еучинити? Отвѣцуи теды ласка ваша на тымъ
казани показати; якъ пречтаѧ два збавила
огонь, змѣрила вѣтеръ, и заверну́ла назадъ
днь прешлый? Прошу Пречтую Дву Бцу
ѡ помочъ, Ласкъ вашихъ ѡ слухане.

Изва́жи ми огнѧ тѧгость.

Огнемъ есть Бгъ, так мови Апслъ Павелъ:
Бгъ нашъ огнь поядаѧй есть, огонь ѡтлучаетъ
едны речи ѿ другихъ, едны палитъ, другихъ сѧ
не дотыкаетъ, гды престрашный судъ Свѣтъ
будетъ горѣти и огнемъ чиститисѧ, на тотъ час
справедливыи людемъ тотъ огонь нѣчого не за
шкодитъ, а грѣшныхъ спалитъ; яко в печи Вавѵ-
лѡнской непалилъ огонь трохъ млоденцовъ вѣрныхъ,
Дан: г Сидраха, Мисаха, и Авденаго, а ѡколо печи
далеко попаливъ невѣрныхъ поганов, так гды
Свѣтъ будетъ чиститисѧ огнемъ перепрестанетъ

Хвылмъ

Хртовы, натой час грѣшныи тылко людей огонь
спалитъ, а справедливыи недоткнетсѧ, ведлуг
Ѱалмисты: огнь пред нимъ предидет и попалит
окрестъ враги его, и Бгъ якъ огонь на страшном
судѣ ѿлучитъ людей грѣшныхъ, ѿ праведныхъ,
бо Хс гды прийдет судити и сядет на облоку,
натой час праведнїи поткаютъ Ха на повѣтру и там
зостанутсѧ, ведлугъ Апла Павла: Восхи-
щени будемъ на облацехъ въсрѣтенїе Гдне на а҃ сол: д҃
воздусѣ, и тако всегда съ Гдемъ будемъ,
грѣшныѣ зась люде на земли зостанутсѧ,
натой час ѿлучитсѧ ѿцъ ѿ сна, братъ ѿ брата,
прїятель ѿ прїятеля, товариш ѿ товариша,
бо кто праведный будетъ, поткаетъ Ха на повѣтру,
а кто будетъ грѣшный, на земли зостанетсѧ,
так мовитъ Хс: Въ ту нощь будета два на одрѣ
единомъ, единъ поемлетсѧ а другїи ѡставляетсѧ, лу҃ зі҃.
будетѣ двѣ вкупѣ мелющи, едина по-
емлетсѧ, а другая ѡставляетсѧ, два будета
на селѣ, единъ поемлетсѧ а другїи ѡставляетсѧ,
огонь твердое желѣзо мякким чинитъ
гды его роспалитъ, глину зась мяккую
твердою чинитъ, гды оную зсушитъ, желѣзо суть
люде грѣшныи, ведлугъ Пророка Їеремѣи

мовѧчого: Желѣзо всѣ растлѣнны суть,
І Кор. б глиніи суть всѣ люде, бо з глины учиненыи,
такъ мови Апостолъ Павелъ: Имамы же сокровище сие
в скуделныхъ сосудехъ, маемо скарб то в глиняныхъ
начиняхъ; Скарбомъ называеся наука Евангелская,
которую мы в глиняномъ начиню; в тѣлѣ нашомъ
носимо, теперъ тое желѣзо твердо з люде
грѣшныѣ, а глина мяккая; люде Спра-
ведливыи, бо теперъ люде грѣшныи маютъ
власть надъ Справедливыми. А в остатный
день, в который естъ огнемъ, желѣзо твердое
мякким, а глину мяккую твердою учинитъ,
бо на тотъ часъ Праведныи люде надъ грѣшными будутъ
владнути, теперъ люде злыи добрыхъ, невѣрніи
вѣрныхъ, богатыи убогихъ судятъ, мучатъ и губятъ,
а в остатній день люде убогіи богатыхъ, добрыи
злыхъ, и вѣрныи невѣрныхъ будутъ судити
посполу з Христомъ, и пошлютъ ихъ до пекла
на вѣчные муки, такъ мовилъ Христосъ до Апостоловъ:
Егда сядетъ Сынъ Человѣческій на Престолѣ славы
своея, тогда и вы сядете на двоенадесяте
Престола судяще двоенадесять колѣна Израилева,
тоежъ мови и Апостолъ Павелъ до Коринфянъ:
а Кор. б Не вѣсте ли яко Святыи мірови хотятъ судити,

тугъ

Тꙋтъ Антїѡхъ Кроль Перскїй сꙋдилъ и за-
мордова҃ семи бра҃тѣ Маккавеѡ, а ѡстатнїй
днь Маккавеи бꙋдꙋ Антїѡха сꙋдити и бꙋдꙋ
донего мовити: Чи памѧтаеш ты Антїѡхꙋ
Кролю Перскі, же на҃ невинномꙋчиле за Бжкїй б Ма҃ ӡ
законъ и замордовале, чи памѧтаешъ, же
на҃ казале бичами и жилами волꙋѧми би҃т,
чи памѧтаешъ, же на҃ казале ѧзыки ѡтрѣ-
зова҃ти, скꙋрꙋ на головѣ з волосами здира҃т,
рꙋки ѿтинати и на вогнѣ палити и на ско-
вородахъ роспаленыхъ печи, и днѧкъ теперъ
ѡкрꙋтный Антїѡхꙋ затое допекаа, жебы
тѧ ѡкрꙋтне въ огнѣ навѣки мꙋчилсѧ, тꙋт
сꙋдилъ верховны҃х Апл҃овъ Петра и Павла Неро
Цесар Римскїй и замордова҃л их, а ѡстатнїй
днь оны бꙋдꙋ Нерона сꙋдити и бꙋдꙋ донегѡ
мовити: вѣдаеш ты Неро Цесарꙋ Римскїй:
же насъ неслꙋшне за Хрта до вѧзенѧ далесь и
в окова҃х держале, Апл҃ъ Петръ бꙋде мовити:
Вѣдае҃ш ты Неро, же мене на Крстѣ казаалъ до Ба҃р. ро҃. ӡа.
горы ногами прибити, Апл҃ Павел за бꙋде мо-
ви҃т, вѣдаеш ты Неро, же мнѣ каза҃л головꙋ
ꙋтѧти, и дне҃ж теперъ ѡкрꙋтный мꙋчителю
за тое допекаа на вѣки мꙋчитисѧ и ꙋмира҃т.

ижъ в ωстатнiй днь люде убогiи богатыхъ,
вѣрныи невѣрныи, и праведныи грѣшныи невдячне
ста болти, яко тутъ болянiе, але будутъ
смѣле донихъ мовити и судити и владнути
ими, ста мови Соломонъ: Судятъ языки
и обладаютъ людми, на другомъ мѣстцу мовитъ:
Тогда станетъ въ дерзновенiи велицѣ Праведникъ
Прем. е. предъ лицем стужающихъ его и лишающихъ трудов
его, тое теды огонь зважила Пречистая Дѣва
(Бга,) бо его завше в сердцу своемъ носила,
ему завше служила, и жадной речи опрочъ
Бга мѣти нехотѣла, мовила тыи слова
Пречистая Дѣва до Бга: Что бо ми есть на небеси и
от тебе что восхотѣхъ на земли, ищезе сердце
мое и плоть моя Боже сердца моего и часть моя еси
Боже въ вѣки. Огнемъ называется и любовь, ста
мовитъ Духъ Стый в пѣснехъ пѣсней: Углiе
пѣс: и, огненно пламiй ея, вода многа неможетъ
угасити любве. Гды збудовали Iзраилтяне
прибытокъ Бгу намешкане, на той часъ далъ Богъ
Iзраилтяномъ огонь з неба, жебы тыи огнемъ палили
Левит. і, офѣры, и росказалъ жебы тойже огонь завше знаходился
в прибытку на олтарѣ, жебы нѣгды
незгашалъ. Прибыткомъ называется кождый

члвкъ

чл҃вкъ побожный, бо якъ в прибыткꙋ Бг҃ъ
мешка́, та́ и в добро́ чл҃вкꙋ мешкае́, Олтаре́
естъ Срце чл҃вчое, бо на Олтарѣ завше горѣла
огонь и нѣгды не ꙋгасалъ, так в срцꙋ чл҃вчо́
завшеся мае́ знайдовати любовь, и нѣгды
не мает ꙋгасати, поневажъ любов огнемъся
называе́. Посылалъ нѣгдысь Охозіа Кроль
Ізраилскій жолнѣровъ до Пррка Ілїѣ, жебы его
припровадили до Кроля, тогды мовилъ Ілїа:
Нехай зстꙋпит огонь з неба и пожретъ васъ, 4. Цр҃ 1.
и заразъ вѣдлꙋгъ слова его зстꙋпилъ огонь
з неба и попалилъ всѣхъ жолнѣровъ, мнѣймо
и мы той огонь в нерный в срцꙋ своемъ: любов.
то юна попалит всѣ грѣхи наши, котрыи на на́
настꙋпꙋют и хотѧ на́ до пекла запровадити.
вѣдлꙋг Ѱаломѣсты мовячого: Постигошамя
беззаконїя моя, и что огонь (любов) зважила
Пречтая Дв҃а, бо мѣла завше любовъ в Срцꙋ
своемъ до Бг҃а, вѣдаючи же любовъ болшая
естъ на всѣ приказаня Бжїи, гды Хрта
пытано: Кая заповѣдь болши е? Ѿказалъ
Хс҃, Возлюбиши Гд҃а Бга твоего всѣм срцем
твоим, и всею дшею твою и всею мыслїю твоею,
Си е перваѧ и болшаѧ заповѣ, мѣла Пречта

Два любовь до ближнего, бо вѣдала же кто
ближнего своего, брата, прїятеля албо сусѣда
нелюбит, той нелюбит и самого Бга, ведлугъ
а Іωа д. Апла Іωанна: Аще кто речетъ яко люблю Бга
а брата своего ненавидит, ложь єсть, ибо нелюбя
брата своего єгоже видѣ, Бга єгоже невидѣ,
како может любити, мѣла Пречтая Два любов
и до непрїятелей своих, бо нѣкому зла его за
злое неωдавала, слухаючи науки Апстолскои:
Блюдѣте да никтоже зла за зло кому воздаст,
Пречтая Два ижє збажнала огонь, бо завше
мѣла єси в Срдцу своемъ Бга, которыйся огнем
называєт, завше мѣла єси в Срдцу своем до
Бга, до ближнего и до непрїятелей любовь,
котрая называєся огнем, єще Пречтая Дво;

Изметри дыханїе вѣтра,

+ Вѣтром называєся житїе наше теперешнее до-
Іωв з. часное, так мови правый Іωвъ: Помяни же убо
яко духъ мой живот, вѣтер бываєт нестатечный,
часом теплый, часом зимный, и житїе наше
єсть нестатечное, бо єго дня члкъ веселый, завтра
смутный, єго дня щасливый, завтра неща-
сливый, єго дня трїумфует, завтра ламен-
туетъ, Дознал нестатечного житїя Соломонъ

великїй

великій Сенато Римскій, которому погане на Бѹ офѣры чинили, которы на золотом возѣ ѣздилъ и посполу з Цесаре Тиверіемъ подъписовался на листа, потым єгω тое щастя ωмѣнилося, бо єму ѹтято голову и трѹп єгω волочено по улица Римски, нащетато в Тиверѣевѹ вкинено. Дознал нещастного житія Велѣзарій Гетма грецкій, который кілка Кролевъ звитяжилъ, бо потымъ єму выкупалено ωчи и зостал жебракомъ убоги, тамже стоячи в Константинополи на рынкѹ змисочкою просил андей ω ялмужнѹ мовячи: дайте пѣнязь Велѣзаріевѣ Гетманови. Дознал нещастного житія Валязе Крол Турецкій, валечный, пре которымъ Єгипетъ Сирія, Арменія и иншіи панства држали, боєгω Тамерланесъ Царь татарскій поймавши на войнѣ всадилъ в клѣткѹ, и гды всѣдал на конь, ступал єму нашию. Дознал нещастного житія Адонѣвезекъ Кроль Ієрусалимскій, которы мѣлъ убебе по столомъ семдесятъ Кролевъ зωтятыми рѹками и ногами звѣраючи и поживаючи ωдробины падаючіи зстолѹ єгω, бо потым Адонѣвезека

Тарго ло. | Тарго фз.
стриіс

поймали

поймали на войнѣ Іоатана и ѿтяли ему
руки и ноги, що онъ индемъ чинилъ, тое и
Сѵ̃ д. ему инде учинили; Ведлугъ слов Хр҃товы:
Мѣрою еюже мѣрите возмѣрится вамъ,
змѣрила то свѣте Прчтая Дв҃а, бо вѣдала
же житїе наше естъ короткое, и прудко якъ
вѣтеръ преминаетъ, ведлугъ Ѱалмисты мо-
вячого: Се пядїи измѣрены положилъ еси
дни моя, для тогω Прчтая Дв҃а жила на
свѣтѣ побожне, жебы побожным житїем дѣяньм
могла доступити в Нбѣ живота вѣчногω,
который споминалъ Хс мовячи до Бг҃а Ѿца
своегω: Се же есть животъ вѣчный да знаютъ
тебе единого Бг҃а и егоже послалъ еси Іс Хр҃а,
вѣтромъ называется и слава прожная,
Іосїа н бо написалъ Прркъ Іосїя: Посѣютъ вѣтеръ
а пожнутъ вихоръ, Вѣтромъ называется
слава прожная, котрую кто до Срдца своего
припускаетъ и вней ся кохаетъ, той в Срдцу
своемъ сѣетъ вѣтеръ, вихромъ естъ гнѣвъ
Божїй, тая мовитъ Прркъ Іеремѣй: Се вихоръ
ярости Гдня изыйдетъ, несѣймо жъ
вѣтру, жебысмо нежали вихру, то есть, непри-
пускаймо до Срдца своегω славы прожной,

котрая

котрая є вѣтро, жебымо не ѡбрушили на себе
гнѣва Бжого, который вѣхро называє и
выкоренає з свѣта тыи людей, которыи ся
в славѣ земной, свѣцкой, прожно, дочасно
кохают, та мови Пррк Ісаія: Приложи имъ Іса҃ кѕ
зла Гди, приложи зла славным земли, естъ
оу людей мдры приповѣ: Кто вѣтровѣ служи,
тому дымом плата. вѣтром є слава прожна,
в котрой гды члвк якій кохаєся, уганяєся
за славою прожною, стараєся жебы славный
былъ на свѣтѣ, жебы его всѣ люде знали,
той члкъ вѣтровѣ служи, зачим будут ему
палити дымом пекелным, который споминає
Стый Іоан Бгослов в Апокалѵпси, мовячи: Апо҃ ді
Дым мученія ихъ въвѣки вѣком восходит,
змѣрила и той вѣтеръ Пречтая Дѣва, славу
прожную, бо вѣдала же слава прожная
свѣцкая, недолго трвает, поки члк живе, є
славны, а гды оумирает, умирает и слава его,
ведлугъ Ѱалмисты мовячого: Неубоися
егда разбогатѣет члкъ или егда оумножится
слава дому его, яко егда оумирает, не ѡ_
ставили всея, ниже снійдет с ним слава его,
Для того Пречтая Дѣва выстерегалася славы

прожной

прожной свѣтской дочасной, але стараласѧ
ѿцноты и добрыи оучинки, жебы ѿными
могла доступити, славы нб҃ной вѣчной, котрую
споминаетъ Ѱалмиста, мовѧчи: Насыщуся
внегда ꙗвитмисѧ слава твоѧ, пречтаѧ Дв҃о,
иже замѣрила вѣтсе, весвѣдала еси, жекоротское
житїе нише теперешнее дочасное, котороесѧ
вѣтромъ называетъ, вѣдала еси же и слава
прожнаѧ свѣтскаѧ недолго трваетъ, котраѧ
называетсѧ вѣтромъ, еще пречтаѧ Бц҃е:
Возврати вспѧть днь иже мимо иде.
Заверчаемо назадъ днь прешлый, гды собѣ
припоминаемо добродѣйства Бжїи, которыи
намъ Бгъ показалъ превсѣ дни прешлыи,
ѿдитинныхъ лѣт нашихъ ажъ досего часу,
и гды затыи добродѣйства дѧкуемъ Бгу
и хвалимъ его, чинилъ тое пррокъ Двдъ, бо
мовитъ: Что воздамъ Гдви ѿвсѣхъ иже
воздастъ ми, наншом мѣстцу мови: Блгви
дше моѧ Гда, и незабывай всѣхъ въздаѧнїй
его. Казалъ Бгъ жидомъ три Ста вроковъ
ѿправовати, Пасху, Пѧтдесѧтницу, и
Кучки. Пасху длѧтого казалъ ѿправовати,
жебы собѣ припоминали добродѣйство

Казанїе, патріархи, костѧ, на Успенїе, на Спасъ[?]

Бжое

Бжїи, которое имъ показалъ Бгъ, гды ихъ выпровади зневолѣ Єгѵпетскои. Пѧтдесѧтницу длѧтогω казалъ ѿправовати, жебы собѣ припоминали добродѣйство Бжское которое имъ показалъ, гды пѧдесѧтогω днѧ далъ имъ закон на горѣ Сїнаиской, попрешти през море червоное, Кучки длѧтогω казалъ ѿправовати, жебы припоминали собѣ добродѣйство Бжское, котрогω дознали ѿ Бга, живучи чтырдесѧт лѣтъ вкучкахъ на пущи, припоминаймо имы собѣ добродѣйство Бжїе, которое нам Бгъ показал, гды насъ выzволил зневолѣ пекелнои през Хрта Сна своегω, и натуи памѧтку ѿправуймо Пасху кождогω року веселѧчисѧ и мовѧчи: Пасха наша пожренъ єст занасъ Хс. Припоминаймо собѣ и другое добродѣйство Бжское, которое нам показал, гды побоскресенїи Хвомъ пѧтдесѧтогω днѧ послалъ нам Дха Стгω в ѧзыках ωгненных, которыи зышол на Апты, и натуи памѧтку ѿправуймо кождогω року пѧтдесѧтницу мовѧчи звеселїемъ: Послалъ Бгъ Дха Сна своегω въ Срдца наша вопїющїа Авва Оче. Припоминаймо собѣ и третїє добродѣйство Бжское,

которое

которое намъ Бгъ показуетъ на свѣтѣ якъ
напуцин, в домахъ якъ въ вѣчкахъ мешканчим,
же насъ кормитъ, поитъ, и ѡдѣваетъ, и
натуи памятку, некучки, але домы Бжіи;
црквы будуимо, бонаписано: Въ црквахъ
блвите Бга Гда, єсли будемо тыи добро-
дѣиства Бжекіи собѣ припоминатъ и залѡныи
Бгу дяковати и єгѡ хвалити, завернемо
назадъ днь прешлый, завернула назадъ
днь прешлый и Пречтая Два, бо собѣ при-
поминала добродѣйства Бжекіи, котрыи
єй Бгъ показовалъ презъ всѣ дни прешлыи, и
затыи добродѣйства дяковала Бгу и хва-
лила єгѡ мовячи: Величитъ дша моя Гда
и возрадовася дхъ мой ѡ Бзѣ Спсѣ моимъ,
Якѡ призрѣ насмиреніе рабы своея, заверо-
чаемо назадъ днь прешлыи и натой часъ гды
собѣ припоминаемо грѣхи, которымысмо
Бга ѡбразили презъ всѣ дни прешлыи ѿ ди-
тиныхъ лѣтъ своихъ ажъ досегѡ часу, и гды
затыи грѣхи жалуемъ исповѣдаемося ихъ,
такій былъ царь Дбдъ который мовитъ: по-
мянухъ дни древняя, гды чловкъ грѣшитъ,
натой часъ до срдца своегѡ грѣхи вливаетъ, якъ

воду

во́дꙋ до начи́нѧ, а҆ гды̀ спове́дае́тсѧ, вы-
лива́етъ з̾ срⷣца своегѡ грѣхи̑, да тогѡ̑
мо́ви ѱаламиста: И҆злїѧ́йте пре́нимъ срⷣца
ва́ша, гды мѣ́лъ Бгъ показа́ти І҆з҃ла́тѧномъ і҆сх. ді
на горѣ̀ Сїна́йской, каза̑ имъ жебы̀ выпрали
шаты свои̑, и҆ гды то́е ꙋчинили, потымъ Бг҃а
на горѣ̀ Сїна́йской ѡ҆глѧ́дали, шатои е҆́сть
ꙋмаленїемъ, в̾ ко́мъ шата ч҃та тѣло, ч҃та ꙋмален ч҃ти
дш҃ꙋ з̾ді́ен, Та́ѧ шата ꙋмален грѣха́мъ калѧнѧ,
зачи́мъ тꙋю ша́тꙋ; ꙋмален, выпере́мо в̾ слеза́,
пла́чꙋчи за грѣхи̑ свои̑ и҆спове́даючисѧ и҆, если
то́е ꙋчинимо, пока́жетсѧ намъ Бгъ на горѣ̀
Нбе́сной, и҆ та́мъ е҆гѡ̀ видѣ́ти бꙋ́демо з̾ а́вше
живꙋчи̑ з̾ ни́мъ посполꙋ, ко Нбо горою ѱаламиста
называ́етъ мо́влѧчи: Кто взы́йдетъ на горꙋ
Гн҃ю и҆ли кто ста́нетъ на мѣ́стѣ с҃то́мъ е҆гѡ̀, ѱ҃. кд.
неповинненъ рꙋка́ма и҆ чи́стъ срⷣцемъ. Было
в̾ цр҃кви Соломо́новой двана́цатъ воло́въ
мѣ́дѧныхъ, которыи на себѣ̀ мо́ре мѣ́дѧное
держа́ли, в̾ тымъ мо́рѣ мѣ́дѧномъ с҃щенники
рꙋки ѹ҆мыва́ли, гды мѣ́ли присте́ꙋпати до
ѡлтара и҆ ѡ҆ферꙋ чини́ти, цр҃ковь Соло-
мо́нова прознача́ла цр҃ковь хрїстїа́нскꙋю людїй
вѣ́рныхъ, до которыхъ мо́ви А҆п҃лъ Па́велъ,

Въ єсте церкви Бга жива, дванадцат волов ме-
дяных презначали дванадцати Апостолов, бо якъ
волы суть працовитыи, так и Апостолы працовали
по свету ходячи и проповедуючи слово Божое,
о чим то написано: Да не заградиши уста волу
молотящу, море медяное презначало покуту святую:
которои Апостолове людей научали волаючи: Покай-
теся приближибося царствие небесное, умывайможе
и мы в том мори медяном покуты святое,
умываймося слезами плачучи за грехи свои,
которыми есмо Бга ображали пре все дни прешлыи,
и исповедаймося и, если то учинимо можемо до
олтаря приступити и страшную оферу тела
и крове Хвои оферовати и поживат. Росказал
єдного часу Бгъ Саулове кролеве Iзраилскому
а. Цар. єі. звернити земли Амалехитов, казавъ все людей
старых и молодых и все быдло позабияти,
жебы ничого не зосталося, але Саулъ непослухалъ
Бга, горшее было позабиялъ а лепшие зоставилъ,
до того и кроля Амалехитского Агага зоставилъ
живого и взялъ до себе, теды Бгъ за тое
непослушенство барзо розгневался на Саула,
и отнялъ от него кролевство Iзраилское, и намъ
каже Бгъ жебысмо умертвили все пожадливости

бидла-

выдаючїи в тѣлѣ нашом, бо написано: Оумер-
твѣте оуды ваша сущая на земли, кажет
нам Бгъ жебысмо выкоренили вшелякїй грѣх,
который называется кролемъ Агагамъ, и
в тѣлѣ нашомъ кролюетъ, такъ мови Аплъ
Павелъ: Да не црствуетъ убо грѣх в смертном
вашом тѣлѣ, воеже послушати ему в похотех Ри: ѕ.
его, слухаймож имы приказаня Бжого,
оумертвѣмо пожадливости выдаючїи в тѣлѣ
нашом, постами, млтвами, поклонами,
и розмаитыми працами, служачи Бу, выко-
ренѣмо и вшелякїй грѣхъ сповѣди Стой,
который в тѣлѣ нашомъ кролюетъ, нетреба
на сповѣди жадного грѣху таити, але все
выснати, жебы жаденъ грѣхъ не зосталъ,
бо кто на сповѣди затаитъ якїй грѣхъ, и
в собѣ его зоставитъ, на такого члка роз-
гнѣвается Бгъ, и отоймет от него кролевство
нбное, которое всѣмъ людем вѣрным и добрым
наготовано, и пошлетъ такого члвѣка
до пекла на вѣчныи муки, ведлугъ словъ Хвых:
Снове же црствїя изгнаны будутъ в тму
кромѣшнии, тамъ будетъ плачъ и скрежетъ
зубом. Гды выпровадилъ Бгъ людъ Iзлскїй

зневолѣ Єгѵпетскои и казалъ итти до землѣ
чⷭ҇л. ѡбѣцаной, ѡни хотѣли знову вернутися
до Єгѵпту, тогды ихъ Бгъ каралъ за то смертю,
же всѣ померли на пустыни и неѡгледали
землѣ ѡбѣцаной, и теперъ которыи чл҃вкъ
высповѣдался грѣхѡвъ своихъ, выпровадилъ того
Бгъ зневолѣ Єгѵпетскои, нехайже тои члвкъ
невернется знову до Єгѵпту, до першихъ
грѣхѡвъ своихъ, бо єсли почнетъ знову тои
грѣхъ чинити, которогѡ выисповѣдался,
каратъ єгѡ Бгъ впрудкомъ часѣ смертю
дочасною и вѣчною, и небудетъ ѡгледати
роскоши небесныхъ вѣчныхъ, для тогѡ мовилъ
Хрстосъ до разслабленнагѡ члвка, Се здравъ
бысть, ктому не согрѣшаи, да негоршѣе ти что
будетъ, єсли тогды припомнимо собѣ всѣ
грѣхи свои. которымисмо презъ всѣ дни
прешлыи ѡд детинныхъ лѣтъ ажъ до сегѡ
часу чинили, и єсли всѣхъ тыхъ грѣхѡвъ
выисповѣдаемося, завернемо назадъ днь прешлыи,
завернула назадъ днь прешлыи и притла Двда, бо
ѡнъ жадного грѣха и поточно не учинилъ,
єдна всѣ дни прешлыи незнеобѣдомнили, али
згрѣшилы своїи люгли припоминати, ѧкъ которыи

днь

днь ѿправила? чи не нарушила якїй днь ласки Бжїи и наменшим грѣхомъ поточным, бо и малый грѣхъ може быти великимъ, ведлуг Ѱалмисты: Прежде даже разумѣти тернїя вашего рамна, тернїемъ грѣх малый, рамно грѣхъ великїй называется, бо гды тернїя малаго невыкорениш, зостанетъ рамном; деревомъ великимъ колючим, такъ и грѣха малогѡ, который естъ тылко намысли, если члвкъ завчасу сповѣди стои ѿсебе невыкоренитъ, зостанетъ той грѣхъ малый великимъ, ѿ мысли прїйдетъ до учинку. Ударїуша Крола Перскогѡ три покоювыи учинили квестїю, що естъ наймоцнѣйшогѡ насвѣтѣ? єденъ мовилъ, же наймоцнѣйшое Вино, бо кождогѡ члвка зногъ звали, кто егѡ пїетъ много, другїй мовилъ же наймоцнѣйшїй Кроль, бо ѡнъ всѣми лю(д)ми и на земли и на мори, всвоемъ панствѣ владнет, третїи мовилъ, же наймоцнѣйшая Невѣста, бо ѡна и кроля и тых которыи виноградъ давнѣ садятъ породила, и мы мусимо признати, же наймоцнѣйшая естъ Невѣста, але тая невѣста естъ прчтая Дѣва, Матка Хва най-

Тадѣ: Рн: ... нѕ.

ї Ездра глав: г

моцнѣйшаѧ, бо ѡна звáжила ѡгóнь, змѣрила
вѣтє и завернула назадъ днь прешлый, чогω не-
можетъ жаденъ члвкъ оучинити, поганє
шановали Артемиду богини фалшивуи, и
въ Ефесѣ збудовали єи божницу, на сребрѣ
дѣѧ д҃і єѣ рыцовали, и хвалили волаючи, великаѧ
Артемида Ефескаѧ, правослáвныи хртіане мы
шануймо пречтую Дву Мтку Хса правдивого
Бга нашегω, будуймо Црькви на єѣ имѧ,
рыцуймо єѣ на сребрѣ и на златѣ, и хвалѣмо
єѣ мовачи, великаѧ єстъ Мріѧ Матка
Бжаѧ, бо великіє речи оучинила: зважила
Огонь, змѣрила вѣтеръ, и завернула назадъ
Днь прешлый, если такъ будемо Пречтую
Дву хвалити, за млтвами єѣ доступимо
цртвіѧ небогω, Аминь.

КАЗАНЄ Б НА ПОКРОВ ПРЕЧТОИ БЦИ.

Дáны быша женѣ двѣ крылѣ. Апо: ві.

Видѣлъ стый Іωан Бгословъ вωбъѧвленю
Смока з семма голωвами и з десѧтма
рогами, который гонилъ за невѣстою,
але той невѣстѣ даны были двѣ крылѣ, жебы

летѣла

лютѣла впустыни, Смокомъ єстъ діаволъ,
бо написано: Змій древній нарицаемый діаво[лъ]
и сатана лютай всемирнуя, семма головами
называются семъ грѣховъ смертелныхъ,
укоторыхся діаво[лъ] кохаетъ, десятма рогами
называются десять блюзнѣрства; противъ
десятеро приказанія Бжогω, Невѣста єстъ
Црковъ Стая, та єѣ называетъ Ѱалмиста
мовячи до Ха: Жена твоя (Црковъ Стая)
яко лоза плодовита востранах дому твоегω,
(насѣнѣ) сынове твои (хртiяне вѣрніи) яко
лѣторасли масличныя ωкрестъ трапезы твоея,
трапезою называется Тѣло и Кровъ Хва,
ωтоорой трапезы хртiяне насѣнѣ заживаю[тъ]
слухаючи Ха мовячогω: Аще неснѣсте плоти
Сна члвчкогω и піете Крови єгω, живота
нємате всебѣ, Затою невѣстою Смокъ
гонитъ, бо діаволъ завше Црковъ Бжію
преслѣдуетъ, и будитъ прeконченіем свѣта
єще барзѣй преслѣдовати, самъ пре себе,
приводячи хртiянъ вѣрныхъ догрѣха, и презъ
людей злыхъ и невѣрныхъ, презъ єретикω[въ]
и погановъ; побужаючи ихъ, жебы ωны хртiа[нъ]
мучили и забіяли, тыи то люде злыи и

невѣрныи

невѣрными называютсѧ водою и рѣкою которꙋю
видѣлъ стый Іωаннъ, в ωбѧвленїи, бо мовит:
Испꙋстил змій за женою изъ ꙋстъ своихъ
водꙋ ıакω рѣкꙋ, да ю в рѣцѣ потопитъ, але
ωкрꙋтныи тыи люде, которыи црковъ Бжїю пре-
слѣдꙋютъ, нехай сподѣваютсѧ, же ихъ
землѧ пожретъ, бо мови стый Іωаннъ также
въ ωбѧвленїи: Ѡтверзе землѧ ꙋста своѧ и пожре
рѣкꙋ юже изведе змій ѿ ꙋстъ своихъ, двома
крылами называютсѧ Илїа и Енωхъ, которыхъ
пред кончиною свѣта пришлетъ Бгъ на свѣтъ,
жебы црковъ стꙋю нарωдъ хртїанскїй, в ꙋтра-
пеніи спираи наꙋкою своею и чꙋдами, бо ѡ нихъ
написано: Сїи имꙋтъ ωбласть затворити
Апо: аї нбо, да не идетъ дождъ на землю въ дни
пророцтва ихъ, и ωбласть имꙋтъ на водахъ
ωбращати ю в кровъ и поразити землю вся-
кою язвою, елико аще восхощета. Дрꙋгій
разъ смокомъ называетсѧ Иродъ Король
жидовскїй, Невѣста естъ пречтаѧ Дѣва Бца,
которꙋю преслѣдовалъ Иродъ, гды хотѣлъ
Ха забити новорожденногω, на той часъ
пречтаѧ Дѣва мꙋсѣла ꙋходити до Егv́птꙋ
пред Иродомъ, якъ пред смокомъ, бо мови

въ інѣ

въ снѣ Аггелъ до Іѡсифа: Воставъ поими
ѡтроча и матерь єгѡ и бѣжи въ Єгѵпетъ,
двома крылами называєтсѧ вѣра и ꙋчинки
добрыи, которыи пречтаѧ Дв҃а мѣла, гды
занеи гонилъ Иродъ смокъ ѡкрꙋтный,
покажꙋ теды ласкамъ вашимъ натымъ Казанни
Пира, з которыхъ Пречтаѧ Дв҃а крылла
собѣ ꙋчинила, и оными до неба залетѣла,
прошꙋ пречтꙋю Дв҃ꙋ Бц҃ꙋ ѡ помочъ, ласкъ
вашихъ ѡ слꙋханье.

Маєтъ пречтаѧ Дв҃а въ крылахъ своихъ перо
Орлеє, гды Авраамъ былъ дитѧмъ малымъ, Корнє лѧп на ст лѣв
на той часъ прилетѣвши Орелъ взѧлъ єгѡ
з колыски и занеслъ до каплицы и положилъ
на олтари, дѣтми называютсѧ люде щирыи,
правдивыи, покорныи, и негнѣвливыи, бо дѣти
сꙋть щирыи, немаютъ в собѣ жадной хитрости
и зрады, сꙋтъ правдивыи, бо кождомꙋ правдꙋ
мовѧтъ нѣчого нетаѧтъ, сꙋть покорныи,
бо немаютъ в себѣ гордости, нерозꙋмѣютъ
ѡ собѣ много, сꙋтъ негнѣвливыи, бо недолго
з собою гнѣваютсѧ зараз єднаютсѧ, чинитъ
теды тое и пречтаѧ Дв҃а, що Орелъ ꙋчинилъ,
беретъ и она тыи дѣти, люде щирыи, правдивыи,

покорныи

покорны, негнѣвливы, и правдиви и декапанцы
небнии и таким дает мѣстце, для того мови
Хс до оучнникѡв своих: Аще не ѡбратитеся и
будете яко дѣти небнии, дѣле въ цртвіе небное.
Мает прчтая Дѣва в крылах своих перо Грифово.
Грифъ мает всебѣ двоякую натуру, спереду по-
Кон: добный естъ Орлови, а стылу подобный
ала на Лвови, и прчтая Дѣва двоякую мает натуру,
лв: материнскую и дѣвическую, естъ Маткою, бо
породила Хрста Сна Бжого, естъ и Дѣвою, бо
породивши Хрста дѣвства своего ненарушила,
можемо тое зрозумѣти з Сумеѡна прведна,
который читаючи оу пррока Ісаіи таи слова:
Се дѣва въ чревѣ пріиметъ и родитъ Сна,
Тертулиан нехотѣлъ тому вѣрити, жебы Дѣва могла
Сна породити, тгды ему ѡбѣцалъ Бгъ, же
немѣл оумерти хиба ѡбачивши Сна ѡт Дѣвы
рожденнаго, такъ мови еѵглистъ Лука: Бѣ
ему ѡбѣщано Дхом стым невидѣти смерти
прежде даже невидит Хрста Гдня, выполнилася
тая ѡбѣтница Бжкая, бо Сумеѡн потым, поки
прчтая Дѣва Хрста непородила, а гды Хрста по-
родила и принесла до Црквы, на той часъ
Сумеѡнъ взялъ Хрста на руки свои и мовилъ

до него

до нѣгѡ: Нн҃ѣ ѿпꙋщаєши раба своєгѡ влкѡ
по глꙋ̑ твоємꙋ съмиромъ, ꙗкѡ видѣста ѻчи
мои спснїє твоє, єже єси ѹготовалъ прєлицє
всѣхъ людей, свѣтъ въ ѿкровєнїє ꙗзыкѡмъ
и въ славꙋ людей твоихъ Iилѧ. Вѣрꙋимыжъ
же Мтка Бжаѧ перє Рж҃твомъ Хвымъ была
чтою Двою, и породивши Ха, Двою чтою
зостала, понєважъ на Сумєѡ̑нѡ; который
нєхотѣлъ томꙋ вѣрити, чꙋдо Бг҃ъ показа,
жемꙋ вѣкъ Сумєѡ̑нъ жити прєдолгїи часъ,
поты, поки прчтаѧ Два Ха породила, маєтъ
прчтаѧ Два в крылахъ своих перо лебединоє,
лебедь прєсмєрти своєи жалосно спѣваєтъ,
и прчтаѧ Два прєсмєрти своєи была жалосная,
же Ха Сна своєгѡ неѡгладала и плакала
жадаючи, жебы могла лицє єгѡ ѡгладати,
бꙋдмо и мы жалосными прєсмєрти своєи, жалꙋймо
загрѣхи свои, которымисмо Мастатъ
Бжїи ѡбразили, плачмо исповѣдаимося
ихъ, а Бгъ перєбачитъ намъ грѣхи наши,
ꙗкъ разбойникъ, который былъ на Кртѣ
прибитыи, ѹвесь вѣкъ свой грѣшилъ,
а гды на Кртѣ прєсмерти своєи к Ху ѹвѣрилъ
и жаловал загрѣхи свои, и мовилъ до Хрта:

Помяни

Помяни мя Гди егда приидеши вцрствѣ си.
перебачи ему Хс грѣхи его, и прийнял его
до Раи мовячи: Днес со мною будеши в Раю,
так и мы либо бысмо през весь вѣкъ свой
грѣшниками, немаемо роспачати о милосрдии Бжом,
немаемо вонпити о своем збавленю, але пред
смертю своею жалуймо за тые грѣхи, и испо-
вѣдаймося их, и нехай когды до Ха мовим:
помяни мя Гди егда приидеши вцрствѣ си,
певне Хс перебачи нам всѣ грѣхи наши, кото-
рими есмо его през всѣ лѣта наши ображали, и
приймет нас до Раю Нбного, и при смерти нашой
до кождого з нас буде мовити: Днес со мною
будеши в Раю. Мрия Пречтая Два в крылах
своих перо журавлинное, Журавлѣ суть чуйные,
Псал: книⷢ: і г: кг. когды спят, един межи ними сторожу о-
правуетъ. Стоит на едной нозѣ а в другой
держит камень, который гды опустит, на той
час заразъ очутися, была чуйная и Пречтая
Два в набожности и в молитвѣ, служила Бгу
днь и ночь, мовила тые слова: Аще дамъ
сонъ очима моима и вѣкома моима дре-
мание, и покой скраниамъ моимъ, дондеже
обрящу мѣсто Гдви селение Бгу Иаковлю.

держала

держала Пречтая Два на рꙋкахъ своихъ Хрта,
ѿ которомъ Аплъ Павелъ мови: Камень же бѣ Хс,
Персове чаровниковъ карали срогимъ каранемъ,
положивши головꙋ чаровниковꙋ на камени,
дрꙋгимъ каменемъ зверхꙋ головꙋ били и крꙋшили,
и теперъ котрыѣ люде чарами ся бавятъ, нехай
сподѣваются же имъ Пречтая Два каменемъ
Хртомъ Сномъ своимъ головꙋ скрꙋшитъ, бо
написано: Падый на камени семъ сокрꙋшится, а
на немже паде сотрыетъ его. Мае Пречтая Два
в крыламъ своихъ перо Бетяново, Бетяны ѿсвѣ-
чаютъ вдячно родичомъ своимъ, Гды родичи ихъ
зостарѣются, на той часъ родичовъ своихъ ѿны
кормятъ. И Пречтая Два родичомъ своимъ
Іѡакимови и Аннѣ вдячность ѿсвѣдчаетъ,
бо ихъ кормитъ в Нбѣ покармомъ нбнымъ, котрый
имъ оу Хрта Сна своего оупросила, в нбѣ люде
стыи не бꙋдꙋтъ ѣсти такихъ покармовъ,
якіѣ теперъ ѣмо, и не бꙋдꙋтъ пити такихъ
напоевъ, якіи теперъ пемо, бо ижъ тамъ
навѣки нѣ ѣсти нѣ пити не схотятъ, такъ
мови стый Іѡанъ Бгословъ: Не взалчꙋтъ
ктомꙋ нѣ вжаждꙋтъ, тоежъ мови Апостолъ
Павелъ: Нѣесть бо црство Бжіе брашно и питіе,

Васил: бе безо мери, ѿмп: н

ѣ но

но правда и миръ и радость ѡ Дсѣ Стѣ, Такѡ
в нбѣ анде Стыи бѹдѹт видѣти анцѣ Бжїи,
ведлѹгъ слѡв Апла Іѡанна: Ѹзрим егѡ якоже
есть, и тым виденіе Стыи бѹдѹт насыщатися.
того покармѹ и напою роднчи Пречтои Двы
в нбѣ заживали, бо ижъ ѡглядали Анцѣ Бжїи
и тымъ виденїемся насыщаютъ, ѡ тым то
покармѣ мовлено: Блаженъ иже снѣсть ѡбѣдъ
въ црствїи нбном, тоиже и напои Ѱалмиста
споминаетъ мовячи: Ѹпиются ѿ ѡбилїя домѹ
твоегѡ и потоком пищи твоея напоиши их.
ѡ бгтх: в моих добра напѹщ — Маетъ Пречтая Два в крылахъ своихъ перо
Фенѣксово, Фенѣксъ ѹмерши знову встаетъ
змертвых, и Пречтая Два ѹмерши, знову
третего дня встала змертвых и взята естъ
з дшею и з тѣлом до нба. Тавидѹ невѣстѹ
дѣя д — воскресил Бгъ змертвых през Апла Петра, дла еѣ
ѹчинков млрдных, яже ѡна ѹбогим маломожнои
спомагала, голодных кормила, прагнѹчих
поила, нагих ѿдѣвала, и Пречтѹю Двѹ
воскресилъ Бгъ змертвых дла еѣ ѹчинковъ
млрдных, когды Хс пришолъ на свѣтъ. не
показалн емѹ анде млрдїя, не прияли егѡ
до себе, та мови Еѵглистъ Іѡанъ: Въ своя

пріиде

прійде и своѣ єго не пріяша, не мѣлъ Хс
на свѣтѣ где мешкати и головы приклонити,
бо мовилъ Сам: Лисы язвины имутъ и птица
н(е)б(е)ныя гнѣзда, Сн҃ъ же ч(е)л(овѣ)ческій не имать где
главы преклонити, Пр(е)ч(и)стая Дв҃а за оучинила
м(и)л(о)с(е)рдіе на(д) Хрстомъ, бо єго приняла до себе
и в животѣ своемъ дала єму мешкане, потым
єго породивши кормила, повила и одѣвала,
и для тыхъ оучинко(в) м(и)л(о)рдных воскресилъ Бгъ
з мертвых Пр(е)ч(и)стую Дв҃у, бо написано: Млтыня
от смерти избавляетъ. Мае(т) Пр(е)ч(и)стая Дв҃а
в крылах своихъ перо голубиное, Голуб прѣначае(т)
покой, бо гды до корабля Ноевого Голубъ
принеслъ розчку оливную, прѣначалъ, же нѣж Бы: н.
страшный потопъ оуступуетъ а пожаданный
покой наступуетъ, и Пр(е)ч(и)стая Дв҃а гды Хрста
породила, покой нам прѣзначала, бо Аггелы
спѣвали: Слава во вышних Бгу и на земли міръ,
для того Пр(е)ч(и)стая Дв҃а покой нам прѣначаетъ,
бо она породила Хрста, которыся(м) деревом оливным
называе(т), мовячи: Азъ же яко маслина плодо-
вита, а як дерево оливное плодовитое, каже(т)
Апстолъ Павелъ же бысмо мѣли покой межи
собою, бо мови(т): Миръ имѣйте, и Бгъ любве

ѣ б и міра

и мира будетъ с вами, якже можемо покой
мѣти, маемо заховати справедливо, бо где
справедливе суда богатого и убогого, зна-
мого и незнаемого, там естъ покой, а где
нѣмашъ справедливости, там и покой нема,
для того мовит Псалмиста: Правда и миръ
облобызастася, справедливо и покой поцѣ-
ловалися, до того маемо выстерѣгатися
грѣхов, то будемо покой мѣти, бо которыи люде
грѣшат, тыє покой немаю, та мовит Псалмист:
Нѣст мира въ костех моих, от лица грѣх моих, естли
удаваймося до Пречистой Дѣвы и маймося ей,
то она дастъ нам покой, бо она покой презначаетъ,
понеже породила Христа, который ся дерево оливное
называет. Мает Пречистая Дѣва укрылая своих
перо Ластовинное, Ластовки знашай зѣлье на-
званое, Хелидоние, и ты зѣлем дѣтем
своим слѣпым очи отворают и уздоровают,
и Пречистая Дѣва знашла зѣлье пожиточное,
бо породила Христа, который мовит: Азъ цвѣтъ
селный, и квѣтъ полный, и тым зѣлием
Пречистая Дѣва людем очи улѣчила телесныи
и душевныи, бо Христос людем немало слѣпым
на очи телесныи улѣчалъ, але отпускал имъ

Плач: книг, то ис

грѣхи

грѣхи̑, которыи лю́де́мъ о҃чи дш҃е́вныи за-
слѣпаю҃т, ве́длу́гъ Соломо́на : Ѿслѣпи́вѡ
и҆хъ зло́ба̑ и҆хъ, слу́шнеся грѣ́шнїи слѣпы́ми
называ́ю҃т, бо слѣ́пыи неви́дят҃ ли́ца̑ ч҃ловчого,
а҆ грѣ́шнїи є҆сли́ся непока́ютъ, нѣ́гды лица̑
Бж҃ого неѡ҆ба́ча҃т, длятого мо́ви́т ѱалмиста:
Неѿвратѝ лица̑ твоего ѿ ѿро́ка твоего ꙗ҆ко
скорблю̑, Слѣпы́и и҆ду́чи ча́сто впадаю҃ в до́л,
и҆ грѣ́шнїи лю́де впадаю҃т в долъ пекельны̑ пла́чу
по́лны̑, которы̑ споминає҃ ѱалми́ста: Положи́ мя въ
и҆ до́лѣ плачевнѣ. Маѥ҃ Пр҃чтаѧ Дв҃а в крыла́х
свои́х перо̀ Моноцодїа́тино, Моноцодїа́та 13
є҆ст птах, которы̑ нѣ́гды на землѝ несѣда́ет, | Бо́ть є҃ ...
а҆ле за́вше на повѣ́тру лѣта́етъ, бо у҆ того̀
птаха ногъ нѣма́шъ, тылко су҃ двѣ жилцѣ
на хребтѣ, которыми гды хоче҃ ѿпочи́нути,
у҆хва́тится на де́ревѣ за го́л и та̑ ѿпочива́є҃;
земле́н є҃ тѣ́ло на́ше, бо з землѣ̀ у҆чинено́е,
длятого мо́ви҃т Прркъ Ісаїа до ко́ждого ч҃лвка:
Зе́мле зе́мле, зе́мле слы́ши сло́во Гн҃е, не ба́ви-
лася ѡ҆коло тоѣ́ землѣ̀ Пр҃чтаѧ Дв҃а, бо
не чинила вы́го́ды тѣ́лу своє́му, слу́хаючи
Ап҃ла Па́вла который мо́ви҃: Плоти у҆го́дїя
нетворѣте, Чи́ѣ лю́де ѡ҆коло землѣ̀ ба́вятся,

которыи выгаждаютъ тѣлу своему, Стараніе
жебы тѣло ихъ добре наѣлося, напилося и
было коштовне пріωдѣто, Пречтая Дѣва за
бавлялася напоѣтру, бо мѣла стараніе ω души,
котрая повѣтремъ называется, ведлугъ
Прі: б Соломωна: Духъ разліется яко мякко воздухъ,
старалася Пречтая Дѣва жебы могла душу
свою накормити покармомъ и напоѣти напоемъ
духовнымъ, Словомъ Божіимъ, которогω пилне
В слухала, когдѣ непроповѣдуютъ Слова Божого,
тамъ естъ голодъ великій, и кто неслухаетъ
Слова Божого, тогω душа естъ голодная, такъ
Амо: и мови Богъ до Пророка Амоса: Послю гладъ на землю
не гладъ хлѣба ниже жажды воды, но гладъ
\+ слышанія Слова Божія, Старалася и штое
Пречтая Дѣва жебы душу свою цнотами при-
ωдѣла, бо которыи люде цнотъ нимаютъ,
тыѣ суть нагіѣ, любо тѣло ихъ прикрыте
шатами, але душа ихъ нагая, длятого мови
Хс: Совѣщаю тебѣ купити ωмене злато
Апо: г. разжежено огнемъ, тоесть (любовъ) да обогатишися,
и ωдѣяніемъ бѣлымъ, тоестъ (цнотами) ωблече-
шися, да неявится срамота наготы твоея.
Маетъ Пречтая Дѣва у крылахъ своихъ перо

Алціω-

Алціѡново, Алціѡнъ єсть птахъ, который на
мори гнѣздо собѣ чини, и в томъ гнѣздѣ
сидячи и плывачи дѣти свои выводи, єдна
єгѡ море незатопи и нѣчого єму нешкоди,
и Пречиста Два гнѣздо собѣ з цнот учинила,
и Хта породила на свѣтѣ, который моремъ
Ψалмиста называєт мовячи: Се море великое
и пространное, єдна море свѣтовое нѣчого
Пречистой Двѣ незашкодило, бо ѡна взгор-
жала свѣтомъ, слухаючи того напоминеня,
Нелюбите мира ни яже в мирѣ, некохайтеся
в свѣтѣ и в ты речах, котрыися на свѣтѣ
з находят. Є квестїя межи Феѡлогами, чему
Апостолъ Петръ ходил поверху моря, Іѡатане
зашли под нѣ морскомъ, бо имъ на двое
розступилося червоное море, гды ѡны шли
з Єгипту до землѣ ѡбѣцанноѣ, ѡказуют
учителѣ Церковныи, же далогося тое стало,
бо Іѡатане были ѡбтяжены злотом, сребром
и шатами, котрыѣ з Єгиптян забрали, Исх. ві
Апостолы зась были легки, бо покидали домы,
богатства и всѣ маетности свои, и пошли за
Хрстомъ, так мовил Апостол Петръ до Хта: Се
мы всѧ ѡставихом и вслѣдъ тебе идохом, и

Пречистая

Єліану кни д. глав. ѕ. ѡ звѣрах.

Каза́нье вто́рое.

Пречтаѧ Дв҃а пове́рхꙋ мо́рѧ свѣтово́го хо́дила,
бо ѡ҆на ѡ҆згоржа́ла ма́рностѧми свѣцкими,
небыла̀ ими ѡ҆бтѧжена, котрыѣ зде́сь лю́де
ѡ҆богатствасѧ кохаю́тъ, тыѣ мꙋсѧтъ ѡ҆ мо́ри
свѣто́вымъ ѹ҆тонꙋти, бо сꙋть ма́рностѧми
свѣцкими, бога́тствами ѡ҆бтѧже́ны. Ма́етъ
Пречтаѧ Дв҃а ѡ҆ крылахъ свои́хъ перо Порфирі́ѡново,
Порфирі́ѡнъ є҆ птахъ ѡ҆ Єгѵптѣ, кото́рыйсѧ
кохаетъ ѡ҆ чистости, хова́ютъ є҆го лю́де ѡ҆ домахъ,
а҆гды ѡ҆ ꙗ҆ко́мъ домꙋ поспане́ный бꙋдетъ грѣхъ
нечистый, вшетече́нство а҆лбо чꙋжоло́жство,
ижъ той птахъ нѣ́чого не ѣстъ и҆ ѹ҆мира́етъ,
и҆ Пречтаѧ Дв҃а кохаетсѧ ѡ҆ чистости, бо захова́ла
чистость дв҃ическꙋю до конца̀ жи́тіѧ своего,
вѣдаючи ѿ тымъ щѡ Хс҃ мо́вилъ: Бл҃же́ни
чи́стыи срдцемъ ꙗ҆ко тыи Бг҃а ѹ҆зрѧтъ, ма́етъ
вели́кꙋю похва́лꙋ дв҃ицство, бо ст҃ый Іѡа́нъ
є҆ѵангелистъ былъ дѣвстве́нникомъ, длѧтого
зоста́лъ Сн҃омъ Пречтои Дв҃ы, и҆ ѡ҆на ма́ткою
є҆го зоста́ла, та́къ мо́вилъ Хс҃ на Крⷭ҇тѣ до
Пречтои Дв҃ы: Же́но се Сн҃ъ твой, по тымъ
до Іѡа́нна мо́вилъ: Се мт҃и твоѧ, и҆ тепе́ръ
кото́рыи лю́де сꙋть дѣвстве́нниками, тыи
сꙋть Сн҃ами Пречтои Дв҃ы, и҆ ѡ҆на є҆стъ и҆хъ

ма́ткою

Є҆ѵа́нг. кни. г. ст҃о: м

матьюй, оу тогожъ Іѡанна мешкала вдому
пр҃чтая Дв҃а, для єго стоѧти Дв҃ческой, бо
ѡнъ єѣ взялъ по кр҃томъ до себе ѿ того часу
поятїя оучникъ воєвоѧ сѧ, и теперъ которыи
люде стоѧть Дв҃ческую заховуютъ, оу тыхъ
пр҃чтая Дв҃а невидимо вдому мешкаєтъ и
ласку нимъ свою ѡсвѣдчаєтъ. Маєтъ пр҃чтая
Дв҃а в крылахъ своихъ перо Харадрїєво, Хара-
дрїй єстъ птахъ, который глядячи на
чл҃вка хорого познаєтъ єсли ѡнъ оумретъ,
и єсли живъ будетъ, бо гды чл҃вкъ хорыи
маєтъ быти живымъ и здоровымъ, Харадрїй
глядитъ на него весело, а гды чл҃вкъ маєтъ
оумерти. Харадрїй ѿворочаєтъ ѻчи свои ѿ него,
и пр҃чтая Дв҃а глядитъ ласкаве на ты людей
которыи маютъ доступити живота вѣчного,
а ѿ тыхъ тваръ свою ѿворочаєтъ, которыи
маютъ оумерти смертю вѣчною, Дозналъ
того Анатолїй в Антїѡхїи, который пред
людьми называлсѧ хрїстїаниномъ, а в речи самой
былъ поганиномъ, и потаємне ѿ вѣры чинилъ
болваномъ. довѣдавшисѧ того люде взѧли
єго до вязеня, где молився пр҃чтой Дв҃ѣ пре
ѻбразомъ єи, жебы єго з того вязеня вызволила,

але

Казанье второе.

Зах. г҃. фп. але ѡбразъ пречтои Дв҃ы ѿвернꙋлъ тварь
ѿнегѡ, ѡкачнꙋвши тое жолнѣре, которыи
тамъ были, полѧкалисѧ и людем ѡзнаймили,
почꙋвши зась ѿтымъ Тиверїй Цесарь грецкїй,
казалъ Анатолїа привезти до Царигорода
и тамъ егѡ страчено, ꙗкѡ тѣды ѿ Анатолїа
невѣрногѡ ѿвернꙋлъ тварь свою ѡбразъ пречтой
Дв҃ы, такъ и теперь ѿ всѣхъ людей невѣрныхъ
ѿ всѣхъ погановъ, жидѡвъ, еретиковъ,
и ѿ всѣхъ хрстїанъ грѣшныхъ, которыи не-
хотѧтъ каѧтисѧ пречтаѧ Дв҃а тварь свою
ѿворочаетъ, и нехочетъ нанихъ глѧдѣти,
а ꙗкѡ ѿ Анатолїа невѣрногѡ гдꙑ ѿвернꙋла
тварь свою пречтаѧ Дв҃а, потымъ ѡнъ мꙋчивъ
оумерти смрти дочасной на тѣлѣ и вѣчной
на дш҃ѣ, бо егѡ дш҃а пошла до пекла, жебы тамъ
навѣки оумирала, такъ и тепер гдꙑ ѿ людей
невѣрныхъ и грѣшныхъ пречтаѧ Дв҃а тварь
свою ѿворочаетъ, значитъ же ѡни в прудком
часѣ помрꙋтъ смерти дочасной и вѣчной.
Видѣ пророкъ Захарїа двѣ невѣстѣ з крылами,
е: Геро. которыи летѣли межи нб҃ом и землею, и несли
нм Дѡ збанъ до Вавѵлона, презъ тыи двѣ невѣсты
дорн на
в Заха значатсѧ два народы, Ізрлскїй и Юдейскїй.

крыла

крылла значатъ войска Ассирійскіи, которыи мѣли тыи два народы вневоли до Вавѵлѡну запровадити, звѣнъ значи мѣру грѣховъ, за которыи тыи два народы вневоли запроважены, такъ мовилъ Хс҃ до жидовъ: и вы исполните мѣру ѡтцъ вашихъ, Мѳ҃ кг маемо и мы Невѣсту з крыллами Пречтую Бцу, которыи крылла ѡна з розмаитыхъ пиръ, то естъ, з розмаитыхъ цнотъ себѣ учинила, и ѡными до нба залетѣла, тыми крыллами пречтаѧ Дв҃а взлетѣла на повѣтре, бо есть С҃: Андрей и Стый Епифаній видѣли въ Влахерна церкви стоячую на повѣтру и молячуюсѧ Бгу за весь свѣтъ, тыми крыллами пречтаѧ Дв҃а покрываетъ насъ ѡтъ гнѣву Бжогѡ и ѡтъ вшелякогѡ небезпеченства, тыми крыллами покрываетъ насъ ѡтъ войны, ѡтъ голоду, ѡтъ мору, и ѡтъ вшелякои пляги, Тыми крыллами покрываетъ насъ ѡтъ всѣхъ непріѧтелей, видомыхъ и невидомыхъ которыи на насъ наступуютъ и хотятъ намъ що злое учинити, для тогѡ и кождомъ небеспеченствѣ утѣкаймо до пречтои Двы и прошмо ей жебы насъ крыллами своими ѡтъ небеспеченства покрыла, нехай кождый з насъ мовитъ доней: Сохрани мѧ (Пречтаѧ Бце)

ꙗкѡ

ӕкѡ зѣницꙋ ѻка. въ кровѣ крилꙋ твоем
покрыеши мя ѿ лица нечестивых ѿстрастиши
мя. Званом называется кождый члвкъ.
а званом глинянымъ, бо написано: Якѡ
сосуды скудельничя сокрушиши я. для того
званом члвкъ названый. бо кто естъ
вѣрный и побожный, втогѡ якъ в званъ
ласку свою Бгъ вливаетъ. ведлуг Апла Павла:
Любы Бжія излияся въ срдца наша дхом
Стымъ даным нам. который зась члкъ
естъ невѣрный и грѣшный, втогѡ якъ
в званъ гнѣвъ свой Бгъ вливаетъ. ведлугъ
Ѱалмисты: Пролій гнѣвъ твой на языки не-
знающія тебе и на црствія яже имени твоего
непризваша, молѣмся ж мы тей невѣстѣ,
мацѣ Бжой, жебы и ѡна звани зглины учи-
неный, кождогѡ члвка, запровадила не до
Вавулѡну, але до Сіѡну небогого, которогѡ
дай нам всѣм Хе Бже доступити.

Аминь.

Казане

Казан҇е на Вовед҇енїе Пр҇тои Бц҇ы.

Кто сіѧ принникающи ѧко оутро, добра ѧко Луна, избранна ѧко Слнце. Пѣсн: ѕ.

Не єст таємници Црко(в) наша процесїи
ѡтправуєт. Ісусъ навинъ чинилъ Іс(ус) на(вин) ѕ.
Процесїи коло Єрихону, свѧщенники
несли Кивотъ завѣта, и в трубы трубили,
мы носимо Крстъ мѣсто кивота, а в мѣсто
Трубъ спѣваемо, там пали муры Єрихон-
скїи, а през нами падаетъ моцъ непрїятелей
душных. Чинилъ процесїи и Црь Двдъ несучи
Кивотъ завѣта до Ієрлиму, и при кивотом
скакалъ, и мы, гды ходимо з крестами, з хо-
ругвами ѡколо Црькви, албо по улицахъ,
скоки то и танцы духовныи ѡтправуемъ, гды
Двдъ скакалъ взгордила нимъ Мелхола в҃ цр҃ ѕ
цорка Саулова и шидила з него, и мы гды
ѡтправуемо танцы духовныи, Процесїи, стере-
жится нами геретики и всѣ инде невѣрныи,
и шидятъ знаѧ, Мелхола за тое шидерство
скаранъ Бгъ, же немѣла плоду телесного,
немѣла дѣтей аж до смерти своей, та индїи

невѣ́рныи ко́трыи ѡ́ндѧ з на́шегѡ набоженства,
кара́етъ Бг҃ъ, же ѡ́ны нема́ютъ дх҃о́вногѡ
пло́дꙋ, кото́рый споминаетъ Ап҃лъ Па́велъ:
плод дх҃овны єст Любы, Ра́дость, Миръ, Долготер-
пѣнїє Благость, млрдїє, Вѣра, Кротость, Воздержанїє.
в Єздр. ві, Чинилъ Процессїи и пррок Єздра, гды посвѧщал
мꙋры Ієрлимскїи, Сщенники, Леви́ты, и
иншїи люде ходили помꙋрахъ, побежа́хъ и
по бра́махъ Ієрлимских, и гра́чи на цынба́лахъ,
на Арфахъ, на Гꙋслехъ, такъ и мы гды
посвѧщаемо црковъ. албо гдысѧ трафит
великое Свѧто, на той часъ ходимо ѡколо
Црквн, ѡколо мѣста хвалѧчи Бга не цимбалами,
не арфами, не гꙋслѧми ꙗко в старомъ законѣ
чинили, але хвалимо Бга мꙋзыкою дх҃овною,
пѣсни дх҃овными, гимнми и Ѱалмы спѣвающи, єще
мы и длѧтого процессїи ѿправꙋемъ, бо и прчтаѧ
Дв҃а ѿправовала процессїю, гды єѣ родичи Іѡаким
и Анна до црквн Соломѡновои впровадили,
жебы тамъ Бгꙋ слꙋжила и єгѡ хвалила,
длѧтогѡ Дхъ стый в Пѣснѧх пѣсней мовит:
Кто сїѧ приникающи ꙗкѡ оутрѡ, добра
ꙗкѡ Лꙋна, избранна ꙗкѡ Слнце, ꙗкаѧ то
(Героѣна) приходит ꙗк Ютренка, пѣкнаѧ

ꙗкъ

ꙗкъ Мцъ, выбраная ꙗкъ Слнце, ѡбѣцꙋю
тереды ласкамъ вашимъ натымъ Казаньи
показати, дамчого єст пѣнкная Пречтая Дв̃а,
которꙋю прошꙋ, ѡпомогою ласкъ ваших ѡслꙋхаите.

Двоякая єст пѣнкность, єдна дшевная, другая
телесная. Пѣнкный былъ на тѣлѣ Авесаломъ, 2 Цр. ді.
пѣнкное мѣлъ лице, пѣнкныи волосы, але на
дши былъ Авесаломъ шпетныи, бо мѣлъ дшꙋ
змазанꙋю грѣхами, забилъ брата своего
Амнона, и ѡца своего Двда хотѣлъ забити
и войнꙋ зним точилъ, Іѡвъ за шпетныи былъ
на тѣлѣ, бо єго все тѣло было в гнои, вробацтвѣ,
итакъ же взявши черепъ ѡгребалъ гной ѡколо
тѣла своего, але на дши Іѡвъ былъ пѣнкныи, Іѡв. в.
бо мѣлъ дшꙋ цнотами приѡздобленꙋю, былъ
статечныи, побожныи, терпеливыи и справедливыи,
и Пречтая Дв̃а єст пѣнкная на дши, дамтого, бо вшел
лякими цнотами дшꙋ свою приѡздобила,
маєт Пречтая Дв̃а Авраамово послꙋшенство,
Іѡсифовꙋ чистость, Іѡвовꙋ терпливость, Двдовꙋ
покорꙋ, Соломоновꙋ мꙋдрость, Іліинꙋ горливость,
Даніиловꙋ справедливость, Матаѳеѡвꙋ ста-
течность, Самаританино милосердіє, Наѳанаилевꙋ
щирость, маєт Пречтая Дв̃а и иншіи вшелякіи

цноты, котрыми дш҃ꙋ свою прїоздобила,
для того мови Ψалмиста: Вся слава дщери
црєвы внꙋтрь, а лѣпшая є҆ст пєнкно дш҃євная
нѣжели тѣлєсная, бо на пєнкно тєлєсноє люде
глядят, а на дш҃євноє пєнкно Бг҃ъ глядит,
такъ мовилъ Бг҃ъ до Прр҃ка Самꙋила: Чл҃къ зрит
а҃ цр҃ ѕі на лице, а Бг҃ъ на срдце, еще и для того лѣпшая
пєнкно дш҃євная нѣжъ тєлєсная, бо гды
чл҃къ оумре, пєнкно дш҃євная не зопсꙋется,
яко дш҃а є҆ст несмртєлная, некгды не ꙋмираєт,
не ѿмѣняется, и не псꙋется, такъ и пєнкност
дш҃євная по смрти чл҃чой не ѿмѣнится и не
зопсꙋется, и где колве бꙋде дш҃а, там бꙋде
и пєнкно дш҃євная, цноты, и добрыи оучинки,
ѿкр҃ ді такъ мовит Стый Іѡаннъ Бгословъ: Дѣла бо их
ходят вслѣдъ с ними, тєлєсная за пєнкно
зопсꙋется гды чл҃къ оумрет, бо на той час
тѣло чл҃чое згнїєтъ, и ѡбернеся вробацство,
в оужѣ, и жабы, такъ мовит Ісꙋсъ Сірахъ: Вгда
оумре чл҃къ, наслѣдит гады и звѣры и червїє,
вѣдала ѡтымъ Пречтая Дв҃а же лѣпшая є҆ст
пєнкно дш҃євная нѣжели тѣлєсная, для того
старалася ѡвшелякїи цноты, жебы оными
дш҃ꙋ свою пеноздобила, и для той дш҃євнои

пєнкност

піенкноти подобаласе Хртовй Снови Бжому,
же ѡнъ зступил з неба до живота ей и мешкал
вживотѣ ей пре девя Мцей, потым ѡнен
оуродилася, ѡчом пррковалъ Двдъ мовячи:
Вожделѣет Цръ добротѣ твоей, закохался
Цръ в піенкности твоей, старaймосяж и мы
ѡ піенкно дшевнои, приназдоблялимо дшу
свою цнотами, а певне вожелѣет Цръ добротѣ
нашей, закохался в піенкности нашей Хс Цръ
нацрями и Панъ на панами, и прийдет до
срца нашего, и буде в срцу нашо не пре девят
Мцей, але навѣки мешкати, бо мовитъ
Сам Хс: Вселюся вних, буду мешкати вних,
Є и для того Прчтая Два піенкная на дши,
бо немает жадного грѣха, который шпетит
дшу, и называется змазои душевнои, та
мови донее Дхъ Стыи в пѣсна пѣсней: Вся
еси добра ближняя моя и порока нѣ втебѣ,
вся есте піенкная пріятелко моя и змазы
немаш втебѣ, выстерегалася Прчтая Два
злы оучинко, бо на Страшно Судѣ ѡбяви
Бгъ оучинки наши всему свѣту, и ведлугъ
оучинко наших буде на судити, та мови
Стыи Іоанъ Бгослов в Апокалѵпси: Книги

рязгну.

разгнѣвшаѧсѧ; далѣй мови: И сѹдъ прїѧша
ч̃по п̃ мерзецы, ѿнаписаны въ книга по дѣло ихъ,
Книгами называютсѧ сумлєнѧ нши, на
которыхъ вшелѧкїи учинки нши написаны
сут, добрыи и злыи, которыѣ ємо чиниали
ѿ дитинны лѣтъ аж до смрти своєи, тыи
тєды книги, сумлєнѧ нши, на прішном суде
ѿворѧтсѧ, же и мы сами ѿбачимо, и всѣ люде
и всѣ аггели ѿбачат натых книга написаныи
всѣ учинки нши, и кто будет мѣти добрыи
учинки, того Хс ѿзмет до неба, а у когѡ
будут злыи учинки, тогѡ Хс пошлет до
пекла, выстерегаласѧ Прчтаѧ Дѣва и слов
злых, бо кто мови злое, ѿбмовлѧет кого,
ѿсужает, ѿскаржает, лает, славу чужую ѿнимает,
албо иншїи спросныи слова мови, которыми
подает людем погоршенїе, мусит за нихъ на
прішном суде ѿказовати, та мовилъ Хс:
Всѧко слово праздно, єже аще рекут члвцы,
воздадѧт ѿнемъ слово въ днь судный, выстє-
рєгаласѧ Прчтаѧ Дѣва и помыслов злых, бо
и за помыслы злыи будет Хс людей судит,
и ѿлучит их ѿ себе и ѿ црва Небесного, та мови
Соломонъ: Строптиваѧ бо помышленїѧ

ѿлучаютъ

ѿлучаю ѿ Бга, выстерегаимся и мы всѣлякихъ
злыхъ учинковъ, и словъ и мыслей, жебы наша
душа немѣла на собѣ жадного грѣха, то и наша
душа зостане пѣкною, и гды выйдетъ с тѣла
по часѣ смерти, на тотъ часъ будетъ Хс҃ души нашой
мовити: вся еси добра ближняя моя и по-
рока нѣстъ в тебѣ, вся єсте пѣкная прїятелко
моя и змазы немашъ в тобѣ. Навходоносоръ
Кроль Вавилонскїй гды зборилъ Іерслимъ и всю
землю Ізраилскую, казалъ межи неволниками
Ізраилскими выбрати младенцовъ пѣкныхъ и
кормити ихъ презъ три лѣта потравами Кро-
левскими и вином поити, жебы потомъ Королеви
у Палацу служили, але Данїилъ, Ананїя, Азарїя Дан: а҃
и Мисаилъ нехотѣли ѣсти потравъ Кролевскихъ и вина
пити, тилко ѣли зерна и воду пили, и стали
пѣкнѣйшими ѿ тыхъ, которыи ѿ столу Кролевского
ѣли и вино пили, и потомъ подобалися Королеви
и въ палацу ему служили, и пречиста Два даѧто
зостала пѣкною на души, и подобалася Хв҃и
Королеви всего свѣта и мешкаетъ з нимъ в палацу
Небесномъ, бо Пречистая Два не уганялася
за коштовными потравами и напоями, але
кохалася въ постѣ, а въ постѣ належитомъ,

постила

по́стнла пр҃чтаѧ Дв҃а доброво́лне, ма́ючи що
ѣ́сти и пити, повстѧга́ласѧ ѿ по́кармꙋ и
напо́ю, бо такі́й нева́жный по́стъ, гды кто
по́ститъ з неволи, же нема́етъ чогѡ ѣ́сти и
пити, а́лбо не даетъ емꙋ, длѧтогѡ мо́витъ
Ѱалмѡпѣ́вца: Во́лею пожрꙋ тебѣ, по́стнла пр҃чтаѧ
Дв҃а не з гнѣвомъ а́ле з любо́вію и ла́скꙋ всѣмъ
ѡсвѣдча́ючи, бо то́й по́стъ нева́жный, гды
кто по́ститъ з гнѣвомъ и з фꙋрѣѧми,
такі́й чл҃къ не ѣстъ хлѣба а́лбо иншогѡ по-
кармꙋ, а́ле ѣстъ тѣло бра́та своегѡ, не пьетъ
воды, вина, а́лбо иншогѡ напо́ю, а́ле пьетъ
кровь бра́та своегѡ, на кото́рогѡ гнѣваетсѧ
и мы́слитъ емꙋ що зло́е ꙋчини́ти, длѧтогѡ
мо́витъ Бг҃ъ ꙋ пррка Исаіи до всѣхъ лю́де: Аще въ сꙋдѣ
Іса҃ ѯн. и сва́рѣ поститесѧ и биете пѧ́стьми смиренна,
вскꙋю мнѣ поститесѧ, по́стнла Пр҃чтаѧ Дв҃а
не длѧ лю́дей, а́ле длѧ Бг҃а, жебысѧ само́мꙋ Бг҃ꙋ
подо́бала, бо и то́й постъ нева́жный, гды кто по́ститъ
длѧ лю́дей, жебысѧ лю́дем подобалъ, жебы егѡ
лю́де хвалили и ла́скавы были на негѡ, бо мо́витъ
Хс҃: Егда́ же по́ститесѧ не бꙋдите ꙗкоже
лицемѣри сѣтꙋющіе, помрача́ютъ бо лица
своѧ, ꙗкѡ да ꙗвѧтсѧ чл҃кѡмъ постѧщесѧ,

по́стнла

постила пречтая Два, недаягрошей, але
дала ласки Бжой, жебы ѡной неутратила,
бо неважный и той постъ, гды кто пости
далъ грошей, жебы ихъ непотратил купуючи
собѣ ѣсти и пити, такий члвкъ неможеся
назвати слугою Бжим, але естъ слугою грошей
своихъ. естъ слугою мамоны нещасливои
которой служитъ, а Хс мови: Неможете
Бу работати и мамонѣ, постила пречтая Два
не чреву, але дшѣ своей выгожаючи, жебы дшѣ
пожитокъ учинила, бо и той неважный пост,
гды кто поститъ выгажаючи чреву своему,
жебы потымъ могъ лѣпше ѣсти и пити,
такий члкъ неможеся назвати хртїанином,
бо ѡнъ немаетъ Ха за Ба, але маетъ за Бга
чрево свое которому выгожаетъ, такъ мови
Апслъ Павел: Имже Бгъ чрево, постила пречтая
Два, и потом того недоѣдала и недопивала,
бо и той неважный постъ, гды кто перше
поститъ, потом того доѣдаетъ и допиваетъ,
чого постячи недоѣвъ и недопивъ, бо той
члвкъ ласку Бжую, знову презъ ѡбжирство
тратитъ, которуи былъ постячи зєднал,
для того мовил Хс: Внимайте себѣ дане-

когда

когда ѿтягчают сердца ваша ѡбяденіем
и пьянством и печальми житейскими,
захованмо жъ и мы пост належитый,
постимо з доброй волѣ своей и не з гнѣвом,
не для людей и не для грошей, не выгаждаючи
чреву своему, и не докладаючи по тым чого смо
не доѣли и не допили, тоды мы зостанемо
пекными на души, и подобаемося Христу,
Королеви всего свѣта и будемо з ним на
вѣки жити в палацу небном. Іюдиѳъ гды
молилася Богу жебы ѡборонил мѣсто Ветулїи
ѿ Голоферна гетмана Ассирійского, который
ѡное ѡблегъ был з войсками своими и хотѣл
зъвурити, на той час для тоей молитвы далъ Богъ
ей такую пекность, жеся ей всѣ люде дивовали,
Іюдиѳ і бо написано: Господь соспѣшествова красотѣ ея,
даже тощною красотою всѣм очесем явися,
и пречистая Дѣва для того зостала пекною на
души, бо и ѡна молилася Богу жебы ѡборонилъ
всѣхъ людей ѿ Голоферна пекелного, который
з войсками своими на людей наступуетъ и
хочет ихъ загубити, молилася пречистая Дѣва
Богу добре, бо вѣдала ѡ том, же кто зле Богу
молится, не может ѡдержати того, ѡ що

Бга

Бг҃а просит, так мовит Апл҃ъ Іакѡ: Просите Іа҃: д.
и не приемаєте, зане зл҃ѣ просите, мл҃нася
Прч҃тая Дв҃а Бг҃ꙋ вся мысль до Бг҃а ѡбернꙋвши,
немыслячи ѡ жаданых речах земных, бо
кто почас мл҃твы ѡ речах земны мыслит
не ѡ Бг҃ꙋ, зле той мл҃ится, и ср҃ца в собѣ не-
маєт, сам ѡн стоит в цр҃кви, и языком
Бг҃ꙋ мл҃ится, а ср҃це єгѡ за цр҃ковь, далеко
знайдꙋєтся, або при грошах, або при-
шатах, або при иншых марностях
земных дочасных, ѡ которы мыслит,
ѡ таких то людех мовит Хс҃: Сіи людіє ꙋстнам Иса: з҃
мя чтꙋт, ср҃це же их далече ѿстоит ѿ
мене, мл҃нася Прч҃тая Дв҃а Бг҃ꙋ ѿпꙋскаючи
оуразы свои людем, которыи єи чим ѡбразили,
бо кто мл҃чися неѿпꙋскаєт оуразы и кривды
свои людем, той зле мл҃ится, для тогѡ
мовит Хс҃: Єгдаже стоите мл҃ящеся, ѿпꙋ-
щайте аще имате что на когѡ, да и Ѿц҃ъ
вашъ иже єсть на нб҃сѣх, ѿпꙋстит вам
согрѣшенія ваша, аще же ли вы неѿпꙋстите,
ни Ѿц҃ъ вашъ иже єсть на нб҃сѣх ѿпꙋстит
вам согрѣшеніи ваши, мл҃нася Прч҃тая Дв҃а
Бг҃ꙋ зъ вѣрою таковою, же єи все даєт Бг҃ъ, ѡщо

єгѡ

єгѡ просила, бо кто млтсѧ звенпливости,
не маючи вѣры такой, же ємꙋ Бгъ дасть все
щто проситъ, той зле млтсѧ, для тогѡ
мовй Хс: Всѧ єлика аще млѧщесѧ просите,
вѣрꙋйте ꙗкѡ пріемлете, и бꙋдетъ вамъ,
молиласѧ пречтаѧ Дба з покорою, бо кто
Бгꙋ млтсѧ з гордости, иныхъ людей
ѡсꙋжаетъ, ѡбмовлѧетъ, понижаетъ, а себе
выносит и лѣпшим чинит, зле той млтсѧ,
такаѧ была млтва Фарісеѧ, который мовил:
Бже хвалꙋ тебѣ воздаю ꙗкѡ нѣсмъ ꙗкоже
прочіи чловци, хищници, неправедници, пре-
любодѣе, щожъ єгѡ затое поткало, мѣсто
ласки Бжои, гнѣвъ Бжій насебе ѡбрꙋшивъ,
млилася пречтаѧ Дба Бꙋ з млрдіем, слꙋхала
прозбы людской, и впотребѣ людей ратовала,
бо кто неслꙋхаетъ прозбы людей ꙋбогихъ и
ꙋтрапленыхъ, зле той млтсѧ, и млтвы
єгѡ Бгъ неслꙋхаетъ, такъ мовит Соломон:
Иже затыкаетъ ꙋши свои непослꙋшати не-
мощнагѡ, и той призовет и небꙋдет послꙋшаѧ
єгѡ, молиласѧ пречтаѧ Дба Бгꙋ слꙋхаючи
приказанѧ Бжогѡ и чинѧчи тое що Бгъ каже,
бо ктото неслꙋхает приказанѧ Бжогѡ и нечинит

тогѡ

того щ҃о Бгъ кажетъ, зле той молитсѧ,
и мл҃твы его Бгъ неслꙋхае, ведлꙋ Соломѡна:
Ꙋклонивый оухо свое непослꙋшати закон, и его при: кн
мл҃твꙋ свою воѕмерзѣтвова, мл҃иласѧ прчтаѧ
Дв҃а Бꙋ ѡслꙋшнꙋю речъ просѧчи, бо кто ѡне_
слꙋшнꙋю речъ Ба просит, жебы могл щ҃о злое
оучинити, зле той мл҃итсѧ, такіи были
два Апл҃ы, Іаковъ и Іоан сн҃ы Зеведеовы,
которыи просили Хр҃та ѡпреложенство, ѡстаршинство,
мовѧчи: Дажъ намъ да єденъ ѡдеснꙋю тебе
и єдин ѡшꙋюю тебе сѧдева въ славѣ твоей, але им Ща: і.
Хс҃ тое зганил, мовѧчи: Невѣста чесо просита.
мл҃иласѧ прчтаѧ Дв҃а Бꙋ вшелѧкого грѣха
выстерѣгаючисѧ, бо кто Бꙋ мл҃итсѧ, а грѣшит,
зле той мл҃итсѧ, и неслꙋхаетъ Бгъ мл҃твы
его, такъ написано въ Еѵл҃іи: Вѣмы же яко Іоа: д.
грѣшниковъ Бгъ непослꙋшаетъ, мл҃ѣмосѧ жъ
и мы Бгꙋ всю мысль донего ѡбернꙋвши, ѡпꙋ_
скаючи людем оуразы свои, и ѕвѣрои таковои,
женамъ даеть Бгъ тое, щ҃о его просимо,
мл҃ѣмосѧ спокорои, и ѕмл҃рдіемъ, слꙋхаючи
прозбы людеи оубогих, и слꙋхаючи приказанѧ
Бжого, ѡслꙋшнꙋю речъ просѧчи, и вшелѧко
грѣха выстерѣгаючисѧ, то и мы длѧ таковои

мл҃твы зоста́немо пѣ́нкныи на дш҃и, Їюди҃ѳ.
пѣкнаѧ ѹ҆тѧла го́лову Голофе́рнови е҆го̀ вла́сны
мече́мъ, и҆ пр҃чтаѧ Дв҃а стерла го́лову голо-
фе́рнови пеке́лному пре Хр҃та Сн҃а своегѡ, такъ
и҆ мы є҆сли зоста́немо пѣнкныи на дш҃ѣ, зотремо
го́лову всѣ́мъ непрїѧтеле́мъ нш҃имъ, видо́мым
и҆ невидо́мым, кото́рыи нана́съ насту́пуют,
и҆ хотѧтъ нам що зло́е ѹ҆чини́ти. Гды пришла̀
пр҃чтаѧ Дв҃а вдо́м Заха́рїи, на то́й ча́съ Їѡа́нъ кр҃титель
бу́дучи є҆щѐ дитѧ́м ма́лым, вживо́тѣ мате-
ринско́м, тѣшнсѧ з при́ходу є҆и̑, бо мо́вит є҆ѵан҃лист Лукаш.
лу҃, а҃. Бысть ꙗ҆ко ѹ҆слыша̀ Є҆лисаве́тъ цѣлова́нїе Марїинно,
възыгра́сѧ младе́нецъ въ чре́вѣ є҆ѧ̀, и҆ тепе́р пр҃чтаѧ
Дв҃а пришла̀ в до́м Бж҃їи, до це́ркви Соломо́новои,
слу́хаючи Хр҃та, кото́рый до неи̑ мо́вит: Воста́ни и҆
прїиди̑ близ́наѧ моѧ̀, до́браѧ моѧ̀, голу́бице
моѧ̀, веселѣ́мсѧ и҆мы дн҃ѧ ннѣшнѧ з прнстѧ
пр҃чтои Дв҃ы, ꙗ҆ко младе́нцы до кото́рых а҆п҃лъ Па́вел мо́вит:
Младе́нствуйте зло́бои, вита́ймо пр҃чту́ю Дв҃у
з весе́лїемъ мо́вѧчи: Кто сїѧ приника́ющи ꙗ҆ко ѹ҆тро,
добра̀ ꙗ҆ко Луна̀, и҆збра́на ꙗ҆кѡ Сл҃нце, є҆сли тѣ́
бу́демо пр҃чту́ю Дв҃у вита́ти, ѡ҆на̀ за то́е ѹ҆проси́т
намъ ѹ҆ Хр҃та Сн҃а своегѡ грѣхо́въ ѿпуще́нїе,
и҆ Цр҃ство нб҃ное А҆ми́нь.

Каза́нье

КАЗАНЇЕ НА ВОВЕДЕНЇЕ ПРС: БЦИ.

Приведꙋтсѧ Црю дѣвы вслѣдъ єѧ, ближнѧѧ єѧ, приведꙋтсѧ тебѣ, приведꙋтсѧ въ веселїи и радости, въведꙋтсѧ въ Црковъ цреву. Ψал: мд.

Офѣровалъ негдысь Бгꙋ Каинъ збожа, Авел офѣровалъ баранки, але Бгъ непрїнѧлъ Каиновой офѣры, бо онъ горшое Бгꙋ офѣровалъ збожа, а собѣ лѣпшее зоставилъ, Авелевꙋ зась прїнѧлъ офѣрꙋ, бо онъ лѣпшїи Бгꙋ офѣровалъ баранки, а собѣ горшїи зоставилъ, такъ и тепер которые люде собѣ лѣпшое зоставꙋютъ, а Бгꙋ горшое офѣрꙋютъ, тыхъ непрїемна пред Бгомъ офѣра, которыи зась лѣпшое Бгꙋ офѣрꙋютъ, а собѣ горшое зоставꙋютъ, тыхъ людей офѣрꙋ вдѧчне Бгъ прїймꙋетъ, вдѧчнаѧ естъ Бгꙋ офѣра и пречистой Дѣвы, бо она нещо иншого, але себе самꙋю Бгꙋ офѣровала, а надъ себе самого неможе члвѣкъ нѣчого лѣпшого мѣти и Бгꙋ офѣровати, и длѧ того Пречистаѧ Дѣва з родичами своими пришла до Цркве Соломоновой, жебы себе на офѣрꙋ оддала Бгꙋ, бо написано: Обѣтꙋйте Быт: д.

Гл в и возда-

и воздадѣте Гсп҃ни Бгꙋ нищемꙋ, гды въ Цр҃кви
Ієрлимской кидали людє грошѣ до скарбꙋ
Цр҃ковного, єдна вдова оубогая вкинꙋла тамъ
Мр҃. ві. два пѣнязѣ, тєды Хс мовилъ: же тая
вдова наболшє Бгꙋ оффѣровала, бо всѣ людє
тоє давали, що имъ збывало, а тая вдова
вси маєтность свою, котрꙋю мѣла, ѿдала Бгꙋ,
и Пречтая Дв҃а болшє всѣхъ людей Бгꙋ оффѣ-
ровала, бо дала два пѣнязѣ, єдє пѣнязь душꙋ
свою, другій пѣнязь тѣло своє, и для того пришла
до Цр҃кви, жебы тыи два пѣнязѣ, душꙋ и
тѣло ѿдала Бгꙋ на оффѣрꙋ, на пѣнязахъ
бывали слова вырыты, и Пречтая Дв҃а на тыхъ
двохъ пѣнязахъ, на душѣ и на тѣлѣ своємъ
маєт вырытыи слова написаныи, котрыи мовила
живꙋчи на свѣтѣ, и для того пришла до
Цр҃кви, жебысмоcя з тыхъ словъ єи чогѡ на-
ꙋчили, бо можетъ Пречтая Дв҃а мовити:
Ѿрыгнꙋ Срдце моє слово благо, покажꙋ тєды
Ласкамъ вашимъ на тымъ казаню, чогосѧ
можемъ наꙋчити з словъ Пречтои Дв҃ы, котрꙋю
прошꙋ ѡ помоцъ Ласкъ вашихъ ѡслꙋханє.

Першій разъ можемося з словъ Пречтои Дв҃ы
наꙋчити покоры, когды Аггелъ Гавріилъ

ѿзнай-

ѿзнаймова Пречтой Дв҃ѣ, же мѣла Х҃а породити,
ѿказала ѡна: Се раба Гдня, што служебниц
Панская, научилася Твоеи покоры Пречтая Дв҃а
ѿ Дв҃да, которы будучи Кролем Ізраилским, незвалея
Кролем але звался слугою, мовячи: Азъ рабъ Твой,
азъ рабъ твой, (Бѣ) и слуга твой, и слуга твой,
научилася Твоеи покоры Пречтая Дв҃а и ѿ Х҃а
С҃на своего, который будучи Бг҃омъ, незвался Бг҃омъ,
але звался ч҃лкомъ, мовячи ѿ себѣ самого: Ч҃лкъ нѣкій
сотвори вечерю велію, Ч҃лкъ нѣкій имѣ два с҃на, Ч҃лкъ
нѣкій призва своя рабы и преда имъ именія
своя, Ч҃лкъ нѣкій бѣ домовитъ иже насади вино-
градъ, та и Пречтая Дв҃а любо была всего свѣта
Панею, една не хотѣла себе Панею звати, але
мовила: Се раба Гн҃я, што служебниц Панска.
Назва Бг҃ъ потомковъ Аврамовы звѣздами,
мовячи до Авраама: Умножу сѣмя твое яко
звѣзды небныя, потомъ назва пѣско, мовячи: Бы҃т кв
и яко пѣсокъ въскрай моря, щожто Бг҃ъ чинит?
мѣшае звѣзды з пѣском, едны люде звѣздамъ
и пѣском называетъ, а то суть речи розныи
и противныи, для того то Бг҃ъ чинит, жебыся
Аврамовы потомкове в гордость непомнили,
для высокого титулу, жебыли звѣздами,

але жебыся кохали в покорѣ, для малого и
подлого житъя, же были пекло, бо звѣзды
покорныи з неба спадаютъ, признаваетъ тое
Евангелистъ Матфей мовячи: Звѣзды спадутъ
с неба, свѣдкомъ того есть святый Иоанъ Богослов,
бо видѣлъ онъ в обявлении едну звѣзду на
Апо. 8. званую Апсинфо, которая спала з неба на рѣки
и на жродла, и зостали от нее воды горкии,
тая, же люде умирали, который пили тую воду,
яко теды звѣзды покорныи з неба спадали,
так люде пышныи Монархове и Потентатове
свѣта того, которыися называли звѣздами, для
своеи пыхи от неба отпадали в рѣку огнистую,
которая на страшномъ судѣ будетъ течи пред Маєстатом Христовым, и всѣ люде грѣшныи загорнетъ и
потягнетъ до пекла, гды Христос мовити мете дни:
Идѣте от мене проклятыи во огнь вѣчный.
Споминаетъ тую рѣку огнистую, Пророк Даниил
Дан. 7. мовячи: Рѣка огненна течаше исходящи
пред нимъ, пекло за дробный великое море гамуетъ
и не даетъ ему розливатися, тая люде покорныи
которыи называютъ себе пекло, великии войска
неприятелскии, и море гамуютъ и громятъ, Доказали
того потомкове Авраамовы, которыи назва Богъ

пекломъ

пѣскомъ, бо ѡны гамовали грѣмѧли и великїи
Монархѡвъ великихъ Потентатовъ и великїи войска
непрїѧтелскїи, котрыи море могꙋ называтисѧ,
кто поразилъ Сиѡна Царѧ Аммѡрейска, и Ѡга Ѱ҃а пѕ
Царѧ Васанска и всѧ Цртвїа Ханаанска? потом-
кове Авраамовы, Кто поразилъ Мадїамъ и Сисарꙋ
и Іавима на потокꙋ Кїссовы? потомкове Авраа-
мовы, Кто поразилъ Ѡрива и Зива и Зевеѧ и
Салмана Кнѧзей Мадїамскихъ зо всѣмъ войскамъ
ихъ? потомкове Авраамовы, што маете пѣсокъ
моцнѣйшїй ѿ морѧ, понеже море гамꙋетъ; и
Прчтаѧ Дѣва мѣшаетъ звѣзды з пѣскомъ, бꙋ-
дꙋчи сама звѣздою ясною Мтрїю Бжїею, прир̑о-
нала себе до пѣскꙋ. Гды мовила: Се раба Гнѧ,
што слꙋжебница Панскаѧ, длѧ того то Прчтаѧ
Дѣва ꙋчинила сѧ бо вѣдалаже звѣзды ясныи ꙋпа-
даютъ з неба, тамъ анде пышныи котрыи себе ꙋнитꙋ-
ютъ звѣздамъ; ѿпадаютъ ѿ Неба бремѧ огни-
стꙋю пекелнꙋю, пѣсокъ зась малый великое море
гамꙋетъ, тамъ анде покорныи котрыи тꙋлѧтъ
себе пѣскомъ; гамꙋютъ и громѧтъ великїи войска
непрїѧтелскїи, котрыисѧ море называютъ.
Дрꙋгїй разъ можемосѧ наꙋчити з села Прчтои
Дѣвы вдѧчности къ Бгꙋ, бо Прчтаѧ Дѣва

вдѧчнаѧ

вдячная была добродѣйство Бжкїи, для того
Бга хвалила мовячи: Величит душа моя Гда и
возрадовася дхъ мой ѡ Бзѣ спсѣ моем, яко призрѣ
на смиреніе рабы своея, за якое то добродѣйство
пречтая Дѣва ѿсвѣчала вдячно Бгу? За тое добро-
дѣйство, же Хс сынъ Бжій зезволил з нба з(ст)сту-
пити до живота Прчтой Дѣвы и мешкати в живо-
тѣ ей предевять мцей, и потым ѿнеи уродитися,
вступуетъ и теперъ Хс до живота нашего,
и мешкаетъ в животѣ нашемъ уставичне гды
ѿнемъ мыслим и его в памяти маемо, для
того мовит Апслъ Павелъ: Живетъ въ мнѣ Хс,
будмо и мы вдячны того добродѣйства Бжого
же Бгъ живет внас, хвалѣмо его за тое, треба
кождому з нас мовити: Величит душа моя Гда и
возрадовася дхъ мой ѡ Бзѣ спсѣ моемъ.
яко призрѣ на смиреніе рабы своея, (души
моей). Гды Бгъ кормилъ манною на пустыни
Ісхо ѕі людъ Іилскїй. казалъ Іилтяном взяти часть
тоей манны и сховати на вѣчную памятку
того добродѣйства Бжого, учинили ведлугъ
росказаня Бжого Іилтяне, взяли часть манны
в начиние золотое и ховали в прибытку Бжомъ,
манною называет Хс себе самого, мовячи: Побѣжа-

нашему

нещемꙋ да ѣсти ѿ манны сокровенныя, бо тая манна Апок. в.
корми Бгъ Ізраилтянов, тая Хс Пречистѣйшим
Тѣлом своим корми Хрстїанъ, которое можемо мы
тою манною, Ха сна Бжого, в срцꙋ своем, ѧко в начинꙋ
золотом, ймѣймо єгѡ зашедши к тѣлꙋ своє, вк
в привыкꙋ Бжом, жебысмо за тꙋю маннꙋ Бгꙋ
вдѧчнѣ отвѣчали, дѧковали ємꙋ и єго хвалили,
гды Моѵсей Гетман Ізраилскїй воинꙋ точилъ Ісх. зі
з Амаликом, на том часъ вступил на горꙋ Сїнаискꙋю
и поднесл рꙋки до неба, и так звитяжил Амалика
непрїѧтеля своего, и каза Бгъ Моѵсеѡвѣ написати
тое в книгах жебы потом были за тое добродѣйство
Ізраилтѧне Бга хвалили, припоминаючи оное,
и Хс снъ Бжїй гды воинꙋ точил з Амаликом
пекелным, в той час вступил на горꙋ Голгоѳскꙋю и
поднесл рꙋки свои на Крестѣ до неба, и так звитяжил
Амалика пекелного непрїятеля нашего, напи-
шемо и мы тое добродѣйство Хво на книзѣ
на памѧти своей, жебысмо за оное Хꙋ были вдѧчнї
отвѣчали, дѧковали ємꙋ, и єгѡ хвалили.
Третїй раз можемоса наꙋчити з слов Пречистой
Дѣвы, любви до Ха, бо Хс бꙋдꙋчи в двана-
цати лѣтехъ пошолъ з Пречистою Дѣвою и з
Іѡсифом з Назаретꙋ до Ієрлимꙋ на празник,

и тамъ

и҇ та́мъ зоста́ласѧ на то́й часъ Прч҇таѧ Дв҇а
з Іѡсифо҇м три дни Х҇а шука́ли, пото҇м є҇гѡ
знашли в Ієрли҇мѣ в Цр҇квѣ, сидѧ́чого межи
учи́телѧми жидо́вскими, диспутую́чого
з ни́ми, пыта́ючого и҇хъ и҇ ѿка́зуючого и҇мъ,
те́ды Прч҇таѧ Дв҇а мо́вила до Х҇а, ча́до что со-
Лꙋ: в. твори нама? Се ѿц҇ъ твой и҇ а҇зъ болѧща тѧ
и҇ска́хов҇ѣ, длѧ то́го тыи сло́ва мо́вила Прч҇таѧ
Дв҇а до Х҇а, бо є҇гѡ любила, любѣ мо́ж и҇ мы
Х҇а и҇ шука́ймо є҇гѡ з бо́лемъ, жа́луючи за
грѣхи свои, кото́рыми есмо Б҇а ѡбразили, и҇
сповѣда́ючисѧ и҇хъ, и҇ поку́ту зани҇ чинѧчи,
то зна́йдемо Х҇а в Ієрли́мѣ Нб҇но҇м, шука́ймо
Х҇а ꙗ҇къ Мироно́сицы, кото́рыи ра́но вста́ли
Х҇а шука́ти, бо напи́сано: Зѣло ра́но прій-
до́ша на гро́бъ, и҇ мы ж встава́ймо ра́но на
Мл҇твы, на Вечо́рню, на Полу́нощницу,
на Утрени и҇ на и҇нши набоже́нство, Миро-
но́сицы шука́ли Х҇а з ѻлѣ́йками дороги́ми,
бо напи́сано: Прійдо́ша на Гро́бъ нося́ще ꙗже
уго́товаша а҇роматы, Ѻлѣ́йками дороги́ми
называ́ютсѧ мл҇рдныи учи́нки, кото́рыи суть
двоѧ́кїи, є҇дны належа́тъ до тѣ́ла, голо́дного
накорми́ти, прагну́чого напои́ти, наго́гѡ

прио҇дѣ-

приѡдѣти, приняти в дом свой гостя, при-
ходня и оубогого, блзня навѣдити и по-
тѣшити, хорого такъже навѣдити и ѡздо-
ровье егѡ старатися, мртвого погребсти костелом
своимъ, если понемъ нѣчого незосталося.
Другїи оучинки млрдныи до дшѣ належат,
грѣшного ѿвести ѿ грѣха допокаянїя, неу-
мѣетного научити волѣ и приказаня Бжого,
потребуючому порады, дати здоровую пораду
дочогѡ доброго, молитися Бу за всѣ люде,
которыи ласки Божеи потребуют, смутногѡ
потѣшити нетылко словом, але и оучинком,
наворочати люде невѣрныи до вѣры православной,
и недопущати людем невѣрнымъ Хрстїянъ
православныхъ зводити, ѿпускати люде кривды
и оуразы свои, которыи ѿнихъ маемо, если
з тыми дорогими ѡлѣиками змлрдными
оучинками, будемо Хрста шукати, знайдемо
егѡ в ѡгородку Нбном, якъ Мрїя Магдалына
Мироносица знашла егѡ в ѡгородку земном, Іѡа к.
шукаймо Хрста якъ шукали три цре, гды Хс
народился, шукали з подарунками, з зо-
лотом, з Миром, и з кадилом, и знашли егѡ Мѳа в.
в Вифлеомѣ, шукаймож и мы Хрста з подарун-

камн

камни, и дѣмо до нєго мѣсто Кадила з вѣрою,
мѣсто Мира з надѣєю, мѣсто золота з лю-
бовію, то єгѡ знайдємо в Виөлеѡмѣ нєбєсном.
Четвєртый ѡстатній разъ можємося научити
з словъ Пречистои Дѣвы любви до ближнєго, бо
гды Пречистая Дѣва была з Христомъ в Кана-
галилейской на вєсєлю, а нєстало тамъ вина, тєды
причинялася до Христа, жєбы далъ имъ вино, и
Іѡан в. мовила: Вина нємаютъ, для того тоє мовила
Пречистая Дѣва, бо любила ближнєгѡ, любила
ѡблюбєнца и ѡблюбєнницу, и в нєдостатку ихъ
ратовала, любѣможъ и мы ближнєго своєго,
кождого Христіянина, ратуймо єгѡ в нє-
щастю, в утрапєню, и чогѡ потрєбуєтъ ѡ насъ,
учинѣмо для нєго тоє, бо всѣ христіянє богатыи,
и убогіи, Паны и слуги, Потєнтатовє и нє-
волники сутъ нашими ближними, и братією
нашєю, понєважъ всѣ єдного Ѡтца маємо Бга,
до которого мовимо: Ѡтче нашъ иже єси на
нєбєсѣхъ, и всѣ єдну Матку маємо Црковъ Стую,
которая породила насъ духовнє прєз Крщєніє Стоє,
такъ мовитъ Хс: Аще кто нє родится водою и
духомъ нє можєтъ внити в Црствіє Бжіє. Єдного
Орла построѣлєно стрѣлою, а гды позрѣлъ

Ѡрєлъ

Орелъ на тꙋю стрѣлꙋ, ѡбачилъ на ней пюра
орлїѣ, тєды почалъ мовити : нежаль мнѣ,
же мене бьетъ тое дерево и железо, котороеж
втой стрѣлѣ знайдꙋетъ , бо то є чꙋжое,
але жал мнѣ, же моеж пѣре ѻрлее ѻрла бьетъ
мене, єстъ то байка , але до нашей мовы
ккладꙋетъ , бо нежаль чл҃вѣкови, гды єгѡ
непріѧтелѧ ненави, лаетъ, бьетъ зневажаетъ
и кривдꙋ ємꙋ чинит, але жал чл҃вкови великїй
гды єго ближнї ненави и внещастю нератꙋетъ,
и на здорове єгѡ настꙋпꙋетъ, нежал было
Кролеви Двдви, гды зни войнꙋ точили Фї-
листинове, Аммонѣтове, Сирїйчикове и
иншїи народы, бо то были непріѧтелѣ, але жал
ємꙋ былъ великїй, гды зни войнꙋ точилъ
Саꙋлъ тестъ єгѡ неслꙋшне и невинне, и на здо-
рове єгѡ настꙋповалъ, жал ємꙋ был великїй
гды зни войнꙋ точилъ Авесоломъ снъ єгѡ
властный и хотѣлъ єгѡ з панства выгнати и
живота позбавити. Жал ємꙋ был великїй,
гды зни войнꙋ точилъ Ахитофел вѣрный
єгѡ порадца и злое ємꙋ почал мыслити, длѧ
того мовилъ Двдъ до Ахитофела : Ащебы
врагъ поношилъ ми претерпѣлъ бы оубѡ, и аще бы

нєхай дадимъ намъ велерѣчевая ѹкрылє бысѧ
ѿ негѡ, тыже чл҃че равнодꙋшне ꙗко мой и
знаємый мой, иже кꙋпно насладилсѧ єси сомной
брашна, въ храмѣ Бж҃іи ходихомъ єдино-
мышленїємъ. припоминаймо собѣ вдовꙋ,
котраѧ в Сарептѣ Сїдонской почасъ голодꙋ
кормила Прр҃ка Їлїю, маючи тылко горстъ мꙋки
и флѧшечкꙋ ѡливы, єднакъ ты не зꙋбожала,
бо ни мꙋки в начинѣ, ни ѡливы в флѧшецѣ
неѹменшилосѧ, але завше прибывало, поты
ажъ поки минꙋлъ голодъ, такъ и теперъ кто
близкихъ своихъ людей ѹбогихъ кормитъ, поитъ,
ѡдѣваєт и даєт имъ все, чогѡ ѡны потребꙋютъ,
тот никгды не зꙋбожаєтъ, завше бꙋдꙋт ѹнегѡ
вшелѧкїи достатки прибывати, прирастати
и примножатисѧ, ведлꙋгъ слова Соломѡновы:
Иже даєт ѹбогимъ не ѡскꙋдѣєтъ, споминаймо
собѣ и богача ѹкоторогѡ Лазаръ ѹбогїй предъ
воротами лежалъ и просилъ: жебы ємꙋ ѡкрꙋбинны
дали ѣсти, котрыи падали з столꙋ богатого
але и ты ємꙋ не дано, што затоє поткало
богача ѡногѡ? тоє поткало, же потымъ в пе-
кельномъ огнѣ бꙋдꙋчи, ѡбачилъ далеко Лазарѧ
на лонѣ Авраамовомъ, и просилъ єгѡ, жебы

ѡмочилъ

ѿмочилъ пале в водѣ и заперопилъ ѧзы́къ его,
которы в огнѣ горѣлъ, але Лазаръ неучинилъ
длѧ него того, так и теперъ котрыи люде
богатыи нелюбѧтъ ванѣни своихъ, люде убогии
некормѧтъ их, непоѧтъ, неѿдѣваютъ их в до свой
непускаютъ, нехаи сѧ подѣваниѧ же ѡныи люде убогии
на ѡномъ свѣтѣ будутъ просити, жебы имъ
дали ѣсти и пити, жебы ихъ приѡдѣвали и
до неба пустили, але люде убогии нехотѧтъ длѧ них
того учинити, длѧ того мовитъ Хс: Сотворите
собѣ други ѿмамоны неправды, да егда
ѿскудѣете прiимутъ вы въвѣчныѧ кровы
учинѣте собѣ прiѧтелiовъ (людей убогихъ)
за мамону неправедливуи, забогацства,
(дачи имъ ялмужну) жебы гды прiидетъ
на васъ убозство (на ѡномъ свѣтѣ,) жебы васъ
ѡни приимали до вѣчныи прибытковъ небесныхъ, не
кажетъ Апостолъ Павелъ невѣстамъ в церкви мовити
ни люде учити ни уряду священническаго ѿпра-
вовати, бо напиcа: Жены ваша в церкви да молчатъ. Апо ді
Слухала того пречистаѧ Дѣва, бо не толко в церкви,
але на кождомъ мѣсцу молчанiе заховала, понеже
толко четыри разы мовила живучи на свѣтѣ,
ѧкосмы в писмѣ Стомъ: знаходили, але ж Пречистаѧ

ѿ к Дво

Казанье второе,

Дв҃о ѿто̑ приказаня Ап҃толско, чиню теб
волною; Нехай мовчи в Церкви Ева, бо для ей
мовы Адам з Раю выгнано. Нехай мовчи жена
Путифарова, бо для ей мовы Iосиф в те-
мницу вsажено. Нехай мовчи Далида, бо для ей
мовы Самсонови очи выколени и в неволю до
Газы места запроважено. Нехай мовчит
Езавель, бо для ей мовы укаменовано Навуфея.
Нехай мовчи Годолия, бо для ей мовы позабияно
сынов Охозіи Царя Iзраилского. Нехай мовчит
Iродіяда, бо для ей мовы оутято голову
Iwанови Крестителеви, а ты Пречистая Дв҃о мов и
в Церкви; бо для твоей мовы Хс҃ в Канагалілейской
учинил з воды вино. Водою называются люде,
так мовлено до ст҃: Iwанна Б҃гослова в Wбявлен:
Воды яже видѣ еси, людіе суть и народы и пле-
Апо з҃і мена и языцы: Вино называется пріятель, так
мови Iисус Сирах: Вино ново другъ нов, мовже
в Церкви Пречистая Дв҃о до Хр҃та Сн҃а своего, жебы
wн тую воду (люде) учинил вином (пріятелями
своими,) яко мовил до Ап҃лов: Вы друзи мои
есте, аще творите, елика заповѣдаю вам, ео есмы
зостанемо пріятелями Хр҃товыми будемо з Хр҃том
в небѣ жити, во вѣки вѣков, Амин.

Вазань

Казаніе, на Бл҃говѣщеніе Прчтои Бг҃ородици.

Ꙗко Кедръ вознесохся в Ліванѣ, и ꙗко Кіпарисъ на горахъ Аермонскихъ, и ꙗко Фінизъ вознесохся иже на приморіи. Іисус Сирахъ, кд.

Кгды посылалъ Бгъ Моѵсеа до Фараѡна Кролѧ Егѵпетскогѡ, и казалъ мовити ему, жебы выпустилъ з Египту лю Ізраиля, ѡбавлѧлсѧ Моѵсей ити до Фараѡна и мовити до него: вымовлѧлсѧ неспособною мовою своею, же не могл ѡтъ кꙋка днїи мовити, Православныи Хртїане, на начꙋл и мене Бгъ днѧ нинѣшнего, жебы мовилъ до Прчтои двы Кролевои всегѡ свѣта и хвалилъ ѡнꙋю, бо сего днѧ естъ Свто, Благовѣщенїе Прчтои Бцы, але и ѧ ѡбавлѧюсѧ мовити до неи, бо немаю такои мовы, котораѧ на еи похвалꙋ належитъ; потѣшилъ Бгъ Моѵсеа, мовѧчи до него: Азъ ѡтверзꙋ оуста твоѧ и оустрою тѧ, еже ти бꙋдетъ глати, такъ и ѧ сподѣваюсѧ, же и мои Бгъ оуста ѡтворитъ и наꙋчитъ мене, що маю мовити; чинитъ мнѣ Исхо д

безпечны и Ѻслица Валаамова, которая будучи
чн пв, звѣрам нѣмымъ и нерозумным, промовила,
гды Бгъ схотѣлъ: тѣм а и я либо не маю вымовы
и розуму такого, котрым бы моглем понятии
цноты Пречтои Дѣвы, една гды Бгъ схочет,
моѫ промовити и Пречтую Дѣву хвалити, бо
ѥи хвалят всѣ люде, штчии Пречтая Дѣва сама
Пророковала, мовячи: Ѿ нинѣ блажат мя вси
Роди. Хвалят Пречтую Дѣву и вси Ангелы, бо
Ангелъ Гавріилъ мови до нея: Благословенна ты
в женах, хвалит Пречтую Дѣву и вся Пренасвятѣй-
шая Тройца, которая ся в єдиномъ Божествѣ
знайдуетъ, бо Ѿцъ мови до Сна и Дха
Стого: Аще стѣна єстъ, съградѣмъ на ней
стрѣхи сребрены, Аще Дверь єсть, напишѣм
на ней доску Кедрову, для того Пречтая Дѣва
Пѣсн стѣной названа, бо ѡна Ѿ вшелякого не-
безпеченства людей заступуетъ; для того за
названа Дверь, бо през ней Хс, як през двери
пришолъ з Нба на землю; еще и для того
належит мнѣ хвалити и вывышати Пречтую
Дѣву, бо ѥи вывышил Бгъ на земли и в нбѣ,
и може Пречтая Дѣва мовити: Яко Кедръ
вознесохся в Ливанѣ, и яко Кипарисъ на горѣ

Ѥрмон-

Ѥрмѡнскихъ, и҆ ꙗ҆ко Фїнїѯъ возвысихсѧ, и҆же
на приморїи, ѡ҆бѣцꙋю тедды ласкамъ вашымъ нашымъ
каза́ни показа́ти, гдѣ на землі и в небѣ мае
мѣсце Пречтаѧ Дв҃а, которꙋю прошꙋ ѡ҆ помоⷭ҇,
ласкъ вашихъ ѡ҆ слꙋха́нье.

Ма́етъ Пречтаѧ Дв҃а мѣсце на землі межи
всѣми людми, бо тро́жкій єсть станъ людскій,
єденъ посполиты, дрꙋгій па́нскій, третій
духовны; прена́ча́ли тыи три ста́ны, три сн҃ы
Ноевы, Симъ, Хамъ, и Іа҆фетъ; Симъ,
преначалъ станъ духовны, Іа҆фетъ преначалъ
станъ па́нскій, Хамъ преначалъ станъ по-
сполиты, бо Хамъ слꙋжи́лъ двомъ братомъ своимъ, Бы д҃
Си́мови и Іа҆фетови, тамъ люде посполитыи
слꙋжатъ паномъ и духовенствꙋ, Мае тедды Пречтаѧ Дв҃а
мѣсце межи людми посполитыми, бо люде
посполитыи даютъ паномъ своимъ дань, слꙋхаючи Ап҃ла
Па́вла, которыи мо́ви: Воздадите ꙋбо всѣмъ
до́лжнаѧ, ємꙋже ꙋбо ꙋрокъ, ꙋрокъ, и ємꙋже
дань, дань, а ємꙋже страхъ, страхъ, и ємꙋже
честь, честь, и Пречтаѧ Дв҃а ѿдала себе самꙋю Бг҃ꙋ,
бо єще втретемъ рокꙋ бꙋдꙋчи пошла до Црькви
Соломо́новой назва́ной Ст҃аѧ ст҃ыхъ, и тамъ
при Црькви мешка́ючи оуставичне слꙋжила

Бг҃ꙋ

Бг҃у, для того Пр҃чтая Дв҃а ласкава была на
ст҃го Пет҃а Адоникого, явилася ему всн҃ѣ,
вкн҃ С. Петра. ч҃до и показала мѣсце на горѣ Адоникой, жебы
тамъ мешкалъ, бо ст҃ый Петръ ѿдалъ себе
самого Бг҃у, зоставши законникомъ, и тепе(р)
котрыи люде ѿдаютъ себе самыхъ Бг҃у на
услуги его, зостаючи законниками, тымъ
Пр҃чтая Дв҃а великую ласку свою ѡсвѣдчаетъ,
показуется имъ въ снѣ, и упевняетъ ихъ
же будутъ жити з Бг҃омъ на горѣ Нб҃ной,
котрую споминаетъ Ψалмиста мовячи: Кто
взыйде на гору Гс҃ню или кто станетъ на мѣстѣ
ст҃омъ его, невинныи руками и чистъ Ср҃дцемъ,
маетъ Пр҃чтая Дв҃а мѣстце межи Панами,
бо Паны боронятъ ѿчизну и Цр҃ковъ Бж҃ую ѿ
непріятелей и войну зними точатъ, слухаючи
Іисуса Сіраха мовячого: До смерти подвизайся
по истиннѣ и Гдь Бг҃ поборетъ по тобѣ, до смерти
бой заправду, а Гдь Бгъ поможетъ тобѣ, и
Пр҃чтая Дв҃а боронитъ людей вѣрныхъ ѿ непріятелей,
Гды Юліанъ Апостата чинилъ перехвалки
на хр҃тіянъ, и хотѣлъ ихъ забіяти, на той
часъ Пр҃чтая Дв҃а ѡборонила ихъ ѿ того не-
пріятеля, бо видѣлъ ст҃ый Василій великій

Пр҃чтую

прч҃тую Дв҃у, которая казала Меркурїеви Юлїана
забити, ито невидимо заби его на воинѣ копїем,
гды Юлїанъ воно точи з Персами, и теперъ есми
нарѣ якїи непрїятелѣ на(с) наступуют, удаваимо имы
ди прч҃тои Дв҃ы и просѣмо ее ωратуно, то ωна
ωборони на ωнепрїятеле наши, и якже и позабиает.
Маєт прч҃та Дв҃а мѣсце и межъ духовными, бо духо-
вными маєся Бг҃у за всѣ люде, слухаючи Ап҃ла Павла
мовячого: Млю убо вы прежде всѣ, творїти мл҃твы,
млнїя прошенїя, благодаренїя за вся ч҃лвки, за Цр҃я
и за вся иже въ власти сут, да тихо и безмовно житїе
поживе, въ всякомъ бл҃гочтїи и чистотѣ. И Прч҃тая
Дв҃а мл҃тится Бг҃у за всѣ люде. Гды в Сторонахъ
Влоскихъ было великое трасеніе землѣ, тамже домы,
вежѣ, и Мѣста упадали, и люде забияли, и на небѣ
показовалися войска огнистыи, которыи ωпоноч
на всѣхъ послуповали, люде видячи такие страхи, ро-
зумѣли же и Конец свѣта, розумѣли же юж
Страшныи Суд приходит, на тотчас в Кремонѣ мѣстѣ
Французкомъ едно дитятко малое пелюхами повитое,
в колыбцѣ, против природженю своему промовило:
же видѣло Прч҃тую Дв҃у Бц҃у стоячую пре Хм҃ъ
Сн҃омъ своимъ, и мл҃ячуюся ему, жебы не затрачалъ
свѣта, которыи за грѣхи хотѣлъ затратити,
потым зновъ тое немовлятко умолкло, и не мовило

Никиф. кни. ї. гл: ле.
Баро: Рокъ: ацзі.
Сїгон: кни. ї. ωКро. болоско.

ажъ

а дочасꙋ мовѣ ансько насначено, щаслицыи тєды
андє тыи, которыи маєт запатрокꙋ прчтꙋю Дбꙋ,
и єнїѧ здшєю и з тѣло порꙋчаю, бо ѡна за ты
ѡсобанбє молитсѧ Бꙋ, жєбы нани бы мардныи,
и нєзатрачаи загрѣхи, которыми ѡны маєстѣ
Бжїи ѡбразнан. Маєт прчтаѧ Дба мѣсцє и
вниѣ межи всѣми Агглами, которыє є девѧ
Хоро, в першо Хорѣ найнизшо знадꙋнтсѧ
Аггли, вдрꙋго Архаггли, втрєто Кнѧства,
вчєтверто Владзы, впѧто Моцарства, вшєсто
Панства, всємо Ѳроны, вѡсьмо Херовим. вдєвѧто
навышо Хорѣ знадꙋнсѧ Серафими, повсѣх
ты Хора Аггелски бꙋдꙋ мєшкали андє стыи, гды
приимꙋ вниѣ заплатꙋ засвои заслꙋги, длѧ того
мови Хс: в Домꙋ Ѡца моє ѡбитєли многи сꙋ,
Іѡ: ді. коды стыи бедꙋ своєи заслꙋги бꙋдє мѣт мѣсцє,
кто мєншє працова, вниждо Хорѣ бꙋдє жити, кто
болшє вꙑшо, кто наболь внавышо хорѣ жити бꙋдє,
велꙋ Ѱалмисты: Комꙋдо водаси подѣло єгѡ,
длѧ того повсѣх хора Аггелски бꙋдꙋ жити стыи, бо
зовсѣх Хорѡ выпали Аггли пышни, можемо тоє
В зрозꙋмѣти з Апла Павла которы зроманты Хоро
припоминає дꙋхо злы мовачи: Нѣст на брань къ
плоти и крови, но к началом и властем и к миро-

держи

держителемъ тмы вѣка сегѡ, духовомъ злобы
поднебнымъ, зачимъ тыи мѣстца порожніи
по всѣхъ хорахъ Агглскихъ наповнитъ Богъ
людми стыми, ведлугъ Псалмисты: Исполнитъ
паденія. в Хорѣ Агглскомъ найнижшомъ
будутъ мешкати дѣти малыи, которыи
ѡкрестившися померли избавлени суть тылко
заслугами Хвыми, мукои и смртіи Хвои,
а сами мало служили, албо жадной услуги
неучинили Бгу, в тымже хорѣ Агглскомъ найнижшомъ
будутъ мешкати вдовы, и тыи люде, ко-
торыи живутъ в станѣ малженскомъ, ведлугъ
приказаня Бжогѡ, бо Агглы малыи послуги
Бжкіи ѡправуютъ, стерегутъ людей завше,
накожомъ мѣстцу, ѡвсегѡ злогѡ, и ѡзнай-
муютъ ѡ Бгѣ людемъ малыи речи, з тогѡ Хору
былъ Ангелъ, которыи стерегалъ в дорозѣ Іакова
Патріарху старозаконнагѡ, бо написано:
Іаковъ иде на свой путь возрѣвъ и видѣ полки Быт лв
Бжія, Маетъ и пречтая Дѣва мѣстце в Хорѣ
Агглскомъ, бо и ѡна стережетъ людей вѣрныхъ
ѡвсегѡ злого, Дозна тогѡ Констaнтинополь,
который гды ѡблегали Персове и штурмовали Баро ро Хке
до негѡ хотячи егѡ добыти, на той часъ

видѣли

видѣли єдну́ зацную невѣсту з мѣста пре
браму выходячую, и розумѣли же то Цесаровая
идет ѿпокой просити, а то была Пречистая
Дѣва, которая стерегла Константінополь ѿне_
прїятелей, бо потым тая невѣста зникнула,
а непрїятелѣ почали сами з собою вадитися
и много ихъ в той звадѣ погинуло, потым
надругїй день ѿ мѣста ѿступили, и теперъ
на якое мѣсто непрїятелѣ наступуют нехай
там люде удаются до Пречистой Дѣвы, а ѡна
ихъ будет стеречи, и справит тое, же непрїятелѣ
сами з собою повадятся и ѿступят ѿ мѣста
которого добывают. в Хорѣ Архангелском
будут жити учителѣ церковныи которыи
великим Монархом и Потентатом свѣта
того, великїи речи ѡзнаймуют, ѡзнаймуют
волю Божїю и приказаня Божїи, которыи по_
винни ѡны заховати, бо Архангели великих
людей посолства ѿправуют, и ѡзнаймуютъ
имъ великїи речи ѿ Бога, з того Хору былъ
Габрїилъ, который ѿправовалъ посолство до
Захарїи и ѡзнаймилъ ему речъ великую, же
Єлисавефа жона его мѣла породити Іѡанна
Крестителя, маетъ и Пречистая Дѣва мѣстце

в Хорѣ

в Хорѣ Архаггелскомъ, бо и ѡна ѡзнаймуетъ
великимъ людемъ великїи речи. Гды Леѡ
Арменъ мордовал и забїѧлъ хр҇тїан, пр҇чтаѧ
Два мат҇цѣ єгѡ въ снѣ показаласѧ, и казала ѡ Зонара
єй до Сына своєгѡ перепити чашею крови пол-
ной, а презъ тое ѡзнаймовала, же Сына єи
мѣли забити, щосѧ прдвѣ збыло, бо по тымъ
в прдвомъ часѣ Леѡна Армена забито, и тепер
кто хр҇тїан православныхъ мордуетъ и забїѧетъ,
и ѡнъ самъ будетъ забитый, бо написано:
Пролїваѧй бо кровъ чл҇чу, внеѧже мѣстѡ Бы. д.
єгѡ пролїєтсѧ. Межи Кнѧствами будут
жити преложоныи, Кнѧзѣ, Королѣ, Цр҇ѣ
и всѣ старшїи, которыи меншими людми
добре рѧдѧтъ, вѣдлугъ приказанѧ Бж҇огѡ,
нечинѧтъ имъ кривды, бо Кнѧзства сутъ
преложоными по розмаитыхъ мѣстахъ,
Провѣнцїах, и Нацїѧхъ, з того Хору былъ
Кн҇зь, ѡ котором пррку Данїиловѣ ѡзнаимил Дан: і.
Аггелъ мовѧчи: Кн҇зь же цр҇тва Перска стоѧше
противу мнѣ двадесѧт и єдинъ днь, Маєтъ
и пр҇чтаѧ Два мѣстце межи Кн҇зствами, бо
и ѡна Преложоною єстъ, на Нб҇ѣ, на Земли,
на мори, и на всємъ Свѣтѣ, и все створенїє

стихиро: ли рді

єст слухают, Доснали тогω Ѻсколдъ и Діръ
Кнзѣ Рускіи, которіи были єщє пре крщенієм
народу Руского, бо ωны зобравши великіи
войска рускіи, пошли чорнымъ моремъ въ
Ѻкрутахъ по Црьгородъ, и ωблегли єгω
и добывали, тєды Патріарха Сергій взявши
пречтои Двы Шату, котрая тамъ была,
вмочилъ вморе, и заразєм море звурнало и всѣ
Ѻкруты з Войсками рускими розбило и по-
топило, тылко два кнзѣ Ѻсколдъ и Діръ
вмалой дружинѣ до ωтчизны вернулися, єст
тєды пречтая Два предложонею на моремъ,
понєважъ єи море послухало и ωд єи Шаты
звурнлося и Кораблѝ з Войсками рускими
потопило, и тепер на которыхъ людей не-
пріятєлѣ наступуютъ, нехай тыи люде
удаются до пречтои Двы, просячи єи ωратуно,
то ωна вмори пекелномъ непріятєли ихъ
потопитъ, Межи Власами будутъ жити
люде, которыи спротивляются злым духом,
бойну зними точатъ и нечинятъ грѣха,
до которого ωны поводя, бо Власы маютъ
моцъ на духами злыми, бойну зними
точа и гамуют ихъ, жебы люде нешкодили,

З того

зтогѡ Хорꙋ былъ Рафаилъ, который порвалъ
Асмодеа дꙋха злого и привязалъ егѡ на пꙋщи Тѡ: н.
Египетской, жебы Товїи незашкодилъ.
Маетъ и Прⷭ҇таа Дв҃а мѣстце межи Владзами,
бо и ѡна маетъ моцъ надъ дꙋхами злыми,
громитъ ихъ и з людей выганяетъ, жебы
имъ нешкодили. Доꙁнала тогѡ Зоа Леѡна
Цесара Грецкогѡ жона, в которꙋю былъ злый в житїи дарꙋ грецко.
дꙋхъ вступилъ, а гды ей Патріарха Поясом
Прⷭ҇тои Дв҃ы ѡперезалъ, зостала волная ѿ
злого дꙋха, и теперъ если в когѡ злый дꙋхъ
вступитъ и мꙋчитъ егѡ, оудаваймося з ним
до Прⷭ҇тои Дв҃ы, просячи ей, жебы чл҃вка ѿ
дꙋха злого оувольнила, выслꙋхаетъ Прⷭ҇таа
Дв҃а просьбы нашей и дꙋха нечистого з чл҃вка
выженетъ. Межи Моцарствами бꙋдꙋтъ люде
жити, которыи чꙋда чинятъ, на приказъ
котрыи в болотѣ бꙋдꙋчи не каляютсѧ, болотом
естъ тѣло наше чл҃вѣчее, бо з болота естъ
оучинено, для тогѡ мовитъ Бг҃ъ до людей:
Якѡ бренїе пꙋти поглаждꙋ ихъ, якъ болото
на дорозѣ з гладꙋ ихъ, в томъ болотѣ,
в тѣлѣ, дш҃а наша розмаитыми грѣхами
калятсѧ, для тогѡ волалъ Ап҃лъ Павелъ:

Рим: з. Ѡ окая́ненъ а́зъ чл҃къ, кто́ мя и҆зба́витъ
ѿ тѣ́ла Сме́рти сея̀, кото́рыи тѐды лю́де
у тѣлѣ смертелно́мъ живу́чи грѣхо́въ хроня́тся,
ты́и чу́да чи́нятъ, бо вболо́тѣ бу́дучи не-
каля́тся, зачи́мъ бу́дутъ жи́ти межи
Моца́рствами, бо моца́рства чу́да на свѣ́тѣ
чи́нятъ, и҆ пре́зкихъ Бг҃ъ дае́тъ мо́цъ лю́демъ,
чине́ня чу́довъ, з того Хору́ бы́лъ А҆нгелъ,
кото́рый ѡборони́лъ ѿ огня̀ в Вавѵло́нѣ
Дан: г. трохъ мла́нцовъ, Сидра́ха, Миса́ха и Аве-
днаго, же ѡны в печи́ огни́стой незгорѣ́ли.
Ма́етъ пригала Два мѣ́сце и межи Моца́рствами,
бо и҆ Ѡна чу́да чи́нитъ, борони́тъ люде́й ѿ огни̂,
Ев:гро. ро фив. До зна́ того е҆де́нъ Жидо́ в Костантинопо́ли,
кото́рый пришо́ до церкви з дѣтми христїанскими,
и҆ пожива́лъ зни́ми, Тѣ́ло и҆ Кро́вь Хв҃у,
верну́вшися до до́му сказа́то́е ѿцеви своему́,
тѐды о́тецъ е҆гѡ бу́дучи жи́домъ невѣ́рнымъ
розгнѣва́вся ба́рзо на сына своегѡ, и҆ порва́вши
е҆гѡ вки́нулъ в пѣчъ огни́стую, бо бы шкля̀,
а гды тре́тего дня̀ ма́тка е҆гѡ пришла̀ до то́еи
печи, зна́шла сы́на своегѡ жи́вого и҆ здоро́во,
и҆ пыта́ла е҆гѡ, я҆къ о҆нъ незгорѣ́лъ в огни̂
ѿказа́лъ, да я того́мъ незгорѣ́лъ, бо до мене

прихо́дила

приходила за́цнаѧ Невѣ́ста ѧ́ка́жесь, котраѧ мнѣ̑ ѣсти приносила, гды̀ хотѣлъ, и҆ ѻ҆гонь гасила, жебы̀ мене̑ неспали́ла, а҆ таѧ Невѣста была̀ пречтаѧ Дв҃а, поживаймож вмы̀ часто Пренаисвтѣйшее Тѣло и҆ Кровъ Хв҃у, то пречтаѧ Дв҃а ѡ҆борони̑ насъ ѿ ѻ҆гнѧ̀ дочасного на семъ свѣтѣ, и҆ на ѡ҆номъ свѣтѣ ѡ҆борони̑ насъ ѿ ѻ҆гнѧ̀ пекелного вѣчногѡ, до которогѡ на страшно̑мъ Сꙋдѣ пошле Хс҃ людей грѣшны̑хъ мовачи: И҆дѣте ѿмене̑ проклѧтіи въ ѻ҆гнь вѣчный. Межи Панствами бꙋдꙋтъ жити Дѣвственники, Законники, и҆ Пꙋстелники, котрыи на тѣломъ свои̑мъ панꙋютъ, нечинѧтъ грѣха̀ котрогѡ̀ тѣло пожадаетъ и҆ до котрогѡ̀ и҆ провади̑, ко панства над иншими Аггламѝ панꙋютъ, и҆ мѣсто слꙋгъ А҆гглѡвъ дрꙋгихъ маютъ, з тогѡ̀ Хорꙋ былъ А҆гглъ, которого видѣлъ Стый І҆ѡаннъ Бгослѡвъ в ѿкровенію, до и҆ншихъ четырохъ А҆гглѡвъ держачи̑хъ четыри вѣтры земныи моланчогѡ: Невредѣте ни Землю, ни Море, ни Древа, дондеже запечатлѣемъ рабы̀ Бга на̀шегѡ, на челѣхъ ихъ, Маетъ и҆ Пречтаѧ Дв҃а мѣстце межи Панствами, бо ѡ҆на̀ пановала на тѣломъ Апо҃з

своимъ и на пожадливостями телесными,
панꙋетъ Пре́чтая Дв҃а и на Ангелами и мѣстце
слꙋгъ и маетъ, бо гды мешкала в Црк҃ви Со-
ломоновой, на той ча́с слꙋжили ей Ангели, кои над
ей покармъ, которого она заживала, если
теды Ангелы слꙋжа Прчтой Дв҃е и за Паннꙋ
ее маютъ, далеко барзѣй мы людми бꙋдꙋчи
слꙋжѣмо завше Прчтой Дв҃е яко Панне своей,
бо чл҃вкъ подлѣйшій е ѿ Ангеловъ, ведлꙋгъ
Ѱалмисты: Ꙋмалилъ еси его малымъ чимъ
ѿ Ангелъ. Межи Ѳронами бꙋдꙋ жити сꙋдіи,
которыи справедливе сꙋдятъ богатого и ꙋбогого,
знаемого и не знаемого, бо Ѳроны справед-
ливость Бжскꙋю въ себѣ маютъ, и людей справед-
ливости наꙋчаю, Зтого Хорꙋ былъ Ѳронъ
огнистый, з колами огнистыми, на которомъ
сидѣлъ Бгъ Ѻтцъ, так мови Прркъ Даніилъ,
Да́н з которы тое видѣлъ: Ветхій днми сидяше,
далѣй мови: Пртолъ его пламы огненъ,
колеса его огнь палящ. Маетъ и Прчтая Дв҃а
мѣстце межи Ѳронами, бо и она Бжскꙋю
справедливость маетъ, добрымъ людемъ ласкꙋ
ѿвѣдчаетъ, а злыхъ караетъ, Дозналъ
того Галлнъ геретикъ в мѣстѣ Геліополи,

котрый

котрый близнилъ Прⷭ҇тую Дв҃у и нехотѣлъ
шановати, напоминала єгѡ потрикроть
Прⷭ҇таѧ Дв҃а, жебы тогѡ нечинилъ, але ѡнъ
неслꙋхалъ, теды ємꙋ спачомꙋ ѿ полꙋдни
показаласѧ въ снѣ Прⷭ҇таѧ Дв҃а, и дотѧкнꙋласѧ
палцєм своим рꙋкꙋ єгѡ и ногꙋ, и тымъ дотѧкненєм
ѿтѧла ємꙋ рꙋки и ноги, и теперъ котрыи
люде близнѧтъ Прⷭ҇тую Дв҃у нехотѧтъ єѣ ша-
новати, нехай сподѣватсѧ, же имъ Прⷭ҇таѧ
Дв҃а нетылко рꙋки и ноги, але и головꙋ ѿдотнєтъ.
в Хорѣ Херовимском бꙋдꙋтъ жити Ап҃лы и
Прроки, котрыи маютъ в собѣ мдрость, бо вѣдаю
таемници Бж҃їи и людей таемны Бж҃ихъ
наꙋчаютъ, бо Херовими маютъ мдрость,
ѡни найбарзѣй розꙋмѣютъ таемниц Бж҃їи,
и людей до зрозꙋмѣванѧ, таемни Бж҃ихъ
приводѧтъ, з тогѡ хорꙋ были Херовими
з многими ѡчима, которы видѣлъ Прркъ
Iезекїиль, бо мови: Всѧ же тѣлеса их, и хребты Iезе 1.
ихъ, и рꙋцѣ ихъ, и крила ихъ, и колеса
полна ѡчес, притыи ѡчи значитсѧ мдрост
великаѧ, котрꙋю маютъ Херовими и людей
ѡноѣ наꙋчаютъ, Маетъ и Прⷭ҇таѧ Дв҃а мѣстце
в Хорѣ Херовимском, бо ѡна маетъ мдрость,

дозналъ

Кѵри́лл прикла́д гла́ к, ст҃ м: чн҃ в,

Дозна́лъ того̄ Ге́рманъ за́коннїкъ, котрі́мꙋ
хоромꙋ Пр҃чтая Д҃ва показа́лася и пыта́ла,
чого̀ бы хотѣ́лъ чи здоро́вя? чи мд҃ростн? Ѻн
проси́л ѡ мд҃рость, тѐды є҃мꙋ Пр҃чтая Д҃ва дала
такꙋ́ю мд҃рость, же оумѣ́лъ до́бре Еврейскїй
Гре́цкїй и Лати́нскїй ѧ́зыкъ, и нѣкто̀ є҃мꙋ
ро́бный не бы́лъ в наꙋ́цѣ, и те́перъ кто хоче́т
бы́ти мд҃рым, неха́й оудае́тся до Пр҃чтой Д҃вы
и є҃й мо́лится, а Пр҃чтая Д҃ва да҃ст є҃мꙋ такꙋю
мд҃рость, же не тылко по Евре́йскꙋ, по Гре́цкꙋ
и по латинѣ, але може́т вшелякими ѧзы
ками мо́вити, и нѣкто̀ є҃мꙋ в наꙋ́цѣ непо-
ка́жеся ро́бный. В Хорѣ Серафи́мском най
вы́шшо́м бꙋ́дꙋть жити Мч҃нники, ко́трыи Б҃а
любя́, Кровъ свою за Х҃а розливаю́тъ, мꙋки
терпя́ и смрть подыймꙋ́ют, бо Серафи́ми
найба́рзѣй любо́вїю до Б҃а запаля́ются и иных
побꙋжа́ютъ, жебы Б҃а любили, з того̄ хорꙋ
былъ Серафи́мъ, котро́го видѣ́лъ Пр҃ркъ
Ісаїа, ꙗко самъ мо́ви: Пꙋсти́ся ко мнѣ є҃днъ
Иса ѕ ѿ Серафимъ и в рꙋцѣ и́мяше оугль горящ,
є҃гоже клещами взя́тъ ѿ Олтаря, и при-
коснꙋся оустъ моихъ, Оугль горячїй значи
любо́въ, которо́ю ся до Б҃а Серафи́ми запаляю

и дото́ен

и҆ досто́ин лю́бви лю́дей побꙋжа́ти, Ма́етъ
Прч҃таѧ Дв҃а мѣ́сце и҆ в Хорѣ Сера́фі́мскомъ,
бо ѡ҆на҃ лю́бит Бг҃а и҆ захо́вꙋетъ тыхъ лю́дей при
оу҆ра́дѣ, котрыи Бг҃а любѧ҃т и҆ зако́нъ Бж҃кі́й
берꙋтсѧ, Дозна́лъ то́гѡ с҃тый Никола́й,
котрый на Собо́рѣ Ни́кейскомъ оу҆да́рил рꙋ́кою
по лицꙋ Арі́ѧ, длѧ то́го же ѡ҆нъ Хр҃а блюзни́л
называ́ючи є҆гѡ̀ сотворе́нїемъ, бо с҃тыи ѿцы̀
за то́е оу҆да́ренїе хотѣ́ли скинꙋти С҃того
Нико́лаѧ з оу҆ра́дꙋ Єп҃скопского, тѐды великомꙋ
Константи́нꙋ, Цесареви Грецкомꙋ и҆ с҃ты́мъ
ѿцо́мъ показа́лсѧ Хс҃ и Прч҃таѧ Дв҃а, Хс҃
з пра́вои стороны̀ дава́лъ с҃томꙋ Никола́ю
Єѵⷢ҇ліе, а Прч҃таѧ Дв҃а з лѣвои стороны̀ Омофо́р
є҆мꙋ дава́ла, и та с҃тый Никола́й зоста́лъ
при оу҆ра́дѣ Єп҃скопскомъ, и теперъ кто зако́нъ
Бж҃кі́й берегтсѧ, громи́т еретиковъ, жидовъ
и пога́новъ, котрыи Бг҃а блюзнѧтъ, того Прч҃таѧ
Дв҃а захова́етъ при є҆гѡ̀ оу҆ра́дѣ, никто є҆гѡ
з оу҆ра́дꙋ немо́же зсади́ти, и є҆ще наболшїй
оу҆ра́дъ, навышшее дыгни́тарство бꙋде є҆го Прч҃таѧ
Дв҃а промова́ти, Ма́етъ Прч҃таѧ Дв҃а мѣ́стце
в небѣ з пренаст҃ѣ́йшою Тр҃цею вышше всѣхъ
лю́дей с҃тыхъ, и вышше всѣхъ Агг҃ловъ, бо

Асобо: Дⷱе: ѕ. в жит: С Нікол:

ѡ҆ны̀

ѡны сꙋтъ слꙋги, а пречⷭ҇таѧ Дв҃а єⷭ҇т Мт҃кою
Бж҃ою, которꙋю казалъ сам Бг҃ъ шановати
мовѧчи: Чти ѡ҃тца твоєгѡ и мт҃ръ, и для того
пречⷭ҇таѧ Дв҃а мает мѣⷭ҇це в нб҃ѣ з пренаѧⷭ҇тѣи-
шою Трⷪ҇цею, вышше всѣхъ людей ст҃ыхъ,
и вышше всѣхъ Хоровъ Агг҃лскихъ, бо и Трⷪ҇ца
пренаѧⷭ҇тѣишаѧ мѣла мѣⷭ҇це в живоⷮ҇ѣ пречⷭ҇тыѧ
Дв҃ы: Ѻтецъ благоизволилъ, Сн҃ъ родилсѧ, а Дх҃ъ
ст҃ый справовалъ Тѣло Хв҃о з самой Крвѣ
девической, такъ мовилъ Агг҃лъ Гавріилъ до
пречⷭ҇той Дв҃ы: Дх҃ъ ст҃ый найдет на тѧ и Сила
вышнѧгѡ ѡсѣнит тѧ, Маєтъ и для тогѡ
пречⷭ҇таѧ Дв҃а мѣстце в нб҃ѣ з пренаѧⷭ҇тѣишою
Трⷪ҇цею вышше всѣхъ людей ст҃ыхъ, и вышше
всѣхъ Хоровъ Агг҃лскихъ, бо ѡна болшꙋю
ласкꙋ вскїю маєтъ, нежели всѣ люде ст҃ыи и всѣ
Агг҃ли, та мовлено до пречⷭ҇той Дв҃ы: Радꙋйсѧ
ѡбрадованнаѧ Гдь с тобою, витай ласки
повнаѧ Пн҃ъ з тобою, єще и для того пречⷭ҇таѧ
Дв҃а маєтъ в нб҃ѣ мѣстце з пренаѧⷭ҇тѣишою
Трⷪ҇цею, вышше всѣхъ людей ст҃ыхъ, и вышше
всѣ Хорѡ Агг҃лскихъ, бо ѡна всѣ людей ст҃ыхъ
и всѣ Агг҃лѡ цнотами и добрыми ꙋчинками
своими перевышшаетъ, такъ мовит до ней

Соломѡн

Соломо́нъ в̾ при́повѣстехъ: Мно́ги дще́ри
стѧжа́ша бога́тство, мно́ги сотвори́ша си́лы, при л҃а
ты́же преспѣва́еш, превознесеса на всѣ́хъ.
Тро́каѧ є́стъ че́сть, є́дна найбо́лшаѧ: Ла́трїа,
кото́раѧ само́му Бг҃у нале́житъ, нико́му
и́ншому, бо написано: Само́му Бг҃у чт҃ь и сла́ва,
и на и́ншомъ мѣ́стцу: Гд҃у Бг҃у твоє́му поклонишисѧ и тому̀ є́диному послу́жиши. Дру́гаѧ
є́стъ че́сть найме́ншаѧ, Дулїа, кото́раѧ
нале́житъ всѣ́мъ Ст҃ы́мъ, бо Ѱалми́ста
шанова́лъ Ст҃ы́хъ, да́ѧ того̀ мо́ви: Мнѣ́же
зѣло че́стни бы́ша дру́зи твоѝ Бж҃е. Тре́таѧ
є́стъ че́сть сере́днѧѧ: Гиперду́лїа, кото́раѧ
нале́житъ Хр҃тѣ ꙗ́ко чл҃вкови, бо Хс҃ двѣ̀
нату́ры в̾ себѣ̀ ма́етъ, Бжеску́ю и чл҃вѣ́ческую, ꙗ́ко
Бг҃ъ оуроди́лсѧ пре́дъ вѣ́ки ѿ Ѻц҃а, та́къ мо́ви
са́мъ Бг҃ъ ѻ҃ц҃ъ до Хр҃та Сн҃а своєго: И҆з̾ чре́ва
пре́жде Денни́ца роди́хъ тѧ, ꙗ́ко чл҃къ оуроди́лсѧ
по лѣ́тахъ ѿ мт҃ки, ве́длугъ А҆п҃ла Па́вла: Е҆гда̀
прїи́де кончина̀ лѣ́томъ, посла̀ Бг҃ъ є҆диноро́дного
Сн҃а своє́го ражда́ема ѿ жены̀, Хр҃ту́ те́ды ꙗ́ко
Бг҃у нале́житъ че́сть найбо́лшаѧ: Ла́трїа,
а ꙗ́ко чл҃вкови нале́жит чт҃ь сере́днѧѧ: Гиперду́лїа,
та́ѧж чт҃ь сере́днѧѧ нале́жит Прч҃тои Дв҃ѣ и кр҃ту

Д҃кад в. а҆ма́де
нади́сѧ
при л҃и
с҃м҃д.

Стмȣ, бо ꙗкъ въ Хѣ натура члчаѧ з Бгомъ
злучила, такъ и прчтаѧ Дв҃а злучиласѧ з Бгомъ,
поневажъ Ха Сна Бжогω породила, и Кртъ
Стый злучилсѧ з Бгомъ, бо на немъ распѧтый
Хс Снъ Бжiй, длѧтогω Ѱалмиста называетъ
Кртъ Стый подножiемъ ногъ Хвыхъ, и каже
Кртȣ стмȣ кланѧтисѧ, мовѧчи: Вознесите
Гда Бга нашегω и кланѧйтесѧ подножiю ногȣ
егω ꙗкω Стъ естъ. Православныи хртiане:
ведаете же прчтой Двѣ належитъ честь
гипердȣлiѧ, выражаймо жъ мы тȣю честь
прчтой Двѣ, хвалѧчи ей и вывышшаючи,
поневажъ ωна вывышена естъ в нбѣ на всѣхъ
людей Стыхъ, и на всѣ Хоры Аггелскiи, и
маетъ мѣстце з пренастѣйшою Троцею, длѧ-
тогω може мовити: Ꙗкω Кедръ вознесохсѧ
в Ливанѣ, и ꙗкω Кипарисъ на горахъ Аермонскихъ,
и ꙗкω Фiниѯъ вознесохсѧ, иже на приморiи.
Если бȣдемо прчтȣю Двȣ хвалити, вывыш-
шати и ей тȣю чть гипердȣлiе выражати,
и нас прчтаѧ Дв҃а предстателствомъ своимъ
вывышитъ, такъ, же скончивши теперенее житiе нашее
дочасное, бȣдемо все в нбѣ пред маестаты Хора
Аггелскихъ жити, въ вѣки вѣкωвъ, Аминь.

Казанье

КАЗАНЄ ВНА БЛГОВѢЩЕНІЄ Пр҇тои Бгородици.

Радуйся ѡбрадованая Гдь стобою. Лука, а.

Лушне Црков наша Нбомъ Пречтую Дву называетъ, мовячи: Что тя наречемъ со ѡбрадованная? Нбо, албо вѣмъ в Нбѣ мешкаетъ Бгъ, ведлугъ Ѱалмисты мовячого: К тебѣ возведохъ очи мои живущему на нбси, та в жиотѣ Прчтои Дви мешкалъ Хс Бгъ нашъ, пред девят мцей, гды мѣлъ ѿнеѣ оуродитися, длятого мовилъ донеѣ Аггелъ Гавріилъ: Радуйся ѡбрадованная Гдь стобою, Нбо ѡкрываютъ ѡблаки, ведлугъ того Ѱалмисты: Одѣвающему нбо ѡблаки, и Прчтоѣ Дви оумерлой тѣло гды Апловє провадили до гробу и спѣвали Ѱалм: Во исходѣ Ізлевѣ ѿ Єгупта, на той часъ ѡболо вколо ѡточилъ Прчтую Дву и Аплов, так, же тылко люде спѣвание чули, а Прчтои Дви и Апловъ за ѡболоком невидѣли, ѡболоками Пррк Ісаїя называетъ людей вѣрныхъ, мовячи: Нѣціиже яко ѡблацы плоутъ, ѡтачаймо и мы тое нбо, Прчтую Дву вколо, як ѡболокъ,

Єпїфа на оуспе Пре Бца

Исаа ѯ.

зби́раючися в Цр҃кве́ и на ко́ждем мѣ́сцу дѣ́ет на мл҃твы и на похва́лу, бо Пре́чт҃ая Дв҃а е́ст межи на́ми невиди́мо на ко́ждом мѣ́стцу, где́ся е́й мл҃имо, жебы́смо ѡ́хотнѣ́й до того нб҃а спѣша́нися, до Пре́чтой Дв҃ы, Пока́жу ла́скам ва́шим на ты́м ка́заню, я́ким в нб҃ом е́ст Пре́чта Дв҃а, Бо ѡ́динна́дцат нб҃ъ зна́йдуется, ве́длуг на́уки Ѳїлосо́фовъ и Астроло́говъ, прошу Пре́чтуи Дв҃у Бц҃у ѡ по́мо, ла́скъ ва́ших ѡ́слуха́нье.

Іѡа́нъ мѵрн. а. ч҃а г҃і҃в.

Е́стъ Пре́чтая Дв҃а ко́ждым нб҃омъ, бо що ко́лвек нб҃а ма́ютъ и чинъ, то́е все ма́ютъ и чин Пре́чтаа Дв҃а. Пе́ршое на́йни́жшое нб҃о е́стъ, на кото́ром мц҃ь. Мц҃ь то́е справуетъ, же чл҃къ ростетъ и́з дити́ны ма́лое стае чл҃комъ вели́ким, и Пре́чтая Дв҃а е́ст ты́м нб҃ом на кото́ромъ мц҃ь, бо и ѡна ма́лых люде́й чини вели́кими. Дона́лъ того Лео пе́ршій того имени, Цесар Гре́цкій, кот́рый е́дного ча́су прохожа́нчися, за бра́мой Константино́польской, чувъ з нб҃а го́лос ѿ Пре́чтой Дв҃ы, же мѣ́лъ Це́саром зоста́ти, вы́полнилося то́е Пр҃рцство, бо в прудком ча́сѣ Лео з ма́лое кондиціи, зоста́лъ Це́саром Гре́цким, вели́ким

Грего́р ѡпла́н. ієнн, в. г҃л҃ѕ.

Нікиф. Гисто. ікни ѳі, гл҃ке.

Мона́р-

Монархон, и теперъ котрыи люде маютъ за
Патронку Пречтую Дв҃у, любо суть малоѣ
кондыціи, ты ωна чини панами великими,
промуетъ их на Ѳроны Кролевскіи, пріоздоб-
ляетъ ихъ Пурпурами и Коронами Цесарскими.
Другое нбо єст на котором планета Меркуріюш,
под той планетой которыи люде родятся,
мѣваютъ пѣкную вымову, бываютъ Ораторами
и красомовцами знаменитыми, и Пречтая
Дв҃а єстъ ты нбомъ, на котором планета
Меркуріюшъ, бо и ωна дает людем пѣкную
вымову, Досналася Тогω Рынга Кролевна Вен- Щатп. ст҃ѣ: ли пт҃з.
герская, котрая скоросѧ оуродила заразъ по-
чала мовити до Пречтой Дв҃ы поздоровленіе
такое: Витай Црце нбна, єслись теды Кролевнѣ
Венгерской, скоросѧ ωна оуродила, дала
Пречтая Дв҃а вымову, далеко барзѣй людем
досконалым даетъ красомовство, котрых єсть
за Патронку маютъ. Третее нбо єст на котором
планета Венусъ, под той планетой которыи
люде родятся, бываютъ охочими до марных
оучинков, єстъ и Пречтая Дв҃а ты нбомъ, на
котором планета Венус, бо и ωна чинит люде охо-
чими до оучинков добрых, Досналася тогω Мрія

Сѡфр: Патрїа: Іерд: ...

Єгѵптѧнка, котраѧ бꙋдꙋчи вшетечницею.
мл҃алаѧ Прч҇той дв҃ѣ пре ѡбразом є҃с, живы
єй дала покаѧнїе, тєды прч҇таѧ Дв҃а оучи-
нила є҃с ѡхочїи до покаѧнїѧ, бо Мр҃їа Єгѵп-
тѧнка почꙋла ѿ прч҇той Дв҃ы такїи слова:
Иди за Іѡрдан, та поко́й знайдешъ. почꙋвши
тыи слова, заразъ пошла за Іѡрданъ на
пꙋщꙋ Єгѵпетскꙋю, и там килка десѧтъ лѣтъ
жила, покꙋтꙋючи за грѣхи своѣ, и зостала
ст҃ой, и теперъ которыи грѣшныи люде ꙋтѣ-
каютсѧ до Прч҇той дв҃ы, и є҃с ѡ млрдїе просѧтъ,
тыхъ ѡна чинитъ ѡхочими до покаѧнїа, же заразъ
каютсѧ, перестаютъ грѣшити, и покꙋтꙋютъ
за грѣхи свои, которыми Бг҃а ѡбражали. и
потымъ з грѣшныхъ зостаютъ ст҃ыми.
Четвертое Нб҃о єстъ, на которомъ Слн҃це, ѿ
Слн҃ца берꙋтъ люде смыслы, видѣнїе, слышанїе.
ѡбонѧнїе. смакованїе, и доткненїе, єстъ и
прч҇таѧ Дв҃а тымъ Нб҃омъ, на которомъ Слн҃це,
бо и прч҇таѧ Дв҃а даетъ людемъ смыслы, Былъ

Єѵфимїй ... звѣзда ... ...

в Цр҃иградѣ образъ пречистой Бц҃ы, котораѧ
на рꙋкахъ Дитѧтко держала, той образъ
малевалъ ап҃лъ Лꙋка, гды жилъ на свѣтѣ,
называемїи Тои образ: Ѡдигитрїа, проводителка,

бо прчⷭ҇таѧ Дв҃а показала сѧ двомъ слѣпцомъ
и привела ихъ до цр҃кви, и дала имъ очи, же
почали добре видѣти, ѧкѡ теды в цр҃иградѣ
двомъ слѣпцомъ дала прчⷭ҇таѧ Дв҃а видѣнїе,
такъ и теперъ даетъ слѣпымъ видѣнїе,
глухимъ слышанїе, и иншїи смыслы, котрыи сѧ
доней оутѣкаютъ. Пѧтое Нб҃о єсть, нако-
торомъ планета Марсъ, подъ тоею планетою
которыи люде родѧтсѧ, бываютъ смѣлыми
и валечными рыцерами, же смѣле зъ непрїѧте-
лѧми биютъ и звитѧжаютъ ихъ и трїумфуютъ
надними. Єсть и прчⷭ҇таѧ Дв҃а тымъ Нб҃омъ
накоторомъ планета Марсъ, бо и ѡна чинитъ
людей смѣлыми и валечными рыцерами,
даетъ имъ звѣтѧство и трїумфъ над не-
прїѧтелями, Дознаалъ тогѡ Нарсесъ Гетманъ
Грецкїй, который былъ набожный до прчⷭ҇тои
Дв҃ы, теды запомочию єѧ звитѧжилъ Тотилѧ
Крола Готскогѡ, єгѡ самогѡ забилъ и вой-
ско єгѡ поразилъ, бо ємꙋ прчⷭ҇таѧ Дв҃а
показала сѧ и ѡзнаймила часъ, которогѡ
мѣлъ зъ непрїѧтелями своими потыкатисѧ, Еваго. Нїкифр.
и теперъ которыи Гетманы, Кролѣ и Царѣ,
прчⷭ҇той Дв҃ѣ молѧтсѧ, тымъ ѡна даетъ

звитяжство на неприятелями, показуетсѧ имъ, и ѡзнаймуетъ часъ, которого маетсѧ зъ неприятелями своими потыкати. Шестое небо естъ на которомъ планета Юпитеръ, по той планетѣ, который люде родятся, бываютъ силными, дужими и моцными, естъ и пречистая Дѣва тымъ небомъ на которомъ планета Юпитеръ, бо и пречистая Дѣва даетъ людемъ силу, чинит людей дужими и моцными, гды Константинъ великій Цесаръ грецкій будовалъ едну церковь, приправовано до тоей церкви столпы барзо великіи, которыхъ многіи люде немогли рушити, тогды пречистая Дѣва показаласѧ вѣне будовничому, и казала ему трохъ хлопятъ зъ школы взяти, жебы оны столпы рушили, и тыи хлопята взявши столпы, въ церкви поставили, якѡ тогды тромъ малымъ хлопяткомъ дала пречистая Дѣва силу, же столпы великіи порушили и въ церкви поставили, так и тепер который люде маютъ за патронку пречистую Дѣву, тымъ ѡна по часъ потребы даетъ великую силу, же могутъ великіи махины двигати. Семое небо естъ, на которомъ планета Сатурнусъ, по той плане-

Генгр: Тѹро ѡ похвалѣ м: г. д.

той

тои котѡрыи люде родѧтсѧ, бываютъ розумными,
мудрыми и ростропными, естъ и прчтаѧ Дв҃а
тымъ Нб҃омъ на котором планета Сатурнусъ,
бо и ѡна даетъ людемъ розумъ, мудростъ и ростропность,
гды настала ерезїѧ Самосатинова, на той
часъ прчтаѧ Дв҃а, показаласѧ ст҃: Григорїи Чу- С҃ Григо: Нисскї. Бжн е:
дотворцу, и научала егѡ мудрости Бж҃кои, научила
егѡ. ѩкаѧ естъ правдиваѧ Вѣра Кафо-
лическаѧ. та и тепер которыи люде просѧтъ ѿ
мудрости пречтую Дв҃у, ты ѡна чинитъ мудрыми,
научаетъ и вѣры Православнои. без которои не-
можетъ члкъ збавленый быти, бо написано: Без вѣры
невозможно угодити Бгу. Осмое Нб҃о естъ,
на котором всѣ звѣзды, называетсѧ тое
нб҃о Твердь, ведлугъ Ѱалмисты: Нб҃са повѣдаютъ
славу Бжїю, Творенїе же руку егѡ возвѣщаетъ
Твердь, естъ и прчтаѧ Дв҃а тымъ Нб҃омъ
которое называетсѧ Твердь, бо и ѡна маетъ
всѣ вышлѧкїе дары Дх҃а Ст҃огѡ, которыи
называютсѧ звѣздами, длѧ тогѡ, же ѩкъ
звѣзды на Нб҃ѣ такъ ѡны на души члчой
свѣтѧтъ, вымѣчаетъ тыи дары Дх҃овныи
Апслъ Павелъ мовѧчи: Коемуждо же даетсѧ ѩвленїе
Дх҃а на пользу, ѡвому бо Дх҃омъ даетсѧ слово

премудрости

а҃ ко̑ в҃і премдрости, иномуже слово разума ѿ тогожде
дх҃а, другомуже вѣра, тѣмже дх҃ѡм, иному же
дарованїя исцѣленїєм, ѿ томже дс҃ѣ, другому
дѣйствїя силъ, иномуже прроцтво, другому
же разсужденїя дх҃овъ, иномуже роди языковъ,
другомуже сказанїє языковъ, всяже сїя дѣй-
ствуєт єдинъ тойже дх҃ъ раздѣляяй власти
коємуждо якоже хощет. Тыѣ всѣ дары дх҃а ст҃го
маєтъ прс҃тая дв҃а. Маєт мудрость, бо вѣдала
таємници бж҃їи мает умѣєтность, бо вѣдала
натуру всякого створенья. мѣла прс҃тая дв҃а
вѣру живучи на свѣтѣ, бо вѣрила в Хр҃та Сн҃а
Бж҃ого, которого породила, маєтъ моцъ
улѣченя, бо ѡна хорыхъ людей улѣчаєт,
которыися до нєй утѣкаютъ, маєтъ моц
чиненя чудовъ, бо ѡна розмантыи на свѣтѣ
чуда чинит, маєтъ прорцтво, бо ѡ пришлых
речахъ прорковала и теперъ прорекуєтъ. маєтъ
розызнанє духовъ, бо может познати, що єсть
мыслит? чи доброє? чи злоє? маєтъ розмантоє
языков. бо может розмантыми языками
мовити, маєтъ тлумаченє. бо можетъ
мову якую трудную и писмо стоє трудноє
и закрытоє тлумачити, для того тєды

прс҃тая

Прест҃аѧ Дв҃а называетсѧ Нб҃омъ Фірмамен-
товым, называетсѧ твердь, бо ѡна полна єст
вшелѧких даров Дх҃а Ст҃ого. котрыи назы-
ванѧ звѣздами, тамовил до неѣ Аггелъ
Гаврїил: Радуйсѧ ѡбрадованнаѧ Гдь з тобою,
блгдти ласки полна Пнъ з тобою: Девѧтое нбо
єстъ Кришталовое, котрое тамъ называетсѧ
длѧ презрочистости, же ѧкъ Криштал пре-
зрочистое, єст и Пречтаѧ Дв҃а нбомъ Кришта-
ловым, бо Криштал запалѧет поро належачы
до стрелѧнѧ, и Пречта Дв҃а запалѧет любовїю
Бжскою людей грѣшны, котрых Псаломиста
порохом называет мовѧчи: Да бꙋдꙋт ѧко пра
пред лицем вѣтрꙋ. в Сантаренѣ мѣстѣ лузы-
таникомъ знайдꙋетсѧ дивный Крышталь,
которы людем побожным показꙋет Хр҃та в розмаиты
лѣтехъ и в розмантомъ кшталтѣ, часом
ѧкъ дитѧко малое, часомъ вдванацѧти,
часомъ в трицати лѣтехъ, часом на Крстѣ
распѧтого, часо ѧкω Сꙋдїю строгого, и Прест҃а
Дв҃а подобна єст томꙋ Крышталови, бо мѣла
в животѣ своемъ Хр҃та и породила єго, котрый
людемъ в розмаиты лѣтехъ и в кшталтѣ
розмантом показовалсѧ, перше показалсѧ

дѣтѧком

дитѧткомъ малымъ, потымъ то в два-
надцѧти, то в трицѧти лѣте, то на Кртѣ
показовалсѧ, єще покажетсѧ Хс и Судїєи
сро гимъ в днь ѡстатнїи, гды будє мовити
до людей грѣшных: Идѣте ѿ мене проклѧтыи
въ огнь вѣчный. Девѧтое Нбо є, которое
Іѡа мѳ. ст. ри: ча а глав г. называетсѧ першое рушанчесѧ, бо ѡно наперше
рушаєтсѧ, ѡбертаетсѧ, и иншїи неба потѧгаєт.
жесѧ попол зни рушаи и до кола ѡбертаи,
єсть и Прчтаѧ Дѣва ты нєбомъ которое называли,
Першое рушанчоесѧ, бо Прчтаѧ Дѣва наи
перше почала Хртови служити, скоро єго
оуродила, заразъ оупавши на колѣна, єму
поклонилаєсѧ, бо вѣдала же ѡнъ єстъ Снъ
Бжїи, которыи мѣлъ з чтои Двы народитисѧ,
ведлугъ слова Прррка Ісаїѣ: Се Дѣва въ чревѣ
прїиметъ и породи Сна и нарекутъ имѧ єму
Еммануилъ, єже сказаемо є с нами Бгъ,
потымъ и другихъ людей побужала и потѧ-
гала Прчтаѧ Дѣва, жебы Хртови служили и
приказанѧ єго заховали, бо на веселю в Кана
галилейском мовила до слугъ: єже аще глет ва
сотворѣте, побудила и потѧгнула Прчтаѧ
Дѣва до оуслугъ Хвых, до вѣры правоєлавной,

Кадолн-

Кадолическом, невѣсту Комїану геретику,
которая едного часу вночи сама пришла
в Їерлимѣ поклонитися Гробу Хр҃товому,
а гды приближилася до дверей Црковныхъ, пока-
залася ей Пр҃чта Дв҃а з иншими невѣстами,
и непустила ее до Церкви мовячи до неѣ: Як
тутъ смѣешъ внїйти, поневажъ неестеншен,
а гды Космїана просила, жебы могла внїти,
ѿказала Пр҃чтая Дв҃а: Вѣруй мнѣ невѣсто,
невнїйдешъ тутъ, хиба знами оучасництво
будешъ мѣти, тогды Космїана приняла
православную Кадолическую Вѣру, и поживала
Тѣло и Кровь Хр҃тову, потымъ вошла
в Црковъ и поклонилася Гробу Хр҃товому,
такъ и мы непускаймо в црковъ геретиковъ,
жидовъ, погановъ и всѣхъ людей невѣрныхъ,
бо ѡны ходятъ до црквы немолитися Бгу,
але шиднїи смѣятися знѣщего набоженства,
для тогѡ самъ Бг҃ъ Їлтяном неказалъ жадного
невѣрного члвка пускати до црквы своей, мовячи:
Весь Сн҃ъ иноплеменничъ необрѣзанъ Срдцем
и плотїю данєвнїйде въ Ст҃ая моя. Один-
надцятое найвышшое Нб҃о е Емпирейское,
котрое ест Маестатом Бжїимъ, тамовит ся

Іѡ мос: вжн с: ѿ к 1, гл мн

Каза́нье второ́е,

Бг҃ъ оу҆ Прⷪ҇рока Іса́їѣ: Нб҃о Пртⷭ҇о́лъ мо́й, и҆ Прчⷭ҇тая
Дв҃а єⷭ҇ Нб҃омъ Ємпѣре́йскимъ, бо в нєй Цр҃ковъ
на́ша Маєста́томъ Бж҃скимъ, называ́єтъ,
спѣва́ючи: Ди́вны твоѧ̑ та́йны Бц҃е, вышнѧгѡ
Престо́лъ ꙗ҆ви́сѧ Влады́чице. Косро́есъ
Кроль Пе́рскій, оу҆чини́лъ собѣ̀ мѣсте́рное нб҃о
и҆ приѡ҆здо́бивъ ѡ҆ное Слн҃цемъ, Мцⷭ҇емъ и҆
Звѣзда́ми, и҆ в томъ Нб҃ѣ сидѧчи каза́лъ
люде́мъ, жебы̀ є҆мꙋ̀ ꙗ҆къ Бг҃ꙋ кланѧ́лисѧ, и҆
Хс҃ Крⷧ҇ь всегѡ̀ свѣ́та оу҆чини́лъ собѣ̀ мѣсте́рное
Нб҃о Ємпѣре́йское з Прчⷭ҇той Дв҃ы, бо в нєй
животѣ̀ знайдова́лсѧ, ꙗ҆ко в Нб҃ѣ Ємпѣре́йскомъ,
гды мѣлъ ѿ нєѣ оу҆роди́тисѧ. Тро́йкаѧ
запла́та Ст҃ымъ в Нб҃ѣ нагото́вана, котрꙋю
спомина́лъ Хс҃ мо́вѧчи: Ра́дꙋйтесѧ и҆ веселѣ́-
тесѧ ꙗ҆ко мзда̀ ва́ша (запла́та ва́ша) мно́га
на нб҃сѣхъ. Пе́ршаѧ запла́та в Нб҃ѣ знайдꙋ́етсѧ
А҆вреа, котра́ѧ зале́житъ на ѡ҆глѧда́нью Лица̀
Бж҃ого, тꙋ́ю запла́тꙋ бꙋдꙋ́тъ мѣ́ти всѣ Ст҃ыи,
бо всѣ Ст҃ыи бꙋ́дꙋтъ ви́дѣти Бг҃а, такъ мо́витъ
А҆пⷭ҇лъ І҆ѡа́ннъ: Оу҆зримъ є҆гѡ̀ ꙗ҆ко́же єⷭ҇. Дрꙋ́гаѧ
запла́та в Нб҃ѣ знайдꙋ́етсѧ А҆вреѡла, та́ѧ
є҆стъ вели́каѧ оу҆тѣ́ха на мысли, длѧ вели́кои
заслꙋ́ги, тꙋ́ю запла́тꙋ не всѣ Ст҃ыи бꙋ́дꙋтъ

Іѡаⷩ де кѡ҆бѣ книⷢ҇ з. глⷡ к д.

мѣ́ти

мѣти, тыи такобудутъ мѣти Мч҃ники, Панны
и Пропов҃ѣдники слова Бж҃огѡ, бо тыи
барзѣй над иншихъ людей Бг҃у служатъ,
Мч҃ники воюютъ з свѣтомъ, свѣтъ звы-
тяжаютъ, и над свѣтомъ трїумфуютъ,
Панны воюютъ з тѣломъ, и тѣло звитя-
жаютъ, и над тѣломъ трїумфуютъ, пропо-
вѣдники слова Бж҃ого воюютъ з дїяволомъ,
и дїявола звитяжаютъ, и над дїяволомъ
трїумфуютъ. Третяя заплата в Нб҃ѣ зна-
йдуется, Пальма, тая естъ ѡсобливая
заплата для ѡсобливои заслуги, и тую
заплату не всѣ Ст҃ыи будутъ мѣти, тылко тыи
сами будутъ мѣти, которыи были готовы
за Х҃а муку терпѣти и смерть подняти,
але не было тиранна, которыйбы ихъ за Х҃а
забїялъ и мучилъ. Знайдуется тая тро-
якая заплата, и в томъ нб҃ѣ в Прч҃той Дв҃ѣ.
Маетъ Прч҃тая Дв҃а заплату, которую называютъ
Аврея, бо ѡна лице Бж҃ее ѡглядае, маетъ Прч҃тая
Дв҃а заплату, которую называютъ, Авреѡля,
бо ѡна Девство до конца житїя своегѡ за-
ховала, маетъ Прч҃тая Дв҃а заплату назва-
ную Пальма, бо и ѡна готова была за Х҃а муки

Казанье,

Терпѣти и смрт̃ поднѧти. але не было тыраннѡ,
которыйбысѧ бажылъ єй мꙋки и смерть за-
дакати, мѣймо жъ мы за патронкꙋ прчтꙋю
Дв̃ꙋ оудавайм сѧ до нєй, и кланѧймосѧ єй
лицемъ до землѝ, певне за єѣ помочꙋ до-
стꙋпимо и мы в нбѣ заплаты вѣчной.
И почꙋємо на страшномъ сꙋдѣ ѿ Ха
той голосъ: Радꙋйтесѧ и веселѣ-
тесѧ, ꙗкѡ мзда ваша (заплата
ваша) многа на нбсѣхъ.
Аминь.

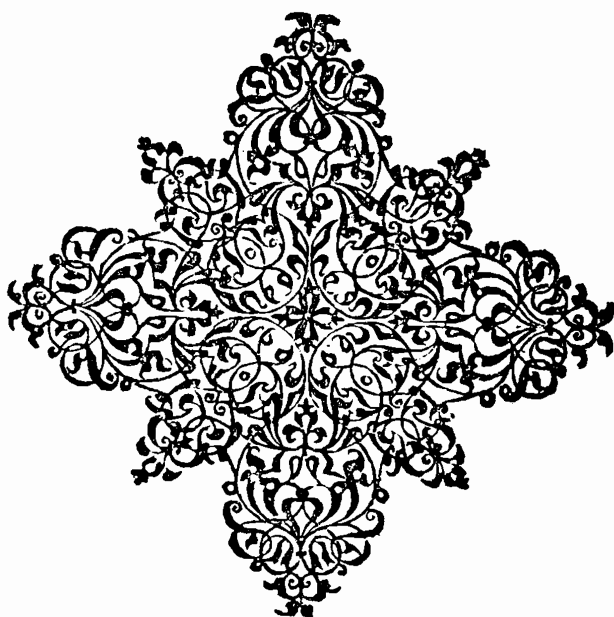

Казанїє

КАЗА́НЄ НА ВОЗДВИ́ЖЕНІЄ
Чтнагѡ Кр̃та,

Да возмо́жете разꙋмѣ́ти со всѣ́ми ст҃ы́ми, что широта̃, и҆ долгота̃, и҆ глꙋбина̃, и҆ высота̃.
къ Ефесеѡмъ, г҃.

Розмаи́тыи Ꙋчт҃лѣ Цр҃ко́вныѣ, розмаи́те тыи слова̃ тлꙋма́чат̃ь, Ст̃ый розꙋмѣ́нтъ тое ѡ Бг҃ꙋ, бо Бг҃ъ маєт широтꙋ̃, долготꙋ̃, глꙋбинꙋ̃, и҆ высотꙋ̃, широ́къ є҆стъ Бг҃ъ водлꙋгъ вла́дзы, бо є҆гѡ̃ владза по всемꙋ̃ свѣтꙋ роз-ширилаѧ, такъ мо́витъ Ѱалмиста: Бг҃ъ нш҃ъ на Нб҃си и҆ на земли̃ всѧ є҆ли́ка восхотѣ̃ и҆ сотвори̃, До́лгій є҆стъ Бг҃ъ во́длꙋгъ вѣчности, бо Бг҃ъ навѣки єстѣ̃, нѣ́гды не мѣлъ почат̃кꙋ, и҆ конца̃ не бꙋдетъ мѣ́ти, водлꙋгъ Ѱалми́сты мовѧчо: Ѿвѣка и҆ довѣ́ка ты є҆си̃, Глꙋбо́кій є҆стъ Бг҃ъ водлꙋгъ мꙋ̃дрости, бо на́йглꙋбшїѣ и҆ найскры́тшїѣ таємницы а҆нѣкїй познава́єт, да жтогѡ̃ мо́витъ А҆п҃лъ Па́велъ: Ѡ҆ глꙋбина̃

богатства премудрости и разума Божія, высокій єсть Богъ ведлугъ годности, бо гоности всѣхъ людей и всѣхъ Аггеловъ перевышаєтъ, для того написано: Достоинъ єси Господи пріяти славу и честь и силу. Другіи оучители тыи слова розумѣютъ о любви, бо любовь маєтъ широту, долготу, глубину, и высоту, широка єсть любовь, бо розширяєтся аж до непріятелей, которыхъ Христосъ кажетъ любити, мовячи и Любѣте враги ваша, долга єсть любовь, бо повинниесмо долго оной аж до конца житія своєго ховати, ведлугъ словъ Христовыхъ: Претерпѣвый до конца той спасенъ будетъ, глубока єсть любовь, бо глубоко в сердцу чоловѣчомъ мешкаєтъ, для того написано: Возлюбиши Господа Бога твоєго всѣмъ сердцемъ твоимъ, высока єсть любовь, бо межи цнотами Богословскими найвышшоє мѣстце маєтъ, такъ мовитъ Апостолъ Павелъ: Нынѣ же пребываютъ Вѣра, Надежда, Любы, тріє сіє, болшиже сихъ любы. Иншіи оучители слова тыи розумѣютъ о Крестѣ Святомъ: бо Крестъ Святый маєтъ Широту, Долготу, Глубину и высоту, широкій єсть Крестъ, бо єго слава повсему свѣту розширяєтся, долгій єсть Крестъ, бо

долго трва́етъ ѿ прѧста Хвогѡ досегѡ ча́сꙋ,
и бꙋдетъ трва́ти до кончанїѧ свѣта, глꙋбокїи
єстъ Крстъ, бо єгѡ лѧкаютсѧ дїаволи, которыи
мешкаютъ в глꙋбокихъ мѣстцахъ пекелныхъ,
высокїи єстъ Крстъ, бо єгѡ шанꙋютъ вси Аггели,
которыи мешкаютъ в высокихъ Гїерархїѧхъ
небныхъ. Православныи хртїане, поневажъ
Апслъ Павелъ выхвалѧетъ Крстъ Стъ: мовѧчи:
Да возможете разꙋмѣти со всѣми стыми,
что широта, и долгота, и глꙋбина, и высота,
бꙋдꙋ и ѧ на тым казании Крстъ стыи хвалити,
Бга прошꙋ ѡ помочъ, ласкъ ваши ѡслꙋханїе.

Четыри причины знайдꙋютсѧ ꙋ философовъ,
без которыхъ нѣчогѡ на свѣтѣ неможетсѧ
стати, перваѧ причина єстъ чинѧчаѧ,
котораѧ що чинитъ, такаѧ причина чинѧчаѧ
єстъ Бгъ, бо ѡнъ ꙋчинилъ весь свѣтъ,
ꙋчинилъ Нбо и землю и все щоколвекъ єстъ,
наѡстатокъ ꙋчинилъ члвка, можемо Крстъ
стыи хвалити ѿ причины чинѧчеи, бо
Крстъ ꙋчинилъ самъ Хс, латво тое зро-
зꙋмѣемо, гды Хс ѿродилсѧ в Вифлеомѣ,
на тои часъ показаласѧ звѣзда на повѣтрꙋ,
котраѧ трохъ Црей провадила до Вифлеомꙋ,

на той звѣздѣ было дитятко малое
Ѕ: 165, Влади(м) з Кр(с)томъ, ктожто оучинил Кр(с)тъ на звѣздѣ?
Самъ Хс оучиниалъ? дано ти знати же мѣлъ
на Кр(с)тѣ оумрети за грѣхи людскїи. Юлїанъ
Ѳео(д): 10: Тр(ѣ)б, Апостата гды ѡфѣры чиниалъ болваномъ
своим, и забїалъ быдло, знашолъ въ внутрностяхъ
быдлячихъ Кр(с)тъ приѡздобленый Короною,
ктож тей оучинилъ Кр(с)тъ въ внутрностяхъ
быдлячих? Самъ Хс оучиниалъ? жебы Юлїянъ
невѣрный шановалъ Кр(с)тъ Стый и здобилъ
єгѡ Короною Цесарскою. Евстафїй Гетманъ
Вки Ст: Евста(ф) Римскїй гды оуганялся на пущи за Еленемъ,
видѣлъ оу того Еленя Кр(с)тъ межи рогами,
и чулъ голосъ: Плакидо чему замною гониш,
я єстемъ Хс который будучи Бгомъ, Кр(с)тъ
то для людей терпѣлемъ, почувши тое Евстафїй
в Хрста оувѣрилъ, ктожъ той Кр(с)тъ оу Еленя
межи рогами оучинил? Оучинилъ самъ Хс, жебы
наоучилъ Евстафїя Кр(с)тъ Стый шановати.
Прокопїй будучи поганином, ѣхалъ до
Вки Ст: Проко(п) Алеѯандрїи Хрстїянъ забїяти, и в то часъ
видѣлъ на повѣтрю Кр(с)тъ Кришталовый, и
чулъ голосъ, Неанѣа где идешъ и на когѡ
повстаешъ? мовилъ Прокопїй: Пане кто ты

єстесь

естесь не могꙋ тебе знати, почꙋвъ зновꙋ
голосъ, и естемъ Хс Снъ Бжїй, который
на Кртѣ былемъ прибитый, почꙋвши тое
Прокопїй в Ха оувѣрилъ, ктожъ то ѹчинилъ
на повѣтрꙋ Кртъ Кришталовый? самъ Хс
оучинилъ, жебы навчилъ Прокопїа Кртъ
Стый шановати. Пишетъ Стый Кирилъ
Патрїархъ Ієрлимскїй, же єдного дна пока- Бар: ро, тне.
залсѧ в Ієрлмѣ Кртъ на повѣтрꙋ яснѣйшїй
ѿ Слнца, на который всѣ люде глѧдѣли, и
многосѧ жидовъ и погановъ до вѣры Хртї-
ѧнской навернꙋло, ктожъ той оучинилъ Крт
на повѣтрꙋ в Ієрлмѣ? самъ Хс оучинилъ,
жебы погане и жиды невѣрныи Кртъ Стый
шановали, Констѧнтин великїй Цесарь Грецкїй,
два разы видѣлъ Кртъ на нбѣ, межи звѣздами
першїй разъ видѣлъ, гды воинꙋ точилъ
з Максентїемъ, Дрꙋгїй разъ видѣлъ, гды Бар: ро, тві,
добывалъ мѣста Бѵзанцїꙋмъ, и чꙋвъ голосъ,
в томъ знакꙋ звитѧжишъ, такжесѧ стало,
бо Констѧнтин казалъ заразъ Кртъ чинити,
на хорꙋгвахъ, на шышакахъ и на тарчахъ,
и в тымъ знакꙋ звитѧжилъ Максентїа, и
взѧлъ мѣсто Бѵзанцїꙋмъ, и казалъ посредъ

рынкꙋ

рынкꙋ в Римѣ и в Бизанціꙋм Крⷭ҇тъ великій
поставити, ктожъ той оучиниль Крⷭ҇тъ
межи звѣздами? которы Константинъ видѣлъ
оучиниль самъ Хⷭ҇, жебы Константинъ и
иншїи Монархове и Потентатове свѣта того
Крⷭ҇тъ стый мѣли в пошанованю, и ѡным
барзѣй непріятелей, нежели ѡрꙋжїем звы-
тяжали. Другая причина оу Філософѡвъ
єст матеріялная, с которой якая рѣчъ ставеся,
такая причина матеріялная в чловѣкꙋ єст
тѣло, з которого чловѣкъ зложены, можем
Крⷭ҇тъ хвалити ѿ причины матеріялной, бѡ
Крⷭ҇тъ стый на котором Хⷭ҇ былъ прибиты,
былъ оучинены з пієнкной матерїи, з дерева
Палмового, Кедрового и Циприсового, Палма
значитъ звытяжство, бѡ стый Іѡаннъ
Ст: Андре архїєп: кесаріскій на з апо: Бгословъ видѣлъ в Нбѣ людей барзо много,
котрыи стояли перед Маєстатом Бжимъ при-
бравшися в шаты бѣлыи, и Палмы в рꙋкахъ
своихъ держали, през тыхъ людей значатся
всѣ стыи, котрыи в Нбѣ пред Маєстатом
Бжимся знайдꙋютъ, бѣлыи шаты значатъ
ихъ невинноⷭ҇т, Палмы значатъ их звытяжство,
котрое ѡдержали над непріятелми дшевными,

Циприсъ

Циприсъ значит смрть, длятого Римляне
дерева Циприсовыи садили межи гробами, и
Циприсовыи вѣнци людемъ мртвым на голову
клали, Кедръ значитъ славу, бо онъ межи
всѣми деревами наславнѣйшій, и Писмо
стое часто єго споминаєт, длятого и Пррк
Двдъ людей стыхъ Кедрами называє мовячи:
Првдникъ яко Фїниксъ процвѣтєт, и яко Кедръ иже
въ Ливанѣ умножится, бо стыи гды встануть
з мртвыхъ будут славными на нбѣ и на земли
и по всемъ свѣту. Кто тєды Крт с: шануєт и
єго присовѣт маєт, тот лацно звитяжит всѣх
непріятелей своихъ и може доброи умрти смрти
и доступит славы Нбной вѣчной, которуи спо-
минаєт Ψаммиста, мовячи: Насыщуся внегда
явитися славѣ твоєй, а любо Крт з дерева был
учиненый, на которомъ Хрта прибито,
єднак мы можемо з злот, з сребра, и з иншой
матерїи Крт учинити и єму ся кланяти,
бо кождый Кртъ, єстъ образомъ того
Крта, на которомъ Хс былъ прибитый.
Третяя причина у философов є Форманая,
котрая даєт истно всякои речи, Такая причина
Формальная у члвѣку є душа розумная, бо

без дшѣ

бездушнеє розумнои не можемо чл҃вка познати
и ѡграничити, можемо Кр҃тъ хвалити ѿ
причины формалнои, бо Кр҃тъ маючи ємкную
форму, маєтъ чтыри краѣ, єдинъ в гору.
другїй внизъ, третїй в право, четвертый
в лѣво, з тыхъ чотырохъ краевъ мы маємо
чтыри пожитки, бо вышшимъ краємъ Кр҃тъ
Ст҃ый ѿмыкнулъ намъ Н҃бо, нижшымъ краємъ
звернулъ пекло, правымъ краємъ далъ людємъ
справєдливымъ ласку Б҃жую, лѣвымъ краємъ даєтъ
грѣшнымъ людємъ грѣховъ ѿпущенье, где
колвекъ поизримо, всюды Кр҃тъ ѡбачимо,
гды чл҃вкъ молитсѧ Б҃у, поднесши руки, на той
часъ чинитъ Кр҃тъ; гды рыба плываетъ, в водѣ,
розширивши крылца свои, чинитъ Кр҃тъ, гды
птахъ лѣтаетъ по повѣтру розширивши
крыла свои, чинитъ Кр҃тъ; гды глѧнемо на
свѣтъ ѿ Всходу на заходъ, ѿ полудня на
полночъ, и тамъ ѡбачимо Кр҃тъ, длѧ того мы
в Кр҃тѣ не злота, не сребра, не иншоѣ
матерїи, тылко самую форму шануємо и
єнѣ кланѧємо, бо покил є форма, поты
єстъ Кр҃тъ, а гды форма зопсуєтсѧ, нѣтъ
и Кр҃та немаш. Четвертаѧ ѡстатнаѧ при-

чина

чина оу философовъ єсть Финалнаѧ, конечнаѧ,
далѧкоторыи ıакаѧ рєч єсталасѧ, єсть такаѧ причина
конечнаѧ в члвкꙋ, бо длѧ того Бгъ ꙋчинилъ
члвка, жебы ѡнъ живꙋчи на земли, хвалилъ
Бга, и жебы потом моглъ з Бгом в Нбѣ жити
и єгѡ на вѣки хвалити, можемо Крстъ хвалити
и ѿ причины конечноѣ, бо втой конецъ,
втой цель Хс оучинилъ Крстъ и подалъ нам,
жебысмосѧ Крстомъ боронили ѿ вшелѧкогѡ
небеспеченства и ѿ всєгѡ злого, чогѡ дознали
многїи люде, бо многїи люде Крстом ѡбо-
ронилисѧ ѿ небеспеченства. Стый Григорїй
чꙋдотворец бꙋдꙋчи в дорозѣ ночовалъ в Божницы
поганской, в которой небеспечно было ночо-
вати, бо там мешкали дїаволы, але гды ѡнъ
оучинилъ там знакъ Крста стго, заразъ всѣ
дїаволы з тоєи божницы поꙋтѣкали. Стый
Дородєй Крстомъ выгналъ гадъ з воды, гды
Аспидъ впалъ в стꙋдню и заразилъ гадомъ
водꙋ, ѡнъ пережегналъ тꙋю водꙋ Крстомъ
и пилъ єє беспечне и нѣчого ємꙋ не зашкодило.
Стый Іларїѡнъ Крстом ѡборонилъ ѿ потопꙋ
в Далмацїи мѣсто Єпідаврꙋсъ, гды там
море з береговъ выллѧло, и мѣло затопити

мѣсто

мѣсто, ѡнъ пошедши на берегъ нарысовалъ три Кр҇ты на пѣску, и заразсѧ море назадъ вернуло. С҇тый Геленъ Еп҇коп Гелиѡполиски, Кр҇те ѿ огнѧ ѡборонилсѧ, бо прежегнавшисѧ Кр҇томъ вшолъ в огонь, и тамъ полъ години стоялъ, еднакъ нѣ самъ незгорѣлъ, нѣ волосы, нѣ сукнѧ огнемъ ненарушилисѧ. Длѧтого и мы сѣдаючи до столу, жегнаемо Кр҇томъ хлѣбъ и вшелякїѣ потравы и напоѣ, жебысмо в ѣденю и в питю без-печными были ѿ всегѡ злогѡ, длѧтогѡ лѣгаючи спати, жегнаемо Кр҇томъ себе самых и постѣль свою, жебысмо в спаню вонными были ѿ вшелякого небеспеченства, длѧтогѡ идучи в дорогу, на войну, на рѣку и на иншїи воды, жегнаемосѧ Кр҇томъ, жебысмо в дорозѣ, на войнѣ, и на водѣ безпечны были ѿ смерти, которая тамъ часто людей потыкаетъ. Погане малювали боговъ своихъ фалшивыхъ,

Грегорїй Нисскїй... глава ле

зросмантыми Інсигнѣями и зросмантыми инструментами, Іовѣша малювали з перуномъ, Плютона з берломъ, Нептуна з трозубомъ, Геркулеса з булавою, Марса з ѡщепомъ, Меркурїуша з палцатомъ, коло которогѡ два вужѣ

ѡбвиню

ѡбвинꙋлисѧ, Апполина малювали з лютнею,
Кꙋпидина з лꙋком и з стрѣлами, иншихъ (Варꙋх ѕ)
богѡвъ малювали з мечами, з секирами, и з
иншими инстрꙋментами. Православныи
хртїане, мы Ха правдивого Бга малюемо
з Кртомъ, бо з кртом Хс прїидет сꙋдити
живыхъ и мртвыхъ, пре пристмъ Хвымъ
покажетсѧ Кртъ стый на нбѣ, который
ѡбачивши невѣрныи люде почнꙋ ревне плакати
же в Ха невѣрили, и Крта стгѡ нешановали,
бꙋдꙋтъ плакати и хртїане грѣшныи, котрыи
живꙋчи на свѣтѣ грѣшили и нехотѣли каѧ
тисѧ, та мови Еѵангелистъ Матѳей: Тогда
ꙗвитсѧ знаменїе Сна члвчкагѡ на Нбси, (Дософї лакїз на кд. мї)
и тогда восплачꙋтсѧ всѧка колѣна земнаѧ
и ꙋзрѧтъ Сна члвчкагѡ грѧдꙋщагѡ на
ѡблацѣ съ силою и славою многою, зато
Хе Бже нашъ, жебысмо мы всѣ вѣрныи люде
твои могли тебе з веселем на той часъ привитати,
и почꙋти блжчныи твой голо: Прїидѣте
блгословеннїи ѿца моегѡ наслѣдꙋйте, ꙋго_
тованное вамъ цртвїе ѿ сложенїѧ
мирꙋ, Аминь.

КАЗА́НЄ Ѕ҃, НА ВОЗДВИЖЕ́НІЄ
Чⷭ҇тнагѡ Крⷭ҇та.

Мнѣ́ же да не бꙋ́деⷮ хвали́тисѧ, то́чїю ѡ Крⷭ҇тѣ Гⷣа на́шегѡ І҆с҃ Хрⷭ҇та. Гала́тоⷨ, ѕ҃.

Розмаи́тыми рѣ́чами на свѣтѣ лю́де хва́лѧтсѧ, тыи́ мⷣро́стїю, тыи си́лою, тыи бога́ствомъ, але́ зле то ѡ҆ны́
а҃ цⷬ҇ѧ в҃, чинѧ́т бо напи́сано: Да не хва́литсѧ премⷣрый премꙋ́дростїю свое́ю, и҆ да не хва́литсѧ Си́лный
Си́лою свое́ю, и҆ да не хва́литсѧ бога́тый бога́тствомъ свои́мъ. Хвали́лисѧ мꙋ́дростїю
Даⷩ в҃, Вавꙋло́нчикове, а҆ гды не згада́ли снꙋ̀ Навходоно́соровогѡ, каза́лъ и҆́хъ Навходоно́соръ гꙋби́ти, та́ и҆ те́перъ, кото́рыи лю́де хва́лѧтсѧ мⷣро́стїю, Бгъ и҆́хъ погꙋби́тъ, и҆ бꙋ́дꙋтъ ѡ҆ни́ мо́вити: Всѧ̀ мⷣрость и҆́хъ поглоще́нна бы́сⷮ: Самѱѡ́нъ хвали́лсѧ Си́лою свое́ю, гды заби́лъ ти́сѧчꙋ Фїлисти́новъ щоко́ю ѡ҆́слею, бо мо́вилъ: Че́люстїю ѡ҆́слею потреби́лъ потреби́хъ и҆́хъ,
Сꙋⷣ ѕ҃і, и҆ че́люстїю ѡ҆́слею и҆зби́хъ ти́сѧщꙋ лю́дї, потымъ Самѱѡ́на пойма́ли фїлисти́нове и҆ запрова́дили вне́волю до Га́зы, и҆ те́перъ кото́рыи лю́де хва́лѧтсѧ Си́лою свое́ю, таки́ по́рвꙋ фїлисти́нове

пекла_

пекелными, и запровадят до пекла навѣчнуи
неволи. Ієзекїа кроль Іюдскїи хвалился богат-
ствами своими, пред послами Вавилонскими, Ісаі кд
показал имъ злото, сребро, дорогїи ѡдѣнїѧ,
и весь скарбы свои, тогды послал Богъ до него
пророка Исаїи, который мовилъ ему, пріидут
дни, в которыи возмут от тебе всѣ богатства
твои, и запровадят до Вавилону, и теперъ
которыи люде хвалятся богатствами своими,
нехай сподѣваются, же взяты будут от них
тыи богатства, и зостанутся людем иншим,
для того мовит Псалмиста: Человѣкъ скрываетъ
и не вѣсть кому собираетъ а, зле и той
чинитъ, кто пришлыми речами хвалится,
пришлыи речи собѣ обѣцуетъ. и мовитъ,
я такимъ буду, тое буду мѣти, тое буду
чинити, бо не вѣдаетъ человѣкъ, чи дочекаетъ
пришлого часу, не вѣдаетъ, чи дочекаетъ и
завтрешнего дня, такъ мовит Соломон:
Не хвалися на утреннѧѧ, не вѣси бо что при- Прит кз
житетъ находящїи. зачимъ повиненъ человѣкъ
мовити; если Богъ схочетъ, тое буду мѣти,
албо тое буду чинити, ведлуг Апостола Іакова
мовячого: Аще Господь восхощет, и живи будем, Іакѡ д

 и сътво-

и сотворимъ сие, или оно, добре зась тыи
люде чинятъ, которыи хвалятся Богомъ,
бо написано: Хваляйся ѡ Господѣ да хвалится,
добре и тыи люде чинятъ, которыи хвалятся
Крестомъ Святымъ, бо мовитъ Апостолъ Павелъ:
Мнѣ же да не будетъ хвалитися точию ѡ Крестѣ
Господа нашего Іисуса Христа. Покажу теды
ласкамъ вашимъ натымъ Казании, якимъ
Крестомъ Апостолъ Павелъ хвалится, потымъ
покажу Фигуры, которыи крестъ Святый презна-
чали. прошу Христа Збавителя ѡ помочъ,
ласкъ вашихъ ѡ слуханье.

Двоякий естъ Крестъ, единъ духовный,
доброволное для Христа оутрапение. той крестъ
споминалъ Христосъ мовячи: Аще кто хощетъ
вослѣдъ мене ити, да ѡтвержется себе, и возметъ
Крестъ свой, и по мнѣ грядетъ, той Крестъ
духовный носили Апостолове, бо ѡни терпѣли
для Христа доброволное оутрапение, такъ мовитъ
Апостолъ Павелъ: Оукаряеми благословляемъ,
гоними терпимъ, хулими оутѣшаемъ, той
Крестъ духовный носили мученики, бо ѡни для
Христа терпѣли доброволное оутрапение, муки и
смерть поносили, мовили тыи слова до Христа

Тебѣ

Тебе ради оумертвлѧеми есмы весь день, вмѣни-
хомсѧ ꙗкω овца заколенїѧ, той Крестъ
духовныи носѧтъ Законники, и Пустелники,
бо они терпѧтъ длѧ Христа доброволное оутра-
пенїе, заховуютъ оубозство, послушенство,
и чистость, ажъ до смерти своей, слухаючи Христа,
который мови: Всѧкъ иже оставитъ домъ или [illegible]
братїю, или сестры, или отца, или матеръ,
или жену, или чада, или села, имени моегω
ради, сторицею прїиметъ и животъ вѣчныи
наслѣдитъ. Другїи Крестъ естъ матерїалный,
который бываетъ оучиненый з золота, з серебра,
з каменѧ, з древа и з иншои матерїи, такїй
крестъ несъ Симωнъ Кирїней за Христомъ, ꙗкω
мови евангелистъ Лука: Ємше Сїмωна нѣкоегω
Кирїнеа, грѧдуща з села, возложиша
нань Крестъ носити по Їсусѣ. презъ тое значи- ѐ Лісω
лосѧ, же мѣли погане в Христа оувѣрити, за Па́па настра
Христомъ ити и крестъ егω носити и шановати, Хкоі.
пританомъ Крестѣ, стоѧла пречистаѧ Дѣва,
ꙗкω мови евангелистъ Їωанъ: Стоѧху при крестѣ
Їсусовѣ мати егω и сестра матере егω, а то
длѧ тогω, жебысмо и мы до креста Їсусова при-
ходили и егω шановали, таимъ тедыs

двоя́кимъ Крсто́мъ хвалитсѧ Апслъ Па́велъ
дхо́вным и материа́льнымъ, хвалитъсѧ
дхо́вны Крсто́мъ, припоминаючи доброволное
оутрапенїе котрое за Хрста терпѣлъ и мовячи:
Азъ въ трꙋдѣхъ множае, в ранахъ пребольшѣ, въ
темницахъ изли́ха, въ смертехъ многащи,
хвалитсѧ Апслъ Па́вел и Крсто́м материа́лным,
на котором Хс былъ прибитый, бо мовит:
Мнѣже даневꙋде хвалитисѧ, точїю ѡ Крстѣ
Гда нашего Їс Хрста, того Крста материалного были
фигꙋры розмаитыи. Было фигꙋрою Крста
Быт. г, Стго в Раю дерево животное, бо як на деревѣ
животном былъ ѡвоцъ, который кто ѣлъ,
ижъ неꙋмеръ навѣки, такъ и на Крстѣ был
Хс прибитый, которого кто поживаетъ
Пренаисвѣтѣйшое тѣло и Кровъ в Сакраментѣ
Еvхаристїей, той неꙋмретъ смерти вѣчной,
але бꙋдет в Нбѣ жити навѣки, сам тое Хс
мовилъ: Ядый мой Плоть и пїяй мою Кровь
имать животъ вѣчный. Была фигꙋра Крста
Быт. кв Стого и на той часъ, гды Ісаакъ несъ дрова
на раменахъ своихъ, на которыхъ дровахъ
мѣлъ быти Бгꙋ ѡфѣрованый, бо и Хс неслъ
на раменахъ своихъ Крстъ на горꙋ Голгофскꙋю,

на которомъ

накоторо Кртѣ мѣлъ себе самогѡ ѿфѣ-
ровати Бу Ѿцу за грѣхи людскїи, ведлуг
Апла Павла: Хс єдинои ѿ грѣсѣхъ пострада,
Праведникъ за неправедники, да приведетъ ны
Богови. Было фѣгурои Крта стогѡ дерево
котрое Мωѷсїй вкинулъ в воду горкуи и зараз Исх. е.
вода стала солодкою, бо и мы гды припо-
минаемо собѣ Кртъ Хртов в утрапеніи горкимъ,
котрое часто насъ на свѣтѣ потыкаетъ,
тогды тое утрапеніе горкое стаетсѧ солодкимъ
ѿ Крта Хва, тая же мужемо ѡное терпѣти
и з тогѡ утрапенѧ тѣшитисѧ, слухаючи
Апла Іакова, мовячого: Всѧку радость имѣйте
братїе моѧ, єгда въ искушенїѧ впадаете ра-
личнаѧ. Было фѣгурои Крта стого дерево
котрое Прркъ Єлиссей кинулъ на рѣку Іорданскуи, 4 Ц. ѕ
и выплынула наверхъ до тогѡ дерева сокира,
котрая была спала з топорища и впала в воду
и згинула, тая сокира желѣзнаѧ значила
людей грѣшныхъ, котрыи якъ желѣзо были
в грѣхахъсѧ занурили и згинули, але Хс
Кртомъ людей ѿ тыхъ грѣховъ вызволилъ,
бо гды люде почали Кртъ стый шановати
и ему сѧ кланяти, на той часъ вынурялисѧ

наверхъ

наверхъ з грѣховъ моихъ, в которыхъ былем
утонулъ, для того грѣхи водою называет
ѱа҃л д Ѱалмиста мовячи: Сп҃си мя Бж҃е яко внидоша
на ѱа҃л воды до дш҃а моея. Былъ фигурою
з҃и Кр҃та ст҃ого щока ослячая, которою Самѱон
Суд. ѳ҃і, забил тысячу Филистинов, во и Хс҃ Кр҃том
ст҃ым погромилъ незличоныи войска Фи-
листинов пекелных, неприятелей душевныхъ,
з щоки ослии дивным способом вышла вода,
которою Самѱон в великим прагнени напился
и оной посилился, и от Кр҃та ст҃ого походит
великая ласка Бж҃ая, которая людей вѣрных
ожывляет, уздоровляет, посиляет, и увеселяет,
для того мови Ап҃лъ Павелъ: Слово бо крстное
погибающим убо юродство есть, спасающимся
нам сила Бж҃ія естъ. Былъ Фигурою Кр҃та
Іез. ѳ҃ ст҃ого и той знак, который в Іерлимѣ един
чл҃къ убраный в шаты свщ҃енническіи, писал
на челахъ людемъ, поты казано шестіомъ
чл҃ком, жебы завязали в Іерлимѣ мечем всѣх людей
старыхъ и молодых, младенцы и невѣсты,
которыи того знаку на челахъ своих не мѣли,
а кто на челѣ той знакъ мѣлъ, жебы того
минали, през того чл҃ка который в шаты

свщ҃енни-

священническій былъ убраный, значитсѧ Хс,
бо мовит донего Псалмиста: Ты еси Ієрей въ
вѣки по чину Мелхиседекову, знакъ которыи
писалъ на челахъ людемъ, призначалъ Крстъ
Стый, который Хс далъ всѣмъ хрстіаном,
бо мы хрстіанина потымъ познаваемо, если
мает крстъ стый, шануетъ его кланѧетсѧ
ему и жегнаетсѧ ним, а кто нехоче Крста
Стого усебе мѣти и его шановати, кла-
нятисѧ ему и жегнатисѧ ним, той не естъ
хрстіѧнинъ, але есть поганинъ, албо жидъ,
албо еретикъ, бо погане, жиды, еретики
нехотѧтъ крста Стого шановати и его
усебе мѣти, котрыи теды люде маютъ той
знакъ; Крстъ Стый и шануютъ его, тыхъ
людей Хс небуде в ωстатній днь губити,
а которыи немаютъ того знаку усебе Крста
Стого, а нешануютъ его, тыхъ людей Хс
на страшном судѣ позабиѧет, мечем уст
моихъ, росказуючи им, жебы шли до пекла
на вѣчную смрть, так мовитъ Сам Хс,
до людей грѣшных: Брань сотворю с ними мечем Апо б.
устъ моихъ. Была Фѣгурою Крста Стого
жердь, на которой принесли два члвки гроно Чи гі,

винное

винное з землѣ ѡбѣцанной, жидъ тая зна-
чила крⷭтъ, Гроно винное значило Хрⷭта,
который на крⷭтѣ былъ прибиты, два чл҃вки
значили два законы, которыи ишолъ напередъ,
значилъ старый законъ, который ишолъ
позаду, значилъ новый законъ, бо перше
былъ Старый законъ, в котором сподѣвалисѧ
люде пришествїѧ Хрⷭтового на свѣтъ, потым
насталъ новый законъ Хрⷭтїанскїй, в котором
вѣруют люде, же нижъ Хсъ пришолъ на свѣт,
Землею ѡбѣцанною называетсѧ Прчⷭтаѧ Дв҃а,
бо ѡна породила Хрⷭта, который естъ грономъ винным,
дѧ того мовит Црковъ до Хрⷭта: Блга словесе
твоѧ паче вина. Было фигуром Крⷭта стго
и тое дерево, на котором завѣсил Мойсей ужа
Чи҃ ка, мѣдѧного, бо гды перепустилъ Бгъ за
шемране на Iзраилтѧновъ ужовъ огнистыхъ,
котрыи кусали ихъ и смерть имъ задавали,
натой час молилсѧ Мойсей Бгу, жебы ѡвернулъ
тую плагу, тогды казалъ Бгъ Мойсею учинити
ужа мѣдѧного и завѣсити на деревѣ, и когокол
векъ укусилъ ужъ, а онъ позрѣлъ на того
ужа мѣдѧного, зоставал живым и здоровым,
так гды ужъ пекелный укусит якого члвка,

прибеже

приведе его до грѣхꙋ, маѥ той чл҃къ грѣшный
повѣритъ на Хр҃та, который ѥстъ на кр҃тѣ при_
битый, маѥ до Хр҃та ꙋтѣкати и прийти его
ѿ смрти, жебы ємꙋ грѣхи перебачалъ, и по-
виненія грѣховъ своихъ сповѣдати, тєды
Хс҃ ѿпꙋстити грѣхи чл҃вѣкови, и ѡборонитъ
его ѿ смерти вѣчной, бо той ꙋжъ мѣдяный
завѣшеный на древѣ значилъ Хр҃та, которого
мѣли жиды на древѣ кр҃тномъ прибити, такъ
мовилъ самъ Хс҃: Якоже вознесе Моѵсей змія
въ пꙋстыни, тако подобаетъ вознестися Снꙋ
чл҃вѣческомꙋ, для того ꙋжъ мѣдяный значилъ
Хр҃та, бо ꙋжъ мѣдяный немѣлъ въ собѣ ядꙋ,
такъ Хс҃ немѣлъ жадного грѣха, которыйся
ядомъ называетъ, ведлꙋгъ Псалмисты мовячего
ѡ людехъ грѣшныхъ: Ядъ аспидовъ подъ ꙋстнами
ихъ. Было Февꙋрон крта стго дерево, до Іюд. 5.
которого слꙋги Голофернови привязали Ахіѡра
за рꙋки и за ноги, для того, же ѡнъ мовилъ
Голофернови правдꙋ, хвалилъ правдивагѡ
Бг҃а, который боронилъ Іи҃лтянѡ ѿ непріятелей,
гды ѡны приказанья Бжіи заховали, а гды
переступили приказанья Бжіи, подавалъ ихъ
Бгъ непріятелемъ въ неволю, бо и жиды рꙋки

и ноги

и ноги Хрⷭ҇товы далѧтого до крⷭ҇та прибиван,
же Хс мовилъ имъ правдꙋ, ѡганилъ ихъ
невѣрство и злыи оучинки, такъ мови самъ
Хс до жидо: Нн҃ѣ же ищете мене оубити члвка,
иже истинꙋ вамъ глаголахъ. Была фигꙋрою крⷭ҇та
стого Тарча Іса Навина, когды Іс Навин
Іс Нав. и. понеслъ до горы тарчꙋ свою противъ мѣста
названого Гай, на той часъ поразилъ всѣхъ
непріѧтелей своихъ ѡбывателми Гайскими, Такъ
и Хс когды понеслъ до горы тую Тарчꙋ крⷭ҇тъ стыи
положивши на раменахъ своихъ, на той часъ
поразилъ анцыпера пекелного зо всѣми войсками
его, который перше напочаткꙋ свѣта войнꙋ
точилъ в Нбⷭ҇ѣ з Аггелами, ꙗко написано:
Бысть брань на небеси Михаилъ и Аггли его,
брань сотвориша съ змиемъ, потым когды того
змиѧ анцыпера скинꙋли з Нба, ѡнъ почалъ
войнꙋ точити на земли з людми и до сего
часꙋ воюетъ, далѧтого стыи Іѡан Бгословъ
чꙋвъ з Нба голосъ: Горе живꙋщимъ на земли
и мори ꙗко сниде дїаволъ къ вамъ имѣѧ ꙗрость
великꙋю. Былъ фигꙋрою Крⷭ҇та стого
мечъ, которым Двдъ Голїадови оутѧлъ
головꙋ, бо и Хс крⷭ҇тесѧ Крⷭ҇томъ стеръ головꙋ

Голїадо-

Голїа́дови пеке́лномꙋ це́рберови проклѧ́томꙋ,
ме́чъ то́й пото́мъ бы́лъ вшанова́нный и хвалено а̃ ча̃ка
его̃ в Цр̃кви, кото́рым Голїѧ́дови непрїѧ́те-
леви Ісра́илскомꙋ го́ловꙋ оу̃тѧ́то, та́къ и мы
кр̃тъ ст̃ый шанꙋ́емо и в Цр̃кви его̃ хвали́емо,
длѧ того́, же кр̃то́мъ го́ловꙋ сте́рто ве́ликомꙋ
непрїѧ́телеви дш̃ъ лю́дскихъ, голїѧ́дови пеке́л-
номꙋ. Была́ фи́гꙋра кр̃та ст̃го Гꙋ́сли
Дв̃довы, бо Дв̃дъ гꙋ́слѧми своими гра́ючи на аца̃ ѕі
ни́хъ, ѿганѧ́лъ зле́го дꙋ́ха ѿ Саꙋ́ла Кролѧ
Ісраилского, кото́рый на него нападалъ и мꙋ́чилъ
его̃. Та́къ и мы кр̃то́мъ ст̃ымъ же гра́ючисѧ
ѿганѧ́емо ѿ себе̃ злы́хъ дꙋ́ховъ, котрыи на на́
настꙋ́пꙋютъ и приводѧ́т на до грѣ́хъ и хотѧ́т
на́съ до пе́кла запрова́дити, жебы́ тамъ на вѣ́ки
на́с мꙋ́чили. Было̃ фи́гꙋ́рою Кр̃та С̃: Бе́рло
золото́е Артакͯсе́ркͯсеово, бо Арта́кͯсе́ркͯсесъ Кро̃ Есѳи̃ е.
Пе́рскїй гды былъ на кого̃ ла́скавъ, положи́лъ
на шїѣ его̃ ла́скꙋ свою Кроле́вскꙋю золотꙋю,
кото́рая называ́етсѧ Бе́рло, а́лбо сце́птрꙋмъ,
и Хс̃ Кро́ль все́го̃ свѣ́та е̃ на на́съ ла́скавъ, длѧ
того́ далъ на́мъ кр̃тъ ч̃тный, жебы́смо его̃ на
шїѣ свое́й носи́ли. Была̃ фи́гꙋра кр̃та ст̃го,
и на то́й ча́ гды Іа́ковъ Патрїа́рха старозакͨны

Казаніе, на чтн Крста.

благословила двох сынов Іосифовых, Ефрема,
Быт: мн и Манассіи, бо онъ благословячи зложилъ руки
свои на крстъ, и положилъ правую руку на Ефремѣ
а лѣвую на Манассіи, да и тоги и ныни свщенники,
Епископове, Архіепископове и Патріархове, гды
людей благословятъ, жегнают ихъ Крстомъ стымъ,
читаемо в Евангеліи, же зъ Христомъ два разбойники
распяты были, але єден разбойник пошолъ зъ Крста
до Раю, бо увѣрилъ в Христа и мовилъ до него: помяни
мя Гди егда пріидеши вЦрствіи си, отказалъ
ему Хс: днесь со мною будеши в Раю, другій
разбойник пошолъ зъ крста до пекла, бо Христа хулилъ,
Лꙋ: кг мовячи: аще ты еси Хс спаси себе и насъ, та
и теперъ которыи люде Крстъ шануютъ и мають
добрыи учинки, тыи зъ Крста идутъ до Раю
Небного на вѣчное мешканье, которыи за Крстъ
шанують а грѣхъ чинятъ, тыи зъ Крста идутъ
на вѣчныи муки до пекла: от которого захова
насъ Хе Бже, Аминь.

НАУКА АЛБО СПОСОБЪ ЗЛОЖЕНЯ КАЗАНЯ.

Кто хочетъ Казанье учинити, напервей маетъ положити з писма ст҃гѡ Ѳиму, котрая єстъ Фундаментомъ всегѡ Казаня, бо ведлугъ ѳемы, мусит повѣдати все Казанье, в которомъ знайдуются три части. Першая часть ЕКЗОРДІУМЪ, Початокъ, в которомъ Казнодѣя приступъ чинитъ до самой рѣчи, которую мает повѣдати и ѡзнаймуетъ людемъ Пропозицію свою, постановленье умыслу своегѡ, що постановилъ и умыслилъ наказаню мовити, и показати, ѡ чимъ хочетъ Казанье мѣти. и просит Бг҃а албо пресвятую Дв҃у ѡ помочъ и людей ѡ слуханье. Другая часть НАРРАЦІЯ, Повѣсть, бо в той части, повѣдаетъ ижъ Казнодѣя тое людемъ, що ѡбѣцалъ повѣдати, ижъ показуетъ тую рѣчъ, которую ѡбѣцалъ показати. тая часть єстъ найболшая, бо в ней все Казанье замыкаетъся, и до ней иншіи части стягаются. Третяя часть єстъ КОНКЛЮЗІЯ, Конецъ Казаня, в той части Казнодѣя припоминаетъ тую рѣчъ, которую повѣдалъ в Наррацыи и напоминаетъ людей, жебы ѡны в таковой рѣчи кохали, єсли будетъ тая рѣчъ добрая, єсли зась злая, напоминаетъ людей жебы ся такой рѣчи хронили.

Тыи всѣ части мають ся згажати з Ѳимою, бо якъ з малогѡ жрόдла выходитъ великая Рѣка, єднакъ вода в рѣцѣ згожаетъся з тою водою, которая єстъ в жрόдлѣ, такъ з малой Ѳимы, великое походитъ

казаньє, зачимъ части котрыися в казанни знайдуютъ. повинныся з Θемою згажати, жебы щося в Θемѣ знадуетъ, тое в Ексордіумъ и в Нарраціи, и в Конклюзіися знайдовало, а найбарзѣй маетъ тогω постерѣгати Казнодѣя, жебы з Пропозиціею єгω Нарраціа згажалася, жебы що ωбѣцялъ в Пропозиціи мовити, тое в Нарраціи мовилъ, инωреч не ωтступовалъ, бо гдыбы ωбѣцялъ будовничій якому Королеви, Цареви, Монарсѣ выставити коштовный Палацъ, а потымъ бы выставилъ иншій будынокъ, розгнѣвалъбыся той Монарха на будовничого, и мѣлбы єгω за простака, так и Казнодѣя, гды що ωбѣцуетъ людемъ показати, а потымъ тогω не покаже, не мило тое людемъ будетъ, и жадной хвалы єму не припишутъ.

Способъ зложеня Казаня, которыи тутъ написалемъ, ωбачишъ в всѣхъ моихъ казаняхъ, бо кождое казаніе моє ведлугъ Θемы написано, що в Θемѣ, тое в Ексордіумъ, и в Нарраціи, и в Конклюзіи знайдуется, и в кождом казанню моєм, Нарраціа з Пропозиціею згожается, що в Пропозиціи ωбѣцялемъ мовити и показати, тое в Нарраціи мовилемъ и показалем, напрікладъ в Казанню на Рожество Хрістово, Θема, Богъ явися во плоти, Ексордіумъ, в розмаитыхъ знакахъ показовался Богъ, и прочая. Нарраціа, подобенства и фигуры з єдноченя Божого з натурою человѣчою, бо подобенства и фигуры ωбѣцялемъ в Пропозиціи показати. Конклюзіа, гды Апостолъ Павелъ в Лѵстрехъ, и прочая. И в другомъ Казанню на Рожество Хрістово, Θема, Не ωт Ангелъ убω когда пріемлет но ωт сѣмени Авраамля пріемлетъ, ЕКСОРДІУМЪ, Двѣ натурѣ найзацнѣйшіи Богъ учинилъ, и прочая. НАРРАЦІА. причины для которыхъ взялъ Богъ на себе натуру человѣчую, не Ангелскую, и знову причины для которыхъ Сынъ Божій взялъ на себе натуру человѣчую, не иншая Персона Божская,

бо тыи

ѡ тїи двоѧкїи причины ѡбѣцалемъ в Пропозыцїи показати, КОНКЛЮЗІѦ, Православныи Хрстїѧне высте рѣгаиможе пыхи, поневажъ за пыхꙋ Аггела Бгъ стрꙋтилъ з Неба до пекла, за пыхꙋ и члвка выгналъ з Раю, и проч:

ЕѮОРДІУМЪ найлѣпшое бꙋдетъ, гды ѡное з самои Ѳемы оучинишъ, ѧкѡ ѧ в ѡбохъ казанѧхъ своихъ на Ꙋспенїе Прстои Бцы, з Ѳемы самои Ехордїꙋм оучинилемъ, в першомъ казани Ѳема, Престала Црца ѡдеснꙋю тебе в Ризы позлащены ѡдѣѧна преꙋкрашена, з тоеи Ѳемы Ехордїꙋмъ оучинилемъ в которымъ мовилемъ ѡ Црцѣ и ѡ шатѣ, в дрꙋгомъ казаню Ѳема, Знаменїе велїе ѧвисѧ на Нбси, Жена ѡблеченна въ Слнце, Лꙋна подногама еѧ, и ѡ двою надесѧти звѣздъ вѣнецъ на главѣ еѧ, з тоеи Ѳемы Ехордїꙋмъ оучинилемъ, в котором мовилемъ ѡ Невѣстѣ, ѡ Слнци, ѡ Мцы и ѡ звѣздахъ, з которыхъ Корона оучинена, знайдешъ такое Ехордїꙋмъ и в иншыхъ моихъ казанѧхъ з Ѳемы самои оучиненое.

Если еднакъ схочешъ, можешъ Ехордїꙋмъ оучинити з подобенства ѧкого, албо з прикладꙋ, Такое Ехордїꙋм з прикладꙋ, естъ в казаню моемъ вторымъ на Страсти Хвы, которое починаетсѧ, Видѣли едного часꙋ Їерлимлѧне на повѣтрꙋ воиска, и проч: и в казани первомъ на Бгоѧвленїе з прикладꙋ, Ехордїꙋм оучинено, Гды збꙋдовал Моѷсеи прибытокъ Бгꙋ намешкане, и проч: и в иншихъ моихъ казанѧхъ такое Ехордїꙋмъ з прикладꙋ оучиненое ѡбачиш, а в тымъ ѧкое можешъ собѣ Ехордїꙋм оучинити, оучини, тылко глѧди, жебысѧ з Ѳемою згажало. Конклюзїю такъже можешъ оучинити з подобенства ѧкого, такаѧ Конклюзїѧ естъ в першомъ моемъ Казаню на Стрѣтенїе Гдне, котраѧ починаетсѧ, Подобныи есть Бгъ Зверцадлꙋ, и проч: можешъ Конклюзїю оучинити и з прикладꙋ ѧкого, такаѧ Конклюзїѧ есть в ѡбохъ казанѧх моихъ на Ꙋспенїе Прстои Бцы, в першомъ казаню Конклюзїѧ починаетсѧ,

Наука.

Юстїнїанъ Цесаръ Грецкїй мѣлъ на шатѣ своей вырѣзаныи мѣста, и про: Въ другомъ казани Конклюзїа починаетса. Алеѯандръ Кроль Македонскїй мѣлъ на Коронѣ своей написаныи такїи слова, и про: и въ иншихъ моихъ казанахъ такїи Конклюзїи зъ прикладу учинеными обачишъ, а естли з того хочешъ учинити собѣ Конклюзїю, тилко гляди жебыса она з Ѳемою твоею згожала.

Еѯордїумъ можешъ часомъ написати пониженїи себе, приписуючи собѣ недосконалость, слабость, и неумѣетность, Гды хочешъ що великое мовити, албо кого великого хвалити, наприкладъ Гды хочешъ мовити о Бгу, о Трци пресвятѣйшой, о пречистой Дѣвѣ, такое Еѯордїумъ в двохъ Казанахъ моихъ знайдуетса, едно на Рождство пречистои Бци, написалъ пророкъ Двдъ: Бездна бездну призываетъ въ гласѣ хлябїй твоихъ, и прочая. Другое на Благовѣщенїе пречистои Бци, Гды посылалъ Бгъ Моѵсеа до Фараона Кроля Египетского, и прочая.

Естъ и другїй способъ зложенїа Казанїа, треба роздѣлити Ѳему на части в Наррацыи, и кождую часть Ѳемы особно повѣдати, такое уменїе, Казанїе знайдуетса на Воскресенїе Хво, в которомъ Ѳема, Слнце восїаетъ в нощи, и луна трисвѣтла на днь, и капаетъ кровъ ѿ Древа, и Камень даетъ гласъ свой, тую всю Ѳему я роздѣляемъ на части в Наррацїи, и кождую часть особно повѣдаемъ. Еѯордїумъ заѕъ и Конклюзїа звычайнымъ идутъ трибомъ, якъ и в иншихъ казанахъ, Еѯордїумъ починаетса, чудесакїй естъ сенъ в пнемъ стымъ, и прочая: Конклюзїа починаетса, православныи хрстїане: вѣдаете же Камень выда голосъ свой, и про: естъ уменїе и другое такое Казанїе на Покровъ пречистои Бци, в которомъ Ѳема. Извѣжи ми огнь тягоста, или измѣри дыханїе вѣтра, или возврати вспять днь иже мимо иде, тую Ѳему я в Наррацїи на части роздѣляемъ, и кождую час

особно

ѡсо́бно повѣда́ли, Ѥѯо́рдіумъ за́сь и Конклю́зіѧ та́кже и҆ду́тъ, ꙗ҆́къ в и҆́ншихъ Каза́нѧхъ. Ѥѯо́рдіумъ почина́етсѧ: Сла́вши Агг҃лъ Гаврі́ил наз҃ва Прч҃тую Дв҃у благословенною, и҆про́таѧ: Конклю́зіѧ почина́етсѧ: Ѿ Дарі́уша Кро́лѧ Пе́рского трьі покоевьіи учини́ли квестіи и҆про́таѧ.

Єсли в Н҃лю хо́чешъ Ка́заніе повѣда́ти, ѿсѣцу́й в Пропози́ціи що до́брое хвали́ти, наприкла́дъ, поко́ру, по́стъ, ми́лостиню, а҆́лбо и҆́ншую цно́ту, по́тымъ то́е повѣда́й в Нарра́ціи, в Конклю́зіи напомина́й лю́дей, жебы́сѧ ѿни в тако́й цно́тѣ коха́ли, єсли́ те́жъ хо́чешъ, ѿсѣцу́й в Пропози́ціи що зло́е гани́ти, наприкла́дъ, пы́ху, гнѣ́въ, дразро́ста, лако́мство, па́нство, вшетеченство, а҆́лбо и҆́ншый грѣ́хъ, по́тымъ в Нарра́ціи то́е бу́дешъ повѣда́ти, в Конклю́зіи напомина́й лю́дей, жебы́сѧ того грѣ́ху хрони́ли, Ѥѯо́рдіумъ ꙗ҆ко́е хо́чешъ, мо́жешъ до своего Каза́нѧ приложи́ти, лю́бо що хва́лишъ, лю́бо га́нишъ.

Єсли за́сь в Ст҃о хо́чешъ Каза́ніе повѣда́ти, на то́мъ Каза́ню хвали́ того Ст҃го, кото́рого в то́й дн҃ь пра́здникъ, наприкла́дъ: Ап҃ла, Прро́ка, Мч҃ника, а҆́лбо и҆́ншого ст҃го, припомина́й єго цно́ты и до́брыи учи́нки, кото́рые ѿнъ мѣлъ живучи на свѣ́тѣ, ꙗ҆́къ служилъ Бг҃у и Цр҃кви ст҃ой, що за Хр҃та терпѣ́лъ, ꙗ҆кі́е чини́лъ чу́да, и теперъ ꙗ҆кі́е чи́нитъ лю́демъ утѣкаючимсѧ до єго добродѣ́йства, а ꙗ҆́кѡ в Н҃лю, та́къ и в Ст҃о мо́жешъ на Каза́ню пожи́тки ꙗ҆́кои ре́чи вылѣча́ти, мо́жешъ причи́ны повѣда́ти, длѧ кото́рыхъ щось дѣ́лало а҆́лбо дѣ́етъ, мо́жешъ повѣда́ти и҆мена̑ кото́рыми сѧ ꙗ҆ка́ѧ ре́чъ назыв́аетъ, мо́жешъ показа́ти спо́собы, кото́рыми мо́жемо того до́брого досту́пити, а зло́госѧ ухорони́ти.

Мо́ж пева́ни лю́де дослу́хача, гды лю́бо в Н҃лю, лю́бо в Ст҃о бу́дешъ наказа́ніи ѿсѣца́тъ ꙗ҆кы́и но́выи ре́чи показа́тъ, кото́рыи ѿни не видали и не чували, гды и ѿсѣца́тнымъ показа́тъ на Каза́ню ꙗ҆кы́и ди́вныи и непо до́бныи ре́чъ, чита́й пе́ршое

мої

мое Казанье на покровъ престой Бцы, тамъ ѧ҆ в Проповѣдницкым дивнѹю и неподобнѹю речъ ѿбѣцалем показати, же прстаѧ Дѣва збважила огонь, змѣрила вѣтеръ, и завернѹла назадъ днь прешлый, потымъ тое в Нарраціи показалемъ.

Можешъ побѹдити людей до слѹханѧ тлѹмачати якое имѧ, и можешъ цѣлое Казане часомъ з имени оучинити, наприкла҃ в Илию, гды бѹдешъ повѣдати, ѿтого Бгъ называетсѧ, ѿ богатства, же богатый естъ в милосердіе, ведлѹ Апла Павла: Бгъ же богатый въ млти, есте и ѿтого Бгъ называетсѧ, же богатый естъ в мдрость, ведлѹгъ тогожъ Апла Павла: Ѡ глѹбина богатства премдрости и разѹма Бжіѧ. Нлѧ мовитсѧ ѿнедѣланіѧ, бо втой днь недѣлатъ нѣчогѡ, хиба тылко Бѹ молитисѧ належи̃, такжеи всто може з имени казане оучинити, наприкла҃ на Стго Владимира, може мовити, же Владими̃ мовитсѧ ѿ того, иж владнѹлъ мiромъ, свѣто̃, Христофоръ, Хртоносец, называетсѧ ѿтогѡ, же Ха носи̃ в срцѹ своем, мыслати ѿнемъ оуставичне, и могалъ мовити: Живет в мнѣ Хс, на Стого Василіѧ, може̃ мовити, же Василій знатсѧ Кроль, и слѹшне, бо ѡнъ Кроліовалъ на тѣломъ своимъ напожадливостѧми телесными, и теперъ в Нбѣ Кролюе. на Стого Николаѧ може̃ мовити, же Николай знатсѧ звитѧзство, и слѹшне, бо ѡнъ ѿдержалъ звитѧзство натрома̃ непрiѧтелями дѹшными, на свѣто̃, на тѣло, и надiаволомъ, з которыми воевалъ, и теперъ потом звитѧзствѣ в Нбѣ трiѹмфѹетъ.

Гды в Илан хочешъ казане повѣдати, ѿзми Ѳема з Еѵліи, котрое читано было на слѹжбѣ Бжей, и ведлѹгъ тоей Ѳемы оучини казане, если за всто хочеш казане повѣдати. можешъ любъ з книгъ Моѵсеѡвыхъ, любъ з Ѱалмо Двдовы, лю з приповѣстей Соломѡновы, любъ з Пррка, албо Апла якого, лю з Еѵліа, любъ з Апокалѵѱи,

лю-

ли где хоть, в Неделю може взяти Өема и ведлугъ Өемы казане учинити, и на зыи казани ст҃го якого хвалити.

Если вкоротце часе прилгафия великая и пилная потреба повѣдати казане, а не можешъ знайти Өема в писме святомъ в Евангелии: на той часъ можешъ взяти Өему з святого ѿца яко учителя Церковного, албо з Тропаря, албѡ з Кондака, албѡ з Стихиры, албѡ з Сѣдалны, албѡ з Антифона, албѡ з Догмата, албѡ з иншогѡ Гимну Церковного, и ведлугъ тоей Өемы казане повѣдати, напрыкладъ на Рожество Хрстово, може положити Өема, Ѿ днесь убо ѿсемъ Небо, и земли ужасошася концы, яко Богъ явися человѣкомъ плотїю. На Честного Креста може положити Өема, О треблаженное древо, на немже распятся Хс Царь и Гдь.

Можетъ часомъ казане быти и без Өемы, ѡбачиш такое казане у святого Василїя Великого на Четыредесят Мчнкѡ. и у святого Іѡанна Златоустого на Похвалу стыхъ Верховныхъ Аплъ Петра и Павла, але того стилю Казнодѣи теперѣшнего вѣку рѣдко заживаютъ.

Если есь хочешъ, можешъ повѣдати казане, любо в Нлю, любъ в свто, толкуючи Евлїе, которое читано было на служьбѣ Божой, ѡбачишъ такое казане у святого Ефрема на Преѡбраженїе Хрсво, бо тамъ ѡнъ Евлїе пре все казане толкуетъ, ѡбачишъ такїи казаня и у святого Калиста Патрїархи Константинопол҃ского, который презъ цѣлый рокъ толкуючи Евлїя Нлные и на свта нѣкоторїе повѣдалъ казане, але и того стилю Казнодѣи теперѣшнего часу мало заживаютъ.

Либо в Нлю, любѡ в свто, любъ на иншой ѡкказїи, може Конклюзїи в казаню своемъ учинити, ѡбернувшися и мовячи до Хрста, албо до Пртой Дѣвы, албѡ до иншогѡ свтогѡ, и просячи ихъ ѡ що, напрыкладъ Гдыся прилгафия на святого Архистратига Михаила повѣдати казане, може

в Конклю-

в Конклюзїи достого Михаила ѡсобливѣ прося и мовити:
Стый Михаиле заступилесь неґды з мечемъ на дорозѣ
Валаамови, который ѣхалъ люд Бжїй проклинати и
Чис: кв ѡборонилесь ѿ проклятїя ва Ізраилтянове, и теперъ стый
Михаиле, на насъ многыи Валаамове, непрїятелѣ ду-
шевныи и телесныи наступуютъ и хотятъ насъ загубити,
добудьже з похвъ меча своего стый Михаиле,
и заступи на дорозѣ непрїятелемъ нашимъ, и борони
насъ ѿ наѣздовъ непрїятелскихъ, изобни оружїе и заври
сопротивъ гонящихъ насъ, борони ѿ непрїятелей мечемъ
своимъ Блгочестиваго Царя нашего Імркъ, и Блгочестивого
Гетмана Імркъ, и все Православное воиско, борони ѿ
непрїятелей мечемъ своимъ Свтѣйшого Патрїарху, Імкъ,
Преѡсщенного Митрополита, Імкъ, Бголюбивого Еппа
Імкъ, борони ѿ непрїятелей мечемъ своимъ всю Церковъ
Православную, которую Хс купилъ собѣ Кровїю своею Пре-
надорогоцѣнною, припоминай тутъ кого хочешъ.

Старайся жебы всѣ люде зрозумѣли тое, що ты мовиш
на казании, бо стый Іоан Златоустый мудрый былъ наподѣя,
Метафр: Бжи: с Іоа Зла єднакъ єгѡ ганила невѣста за казанє трудное, жеся
з него нѣчого не научила и не ѿнесла пожитку душевного.

Кажетъ и Апслъ Павелъ, жебысмо значне и выразне до
зрозумѣня людского слово Бжїе проповѣдали, бо мовит:
Аще безвѣстенъ гласъ труба дасть, кто уготовится на
бра; тако и вы аще не благоразумно слово дадите языкомъ,
а ко: дї како уразумѣется глемое; будете бо въ воздухъ глаголюще,
Если будешъ слово Бжое проповѣдати, а нѣхто его не-
зрозумѣетъ, себе самого будешъ проповѣдати и выславлятъ,
а не слово Бжїе; Ѱалмиста завсе мовитъ: Не намъ Гдй
не намъ но Имени твоему даждь славу.

Постерегай и того пилне, жебы наука в твоимъ казанью
згажалася з наукою Хвою, Апстолскою, стыхъ Отцевъ, и
всеѣ Церкви Православной, бо если ты на казании нетакоѣ

вѣры

вѣры будешъ оучити, якъ ю Цр҃ковъ заховуєтъ, и если
иншихъ оучинковъ будешъ научати, нетыхъ которыє Цр҃ковъ
кажетъ заховати, мѣсто нагороды вѣчной, ѡдержишъ
ѿ Бг҃а каранє вѣчноє, бо злой наукой своєи незбудешъ
людей, которыи тебе слухаютъ, але зопсуєшъ и души ихъ
погубишъ, ведлугъ приповѣсти Хв҃ой: Єда можетъ слѣпецъ
слѣпца водити. неѡба ли в ямѹ впадетася.

Дотогѡ що мовишъ на Казаню, доводи тогѡ писмомъ
ст҃ымъ з Библѣи, албо свѣдоцтвомъ ст҃ого ѡца якогѡ
Учителя Цр҃ковного, албо прикладомъ, албо подобенствомъ,
албо якимъ колвекъ доводомъ потверди и подопри,
свою мову, то вдячнѣйшая твоя мова будетъ людемъ,
которыи тебе слухаютъ, и вѣрити мутъ тому, що мовишъ,
а гды будешъ мовити що на казаню, а тогѡ ни недоведешъ.
скажутъ люде, же то неправда и твои вымыслы, длятогѡ
Ап҃слъ Павелъ гды Коринѳянъ оучилъ, же мертвыи всѣ
мусятъ встати в день ѡстатный, доводилъ имъ тогѡ и
показовалъ подобенствомъ зерна, котороє гды в землю по-
сѣютъ, ѡно знову выростаєтъ, безумне ты єже сѣєши
ѡживетъ ли аще не умретъ.

Належитъ вѣдати и тоє, же Казнодѣи скончивши казанє
на Кадедрѣ албо на Амбонѣ, звыкли часомъ на пришлую
Н҃лю, албо на пришлоє Ст҃о на казанє людей запрашати
и звыкли людемъ ѡзнаймовати Пропозицыи свои мысли
и дивныи, часомъ веселыи, часомъ смутныи, которыми
людей барзо ѡхотными до слуханя чинятъ, наприкладъ,
если былъ на Квѣтную Н҃лю казанє мѣлъ, а хотѣлъ єще
мѣти на Страсти Хв҃ы, скончивши своє казанє в Квѣтную
Н҃лю, мовъ: Православныи Хр҃тїане прошу и напоминаю
васъ, жебысте были набожныи, до Цр҃кви ходили, Бг҃а
маняли. бо сегѡ тыдня будетъ страшный судъ, тоє
мовивши пойди з Катедры, а гды прийдутъ Страсти
Хв҃ы, натой часъ на казаню положи Ѳема такоє;

Пилатъ

Наѹка.

Пилатъ же слꙑшавъ се слово, изведе вонъ І҃са и сѣде
на сѹдищи, Іѡанъ, ѳ҃і.
Зтоеи Ѳемы ѹчини казане такое: Православныи хр҃тіане
мовлю в н҃лю Квѣтнѹю, же наемъ тыдни бѹде страшныи
сѹдъ, отожъ теперъ страшный сѹдъся ѿправѹетъ, бѡ
Пилатъ Понтіискій и жидѡве Х҃а Збавителя нашего сѹдѧ҃
и на смертъ Кр҃тнѹю декретѹютъ, страшный сѹдъ бѹдетъ
в дн҃ь ѡстатный, гды Х҃с Бг҃ъ нашъ всѣхъ людей бѹдетъ
сѹдити, але и теперъ страшныи сѹдъ е҃ст, бѡ слѹга Пана,
створеніе створителя, чл҃вкъ Бг҃а сѹдитъ, и каже҃ его на
смертъ Кр҃тнѹю провадити, мовячи: Распни распни его
и про҃ч: потымъ в Нарраціи повѣдай якъ той страшныи
сѹдъ ѿправѹется. же фалшивыи свѣдки на Х҃а инстигѹю҃
мовячи: Сей рече могѹ ц҃рковъ разорити и треми днями
воздвигнѹти ю, мовъ, же невинне Х҃а сѹдѧ҃, бо мовилъ
Пилатъ: Азъ ни единыя вины ѡбрѣтаю в чл҃вцѣ семъ,
тѹтъ приводи͞ пр҃чклады. Невинне инстиговала жона
Пѹтифарова на Іѡсифа и запровадила его в темницѹ,
такъ невинне инстиговала сінагога жидѡвская на Х҃а
и до гробѹ темного его впровадила, невинне инстиговали
Вавvлѡнчикове на Пр҃рка Даніила, и вкинѹли его в ровъ
межи Львы, и на Х҃а жиды невинне инстиговали и до
гробѹ его якъ в ровъ запровадили, и ѡкрѹтныи тыранномъ
якъ Львомъ дали его в рѹки, и прочая: зачимъ мѹсите
Православныи хр҃тіане признати же теперъ страшный
сѹдъ ѿправѹется, поневажъ несправедливе и невинне Х҃а
Бг҃а своего чл҃вкъ сѹдитъ и на смертъ провадити каже҃.
Маешъ и дрѹгій прикладъ, еслибыссь мѣлъ казане в н҃лю
д҃і тѹю по сошествіи ст҃агѡ Дх҃а, а хотѣлъ бысь мѣти и в
пришлѹю н҃лю в пѧтѹюнадесѧ҃, скончивши свое казанье,
мовъ: Православныи хр҃тіане, запрошаю ласкъ вашихъ
на пришлѹю н҃лю до ц҃ркви, бѹдѹ вамъ шаты родавати,
жебысте ѡхотными были до набоженства и до слѹханя

Слова

слова Бжого, мовивши пойди з Катедры, а Гды
прїйдет Нлѧ єї, на тоєй на Казаню положи Ѳема такое;
Друже како вниде сємо неимый ѡдѣѧнїѧ брачна. Мат: кв.
з той Ѳемы такое учини казане: Православныи хртїѧне
ѡбѣцалем вам шаты днешнего давати, тиню моей
ѡбѣтницы досить, дай кождому звлас шату веселную,
без которой жаден неможетъ внійти до Нба на веселїе
вѣчное, которое споминает Єѵангелистъ Матдей мовячи:
Уподобися Црство Нбное члвку Црю, иже сотвори
Бракъ сну своему. и проч: Потымъ в Наррацыи Чноты
називай шатою весеною, бо тую шату Чноты кто маетъ
может внити до нба и тамъ з Хмъ навѣки веселитися: и проч:
Вѣдай тое, же ведлуг розмаитого сенсу многии и розныи
речи едными ся имены называютъ, яко в першом казани
моемъ на Вѣчанїе Гдне, Чорком Сїѡнском, и Сїнагога
жидовская, и Црковъ Хртїанская, и дша побожная, и
Прстая Дѣва называется. и в першом казаню на Воскрнїе
Хво, Ієрлимомъ называется мѣсто столечное в земли
жидовской, и дша побожная, и Црковъ воинтая на земли.
и Црковъ трїумфуючая в Нбѣ, и тыжъ тины такъ едно
имя ведлугъ сенсу розмаитого розмаитымъ речамъ,
(если можная) прикладай и давай, то можешъ латво
казане свое розширити.
Вѣдай тежъ и тое, же една речь многими и розными
именами называется, яко в первомъ казаню моемъ на
Обрѣзанїе Гдне, Снъ Бжїй называется: Азъ есмь иже
есмь. Гдь Саваѡдъ, Востокъ, Алфа и Ѡмега, Іс Хс.
и в другомъ казаню на Обрѣзанїе Гдне: Збавленїе нше
называется Животомъ вѣчнымъ, Славою, покоемъ,
веселемъ, Црствомъ, Короною, Пѣняземъ, Вечерею,
такъ и ты шукай розныхъ именъ, которыи едной речи
служатъ, то латво розширишъ свое казане.
Можетъ кто спытати, где маемо взяти матерїю,

з которой бысмо казанє могли оучинити з Казаня, треба читати Библѣю, Животы стыхъ, треба читати Оучителей црковныхъ, Василїя Великагѡ, Григорїя Богослова, Їѡанна Златоустагѡ, Аѳанасїя, Ѳеодорита, Їѡанна Дамаскина, Ефрема, и иншихъ оучителей црковныхъ, котрыи писмо стое в Библїи толкуютъ, треба читати Гисторїи и Кроники ѡ розмаитыхъ панствахъ и сторонахъ, щосѧ в нихъ дѣѧло и тепер що дѣетъ, треба читати Книги ѡ Зверохъ, Птахахъ, Гадахъ, Рыбахъ, Деревахъ, Зѣлахъ, Каменяхъ, и розмаитыхъ водахъ, которыи в Мори, в Рѣкахъ, в Студняхъ, и на иншыхъ мѣстцахъ знайдуютсѧ, и оуважати и натуру, власности и скутки, и тое собѣ нотовати, и апплѣковати до своей речи, которую повѣдати хочешъ, до тогѡ читай Казаня розмаиты Казнодѣевъ теперешнегѡ вѣку и ихъ наслѣдуй, єсли тые книги и Казаня будешъ читати, знайдешъ в нихъ достаточную матерїю, з которой можешъ зложити Казане на хвалу Бжїю, на ѡпоръ геретикомъ, наз будованє вѣрнымъ, и наспасенїе дши своей.

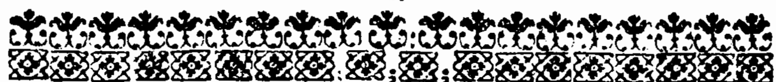

За слушную речъ судилемъ написати способъ зложенїя Казанїя на Погребѣ, бо всѣ людъ на свѣтѣ оумираютъ, и часто имъ Погребъ ѿправуютъ, зчимъ гды оумре вѣрный и побожный члкъ, слушнаѧ Погребъ єгѡ Казаемъ прищодобити, хвалити єгѡ побожное житїе, и выличати цноты, жебы тое чуючи иншїи люде жили побожне и цнотахсѧ кохали, и презъ свои цноты могли нбо доступити.

НАУКА АЛБО СПОСОБЪ ЗЛОЖЕНЇЯ КАЗАНЯ НА ПОГРЕБѢ.

сли схочешъ на Погребѣ Казане повѣдати, положи Ѳемъ з писма ст҃го: потым бѣда Ѳемы оучини Казане, в Єѯордїи мовъ ѡ смерти, же єй никто

немо́жетсѧ ѹхоронити, або мо҃ ѿкоротко́сти житіѧ лю́дского,
а́лбо мо́въ ѿздра́дѣ, ѿмѣ́нѣ, и нестате́чности свѣ́та,
закото́рымисѧ лю́де ѹганѧ́ютъ и е҆мꙋ̀ слꙋжа́тъ, в Нарра́ціи
выхвалѧ́ ѹмерлого ч҃лка вылѣча́ючи е҆гѡ̀ цнѡ́ты и до́брыи
ѹчи́нки, же захова́лъ вѣ́рꙋ Правосла́внꙋю доконца̀ живота̀
своегѡ, жебы́лъ млрдный налю́дей ѹбо́гихъ, и спомага́лъ
и҆хъ ја́лмꙋжною сто́ю, же наклада́лъ нацр҃квы, на монастыри,
нашпита́лѣ, пріймова́лъ вдо́м сво́й Госте́й, Прихо́жевъ,
Пелгрымо́въ, выкꙋпова́лъ Нево́лниковъ зневолѣ́ пога́нской,
жебы́лъ поко́рнымъ, набо́жнымъ, ча́сто ѿчища́лъ сꙋмне́ніе
свое҆ спо́вѣди сто́ю, и пріймова́лъ пренасвѣтѣ́йшїй Сакраме́нтъ
Е҆ѵхарі́стїей Тѣ́ла и Кро́ве Хв҃ой, захова́лъ По́сты, за-
стано́влѧлсѧ зацр҃ковъ Бж҃ію и за ѿчи́знꙋ, вели́кїи пра́цы
и трꙋды длѧ цр҃кви Бж҃еи и длѧ ѿчи́зны подыймова́лъ,
бꙋ́дешъ вылѣча́ти вшелѧ́кїи цнѡ́ты е҆гѡ̀ кото́рыи ѡ҆нъ
мѣ́лъ. тꙋтже в Нарра́цїи (гды схо́чешъ) мо́жешъ при-
помнѣ́ти фамиліѧ́ю е҆гѡ̀, в которо́й ѡ҆нъ ѹроди́лсѧ,
и мо́жешъ хвали́ти фами́лїю а́лбо до̀ е҆гѡ̀, ѿстарожи́тност,
же то̀ е҆сть старожи́тный до́мъ, и҆жъ ки́лка сѡтъ а́лбо
ти́сѧчꙋ а́лбо и бо́льше лѣ́тъ на свѣ́тѣ трва́етъ, мо́жешъ
мо́вити же в то́мъ до́мꙋ были пре́зацныи зацныи лю́де
прелоѫ́жоныи ли свѣ́цкїи любъ дꙋхо́вныи и тепе́ръ знайдꙋ́ютсѧ,
мо́жешь мо́вити же то́й до́мъ сповиноватѝлсѧ ззацны́ми
и старожи́тными дома́ми, тꙋтъ же мо́въ длѧ того̀ в то́мъ
до́мꙋ Ге́рбъ ја́кїй, а́лбо ге́лмъ вы́шше ге́рбꙋ, а́лбо ти́тꙋла
знайдꙋ́етсѧ, в Конклю́зїи ѹчи́нишъ ѿ ѹме́рлого по-
жегна́ніе прїѧ́телемъ и все́мъ лю́де́мъ кото́рыи напо́гребѣ
бꙋ́дꙋтъ, и бꙋ́дешъ ѿнегѡ дѧкова́ти и҆мъ за тꙋю ѡ҆ста́нꙋю
послꙋ́гꙋ, и проси́тимешъ ѿне́гѡ, жебы е҆мꙋ̀ перебачи́ли,
е҆сли́ когѡ̀ чи́м ја́кѡ ча́къ ѡ҆бразилъ, бꙋ́дешъ проси́ти,
жебы ѿдꙋшѣ е҆гѡ̀ мѣ́ли стара́ніе, жебы ѿнꙋю мл҃твами,
ја́лмꙋжнами, и безкро́вною ѡ҆фѣ́рою до Нб҃а запрова́дили,
напри́кладъ. на ки́мъ ко́лвекъ схо́чешъ каза́ніе мѣ́ти,

положи такое Өема.

Вѣдѣ бо яко смрть мя сотреть, домъ бо всякому смртну земля. Іωвъ, л.

Зъ тоей Өемы учини такое Єѯордіу: Слышие а учиню гды смерть назовъ робакомъ, ты который погрызъ тыкву надъ Прркомъ Іωною, бо и смрть погрызуеть животъ всѣхъ людей, которы єденъ в Єуліи деревами назвалъ мовячи до Хра: Вижу члвки яко древеса ходяща, робакъ гды погрызъ на Іωнон тыкву, великого єгω набавилъ фрасунку, такъ же мовилъ Іωна: Уне мнѣ умрети нѣжели жити, и смрть гды погрызеть животъ якогω члвка, наполняеть великимъ жалемъ и фрасунком родную, братію и прїятелей єгω, Өпомнѣте собѣ Саула Кроля Ізрлского и сна єго Іωнадана ω которы смерти гды почулъ Двдъ, азажъ непошарпалъ шатъ на собѣ ω жалю; азажъ неплакалъ попиухъ зо всѣмъ людомъ своимъ, азажъ и тыи словъ немовилъ: Плачте по Саулѣ дщеры Ізлевы иже вы ωблачаше в червленица, на кормила и насъ теперъ смрть неужитая великимъ жалемъ, бо яко робакъ погрызла живота Пана нашего, для утоленя тедыжалю нашегω покажъ на тымъ казаню цноты єгω, по которыхъ онъ доступилъ Нба и проч: в Нарраціи выличай єгω цноты и добрыи учинки, в Конклюзіи пожегнай учини ωнего прїятелем, свщенником и всѣмъ людемъ, Можешъ собѣ Єѯордіумъ до казаня на погребъ взяти з моєгω казаня второго на Успеніе Прчстой Бци, з дванадцатои звѣзды, где написано: Троякая єсть смрть, и прочая.

Можешъ на погребѣ чіємколвекъ и тое Өема положити,

Преходить бо ωбразъ мира сегω, а Кор. з.

Зъ тоей Өемы учини такое Єѯордіумъ: Пишутъ Натуралистове ω Хамелеωтѣ, же єсть ωмѣнный, бо розныи на себѣ фарбы бере, и себѣ можетъ ся назвати Хамелеωтом, бо єсть ωмѣнный и несталечны часомъ спрїятель члвкови,

потымъ

потымъ єгѡ зражаєтъ, для того мовитъ Апⷭ҇лъ Павелъ: Преходитъ бо ѡбразъ міра сегѡ, вѣдалъ тоє добре Панъ Нмкъ, же свѣтъ єстъ Хамелеѡнъ, для того хронилъся свѣта, не дуфалъ ємꙋ, але єдномꙋ Бгꙋ покладалъ надѣю свою и єдиномꙋ служилъ Бгꙋ, и про: в Наррацыи покажи якъ ѡнъ служилъ Бгꙋ, якіи чинилъ оучинки и проч: в Конклюзыи оучини пожегнанє. Можешъ и тꙋтъ Єѯордіꙋмъ взяти з Казаня моєго второго на Преѡбраженїє Гнє, Казаⷩ҇ Бгъ єдного часꙋ Прⷪ҇ркꙋ Іеремїи вѡйти в домъ гончарскій, и проч:

Єщѐ на тымъ колвекъ погребѣ положи такоє Ѳема:

Теченїє скончахъ, в҃ Тимоѳ: д҃.

З тоєи Ѳемы оучини такоє Єѯордіꙋмъ: Небесъ таємници Апⷭ҇лъ Павелъ житїє людскоє бѣгомъ называєтъ мовячи: Теченїє скончахъ, бѣгъ скончилємъ, бо люде на свѣтѣ нѣчого болшъ не чинятъ, тылко бѣгꙋтъ до смр҃ти, якъ до замѣреного кресꙋ, которого жаденъ чл҃вкъ не можетъ перескочити, ведлꙋгъ Ѱалмѣсты: Предѣлъ положи єгоже не прейдꙋтъ, єщѐ и для тогѡ бѣгомъ житїє наше называєтся, бо прѣдко якъ бѣгъ ѡтправꙋєтся, и не повиненъ чл҃вѣкъ долгихъ лѣтъ собѣ ѡбѣцяти, але маєтся прѣдко смр҃ти сподѣвати, бо мовитъ Ісꙋ Сірахъ: Помяни яко смр҃ть не ꙋмедлитъ, вѣдалъ ѡтымъ Панъ, Нмкъ, же прѣдко той бѣгъ житїє наше дочасноє кончится, для того жилъ ведлꙋгъ приказаня Бж҃ого, жебы могъ достꙋпити в небѣ живота вѣчного, и проч: в Наррацїи повѣдай ꙗкъ ѡнъ жилъ побожне, и проч: в Конклюзїи оучини ѡ нєго пожегнанє, можешъ собѣ Єѯордіꙋмъ на погребѣ взяти з моєго Казаня в҃ на Ѡбрѣзанїє, называєтся зъявленїє наше живота вѣчного, и проч: и з Казаня а҃ на Покровъ пре. Бѣгъ вѣтровъ называєтся житїє наше, и проч:

Якѡ вилю невезато такъ и на погребѣ, можешъ людемъ показати якꙋю речъ новꙋю, наприкладъ, можешъ показать зброи, Панцырь справедливости, Тарчꙋ вѣры, Шишакъ збавенїя, и Мечъ духовный слово Бж҃іе матꙋ, которою

зброєю оумерлый чл҃вкъ. Гды живъ на свѣтѣ боронѣвся
ѿ непрїятелей душныхъ, вылѣчаетъ тую зброю Ап҃толъ
Павелъ мовячи: Ѡблокшеся въ броня правды, воспрїи-
мѣте Щитъ вѣры, Шлемъ сп҃нїя и Мечъ дх҃овный еже
есть гл҃ъ Бж҃їй. той Концептъ, можешъ взяти з Гербу оу-
мерлогѡ чл҃ка, бо на гербѣ Мечъ и зброя бываетъ, можеш
показати на Казаню двѣ брамы, которыеся на свѣтѣ
знайдуютъ, една широкая Брама, которая до пекла
провадитъ атая естъ грѣхъ, водлугъ словъ Хр҃товыхъ:
Пространная врата и широкъ путь въводяй въ пагубу.
Другая Брама оузкая, которая провадит до Нб҃а, атая
естъ добрые оучинки, водлугъ словъ Хв҃ыхъ: Оузкая
врата и тѣсенъ путь въводяй в живот, будешъ мовити,
же той чл҃вкъ который оумеръ, Ко оузкую ишолъ Браму,
бо кохался в добрых оучинкахъ, которыи оучинки будешъ вы
личати, зачим идучи тою брамою оузкою доступил Нб҃а.
И той Концепт можешъ з Гербу чл҃вка оумерлогѡ взят,
бося на гербѣ и брамы знайдуют, подобный же Концептъ
можешъ взяти изъ Гелму, который на Гербов бываетъ,
Можеш оучинити Казан из Шляхетства, албо епровника,
якъ ктого пошляхтєнку зовєтъ, наприклад Вронѣцкїи,
для того такъ называется, же боронил ѿчизну, и Црков
Бж҃їю ѿ непрїятелей, Любомѣрскїй для того такъ на-
зывается, же любивъ Міръ, Покой и Людей незгодливых
до иного допокою приводилъ, слухаючи науки Хр҃товои:
Бл҃жени Миротворци, бл҃гвени покой чинячїи.

Можешъ оучинити Казан з имени чл҃вка оумерлогѡ,
наприклад. если егѡ звано Стефанъ, будешъ мовити,
же Стефан значится Корона, и покажешъ людем Корону,
которую оумерлый чл҃къ, албо с цвѣтовъ, албо з дорогогѡ
Каменя собѣ оучинилъ, дорогимъ зась каменямъ, и
Цвѣтами розмаитыми розмаитыи цнѡты егѡ будеш
называти, албо если оумерлогѡ звано Дорофей, будеш
мовити, же Дорофей, выкладается даръ Бж҃їй, иѡвер-

нешесѧ доли́дей мо́вѧчи: правосла́вныи Хрⷭ҇тїане и҆на́шегѡ
Дорѡфе́ѧ, кото́рогѡ ви́димо на ма́рахъ, мꙋ́симо да́ромъ
Бж҃їимъ на́звати, мѣ́ла то да́ръ Бж҃їй ѿчи́зна на́шъ, мѣ́ла
да́ръ Бж҃їй Цр҃ковъ ст҃а́ѧ Кадѡли́тцкаѧ, мѣ́ла Да́ръ Бж҃їй
за́цнаѧ фами́лїѧ и҆́хъ мл҃тей Пн҃ѡвъ И҆м҃къ: и҆мы всѣ
мѣ́ѧнемѡ да́ръ Бж҃їй, бо тогѡ Цр҃ковъ ѿчи́зна и҆ дѡ Пн҃ѡвъ,
И҆м҃къ: и҆мы всѣ потребова́ли ѿ Бг҃а, то́е на́мъ былъ дарова́лъ
Бг҃ъ, за́цне оу҆рожо́негѡ Пн҃а Дорофе́ѧ, потребꙋ́етъ Цр҃ковъ
и҆ ѿчи́зна подпо́ры ѡ҆́нъ былъ подпо́рою, потребꙋ́етъ до́мъ
Пн҃ѡвъ И҆м҃къ: ѡ҆здобы и҆ сла́вы. ѡ҆́нъ былъ ѡ҆здо́бою,
и҆ сла́вою, потребꙋ́емо мы всѣ в смꙋ́ткꙋ оу҆тѣ́хи, в небез-
пече́нствѣ ѡ҆бороны, в оу҆трапе́нїю по́мочи, былъ ѡ҆́нъ помо́чъ
ѡ҆боро́ною и҆ потѣ́ха, але те́перъ то да́ръ Бж҃їй. Дорофе́ѧ взѧ́лъ ѿ на́съ
Бг҃ъ до нб҃а, ведлꙋ́гъ првна́гѡ Їѡва: Гд҃ь даде́, Гд҃ь и҆ взѧ́.
Любо з Ге́рбꙋ, любо з Ге́лмꙋ любо з и҆мени, любо з шлѧ-
хе́тства а҆лбо про́звиска хо́чешъ оу҆чини́ти Каза́нїе, шꙋка́й
тако́й Ѳе́мы, в кото́рой бы могло́сѧ припо́мнѣти и҆мѧ́, а҆лбо
шлѧхе́тство и҆ про́звиско, а҆лбо ге́рбъ, а҆лбо ге́лмъ, наприкла́дъ гды
Мѡѷсе́ѡмъ зовꙋ́ оу҆ме́рлого чл҃ка, може тако́е Ѳема положи́ти:
Мѡѷсе́й же възы́йде на Го́рꙋ Бж҃їю И҆схо҆: д҃і.
З то́ей Ѳе́мы оу҆чини́ Е҆ѯо́рдїꙋмъ тако́е: Вст꙽пи́лъ не́гдысь
Мѡѷсе́й Ге́тма́нъ Ї҆́лскїй на го́рꙋ Сина́йскꙋю до Бг҃а, ко-
то́рый е҆мꙋ́ далъ зако́нъ, и҆ те́перъ за́цне оу҆рожо́ный Пн҃ъ
Мѡѷсе́й И҆м҃къ: вст꙽пи́лъ на го́рꙋ нб҃нꙋю, кото́рꙋю спомина-
на́етъ Ѱалми́ста мо́вѧчи: Гд҃и кто ѡ҆бита́етъ въ жили́щи
твое́мъ, и҆ли кто всели́тсѧ въ ст҃ꙋю го́рꙋ твою̀. и҆про́чаѧ:
по́тымъ в Наррацїи вылича́й цнѡ́ты для кото́рыхъ:
взѧ́лъ е҆гѡ Бг҃ъ на го́рꙋ нб҃нꙋю, и҆ мо́жешъ мо́вити
на го́рꙋ нб҃нꙋю человѣ́къ вст꙽пꙋ́етъ хода́й безпоро́ка
и҆ дѣ́лаѧй пра́вдꙋ, глаго́лѧй и҆стинꙋ въ срⷣцы свое́мъ, и҆же
неꙋ́льсти ѧ҆зы́комъ свои́мъ, и҆ не сотвори́ и҆скреннемꙋ свое́мꙋ зла̀,
и҆ поноше́нїѧ непрїѧ́тъ на бли́жнѧѧ своѧ̑. оу҆ничиже́нъ е҆сть
предъ ни́мъ лꙋка́вый, боѧ́щаѧжесѧ Гдⷭ҇а сла́витъ, и҆про́чаѧ: По́тымъ

мо́въ

мо́въ. же оу҆рожо́ный П҃нъ Моѵсе́й И҆м҃къ: мѣ́въ тый всѣ
цно́ты, ходи́лъ безпоро́ка безъ зма́зы и҆дѣла̑ пра́вдꙋ,
и҆про́чаѧ: и҆длѧты́хъ цно́тъ свои́хъ вступи̑ нагорꙋ̀ нб҃нꙋю,
по́тымъ в Конклю́зїи мо́въ: ѿходѧти̑ зсвѣ́та нагорꙋ̀
нб҃нꙋю П҃нъ Моѵсе́й И҆м҃къ: жегна́етъ тебе̑ бл҃гочести́вый
е҆п҃кпе, а҆ѧко прєѡ҆свѧще́нный Митрополи́то, жегна́етъ
васъ свѧщенники, зако́нники, и҆ про́ситъ васъ ѡ҆мл҃твꙋ,
жегна́етъ васъ бра́тїѧ се́стры и҆всѣ̀ прїѧ́тели, и҆про́чаѧ.
Е҆сли̑ оу҆ме́рлогѡ чл҃вка пошлѧхе́цкꙋ называ́ютъ О҆рло́мъ:
поло́жи̑ Ѳе́ма: И҆дѣ́же тѣ́ло та́мѡ соберꙋ́тсѧ О҆рли: лꙋ̃ з҃і.
По́тымъ оу҆чини̑ Е҆ѯо́рдїꙋмъ, Нетре́ба на́мъ смꙋти́тисѧ
и҆пла́кати, лю́бо ви́димо нама́ра̃, оу҆рожо́ногѡ П҃на И҆м҃къ
О҆рла, бо дш҃а е҆гѡ̑ пошла̑ до нб҃а жебы тамъ съ Хр҃то́мъ
жила̑, такъ мо́вилъ Хр҃то́съ: И҆дѣже тѣ́ло та́мо соберꙋ́тсѧ
О҆рли, и҆про́чаѧ: в Нарра́цїи пока́жи̑ крыла кото́рыми то́й
О҆ре́лъ полетѣ́въ до нб҃а, а҆крыла́ми цно́ты е҆гѡ̑ называ́ти
бꙋ́дешъ и҆про́чаѧ: в Конклю́зїи оу҆чи́нишъ ѿнегѡ пожегна̑е
лю́демъ и҆про́чаѧ.
Е҆сли̑ на гербѣ бꙋ́детъ стрѣла̑, оу҆чини̑ Ѳе́ма: Поло́жи мѧ
ꙗ҆кѡ стрѣлꙋ̀ и҆збра́нꙋ, и҆ втꙋлѣ свое́й сокры мѧ. И҆са́їа м҃д.
Е҆сли̑ на ге́лмѣ бꙋде̑ вежа̑, оу҆чини̑ Ѳе́ма: Бы́сть оу҆пова́нїе
мое̑, сто́лпъ крѣ́пости ѿлица̑ вра́жїѧ Ѱало́мъ, ѯ҃.
Оу҆ва́жай лѣ́та в кото́рыхъ чл҃вѣ́къ оу҆ме́рлъ, е҆сли̑ оу҆ме́рлъ
в ста́рости, поло́жи̑ Ѳе́ма: Вѣне́цъ хвален ста́рости въ
пꙋте́хже пра́ведныхъ ѡ҆брѣта́етсѧ. При́тча, ѕ҃і.
Е҆сли̑ зась оу҆ме́рлъ в дити́нныхъ вѣ́кꙋ, поло́жи̑ Ѳе́ма.
А҆ще не ѡ҆братите́сѧ, и҆ бꙋдете ꙗ҆кѡ дѣ́ти, не внїи́дете въ
Цр҃тво нб҃ное. Ма̃: и҃і.
Тꙋтъ ско́ждои Ѳе́мы мо́жешъ Каза́нїе оу҆чини́ти, е҆сли̑
схо́че̑ мо́вити ѡ҆стрѣлѣ, назови̑ в Е҆ѯо́рдїꙋ̃ чл҃ка стрѣлою,
кото́рꙋю Бг҃ъ з вшехмо́цности своеѣ ꙗ҆къ з лꙋкꙋ на свѣтъ
выпꙋска́етъ, и҆ до нб҃а керꙋетъ, бо ка́жетъ чл҃ки заховат

пр҃иказа́нѧ

приказаня своѧ, жебы моглъ члвкъ нба доступити, але
часто тая стрѣла летитъ до пекла гды члкъ зле живетъ
на свѣтѣ, потымъ мовъ: добре летѣла стрѣла наша Зацне
урожоный Пнъ Н҃мкъ: бо до нба тая стрѣла залетѣла,
в Нарраціи покажи якъ тая стрѣла летѣла на свѣтѣ,
же трафила до Нба: мовъ, же такъ летѣла якъ ѥй Бгъ
керовалъ, чинилъ тое урожоный Пнъ Н҃мкъ: щокажетъ
Бгъ чинити, кажетъ Бгъ жебысмо до цркви ходили на
набоженство, для слуханя слова Бжогω, ωнъ тое чинилъ,
кажетъ Бгъ жебысмо давали ялмужну убогимъ, жебысмо
сповѣдалися, и поживали часто Тѣло и Кровъ Хву,
и прочая: и для тогω тая стрѣла залетѣла до Нба.

Если хочешъ мовити ω вежъ, назовешъ Ба Вежею, ведлугъ
своей Θемы, назовешъ вежею и Црковъ стую, яко написано
в Пѣснехъ пѣсней: Столпъ Двдовъ шыя твоя, созданъ
въ Θалпѣωдѣ тысяча щитовъ висит на немъ, в Екзордіум Пѣс. д҃
мовъ: Многіи небезпеченства на свѣтѣ знайдуются,
яко мовитъ Апслъ Павел: Бѣды в рѣкахъ бѣды ω разбойникъ,
бѣды ω сродникъ, бѣды ω языкъ, бѣды въ градѣхъ, бѣды
въ пустыни, бѣды въ мори, бѣды въ лжебратіи, и прочая
потымъ мовъ: же умерлый той члвкъ живучи на свѣтѣ перед
тыми небезпеченствами до вежи удавался и тамъ боронился,
в Наррацыи за тыи вежи покажетъ, Ба и Црковъ, и прочая:

Если на старымъ будешъ мовити, мовъ: Щасливый естъ
Зацне урожоный Панъ Н҃мкъ, бω учинилъ собѣ з цнотъ
вѣнецъ, который споминаетъ Соломωнъ мовячи: Вѣнецъ
хваленъ старости, и пошолъ въ томъ вѣнцу до Нба, ведлугъ
тогожъ Соломωна: Въ пути же правыхъ ωбрѣтается,
потымъ в Наррацыи мовъ, же той умерлый члвкъ маетъ
в Нбѣ мѣстце межи розными стыми, яко мовилъ Хс:
в Дому Оца моего многи ωбители суть, маетъ мѣстце межи
покорными, бо ωнъ былъ покорный, маетъ мѣстце межи
милосердными, бω ωнъ был милосердный на людей убогихъ.

давалъ

давалъ имъ мамꙋжнꙋ, маетъ мѣстце межи терпеливыми, бо и ѡнъ былъ терпеливый, терпливе зносилъ вшелякїи клопоты, припадки оутрапенїе, маетъ мѣстце межи послꙋшниками бо ѡнъ заховалъ послꙋшенство, былъ послꙋшный Бг҃ꙋ, заховалъ приказанѧ, которыи Бг҃ъ кажет заховати, былъ послꙋшный старшымъ своимъ, чинилъ тое що емꙋ старшыи казали чинити, и про҇:

Если на дитѧмъ бꙋдешъ мовити, мовъ: Щасливыи тыи люде котрыи в дитинномъ вѣкꙋ оумираютъ, бо ѡны идꙋтъ до Нб҃а на вѣчное мешканїе, длѧтого мовилъ Хс҃: Аще не ѡбратитесѧ и бꙋдете ѧко дѣти, не внидете в црс҃тво нб҃ное, потымъ мо҇: щасливое и тое дитѧ Имѧкъ, которое видимо на марах, бо ѡно пошло до Нб҃а навѣки з Бг҃ом жити, в Наррацыи за показꙋй способы, которыми можеме и мы дѣтми зостати жебысмо достꙋпили Нб҃а, мовъ: Православныи Хртїѧне бꙋдмо покорными, бо дѣти покорны сꙋть немаютъ всобѣ пыхи, бꙋдмо щирыми, бо дѣти сꙋть щирыи немаютъ всобѣ зрады, не бꙋдмо гнѣвливыми, бо дѣти не гнѣвливы сꙋть, не долго з собою гнѣваютсѧ зараз ѣднаютсѧ, и про҇: если тыи цноты заховаемо, зостанемо дѣтми и достꙋпимо Нб҃а.

На Сщ҃енникомъ положи Ѳема;

Сщ҃енники егѡ ѡблекꙋ въ сп҃нїе, Ѱа҃: рла҃.

Надъ Воиномъ положи Ѳема;

До смр҃ти подвизаниѧ по истиннѣ и Гдь Бг҃ъ поборетъ по тебѣ, До смерти воюи за правдꙋ а Панъ Бг҃ъ поможетъ тебѣ. Їсꙋсъ Сїрахъ, д҃.

Надъ невѣстою положи Ѳема,

Жена разꙋмна Бл҃женна естъ, Притча ла҃.

Надъ Панною положи Ѳема,

Ꙋлюби Црь Дв҃цꙋ ѡчима своима и ѡбрѣте Милость предъ нимъ, Есдиръ в҃.

Потым всюды в едлꙋ Ѳемы повѣдай Казанїе, в Наррацыи

мовъ

мовѧ: же с҃щенникъ такъ жилъ ꙗ́кѡ с҃щенникови належитъ, Во́инъ то́е чини́лъ що е҆гѡ̀ пови́нно, Невѣ́ста жила̀ такъ ꙗ́ко Бг҃обо́йной невѣ́стѣ при́стоитъ, Па́нна чини́ла то́е що з до́брыхъ ста́нъ Панне́нскїй и҆ про̃: чита̀ в Книга́хъ и҆ нет ѹ҆н вое̃, ꙗ҆́къ с҃щенникъ маетъ жити? ꙗ҆́къ Во́инъ? ꙗ҆́къ Невѣ́ста? ꙗ҆́къ Па́нна? що пови́нны чини́ти и҆ захова́ти, и҆ на каза́нїю свое̃ повѣда́й, же ѡ҆ни̃ то́е чини́ли и҆ захова́ли, та́кже ко́ж̃дого чл҃вка ѹ҆важа́й ста́нъ и҆ конди́цыю, Го́норъ, пови́нность, и҆ повѣда́й на свое́мъ каза́нїи, же то́й чл҃вкъ чини́лъ то́е все̃ що на е҆гѡ̀ ста́нъ, на е҆гѡ̀ конди́цїю, на е҆гѡ̀ Го́норъ приналежа́ло, чини̃ то́е все що е҆гѡ̀ пови́нно была̀ чини́т.

Чита́й в каза́н моѐ пе́рвом на Бг҃оꙗвленїе, пꙗ́тый Сакраме́нтъ е҆стъ с҃щенство, и҆ про̃: мо́жетъ тобѣ̃ прида́тисѧ тамъ матерїѧ до́браѧ е҆сли̃ схо́чешъ Каза́е мати на с҃щенникѡ̃.

Чита́й в каза́нїи моѐ вто́ромъ на В҆ъзша́нїе Гн҃е, мо́гѹтсѧ ѿ Хр҃та ѹ҆чи́нити Ры́церы, Гетма́ны, Полко́вникѝ и҆ всѣ лю́де во́енныѧ и҆ про̃: мо́жешъ з того̃ собѣ̃ мате́рїю вꙁѧ́ти, е҆сли̃ схо́чешъ каза́е мѣти на Во́инномъ:

Чита́й в пе́ршомъ каза́нїи мое́мъ на Ѹ҆спе́нїе Прс҃то́й Бц҃ы ни́тка ѹ҆ во́внѧнѹю, где напи́сано ѡ҆ чи́стости Дв҃ческой, мо́жешъ тѧ̃ вꙁѧ́ти мате́рїю до своегѡ̀ каза́нѧ, кото́рое хо́чешъ на̃ Па́ннои повѣда́ти.

Чита́й в пе́ршомъ каза́нїи мое́мъ на Покро́въ Прс҃то́й Бц҃ы Е҆ѯо́рдїѹмъ: Слꙋ́шне А҆́гг҃лъ Гаврїи́лъ наꙁва́лъ Прс҃тѹю Дв҃ѹ бл҃веною межи невѣ́стами, и҆ про̃: мо́же̃ тѧ̃ вꙁѧ́ти собѣ̃ мате́рїю до каза́нѧ кото́рое схо́че̃ мо́вити на̃ невѣ́стои.

Мо́жешъ в каза́нїи ѹ҆чини́ти Ко́нцептъ ѿ ча́сѹ, в кото́рый ѹ҆́меръ чл҃вѣкъ, напри́кладъ, гды ѹ҆́меръ в Понеде́ло̃, бꙋ́дешъ мо́вити, же для того̀ е҆гѡ̀ Бг҃ъ вꙁѧ̃ в Понеде́ло̃ з свѣ́та, же бы̀ е҆гѡ̀ дш҃ѹ А҆́гг҃лы до Нб҃а запрова́дили, бѡ Понеде́ло̃ е҆ дн҃ь А҆гг҃лскїй, е҆сли ѹ҆́мретъ на Вознесе́нїе Хр҃то, мо́въ: же для того̀ е҆гѡ̀ Бг҃ъ в то́й дн҃ь вꙁѧ̃ з свѣ́та, же бы̀ е҆гѡ̀ дш҃ѹ са́мъ Хс҃ до Нб҃а запро-

вадилъ, бо в той днь Хс вступилъ з земат до Неба. И запровадилъ тамъ з собою души святыхъ Отцевъ, Прроковъ и Патріарховъ старозаконныхъ, которыхъ выпровадилъ с пекла, гды вставъ з мертвыхъ, ведлугъ Ψалмисты мовячого: Восшелъ еси на высоту плѣнилъ еси плѣнъ.

Можешъ Конціптъ взяти з мѣстца на которомъ щося дѣяло, напрыкладъ если оумерлого члвка тѣло погребли въ Црквы стыхъ Аплъ Петра и Павла, будешъ мовити: Щасливый естъ той члвкъ оумерлый, же его тѣло погребено в црквы стыхъ верховныхъ Аплъ Петра и Павла, бо Аплъ Павелъ душу его на мытарствахъ от злыхъ духовъ оборонитъ Мечемъ з которымъ его малютъ, Апстолъ зась Петръ отомкнетъ ему двери до неба ключами, которыхъ далъ ему Хс мовячи: Дамъ ти ключи црствія небного. Если бы оумерлого члвка тѣло погребено в црквы Покрова престои Бцы названой, можешъ мовити: Прчтая Дво въ Црквы Покрова твоего обралъ собѣ мѣстце Члкъ: покрый же всѣ грѣхи его которыи онъ яко члкъ могалъ оучинити, покрый Омофоромъ своимъ, бо мовитъ Ψалмиста: Блжени ихже отпустишася беззаконія, и ихже прикрышася грѣси. покрый Омофоромъ своимъ душу его, которая теперъ знайдуется в дорозѣ, жебы ей непріятелѣ душныи на мытарствахъ не гамовали и не задержовали, покрый его Омофоромъ своимъ и в дни остатный от страшнаго декрету, который выдастъ Хс Снъ твой на людей грѣшныхъ, мовячи до нихъ, идѣте от мене проклятыи въ огнь вѣчный.

Конецъ чиняти тои моеи працы, дай тобѣ такую раду, Читай Книги, и що хорошое вычитаешъ ното́уй собѣ и до своего казаня аппликуй, до того оуважай.

КТО? ЩО ЧИНИЛЪ? НА ЯКОМ МѢСЦУ? З КИМ? ДЛЯ ЧОГО? ЯКИМ СПОСОБОМ? КОТРОГО ЧАСУ?

Если Книги будешъ читати, и часто Казаня повѣдати,

до того

дотогѡ єсли тыи Циркꙋмстанціи, ѿколичности будеш уважати и Концепты зни чинити, латво в Нли и в Стой напогребѣ и найнѣши ѿкказіѧ Казаньє учини.

Бо тꙋтъ ѥкожогѡ слова може собѣ шырокꙋю матеріи до Казаньѧ взѧти, зкожогѡ слова можешъ многѡ Концептовъ учинити, наприкладъ.

КТО?

Хс Кроль надкролми, Пнъ над паны, Бгъ и Сотворитель всегѡ свѣта, ѡ которогѡ написано: Црь царей и Гдь Гдем.

ЩО ЧИНИЛЪ?

Терпѣлъ мꙋки и смрть поднѧлъ ѿ члвка, которогѡ самъ учинилъ рꙋками своими зболота, такъ мовитъ правдный Іѡв, Брепіе мѧ создал єси, в землюже паки ѡбращаєш мѧ.

НАЯКОМЪ МѢСЦꙊ?

В Ієрлимѣ столечномъ мѣстѣ жидовскомъ, которомꙋ великіе показовалъ добродѣйства, и вкоторомъ великіе чинилъ чꙋда. бо мовитъ самъ Хс: Ієрлимъ Ієрлимъ избивый Пррки и каменіємъ побиваѧ посланныѧ к тебѣ, колькраты восхотѣхъ собрати чада твоѧ, ꙗкоже собираєтъ Кокошъ птенца своѧ подкрылѣ и невосхотѣсте, пророковалъ ѿтомъ Двдъ, же мѣлъ Хс в Ієрлимѣ мꙋки и смрть поднѧти, бо написалъ: Бгъ же Црь нашъ прежде вѣкъ содѣла Спсніе посредѣ землѧ, длѧтого мовитъ, посредѣ землѧ, бо Ієрлимъ єстъ посредѣ свѣта.

ЗКИМЪ?

Терпѣла з Хртомъ и Пртаѧ Дба Матка єгѡ, бо ѡна великій боль всрцꙋ своемъ мѣла и наполы умирала, поглѧданючи на мꙋки и на смрть Хвꙋ, Пррковалъ ѿтымъ Сумеѡнъ мовѧчи до Пртои Двы: Тебѣже само дшꙋ пройде ѡрꙋжіе, ѡрꙋжіємъ называєтсѧ боль великій, которыи мѣла срдце Прт той Двѣ подчас мꙋки и смрти Хвои прорази́ти.

ДЛЯ ЧОГО?

Терпѣлъ Хс длѧ збавенѧ нашегѡ, жебысмо мы вѣчныхъ

мукъ не терпѣли, умеръ на Крстѣ, жебысмо мы вѣчной смерти в пеклѣ не умирали, вылилъ Кровь свою Прена-стѣйшую, жебы отмылъ грѣхи наши, такъ мовитъ Стый: Іоаннъ Бгословъ в Апокалипси: Омы нас от грѣхъ наших Кровію своею.

ЯКИМЪ СПОСОБОМЪ?

Окрутне Хрста жиды мучили, бо голову терновым вѣнцем покололи, руки и ноги гвоздми пробили, бокъ Копіем отворили, все тѣло розками и бичами зранили и раны на раны ему придавали, такъ мовитъ Хрстосъ устами Давыдовыми: и к болѣзни ранъ моих приложиша, приложи беззаконіе къ беззаконію их.

КОТРОГО ЧАСУ?

О шестой годинѣ Хсъ на Крстѣ прибиты. Вѣдлугъ Евангелія Луки: Бысть же яко час шестый, бо о шестой годинѣ Адамъ в Раю согрѣшилъ, гды простеръ руку до дерева заказаного и урвавши овоцъ зъѣлъ, зачимъ и Хсъ новый Адамъ о шестой годинѣ руки свои простеръ на древѣ Крстномъ, жебы муками своими грѣхъ старого Адама згладилъ, гды всѣ о Хрстѣ выполнилися Пророцтва и Фигуры. Пятого часу Хсъ терпѣлъ муки и смерть поносилъ за насъ, комовилъ на Крстѣ умираючи: Совершишася.

СІЯ КНИГА

Безначалному, Бесконечному, Непостижимому и всемогущему

БОГУ ТРОИЧНОМУ ЕДИНОМУ

и Преблгословенной Дѣвѣ Маріи Бци

и всѣмъ Стымъ,

въ честь и въ славу въ вѣки вѣкомъ.

Буди, Буди.

Еііітр

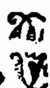

КАЗАНЇА НА ПРАЗНИКИ ГДСКЇИ,

на Рж҃тво Хв҃о лис҃т, а. Казанїе в҃, лис҃т и.
на Ѡбрѣзанїе Хв҃о, лис҃т еі, Казанїе в҃, лис҃т кв.
на Бг҃оꙗвленїе, лис҃т кз. Казанїе в. лис҃т лд.
на Срѣтенїи, лис҃т ма. Казанїе в҃, лис҃т мз.
на Вьѣханїе лис҃т, нд. Казанїе в҃. лис҃т ѯа.
на Страсти Хвы лис҃т, ѯи. Казанїе в. лис҃т, од.
на Воскрнїе лис҃т, пг. Казанїе в. лис҃т, чв.
на Вознесенїе лис҃т, р. Казанїе в. лис҃т, рн.
на Сошествїе Ст҃гѡ Дх҃а лис҃т, рдї. Каза: в. а ркі.
на Преѡбраженїе Хв҃о лис҃т, рлв. Ка в. лис҃т, рлн.

КАЗАНЇА НА ПРАЗНИКИ БГРЧНЫ

на Успенїе прест҃ои Бцы лис҃т, рмѕ. Ка: в. л, рнг.
на Рж҃тво Бгородо: лис҃т, рѯд. Казанїа: в. лис҃т, роа.
на Покро Бгородо: лис҃т, рон. Казанїе: в. лис҃т, се.
на Введенїе Бцы: лис҃т, рчн, Казанїе: в. лис҃т, скв.
на Благовѣ: Бцы лис҃т, сві. Казанїе: в, лис҃т, сід.
Казанїе на воздвиж: чтнагѡ Кр҃та лис҃т, скд.
Казанїе в. лис҃т, слд.

Чи҆телникꙋ ла҆скавы́й

Дає́т тобѣ пересторо́гꙋ, є҆сли̑ єхо́чешъ тꙋю Кни́гꙋ чита́ти пе́рше по́мылки которыеѧ вне́й знай́дꙋютъ, взѧ́вши Перо̑ попра́въ са́мъ собѣ̑ такъ.

Ли̑ д҃, стра́ни̑ в҃ стро̑ кд҃, оу҆чини́сѧ члвко̑, напиши: оу҆чини́сѧ Не́вомъ, тоестъ члвѣ́комъ.

Ли̑, ѕ҃, страни̑ в҃, строка̀ кв҃ нассвово́лѣ: напиш̑ нассвово́ли.

Ли̑ кѕ҃, Страни́ца а҃. строка̀ з҃. нашглѧда́нѧ: напиши̑ нашглѧданю.

Ли̑ з҃. страни́ца а҃ строка̀ ві҃. пѧ́тая причи́на є҆́стъ длѧ́ котороѝ мо́витъ: напиши̑, мо́вѧтъ,

Ли̑ ое҃. стра̑ в҃. строка̀ и҃. ка́же̑ Хс̃ и̑ на̑: напиши̑, и̑ са́м.

Ли̑ пѕ҃ стра̑ а҃ стро̑: гі҃. вморила, напиши̑: оу҆морила.

Ли̑ ті҃. стра̑ а҃. стро̑: гі҃. же взе́мныхъ ре́чахсѧ коха́нтъ: напиши̑: коха́ли.

Ли̑ раі҃. стра̑ в҃ стро̑: аі҃ в А̑поли́ѱи напиши̑ в А̑покали́ѱи

Ли̑ рлд҃. стра̑ в҃ стро̑: є҃ и̑ ѕ҃. пожада̑е пожада̑емъ, напиши̑ жада̑е, жада́немъ.

Ли̑ рлн҃. стра̑ а҃ стро̑: є҃. а̑ гды то́е натина зопсова́лоєѧ змѧ́жъ тꙋн антерꙋ, а̑, тылко чита́й, гды то́е натинѧ зоспова́лосѧ.

Ли̑ рпа҃ стра̑ в҃. стро̑: иі҃, пламі̑й напиши̑, пла́мы.

Ли̑ рпе҃ стра̑ а҃ стро̑: кв҃. посла̑: напиши̑, посла̑.

Ли̑ сѕ҃ стра̑: а҃ стро̑: а҃ гамова́ли громи́ли и̑ вели́кіи, напи̑: гамова́ли и̑ громи́ли вели́кихъ.

где ко́лвекъ знай́дешъ звѣ́тазство, а̑лбо звѣ́тажилъ, напиши̑ звита́ство, зви́тажилъ.

Недивꙋ́йсѧ Чите́лникꙋ ты̑ по́мыкам, которыесѧ в то́й Кни́зѣ зна́дꙋю̑, бо та́ѧ кни́га тако́го ча́сꙋ робилаєѧ вкото́рый ко́лшъ є̑смо̑ оу҆тѣка́ли и̑ на смр̑ть не́жели на Кни́гꙋ тꙋю
а҆ко ѯі, поглѧда́ли, ни є̑дного́ш и̑мѣ̑ покоѧ пло̑ниша по всее́м скорбѧ́ще, вн̑ѣ оу҆́дꙋ бра́ни, внꙋтрь оу҆́дꙋ стра́хи.

ПОКАЖЧИК ІМЕН У ТЕКСТІ
ІОАНІКІЙ ҐАЛЯТОВСЬКИЙ І ЙОГО «КЛЮЧЪ РАЗУМѢНІЯ» *

* Відзначені слова пудані у такому виді, у якому їх цитує Ґалятовський.

ПОКАЖЧИК ІМЕН І НАЗВ У ТЕКСТІ «КЛЮЧА РАЗУМѢНІЯ» *

* В індексі імен наголоси подені за оригіналом. Усунено букву ъ; букву ω замінено буквою *о*.

ЗМІСТ

CONTENTS

3. Проф. Микола Чубатий, *Історія християнства на Руси-Україні*, I том. (De historia christianitatis in antiqua Ruś-Ucraina, vol. I). Рим-Ню Йорк 1965, стор. XI+816. $ 15.

4. О. Михайло Кравчук, *Книга Псальмів* (Liber Psalmorum), Рим 1966, стор. 240. $ 5.

5. Проф. д-р Олекса Горбач, *Три Церковнослов'янські Літургічні рукописні Тексти Ватиканської Бібліотеки* (Tres Textus Liturgici Linguae Ecclesiasticae (Paleo) - Slavicae in Manuscriptis Vaticanis). Рим 1966, стор. 160. $ 5.

6. О. д-р Мирослав Марусин, *Чини Святительських Служб в Київському Евхологіоні з початку XVI ст.* (Ordinum Pontificalium in Euchologio Kioviensi saec. XVI expositio). Рим 1966, стор. XVIII+210. $ 6.

7. *Український Католицький Університет ім. св. Климентія Папи і його правна основа.* (De Universitate Catholica Ucrainorum a S. Clemente Papa eiusque fundamento iuridico). $ 2.

8. *«Обнова» Організація Української Католицької Університетської молоді, Академічних товариств і її статути.* (De organizatione ucrainicae catholicae iuventutis universitariae, academicarum societatum eorumque statutis expositio). Рим 1967, стор. 35. $ 2.

9. Проф. д-р Олекса Горбач, *Перший рукописний українсько-латинський словник Арсенія Корецького-Сатановського та Епіфанія Славинецького.* (De manuscripto primi ucraino-latini vocabularii Arsenii Korec'kyj-Satanovs'kyj et Epiphanii Slavynec'kyj typis nunc mandato). Рим 1968, стор. 335. $ 6.

10. О. проф. д-р Ісидор Нагаєвський, *Історія Римських Вселенських Архиєреїв*, частина II. (Historia Romanorum Catholicorum Pontificum, pars II). Рим 1967, стор. 600. $ 10.

11. Кард. Йосиф, *Твори*, зібрали о. проф. д-р Іван Хома і о. Іван Яцків, том I. (Card. Josephus, *Opera omnia*, collegerunt Johannes Choma et Johannes Jackiv, vol. I). Рим 1968, стор. 423. $ 10.

12. Кард. Йосиф, *Твори*, зібрали о. проф. д-р Іван Хома і о. Іван Яцків, том II. (Card. Josephus, *Opera omnia* collegerunt Johannes Choma et Johannes Jackiw, vol. II). Рим 1969, стор. 316. $ 10.

13. Кард. Йосиф, *Твори*, зібрали о. проф. д-р Іван Хома і о. д-р Юрій Федорів, том III-IV. (Card. Josephus, *Opera omnia*, collegerunt Johannes Choma et Georgius Fedoriw, vol. III-IV). Рим 1970, стор. 950. $ 20.

14. Кард. Йосиф, *Твори*, зібрали о. проф. д-р Іван Хома і о. д-р Юрій Федорів, том V. (Card. Josephus, *Opera omnia*, collegerunt Johannes Choma et Georgius Fedoriw, vol. V). Рим 1971, стор. 416. $ 10.

15. Кард. Йосиф, *Твори*, зібрали о. проф. д-р Іван Хома і о. д-р Юрій Федорів, том VI. (Card. Josephus, *Opera omnia*, collegerunt Johannes Choma et Georgius Fedoriw, vol. VI). Рим 1974.
16. Dr. EUGENIUS KAMINSKYJ, *De potestate Metropolitarum Kioviensium-Haliciensium* (a. 1596-1805), Romae 1969, p. 180. $ 6.
17. JULIUS KUBINYI, S.T.D., *The History of Prjašiv Eparchy*, Romae 1970, p. 216. $ 5.
18. Проф. д-р МИХАЙЛО СОНЕВИЦЬКИЙ, *Історія грецької літератури*, I том. (Litterarum graecarum historia, vol. I). Рим 1970, стор. XIV+679. $ 15.
19. *Український Католицький Університет ім. св. Климента Папи в першому п'ятиліттю свого постання і діяльности 1963-1968.* (De Ucrainorum catholica Universitate S. Clementis Papae primo quinquennio peracto suae originis et activitatis enarratio). Рим 1969, стор. 290. $ 10.
20. Проф. д-р БОГДАН І. ЛОНЧИНА, *Пісня про мого Сіда* (Prof. Dr. Bohdan Lonchyna, *Cantar de mio Cid*). Рим 1972, стор. 160. $ 5.
21. Проф. д-р КОСТЬ КИСІЛЕВСЬКИЙ, *Українське мовознавство в останній добі.* (De linguistica ucraina periodo expositione). Рим 1973, стор. 198. $ 6.
22. *Перші українські проповідники і їх твори* (De exordiis praedicationis Ucrainorum). Видання II Editio. Рим 1973, стор. 185. $ 6.
23. о. проф. д-р МИКОЛА КОНРАД, *Нарис історії стародавньої філософії.* (Historiae philosophiae antiquae brevis conspectus). Видання II E ditio Рим 1973, стор. 396. $ 10.
24. ROGER HALLU s. m., *Anne de Kiev Reine de France.* Romae 1973, p. 240. $ 8
25. Проф. д-р КОНСТАНТИН БІДА, *Іоанікій Ґалятовський і його «Ключь Разумѣнія»* Рим 1975.
26. о. проф. д-р ВАСИЛЬ ЛАБА, *Патрологія.* Видання II Editio. Рим 1975.
27. Проф. д-р ПЕТРО ІСАЇВ, *Причини упадку Української Держави в княжі і козацькі часи.* Рим 1975.
28. *Український Католицький Університет ім. св. Климента Папи в другому п'ятиліттю свого існування і діяльности 1968-1973.* Рим 1975.
29. Проф. д-р МИКОЛА ЧУБАТИЙ, *Історія християнства на Руси-Україні том II. Частина I: Українське християнство між латино-польським молотом та московським ковадлом.* Рим 1975.
30. Проф. В. КАРМАЗИН-КАКОВСЬКИЙ, *Мистецтво української церкви.* Рим 1975.
31. Проф. ЕВГЕН ОНАЦЬКИЙ, *Італійсько-український словник.* Рим 1975.
32. Д-р МИКОЛА АНДРУСЯК, *Йосиф Шумлянський львівський єпископ (1667-1708).* Рим 1975.